GH. BUZATU

HITLER
STALIN
ANTONESCU

Editura SOCIETĂȚII CULTURALE

GH. BUZATU
HITLER, STALIN, ANTONESCU
ISBN: 973 – 87051 – 4 – 2
GH. BUZATU
HITLER, STALIN, ANTONESCU
VOLUMUL I
Ploieşti
Editura Societăţii Culturale PLOIEŞTI-MILENIUL III
2005
COLECŢIA *ROMÂNII ÎN ISTORIA UNIVERSALĂ THE ROMANIANS ÎN WORLD HISTORY*
(VOL. 110)
EDITOR: GH. BUZATU

CAPITOLUL I *ISTORICII, RĂZBOIUL ŞI DICTATORII*

În prezent, la împlinirea a şase decenii de la sfârşitul războiului mondial din 1939 – 1945, controversele pe tema celei mai mari conflagraţii din istorie continuă, dacă nu cumva s-au amplificat. Există şi serioase temeiuri, de vreme în dezbaterea problemelor, de exemplu, s-a implicat însuşi preşedintele SUA, cu o declaraţie categorică de blamare şi repudiere a nefastului Pact Hitler-Stalin din 23 august 1939, iar, la aniversarea încheierii ostilităţilor în Europa, în mai 1945, unele capitale, Moscova în rândul întâi, s-au angajat în organizarea unor serbări care s-au dovedit mai mult decât... galante. Ceea ce, în fond, a redeschis marile dosare ale conflagraţiei, sub toate aspectele origini, declanşare şi desfăşurare, consecinţe etc. Era şi normal să fie astfel, dat fiind că, de ani buni, după „deschiderea arhivelor" în urma prăbuşirii sistemului comunist în ţările Europei Est-Centrale în 1989 – 1991, numeroase şi grave chestiuni ale trecutului apar într-o lumină total diferită, de natură să impună rediscutarea cazurilor majore, şi nu numai. Pe de altă parte, istoricii, respectând tradiţiile şi liniile directoare ale domeniului, s-au dovedit credincioşi principiului potrivit căruia

cercetările trebuie, cu orice preţ, aprofundate, problemele redezbătute şi circumstanţiate, elemente esenţial de care depinde progresul însuşi al disciplinei. Cu alte cuvinte, pentru istorici nu există ceea ce ar voi să sugereze unii ori să impună guvernele şi anume forţe politice sau cercuri pseudoştiinţifice – aşa-zise „serbări galante" ori „cazuri definitive"… Pe care, pur şi simplu, acestea le transformă în fericite prilejuri pentru examinarea dirijată, închiderea ori clonarea marilor şi micilor „dosare" de odinioară, neadmiţând că acestea nu pot fi considerate, de către cercetătorii adevăraţi, clasate, considerate iremediabil… „închise"!

Cu satisfacţie trebuie să considerăm că, de această dată, în marea dezbatere internaţională pe tema conflictului din 1939 – 1945 s-au implicat, ca de obicei, nu numai istoricii români, ci şi Preşedinţia României, care, prin vocea autorizată a titularului ei, a respins oficial, la 28 iunie 2005, acelaşi pact nenorocit din 23 august 1939 şi faimosul lui protocol adiţional secret care au provocat nemijlocit declanşarea ostilităţilor la 1 septembrie 19391. Ulterior, într-un interviu acordat la 4 iulie 2005 pentru „Gazeta Românească" din Chişinău, preşedintele României a detaliat, precizând că Republica Moldova reprezintă un stat care „*s-a creat în urma unui pact nedrept, [pactul] Ribbentrop-Molotov, un stat care are o populaţie ce este parte a poporului român*".

1 Cf. Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales*, *VIII/2*, Paris, Hachette, 1958, p. 179 – 188.

Fapt surprinzător şi binefăcător, mai ales pentru ţările care au cunoscut sistemul brutalităţilor şi al cenzurii comuniste după 1944 – 1945, nu numai rostul Pactului Hitler-Stalin dar şi restul problemelor ţinând de istoria ultimei conflagraţii au fost şi sunt redezbătute, tendinţa generală manifestându-se prin respingerea canoanelor şi tiparelor, până de curând solide, cu adevărat de neclintit.

Aşa, de exemplu, cine ar fi crezut că aveau să fie puse cumva în discuţie efectele sută la sută „pozitive” ale Marii Victorii de la 8 – 9 Mai 1945? Şi totuşi… interpretarea faptelor trecutului, în temeiul documentelor recent descoperite şi al noului „spirit al veacului”, îl determină pe istoricul de astăzi să reţină câteva elemente indiscutabile, şi anume că triumful militar al Naţiunilor Unite în mai 1945 asupra Reichului hitlerist a fost unul total şi necondiţionat, după cum şi capitularea semnată de delegaţii armatei germane. O victorie istorică, cu vaste şi profunde consecinţe, afectând pe termen lung nu numai destinul tuturor ţărilor beligerante, al bătrânului continent în ansamblu, ci, mai mult, al planetei. Tocmai sub acest aspect însă survin, necesarmente, semne de întrebare şi controverse, contestări şi abjurări, nuanţe, care, în mod normal, nu ar trebui să mai deranjeze pe cineva, mai ales dacă cunoaştem istoria celui de-al doilea război mondial, cu luminile şi umbrele ei, cu episoadele ei cunoscute sau, îndeosebi, întunecate ori chiar interzise, care au oscilat între admirabil şi penibil, între extaz şi crimă. În consecinţă, victoria din 1945 a Aliaţilor în Europa, totală şi globală, cum a fost, a avut, totuşi, culorile ei. Nu se poate neglija, de pildă, că una a însemnat capitularea Germaniei pentru URSS, altceva… pentru SUA, Marea Britanie sau Franţa. La fel, şi pentru România, care, în 1941 – 1944, angajată pe Frontul de Răsărit, pentru eliberarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa, contribuise efectiv la prelungirea efortului de război al Germaniei, pentru ca, după întoarcerea armelor, la 23 august 1944, să se fi înrolat efectiv în tabăra Naţiunilor Unite, ajungând a deţine locul 4 în efortul militar antinazist după URSS, SUA şi Marea Britanie, dar, la ceasul triumfului comun, n-a mai fost invitată sau acceptată în „clubul învingătorilor”. Iar dacă i s-au recunoscut nişte merite, atunci, ca şi acum, a fost

blagoslovită doar cu… „drepturi limitate”, în fond cu tot atâtea nedreptăţi şi atingeri capitale, cu frustrări nemeritate şi inadmisibile, dar dependente, exclusiv, de toanele învingătorilor (în primul rând ale lui I.V. Stalin et Co.). Aşa s-au produs ocuparea ţării de către Armata Roşie, răşluirea unor provincii istorice, comunizarea forţată pe timp de o jumătate de veac, reparaţii de război incomensurabile etc. S-a prăbuşit nazismul în 1945 – este perfect adevărat –, dar, în Europa Est-Centrală, şi nu numai, a triumfat sistemul anti-nazist/comunist al lui I.V. Stalin, acesta din urmă tot monstru al istoriei, indiscutabil „superior” lui Adolf Hitler. Se poate neglija, de pildă, că în cercurile politico-diplomatice bucureştene, anterior lui 23 august 1944, Stalin nu era perceput în vreun fel decât ca „un alt Hitler” 2, cu alte cuvinte: „Hitler al II-lea”!… După cum este cunoscut, conflagraţia mondială din 1939 – 1945 s-a declanşat în contextul în care Hitler, căpătânt garanţia evitării unui război pe două fronturi, a atacat Polonia, care, la rândul ei, a fost agresată, cvasi-concomitent, la 1 şi 17 septembrie 1939, dinspre vest şi est de Germania şi, respectiv, URSS. Aceasta era consecinţa imediată şi directă a semnării la Moscova a Pactului Hitler-Stalin de la 23 august 1939, iar după 22 iunie 1941 războiul a avut ca obiectiv (predominant, în viziunea lui I.V. Stalin) atât respingerea agresiunii hitleriste, dar şi, în caz de succes, care a survenit, *aplicarea întocmai a condiţiilor Pactului*, care, după 8 – 9 mai 1945, a fost repus integral în vigoare, chiar extins prin acordurile Churchill-Stalin de la Kremlin din

2 Vezi Gh. Jurgea-Negrileşti, *Troica amintirilor*. *Sub patru regi*, Bucureşti, 2002, p. 316.

octombrie 1944, prin înţelegerile de la Yalta şi Potsdam din februarie şi, respectiv, din iulie-august 1945.

În ceea ce o priveşte, România, victimă a Pactului Molotov-Ribbentrop din prima clipă, Basarabia fiind

nominalizată şi tranzacţionată prin articolul III al protocolului adiţional secret al abominabilului document3, cel mai catastrofal pentru întreaga istorie a veacului al XX-lea4, după cum s-au pronunţat specialiştii5, a rămas tot victimă a înţelegerilor secrete între Marile Puteri şi după „victoria popoarelor" – cum i s-a spus în epocă – din 1945! Nu este, oare, clar că, fără acel document, fără Pactul Hitler-Stalin altfel se desfăşurau evenimentele anilor 1939 – 1945, iar, în context, altfel acţiona România şi altul era destinul ei? Iar, în situaţia României, s-au aflat toate statele Europei Est-Centrale, cedate – după 1944 – 1945 printr-un nou pact, dar între URSS şi Occident – în „sfera de interese" a Kremlinului6, ele fiind practic supuse unei bolşevizări barbare, cu nimic superioară dominaţiei naziste. În atare împrejurări, iată de ce nu putem discuta despre o veritabilă „victorie a popoarelor" în mai 1945, când Marii învingători (SUA, URSS, Marea Britanie), dar Rusia lui Stalin în primul rând, şi-au rezervat asupra Europei Est-Centrale „drepturi speciale" în afară de orice măsură, statele şi naţiunile mici şi mijlocii din zonă fiind plasate dincoace de „Cortina de Fier", adică pur şi simplu în ghearele lui I.V. Stalin, potrivit procentelor aberante în privinţa cărora „Führerul roşu" căzuse la înţelegere cu W.S. Churchill, la Kremlin, în octombrie 19447.

În acest fel, se poate afirma, că pentru aria geopolitică est-europeană grozăviile epocii naziste au fost în fond – sub alte pretexte şi etichete, forme şi conţinut – amplificate, prin „victoria" de moment a socialismului de factură stalinistă care a însoţit triumful militar din mai 1945. S-a adăugat faptul că Marii învingători, după ce au reuşit să distrugă Reichul lui Hitler, nu au ştiut să câştige şi să instaureze pacea mult aşteptată de popoare. Mai mult, a doua zi după victorie, dacă nu cumva mai devreme (?), a început conflictul între învingători, Marii Aliaţi de odinioară, şi care s-a transformat inevitabil într-un „Război

Rece" de durată între cele două sisteme comunist şi capitalist, un fel de „pace armată", care mai bântuie şi azi pe alocuri sau din când în când, mai aproape ori mai departe de noi. Iată de ce popoarele încă se află în aşteptarea PĂCII, după cea pierdută în 1939 sau, mai degrabă, în 1914, pe care, orice s-ar afirma, victoria din 1945

3 J.A.S. Grenville, *The Major International Treaties 1914 – 1973. A History and Guide with Texts*, London, Methuen and Co. Ltd., 1974, p. 196; Gh. Buzatu, *România cu şi iară Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1981, p. 22.

4 Cf. Marc Ferro şi colaboratori, *Comprendre les faits du XX-e siècle*, Paris, Marabout Université, 1977, p. 139 – 140; René Rémond, *Introduction à l'histoire de notre temps*, III, *Le XX-e siècle. De 1914 à nos jours*, Paris, Édtions du Seuil, 1980, p. 159 – 160; Jean-Baptiste Duroselle, *Tout Empire périra. Théorie des relations internationales*, Paris, A. Colin, 1992, p. 304.

5 Potrivit istoricilor Michel Heller şi A.M. Nekrici, Stalin, semnând Pactul la 23 august 1939, a deschis pentru Hitler „poarta" agresiunii împotriva Poloniei şi, deci, drumul războiului din 1939 – 1945 (cf. *L'Utopie au pouvoir. Histoire de l'URSS de 1917 à nos jours*, II, Paris, Calmann-Lévy, 1982, p. 284). Vezi, de asemenea, Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995, p. 225 – 238; N.V. Zagladin, *Ist*orila *uspehov i neudaci sovestkoi diplomaţii*, Moskva, Izd. MO, 1990, p. 110 şi urm.

6 Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 305 – 327; Maria G. Brătianu, *Acordul Churchillătalin din 1944*, Bucureşti, Editura Corint, 2002, p. 52 – 57.

7 Gh. Buzatu, op. cit., p. 305 şi urm.

nu le-a adus-o8. Iată un motiv cât se poate de

temeinic pentru care o celebră butadă rămâne de strictă actualitate: „Operaţia a reuşit, pacientul însă a decedat”!

Dar se putea altfel, din moment ce, înainte de orice în Europa, unde învingătorul nr. 1 s-a numit I.V. Stalin? Nimeni altul decât acela care, cum s-a menţionat, în materie de crime politice şi genocid, şi-a depăşit de la distanţă predecesorul, ex-aliatul, inamicul, pe Adolf Hitler, Führerul celui de-al III-lea Reich. Ce n-a putut face unul, pierzând războiul şi ruinând Reichul Brun, promis supuşilor săi pentru o mie de ani, a desăvârşit celălalt, deşi nu i-a supravieţuit, cu toate că învingător în război, nici opt ani, suficienţi însă pentru a pune pe roate (care aveau să se dovedească… butuci) un alt Reich, Roşu, planificat pe veşnicie. Întrucât, cine ar fi cutezat, la vremea respectivă, să argumenteze cum că socialismul sovietic, exportat, închiriat ori, mai degrabă, impus după 1944 – 1945 statelor şi naţiunilor subjugate, funcţiona cumva pe termen redus? Asocierea Hitler-Stalin se impune cu acuitate în prezent, când fanii victoriei din 1945, din Europa ori din Extremul Orient, reproşează celor care, nemulţumiţi atunci şi acum de roadele succesului, nu-s de acord că triumful Naţiunilor Unite asupra Germaniei, Italiei, Japoniei şi sateliţilor lor ar fi soluţionat toate problemele lumii postbelice, mai mult, că ar fi inaugurat o Nouă Eră. Fără Hitler, Mussolini şi Togo – argumentează fanii, optimişti, de acord – dar cu Stalin sau Beria în schimb a putut fi altceva… Cu aceştia din urmă, cu toate că, în raport cu Stalin sau cu Beria, Hitler, Göring, Himmler şi ai lor s-au dovedit bieţi pigmei, fie numai dacă avem în vedere numărul şi amploarea crimelor planificate şi ariile de acţiune. Cititorul, mai mult ca sigur, observă că modul în care se pune problema este cu totul răsturnat. În sensul că victoria din 1945 şi consecinţele ei au putut fi şi… pozitive, indiferent de rostul major al lui Stalin, în vreme ce cu Hitler ar fi fost cu totul… altceva. Deşi cei doi dictatori au

cooperat şi s-au admirat, ori chiar s-au războit, pentru a se moşteni. Iar, dacă răspunsul este univoc, în ecuaţie fiind îngăduiţi doar Stalin şi echipa, atunci trebuie consemnat că fie numai prezenţa Führerului de la Kremlin şi a Reichului său a decolorat şi denaturat până la desfigurare Victoria din 1945. În aşa fel încât, pur şi simplu, a transformat albul în negru, succesul în eşec, iar bucuria şi fericirea multor popoare în dezastre şi angoase. A fost, din păcate, suficient „atâta”! Ce altceva se desprinde decât acomodarea cetăţeanului cu gândul că, pe când Adolf Hitler este integral scos din joc, cineva-cumva s-ar mai… „împăca” cu Hitler al II-lea, alias I.V. Stalin. Este, netăgăduit, vorba de o monstruozitate a istoriei; nu ne propunem să descifrăm cine şi de ce o cultivă după 1945 sau după 1953? Problema a fost abordată, îndeosebi de marele istoric britanic Alan Bullock, autorul magistralei „biografii paralele” Hitler-Stalin, în care a demonstrat că, după dispariţia liderului nazist şi după prăbuşirea în 1989 – 1991 a imperiului stalinist, beneficiar de primul rang al succesului militar din 1945, un întreg eşafodaj s-a năruit, astfel încât perspectiva din care urmează să considerăm epoca celui de-al doilea război mondial trebuie revizuită. La urma urmelor, singurul unghi din care mai putem accesa perioadele lui Hitler sau Stalin nu ne mai îngăduie să ignorăm că, în timpul celor doi dictatori, au funcţionat din plin abatoarele istoriei9.

* * *

Cf. Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales*, VIII/2, p. 314 şi urm. 9 Alan Bullock, *Hitler et Staline. Vies parallèles*, Paris, Albin Michel/Robert Laffont.

1994, p. 441 – 452.

Orice investigaţie, oricât de vastă, profundă şi sistematică, a istoriografiei celui de-al doilea război mondial nu poate, prin forţa lucrurilor, să fie decât

incompletă, parţială. Şi aceasta în ciuda faptului că, astăzi, istoricul beneficiind la maximum de avantajele proslăvitei „ere informaţionale”, totuşi nu poate depăşi imposibilul decât cu aproximaţiile de rigoare. Mai precis, avem în vedere, în primul rând, un element decisiv. Faptul că, după cum s-a constatat adeseori în ultimul sfert de secol, conflagraţia mondială din 1939 – 1945 în ansamblu sau în detaliu reprezintă, incontestabil, epoca sau problema cel mai intens studiată în istoriografia contemporană universală, comparativ cu oricare alte perioade sau aspecte ale trecutului umanităţii. În consecinţă, bibliografia generală a istoriei războiului (origini, declanşarea, desfăşurare, final şi consecinţe, la proporţiile planetei ori la nivelul tuturor statelor, naţiunilor şi etniilor, sub cele mai diverse aspecte – militar, politico-diplomatic, economic, social, tehnic, religios, demografic etc.) a înregistrat demult proporţii impresionante. Deja în 1981, prefaţând o bibliografie analitică privind rolul şi locul României în decursul anilor 1939 – 1945, subliniam că nivelul „producţiei” mondiale de cărţi şi studii tratatând istoria ultimei conflagraţii generale se stabilise la aproximativ 15.000 – 20.000 de titluri anual10, cunoscut fiind, încă pe atunci, că, mulţumită unui calculator al Centrului UNESCO din Paris, bibliografia lucrărilor disponibile acoperind perioada 1939 – 1945 depăşise cifra de un milion de poziţii. Fără îndoială, înţelegem lesne care sunt proporţiile actuale ale bibliografiei de referinţă, mai ales dacă avem în vedere că, odată cu îndepărtarea de epoca investigată şi prin lărgirea perspectivei şi aprofundarea obiectivităţii în analiza fenomenelor şi proceselor studiate, după deschiderea arhivelor în urma prăbuşirii statelor comuniste în Europa Est-Centrală, graţie înlesnirilor excepţionale îngăduite în prezent de computerile personale şi de circulaţia cvasi-instantanee a informaţiilor (inclusiv, dacă nu cumva prioritar, a celor

ştiinţifice), cărţile şi studiile publicate între timp au îmbogăţit, uneori până la saturaţie, bibliografia mondială acoperind perioada 1939 – 1945.

Este inutil, fără îndoială, să mai insistăm asupra faptului că am avut în vedere doar elementele cantitative ale problemei, cititorul intuind, mai mult decât sigur, că nu trebuie neglijate sau subestimate, dimpotrivă, aspectele calitative ale imensei literaturi istoriografice cumulată la nivel mondial despre anii 1939 – 1945.

În context, se înţelege, evoluţiile României în timpul celui de-al doilea război mondial, în speţă în aria conflictului Germania – URSS, din perspectiva intervenţiei trioului Hitler – Stalin – Antonescu, s-au aflat în atenţia istoricilor (şi nu numai a lor!), bibliografia existentă în acest moment prezentând, ca şi pe plan general, aceleaşi avantaje şi dezavantaje, acestea din urmă predominând net ori afectând profund produsele perioadei 1944 – 1989 marcate de intervenţia cenzurii comuniste. Au existat, în aceleaşi condiţii, preferinţe netăgăduite, ignobile sau doctrinare, pentru anumite teme (istoria PCR-ului, rolul mişcării antifasciste în determinarea faptelor politice, pregătirea, desfăşurarea şi urmările actului istoric de la 23 august 1944, proclamat pe rând „eliberare" a României de către Armata Roşie, „insurecţie" ori chiar „revoluţie naţională de eliberare, antifascistă şi antiimperialistă"), în detrimentul altora (inclusiv, în rândul întâi, desfăşurarea ostilităţilor în Est). Studiile de specialitate valorificate după 1989, ediţiile de documente şi volumele memorialistice apărute au acoperit însă rapid multe dintre „punctele albe" constatate, astfel că volumul VIII al Tratatului Academiei Române

10 Cf. Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România. O bibliografie*, Iaşi, Editura Academiei, 1981, p. XXXIX.

privind *Istoria Românilor*, stăruind chiar asupra

perioadei iniţiale a celui de-al doilea război mondial (1939 – 1940), a relevat convingător această situaţie11.

În rândul întâi, reţinem ca aspect fundamental faptul că bibliografia temei generale *România în epoca celui de-al doilea război mondial* beneficiază de contribuţii majore, datorate istoricilor români sau străini, acoperind deja toate compartimentele specifice, mai precis: *dicţionare/enciclopedii*; *cronologii*; *bibliografii/istoriografie*; *ghiduri de arhive*; *volume* şi *colecţii de documente*, *dezbateri parlamentare*, *discursuri*;

12

memorialistică; *lucrări generale* şi *speciale*; *sinteze*; *monografii*; *biografii*; *studii pe domenii* şi *direcţii*; *albume*, *atlase*, *filme*; *reviste de specialitate* etc.

Din categoria instrumentelor de lucru, relevăm că, parţial, domeniul este bine reprezentat. Iar aceasta prin mai multe lucrări temeinice, în primul rând prin *Enciclopedia României* în patru volume, coordonate de D. Gusti şi colaboratorii, apărute chiar în ajunul sau în cursul războiului13 şi de o valoare documentară excepţională pentru cunoaşterea epocii, îndeosebi sub raporturile organizării statului, complexului economiei naţionale, al politicilor preconizate şi promovate. Deopotrivă, informaţii preţioase se pot afla în diversele *enciclopedii* şi *dicţionare14*, *Who's* Who-uri15 şi *cronologii16*, publicate în

11 Vezi Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România întregită* (*1918 – 1940*), coordonator Ioan Scurtu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. XVII-LIII.

12 Vezi mai jos, în acest capitol.

13 Cf. Dimitrie Gusti, C. Orghidan, Mircea Vulcănescu, Dan Botta, eds., *Enciclopedia României*, I-IV, Bucureşti, 1938 – 1943: vol. I, *Statul*, 1938; vol. II, *Ţara Românească*, 1939; vol. III, *Economia naţională*. *Cadre şi*

producţie, 1939; vol. IV, *Economia naţională*. *Circulaţie*, *distribuţie*, *consum*, 1943.

14 Vezi Michel Mourre, *Dictionnaire encyclopédique d'histoire*, I-VIII, Paris, Larousse, 1993; idem, *Le petit Mourre* – Dictionnaire *d'histoire*, Paris, Larousse, 2001; Trevor N. Dupuy, *The Harper Encyclopedia of Military Biography*, Edison, Castle Books, 1993; Jan Palmowski, *A Dictionary of Twentieth-Century World History*, Oxford, 1998; Marcel D. Popa, ed., *Dicţionar enciclopedic*, I-V, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1993 – 2004; Constantin Scorpan, *Istoria României*. *Enciclopedie*, Bucureşti, Editura Nemira, 1997; Ioan Scurtu şi colaboratori, *Enciclopedia de istorie a României*, I-II, Bucureşti, Editura Meronia, 2001 – 2003; Thomas Parrish, ed., *The Simon and Schuster Encyclopedia of World War* II, New York, Simon and Schuster, 1978; John Keegan, ed., *The Rand McNally Encyclopedia of World War* II, Chicago – New York – San Francisco, A Bison Books, 1978; Marcel Baudot şi colaboratori, *The Historical Encyclopedia of World War* II, New York, Greenwich House, 1984; M.M. Kozlov, ed., *Velikaia Otecestvennaia Voina*. *1941 – 1945*. *Enţikolpediia*, Moskva, Sovetskaia Enţiklopediia, 1985; Jipa Rotaru şi colaboratori, *Armata Română în al doilea război mondial*/*Romanian Army în World War* II, Bucureşti, Editura Meridiane, 1995; Cornel I. Scafeş şi colaboratori, *Armata Română*.

1941 – 191455, Bucureşti, Editura RAI, 1996.

15 Vezi John Keegan *Who Was Who în World War* II, New York, A Bison Book, 1978; Ş erban N. Ionescu, *Who Was Who în Twentieth Century România*, Boulder/New York, 1994; Mihai Pelin, *Opisul emigraţiei politice*. *Destine în 1 222 de fişe alcătuite pe baza dosarelor din arhivele Securităţii*, Bucureşti, 2002; Alesandru Duţu, Florica Dobre, *Armata Română în al doilea război mondial*. *1941 – 1945*. *Dicţionar enciclopedic*, Bucureşti, Editura

Enciclopedică, 1999; Leonida Loghin şi colaboratori, *Bărbaţi ai datoriei. 23 august 1944 – 12 mai 1945. Mic dicţionar*, Bucureşti, Editura Militară, 1985; Gh. Buzatu, *România, 1939 – 1945: Who's Who*, în *România şi al doilea război mondial*, Iaşi, 1995, p. 279 – 327.

16 Vezi Marcel D. Popa, Horia C. Matei, *Mică enciclopedie de istorie universală*, ediţia a IV-a, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2002; Roger Céré, Charles Rousseau, *Chronologie du* ultimele decenii în ţară şi mai ales în străinătate, dar la care, evident, nu am făcut decât unele trimiteri exemplificatoare.

Pentru o abordare sistematică a istoriei României în război, consultarea *bibliografiilor* generale17 şi speciale18 se impune cu prioritate 19, precum, nu mai puţin, a

20

lucrărilor de *istoriografie20*, extrem de utile pentru a aprecia stadiul real, valoarea şi semnificaţia contribuţiilor publicate pe marginea temei studiate.

conflit mondial. 1939 – 1944, Paris, Éditions du Seuil, 1945; Cesare Salmaggi, Alfredo Palavisini, *2 194 Days of War. An Illustrated Chronology of the Second World War*, New York, Mayflower Books, 1979; Sir Michael Armitage, *World War* II *Day by Day*, London-Munich, 2001; Leonida Loghin, *Al doilea război mondial. Acţiuni militare, politice şi diplomatice. Cronologie*, Bucureşti, Editura Politică, 1984; idem, *Mari conferinţe internaţionale (1939 – 1945)*, Bucureşti, Editura Politică, 1989; Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi (1859) până în zilele noastre (1995)*, Bucureşti, 1995; Dinu C. Giurescu şi colaboratori, *Istoria României în date*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003; Ion Calafeteanu şi colaboratori, *Istoria politicii externe româneşti în date*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003; Alesandru Duţu, Mihai Retegan, *România în război. 1 421 zile de încleştare. Eliberarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord (22 iunie – 26*

iulie 1941), Bucureşti, Editura Globus, 1993; Florin Constantiniu, Mihail E. Ionescu, *August 19444. Repere istorice*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984; Gh. Buzatu şi colaboratori, *Din istoria unei zile. Contribuţii la cronologia insurecţiei române din august 1944*, Iaşi, 1979 (extras); Vasile Liveanu şi colaboratori, *Din cronica unor zile istorice* (*1 mai 1944 – 6 martie 1945*), Bucureşti, Editura Academiei, 1971; Gh. Romanescu, Leonida Loghin, *Cronica participării Armatei Române la războiul antihitlerist*, Bucureşti, Editura Militară, 1971.

17 Vezi, în acest sens, Henri Michel şi colaboratori, *Les Deux Guerres mondiales. Bibliographie sélective* /*The Two World Wars. Selective Bibliography*, Bruxelles-Paris, Brepols/Oxford-London-New York, Pergamon Press, 1964; Janet Ziegler, *World War* II *Books in English*, *1945 – 65*, Stanford, Hoover Institution Press, 1971.

18 Referitor la România, cf. Îndeosebi Ştefan Pascu, Gh. Hristodol şi colaboratori, *Bibliografia istorică a României*, volumele I, IV, V, VI, VII, VIII, IX, Bucureşti – Cluj-Napoca, Editura Academiei, 1970 – 1999; Marius Andone şi colaboratori., *Bibliografia militară românească*, I-III, Bucureşti, Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naţionale, 1975; Petre Ilie, Gh. Stoean, *România în războiul antihitlerist. Contribuţii bibliografice*, Bucureşti, Editura Militară, 1971; Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România. O bibliografie* (ediţia citată, 3 003 poziţii). A se consulta şi *Bibliografia internaţională* de istorie militară.

19 Ne referim, în mod special, la aşa-numitele „bibliografii ascunse”, de proporţii mai reduse dar, totuşi, semnificative, sistematice, de regulă incluse ori anexate unor lucrări de specialitate, precum: *Istorila Velikoi Otecestvennoi voini Sovetskogo Soiuza. 1941 – 1945 gg.*, vol. VI, Moskva, 1965, pp. 557 – 604; Enzo Collotti, Germania *nazistă*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1969, pp.

341 – 393; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (19181948)*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, pp. 593 – 663; Gh. Buzatu, *România în epoca celui de-al doilea război mondial. O bibliografie*, în vol. *România şi al doilea război mondial*, ediţia citată, pp. 69 – 110 (579 poziţii).

20 Vezi, de exemplu, Frederick Kellogg, *O istorie a istoriografiei române*, Iaşi, Institutul European, 1996; Keith Hitchins, *Historiography of the Countries of Eastern Europe*: *România*, în „The American Historical Review", vol. 97, no. 4/october 1992; idem, *România. 1866 – 1947*, ediţia a III-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Humanitas, 2003, pp. 617 – 649 (*Eseul bibliografic*); Andreas Hillgruber, *Südost-Europa im zweiten Weltkrieg. Literatur-bericht und Bibliographie*, Frankfurt am Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1962; A.V. Heistrer, *Burjuaznaia istoriografiia F.R.G. ob uciastii Rumânii vo vioroi mirovoi voine. Kriticesckii ocerk*, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1986; Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul*

Este lipsit de îndoială însă că, pentru aprofundarea temei şi pentru garantarea originalităţii cercetăţilor întreprinse, studiul temeinic şi extins al *izvoarelor* constituie o condiţie esenţială şi, deci, obligatorie. Sub acest aspect, nu poate fi decât pe deplin îmbucurător faptul că, în deceniul din urmă cu precădere, investigarea *izvoarelor inedite*, a documentelor găzduite în reputatele şi bogatele fonduri arhivistice interne şi externe21, a înregistrat progrese remarcabile, ceea ce s-a reflectat nemijloc asupra originalităţii, varietăţii şi calităţii demersurilor istoriografice. În acelaşi timp, specialiştii români nu au pierdut din vedere *izvoarele editate22*, mai ales că volumele de documente apărute s-au

Antonescu în faţa istoriei, Craiova, Editura Helios, 2002 (studiul introductiv); Anton Moraru, *Ştiinţa istorică*

în contextul intereselor politice, Chişinău, Pontos, 2003, pp. 109 – 120 (despre al doilea război mondial); Traian Udrea, *23 august 1944 – Controverse istorico-politice. Studiu istoriografic*, Bucureşti, Editura Alel-Alex & Leti Pres, 2004.

21 Facem trimitere specială la Arhivele Naţionale ale României. Arhivele Istorice Centrele, Bucureşti; Arhivele Ministerului de Esterne al României, Bucureşti; Arhivele Militare Române, Bucureşti – Piteşti; Biblioteca Academiei Române, Bucureşti; Biblioteca Naţională a României, Bucureşti; Arhiv Vneşnei Politiki Rossiiskoi Imperii, Moskva; Gosudarstvennîi Arhiv Rossiiskoi Fereraţii, Moskva; Ossobâi Arhiv, Moskva; Ţent. Hraneniia Sovremennoi Dokumentaţii, Moskva; Ţentralnîi Gosudarstvennîi Arhiv Sovetskoi Armii, Moskva; Rossiiskii Ţent. Hraneniia I Izuceniia Dokumentov po Noveişei Istorii, Moskva; Hoover Institution on War, Revolution and Peace. Hoover Institution Archives, Stanford, California, USA; The National Archives of the USA, Washington, DC; The Library of Congress, Manuscript Division, Washington, DC; F.D. Roosevelt Library, Hyde Park, New York; Great Britain – Public Record Office, London – Kew Gardens; France – Archives du Ministere des Affaires Étrangeres, Paris – Nantes; Deutschland – Militärische Bundesarchiv, Koblenz. Unele ghiduri pentru arhivele şi documentele epocii războiului din 1939 – 1945: Arhivele Naţionale ale României, *îndrumător în Arhivele Centrale*, diverse volume, Bucureşti, 1971 American Historical Association, *Guides to German Records Microfilmed at Alexandria*, 66 vols., Washington, 1958 – 1972; Patricia Kennedy Grimsted, *Archives and Manuscripts in the USSR. Moscow and Leningrad*, Princeton, 1972; George D. Kent, ed., *A Catalogue of Files and Microfilms of the German Foreign Ministry Archives, 1920 – 194*5, 4 vols., Stanford, Hoover Institution, 1962 – 1966; John D. Cantwell, *The Second*

World War. *A Guide to Documents in the Public Record Office*, London, HMSO, 1993; James F. Vivian, *Materials in the National Archives Relating Rumania*, Washington, DC, 1970; Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

22 Detalii în Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România*. *O bibliografie*, p. 25 şi urm. Dintre apariţii, vezi îndeosebi: Andreas Hillgruber, eds., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, I, *1939 – 1941*; II, *1942 – 1944*, Frankfurt am Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1966 – 1970; Ion Calafeteanu, ed., *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999; Vasile Arimia şi colaboratori, eds., *23 August 1944*. *Documente*, I-IV, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984 – 1985; Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 august în context internaţional*. *Studii şi documente*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984; Marcel-Dumitru Ciucă, ed., *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri*. *Guvernarea Ion Antonescu*, I-VIII, Bucureşti, Arhivele Naţionale ale României, 19972004; idem, ed., *Procesul Mareşalului Antonescu*. *Documente*, I-III, Bucureşti, Editura Saeculum I.O.

— Editura Europa Nova, 1995 – 1998; Serviciul Român de Informaţii, *Cartea Albă a Securităţii*, I, *23 august 1944 – 30 august 1948*, coordonator Mihai Pelin, Bucureşti, 1997; Cristian Ionescu şi colaboratori, eds., *Relaţiile româno-sovietice*. *Documente*, II, *1935 – 1941*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 2003; V.F. Dobrinescu şi colaboratori, eds., *Relaţii militare româno-germane*. *1939 – 1944*. *Documente*, Bucureşti, Editura Europa Nova, 2000;

concentrat de regulă asupra problemelor cruciale ale conflagraţiei23, iar în privinţa altora, mai precis *colecţiile oficiale de acte diplomatice24* ale foştilor beligeranţi de calibru, cercetarea lor a fost resimţită cu obligativitate,

date fiind coordonatele şi implicaţiile politicii internaţionale a tuturor Marilor Puteri din 1939 – 1945 – Marea Britanie, Franţa, Germania, URSS, Italia, SUA, Japonia şi China25.

Un compartiment distinct extrem de frecventat al istoriografiei războiului, bine reprezentat în cazul României precum şi în general, îl reprezintă *memorialistica*. Din motive lesne de bănuit, mai precis având cu predilecţie în vedere exactitatea, promptitudinea şi credibilitatea informaţiilor, nu trebuie explicat de ce preferăm, în ordine, jurnalele, memoriile, amintirile şi mărturiile, respectiv depoziţiile. Este o ordine firească, reflectând gradual valoarea „surselor" pentru istoric. Fără a intra în detalii, dat fiind că în cuprinsul *Tratatului* vor interveni trimiteri precise la toate însemnările relevante cu caracter memorailistic folosite de colaboratori, ne vom limita să evidenţiem

Gh. Buzatu, Dana Beldiman, eds., *23 august 1939 – 1944. România şi proba bumerangului*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2003.

23 A se examina, în context, volumele cuprinzând Jurnalul de război al Comandamentului Suprem German (O.K.W.), directivele de război ale lui Adolf Hitler, I.V. Stalin sau Ion Antonescu, rapoartele lui D.D. Eisenhower, Sir M. Wilson şi B.L. Montgomery asupra campaniei aliate din Vest (1944 – 1945): Percy Ernst Schramm şi colaboratori, eds., *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (*Wehrmachführungsstab*). *1940 – 1945*, I-VIII, ediţia a II-a, München, Bernard und Graefe Verlag, 1982; Dwight D. Eisenhower, Sir Maitland Wilson, B.L. Montgomery, *Les operations en Europe du Corp Expeditionnaire Allié*, Paris, Éditions Berger-Levrault, 1947; Adolf Hitler, *Directive de război*, traducere, ediţie H.R. Trevor-Roper, Bucureşti, Editura Elit, 1999; P.A. Jilin şi colaboratori, eds., *Osvoboditelnaia missiia Sovetskih*

Voorujennân Să v Evrope vo vioroi mirovoi voine. Dokumenti i materialî, Moskva, Voennoe Izdateltstro, 1985; A. Russell Buchanan, ed., *The United States and World War* îi *Military and Diplomatic Documents*, Columbia, University of South Carolina Press, 1972; Gh. Buzatu, Dana Beldiman, Eftimie Ardeleanu, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, Craiova, Editura Helios, 2002. De neînlocuit sunt, de asemenea, volumele cuprinzând corespondenţa diplomatică şi militară purtată între liderii Naţiunilor Unite (I. V. Stalin, W.S. Churchill, F.D. Roosevelt, Harry S. Truman şi Clement R. Attlee), între Ion Antonescu şi Adolf Hitler în cursul conflictului: MAE al URSS, *Corespondenţa Preşedintelui Consiliului de Miniştri al URSS cu preşedinţii SUA şi cu primii miniştri ai Marii Britanii în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, 1941 – 1945*, I-II, traducere, Bucureşti, 1958; Warren F. Kimball, ed., *Churchill and Roosevelt. The Complete Correspondence*, I-III, Princeton, 1987; Vasile Arimia şi colaboratori, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite (1940 – 1944)*, I-II, Bucureşti, Editura Cozia, 1991. Vezi şi corespondenţa Ion Antonescu, Regele Carol II, Iuliu Maniu, C.I.C. Brătianu – Mihai Pelin, ed., *Epistolarul Infernului*, Bucureşti, Editura Viitorul Românesc, 1993; Ion Ardeleanu, ed., *C.I.C. Brătianu, Carol* II, *Ion Antonescu*: *Amintiri, documente, corespondenţă*, Bucureşti, Editura Forum, 1992; Ion Calafeteanu, ed., *Iuliu Maniu – Ion Antonescu. Opinii şi confruntări politice. 1940 – 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.

24 Vezi detalii despre colecţiile oficiale de documente diplomatice relativ la epoca celui de-al doilea război mondial, editate cu începere din 1946 în Marea Britanie, Franţa, Germania, Italia, SUA, Rusia ş.a. (unele serii nu s-au încheiat), în Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, op. cit., pp. 27 – 36. La Bucureşti, din seria proiectată în 1991, sub egida

MAE al României, încă nu a apărut vreun un volum de documente diplomatice.

25 Cf. Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri (1939 – 1947)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, *passim*.

că, în mod concret, majoritatea „actorilor" de primă mărime ai scenei politico-diplomatice, militare şi cultural-ştiinţifice româneşti din 1939 – 1945 ne-au lăsat probe şi relatării asupra evenimentelor la care au participat ori au fost doar martori. Unele de cea

26 27 28

mai bună calitate (Regele Carol II26, Ion Antonescu27, Constantin Argetoianu28, iar, dintre diplomaţi, Grigore Gafencu, N. Petrescu-Comnen, Raoul Bossy, Gheorghe Barbul sau George I. Duca), iar altele de o valoare aproximativă (D. Dămăceanu, cu vreo zece variante, Emilian Ionescu, Constantin Sănătescu, dintre militari), ca să nu ignorăm şi mărturisirile tardive, benevole, fortuite sau forţate, unele afectate profund de trecerea timpului ori, pur şi simplu, de aşternerea vălului uitării, ca şi de o rea-credinţă evidentă şi indisciplină categorică a spiritului (precum în cazul depoziţiilor din detenţie şi al notelor aşternute prin 1962 – 1963 de Ion de Mocsonyi-Styrcea la ieşirea din închisoare) 29. O constatare este absolut necesară, şi anume că, în decursul epocii comuniste, lucrările apărute în ţară, trecând prin foarfecele cenzurii, îndeosebi până la 1977, au trebuit să respecte – pentru a nu deranja… „Vecinul" sau pentru a nu încălca… dogmele – un profil obiectivist, declarativ şi simplist, în vreme ce stindardul domeniului de referinţă a trebuie să fie – şi a fost! – purtat cu brio *în emigraţie*, mai ales de către reputaţii noştri diplomaţi (Grigore Gafencu, N. Petrescu-Comnen, Gheorghe Barbul) ori de către jurnalistul de excepţie care a fost Pamfil Şeicaru, cu toţii deţinând, cel puţin în primele două decenii postbelice, cele dintâi locuri pentru România în toate bibliografiile

universale privind conflagraţia veacului XX. Situaţia nici nu putea fi alta, cât timp, mai ales în perioada iniţială a comunizării ţării, faimoasele instrucţiuni ale Ministerului Informaţiilor din Bucureşti dintre 1945 şi 1948 stabileau ca fiind „interzise în principiu” orice cărţi semnate de Ion şi Mihai Antonescu, A.C. Cuza, Nichifor Crainic, Armand Călinescu, Octavian Goga, M. Manoilescu, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Stelian Popescu, Pamfil

30

Ş eicaru, Al. Vaida-Voevod sau Mircea Vulcănescu30. Situaţia s-a redresat după 1989, dar numai parţial, întrucât nu s-au aflat raţiunile, mijloacele şi condiţiile pentru editarea integrală a notelor zilnice ale lui Raoul Bossy, pentru traducerea lui N. Petrescu-Comnen şi Viorel Virgil Tilea, dar, în chip special, pentru valorificarea masivului *Jurnal* al lui

31

Grigore Gafencu pentru anii 1940 – 195731. Ceea ce contrastează îmbucurător cu eforturile

26 Cf*. Între datorie şi pasiune. Însemnări zilnice*, editori Marcel-Dumitru Ciucă şi colaboratorii, I-VI, Bucureşti, 1995 – 2002 (pentru anii 1904, 1914, 1916, 1918, 1930 şi 19371951). 27

27 Cf. Ion Antonescu, *23 august 1944*: *însemnări din celulă*, în Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, pp. 289 – 293.

28 Cf*. Însemnări zilnice*, I-VII, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1998 – 2003 (ediţie Stelian Neagoe, în curs de tipărire).

29 Cf. Gh. Neacşu, ed., *23 august 1944 în arhivele comuniste*, Bucureşti, Editura

Majadahão Onda, 2000.

30 Cf. Ministerul Informaţiilor, *Publicaţiile interzise până la 1 mai 1948*, Bucureşti, 1948, p. 14; idem,

Publicaţiile scoase din circulaţie până la 1 iunie 1946, ediţia a II-a, Alba Iulia, Fronde, 1994; Paul Caravia, coordonator, *Gândirea interzisă. Scrieri cenzurate. România 19451989*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, pp. 55 – 57 (pentru Ion şi Mihai Antonescu).

31 Din cele aproximativ 50 volume în manuscris aflate în păstrare la ANR s-a întocmit, selectiv, un volum din *Jurnal*, I, editori Ion Ardeleanu şi Vasile Arimia, Bucureşti, Editura

Globus, 1994.

şi reuşitele colectivului patronat de istoricul George G. Potra de-a pune în valoare opera

32

strălucitului Nicolae Titulescu32, sub egida Fundaţiei Europene care-i poartă numele.

Cum este şi natural, cel mai bine reprezentat domeniu istoriografic al epocii 19391945 îl constituie cel cuprinzând *sintezele*, *lucrările generale* şi *speciale*, *mongrafiile* şi *biografiile*. În raport cu numărul şi varietatea contribuţiilor existente, reţinerea lor, fie şi selectiv sau vizând exclusiv cărţile, este netăgăduit imposibilă. Cu atât mai puţin, am putea avea în vedere studiile şi articolele de specialitate, găzduite de preferinţă în „Anuarele" Institutelor de Istorie din Bucureşti, Iaşi şi Cluj-Napoca, în „Analele" Universităţilor, în „Revista de istorie" şi „Studii şi materiale de istorie contemporană" (cele două serii) 33, în „Revue Roumaine d'Histoire", „Memoriile Secţiei de Ştiinţe Istorice şi Arheologie" şi „Nouvelles Études d'Histoire" 34, în „Revista Arhivelor" 35, în „Romanian Civilization" (Iaşi) şi în „Transylvanian Review" (Cluj-Napoca) 36, în „Europa

37 38 39

XXI" 37, în „Arhivele Totalitarismului" 38, în buletinul „Document" 39 sau în „Revista de Istorie Militară" 40, în „Revue d'histoire de la Deuxième Guerre

mondiale” 41, în „Voenno-istoriceskii jurnal” 42 ş.a., precum şi în publicaţiile de mai largă adresabilitate („Magazin Istoric”, „Dosarele Istoriei”, „Historia” ş.a.).

Precizările precedente nu exclud, ci îndeamnă la anume consideraţii. Astfel, în primul rând, toate raportările istoriografice la România anilor 1939 – 1945 privesc, deopotrivă şi succesiv, pe Regele Carol II pentru anii 1939 – 1940, pe generalul (apoi, Mareşalul) Ion Antonescu pentru anii 1940 – 1944 şi, pentru perioada care a succedat lui 23 august 1944, pe Regele Mihai I. Din punct de vedere cantitaiv, cărţile şi studiile referitoare la perioada şi personalitatea lui Ion Antonescu domină copios ansamblul. Situaţia este întru totul de înţeles, chiar justificată, dacă avem în vedere că perioada 19401944, una de preferinţă şi de referinţă indiscutabilă pentru majoritatea istoricilor români şi străini, cuprinde însuşi „miezul” epocii războiului, inclusiv faptul că evenimentele de atunci au excelat ca aglomerare, problemele acumulate, abordate şi decise au fost multiple şi grave, iar, în plus, controversele, în ciuda scurgerii anilor, persistă.

Dintre capitolele marcante ale epocii 1939 – 1945 în ansamblu s-au aflat în atenţia istoricilor români şi străini: originile şi izbucnirea războiului în Europa la 1 septembrie

32 Vezi N. Titulescu, *Opera politico-diplomatică*. *Iulie 1927 – iulie 1928*, I-II, Bucureşti, 2003; idem, *Corespondenţa* (*1921 – 1931*), I-II, Bucureşti, 2004.

33 Publicaţie sub egida Institutului de Istorie „N. Iorga” din Bucureşti.

34 Publicaţie sub egida Secţiei de Ştiinţe Istorice şi Arheologiei a Academiei Române.

35 Publicaţie sub egida Direcţiei Generale a Arhivelor Naţionale ale României.

36 Publicaţie sub egida Centrelor de Studii Româneşti.

37 Publicaţie sub egida Centrului de Istorie şi

Civilizaţie Europeană din cadrul Filialei Iaşi a Academiei Române.

38 Publicaţie sub egida Institutului pentru Studiul Totalitarismului în România al Academiei Române, Bucureşti.

39 Publicaţie sub egida Arhivelor Militare Române din Bucureşti.

40 Publicaţie sub egida Institutului de Istorie Militară pentru Studii Politice de Apărare şi Istorie Militară din Bucureşti.

41 A apărut la Paris, sub egida Comitetului francez pentru studiul istoriei celui de-al doilea război mondial (preşedinte – prestigiosul istoric Henri Michel, autorul unei sinteze clasice – *La Seconde Guerre mondiale*, I-II, Paris, Presses Universitaires de France, 1968 – 1969), publicând numeroase materiale şi un număr special consacrat României în război.

42 Apare din 1939 la Moscova, sub coordonarea unor istorici militari ruşi.

1939, rolul şi locul României în context, neutralitatea României în conflict (1939 – 1940), rostul şi semnificaţia Pactului Hitler-Stalin din 23 august 1939, extinderea ostilităţilor în Europa, relaţiile României cu Marile Puteri44, prăbuşirea României Mari şi a regimului Regelui Carol II, instaurarea regimului legionaro-antonescian, caracterul regimului, rebeliunea legionară din ianuarie 1941, regimul lui Ion Antonescu (1941 – 1944) – trăsături şi esenţă, evoluţia constituţională a României, intrarea României în sistemul *Axei* Berlin-Roma-Tokio, premisele şi declanşarea războiului din Est, eliberarea Ţinutului Herţa, a Basarabiei şi Bucovinei de Nord45, desfăşurările militare în URSS şi prezenţa trupelor României, istoria economiei naţionale, rolul factorului petrol, problemele demografice şi de graniţă, rolul serviciilor secrete, istoria culturii, iniţiativele infructuoase ale României antonesciene pentru

desprinderea de *Axă* (1942 – 1944) 46, rezistenţa anti-antonesciană, rolul partidelor politice, pregătirea, înfăptuirea şi consecinţele loviturii de stat din 23 august 1944, efectele internaţionale, ocuparea ţării de către forţele armate ale URSS, România pe frontul antihitlerist (1944 – 1945), Convenţia de Armistiţiu cu Naţiunile Unite şi efectele ei catastrofale, pregătiri pentru Conferinţa de Pace, Congresul Păcii de la Paris (iulie – octombrie 1946), semnarea şi urmările Tratatului de Pace din 10 februarie 194747, evoluţiile politice interne, comunizarea ţării, România – abandonată în „sfera de interese" a URSS etc.

Acestei problematici complexe şi întinse i-au fost consacrate de-a lungul anilor numeroase *lucrări generale*, în acest loc propunându-ne să atragem atenţia asupra lor: Grigore Gafencu, *Préliminaires de la Guerre à l'Est. De l'Acord de Moscou (21 août 1939) aux hostilités en Russie (22 juin 1941)* (1944) 48; Petre Mihail Mihăilescu, *România în calea imperialismului rus. Rusia, România şi Marea Neagră* (1944)*; Armata 1 Română în Campania din Vest. 23 august 1944 – 9 mai 1945* (1945; 1999); Constantin I.

43 Dintre lucrările, apreciate „clasice", pe această temă, supunem atenţiei cititorului Maurice Baumont, *La Faillite de la Paix (1918 – 1939)*, I-II, Paris, Presses Universitaires de France, 1960 – 1961; idem, *Les origines de la Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Payot, 1969; A.J.P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, London, H. Hamilton, 1961 (tradusă şi în limba română).

44 Un domeniu în care excelează, încă din 1954, de la prima ediţie, cartea celebrului istoric german Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române (1938 – 1944)*, traducere, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994.

45 Cf. V.F. Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia (1918 – 1940)*, Iaşi, Editura Junimea, 1991; Ion

Constantin, *România*, *Marile Puteri şi problema Basarabiei*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995; Nicolae I. Arnăutu, *12 invazii ruseşti în România*, Bucureşti, Editura Saeculum/Editura Vestala, 1996 (ediţia originală – Buenos Aires, 1956).

46 Un domeniu în care trimitem la o altă carte de referinţă, dat fiind destinul tragic al autorului şi, deopotrivă, al contribuţiei sale, „topită" imediat după apariţie de către autorităţile comuniste, Aurică Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979.

47 Cf. Ştefan Lache, Gheorghe Ţuţui, *La Roumanie et la Conférence de la Paix de Paris (1946)*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987; V.F. Dobrinescu, *România şi organizarea postbelică a lumii (1945 – 1947)*, Bucureşti, Editura Academiei, 1988.

48 Cartea s-a bucurat de un succes internaţional remarcabil, fiind tradusă de îndată în limbile engleză (1945) şi italiană (1946), iar, în ultimul rând, în română.

Kiriţescu, *România în al doilea război mondial*, I-II (1995) 49; N.I. Lebedev, *Rumâniia v godi vioroi mirovoi voini* (1961); General Platon Chirnoagă, *Istoria politică şi militară a războiului României contra Rusiei Sovietice. 22 iunie 1941 – 23 august 1944* (1998) 50; V. Anescu şi colaboratori, *România în războiul antihitlerist. 23 august 1944 – 9 mai 1945* (1966); Hermann Weber, *Die Bukowina im Zweiten Weltkrieg* (1972); I.E. Levit, *Uciastiie faşistskoi Rumânii v agressii protiv SSSR*, I-II (1981 – 1983); Ilie Ceauşescu şi colaboratori, ed., *România în anii celui de-al doilea război mondial*, I-III (1989); Ion Şuţa, *România la cumpăna istoriei. August '44* (1991); V.F. Dobrinescu, *Emigraţia română din lumea anglo-saxonă. 1939 – 1945* (1993); Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Complot împotriva României. 1939 – 1947. Basarabia, Nordul Bucovinei şi Ţinutul Herţa în vâltoarea celui de-al doilea război mondial*

(1994); V.F. Dobrinescu, Ion Constantin, *Basarabia în anii celui de-al doilea război mondial (1939 – 1947)* (1995); Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945* (1995); Florin Constantiniu, Alesandru Duţu, Mihai Retegan, *România în război, 1941 – 1945. Un destin în istorie* (1995); Florin Constantiniu, Ilie Schipor, *Trecerea Nistrului (1941). O decizie controversată* (1995); Alesandru Duţu, Mihai Retegan coordonatori, *Armata Română în al doilea război mondial*, I, *Eliberarea Basarabiei şi a părţii de nord a Bucovinei (22 iunie – 26 iulie 1941)* (1996); Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX. 1918 – 1948* (1999); Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial (1939 – 1945)* (1999); Alesandru Duţu, coordonator, *L'Armée Roumaine dans la Deuxième Guerre mondiale (1939 – 1945)* (1999); Alesandru Duţu, Mihai Retegan, coordonatori, *Eliberarea Basarabiei şi a Nordului Bucovinei (22 iunie – 26 iulie 1941)* (1999); Alesandru Duţu, Petre Otu, coordonatori, *Pe ţărmul nord pontic (17 iulie 1941 – 4 iulie 1942)* (1999); Alesandru Duţu, coordonator, *Golgota Estului (iulie 1944 – martie 1944)* (2000); Alesandru Duţu, *între Wehrmacht şi Armata Roşie. Relaţii de comandament româno-germane şi româno-sovietice (1941 – 1945)* (2000); Gh. Buzatu, V.F. Dobrinescu, Horia Dumitrescu, coordonatori, *România şi al doilea război mondial* (2000); Vasile Bărboi şi colaboratori, *The Romanian Army in the Whirl of War (1941 – 1945)* (2001); Anatol Petrencu, *Basarabia în al doilea război mondial. 1940 – 1944* (1997); D. Şandru, *Mişcări de populaţie în România (1940 – 1948)* (2003); Mihai-Aurelian Căruntu, *Bucovina în al doilea război mondial* (2004); Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, I-V (1999 – 2005).

În prezent, spre deosebire de perioada „zorilor" epocii comuniste, când s-a lansat faimosul şi detestabilul

„manual unic” al lui M. Roller intitulat *Istoria R.P.R.* (1948), plin de absurdităţi şi denaturări, dar care, poate tocmai de aceea avea să facă… epocă (?!), influenţând pe zeci de ani destinele istoriografiei naţionale până la cota de avarie, vecină cu nimic altceva decât un veritabil *autodafé*, toate problemele istoriei româneşti în răstimpul 1939 – 1945 îşi află abordări şi soluţionări corespunzătoare, în temeiul unui dialog ştiinţific fructuos, decent, raţional şi liber. În mod concret, nu mai există nicio problemă atât de „delicată” sau de „secretă” încât să nu-şi afle studioşi temerari şi calificaţi, cenzurarea opiniilor exprimate ţinând cu adevărat de domeniul trecutului. Într

49 Lucrarea lui Constantin I. Kiriţescu, faimosul autor al trilogiei consacrate anterior marii epopei naţionale din 1916 – 1919 (cf. *Istoria războiului pentru întregirea României*. *1916 – 1919*, I-III, Bucureşti, ediţiile 1922 – 1924, 1926 – 1927 şi 1989), a fost terminată în 1956, dar, fiind confiscată de Securitate, nu a putut vedea lumina tiparului decât la data indicată.

50 Ediţia originală: Madrid, Editura Carpaţi, 1965.

un atare climat, nu mai constituie un sacrilegiu recunoaşterea faptului că războiul României a fost, de la un capăt la altul (1941 – 1945), unul drept, pentru eliberarea şi apărarea teritoriului naţional, chiar dacă sub Ion Antonescu acţiunea militară s-a purtat în tabăra *Axei* fasciste Berlin-Roma-Tokio. Rezultatele conflictului pentru România au fost dezastruoase în toate privinţele (teritorial, militar, politico-diplomatic, demografic, economic şi financiar, psihologic şi, în premieră absolută, pe planul menţinerii regimului social-politic existent) 51 şi pe lungă durată, multiple consecinţe fiind încă de strictă actualitate. Totul a fost posibil, în situaţia în care – după cum am menţionat – România, ca şi restul statelor Europei Est-Centrale, fiind mai întâi ocupată de Armata Roşie, a fost

apoi rapid cedată, cu acte în regulă, de către Marii Aliaţii din Vest în „sfera de interese" a URSS, fiind chiar ameninţată la un moment dat să devină o *gubernie* a Moscovei sau o *republică socialistă* a Imperiului Roşu. Deja în 1946, *Cortina de Fier* trasată de Marile Puteri echivala cu alungarea României în zona sovietică de dominaţie52, iar condiţiile nu aveau să se schimbe decisiv decât odată cu prăbuşirea URSS în decembrie 1991 şi, odată cu aceasta, cu sfârşitul „Războiului Rece" angajat între Est şi Vest prin 1944 – 1945, pentru Polonia, România, Cehoslovacia sau Germania, în cazul în care Marii Aliaţi învingători la 1945 în faţa *Axei* ce reunea Germania, Italia şi Japonia au dovedit elocvent că, dacă ştiuseră să obţină o victorie istorică asupra Reichului lui Adolf Hitler, atunci ei nu reuşiră să câştige pacea şi să reinstaureze liniştea pe bătrânul continent şi pe planetă. Din punctul de vedere examinat, relevante se dovedesc realităţile surprinse de istoricul francez Jean-Marie Le Breton: *„Prăbuşirea Germaniei hitleriste, instaurarea Armatei Roşii la Berlin şi la Viena, cu, drept corolar, prezenţa ei la Varşovia, Budapesta, Bucureşti şi Sofie, distrugerea structurilor burgheze ale vechilor sateliţi ai Reichului, îndepărtarea polonezilor de la Londra şi a iugoslavilor lui Petru IIşi ai lui Mihailovici, absenţa în Europa Occidentală a unei contra-puteri serioase care să facă faţă Uniunii Sovietice, toţi aceşti factori s-au conjugat pentru a deschide calea celei mai mari zguduiri care afectase vreodată ansamblul lanţului de ţări ce se întindea de la Marea Baltică la Marea Neagră şi la Marea Adriatică, la est de Germania. Evenimentele, mai mult decât un plan prestabilit, au favorizat Uniunea Sovietică şi i-au permis să instaureze în această regiune regimuri nu numai calchiate după ea, dar şi întru totul obediente faţă de Moscova"*.

* * *

51 După 23 august 1944, odată cu „eliberarea"

României de către trupele sovietice, URSS, devenind pe moment putere ocupantă pentru cel puţin 15 ani (1944 – 1958), a înfăptuit prin forţă, cu concursul comuniştilor indigeni, sovietizarea ţării, potrivit voinţei exprimată de liderul de la Kremlin, I.V. Stalin, în sensul că, „acolo unde înaintează tancurile sovietice, se extinde şi sistemul socialist".

52 Dinu C. Giurescu, *Imposibila încercare. Greva regală – 1945. Documente diplomatice*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1999, p. 15 şi urm. În acelaşi sens, Jean-François Soulet vorbea despre „puternicul val de expansiune a comunismului sovietic controlat în totalitate de Moscova" (cf. *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iaşi, Editura Polirom, 1998, p. 73).

53 Jean-Marie Le Breton, *Europa Centrală şi Orientală între 1917 şi 1990*, Bucureşti, 1996, p. 79 – 80.

În contextul în care în istoriografia universală contemporană se observă, cum s-a remarcat54, un interes excepţional pentru epoca conflagraţiei mondiale din 1939 – 1945, reflectat printr-o producţie de cărţi şi materiale enormă, nemaicunoscută altcândva pentru vreo altă problemă a trecutului55, *HITLER*, *STALIN*, *ANTONESCU* reprezintă, după cum este lesne de bănuit, un studiu deopotrivă biografic şi monografic, cu accent pe rolul şi locul României antonesciene implicată în războiul general şi total. Departe de-a fi un studiu complet, ci mai degrabă un stadiu către obiectivul respectiv, *Hitler*, *Stalin*, *Antonescu* nu a putut ignora, totuşi, „modelele" care au marcat evoluţia istoriografiei generale după 1945, în care frecvenţa biografiilor de toate genurile (speciale, paralele, generale) se dovedeşte cu totul remarcabilă, mai ales că beneficiază şi de un interes aparte din partea cititorului. Nu mai insistăm, fiind de-acum prea bine cunoscut exemplul lui Plutarh, inspiratul autor al clasicelor *Vieţi*

paralele reunind biografiile a 46 de personalităţi ale Greciei şi Romei antice şi care, de-a lungul secolelor, au încântat generaţie după generaţie, inclusiv pe unii dintre marii istorici ai lumii. În perioada dintre cele două războaie mondiale (1919 – 1939), nu întâmplător, considerăm, pieţele europeană şi americană ale cărţii au fost literalmente inundate de o multitudine de biografii consacrate marilor figuri ale scenei istorice din toate timpurile, dar cu deosebire acelora care aveau să se „remarce" în războiul din 1939 – 1945. Că era o întâmplare sau o premoniţie, tot ce era posibil, dar cert lucru este preţuirea de care s-au bucurat, la noi şi în alte părţi, Emil Ludwig cu *Genii şi caractere* (Iaşi, 1929) şi *Conducătorii Europei* (Bucureşti, f.a., ediţia originală 1934); Jacques Bainville cu *Les dictateurs* (Paris, 1935); Sterie Diamandi cu *Galeria oamenilor politici* (diverse ediţii) şi *Eroii revoluţiei ruse*. *Lenin*, *Trotski*, *Stalin* (Bucureşti, f.a.); N.N. Matheescu cu *URSS*. *Istoricul revoluţiei ruseşti*. *Lenin – Trotzehy – Stalin*. *Planul cincinal* (*Bucureşti*, *1934*); Dr. Ygrec cu *Revoluţia rusă*. *Rasputin*, *Ţarina*, *Lenin* (Bucureşti, f.a.); Petre Gheaţă cu *Dictatorii* (Bucureşti, 1938); Th. Martinescu-Asău cu *Lenin – Benito Mussolini – Mustafa* Kema (Bucureşti, f.a.); Lev Troţki cu *Stalin* (*Biografia politică*) (diverse ediţii); Curzio Malaparte cu *Tehnica loviturii de stat* (ed. originală – Paris, 1931); Konrad Heiden cu *Adolf Hitler* (diverse ediţii); J. Arraras cu *Le général Franco* /Paris, 1937); Amiral Castex cu *de Ginghis-Khan à Staline* (Paris, 1935); Jean Thouvenin despre *Avec Pétain* (Paris, 1940); Luigi Alini cu II *Duce* (Firenze, 1930); M. Manoilescu despre *Portugalia lui Salazar* (Bucureşti, 1936); M. Missiroli despre *Cât îi datorează Italia lui Mussolini* (Milano, 1935); E. Susmel cu *Mussolini – omul* (Bucureşti, 1927); Hermann Rauschning cu *Hitler m'a dit* (Paris, 193 9) 56. Unele opinii exprimate sunt demne de atenţia specială a cititorului. Astfel, Troţki

despre Stalin: *„... Pe ansamblu, Stalin rămâne o mediocritate. Mintea lui nu este lipsită doar de strălucire şi avânt, ci chiar şi de capacitatea gândirii logice „57*; Sterie Diamandi, fiind de acord cu Troţki, în sensul că Stalin reprezenta *„cea mai eminentă mediocritate a partidului „58*, a adăugat: *„... Nu cunoaşte decât o singură pasiune*: *politica* [...] *Iubeşte şi doreşte puterea din toate fibrele fiinţei sale, e un*

54 Vezi Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România. O bibliografie*, Iaşi, Editura Academiei, 1981, *passim*.

55 Vezi mai sus.

56 Majoritatea lucrărilor fiind trecute la index de Ministerul Informaţiilor, *Publicaţiile scoase din circulaţie până la 1 iunie 1946*, Bucureşti, 1946, *passim*.

57 Lev Troşki, *Stalin* (*Biografia politică*), Iaşi, 1996, p. 110.

58 Sterie Diamandi, *Eroii revoluţiei ruse*: *Lenin*, *Trotski*, *Stalin*, Bucureşti, f.a., p. 289.

Îndrăgostit fanatic al puterii [...] *E o dragoste de o virilitate sălbatică care vrea să posede puterea în chip exclusiv şi absolut" 59*; Konrad Heiden: *„Hitler nu este un fenomen bsOpecific german, ci un fenomen al secolului XX, valabil pentru Europa întreagă 60*; Ştefan Ionescu: *„... statul bolşevic nu este altceva decât dictatura proletariatului"*, care emană de la Stalin, *„ţarul roşu"* al Imperiului moscovit61; Emil Ludwig: *„Totul e greoi la acest bărbat* [Stalin]: *mersul său, privirea sa, voinţa sa şi chiar când râde* (*ceea ce-i face plăcere*) *râsul său e închis, înăbuşit, încet, pentru el însuşi, izvorând din acel dispreţ general pe care îl au toţi dictatorii faţă de bestia omenească „62*.

În timpul şi mai ales după război, cu atât mai mult, se înţelege, liderii politici şi militari ai anilor 1939 – 1945 au populat în bună măsură literatura generală de informare

istorică. Exemplificările, oricât ar fi de bogate, rămân departe de a fi complete: Boris Souvarine cu *Stalin. Studiu istoric al bolşevismului* (traducere, Bucureşti, 1999); A.M. Pankratova cu *Marele popor rus* (traducere, Bucureşti, 1953); acad. Constantin I. Parhon cu *URSS faţă de România* (Bucureşti, 1946); Felix Aderca cu *Oameni excepţionali. Jurnal intim* (Bucureşti, 1995 (; Davy Winter cu *Tragedia Europei: Adolf Hitler* (traducere, Bucureşti, 1945); Simion Oeriu cu *Omul sovietic* (Bucureşti, 1946); Petre Pandrea cu *Portrete şi controverse*, vol. I (Bucureşti, f.a.); Nikita S. Hruşciov cu *Crimele lui Stalin* (traducere, Bucureşti, 1998); Richard Nixon cu *Leaders* (New York, 1982); Vladimir Volkoff cu *Treimea răului: Lenin, Troţki şi Stalin* (traducere, Bucureşti, 1996); E. Samoilov cu *Hitler, Stalin, Mao Tse-Dun (Analiză psihică comparată)* (Obnins, 1991); Roy Medvedv cu *Le Stalinisme. Origines, histoire, conséquences* (Paris, 1972), *Oamenii lui Stalin* (traducere, Bucureşti, 1993) şi *Despre Stalin şi stalinism. Consemnări istorice* (traducere, Bucureşti, 1991); Johan von Leers cu *Uniunea Sovietică o primejdie mondială* (traducere, Bucureşti, 1943); Paul Ştefănescu cu *Lumea văzută de medici (Mari bolnavi, mari conducători de stat)* (Bucureşti, 1991); Pierre Accoce, Pierre Rentehwick cu *Aceşti bolnavi care ne guvernează* (traducere, Craiov, 1993); Milovan Djilas cu *întâlniri cu Stalin* (traducere, Craiova, 1990); G. Haligarten cu *Histoire des dictatures de l'Antiquité à nos jours* (Paris, 1961); Mircea Eliade cu *Salazar* (diverse ediţii); A. Autorehanov cu *Imperiia Kremlia* (Vilnius, 1990) şi *Staline assassiné* (Paris, 1980); Lilly Marcou cu *Stalin. Viaţa privată* (traducere, Bucureşti, 1998); Florin Mătrescu cu *Holocaustul roşu* (ediţia a II-a, Bucureşti, 1998); Dr. Petru Groza cu *Reconstrucţia României* (Bucureşti.

1946) sau, în sfârşit, cu ediţia oficială *I.V. Stalin. Scurtă biografie* (traducere, Bucureşti.

1947) ori cu ediţia noastră critică şi adnotată (Gh.

Buzatu, Mircea Chiriţoiu, *Stalin cenzurat/necenzurat*, Bucureşti, 1999). Spre edificarea cititorului, unele fragmente se dovedesc ilustrative: *„Cine vorbeşte cu Generalissimul Stalin ştie ce-i rămâne de făcut pentru cel puţin un an" 63*; *„Mareşalul Stalin a unit teoria cu faptele şi a ajutat la creaţiunea istorică „64*; *„Ca şi Lenin, Stalin este o astfel de expresie reprezentativă a voinţei de viaţă, de progres social, economic şi cultural, de umanitate largă a popoarelor*

50 *Ibidem*, p. 254 – 255.

60 Konrad Heiden, *Adolf Hitler*, Paris, Éditions B. Grasset, 1936, p. 7.

61 Ştefan Ionescu, *De la Petru cel Mare la Stalin. Istoria unei revoluţii*, ediţia I, Bucureşti, Cugetarea – Georgescu Delafras, 1941, p. 153, 156.

62 Emil Ludwig, *Conducătorii Europei*, traducere Eugen Relgis, Bucureşti, f.a., p. 315.

63 Dr. Petru Groza, *Reconstrucţia României*, Bucureşti, 1946, p. 240.

64 Petre Pandrea, *Portrete şi controverse*, I, Bucureşti, f.a., p. 309.

sovietice; *„... Nimeni nu se îndoieşte de faptul că acest tiran a dus la pieire, în mod direct sau indirect, mai multe persoane decât oricine altcineva. Hitler? Un simplu cârpaci pe lângă el „66* sau: *„Stalin e cel care l-a ucis pe Hitler" 67*; *„Istoria nu cunoaşte un despot atât de brutal şi cinic cum a fost Stalin. El este mai metodic, mai cuprinzător şi mai total ca criminal decât Hitler" 68*; *„După cel de-al doilea război mondial, când URSS şi-a asigurat – în baza unor acorduri secrete cu SUA* şi *Marea Britanie – recunoaşterea unor «sfere de interese» în zone întregi din Europa şi Asia, sistemul comunist moscovit a fost exportat şi implantat în ţările din regiunile respective, astfel că Holocaustul roşu s-a extins pretutindeni în această arie (inclusiv în restul României). Ca origini şi*

consecinţe, Holocaustul roşu a depăşit de departe Holocaustul nazist, iar Kremlinologii, respingând ab initio *orice acuză de aritmetică macabră ori de ierarhizare a cruzimii, au cutezat totuşi studii comparative între URSS* şi *Germania „69*; *„În orice caz, adevărata dimensiune a holocaustului lui Stalin nu mai poate fi pusă acum la îndoială „70*; *„Stalin a suferit de ceea ce se cheamă narcisism malign* […] *Această maladie psihică a caracterizat comportamentul nu numai al lui Stalin, ci şi al altor personaje*: *Hitler, Mao, Ceauşescu şi, mai nou, dictatorul irakian Saddam Hussein* […] *Amestec insolit de paranoia, megalomanie şi isterie, bolnavul este susceptibil la orice, se consideră atotştiutor şi nu admite nici cea mai mică observaţie, crezându-se ţinta unor atacuri şi conspiraţii. Ia hotărâri aberante, neţinând seama de consecinţe şi trăieşte într-o lume imaginară. Total amoral, se înconjoară de persoane docile şi fidele, pe care le copleşeşte cu debitul verbal. Fapt caracteristic, ideea dominantă care pune stăpânire pe bolnavul de narcisism, alături de autoadulare, o constituie dorinţa de putere ca scop suprem şi nu ca un mijloc pentru satisfacerea altor ţeluri. Individul fuge de colectivitate şi, în acelaşi timp, se simte bine când în preajma sa se află nu câţiva oameni, ci mari mulţimi* […] *Maladia progresează până la forme aberante „71*.

Ajungem, în acest fel, la literatura de specialitate de factură biografică privind epoca celui de-al doilea război mondial. Din investigaţiile personale în unele din marile bibliotecii ale lumii (din Iaşi şi Bucureşti, Moscova şi Sankt Petersburg, München şi Freiburg im Breisgau, Roma, Paris şi Strasbourg, Londra şi Oxford, New York, Princeton, Houston, Washington şi Palo Alto/Stanford University) am desprins că, sub

raporturile calitativ şi cantitativ, predomină, în

ordine, biografiile72 închinate lui Adolf Hitler, I.V. Stalin, Franklin Delano Roosevelt, Winston S. Churchill, Benito Mussolini, Dwight D. Eisenhower, Charles de Gaulle, Harry Truman sau Ion Antonescu73. Fără a

65 Simion Oeriu, *Omul sovietic*, Bucureşti, Editura Cartea Rusă, 1946, p. 17.

66 Vladimir Volkoff, *Treimea răului*, Bucureşti, Editura Anastasia, 1996, p. 28.

67 *Ibidem*, p. 33.

68 Milovan Djilas*, întâlniri cu Stalin*, traducere, Craiova, Editura Europa, 1990, p. 124.

69 Gh. Buzatu, Mircea Chiriţoiu, *Stalin cenzurat/necenzurat*, Bucureşti, Editura Ion

Cristoiu, 7 01999, p. 225.

70 Robert Conquest, *Marea teroare*. *O reevaluare*, traducere, Bucureşti, Editura Humanitas, 1998, p. 577.

71 Paul Ştefănescu, *Lumea văzută de medici (Mari bolnavi, mari conducători de stat)*, Bucureşti, Editura Medicală, 1991, p. 163 – 164.

72 Cf. Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *România şi al doilea război mondial*. *O bibliografie*, p. 124 – 131, pentru bilanţul anterior anului 1975. Pentru perioada ulterioară, vezi Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945*, Iaşi, 1995, p. 69 – 110.

73 Despre Mareşalul României, vezi în special cap. V.

Intenţiona un bilanţ exhaustiv, se impun atenţiei: Alan Bullock, *Hitler*: *A Study în*

74

Tyranny (New York, 1967); Joachim Fest, *Hitler*, I-II (Paris, 1973); Walter C. Langer, ed., *The Mind of Adolf Hitler*. *The Secret Wartime Report* (New York – London, 1972);

Robert Payne, *The Life and Death of Adolf Hitler* (New York, 1973); H.R. Trevor-Roper, *The Last Days of Hitler* (diverse ediţii, inclusiv în limba română); William L.

Shirer, *Le Troisième Reich des origines à la chutte* (Paris, 1967); Sebastián Haffner, *Un certam Adolf Hitler* (Paris, 2979); Gert Buchheit, *Hitler, chef de guerre*, I-II (Paris, 1961); David Irving, *Hitler's War* (London, 1977); Lev Besymenski, *The Death of Adolf Hitler* (New York, 1968); Ian Kershaw, *Hitler (1936 – 1945)* (Paris, 2000); E. Jäckel, *Hitlers Weltanschauung* (Stuttgart, 1983); Andreas Hillgruber, *Hitlers Strategie. Politik und Kriegführung 1940 – 1941* (München, 1982); Rolf-Dieter Müller, Gerd Ueberschächt, *Hitlers Krieg im Osten* (Darmstadt, 2000); Philippe Burrin, *Hitler et les Juifs*: *Genèse d'un génocide* (Paris, 1989); Édouard Husson, *Comprendre Hitler et la Shoah* (Paris, 2000); Omer Bartov, *L'armée de Hitler. La Wehrmacht, les nazis et la guerre* (Paris, 1999); Robert Gellately, *Il popolo di Hitler* (Milano, 2004); Ulrich Völklein, *Bunker. Le ultime ore di Hitler*, Padova, Piemme Pocket, 2002; I.F. Pogonii, ed., *Agoniia i smerţ Adolfa Ghitlera*, Moskva, Izd. Zvonniţa, 2000; Kardel [Heinnecke], *Adolf Ghitler – osnovatel Israelia*, Moskva, Russkii Vestnik, 2002; V.M. Juhrai, *Rokovoi prosciot Ghitlera. Krah blitkriga (1939 – 1941)*, Moskva, Vece, 2000; Lev Bezâmenski, *Celovek za spinoi Ghitlera*: *Martin Bormann i ego dnevnik*, Moskva, Vece, 2000; Louis Kilzer, *Predavşii Ghitlera*: *Martin Bormann i padenie Tretiego Reiha*, Moskva, Eksmo, 2002; Isaac Deutscher, *Stalin. A Political Biography* (London – Oxford, 1967); Adam B.-ulam, *Stalin*: *The Man and His Era* (London, 1989); D. Volkogonv, *Staline*: *Triomphe et tragédie* (Paris, 1991) 75; John A. Erickson, *The Road to Stalingrad*: *Stalin's War with Germanz* (London, 1975); idem, *The Road to Berlin*: *Stalin's War with Germany* (London, 1983); Robert Ivanov, *Stalin i soiuzniki 1941 – 1945 gg*, Smolensk, Rusici, 2000; B.S. Ilizarov, *Tainaia jizn Stalina. Po materialam ego biblioteki i arhiva. K istoriosofii stalinizma*, Moskva, Vece, 2002; M.I. Meltiuhov, *Upuşcenîi sans Stalina. Sovetskii Soiuz i borba*

za Evropu 1939 – 1941 gg (*Dokumenti, faktî, sujdeniia*), Moskva, Vece, 2002; Iuri Rubţov, *Alter ego Stalina*, Moskva, Zvonniţa, 1999; Felix Ciuev, *Molotov. Poluderjavnîi vlastelin*, Moskva, Olma-Press, 2002; Adrian Grigoropol, *Călău şi diplomat*: *Vîşinski – pumnul lui Stalin în România* (Bucureşti, 1997); D. Volkogonov, *Lenin. O* nouă *biografie* (traducere, Bucureşti, 1997); idem, *Troţki, eternul radical* (traducere, Bucureşti, 1998); H. Carrère d'Encausse, *L'ordre par la terreur* (Paris, 1979); Michael Lynch, *Stalin şi Hruşciov*: *URSS, 1924 – 1964* (traducere, Bucureşti, 1998); Vojtech Mastny, Îl *dittatore insicuro*: *Stalin e la guerre freda* (Milano, 2003); Daniel Rancourd-Leferrière, *The Mind of Stalin* (Ann Arbor, 1988); David Irving, *Churchill's War* (New York, 1991); James MacGregor Burns, *Roosevelt*: *The Soldier of Freedom 1940 – 1945* (London, 1971); Elizabeth Barker, *Churchill and Eden* at *War* (London, 1978); Warren F. Kimball, *Naked Reverse Right*: *Roosevelt, Churchill and Eastern Europe from* «*Tolstoy*» *to Yalta – and A Little Beyond*, în „Diplomatic History", vol. 9, no. 1/1985; Albert Resis, *The Churchill-Stalin Secret* «*Percentages*» *Agreement on the Balkans, Moskow, October*.

74 În traducere: *Adolf Hitler*, Bucureşti, Editura Elit, f.a., 704 p.

75 Vezi ediţia rusă (completă): *Triumf i traghediia*: *Politiceskii portret I.V. Stalin*, I-II.

Moskva, 1990.

1944, în „The American Historical Review", no. 2/1978; Lilly Marcou, *Sub Stalin şi Dej. Jurnalul unui om de stânga* (traducere, Bucureşti, 1998);

Lista biografiilor paralele ori colective nu este mai puţin bogată şi reprezentativă: Alan Bullock, *Hitler et Staline. Vies parallèles*, I-II (Paris, 1994) 76; S. Bialer, ed., *Stalin and His Generals* (New York, 1966); Harry C. Deutsch, *Hitler and His Generals* (Minneapolis, 1974);

Herbert Feis, *Churchill – Roosevelt – Stalin. The War They Waged and the Peace They Thought* (Princeton, 1957); Robin Edmonds, *The Big Three*: *Churchill, Roosevelt and Stalin în Peace and War* (*New York, 1991*); J.W. Brügel, ed., *Stalin und Hitler*: *Paktgegen Europa* (Wien, 1973); Philipp W. Fabry, *Der Hitler-Stalin Pakt, 1939 – 1941* (Darmstadt, 1962); Florin Constantiniu, *între Hitler şi Stalin*: *România şi Pactul Ribbentrop-Molotov* (Bucureşti, 1991); G.L. Rozanov, *Stalin-Ghitler* (Moskva, 1991); Mario D. Fenyo, *Hitler, Horthy and Hungary. German-Hungarian Relations, 1941 – 1944* (New Haven, 1972); James McSherry, *Stalin, Hitler, and Europe*, I-II (New York, 1968.1970); Elizabeth Wiskemann, *L'Axe Rome-Berlin. Histoire des relations entre Hitler et Mussolini* (*1934 – 1945*) (Paris, 1950); E.V. Samoilov, *Fiurerî. Obşciaia teorila faşizma*, I-II (Obninsk, 1992) 77; Lev Bezâmenski, *Ghermanskiie gheneralî's Ghitlerom i bez nego* (Moskva, 1961) 78; idem, *Ghitler*i *Stalin pered shvatskoi* (Moskva, 2002); B.H. Liddell Hart, *The Other Side of the Hill* (London – Sydney, 1978); Samuel W. Mitcham, Gene Mueller, *Komandirî Tretiego Reiha*, Smolensk, Rusici, 1997; Andrew Christopher, Oleg Gordievski, *KGB. Istoria secretă a operaţiunilor externe de la Lenin la Gorbaciov* (traducere, Bucureşti, 1994); Arkadi Vaksberg, *Hotel Lux* (traducere, Bucureşti, 1998); Vladimir Nikolaev, *Stalin, Ghitler i mî*, Moskva, Izd. Prava Celoveka, 2002; Wolfgang Leonhard, *Der Schock des Hitler-Stalin-Paktes*, Freiburg-Basel-Wien, Herder, 1986; I.M. Muhin, *Ubiistro Stalina*i *Beriia*, Moskva, Forum, 2002; M. Ilânskii, *Jizn i smerţ Benito Mussolini*, Moskva, Vece, 2000; Walter Rauscher, *Hitler e Mussolini. Vita, poterre, guerra e terrore* (Roma, 2004); Stéphane Courtois, *Une şi longue nuit. L'apogée des régimes totalitaires an Europe. 1935 – 1953* (Paris, 2003); Ernst Nolte, *La guerre civile européenne. 1917 – 1945* (Paris, 2000); E.N. Dzelepy, *Franco, Hitler et les Alliés* (Bruxelles, 1961); Alexander

Dallin, F.I. Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin 19341943. Letters from the Soviet Archives*, New Haven – London, Yale University Press, 2000; N.S. Lebedeva, M.N. Narinskii, eds., *Komintern i vioraia mirovaia voina*, I-II, Moskva, P.I.M., 1994; T.V. Volokitina, ed., *Sovetskii faktor v vostocinoi Evrope 19441953*, I-II, Rosspen, 1999 – 2002.

Recomandând cititorului capitolul V în privinţa percepţiilor istoriografice ale fenomenului Ion Antonescu, revenim asupra studiului complet şi temeinic al istoricului german Andreas Hillgruber intitulat *Hitler, König Carol und Marchall Antonescu. Die deutsch-rumänischen Beziehungen 1938 – 1944* (ediţia I, 1954; ediţia a II-a, Wiesbaden, 1965, XVII – 382 p.), care s-a bucurat şi de o ediţie în limba română79. Monografia lui Hillgruber80, una globală, dezbate, în ordine cronologică, aspectele politico-diplomatice.

76 Cu o bibliografie completă (II, p. 485 – 507).

77 Un studiu comparativ despre Hitler şi Stalin, cu „portretele psihologice" ale personajelor.

78 Cu o traducere în limba română (Bucureşti, 1962).

79 Vezi mai sus.

80 Alte studii de referinţă ale istoricilor germani (K. D. Bracher, Hans Mommsen, Hansădolf Jacobsen) pe tema raporturilor Berlin-Bucureşti în Manfred Funke, Hrsg., *Hitler*, economice, militare, teritoriale şi juridice, nelipsind un capitol special pe tema *Problema evreiască în cadrul relaţiilor dintre Germania şi România81*. Obiectivitatea şi seriozitatea cercetării se desprinde din faptul că punctele de vedere şi sugestiile avansate de autor îşi păstrează, la peste o jumătate de veac de la apariţia primei ediţii, valabilitatea. Neacceptând teza potrivit căreia România, între 1940 şi 1944, s-ar fi aflat în poziţia de stat satelit al Germaniei82, istoricul german a relevat că Antonescu a reuşit să menţină independenţa ţării, lucru imposibil dacă, pe de altă parte, Berlinul n-ar fi urmărit el însuşi acelaşi

obiectiv, din moment ce, după septembrie 1940, se asigurase de o „colaborare strânsă” cu Bucureştii83. Politica Marilor Puteri, în speţă a Occidentului şi a URSS, a determinat România, cel puţin în două momente (1940 şi 1944), să se orienteze spre Germania: prima dată, în 1940, după prăbuşirea frontierelor, sub ameninţarea Kremlinului şi datorită „retragerii” Marii Britanii şi Franţei din Europa Est-Centrală, iar, în al doilea rând, pasul a fost decis chiar în perioada în care ai III-lea Reich se îndrepta, decis, spre catastrofă; era în 1944, iar Antonescu, în ciuda tuturor progreselor înregistrate în cursul negocierilor secrete cu Aliaţii, nu a reuşit să le finalizeze, din clipa în care, cu începere din aprilie-mai84, Puterile Occidentale au concedat URSS-ului „drepturi speciale” în sud-estul bătrânului continent. Drept urmare, opinează Hillgruber, România lui Antonescu, „deşi încerca tot mai stăruitor să se desprindă de Germania, era împinsă din nou în braţele Germaniei. Încrederea pe care i-a inspirat-o Antonescu lui Hitler l-a determinat pe acesta să evite până la sfârşit orice intervenţie în politica internă a României; această încredere a rămas nezdruncinată, în ciuda tuturor asperităţilor din

85

relaţiile germano-române în domeniile economic, politic şi militar” 85. Iar, în continuare, acelaşi motivează: „În august 1944, când fronturile au fost rupte, iar sfârşitul războiului se apropia, cu toate că îşi dădea perfect seama că situaţia e fără ieşire, Mareşalul Antonescu nu s-a putut hotărî pentru o soluţie; iniţiativa a trecut atunci în mâinile opoziţiei. Ea a sperat să poată evita o dictatură sovietică, înlăturându-l la 23 august pe Conducătorul Statului român şi alcătuind un guvern «democratic». Dar şi ea a trebuit să capituleze, teoretic în faţa celor trei principale Puteri Aliate, practic în faţa Uniunii Sovietice (subl. Gh. B.)” 86.

Deutschland und die Mächte. Materialien zur

Aussenpoltik des Dritten Reiches, Düseeldorf, Droste Verlag, 1977, 848 p. Cf. Îndeosebi Martin Broszat, *Deutschland – Ungam – Rumänien*, p. 524 – 5648.1

81 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 278 – 286.

82 *Ibidem*, p. 273.

83 *Ibidem*.

84 Cf. Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, p. 378 – 385. Relevăm că negocierile anglo-sovieto privind „zonele de interese" în Europa-Centrală, antamate începând cu 29 aprilie 1944, au fost „aprofundate" în octombrie 1944, la Moscova, în cadrul întâlnirilor Churchill-Stalin (*ibidem*, p. 305 şi urm., unde am tipărit, în traducere, pentru prima dată în istoriografia mondială, textul complet al stenogramelor britanice ale convorbirilor Stalin-Churchill din 9 – 10 octombrie 1944, p. 316 – 323). Textul în limba engleză l-am editat anterior (cf. Gh. Buzatu, ed., *Românii în istoria universală*, ÎI/2, Iaşi, 1987, p. 194 – 210). Între timp, la Moscova, s-au publicat stenogramele sovietice ale convorbirilor din octombrie 1944 (vezi O.A. Rjeşevskii, *Stalin*i *Churchill*. *Vstreci*. *Besedi*. *Diskusii*. *Dokumenti*, *komentarii 1941 – 1945*, Moskva, Izd. Nauka, 2004, doc. nr. 161 – 173, p. 412 – 487).

85 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regela Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 276.

86 *Ibidem*.

A urmat un episod asupra căruia Andreas Hillgruber nu a insistat. Nici nu era, de altfel, în economia cărţii sale. Ne referim la faptul că Mareşalul Antonescu, în decurs de numai o săptămână, a ajuns – din aliat al lui Hitler, prizonier al lui Stalin –, transportat, deţinut şi „îngrijit" la Moscova vreme de aproape doi ani (septembrie 1944-aprilie 1946).87 Mareşalul fusese „răsturnat" de *ai săi* şi

„cedat”, tot de către *ai săi*, pe mâinile teribilului criminal de la Kremlin, aliatul de moment al Londrei şi al Washingtonului! Cum s-a comportat Stalin cu Antonescu? Despre tratamentul rezervat în lunile septembrie 1944 – mai 1945, sursele disponibile (mărturiile generalului C. Pantazi şi documentele) 88 indică situaţii pozitive, dar, în rest, finalmente, ce altceva îi aştepta, pe Mareşal şi principalii săi colaboratori, decât plutonul de execuţie? Prin voinţa şi pentru izbânda „cauzei” lui Stalin?! Este inevitabil să ne oprim asupra unui exemplu: este vorba de G.E. Zinoviev, cunoscutul lider care în anii ’20—30 s-a aflat în tabăra lui Stalin, până când acesta, în 1936, a socotit că sosise momentul divorţului… Zinoviev a fost acuzat că-l ucisese pe Kirov şi că, pe deasupra, planificase… asasinarea lui Stalin şi a tovarăşilor săi. La procesul din august 1936, înscenat grupului de terorişti „trădători şi criminali” zinovieviştitrotkişti (?!), Zinoviev a fost adus în halul de-a recunoaşte toate crimele imaginate şi de a-şi rosti *ultima declaraţie* în aceşti termeni89: „… *Bolşevismul meu deficitar s-a transformat în antibolşevism*, *iar*, *prin totkism*, *am ajuns la fascism*. *Troţkismul este o variantă a fascismului şi zinovievismul este o variantă a troţkismului*! Iată de ce întrebarea stăruie: fie având în vedere doar cazul G.E. Zinoviev, în consecinţă, după 23 august 1944, cu România intrată în „zona de influenţă/dominaţie” a URSS, ce anume îl aştepta pe Mareşalul Ion Antonescu?

HITLER, *STALIN*, *ANTONESCU* – de ce nu? Nu ascund că, probabil, unii dintre cititori ar fi preferat *GERMANIA*, *URSS*, *ROMÂNIA* (*1940 – 1944*), deşi ei trebuie să admită că opţiunea autorului a fost decisivă. Cel puţin în asemenea împrejurare! O carte despre acţiunea şi supravieţuirea României cuprinsă între cele două imperialisme, hitlerist şi stalinist, care au dominat politica mondială a anilor ’30—40 ai veacului trecut, era absolut necesară, chiar aşteptată cu nerăbdare şi legitim interes

de publicul larg cititor. Despre problemele în cauză s-au spus, s-au scris şi s-au vehiculat atâtea neadevăruri şi supoziţii, încât el, cititorul de rând, a devenit, se înţelege, dezorientat. Era cazul să afle unele răspunsuri, bazate pe documente şi pe rezultatele de ultima oră ale istoriografiei române şi universale contemporane.

Aşadar, *HITLER*, *STALIN*, *ANTONESCU*, proiectată să apară în două sau trei volume, se adresează, în primul rând, cititorului consecvent iubitor de istorie şi de adevăr. După cum am relevat deja, în atenţia autorului se află problemele României dintre 1939 şi 1945, lucru extrem de dificil dacă avem în vedere că Mareşalul Antonescu, aliat al lui Hitler şi prizonier al lui Stalin, s-a aflat în cea mai teribilă „companie" închipuită ori

87 Cf. Teodor Mavrodin, *Mareşalul Antonescu întemniţat la Moscova*, Piteşti, Editura Carminis, 1998, *passim*.

88 Vezi Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cârstea, eds.*Jurnalul de temniţă „(aprilie-mai 1946) al grupului Mareşalului Antonescu*, în *Societate şi istorie*, II, Bucureşti, Editura Mica

Valahie, 2005, p. 507 – 608.

89 Cf. *Le procès du centre terroriste trotskiste-zinovieviste devant le Tribunal Militaire de la Cour Supreme de l'URSS (19 août – 24 août 1936)*, Moscou, 1936, p. 173.

Invidiată cumva, alături de cei doi monştri, la propriu şi la figurat, ai secolului secolului XX şi care n-au proiectat şi practicat doar războiul, de rasă sau de clasă, ci, mai mult, sau „remarcat" şi ca fondatori ai „abatoarelor istoriei" 90.

90 Pentru a înlesni cititorului o imagine clară în acest sens, trimitem la acest „bilanţ" de ultima oră al ziaristului Eric Margolis: *„În jur de 25 de milioane de soldaţi au murit în cele două războaie mondiale. Încă 12 milioane au fost*

uciși în urma altor războaie şi revoluţii – ceea ce înseamnă un total de 37 de milioane de morţi. Sub conducerea lui Lenin şi Stalin, guvernul sovietic a devenit cel mai mare criminal în masă din istorie. Colectivizarea şi purificările făcute de Lenin între 1921 şi 1922 au cauzat moartea a 4 milioane de oameni. În 1932, Stalin a ordonat înfometarea Ucrainei pentru a impune colectivizarea şi a zdrobi naţionalismul ucrainea. Cel puţin 8 milioane de cetăţeni au fost uciși, mulţi alţii transformându-se în canibali. Din 1917 până la moartea lui Stalin, în 1953, Uniunea Sovietică – cea adulată de stângişti în întreaga lume – a împuşcat, torturat, bătut şi înfometat cel puţin 40 de milioane de oameni din rândul propriilor cetăţeni. Unii istorici ruşi declară că adevăratul număr ar fi mai mare. Într-un spasm déjà vu, *trupe ruseşti au măcelărit 80.000 de civili ceceni în ultimii ani [...] Hitler este responsabil pentru moartea a 12 milioane de civili, jumătate din ei evrei. Naziştii au exterminat oamenii din cauza rasei; comuniştii din cauza clasei sau naţionalităţii. Hitler a folosit gaz; Stalin a omorât cu gloanţe, frig şi foamete. În jur de 2 milioane de civili germani au pierit în 1945 şi cel puţin 200.000 – în lagărele de concentrare comuniste între 1945 şi 1953. Aliaţii victorioşi au extrădat lui Stalin, în 1945, 2 milioane de anticomunişti, cetăţeni sovietici: jumătate au sfârşit împuşcaţi, restul au fost trimişi în lagăre, în Siberia [.] Mai sunt multe alte exemple, dar numai cifrele menţionate mai sus însumează un total de 100 de milioane de decedaţi în secolul recent încheiat. Moartea lor nu a fost provocată de război sau revoluţie, ci de deciziile luate cu bună ştiinţă de tirani, politicieni sau birocraţi care ordonau asasinarea pe bandă rulantă a propriilor cetăţeni pe motive de ideologie, religie, rasă sau teritoriu. Să comparăm: 100 de milioane omorâţi de guverne în secolul trecut, din care 75% de regimurile comuniste, cu 38 de milioane de morţi în toate războaiele*

şi conflictele” (cf. *Guvernele ucid mai mulţi oameni decât războaiele*, în „Lumea”, Bucureşti, nr. 8/2005, p. 34).

CAPITOLUL II *HITLER ŞI STALIN – GROPARII EUROPEI ŞI AI ROMÂNIEI MARI*

În 1939 – 1945, precum şi în cursul conflagraţiei mondiale din 1914 – 1918, una dintre problemele „vedetă” care s-a instalat în atenţia politicienilor, diplomaţilor şi militarilor, a istoricilor şi, deopotrivă, a opiniei publice, privea *cauzele imediate*, *condiţiile concrete* în care a devenit posibilă evoluţia evenimentelor în direcţia izbucnirii ostilităţilor la 1 septembrie 1939, la început prin atacarea Poloniei de către Germania, iar apoi, cu începere de la 2 septembrie 1939, prin implicarea Marii Britanii şi a Franţei de partea statelor agresate.

Ceea ce s-a petrecut este de-acum prea bine cunoscut pentru a fi detaliat. Este suficient să reţinem că, prin jocul alianţelor s-au conturat, între 1939 şi 1941, cele două tabere ostile care se vor confrunta în conflictul secolului al XX-lea. Relativ la cursul evenimentelor în direcţia datei fatidice de 1 septembrie 1939, studiile de specialitate datorate unor prestigioşi istorici din întreaga lume conchid că, în determinarea faptelor spre finalitatea cunoscută s-au dovedit esenţialmente hotărâtoare *tendinţele de expansiune teritorială şi ideologică* ale puterilor revizioniste – în ordine: Germania, U.R.S.S., Italia şi Japonia. Pe de altă parte, liderul celui de-al III-lea Reich, Adolf Hitler, nu ar fi putut să „arunce” lumea în război, dacă nu ar fi beneficiat, în sensul cel mai deplin al cuvântului, de avantajele faimoasei *politici de conciliere* promovată după 1933 de cabinetele de la Londra şi Paris faţă de Germania nazistă, şi care, cum am constatat, a culminat cu înţelegerea de la München din septembrie 1938.

Deopotrivă, în momentul decisiv, în luna august 1939,

Hitler a beneficiat din plin de cotitura survenită în politica generală a U.R.S.S.: de la negocierile angajate cu Marea Britanie şi Franţa pentru bararea agresiunii fasciste în Europa, inclusiv pe cale militară, la apropierea faţă de cel de-al III-lea Reich, concretizată la 23 august 1939 într-un pact bilateral de neagresiune. Având în vedere atât conţinutul documentului care, cel puţin momentan, regla în felul său, „conturile" dintre cele două puteri reprezentând forţele ireconciliabile ale comunismului şi fascismului, cât şi consecinţele sale, imediate şi de perspectivă, Tratatul de neagresiune sovieto-german, supranumit şi *pactul Hitler-Stalin* ori *von Ribbentrop-Molotov*, a avut un rol fatal pentru destinul păcii europene şi mondiale. Pentru moment, graţie pactului, Hitler a devenit arbitrul indiscutabil al păcii europene, atunci când el nu mai dispunea în repertoriul său decât de o singură soluţie războiul!

Elocvent în acest sens a fost dialogul liderilor diplomatici ai Germaniei şi Italiei din 11 august 1939, atunci când contele Galeazzo Ciano s-a interesat de pretenţiile reale ale Berlinului la adresa Poloniei: „Ei bine, ce doriţi Dv. în definitiv – Coridorul [polonez] sau Danzigul?", l-a chestionat ministrul de Externe al Italiei pe omologul său german.

Joachim von Ribbentrop. Replica acestuia din urmă a fost în consens cu politica promovată de Führerul Adolf Hitler: „... Noi vrem războiul!" 1.

Potrivit unor reputaţi specialişti, derularea evenimentelor în linie dreaptă în direcţia izbucnirii celui de-al doilea război mondial a fost marcată de acordul de la München din 29 septembrie 1938 şi de pactul Hitler-Stalin din 23 august 1939. Dintre cei care au investigat „Münchenul", reţinem pe Maurice Baumont, Pierre Renouvin, J.-B. Duroselle, D.C. Watt, A.J.P. Taylor, Telford Taylor, Klaus Hildebrand, Jiří Hochman, M.S. Hitchins,

Martin Gilbert şi Richard Gott2. În opinia lui Telford Taylor, acordul din 28 septembrie 1938 a constituit „un punct crucial al istoriei moderne” 3, în vreme ce, potrivit celebrului istoric britanic, A.J.P. Taylor, prin voinţa liderilor guvernelor Germaniei, Italiei, Marii Britanii şi Franţei în capitala bavareză, sistemul de la Versailles „a fost nu numai ucis ci şi înmormântat” 4.

Comparativ cu Münchenul, pactul de la 23 august 1939, încheiat la Moscova a fost şi este mult mai aspru judecat de istorici iar aceasta, evident, în raport cu rostul său nemijlocit în sacrificarea păcii şi deschiderea căii spre declanşarea celui de-al doilea război mondial. Vom aminti, în acest sens, demonstraţiile şi concluziile convingătoare expuse de cunoscuţi istorici şi Kremlinologi, precum, în primul rând: Michel Heller şi A.M. Nekrici5, A.J.P. Taylor6, William Carr7, William L. Shirer8, Pierre Renouvin9, Maurice Baumont10, Alan Bullock11, Sebastián Haffner12, Wolfgang Leonhard13, P.M.H. Bell14, V.M. Falin15 sau N.V. Zagladin16. Punctele de vedere exprimate, dincolo de toate

1 William L. Shirer, *Le Troisième Reich des origines à la chutte*, Paris, Stock, 1967, p.

547.2

2 Maurice Baumont, *La Faillite de la paix*, II, Paris, PUF, 1961, *passim*; idem, *Les origines de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, Payot, 1969, *passim*; Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales*, VIII/2, Paris, Hachette, 1958, pp. 136 – 139; J.-B. Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, Paris, 1971, p. 219; D.C. Watt, *How War Came. The Imediate Origins of the Second World War*, London, 1989, *passim*; A.J.P. Taylor, *The Origins of the Second World War*, London, 1961, *passim*; Sydney Astre, *1939. The Making of the Second World War*, London, 1973, *passim*; Telford Taylor, *Münich. The Price of Peace*, New York, 1980, p. 1003 – 1004; Klaus

Hildebrand, *The Foreign Policy of the Third Reich*, London, 1973, p. 73 – 74; Jiří Hochman, *The Soviet Union and the Failure of Collective Security. 1934 – 1938*, Ithacalondon, 1984, *passim*; M.S. Hitchens, *Germany, Russia and the Balkans. Prelude to the Nazi-Soviet Non-Agression Pact*, Boulder – New York, 1983, *passim*; Martin Gilbert, Richard Gott, *Conciliatorii*, Bucureşti, 1966, *passim*.

3 Telford Taylor, op. cit., p. XI.

4 A.J.P. Taylor, op. cit., p. 181.

5 *Histoire au pouvoir. Histoire de l'U.R.S.S. de 1917 à nos jours*, Paris, 1982, p. 270 – 303.

6 A.J.P. Taylor, op. cit., p. 251.

7 *Poland to Pearl Harbour. The Making of the Second* World *War*, London, 1985, p. 6264.

8 William L. Shirer, op. cit., p. 551 – 583.

9 Pierre Renouvin, op. cit., p. 158.

10 Maurice Baumont, *Les origines.*, p. 335.

11 *Hitler. A Study în Tyrany*, London, 1976, p. 531.

12 *Le Pacte avec le diable*, Paris, 1965, p. 164.

14 *Betrayed. The Hitler-Stalin Pact of 1939*, New York, 1989, *passim*.

14 *The Origins of the Second World War în Europe*, London – New York, 1987, p. 262.

15 Vezi *1939 god. Uroki istorii*, Moskva, 1990, p. 319 şi urm.

nuanţele, explicabile date fiind unghiul şi momentele abordării problemei, concordă în mod tulburător. Michel Heller şi A.M. Nekrici, de pildă, descifrează că, la 23 august 1939, „o cotitură s-a produs realmente în istoria Europei şi a lumii – Uniunea Sovietică a deschis poarta războiului, semnând pactul cu Germania" 17, în vreme ce cunoscutul ziarist şi istoric american William L. Shirer consemna că Stalin, „inamicul mortal" al lui Hitler, „a făcut posibilă" decizia acestuia de a ataca Polonia la 1 septembrie 193918. Maurice Baumont, membru al

Institutului Franţei, nu i-a contrazis pe cei citaţi, dimpotrivă – a susţinut el – pactul de la 23 august 1939 „a încurajat puternic pe Hitler să rişte declanşarea «marelui conflict» „19, ceea ce şi marele istoric Pierre Renouvin reţinuse, anume că „pactul de la 23 august 1939 a fost acela care a decis soarta păcii" 20. Alan Bullock, cel dintâi biograf de celebritate mondială al lui Hitler, observa că, mulţumită pactului cu Stalin, Führerul a căpătat „mâinile libere" pentru a putea invada Polonia în 1939 fără niciun fel de riscuri21. Walter Hofer, într-o apreciată lucrare specială, constată şi el că liderul de la Kremlin a fost cel care i-a dat lui Hitler „semnalul verde" să

22 23 24

pornească războiul22, opinie împărtăşită de N.V. Zagladin23 ori de A. Autorehanov24.

Un alt aspect, examinat în detaliu după anul 1948 în istoriografia occidentală, combătut vehement de istoricii sovietici a fost acela al preţului cu care Hitler a smuls, în 1939, lui Stalin, semnătura lui Molotov pe pactul de neagresiune. Şi în această privinţă, în prezent, lucrurile sunt clare. Condiţia finalizării negocierilor, desfăşurate în cea mai mare taină, a fost încheierea unui protocol adiţional secret, în conformitate cu care Berlinul recunoştea în „sfera de interese" a Kremlinului – mergându-se până la acordarea „dreptului" de ocupaţie – unele state şi părţi de state, incluzând ori vizând Finlanda, Ţările Baltice, Polonia şi România. Lucrurile fiind bine cunoscute, vom face apel la recunoaşterile unor specialişti. Revenim, prin urmare, la Michel Heller şi A.M. Nekrici, atât de categorici şi de această dată: „După ce U.R.S.S. a semnat protocolul secret în privinţa sferelor de influenţă, Germania şi-a văzut asigurat spatele în Est. Calea atacului

25

Împotriva Poloniei era deschisă" 25. William L. Shirer insistă în a demonstra cum, prin „târgul cinic", „sordid" cu

Hitler, Stalin „a dat semnalul unui război [contra Poloniei] care, după toate probabilităţile, avea să ia proporţiile unui conflict mondial” 26.

Semnificaţia generală şi consecinţele dezastruoase pentru România ale protocolului secret în discuţie au fost evidenţiate în ultimii ani de istoricii români Viorica

27 28 29

Moisuc27, Valeriu Florin Dobrinescu28, Mircea Muşat şi Ion Ardeleanu29, Florin

16 Vezi *Istorila uspehov i neudaci sovetskoi diplomaţii*, Moskva, 1990, p. 110 şi urm.

17 Michel Heller, A.M. Nekrici, op. cit., p. 284.

18 William L. Shirer, op. cit., p. 566.

19 Maurice Baumont, *La Faillite de la paix*, II, p. 873.

20 Pierre Renouvin, *Histoire.*, VIII2, p. 198.

21 Alan Bullock, op. cit., p. 531.

22 Vezi *Hitler dechaâne la Guerre*, Paris, 1967, p. 112.

2234 N.V. Zagladin, op. cit., p. 111 – 113.

24 Vezi *Imperiia Kremlina*. *Sovetskii tip kolonializma*, Vilnius, 1990, p. 110 şi urm.

25 Michel Heller, A.M. Nekrici, op. cit., p. 284.

26 William L. Shirer, op. cit., p. 583.

27 Vezi *Premisele izolării politice a României*, *1919 – 1940*, p. 360 – 366.

28 Vezi *Bătălia pentru Basarabia*, *1918 – 1940*, Iaşi, 1991, p. 121 şi urm.

29 Vezi *România după Marea Unire*, *H2.1933 – 1940*, Bucureşti, 1988, p. 1514 – 1516.

30

Constantiniu30. Istoricul rus N.V. Zagladin, confirmat de apariţia la Moscova a

31

dezvăluirilor lui V.M. Molotov31, conchidea fără şovăire: „În asemenea condiţii istorice concrete [august

1939], Hitler a fost mai interesat în neutralizarea U.R.S.S.-ului decât Uniunea Sovietică în neutralizarea Germaniei. Aceasta s-a şi reflectat în semnarea protocolului secret, propus Germaniei ca anexă la pactul de neagresiune şi care delimita sferele de influenţă în Europa de Est. U.R.S.S., după cum i se părea lui Stalin, neriscând nimic, dobândea posibilitatea să-şi extindă teritoriul, recăpătând ceea ce pierduse în cursul războiului civil. *Practic*, *Stalin*, *încheind târgul cu Hitler*, *a aprins* «*lumina verde*» *pentru agresiunea fascistă în Europa* (subl. ns.). Această alegere reflecta concepţia sovietică despre «interesele U.R.S.S.» şi despre a căror prioritate s-a vorbit încă la Congresul al XVII-lea al P.C. (b) [ianuarie 1934]" 32.

Se desprinde realitatea indiscutabilă că pactul de neagresiune sovieto-german din 1939, „întărit" de protocolul adiţional secret semnat concomitent la Moscova, precum şi toate documentele secrete şi nesecrete convenite în următorii doi ani între Berlin şi Kremlin33 au afectat într-o măsură decisivă situaţia Europei de Est, înlesnind nu numai izbucnirea celui de-al doilea război mondial, ci, mai mult, prin forţa desfăşurărilor impuse de conflict şi prin prisma consecinţelor rezultate, au contribuit la modificarea configuraţiei teritoriilor unor ţări din zonă şi, deopotrivă, au predeterminat schimbarea pentru mai multe decenii a regimurilor politice din Europa Est-Centrală.

În mod concret, încă din 10 martie 1939, în *Raportul* prezentat la cel de-al XVIII-lea Congres al P.C. (b), I.V. Stalin se pronunţa „pentru pace" şi întărirea legăturilor comerciale „cu toate ţările" 34. Oferta dictatorului roşu nu a rămas neobservată la Berlin, mai ales că la 3 mai 1939 a fost succedată de o altă mişcare semnificativă la conducerea diplomaţiei sovietice: înlocuirea lui M. Litvinov, de naţionalitate evreu şi unul dintre proeminenţii combatanţi, alături de Louis Barthou sau Nicolae

Titulescu, pentru securitatea europeană, cu V.M. Molotov, liderul în funcţie al guvernului de la

35

Moscova35. Mai apoi, la confluenţa lunilor iulie-august 1939, la Berlin s-au desfăşurat convorbiri secrete între funcţionari ai ambasadei U.R.S.S. (Astachov, Babarin) şi cei ai M.A.E. german, fiind dezbătute atât problemele economico-financiare, cât şi unele politice, precum „interesele" reciproce de la Marea Baltică la Marea Neagră36. Sovieticii au „muşcat din momeală", iar în consecinţă, la 14 august 1939, von Ribbentrop l-a

30 Vezi *între Hitler şi Stalin. România şi pactul Ribbentrop-Molotov*, Bucureşti, 1991, *passim*. Vezi şi Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri. 1939 – 1947*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 41 şi urm.

31 Vezi Felix Ciuev, *Sto sorok beseds Molotovâm. Iz dnevnika*... Moskva, 1991, p. 14 – 29.

32 N.V. Zagladin, op. cit., p. 111.

33 P.A.S. Grenville, *The Major International Treaties, 1914 – 1973*, London, 1974, p. 182

şi urm.

34 I.V. Stalin, *Problemele leninismului*, Bucureşti, 1948, p. 904.

35 La 22 august 1939, în discursul rostit la reuniunea cu cadrele de comandă ale Wehrmachtului, Adolf Hitler avea să declare: „... Înlocuirea lui Litvinov a fost *decisivă* (subl. ns.). Mi-a apărut, cu repeziciunea unei lovituri de tun, ca semn al schimbării de atitudine a Moscovei faţă de Puterile Occidentale" (William L. Shirer, op. cit., p. 569 – 570).

36 *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D: *1937 – 1941*, vol. VI, Baden-Baden, 1956, p. 854 – 855; *ibidem*, p. 883 – 884 (telegrama nr. 166/3 august 1939, în regim de extremă urgenţă, Joachim von Ribbentrop către contele Friedrich von der Schulenburg,

ambasadorul german la Moscova) (În continuare, se va cita: *ADAP*).

Instruit pe ambasadorul german la Moscova să se prezinte la Molotov pentru a-i transmite

37

că „între Germania şi U.R.S.S. nu există conflicte reale de interese". Întâlnirea Molotov – von der Schulenburg a avut loc chiar a doua zi şi, în cursul ei, liderul sovietic s-a interesat dacă partea germană avea în vedere încheierea unui pact de neagresiune U.R.S.S. – Germania, context în care diplomatul german a sugerat ca von Ribbentrop să efectueze o vizită în capitala sovietică38. Cum derularea evenimentelor pe plan internaţional devenise presantă, după numai câteva zile, la 19 august 1939, Molotov şi contele von der Schulenburg s-au întâlnit în două rânduri, pentru un „proiect" al pactului de neagresiune sovieto-german39, cu sublinierea faptului că von Ribbentrop era aşteptat la Moscova, dacă se parafa tratatul comercial şi de credit bilateral, negociat pe atunci la

Berlin40.

Din stenograma sovietică a primei întrevederi Molotov – von der Schulenburg din 19 august 1939 se desprind câteva elemente extrem de importante. Astfel, von der Schulenburg, exprimând temerile lui von Ribbentrop în privinţa evoluţiei crizei germano-polone, a insistat pentru negocieri „accelerate" între Moscova şi Berlin. El a explicat despre ce era vorba, fiind imposibil să se presupună că U.R.S.S. n-ar fi cunoscut stadiul disputei dintre Berlin şi Varşovia. Aceasta întrucât diplomatul german l-a avertizat pe Molotov: „La Berlin există temerea că *un conflict poate izbucni pe neaşteptate între Germania şi Polonia* (subl. ns.)" 41.

Un alt element semnificativ privea oferta lui von der Schulenburg, pentru care problema pactului de

neagresiune sovieto-german apărea „clară”, pactul trebuind – în viziunea guvernului german – să cuprindă două dispoziţii: excluderea războiului între

42

contractanţi şi intrarea imediată în vigoare, cu un termen de valabilitate de 25 de ani42. A fost un prilej pentru ca, replicând, Molotov să explice că se puteau adopta ca modele pactele omoloage încheiate de U.R.S.S. cu Polonia, Letonia sau Estonia, ceea ce interlocutorul său n-a respins. Dimpotrivă, el a marşat, adăugând, în premieră în cadrul discuţiilor la acel nivel, că „*Hitler este gata să ţină cont de tot ceea ce U.R.S.S. ar dori* [să fie reglementat prin pact]” 43.

Cel de-al treilea element intervenit în întrevederea Molotov – von der Schulenburg din 19 august 1939, de o importanţă capitală pentru desfăşurarea şi impulsionarea evenimentelor, a constat în insistenţele diplomatului german ca Joachim von Ribbentrop să fie primit neîntârziat la Moscova. Cu atât mai mult cu cât Adolf Hitler însuşi acorda vizitei „o *enormă importanţă* (subl. ns.)” 44.

În acest cadru, discuţiile au ajuns, necondiţionat pentru prima dată, la problema unui *protocol adiţional secret* al pactului de neagresiune sovieto-german. Nu putem ignora faptul că, în vreme ce sursele diplomatice germane relevă că iniţiativa unui

37 *ADAP*, Serie D, vol. VII, Baden-Baden, 1956, p. 48 (telegrama din 14 august 1939, Julius Schnurre către Fritz von der Schulenburg); *ibidem*, p. 51 – 52.

38 Minuta întrevederii în „La Vie Internaţionale”, Moscow, nr. 10/1989, p. 92 – 95.

39 *ADAP*, Serie D, vol. VII, p. 124 – 125. Pentru proiectul pactului vezi *ibidem*, p. 125 – 126; „La Vie Internaţionale”, Moscow, nr. 10/1989, p. 102.

40 El s-a semnat la Berlin, în aceeaşi zi (*ibidem*, p. 118 – 124).

41 „La Vie Internaţionale”, Moscow, nr. 10/1989, p. 99 – 101.

42 *Ibidem*.

43 *Ibidem*.

44 *Ibidem*.

asemenea protocol a aparţinut în acest mod sigur sovieticilor45, documentele sovietice preferau să menţină lucrurile în nebuloasă, lăsând chiar să se înţeleagă că, dimpotrivă, partea germană şi-a asumat plăcerea de a provoca explicaţii pe tema respectivă46. Din stenograma sovietică reţinem, spre ilustrare, acest pasaj cuprinzând motivaţia contelui von der Schulenburg, pentru a determina Moscova să acorde O.K. pentru vizita lui Joachim von Ribbentrop: „[Venind la Moscova] *von Ribbentrop ar putea încheia un protocol în care ar intra toate problemele deja menţionate* [în cursul întrevederii], *precum şi acelea ce ar putea surveni în cursul turneului*. *Timpul presează*... (subl. ns.)” 47.

Opinăm că oficialii sovietici au iniţiat discuţiile despre protocolul auxiliar secret, fie numai şi pentru faptul că, la data respectivă, din august 1939, *Kremlinul era acela care se lăsa „cumpărat” de Berlin, iar acesta presupunea un „preţ”*, înglobat integral într-un asemenea document. De cealaltă parte, oficialii germani, executând dispoziţiile lui Adolf Hitler, s-au declarat dispuşi să câştige „bunăvoinţa” U.R.S.S., oferindu-i avantaje teritoriale între Marea Baltică şi Marea Neagră, prevăzute în chip precis în protocolul secret revendicat de sovietici. Molotov şi-a jucat rolul până la capăt. El a promis, la sfârşitul întrevederii din 19 august 1939, că avea să transmită guvernului său „tot ceea ce a declarat Schulenburg” 48. Cât priveşte vizita lui Joachim von Ribbentrop, ea devenise. inevitabilă, de vreme ce Kremlinul deja se îngrijea de „etapele” ei, mai cu seamă că „deciziile” ce urmau a se lua „trebuie să fie mai mult sau mai puţin pregătite” 49.

Am insistat asupra negocierilor secrete sovieto-germane la nivelul şi la data precizate pentru a afla în ce grad Germania şi U.R.S.S., pe deplin conştiente de gravitatea situaţiei şi de riscul izbucnirii unui război în Europa în 1939, au parafat, totuşi, pactul de neagresiune, devenit posibil numai pentru că se baza pe *un târg ignobil*, ascuns în spatele *protocolului auxiliar secret*, asupra căruia vom reveni.

Reţinem pe moment, că, la 20 august 1939, Adolf Hitler s-a adresat personal lui I.V. Stalin, insistând pentru *încheierea imediată* a unui pact de neagresiune sovieto-german50. De asemenea, Führerul desluşea că protocolul adiţional „dorit" de guvernul Uniunii Sovietice putea fi „clarificat substanţial în cel mai scurt timp, dacă un om de stat cu răspundere [Joachim von Ribbentrop] va putea negocia la Moscova în această privinţă" 51. Este superfluu să menţionăm că Hitler nu i-a ascuns lui Stalin toată gravitatea presiunilor declanşate împotriva Poloniei: „Încordarea între Germania şi Polonia a devenit intolerabilă. Atitudinea Poloniei faţă de o mare putere este astfel încât o criză poate izbucni în orice zi. Germania este, în orice caz, hotărâtă ca, faţă de această insolenţă, să facă recunoscute interesele Reichului prin toate mijloacele" 52. La Berlin şi

45 *ADAP*, Serie D, vol. VII, p. 124 – 125 (telegrama nr. 189 din 19 august 1939, contele von der Schulenburg către J. von Ribbentrop); *ibidem*, p. 131. Mesajul lui A. Hitler către I.V. Stalin din 20 august 1939 (transmis prin telegrama nr. 189/20 august 1939 a lui Joachim von Ribbentrop către von der Schulenburg) vorbea de „protocolul dorit de guvernul Uniunii Sovietice

(subl. ns4.6)".

46 Vezi stenograma sovietică a întrevederii din 19 august 1939, la care ne-am referit, în „La Vie Internaţionale", Moscow, nr. 10, 1989, p. 99 – 101.

47 *Ibidem*.
48 *Ibidem*.
49 *Ibidem*.
50 *ADAP*, Serie D, vol. VII, p. 131.
51 *Ibidem*.
52 *Ibidem*.

Moscova s-au asigurat, prin toate mijloacele, transmiterea mesajului lui A. Hitler

53

destinatarului53, precum şi obţinerea replicii lui I.V. Stalin, care s-a produs la 21 august 1939, deci în cel mai scurt termen posibil54.

Din acea clipă, evenimentele s-au precipitat: în după-amiaza de 21 august 1939, marile agenţii de presă anunţau ca iminentă vizita lui Joachim von Ribbentrop la Moscova, pentru încheierea pactului de neagresiune sovieto-german, cancelariile occidentale intrând în derută, nu mai puţin cabinetele ţărilor europene mici şi mijlocii, ca şi opinia publică internaţională. Ireparabilul se produsese, iar cursa spre război n-a mai putut fi stopată.

Negocierile militare anglo-franco-sovietice de la Moscova au fost stopate. În vreme ce I.V. Stalin era nerăbdător să fructifice avantajele pactului, A. Hitler, beneficiind de mână liberă din partea U.R.S.S., se pregătea de război. La 22 august 1939, la întrunirea secretă cu cadrele de comandă ale *Wehrmachtului*, Führerul avea să declare: *„Eu am provocat gradual schimbarea politicii* [Germaniei] *vis-à-vis de Rusia* (subl. Gh. B.). Cu prilejul tratatului comercial [19 august 1939], au fost angajate negocieri politice. Finalmente, ruşii au prezentat o propunere de pact de neagresiune”. 55. În curând, Joachim von Ribbentrop va semna pactul, astfel că soarta Poloniei, izolată, era pecetluită. Nici Marea Britanie nu mai putea interveni eficace. După ce desăvârşise preparativele politice, se lăuda Hitler, calea era de-acum „deschisă

militarilor. Distrugerea Poloniei are prioritate. Chiar dacă războiul izbucneşte în Vest, distrugerea Poloniei rămâne obiectivul principal" 56.

În felul acesta, semnând pactul de neagresiune cu Kremlinul, Reichul nazist a evitat un război pe două fronturi, cu U.R.S.S. şi cu Puterile Occidentale, dar a acceptat „riscul", care avea să se concretizeze între 1 şi 3 septembrie 1939, al unui conflict cu Marea Britanie şi Franţa în Vest şi al unei campanii contra Poloniei, în Est. Drept urmare, la 23 august 1939, Hitler a stabilit „Ziua Z", pentru punerea în aplicare a „Planului Alb" („Fall Weiss") din aprilie precedent – atacarea Poloniei – pentru 26 august 1939, ora

4, 3057.

Dar, cu toate că decizia sa era. „irevocabilă", Führerul a revenit asupra ei, după ce Benito Mussolini l-a înştiinţat că Italia nu putea intra în război şi după ce s-a anunţat semnarea la Londra a unui acord anglo-polonez. La 31 august 1939, în plin miez de zi, Hitler a semnat „directiva de război" nr. 1, care stabilea necondiţionat invazia Poloniei pentru ceasurile imediat următoare: 1 septembrie 1939, ora 4, 4558.

În acest răstimp, Joachim von Ribbentrop şi consilierii săi diplomatici ajunseseră la Moscova. La 23 – 24 august 1939, la Kremlin, după două runde de negocieri, J. von Ribbentrop a căzut de acord cu I.V. Stalin şi V.M. Molotov asupra conţinutului pactului de neagresiune. A ridicat probleme, după cum era de aşteptat, protocolul auxiliar secret, astfel că von Ribbentrop, pentru a răspunde exigenţelor de ultimă oră ale sovieticilor în privinţa delimitării „sferelor de interese" în Europa de Est, a trebui să solicite, în regim de

53 *Ibidem*, p. 139 – 140.

54 *Ibidem*, p. 140 – 141.

55 William L. Shirer, op. cit., p. 569 – 570.

56 *Ibidem*.

57 F. Halder, *Voennîi dnevnik*, vol. 1, Moskva, 1968, p. 30.

58 A. Hitler, *Directives de guerre*, Paris, 1965, p. 31 – 33.

maximă urgenţă, aprobarea Führerului de la Berlin59. Acordul lui Hitler s-a dat neîntârziat, fiind receptat la Moscova – la 23 august 1939, orele 23, 0060, în aşa fel încât, în zorii zilei următoare, Joachim von Ribbentrop şi V.M. Molotov au parafat pactul de neagresiune61. Documentul, întocmit în două exemplare, în limbile germană şi rusă, ambele având aceeaşi valoare, au fost încredinţate agenţiilor de presă şi marilor cotidiane, care s-au grăbit, în frunte cu „Pravda”, să-l publice62. Un fapt esenţial: protocolul adiţional, privind delimitarea „sferelor de interese” între semnatari, beneficiind, de asemenea, de două variante, nu a fost menţionat de nimeni, deşi el făcea parte integrantă din pactul de neagresiune63. În acest sens, articolul 4 al protocolului era cât se poate de categoric: documentul urma să fie păstrat de către Puterile Contractante „în cel mai strict secret” 64. Şi, în adevăr, semnatarii au ştiut să se ţină de cuvânt, chiar şi după 22 iunie 1941, când s-au aflat în război pe viaţă şi pe moarte! Aşa se face că, deşi existenţa protocolului auxiliar a fost bănuită din prima clipa de toată lumea, mai ales în baza graficului extinderilor teritoriale sovietice „paşnice” dintre Marea Baltică şi Marea Neagră (inclusiv România) în 1939 – 1940, textul n-avea să iasă la iveală decât după conflictul din 1939 – 1945. Iar aceasta în condiţii care ţin mai degrabă de cazurile celebre întâlnite doar în filmele poliţiste65. Textul original al variantei în limba germană a protocolului secret s-a pierdut în anii războiului, în cursul bombardamentelor şi transferului arhivelor pe teritoriul Reichului nazist. Dar s-au păstrat, ca printr-un miracol,

copii ale documentului. Ele au fost capturate de Aliaţi, în speţă de americani, la sfârşitul ostilităţilor. Protocolul secret şi celelalte probe privind pregătirea, parafarea şi aplicarea „târgului" sovieto-german din august 1939 aveau să fie valorificate, în scop ştiinţific dar şi propagandistic, cu începere din anul 1948, în plin „război rece", în capitalele occidentale66. Sovieticii, prinşi în culpă gravă, au refuzat cu obstinaţie să recunoască. valabilitatea probelor dezvăluite. Dimpotrivă, aşa cum era regula propagandei staliniste, ei au replicat cu violenţă, în primul rând printr-o celebră broşură67, girată de Biroul Sovietic de Informaţii. Abia după. 40 de ani, în condiţiile transformărilor de după 1985, legate de epoca lui Mihail Gorbaciov, U.R.S.S. *a recunoscut oficial existenţa protocolului auxiliar secret*. La 24 decembrie 1939, în baza raportului unei Comisii speciale (Iakovlev), protocolul adiţional şi toate celelalte înţelegeri secrete germano-sovietice din 28 august – 28 septembrie 1939, aferente pactului de neagresiune din 23 august 193968 au fost declarate „nule şi neavenite din punct de vedere juridic, cu începere

59 *ADAP*, Serie D, vol. VII, p. 185.

60 *Ibidem*, p. 187.

61 *Ibidem*, p. 205 – 206.

63 Vezi „Pravda", Moskva, 24 august 1939.

63 *ADAP*, vol. VII, p. 206 – 207 (doc. nr. 229); Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, p. 22; Ioan Scurtu, *România şi Marile Puteri*, II, p. 149 – 150.

64 *Ibidem*.

65 Vezi Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 171 – 172.

66 Vezi Departament of State, *Nazi-Soviet Relations, 1939 – 1941. Documents from the Archives of the German*

Foreign Office, Washington, 1948; idem, *La vérité sur les rapports germano-soviétiques de 1939 à 1941*, Paris, 1948.

67 Vezi *Falsificatorii istoriei*, traducere în limba română, Bucureşti, 1948.

68 Vezi Gh. Buzatu şi colaboratori, *Secretele protocolului secret din 23 august 1939*, Iaşi, 1991, p. 17 – 22, 45.

din momentul încheierii lor" 69.

Remarcăm însă, în context, că, deşi documentele secrete sovieto-germane din 1939 sunt atinse de nulitate, realităţile istorice pe care le-au modificat ori le-au impus în 1939 – 1940, în detrimentul Poloniei sau României, sunt încă în vigoare70. Ceea ce, după prăbuşirea Germaniei naziste şi, mai apoi, a U.R.S.S., în condiţiile actuale ale făuririi unei Europe Noi, trebuie să recunoaştem că reprezintă o ironie a istoriei. Nu mai puţin şi o mare nedreptate.

În condiţiile precizate, se impune de la sine încheierea că, deopotrivă cu Ţările Baltice şi Polonia, pentru care Hitler a obţinut la 17 septembrie asigurarea lui Stalin de a o ataca dinspre răsărit71, *România s-a aflat nemijlocit în obiectiv*, cu prilejul pertractărilor sovieto-germane care au condus la pactul din 23 august 1939. Este şi motivul pentru care anume detalii din paginile precedente pot să apară obositoare, dar, considerăm, concludente *pentru a surprinde contextul general* în care s-a ridicat şi a fost soluţionată pe moment problema „sferelor de interese" germane şi sovietice în spaţiul dintre Marea Baltică şi Marea Neagră în vara-toamna anului 1939. România, cum s-a constatat, departe de a se implica în vreun fel în jocul Marilor Puteri, a reprezentat ceea ce a fost grav în asemenea împrejurări, şi anume *un obiectiv* şi *o soluţie* a diferendului sovieto-german într-un moment fatidic pentru soarta Europei – pregătirea şi declanşarea celui de-al doilea război mondial. Interesat în înscrierea

Bucureştilor pe orbita politicii celui de-al III-lea Reich, în mod deosebit pentru a-şi asigura resursele româneşti de cereale şi petrol absolut necesare pentru continuarea războiului72, A. Hitler, ajuns pe moment în postura de *factotum* al păcii şi războiului pe bătrânul continent, i-a comunicat, cu nereţinută satisfacţie, aliatului său, Benito Mussolini, la 25 august 1939, că, în urma negocierilor cu U.R.S.S., se ivise în politica mondială „o situaţie integral nouă, care trebuia considerată ca oferind cel mai important avantaj posibil pentru *Axă* [Berlin-Roma-Tokio]" 73. Noua situaţie decurgea din pactul de neagresiune tocmai încheiat la Kremlin, în cazul unui conflict cu Puterile Occidentale, Berlinul fiind asigurat de „atitudinea favorabilă" a U.R.S.S., de neutralitatea Turciei, precum şi de *imposibilitatea implicării României în ostilităţi, împotriva Axei74*. Pentru ca, în rândurile următoare, Führerul să-i repete lui Mussolini: „*... Eu repet odată în plus că România nu mai e în măsură să participe la un conflict împotriva Axei*! (subl. ns.)" 75. Răspunzându-i în aceeaşi zi lui Hitler, Mussolini să declarat „în întregime" de acord cu Führerul că pactul sovieto-german evitase „încercuirea" Reichului urmărită de Marea Britanie şi Franţa76, că el, de asemenea, a „*blocat*" *România*, fiind de aşteptat şi o atitudine corespunzătoare din partea Turciei77.

Acestea fiind consecinţele, era natural ca, la Paris ori la Londra, în rândul întâi.

70 O.A. Rjesevskii, ed., *1939 god. Uroki istorii*, Moskva, 1990, p. 497.70 Gh. Buzatu şi colaboratori, *Secretele protocolului secret*, p. 5.

7712 *ADAP*, Serie D, vol. VIII, p. 62.

72 Vezi capitolul următor; Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998, *passim*.

73 *La vérité sur les rapports germano-soviétiques de*

1939 à 1941, p. 86.

74 *Ibidem*.

75 *Ibidem*.

76 *Ibidem*, p. 87.

77 *Ibidem*, p. 88.

pactul sovieto-german să provoace consternare78. Cu atât mai mult, situaţia a şocat Bucureştii. O mărturisesc, în *Jurnalele* lor, fără pic de reţinere, personajele care, în acele zile, răspundeau de destinele României: regele Carol al II-lea şi premierul Armand Călinescu79. Sunt deosebit de semnificative unele pasaje din *Jurnalul* regelui Carol al II-lea:

„Luni, 21 august 1939

La 4 1/2 [Ernest] Urdăreanu telefonează că are ceva extrem de important şi de grav de comunicat. Îmi aduce ştirea, atât de neaşteptată, cât de dezagreabilă şi de oribilă, că Germania iscăleşte cu U.R.S.S. un pact de neagresiune şi că Ribbentrop merge la Moscova, ca să aducă la îndeplinire acest act de înaltă trădare din partea Sovietelor […]. Urdăreanu e tragic asupra ştirii. Eu nu sunt peste măsură de mirat, căci de mult aveam, hotărât, impresia că se pregătea un concubinaj între nazism şi comunism şi că între aceste două ţări era o secretă simpatie de interese. Totuşi, ca gest din partea Rusiei, este ceva scârbos să facă aşa ceva, tocmai în momentul când trata cu misiunile anglo-franceze o convenţie militară […]. Marţi, 22 august

Dimineaţa, Călinescu şi Gafencu, ca să discutăm situaţia. Şi ei văd situaţia foarte în negru. Deciziunea finală este de a urma aceeaşi politică ca până acum, să întărim acţiunea de înarmare şi să facem eforturi pentru neutralitate […]. Miercuri, 23 august

De dimineaţă, Călinescu, ca să studiez, din nou, întreaga situaţie care am, hotărât, impresia că devine din ce în ce mai gravă şi a noastră, în special, extrem de

dificilă […]. *Iată concluziile la care am ajuns. Interesul României este ca anglo-francezii să fie învingători şi, în acelaşi timp, să fie ferită, cât mai mult, de război. În rezumat, neutralitatea cât mai lungă spre a putea păstra forţe proaspete şi, eventual, dacă circumstanţele o indică, să poată interveni, când acţiunea ar fi fost folositoare* […]. *Pe urmă, a venit Ernest* [*Urdăreanu*]. *El e* întotdeauna *vânat de extrema teamă a Germaniei. A venit astăzi cu ideea că ar trebui să facem un pact de neagresiune cu Germania, mărturisind că prin aceasta ar vedea o cumplită răsturnare a politicii noastre. Atât Călinescu, cât şi mine* [*eu*] *am respins această idee, nefiind conformă cu scopul nostru final*”.

Nu ne îndoim că *alta ar fi fost situaţia*, în sensul agravării concluziilor desprinse de Bucureşti, în urma semnării pactului Hitler-Stalin, dacă s-ar fi ştiut *cu certitudine* că protocolul auxiliar secret aborda o problemă care, în perspectivă, reprezenta o gravă ameninţare la adresa integrităţii teritoriale a României. Nu mai constituie demult, din 1948, după cum s-a evidenţiat, un secret că protocolul auxiliar din 23 august 1939 cuprindea reglementări ale „sferelor de interese” ale Puterilor Contractante pentru zona dintre Marea Baltică şi Marea Neagră, într-o ordine precisă: 1. pentru schimbările teritoriale în curs ori de perspectivă din statele baltice (nominalizate: Finlanda, Letonia şi Lituania); 2. pentru modificările teritoriale şi politice planificate în Polonia; 3. pentru

78 Gh. Buzatu şi colaboratori, *Secretele protocolului secret*, p. 14.

79 Vezi Carol al II-lea, *însemnări zilnice*, II, ediţie N. Răuş, Bucureşti, 1997, p. 176 şi urm.; Armand Călinescu, *însemnări politice. 1916 – 1939*, ediţie Al. Gh. Savu, Bucureşti, 1990, p. 425. Despre situaţia României în urma semnării pactului Hitler-Stalin vezi, mai ales, contribuţiile

datorate lui Florin Constantiniu, V.F. Dobrinescu, Ilie Seftiuc, volumul *Pactul Molotov-Ribbentrop şi consecinţele lui pentru Basarabia*, Chişinău, 1991, *passim*.

România. În acest ultim sens, articolul 3 al protocolului auxiliar secret căpătase această formulare: „În *ceea ce priveşte Europa de Sud-Est, Partea Sovietică insistă asupra interesului ei pentru Basarabia. Partea Germană a declarat că manifestă o totală lipsă*

80

de interes faţă de acest teritoriu”.

Luând în considerare extinderea înţelegerii sovieto-germane, brutalitatea şi scrupulozitatea celor doi parteneri în atingerea scopurilor, nu încăpea, din parcurgerea textului reprodus, *nicio îndoială* în privinţa deciziei semnatarilor, în cazul în speţă U.R.S.S., de a provoca cât de curând redeschiderea *cazului Basarabiei*.

Revenind la Bucureşti, vom constata că, dacă aici, precum şi în celelalte capitale europene, a lipsit certitudinea unui protocol auxiliar secret de împărţire a „sferelor de interese” în estul Europei, în schimb, aproape simultan cu încheierea pactului de neagresiune sovieto-german la 23 august 1939 s-a născut *bănuiala că un angajament obscur ar fi constituit fundamentul*. Regele Carol II, în *Jurnalul* său din 22 august 1939, era cât se poate de categoric în acest sens: „Se mai pune întrebarea, foarte importantă, ce preţ au plătit germanii pentru această schimbare la faţă? Unii, cum e Urdăreanu, *cred că* [U.R.S.S. şi Germania] *şi-au împărţit teritoriile Europei Orientale, mai ales cele poloneze şi ale noastre. În tot cazul, noi suntem, în primul plan al primejdiei* (subl. ns.)”. 81

Primejdia se numea, în fond, *războiul*. Care devenise o realitate inevitabilă81. Cu gravele şi marile ei probleme, cu distrugerile de valori materiale şi pierderile incalculabile de vieţi omeneşti. Cu toate consecinţele sale

nebănuite. Şi în faţa căruia România nu avea altceva mai bun de făcut decât să reclame şi să-şi proclame neutralitatea.

* * *

Cu mare greutate se pot afla, în analele trecutului românesc, perioade mai dureroase, mai grave şi mai primejdioase, pline de consecinţe incalculabile, decât aceea din *vara – toamna anului 1940*.

Ajunsă în plin proces de izolare politico-diplomatică şi militară pe plan internaţional şi, ca atare, lipsită de orice sprijin prompt şi eficace din afară, frământată de puternice contradicţii interne şi, pe deasupra, pândită din toate părţile de imense pericole, disputată şi râvnită de unele dintre Marile Puteri europene (în primul rând, U.R.S.S. şi Germania), România – precum în alte rânduri Polonia, de-a lungul ultimelor trei veacuri – a ajuns în *postura unui pacient*. Aidoma Poloniei, deci, România a fost pusă pe masa de operaţie şi, în ciuda tuturor evidenţelor contrare, în ciuda tuturor protestelor şi dezacordurilor, amputată fără niciun fel de şovăire. În mai puţin de trei luni, România Mare, opera atâtor generaţii şi rămasă veşnic legată de memorabilul an 1918, s-a prăbuşit, pierzând – prin voinţa învingătorilor de moment şi ca efect direct al poftelor imperialismelor vecine, mari şi mici – o treime din teritoriu şi din populaţie, mai precis

80 Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, p. 22; *ADAP*, Serie D, vol. VII, p. 206 – 207

(doc. nr. 81229).

81 Despre implicaţiile protocolului secret de la 23 august 1939 vezi Gh. Buzatu, Dana Beldiman, *23 august 1939 – 23 august 1944*: *România şi proba bumerangului*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2003, *passim*.

aproximativ 100.000 km² şi 7 milioane de locuitori, în marea lor majoritate români82.

Ultimele două cabinete ale regimului carlist

(Gheorghe Tătărescu – mai iulie 1940 şi Ion Gigurtu – iulie-septembrie 1940) s-au străduit să evite marile pierderi teritoriale, prin renunţarea la obligaţiile internaţionale anterioare (anularea garanţiilor anglo-franceze din aprilie 1939, retragerea din Societatea Naţiunilor etc.) şi, mai cu seamă, prin afirmarea ostentativă a dorinţei de a *„conlucra"* cu Reichul hitlerist, care, angajat faţă de vecinii României, a indicat cu consecvenţă Bucureştilor să accepte pretenţiile formulate de aceştia. Interesul Berlinului, împlinit finalmente, a fost de a domina România83.

Supraveghind şi chiar dirijând schimbarea de atitudine, Regele Carol al II-lea era interesat să asigure supravieţuirea regimului său în condiţiile apropierii ţării de Germania. În acelaşi scop şi pentru a fi pe placul Berlinului, cu începere din ianuarie-aprilie 1940, regele recomandase *„reconcilierea"* forţelor politice interne, context în care s-au început negocieri cu legionarii, care, după 22 iunie 1940, când locul Frontului Renaşterii Naţionale, singura formaţiune politică admisă legal sub regimul carlist, a fost luat de Partidul Naţiunii, la 28 iunie şi 4 iulie au fost incluşi pentru prima dată legionari în guvern, prin câţiva reprezentanţi, în frunte cu Horia Sima însuşi 84.

În ce-i priveşte pe liderii celorlalte grupări şi fracţiuni politice burgheze şi democratice, trebuie subliniat faptul că mulţi au fost implicaţi în deciziile de cedare a regiunilor istorice ale Basarabiei, Nordului Bucovinei, Transilvaniei şi Cadrilaterului, motivând cu toţii – dar, în fapt, urmând indicaţiile camarilei – că erau preocupaţi de asigurarea dăinuirii cu orice preţ a statului şi poporului român, fiind, pe de altă parte, convinşi că soarta războiului nu fusese nicidecum decisă în vara anului 1940. Opţiunile lor au fost exprimate deschis în cadrul unor *Consilii de Coroană*, anume convocate de către Carol al II-lea, la 27 iunie şi 30 – 31 august 1940, pentru

dezbaterea notelor ultimative sovietice în privinţa Basarabiei şi Bucovinei şi a presiunilor *Axei* în problema Transilvaniei85. În cadrul respectivelor Consilii sau în afara lor s-au exprimat categoric

86 87 88

Împotriva cedărilor teritoriale Nicolae Iorga86, Iuliu Maniu87 şi Gheorghe I. Brătianu88.

82 Cf. G.I. Brătianu, *La Bessarabie. Droits nationaux et historiques*, Bucarest, 1943, p. 118 şi urm.; George Ciorănesco şi colaboratori, *Aspects des relations russo-roumaines. Retrospectives et orientations*, I, Paris, 1967, p. 159 – 160; Ioan Scurtu, ed., *Istoria Basarabiei. De la începuturi până la 1994*, Bucureşti, 1994, p. 279 – 314; Anton Moraru, *Istoria Românilor. Basarabia şi Transnistria (1812 – 1993)*, Chişinău, 1995, p. 312 şi urm.; Mircea Muşat, *Drama României Mari*, Bucureşti, 1992, *passim*; Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, II2, p. 1 190 şi urm.; V.F. Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia, 1918 – 1940*, Iaşi, 1991, *passim*; Ion Constantin, *România, Marile Puteri şi problema Basarabiei*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, p. 62 şi urm.; V.F. Dobrinescu, Ion Constantin, *Basarabia în anii celui de-al doilea război mondial (1939 – 1947)*, Iaşi, Institutul European, 1995, *passim*; Anatol Petrencu, *România şi Basarabia în anii celui de-al doilea război mondial*, Chişinău, Editura Epigraf, 1999, *passim*.

83 Henri Prost, *Destin de la Roumanie (1918 – 1954)*, Paris, 1954, p. 143 – 144; V.F. Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia*, p. 148 şi urm; Nicolae Ciachir, *Marile Puteri şi România (1856 – 1947)*, Bucureşti, 1996, p. 251 – 252.

84 Horia Sima, *Sfârşitul unei domnii sângeroase*, Madrid, 1990, p. 292.

85 Vezi Ion Mamina, *Consilii de Coroană*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, p.

262 – 268.

86 *Ibidem*, p. 258 – 261; Petre Ţurlea, *Nicolae Iorga în viaţa politică a României*.

În vara anului 1940, după victoria Germaniei în Vest, în evenimentele desfăşurate în Europa Est-Centrală rolurile au fost oarecum redistribuite comparativ cu perioada crizei din august 1939: U.R.S.S. a luat locul Germaniei, iar România pe cel al Poloniei. Manifestările şi rezultatul au fost, se înţelege, acelaşi: agresorii s-au încurajat şi susţinut între ei, iar victima, în cele din urmă, a trebuit să cedeze. Desfăşurarea contactelor diplomatice a fost cercetată în amănunt, iar documentele-probă editate sunt prea bine cunoscute89, astfel încât nu mai insistăm asupra tuturor detaliilor.

În acest loc se impune să precizăm *momentul* ales de Kremlin pentru a se adresa oficial României cu cereri ultimative privind cedarea neîntârziată şi integrală a Basarabiei şi Bucovinei. Era a doua zi după capitularea Franţei, aliatul continental numărul unu al României, şi în clipa în care Reichul nazist îşi avea concentrate forţele principale ale *Wehrmachtului* în Vest, la sfârşitul campaniei declanşate în 10 mai 1940, iar V.M. Molotov, liderul guvernului şi al diplomaţiei sovietice, a socotit necesar să-l convoace pe ambasadorul german la Moscova, contele Friedrich von der Schulenburg, pentru a-i aduce la cunoştinţă că U.R.S.S. se decisese ca, potrivit paragrafului 3 din protocolul auxiliar secret al pactului de neagresiune din 23 august 1939, să se adreseze Bucureştilor pentru a obţine „soluţionarea” problemelor Basarabiei şi Bucovinei. Dând asigurări că guvernul sovietic va face tot posibilul pentru a „proteja interesele germane în România”, Molotov şi-a exprimat convingerea că Reichul „nu se va opune desfăşurării acţiunii sovietice, ci o va susţine” 90. În urmă cu mai mulţi ani, la Moscova s-a dat publicităţii stenograma sovietică a întrevederii Molotov – von der

Schulenburg din 23 iunie 194091. Se desprindea ideea că, după ce în 1939 – 1940, Kremlinul aşteptase în zadar vreun semnal din partea României pentru „soluţionarea" situaţiei Basarabiei şi Bucovinei, era cazul să „ridice din nou" această problemă Bucureştilor. Moscova se aştepta la o reglementare „paşnică", altfel – a ameninţat liderul sovietic – U.R.S.S. „o va rezolva prin forţa

92

armată" 92. Von der Schulenburg şi-a reamintit de tratativele de la Moscova din august 1939 şi, după ce a reafirmat poziţia de atunci (consacrată, de altfel, în protocolul adiţional secret) că Reichul „nu are interese politice în Basarabia (de Bucovina nici vorbă!), a relevat, în schimb, că avea „interese economice care acum [în 1940] s-au amplificat din cauza războiului" 93. A dat asigurări că va înştiinţa Berlinul94.

Iniţiativa sovietică a provocat iritare la Berlin. Nu era vorba numai de momentul în care Kremlinul deschisese criza, ci şi de faptul că pretenţiile sovietice excedau înţelegerii Molotov – von Ribbentrop din august 1939. Ministrul de Externe al Reichului a întocmit un memorandum special pentru A. Hitler, precizând limitele negocierilor cu Molotov la semnarea pactului de neagresiune: acord în privinţa Basarabiei, nimic despre

Bucureşti, 1991, p. 360 – 361.

87 Ion Mamina, *Consilii de Coroană*, p. 262 – 268.

8889 *Ibidem*, p. 268 – 269.

89 Vezi, îndeosebi, V.F. Dobrinescu, *Bătălia pentru Basarabia*, *passim*; *ADAP*, Serie D, vol. X, *passim*; The Departament of State, *Nazi-Soviet Relations*, *passim*; Vitalie Văratic, *Şase zile din istoria Bucovinei (18 iunie – 3 iulie 1940)*, Rădăuţi, 2001, *passim*.

90 *ADAP*, Serie D, vol. X, p. 3 – 4; Vitalie Văratic, op. cit., p. 180 – 181.

91 Vezi *Dokumenti uneşneipolitiki*, t. XXIII/1,

Moskva, 1995, p. 364 – 368.

92 *Ibidem*; Vitalie Văratic, op. cit., p. 178.

93 *Ibidem*.

94 *Ibidem*.

Bucovina95. Hitler, desigur informat, „a tunat şi a fulgerat" contra lui Stalin, care încălca propriile angajamente asumate. Ceea ce l-a determinat pe Führer ca, de îndată după încheierea campaniei din Vest şi, deşi Marea Britanie nu fusese subjugată, să se gândească – nota generalul Franz Halder, şeful Statului Major General al forţelor terestre germane, la 25 iunie 1940 în *Jurnalul* său96 – la o expediţie împotriva U.R.S.S. Oricum, era o chestiune de timp, iar planul operaţiunii „Barbarossa" nu avea să fie aprobat decât la 18 decembrie 194097. Aşa încât, la 25 iunie 1940, Joachim von Ribbentrop l-a împuternicit pe contele von der Schulenburg să-i afirme lui Molotov „consecvenţa" Reichului în îndeplinirea angajamentelor asumate prin protocolul adiţional secret din 23 august 1939 în privinţa Basarabiei; cât privea revendicarea Bucovinei de către U.R.S.S., aceasta constituia „o noutate" 98. Iată un motiv pentru ca Reichul să mizeze pe soluţionarea „paşnică" a diferendului sovieto-român, Kremlinul fiind atenţionat că Berlinul avea în România „interese economice dintre cele mai mari", în principal în domeniul agricol şi petrolier. Era un motiv pentru care avertismentul german era cuprins în subtextul declaraţiei lui Molotov: U.R.S.S. să-şi reglementeze diferendul cu Bucureştii, dar trebuia ca Moscova să ştie în mod clar „cât de mare este interesul nostru ca România să nu devină teatru de război" 99.

Condiţiile erau întrunite pentru o nouă întrevedere Molotov – von der Schulenburg, tot la 25 iunie 1940, un prilej de reafirmare a punctelor de vedere, inclusiv despre Bucovina. U.R.S.S. a reafirmat recunoaşterea „intereselor Germaniei faţă de chestiunile economice ale României",

dar nu putea admite „tărăgănarea” de către Bucureşti a diferendului teritorial legat de Basarabia şi Bucovina100. Prin Molotov, guvernul sovietic s-a angajat să ţină la curent Berlinul cu formularea pretenţiilor teritoriale faţă de România, după cum, tot astfel, a promis să nu încurajeze pretenţiile Ungariei şi Bulgariei101. Este neîndoielnic că, urmare a celor dezbătute la 25 iunie 1940 de contele von der Schulenburg cu Molotov, U.R.S.S. şi-a „moderat” pretenţiile la adresa României, limitându-şi cererile la Basarabia şi Bucovina de Nord (cu oraşul Cernăuţi). Aceasta i-a comunicat deschis Molotov lui von der Schulenburg, în după-amiaza zilei de

102

26 iunie 1940102. Ambasadorul german a primit tot sprijinul guvernului său pentru a „convinge” de urgenţă România să cedeze, altfel un război în zonă devenind „inevitabil”. Molotov, la rândul său, s-a angajat să nu ţină Reichul în ignoranţă în acţiunea proiectată pentru „zilele imediat următoare” 103.

Se ştie prea bine că n-avea să fie aşa. Doar *peste câteva ceasuri*, în seara zilei de 26 iunie 1940, la ora 22,00, V.M. Molotov l-a convocat pe ministrul român la Moscova, Gheorghe Davidescu, pentru a-i înmâna cea dintâi notă ultimativă privind cedarea

95 *ADAP*, Serie D, vol. X, p. 9 – 10.

97 Franz Halder, *Voennîi dnevnik*, *1939 – 1942*, II, Moskva, 1969, p. 60

97 Vezi Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 72.

98 *ADAP*, Serie D, vol. X, p. 11 – 12.

99 *Ibidem*.

100 Vitalie Văratic, op. cit., p. 188.

101 *Ibidem*, p. 192.

102 *ADAP*, Serie D, vol. X, p. 22 – 23.

103 *Ibidem*.

Basarabiei şi Bucovinei de Nord către U.R.S.S... Cercetările istoricilor români au surprins desfăşurarea generală şi în detaliu a evenimentelor intervenite. Se cunoaşte că, în cursul nopţii de 26/27 iunie 1940, Gheorghe Davidescu a reuşit să trimită la Bucureşti textul notei ultimative106 şi, concomitent, cu mari dificultăţi legate de transmitere, raportul pe marginea întâlnirii sale cu V.M. Molotov107. Din acest ultim document deducem, în chip necondiţionat, că diplomatul român a adoptat, în asemenea împrejurări hotărâtoare, o atitudine demnă şi curajoasă, că a apărat cu vehemenţă drepturile şi interesele ţării sale şi că a combătut deschis, fără menajamente, tentativele lui Molotov de a justifica raptul teritorial. În acest sens, reţinem din finalul telegramei cuprinzând raportul: *„... în argumentarea mea m-am mărginit a expune drepturile imprescriptibile şi mai tari decât orice acord internaţional ale României asupra Basarabiei, drepturi care, dacă pot fi confirmate de un tratat, nu pot suferi nicio ştirbire prin faptul că unul dintre semnatari n-a efectuat ratificarea* [referire la Japonia, care n-a ratificat tratatul internaţional privind Basarabia din octombrie 1920]. *Am combătut, apoi, observaţiile sale* [ale lui Molotov] *în ceea ce priveşte condiţiile interne din Basarabia. Am arătat, în fine, că termenul de 24 de ore mi se pare insuficient pentru guvernul român să poată lua o*

hotărâre într-o problemă atât de importantă pentru viitorul neamului nostru".

În ultimii ani, cercetările în arhivele române şi ex-sovietice au condus la descoperirea unor noi documente referitoare la momentele esenţiale ale crizei din iunie-iulie 1940109. Între acestea, un loc distinct îl ocupă cele trei stenograme ale întrevederilor Molotov – Gheorghe Davidescu, din 26 iunie 1940 (după orele 22), 27 iunie

1940 (după orele 23) şi 28 iunie 1940 (după or A 1, 25) ele fiind integral valorificate110 şi minuţios examinate111. Stenogramele sunt extrase din aşa-zisul jurnal de cabinet al fostului

104 Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial (1919 – 1945)*, Bucureşti, 1999, p. 18 şi urm.; Alesandru Duţu, Maria Ignat, *1940. Drama României. Rapt şi umilinţă*, Bucureşti, 2000, p. 86 şi urm.

105 Vezi îndeosebi lucrările semnate de V.F. Dobrinescu, Dinu C. Giurescu, Ion Şişcanu, Mircea Muşat, Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, Ion Constantin, Anatol Petrencu, Vitalie Văratic ş.a. 106

106 Vezi Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, p. 80 – 81.

107 Vezi V.F. Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia*, p. 215 – 216.

108 *Ibidem*.

109 Cf. Gh. Buzatu, *Diplomaţi români împotriva cedărilor teritoriale*, în Academia Română, *Memoriile Secţiei de Ştiinţe Istorice şi Arheologice*, seria IV, t. XXV/2000, p. 17 – 28.

110 Vezi V.N. Vinogradov şi colaboratori, *Bessarabia na perekrestke evropeiskoi diplomaţii. Dokumenti i materialî*, Moskva, 1996, p. 348 – 354 (doc. nr. 17); p. 361 – 367 (doc. nr. 23); Vitalie Văratic, *Şase zile din istoria Bucovinei*, p. 197 şi urm.; M.A.E. al României/M. A.E. al Federaţiei Ruse, *Relaţiile româno-sovietice. Documente*, II, *1935 – 1941*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, pp. 324 – 331, 340 – 345, 345 – 346). A se vedea şi telegrama telefonată nr. 1 636/Moscova, 27 iunie 1940, în care Gh. Davidescu transmitea Centralei din Bucureşti versiunea sa asupra conţinutului şi desfăşurării întrevederii cu Molotov din seara precedentă, când Moscova a prezentat cel dintâi ultimatum României (*ibidem*, p. 332 – 334). Documentul a fost întregit, după

scurt timp, printr-o telegramă transmisă prin telegraf (*ibidem*, p. 334 – 335). Vezi şi ediţia în limba rusă a documentelor de referinţă: *Sovetsko-rumânskiie otnoşeniia*, II, *1935 – 1941. Dokumentîi materialî*, Moskva, 2000, doc. nr. 163, 169 şi 170.

111 Gh. Buzatu, în „Academica", Bucureşti, nr. 8/2000; idem, *România între ultimatum şi dictat (1940)*, în *Identitate naţională şi spirit european – Acad. Dan Berindei la 80 de ani*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, pp.441 – 452.

ministru de Externe sovietic şi au fost întocmite de un anume Boris F. Podţerob.

După ce a ascultat şi a primit textul notei ultimative sovietice, Gheorghe Davidescu a dezvoltat în faţa lui V.M. Molotov o temeinică demonstraţie pe tema drepturilor româneşti în Basarabia şi Bucovina de Nord, un prilej de a puncta o atitudine energică: *„Basarabia a fost de cinci secole românească* [...]. *Bucovina niciodată n-a aparţinut Rusiei..." 112*. Era – a continuat diplomatul român – în interesul U.R.S.S. ca, la graniţa de Vest, să existe „o *Românie puternică, unită în frontierele ei etnice şi istorice" 113*.

V. M. Molotov a exprimat dezacordul guvernului sovietic114, ceea ce n-a fost suficient pentru Gheorghe Davidescu115, care a lansat acest îndemn: „Să *lăsăm istoria să judece" 116*. De asemenea, el a refuzat să preia harta pregătită de Molotov, pe care fusese trasată „noua graniţă" pe Prut dintre U.R.S.S. şi România117. În final, Molotov i-a reamintit lui Davidescu cum că, în ziua de 27 iunie 1940, care tocmai avea să înceapă, U.R.S.S. aştepta răspunsul guvernului de la Bucureşti la nota ultimativă predată118. În viziunea guvernului sovietic, care pregătise în amănunt acţiunea declanşată119, România n-ar fi trebuit să dea *decât un răspuns favorabil* pretenţiilor sale, sec formulate, în chipul următor:

„Guvernul sovietic – citim în nota din 26 iunie 1940 – *propune guvernului Regal de la Bucureşti*:

1. Să înapoieze cu orice preţ Uniunii Sovietice Basarabia;

2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei cu frontierele potrivit cu harta alăturată.

Guvernul sovietic îşi exprimă speranţa că Guvernul Român va primi propunerile

U.R.S.S... *„120*.

Bucovina de Nord nu reprezenta decât o reparaţie parţială, totuşi „un mijloc de despăgubire" a pierderii suferite, chipurile, de U.R.S.S., prin „ocuparea" Basarabiei de către România vreme de 22 de ani.

În sprijinul politicii externe sovietice, prezentarea notei ultimative s-a făcut sub ameninţarea cu recurgerea la forţă în cazul neacceptării ei. Formula consacrată era cuprinsă în prevederea ce trimitea la situaţia existentă, marcată de faptul că *„slăbiciunea militară a U.R.S.S. a trecut în domeniul trecutului 121*.

Nu este greu de închipuit care a fost *efectul* notei Molotov din 26 iunie 1940 la Bucureşti. Au avut loc consultări între reprezentanţii forţelor politice, regele Carol al II-lea, sesizând pericolele, s-a impus în poziţia de arbitru al situaţiei, au fost consultaţi – fără

112 Vezi Vitalie Văratic, op. cit., p. 199 – 200.

113 *Ibidem*, p. 200.

114 *Ibidem*, p. 200 – 202.

115 *Ibidem*, p. 202 – 203.

116 *Ibidem*, p. 203.

117 *Ibidem*, p. 204. „9 *Ibidem*.

119 Vezi Corneliu Mihai Lungu, Ioana Alexandra Negreanu, *România în jocul Marilor Puteri. 1939 – 1940. Documente*, Bucureşti, 2000, *passim*; Vitalie Văratic, *Preliminarii la raptul Basarabiei şi Nordului Bucovinei*, Bucureşti, 2000, *passim*.

120 Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, p. 80.

121 *Ibidem*.

rezultate pozitive – aliaţii din înţelegerea Balcanică, s-au pus speranţe zadarnice în reacţia Germaniei, al cărei îndemn categoric „Cedaţi!” – exprimat în temeiul bunelor raporturi şi chiar al conlucrării sovieto-germane de după 23 august 1939 – a venit mult prea rapid pentru ca să nu se bănuie că Moscova şi Berlinul acţionau de conivenţă. Ceea ce, după cum a rezultat din examinarea documentelor diplomatice, era pe deplin adevărat şi, concomitent cu starea reală de completă izolare internaţională şi cu erorile comise de guvernele regimului de dictatură carlistă, va determina România să se încline în faţa forţei.

În mod concret, la 27 iunie 1940, s-au întrunit două Consilii de Coroană, iar, în baza deciziilor de cedare adoptate, guvernul Gheorghe Tătărescu a transmis Moscovei – ca răspuns la nota ultimativă sovietică din ajun – un prim mesaj care vorbea de „discuţii amicale” 122. Or, Moscova nu avea nevoie de aşa ceva. În seara aceleiaşi zile, cu începere de la orele 23,00, Molotov l-a convocat din nou pe Davidescu123. Cu câteva ceasuri înainte de-a se întâlni cu Molotov, Davidescu aflase că omologul său german la Moscova, contele von der Schulenburg, intervenise la Kremlin pentru a obţine prelungirea termenului stabilit în nota ultimativă sovietică, ceea ce Molotov n-a admis, dimpotrivă, a adăugat că, în lipsa unui răspuns pozitiv, „trupele sovietice îşi vor începe operaţiunile la miezul nopţii” 124.

În atare situaţie, primindu-l în seara de 27 iunie 1940 (ora 23,00) pe Davidescu, care aducea nota de răspuns a Bucureştilor la primul ultimatum125, Molotov a respins tentativele Bucureştilor de… tergiversare, precizând că replica era „ambiguă” 126, pe moment, nimic altceva nu era de negociat decât „numai asupra evacuării trupelor

127

româneşti din Basarabia şi nordul Bucovinei" 127. Retragerea trupelor române trebuia să înceapă chiar a doua zi, fiind simultană cu intrarea trupelor sovietice între Prut şi Nistru. Pentru aceasta, Molotov urma să se consulte cu liderii Armatei Roşii, iar, după aceea, avea să se revadă cu Davidescu, pentru a-i comunica în scris răspunsul la nota primită de la Bucureşti128.

În adevăr, la 28 iunie 1940, cu începere de la ora 1, 25, el a revenit la Ministerul Afacerilor Externe al U.R.S.S. pentru a primi din mâinile lui Molotov personal textul

129

celui de-al doilea ultimatum sovietic129. Predându-i documentul, liderul sovietic a încheiat, pe un ton amenințător130, că guvernul său nu admitea *„nicio amânare. Toate termenele deja au expirat* (subl. ns.) "!

112223 *Ibidem*, p. 81.

123 Vezi minuta întrevederii în V.N. Vinogradov şi colaboratori, *Bessarabia*... p. 361367 (doc. nr. 23); *Relaţiile româno-sovietice. Documente*, II, *1935 – 1941*, p. 340 – 345; *Sovetsko-rumânskiie otnoşeniia.*, II, p. 323 – 327 (doc. nr. 169); Vitalie Văratic, *Şase zile din istoria Bucovinei*, p. 210 – 217 (doc. nr. 13).

124 Vitalie Văratic, op. cit., p. 209.

125 Gh. Buzatu, op. cit., p. 209; *Relaţiile româno-sovietice. Documente*, II, *1935 – 1941*, p.

335 – 336.

126 *Relaţiile româno-sovietice. Documente*, II, *1935 – 1941*, p. 342 (minuta convorbirii

Molotov-Davidescu, pp. 340 – 345).

127 Vitalie Văratic, op. cit., p. 216.

128 *Ibidem*, p. 217.

139 Gh. Buzatu, op. cit., p. 81 – 82.

130 Vezi minuta întrevederii în *Relaţiile româno-sovietice. Documente*, II, *1935 – 1941*, p. 345 – 346;

Sovetsko-rumânskiie otnoşeniia., II, p. 327 – 328.

Revenit la Legaţie, Davidescu s-a îngrijit de transmiterea (28 iunie 1940, ora

131

2, 25) a celei de a doua note ultimative sovietice Bucureştilor131, iar guvernul român îi va indica trimisului său, prin telegrama cifrată nr. 39 039, ca să înştiinţeze în cursul zilei, la ora 11,00, partea sovietică de acceptul României de a evacua teritoriul dintre Prut şi Nistru132. Decizia se explica prin voinţa guvernului român de a evita „gravele urmări pe care le-ar fi avut recurgerea la forţă şi deschiderea ostilităţilor în această parte a Europei" 133, acţiuni care, evident, cădeau în responsabilitatea U.R.S.S., ceea ce putea constitui un blam internaţional ori la judecata istoriei, dar care, totuşi, era un lucru insuficient în raport cu răul admis – sfârtecarea parţială a teritoriului naţional. Iar evacuarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord a reprezentat, într-o perspectivă de numai 60 – 70 de zile pe atunci, *începutul prăbuşirii României Mari*. Responsabilitate care, întreagă, cădea în seama imperialismelor vecine şi, nu mai puţin, în aceea a Bucureştilor, unde, totuşi, se acceptase *decizia* de abandonare a provinciilor istorice din răsărit.

La Bucureşti, în dimineaţa de 27 iunie 1940, de îndată după ce s-a recepţionat şi descifrat integral textul telegramei lui Gheorghe Davidescu, cuprinzând relatarea întrevederii sale cu Molotov din seara precedentă, cercurile guvernamentale, deja cuprinse de derută, în urma semnalelor din cursul nopţii, au trecut la acţiune. Carol al II-lea şi comilitonii săi, guvernul condus de Gheorghe Tătărescu au recurs, pentru dispersarea responsabilităţilor, la autoritatea a doua Consilii de Coroană, reunite, ambele, în cursul zilei de 27 iunie 1940: primul, cu începere de la ora 12, 20 (pentru dezbaterea conţinutului notei ultimative), iar al doilea, după ora 21,00

(pentru examinarea reacţiilor după prezentarea aceleiaşi note ultimative sovietice din 26 iunie 1940).

Beneficiind de o sursă fundamentală, precum *Jurnalul* regelui Carol al II-lea, este interesant de delimitat cercul răspunderilor. Astfel, la primul Consiliu de Coroană au participat 27 de miniştri şi consilieri regali, dintre care 11 s-au pronunţat *împotriva* acceptării notei ultimative sovietice (Nicolae Iorga, George G. Mironescu, dr. Constantin Angelescu, Victor Iamandi, Victor Antonescu, Ştefan Ciobanu, Silviu Dragomir, Traian Pop, H. Hortolomei, Petre Andrei şi Ernest Urdăreanu), 10 *pentru*, 5 pentru *discuţii* şi 1 *rezervat*. Surprinzătoare este concluzia memorialistului pe marginea bilanţului. Deşi 11 demnitari prezenţi se pronunţaseră *contra*, suveranul conchidea în mod straniu: „De la început [de la începutul şedinţei] s-a văzut tendinţa către cedare". 134. Mărturiile lui Carol au fost confirmate, relativ recent, de către un alt martor de vază: Petre Andrei, cu al său *Jurnal135*. Ambii actori surprinşi în epicentrul evenimentelor – unul pe post de „primă vioară", celălalt de secondant – depun mărturie în acest sens:

— Că, la propunerea lui Urdăreanu, s-a decis mobilizarea;

— Că, în raport cu opiniile enunţate, trebuia să se caute „a câştiga timp de la ruşi";

— Că, în funcţie de evenimentele în continuă derulare, să fie convocat un nou Consiliu de Coroană136.

131 *Ibidem*, p. 330; *Relaţiile româno-sovietice. Documente*, II, *1935 – 1941*, p. 347.

132 V.F. Dobrinescu, *Bătălia pentru Basarabia*, p. 221; Vitalie Văratic, op. cit., p. 219220.

m Ibidem, p. 220.

134 Gh. Buzatu, op. cit., p. 42.

135 Cf. Petre Andrei, *Jurnal. Memorialistică. Corespondenţă*, ediţie V.F. Dobrinescu şi colaboratori, Iaşi,

1993, p. 89 – 91.

136 *Ibidem*, p. 90.

Se aveau în vedere şi o eventuală modificare a guvernului, pentru funcţia de premier fiind vizat Alexandru Vaida-Voevod, cooptarea lui Ion Inculeţ şi Ion Nistor, ca reprezentanţi ai provinciilor ameninţate şi desemnarea lui Constantin Argetoianu la conducerea Ministerului Afacerilor Străine (în locul lui Ion Gigurtu) 137.

La şedinţa din seara zilei de 27 iunie 1940 au fost prezenţi 28 de consilieri regali şi miniştri, survenind o singură schimbare în decor prin invitarea şi prezenţa lui Alexandru Vaida-Voevod138. Regele, în continuare extrem de conştiincios, prezintă nominal rezultatul votului pentru primirea/respingerea notei ultimative a Kremlinului:

— 19 pentru;

— 6 contra (Nicolae Iorga, Victor Iamandi, Ştefan Ciobanu, Silviu Dragomir, Traian Pop, şi Ernest Urdăreanu);

— 1 vot expectativ (Victor Antonescu);

— 2 voturi pentru (ale lui Gheorghe Tătărescu şi Florea Ţenescu), despre care însă memorialistul nu reţine nimic139.

Suveranul nu se poate abţine şi încredinţează *Jurnalului*: „Am ieşit din el [din Consiliul de Coroană] amărât şi dezgustat: toţi acei care făceau pe eroii la prânz s-au dezumflat. Numai 6 voturi din cei 26 prezenţi [se ignoră prezenţa şi poziţia premierului şi şefului Marelui Stat Major] au fost pentru rezistenţă. Numele lor merită să fie înscrise cu litere de aur în cartea demnităţii româneşti”. După Petre Andrei, datele prezentate de generalii Florea Ţenescu şi Ioan Ilcuş ar fi fost „uluitoare”, decisive în a întări convingerea că România *nu putea* să reziste în faţa unei agresiuni din partea U.R.S.S., combinată, eventual, cu atacurile Ungariei şi Bulgariei140. Astfel, la aviaţie, raportul dintre România şi U.R.S.S. era de o la 5, iar, în ce

privea forţele de infanterie, România dispunea de 40 de divizii, comparativ cu 141 divizii (U.R.S.S., Ungaria şi Bulgaria laolaltă) 141. Totul trebuia să conducă (şi a condus!) la întărirea concluziei celor prezenţi că România *nu avea altă cale de urmat decât acceptarea pretenţiilor teritoriale ale Kremlinului*.

142

Astăzi, după mai mult de o jumătate de veac de la evenimentele examinate142, este desigur, cazul să ne întrebăm serios dacă:

1. Nu ar fi fost posibilă *respingerea* notei ultimative sovietice?

2. Participanţii la Consiliul de Coroană, pe umerii cărora regele Carol al II-lea arunca întreaga responsabilitate a pierderii Basarabiei şi Nordului Bucovinei, nu cumva au fost intoxicaţi în chip premeditat pentru a li se forţa opţiunile şi, dacă era aşa, în *ce împrejurări*, de către *cine* şi *de cel*

Primul aspect ce se impune a fi relevat priveşte faptul că, în iunie 1940, factorii politici şi militari de la Bucureşti, opinia publică naţională, n-au împărtăşit în totalitate

137 Gh. Buzatu, op. cit., p. 43.

138 *Ibidem*. În *Ibidem*.

140 Petre Andrei, op. cit., p. 92. M1 *Ibidem*.

142 Relativ la cronologia, condiţiile şi valoarea cedărilor teritoriale din 1940, vezi sinteza întocmită în cadrul Ministerului Afacerilor Străine al României, intitulată*: „Împrejurările în care s-au produs pierderile teritoriale suferite de România şi consecinţele lor”* (Hoover Institution Archives, Stanford University, Palo Alto, California, U.S.A., Collection D.G. Popescu, Box no. 3, 25 pagini dacilografiate).

punctul de vedere după care admiterea pretenţiilor sovietice ar fi fost unica soluţie. Nu insistăm asupra

poziţiilor exprimate, chiar în Consiliul de Coroană, de Nicolae Iorga şi ceilalţi care au votat împotriva evacuării Basarabiei şi Nordului Bucovinei. Cu titlu de exemplu, menţionăm protestul energic (acoperit cu câteva mii de semnături) rostit la 2 iulie 1940 de Ştefan Ciobanu în şedinţa comună a comisiilor de politică externă ale Camerei şi Senatului. Cu acelaşi prilej, s-a prezentat un memoriu subscris de Nicolae Iorga, Iuliu Maniu, Constantin I.C. Brătianu, Virgil Madgearu, Constantin Angelescu, Stelian Popescu ş.a. Generalul Ion Antonescu a fost primit la 1 iulie 1940 în audienţă de către regele Carol al II-lea, înaintând o scrisoare de protest contra admiterii cedărilor de teritorii143, ceea ce, după cum se ştie, a provocat reacţia monarhului şi surghiunirea semnatarului. Reţinem din scrisoarea adresată Regelui: „Poporul şi armata au fost dezarmaţi fără luptă. Demoralizarea lor este fără limită. Lipsa lor de încredere în conducător este totală. Ura lor, în contra vinovaţilor, a tuturor vinovaţilor de ieri şi de azi creşte”. Iar, în concluzie, viitorul şef al statului român înţelegea să se dovedească neînduplecat şi să facă recomandări: pe plan intern şi extern ţara fusese precipitată în catastrofă; încercarea de reparaţii n-o puteau face acei care fuseseră vinovaţi de pregătirea şi dezlănţuirea ei, căci n-ar fi făcut decât să o sporească. Ieşirea era una singură: „Trebuie schimbat imediat şi sistemul, [schimbaţi] şi oamenii” 144.

Al doilea aspect ce stăruie în atenţia noastră atunci când ne propunem să aflăm un răspuns la întrebările formulate este următorul: cât de temeinice, *cât de exacte* au fost datele expuse în şedinţele Consiliilor de Coroană din 27 iunie 1940 de către persoanele cele mai autorizate – premierul Gheorghe Tătărescu, generalul Florea Ţenescu, şeful Marelui Stat Major, şi generalul Ioan Ilcuş, ministrul de Război?

Spre edificare, propunem ca, înainte de orice, să-i

ascultăm – după varianta Gheorghe Tătărescu – pe şefii militari: „Aceştia – avea să relateze, la 1 mai 1943, fostul premier –, în fraze sobre, expun un punct de vedere comun: de va fi nevoie, armata se va bate, dar se va bate într-o disproporţie de forţe care nu poate lăsa nicio îndoială asupra sfârşitului” 145. După mai puţin de trei ani, Gheorghe Tătărescu avea să pretindă că cel mai elocvent a fost generalul Ţenescu. Să-l ascultăm, deci, pe memorialist: „O expunere completă şi, în acelaşi timp, impresionantă a situaţiunii create a fost făcută de şeful Statului Major, generalul Ţenescu, care, după ce a declarat că armata îşi va face datoria, a stăruit asupra inegalităţii forţelor ce aveau să se înfrunte. El a pus în lumină capacitatea de luptă, instrucţii şi utilaj a Armatei Sovietice şi a conchis că armata noastră ar putea rezista câtăva vreme, retrăgându-se pe Siret, numai dacă ar putea conta pe sprijinul ulterior al unei mari armate aliate, pusă în mişcare de crearea unui front politic, care ar crea un nou front militar. Fără de acest sprijin, şeful Statului Major este de părere să acceptăm ultimatumul, pentru a nu fi obligaţi să cedăm mâine mai mult decât ceea ce ni se cere azi” 146. Apelând la sursa Petre Andrei, cunoaştem că generalul Ţenescu a avansat cifre, în şedinţa Consiliului de Coroană din seara zilei de 27 iunie 1940. Esenţială, în determinarea unui curent de opinie favorabil acceptării revendicărilor Moscovei, a fost

143 *Pe marginea prăpastiei. 21 – 23 ianuarie 1941*, vol. I, Ediţia a doua de Ioan Scurtu, Bucureşti, 1992, p. 51 – 56. Memoriul, întocmit în cursul lunii iunie 1940, dar nedefinitivat, a fost urmat de o scrisoare, din iulie 1940, predată, tot atunci, regelui Carol al II-lea (*ibidem*, p. 57 – 58).

144 *Ibidem*, p. 58.

114465 Gh. Buzatu, op. cit., p. 93.

146 *Ibidem*.

comunicarea potrivit căreia România nu putea opune mai mult de 40 de divizii celor peste 140 de divizii reunite ale posibililor inamici (Bulgaria, Ungaria, U.R.S.S.), din care numai U.R.S.S. dispunea de 100 divizii de infanterie, 20 de brigăzi de cavalerie, 7 divizii

147

moto şi paraşutişti.

Este, netăgăduit, locul nimerit să ne întrebăm dacă evaluările respective erau *reale*? În ultimii ani, colegii istorici de la Chişinău au dat la iveală unele documente de mare interes pentru problema aflată în atenţia noastră. Între acestea se disting:

— *Nota-raport* din 18 iulie 1940 (Moscova), semnată de generalul-maior V. Melikov, profesor la Academia Marelui Stat Major al Armatei Roşii, care a fost desemnat de Mareşalul S.K. Timoşenko, ministrul Apărării al U.R.S.S., să inspecteze în ce fel trupele Frontului de Sud (comandant – general de armată G.K. Jukov) şi-au îndeplinit misiunea în lunile iunie-iulie 1940, în cadrul operaţiunii proiectate de *Stavka* sovietică pentru cazurile de acceptare/neacceptare a notelor ultimative prezentate României pentru cedarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord148;

— *Raport* asupra acţiunilor trupelor Frontului de Sud pentru eliberarea (sic!) a Basarabiei şi Bucovinei de Nord, iunie-iulie 1940, semnat de generalul G.K. Jukov şi principalii săi colaboratori149;

— *Nota* privind componenţa trupelor Frontului de Sud la data de 2 iulie 1940150. Documentele menţionate cuprind informaţii pe care le socotim *esenţiale* pentru elucidarea unor aspecte ale problemei abordate, mai precis: dispoziţia forţelor mobilizate de sovietici, valoarea lor, operaţiile planificate (scopuri, mijloace şi aria de extindere) etc.

În temeiul documentelor sovietice, astăzi putem

pretinde că se cunosc cu precizie următoarele aspecte:

— Decizia Moscovei de a acţiona împotriva României s-a luat în prima decadă a lunii iunie 1940 (adică atunci când Anglia şi Franţa se confruntau cu asaltul *Wehrmachtului* în Vest, iar Hitler era, literalmente, absorbit de stadiul final al operaţiunii declanşate la 10 mai 1940);

— Nebănuindu-se care avea să fie reacţia lui Hitler pe tema respectării protocolului secret din 23 august 1939, Moscova a proiectat iniţial operaţia pentru aşa-zisa „eliberare" (în fapt, ocupare) concomitentă a Basarabiei şi Bucovinei (integral);

— Operaţia cădea în sarcina trupelor Frontului de Sud (comandant – generalul Jukov), cu bazele în Regiunea militară specială Kiev şi în Regiunea militară Odessa, reunind trei armate (5, 9 şi 12);

— Stadiul final al pregătirii Armatelor 9 şi 12 s-a limitat la perioada 11 – 27 iunie 1940, astfel că, la 24 iunie 1940, trupele să fie concentrate şi, la 28 iunie 1940 (ora 15, ora 14 ora Bucureştilor), să fie pregătite pentru momentul „trecerii frontierei de stat";

— La nivelul comandamentului Frontului de Sud s-au întocmit *două variante* ale planului de operaţiuni: prima, la 17 iunie 1940 (prezentată *Stavkăi* la 22 iunie 1940!), iar cea de a doua – ulterior, ambele având în vedere cele două ipoteze: acceptarea/respingerea de către România a pretenţiilor sovietice151;

147 Petre Andrei, op. cit., p. 92.

148 Vezi *Pactul Ribbentrop-Molotov şi consecinţele lui pentru Basarabia. Culegere de documente*, p. 26 – 34.

149 *Ibidem*, p. 35 – 81.

150 *Ibidem*, p. 81.

151 *Ibidem*, p. 60 – 61.

— *Nota-raport* semnată de generalul Melikov trimitea la cele două variante *ale acţiunii* Frontului de Sud. Ambele

contrazic categoric demonstraţiile generalului Ţenescu, făcute în Consiliul de Coroană la 27 iunie 1940, în sensul că, dacă se accepta riscul unui război cu U.R.S.S., Armata Roşie ar fi depăşit Prutul şi chiar Şiretul. În primul rând, generalul trebuia, la nivelul la care acţiona, să pretindă a fi fost *bine informat* de către Biroul II asupra intenţiilor Moscovei; în al doilea rând, el trebuia să presupună că trecerea Prutului ar fi însemnat, din partea lui Stalin, *o încălcare* a condiţiilor protocolului secret din 23 august 1939, ceea ce n-ar fi îngăduit Hitler, tot aşa cum n-a permis, chiar în acele zile, înghiţirea Sudului Bucovinei de către Kremlin. Pe de altă parte, *Nota-raport* a lui Melikov confirmă că, pentru a cotropi Basarabia şi Bucovina, în cazul rezistenţei României, trupele sovietice au fost pregătite să angajeze o operaţiune ofensivă, cu Prutul ca limită vestică: „Dacă Guvernul României nu cade de acord să părăsească benevol Bucovina şi Basarabia şi să-şi retragă trupele peste râul Prut sintetiza Melikov –, Armatele Roşii, printr-o ofensivă vertiginoasă, executată pe linia Nistrului, urmau să elibereze cu *arma în mână Bucovina şi Basarabia* (subl. ns.)” 152. În asemenea situaţie, sovieticii trebuiau să execute – îl citǎm pe Jukov – o lovitură concentrată cu Armata 12 de-a lungul Prutului cu direcţia Iaşi, iar cu Armata 9 de la sud de Chişinău pe direcţia Huşi. Varianta a doua, expusă tot de Melikov, avea în vedere „rezolvarea pe cale paşnică a problemei”, adică acceptarea pretenţiilor Moscovei de către Bucureşti, ceea ce ar fi necesitat „introducerea rapidă în Bucovina şi Basarabia doar a unei părţi a trupelor sovietice concentrate pe Nistru, în scopul ieşirii neamânate pe traseul râului Prut” 153.

Examinând planurile sovietice – fie de trimitere a forţelor armate între Nistru şi Prut, fie de invadare a spaţiului respectiv –, se adevereşte că, la 27 iunie 1940, în discuţiile purtate în cele două Consilii de Coroană de la

Bucureşti *a fost dezbătută* ipoteza unui atac armat al U.R.S.S. dacă s-ar fi respins nota ultimativă a lui Molotov. Ceea ce, trebuie să recunoaştem, nu putea să constituie numaidecât *un argument pentru cedare*, ci, dimpotrivă, şi pentru respingerea agresivităţii Moscovei.

În acest cadru, credem că nu poate fi ignorată problema valorii şi calităţii trupelor sovietice destinate operaţiunilor din Basarabia şi Bucovina. Se cunosc, după cercetările de arhivă, posibilităţile României din vara anului 1940: ea nu putea miza pe mai mult de 40 de divizii, din care, pentru apărarea frontierelor de nord-est, se reţineau aproximativ 20 de mari unităţi (16 divizii de infanterie, 2 divizii de cavalerie ş.a.), plus cel mult 2 – 3 divizii de infanterie din rezerva Marelui Stat Major154.

În şedinţa Consiliului de Coroană din seara de 27 iunie 1940, generalul Ţenescu – după cum ne amintim – s-a referit, de asemenea, la existenţa în subordinea sa a 40 de divizii. În schimb, el a evaluat (după varianta Petre Andrei) la peste 140 de divizii valoarea forţelor reunite ale U.R.S.S., Ungariei şi Bulgariei. Cifrele avansate au fost, desigur, exagerate. Mai întâi, pentru că *nu se cunoaşte* existenţa nici unui plan de acţiune comună a celor trei state în cazul în care România ar fi respins notele ultimative ale Moscovei. În al doilea rând, generalul Ţenescu, evaluând separat forţele sovietice, a identificat: 100 divizii de infanterie, 20 brigăzi de cavalerie, 7 divizii motorizate155.

152 *Ibidem*, p. 26.

153 *Ibidem*.

154 *România în anii celui de-al doilea război mondial*, vol. I, p. 260 – 261.

155 Petre Andrei, op. cit., p. 92.

Noi îl bănuim pe generalul român de tentativă de dezinformare a participanţilor la şedinţa Consiliului de Coroană156.

Un alt aspect ce se impune a fi elucidat priveşte gradul în care autorităţile române *au fost la curent* în 1940 *cu preparativele militare ale U.R.S.S.* de acţiune în Basarabia şi Bucovina şi, mai mult, *cu riscurile reale* ale respingerii necondiţionate a notelor ultimative ale lui Molotov. Studiile şi monografiile publicate până acum, lucrările cu caracter memorialistic, începând, de pildă, cu cunoscuta carte a lui Grigore Gafencu din 1944157, s-au referit la preparativele U.R.S.S. Pe plan diplomatic, îndeosebi) din 19391940 în vederea ocupării Basarabiei, Moscova acţionând – precum în cazurile Finlandei, Ţărilor Baltice şi Poloniei – pentru transpunerea în viaţă a prevederilor faimosului protocol secret von Ribbentrop-Molotov. Într-un asemenea context au fost luate în consideraţie toate declaraţiile lui Molotov, liderul diplomaţiei sovietice, preparativele pentru un atac în Basarabia la 6 decembrie 1939158, toate demersurile Kremlinului la Berlin etc. Se înţelege că n-au fost neglijate pregătirile militare, sub acest aspect „urmărirea" sovieticilor avansând de partea română odată cu desfăşurarea însăşi a evenimentelor, în 1939 – 1940, mai ales prin eforturile Biroului II al Marelui Stat Major. Spre ilustrare, vom apela la informaţiile obţinute şi sintetizate de acest organism, dat fiind şi faptul, de mare semnificaţie istorică, că ştirile culese de el au fost *la îndemâna* unora dintre factorii implicaţi în deciziile din iunie 1940 ale Consiliilor de Coroană de la Bucureşti (Guvern, Rege şi Armată). În baza datelor culese de Biroul II român, Bucureştii au fost la curent în 1940:

— Cu concentrările de trupe sovietice la est de Nistru în prima jumătate a anului159;

— Cu faptul că, după 1 aprilie 1940 (lucru atestat şi de sursele sovietice), concentrările de trupe au fost sistematice, având în vedere intervenţia „în eventualitatea unei acţiuni armate a U.R.S.S". În desfăşurarea

evenimentelor din sud-estul european;

— Cu faptul că agitatorii comunişti şi propagandiştii din Armata Roşie au răspândit zvonul că România se pregătea să atace U.R.S.S., dar că, în schimb, U.R.S.S. va obliga România să-i cedeze Basarabia şi Bucovina160.

La 19 iunie 1940, Biroul II a prezentat lucrarea *Consideraţiuni politico-strategice privind situaţia României după capitularea Franţei*, material ce releva înrăutăţirea situaţiei generale a ţării noastre şi evidenţia posibilitatea ca U.R.S.S. „să-şi îndrepte acţiunea sa şi asupra României, propunându-şi să respingă pe români din Basarabia şi

156 Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995, p. 247 – 248.

157 Vezi *Préliminaires de guerre à l'Est*, *passim*.

158 Alexandru Cretzianu, secretarul general al M.A.S. al României în 1939 – 1941, într-o conferinţă ţinută la Paris în 1954, a insistat asupra „indicaţiunilor" ce atestau că U.R.S.S. pregătea un atac în Basarabia chiar la sfârşitul anului 1939. În acest sens, conferenţiarul amintea de următoarea comunicare a lui Grigore Niculescu-Buzeşti, însărcinatul cu afaceri român la Riga, din 4 noiembrie 1939: „În timpul negocierilor pentru tratatul militar ruso-leton, şeful delegaţiunii sovietice, vice-comisarul pentru Marina de Război, Isakov, a declarat şefului Statului Major al armatei letone, că, la terminarea negocierilor cu Finlanda, se va produce o acţiune sovietică în contra Basarabiei şi că, în acest scop, se găsesc deja importante contingente concentrate în zonele militare Harkov şi Odessa".

159 *Ocuparea Basarabiei şi Bucovinei de Nord de către trupele sovietice* (Sinteză, 1940), p. 10.160

160 *Ibidem*.

Bucovina şi, eventual, să ducă frontul pe Carpaţii Răsăriteni" 161. U.R.S.S. putea beneficia – se sublinia de

Biroul II român – de situaţia Germaniei (cu grosul trupelor sale angajate în Vest) şi „să treacă la atac” fără a mai anunţa Berlinul. Nu a fost, se ştie, cazul, dar, oricum, materialul din 19 iunie 1940 avertiza categoric: „Această intenţiune [a U.R.S.S. de a intra în Basarabia şi Bucovina] trebuie întrevăzută ca *foarte posibilă* (subliniat în original – n. ns.) şi este perfect în perfect acord cu toate informaţiile primite de Marele Stat Major (Secţia 2-a) în ultimul timp” 162.

În atare împrejurări, sugerează *Sinteza* Biroului II român de la finele anului 1940, prezentarea notelor ultimative sovietice nu a survenit ca o totală surpriză pentru cercurile conducătoare de la Bucureşti163. Ceea ce a surprins, adăugăm noi, a fost doar faptul că intervenea *o anume realitate*, confruntarea cu o situaţie necunoscută fiind pentru oricine, se ştie prea bine acest lucru, oricum dezagreabilă şi plină de inedit, cu consecinţe imposibil de perceput în absenţa impactului.

Ceea ce ne surprinde, într-o asemenea stare de lucruri, a fost modul în care s-a recepţionat la Bucureşti ştirea despre prezentarea primei note ultimative sovietice şi atmosfera ce s-a creat. Din notele lui Gheorghe Tătărescu desprindem detalii atât în această privinţă, cât şi cu referire la demersurile guvernului român de amânare a momentului impactului, ceea ce constituie un nou argument în sensul că liderii politici şi militari pătrunseseră intenţiile agresive ale Kremlinului.

Reţinem, deci, din însemnările premierului Gheorghe Tătărescu: „Consiliul de Coroană [din 27 iunie 1940, ora 12, 20] se deschide sub preşedinţia Regelui într-o atmosferă copleşitoare. Consilierii Regelui, membrii Guvernului şi şefii Armatei sunt prezenţi. Suveranul expune scopul convocării Consiliului şi îmi dă cuvântul. Expun pe larg istoricul raporturilor noastre cu Sovietele, precum şi toate negocierile duse de Guvern pentru a

înlătura agresiunea rusă. Într-o linişte grea citesc textul ultimatumului primit în cursul nopţii şi sfârşesc prin a enumera primele măsuri militare şi administrative luate, cerând apoi voie Guvernului să-mi spun părerea după ce vor fi vorbit toţi membrii Consiliului...” 164. Surprinzătoare au fost îndemnurile survenite practic instantaneu în direcţia admiterii pretenţiilor sovietice. Nu insistăm, întrucât problema a fost deja tratată165, asupra consultărilor urgente ale guvernului român cu Berlinul şi Roma, cu toate capitalele ţărilor membre ale înţelegerii Balcanice. Rezultatele, cum se cunoaşte, au fost descurajatoare, dar ne intrigă şi astăzi *graba* cu care oficialităţile de la Bucureşti au optat pentru angajarea unor negocieri cu Moscova, desfăşurate sub spectrul admiterii unor concesii pe seama Basarabiei şi Nordului Bucovinei?

161 *Ibidem*, p. 11.

163 *Ibidem*, p. 11 – 12.

163 *Ibidem*, p. 12 – 13. De reţinut că, la 23 mai 1940, generalul Florea Ţenescu, într-un memoriu prezentat Palatului, dovedea că pătrunsese secretele pactului de neagresiune sovieto-german din 23 august 1939 şi solicita dispoziţii de rigoare: „Pactul ruso-german [în fond, protocolul secret anexat] lasă Rusiei posibilitatea de a ataca Basarabia. Este ultimul moment pentru ca guvernul să comunice M.St.M.-ului dacă Basarabia trebuie apărată sau evacuată. De această alternativă depinde pregătirea dispozitivului de apărare sau evacuare în timp util a materialului militar şi a bunurilor mobile. Răspunsul impune extremă urgenţă” (apud Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, II2, p. 1103.

1 (54 Gh. Buzatu, op. cit., p. 93.

165 Vezi, îndeosebi, Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, op. cit., p. 1095 – 1137.

S a revenim însă la însemnările lui Gheorghe

Tătărescu pe marginea desfăşurării primului Consiliu de Coroană din 27 iunie 1940, reţinând chiar demonstraţiile celui în cauză: „... La sfârşitul dezbaterilor arăt imposibilitatea rezistenţei împotriva armatei Sovietelor şi demonstrez consecinţele unei asemenea rezistenţe: distrugerea completă a propriei noastre armate, cotropirea vertiginoasă a ţării şi distrugerea statului român. Pun, de asemenea, în lumină imposibilitatea unei retrageri a armatei, sfârşind prin a apăsa asupra necesităţii menţinerii intacte a forţelor noastre militare până în ceasul final al războiului. În concluzie, cer şi Consiliul aprobă ca Guvernul, în răspunsul său, să confirme primirea ultimatumului şi să ceară fixarea locului unde trebuia să trimitem negociatorii reprezentând statul român. Urmăream în chipul acesta să facem o ultimă tentativă pentru a deschide calea discuţiunilor şi să câştigăm câteva zile pentru a putea evacua în ordine armata, autorităţile, precum şi populaţia românească ce n-ar fi voit să rămână sub regimul de ocupaţie rus”. 166.

Tabloul general sugerat era mult prea sumbru. Impresia nu putea să nu fie decât dezarmantă asupra celor prezenţi, iar peste câţiva ani, în 1945 – 1947, sovieticii vor şti să aprecieze acest lucru, de vreme ce admiseră prezenţa marcantă a lui Gheorghe Tătărescu în guvernul comunizant al dr. Petru Groza. Cu referire la ceea ce ne interesează, să reţinem însă – după cum am prezentat deja – că în 1940 era exclusă posibilitatea întrevăzută de premierul de atunci de a se produce, în cazul respingerii notelor sovietice, „cotropirea vertiginoasă a ţării” şi „distrugerea” statului român. Echilibrul de forţe germano-rus trebuia urmărit în zonă, iar Gheorghe Tătărescu *ştia* acest lucru (iar, dacă nu-l ştia cu precizie, îl *bănuia*), excludea ca România să fi fost *integral* ocupată de U.R.S.S. Suntem de acord că Tătărescu nu a avut acces la corespondenţa diplomatică sovieto-germană ce a premers

agresiunea U.R.S.S. din iunie 1940 contra României. Neştiind, premierul român putea fi parţial absolvit de responsabilităţile ce-i incumbau, deşi, dacă nu el personal, atunci, prin serviciile specializate din subordine (Biroul II şi S.S.I.-ul lui Mihail Moruzov), Tătărescu *trebuia* să cunoască în profunzime secretele colaborării sovieto-germane şi, separat, planurile Berlinului şi ale Moscovei. În acest stadiu al problemei, presupunem că ignoranţa Bucureştilor, deopotrivă cu teama, *a cântărit greu* la 27 iunie 1940 în adoptarea deciziei de evacuare a Basarabiei şi Nordului Bucovinei. Care au fost acele elemente? Astfel:

1. Deşi a sondat şi a primit îndemnul Berlinului la 27 iunie 1940 de a reglementa *pe cale paşnică* „diferendul" cu U.R.S.S. (în sensul cedării Basarabiei şi a Nordului Bucovinei) 167, ceea ce, din păcate, n-a ştiut (ori n-a putut să afle) guvernul român a fost că Reichul, Hitler şi Joachim von Ribbentrop au recomandat să se atragă atenţia Moscovei – prin ambasadorul german von der Schulenburg – că, dacă nu se interesa de soarta Basarabiei şi dacă prezenţa Bucovinei pe lista revendicărilor sovietice constituia o noutate, *în restul României* Germania „avea interese economice deosebit de importante. Aceste interese cuprind terenurile petrolifere, cât şi terenurile agricole. În consecinţă, Germania era deosebit de interesată să evite ca *aceste regiuni să se transforme într-un*

166 Gh. Buzatu, op. cit., p. 93 – 94. Cf., de asemenea, raportul publicat de premier imediat după agresiunea sovietică (Gheorghe Tătărescu, *Evacuarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord*.

Craiova, 1940, 26 p.).

167 *ADAP*, Serie D, vol. X, Frankfurt-am-Main, 1963, p. 57 – 61, doc. nr. 67.

teatru de război... „168. Era, în fond, un avertisment al Berlinului prezentat Moscovei şi pe care, fără niciun fel

de îndoială, aceasta *n-ar fi cutezat să-l ignore*. Cunoaşterea acestui document la Bucureşti, la 27 iunie 1940, ar fi fost benefică pentru adoptarea unei atitudini corespunzătoare faţă de pretenţiile Moscovei, respingându-le necondiţionat.

2. În cursul veacului XX, cabinetele de la Bucureşti, în mai multe rânduri, au ameninţat (ori chiar au trecut la fapte, ca în 1916) cu distrugerea zonei petrolifere drept replică la pericolele ce se profilau din partea unor agresori probabili ori reali. Cea mai cunoscută a fost situaţia din 1939 – 1940, când autorităţile române au cooperat strâns cu anglo-francezii pentru a pregăti minarea regiunii petrolifere Ploieşti şi a rezervelor de combustibili lichizi, preîntâmpinând căderea lor în mâinile Reichului nazist169. Acţiunea a eşuat lamentabil, ca urmare a contramăsurilor germane, dar şi ca o consecinţă a reorientării politicii României spre Berlin, în prima jumătate a anului 1940170. Este greu de înţeles însă faptul că Bucureştii, cunoscând interesul major al Berlinului pentru petrolul românesc, nu au apelat la argumentul respectiv, mizând – în cazul unei agresiuni a Armatei Roşii în Basarabia şi Bucovina de Nord – pe exacerbarea disputei germano-sovietice, pe *inadmisibilitatea* pentru Reich a unei apropieri exagerate a trupelor sovietice de regiunea Ploieşti. Desfăşurarea ulterioară a faptelor confirmă întru totul aceasta. Aşa, de pildă, la 30 august 1940, Joachim von Ribbentrop va transmite lui von der Schulenburg, spre atenţionarea lui Molotov, că Germania şi Italia interveniseră, impunând dictatul de la Viena Bucureştilor, pentru că nu puteau admite izbucnirea unui conflict între Ungaria şi România pentru Transilvania, dat fiind că „*Puterile Axei* au un interes fundamental în menţinerea păcii şi a ordinii în aceste zone”. Liderul diplomaţiei germane nu ascundea faptul că, în primul rând, erau în discuţie *petrolul şi grânele* României, ce aveau să fie totdeauna „de *o importanţă vitală pentru Axă* (subl. ns.)” 171. Un alt aspect

notabil: la numai două luni după agresiunea sovietică în nord-estul României, Berlinul aprecia deja că trupele Moscovei se apropiaseră *excesiv de mult* de râvnita zonă Ploieşti. Garanţiile acordate României de Germania şi Italia, imediat după impunerea dictatului vienez172, au semnificat, în context, şi *un avertisment adresat Moscovei*, în sensul că extinderea dominaţiei sovietice *dincolo* de Prut avea să o angajeze în dispută cu înseşi *Puterile Axei*.

Reacţia lui Molotov nu a întârziat: el acuza Germania pentru garanţia acordată României, de violarea pactului din 23 august 1939173.

Acestea au fost, însă, fapte ulterioare celor petrecute la 27 iunie 1940. Ceea ce însă autorităţile de la Bucureşti *trebuiau să aprecieze* erau *rolul şi locul* petrolului

168 *Ibidem*, p. 11 – 12, doc. nr. 13.

169 Cf. Horia Brestoiu, *Impact la paralela 45°. Incursiune în culisele bătăliei pentru petrolul românesc*, Iaşi, 1986, *passim*; Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 322 şi urm.

170 Cf. Philippe Marguerat, *Le IIIE Reich et le petrole roumain. 1938 – 194°*, Genève-Leiden, 1977, *passim*.

171 *ADAP*, *1918 – 1945*, Serie D: *1937 – 1945*, Band X, p. 485 – 487, doc. nr. 415 (telegrama nr. 1.565/30 august 1940 a lui von Ribbentrop către Ambasada germană din Moscova).

172 *Ibidem*, p. 480 – 481, doc. nr. 413 (document datat 30 august 1940, Viena, semnat de Joachim von Ribbentrop şi Ciano).

173 *ADAP*, *1918 – 1945*, Serie D: *1937 – 1945*, Band XI1, Bonn, 1964, p. 41, doc. nr. 38 (telegrama nr. 1.884/9 septembrie 1940 a lui von der Schulenburg către von Ribbentrop).

românesc în diplomaţia şi strategia celui de AI III-lea Reich, iar aceasta în condiţiile

174

blocadei iniţiate de englezi odată cu declanşarea celui de-al doilea război mondial174. Cea mai recentă lucrare de circulaţie internaţională privind ponderea problemei petrolului în desfăşurarea conflagraţiei din 1939 – 1945175 atestă interesul major al Germaniei pentru resursele româneşti, ce au acoperit în tot cursul ostilităţilor cel puţin 1/3 din totalul necesităţilor militare ori civile ale Reichului176. Robert Goralski şi Russell W. Freeburg, autorii lucrării citate, consideră că, după ocuparea de către U.R.S.S. a Basarabiei şi Nordului Bucovinei în iunie 1940, nu a fost „o coincidenţă" că, în următoarele săptămâni, *„Hitler s-a orientat ireversibil către invazia sa în Rusia* (subl. ns.)" 177. În adevăr, cercetările de specialitate au confirmat că, la confluenţa lunilor iunie/iulie 1940, a survenit decizia lui Hitler de a iniţia preparativele în vederea unui atac în Est, împotriva U.R.S.S. Dacă la 25 iunie 1940, deci după declanşarea de către Kremlin a problemei Basarabiei şi Bucovinei, generalul Halder reţinea, în *Jurnalul* său, că Hitler oscila între invazia Angliei şi „o lovitură în Est" 178, la 22 iulie 1940 el consemna decizia Führerului: „Problema rusă va fi rezolvată pe cale ofensivă. Trebuie elaborat planul operaţiunii proiectate" 179.

În aprecierea rolului şi locului problemei petrolului românesc pentru Germania, înainte de agresiunea U.R.S.S. din iunie 1940, nu se poate considera că Bucureştilor le-a lipsit o imagine veridică180. Tocmai pentru că aceasta era situaţia, la 27 iunie 1940, decizia României trebuia să ţină cont de *factorul petrol*. Iarăşi considerăm că era de datoria guvernului român şi a organelor din subordine (serviciile de informaţii şi contrainformaţii, în speţă) să fi pătruns la vreme intenţiile germane, să înţeleagă rostul cel avea România în cadrul proiectelor germane, după cum îl cunoşteau în privinţa proiectelor franco-britanice.

Sub acest aspect, suntem convinşi că de cel mai mare folos, decisiv, era aflarea programului „eşalonat” de Adolf Hitler, la 8 martie 1939, relativ la acţiunile ofensive ale Reichului în 1939 – 1941 pe vechiul continent, şi anume:

— 1939 („nu mai târziu” de 15 martie) ocuparea Cehoslovaciei;

— În continuare – Polonia;

— În ceea ce priveşte Ungaria şi România, a precizat Führerul, „ele, indiscutabil, *intră în spaţiul vital al Germaniei*. Căderea Poloniei şi exercitarea unor presiuni corespunzătoare le vor face, desigur, înţelegătoare. Atunci, noi vom controla pe deplin marile lor resurse agricole şi surse de petrol. Acelaşi lucru se poate spune şi despre Iugoslavia. Acesta este planul, care va fi îndeplinit până în 1940. Şi atunci, Germania va deveni de neînvins” 181.

Străbăteau, în directiva Führerului, nu numai *esenţa* programului, ci şi *orarul*: nu mai târziu, deci, de 1940, România avea să fie cuprinsă în *Lebensraum*-ul hitlerist. Nu

174 Vezi, în mod special, Robert Goralski, Russell W. Freeburg, *Oil and War. How the Deadly Struggle for Fuel în WWII Meant Victory or Defeat*, New York, 1987, *passim*.

175 *Ibidem*.

177 *Ibidem*, p. 59.

177 *Ibidem*, p. 61; Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 328 – 330.

178 Vezi *supra*.

179 Gh. Buzatu, *Din istoria secretă*, I, p. 70.

180 Philippe Marguerat, op. cit., p. 157 şi urm.

181 Gh. Buzatu, *Dosare ale războiului mondial*, Iaşi, 1978, p. 22.

putem conchide decât că, având cunoştinţă de aceste proiecte, Bucureştii trebuiau, la 27 iunie 1940, *să abordeze din altă perspectivă* notele ultimative sovietice, căutând să obţină toate beneficiile ce se întrevedeau în

condiţiile – bine cunoscute la Bucureşti – ale rivalităţii ireconciliabile dintre Berlin şi Moscova! Din nefericire, Bucureştii nu au urmat *exemplul Finlandei*, din lunile precedente, optând pentru o politică de apropiere faţă de Berlin: guvernele dictaturii autoritare a regelui Carol al II-lea au urmat drumul cel mai prost – s-a admis *o cedare* (evacuarea Basarabiei şi Nordului Bucovinei), nebănuind că vor urma şi altele, consimţite tot la recomandarea şi chiar sub presiunile hitleriste, din câteva calcule incoerente ori de-a dreptul meschine:

— Că se scurtcircuita drumul spre inima Reichului, spre Berlin, care nu era decât unul al servituţii;

— Că se menţineau intacte (reluăm expresia, citată, a lui Gheorghe Tătărescu) „forţele noastre militare până în ceasul final al războiului", o iluzie ce nu trebuia să-şi afle loc în calculele politicienilor români.

Iar toate acestea într-un moment când singura decizie era *aceea de a apăra o ţară*, cu orice risc şi împotriva oricui. Avantajele unei asemenea poziţii erau multiple şi, toate, spre binele României, adică:

— Nu se crea (cum s-a întâmplat) un *precedent periculos*, folosit de vecinii şi duşmanii României în 1940, de a-i pretinde pe rând şi prin acţiuni conjugate părţi ale teritoriului naţional;

— Imaginea României ce s-ar fi impus cu obligativitate devenea aceea a unui stat care *ştia să se bată* pentru el însuşi, iar nu pentru interesele altora ori sub imperiul unor calcule improprii. A contat foarte mult în împrejurările analizate, de ce să nu recunoaştem, că România nu a opus *veto*-ul său pretenţiilor sovietice. V.M. Molotov, cel dintâi, a realizat că România, cedând într-un rând, o va face şi în alte cazuri, iar în cursul războiului mondial şi îndeosebi după aceea U.R.S.S. a profitat de această convingere ce s-a creat la Kremlin, după propriile mărturisiri ale fostului şef al diplomaţiei sovietice182;

— Prin decizia sa de cedare, guvernul român a admis un precedent nu numai pentru soarta celorlalte provincii istorice (Transilvania, Dobrogea de Sud), ci a oferit un avantaj nebănuit Kremlinului, de care acesta s-a slujit în cursul războiului şi care face să se perpetueze consecinţele pactului din 23 august 1939. Despre ce este vorba? În anii luptei contra Germaniei, în care U.R.S.S. a avut un rol deosebit, Moscova a pretins şi a obţinut de la noii ei parteneri (Anglia, mai întâi, apoi S.U.A. ş.a.) ca aceştia să-i recunoască, cel puţin, teritoriile anexate la frontiera de Vest, pe care în 1939 – 1940 *însuşi Hitler*, duşmanul comun dintre 1941 şi 1945, le admisese ca atare183.

Nu reluăm istoria teritoriilor de la graniţele de Vest absorbite de fosta U.R.S.S., reţinând doar că, la sfârşitul ostilităţilor din 1939 – 1945 şi prin tratate de pace în bună regulă şi formă, acestea au fost recunoscute de Marii Aliaţi occidentali drept. teritorii sovietice. Şi, între acestea, distingem *toate* zonele prevăzute de protocolul secret din 23 august 1939, nu numai Basarabia ori (suplimentar) Nordul Bucovinei, ci şi părţile estice ale Poloniei, pentru care în 1939 s-a declanşat războiul mondial, ştiut fiind că Polonia s-a aflat tot timpul din 1939 până în 1944 *alături* de Naţiunile Unite, iar nu ca România, care, între 1941 şi 1944, a combătut Rusia comunistă;

182 Vezi Felix Ciuev, *Sto sorok besed's Molotovâm. Iz dnevnika*... Moskva, 1992, *passim*.

183 Vezi Gh. Buzatu şi colaboratori, *Secretele protocolului secret von Ribbentrop-Molotov*, *passim*.

— Prin prisma celor consemnate, deducem – fără teamă de a greşi – că decizia din iunie 1940 a afectat pe *termen lung* evoluţia României, dar, în primul rând, în anii războiului, când *a determinat ţara* să participe la ostilităţi alături de tabăra *Axei* – cel mai puţin dorită de poporul român şi cel mai puţin favorabilă intereselor româneşti în raport cu întreaga politică externă promovată de Bucureşti

în decursul epocii interbelice.

Un ultim aspect asupra căruia dorim să insistăm: *rezistenţa*, ca alternativă la politica de cedare în faţa presiunilor U.R.S.S., îmbrăţişată de autorităţile de la Bucureşti la 27 iunie 1940, reprezenta formula ideală, formula cea mai avantajoasă, deşi plină de risc, pentru prezentul şi viitorul ţării. Pe de altă parte, nu putem să nu reţinem că, pentru a rezista, România trebuia să aibă această capacitate. Până acum, din motive lesne de înţeles, s-a îngroşat peste măsură lipsa condiţiilor internaţionale propice, în mod direct – izolarea deplină a ţării, pentru a se fi dat un răspuns negativ U.R.S.S. Nu vedem de ce n-am recunoaşte o atare situaţie, dar, în opinia noastră, *decisivă* pentru a se fi ales calea rezistenţei era trăinicia internă a statului român, funcţionalitatea lui ca organism sănătos sută la sută, luciditate în asumarea riscurilor şi capacitatea de a se întrevedea, deopotrivă, succesul ori dezastrul. Nu trebuie un examen special, în continuare, pentru a afla în ce stadiu de indisponibilitate se afla statul român în vara anului 1940 (sub aspectele politic şi social, sub raportul pregătirii militare, al echilibrului şi solidităţii naţionale, pe planul raporturilor interetnice ori al stabilităţii instituţionale etc. etc.) pentru a înţelege *de ce România* s-a sustras singurei opţiuni de onoare – lupta cu agresorul comunist. Din acest punct de vedere, apreciem că Ion Antonescu nu era departe de adevăr în rechizitoriile sale

184

făcute „vechiului regim” (carlist) de îndată după venirea sa la putere184. Era întru totul adevărat că slăbiciunea vechiului regim a condus la cedările teritoriale, iar acestea, la rândul lor, au agravat situaţia regimului, care s-a şi prăbuşit instantaneu în septembrie

1940.

Pentru a afla, finalmente, *răspunsul de esenţă* la întrebările ce am formulat nu mai este cazul să ne

extindem. Iar dacă persistă vreo neînţelegere în privinţa responsabilului principal sau vreun semn de întrebare cu privire la nejustificată cedare grabnică a Bucureştilor în iunie 1940 în faţa pretenţiilor U.R.S.S., propunem să ne adresăm nemijlocit celui care, atunci, a fost indiscutabil Nr. 1 dintre toţi cei aflaţi în epicentrul unor evenimente dureroase şi pline de grave şi îndelungi consecinţe. Acesta era regele Carol al II-lea care, la 16 octombrie 1943, nota în *Jurnalul* său: „Am împlinit jumătate de veac. Trebuie să mărturisesc că, deşi au trecut, în acest răstimp, atâtea peste capul meu, nu simt aceşti 50 de ani apăsând pe umerii mei. Privind înapoi, trebuie să constat că viaţa mea n-a fost lipsită de interes şi de mişcare. A fost o luptă continuă, o luptă pentru credinţele mele şi pentru progresul poporului meu. Chiar dragostea pentru Duduia [Elena Lupescu], care a făcut să fiu atât de atacat şi de defăimat, a făcut parte din acest ansamblu de bătălii continue. N-o regret nicio clipă şi astăzi, în zilele de restrişte, ca şi în acele de mulţumire. A fost un izvor continuu de bucurie, un loc de adăpost pentru sufletul meu. Nu zic că n-am făcut greşeli, chiar unele mari. Azi mi se pare că *cea mai mare* a fost de a nu m-aşeza, cum o doream împreună cu Călinescu, *hotărât şi de la început înfruntând toate riscurile trecătoare, de partea Aliaţilor*. Am făcut greşeala de a-mi apleca urechea celor fricoşi, şi îndeosebi lui Urdăreanu, care în acel moment se făcuseră campionii

184 Vezi Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului românesc*, I, ediţie Gh. Buzatu, Iaşi, 1992, p. 98 (extras din cuvântarea lui I. Antonescu la aniversarea Unirii din 1918 – Alba Iulia, 1 decembrie 1940).

Închinării, de frică, în faţa aroganţei germane. E adevărat că România ar fi suferit, dar nu mai mult decât acum, dar cel puţin n-ar fi fost umilită. Basta pentru trecut,

ochii trebuie acum aţintiţi asupra viitorului şi numai asupra lui şi să activăm toţi pentru eliberarea României din gheara nazistă” 185.

Este deosebit de semnificativ faptul că, aproape concomitent ori imediat după ce s-au produs grozăviile evacuării Basarabiei, Nordului Bucovinei şi Ţinutului Herţa, oamenii politici de la Bucureşti, participanţi ori nu la deciziile adoptate, au revenit cu noi precizări, argumentări sau motivaţii ale poziţiilor exprimate de ei ori au căutat prilejul să-şi dezvolte punctele de vedere. A intervenit, cvasi-automat, o delimitare categorică a celor care insistaseră *pentru* admiterea notelor ultimative ale Kremlinului (Gheorghe Tătărescu, Ion Gigurtu ş.a.) de aceia care se pronunţaseră *împotriva* evacuării provinciilor istorice răsăritene oricare, deja, nu mai admiteau o atare „soluţie”.

Din prima categorie s-a impus, prin persuasiune şi străduinţa de-a afla noi argumente forte, în fapt scuze, premierul în funcţie la momentul iunie 1940. L-am citat, evident, pe Gheorghe Tătărescu, căruia timpul şi politica promovată în anii 1945 – 1947 iau mai îngăduit să revină asupra problemei în atenţie. Astfel, mai întâi, în şedinţa comună a Comisiilor de politică externă ale celor două Camere ale Parlamentului României din 2 iulie 1940, el a menţionat că, între cele două alternative (rezistenţă ori acceptare), a optat pentru ultima din înalte raţiuni: „Am hotărât evacuarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord pentru a nu pune în primejdie viitorul românismului. Declar aici că am luat această hotărâre sub presiunea forţei, într-unul din cele mai grele momente ale istoriei noastre şi lăsând viitorului sarcina să judece actul nostru” 186. Într-un memoriu (datat 1 mai 1943, Poiana-Gorj), Gheorghe Tătărescu avea să revină asupra faptelor din iunie 1940, conchizând la un moment dat: „Respingerea ultimatumului era, desigur, soluţiunea cea mai uşoară, era

actul reflex al unui popor, care corespundea şi instinctului ţării şi simţămintelor armatei. Respingerea şi rezistenţa erau, în orice caz, pentru mine şi Guvern, soluţiunea cea mai comodă. Rămâneam în istorie autorii gestului eroic, care a trimis un popor mic să înfrunte o luptă cu forţe de amploare gigantică şi, refugiindu-ne apoi în depărtări senine, am fi aşteptat în linişte sfârşitul războiului. Acceptarea ultimatumului era soluţiunea cea grea, era soluţiunea cea dureroasă: părăsirea vremelnică a provinciilor voievodale, retragerea armatei cu spatele la inamic, suferinţele populaţiei aruncate în voia sorţii – toate ruinele şi toate suferinţele erau legate de această soluţiune, singura însă care lăsa Statul român cu puterile intacte şi care îi da răgaz să aştepte desfăşurarea viitorului. Sentimentul şi interesul egoist ne dictau respingerea ultimatumului şi rezistenţa. Raţiunea şi datoria faţă de ţară ne dictau acceptarea. *Nu am ezitat a hotărî acceptarea şi am luat asupra mea şi a guvernului odiosul acestei hotărâri* [subl. ns.], răspunzând Guvernului de la Moscova că «pentru a evita recurgerea la forţă şi deschiderea ostilităţilor în această parte a Europei, Guvernul român se vede silit să primească condiţiile de evacuare a teritoriilor cerute de Soviete» „187.

În sfârşit, reintrat în viaţa politică a ţării după actul de la 23 august 1944, Gheorghe Tătărescu se va destăinui, într-un interviu acordat ziarului „Drapelul” din 1718 ianuarie 1945, asupra condiţiilor din iunie 1940, denaturându-le grosolan, căci interpreta cedarea – devenise la modă de-acum! – ca o dovadă. de prietenie faţă de

185 Text şi comentarii în Gh. Buzatu, *Din istoria secret*ă. II, p. 255 – 256.

186 Apud Ion Şişcanu, *Raptul Basarabiei – 194°*, Chişinău, 1993, p. 49.

187 Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, p. 95.

U.R.S.S. şi, totodată, lansa atacuri contra lui Iuliu Maniu, atacuri convenabile cercurilor comuniste şi comunizante cu care avea să pactizeze curând prin formarea guvernului dr. Petru Groza: „Declar că voi putea dovedi cu acte şi cu relatări de fapte, răzimate pe documentări purtând garanţiile oficialităţii, că un guvern Iuliu Maniu nu ar fi putut întru nimic împiedica desfăşurarea implacabilă a evenimentelor istorice din 1940. În schimb, însă, este sigur că dl. Maniu ar fi adoptat nu soluţia guvernului meu, adică soluţia păcii (sic!), ci, aşa cum rezultă din toate declaraţiile şi manifestările sale, soluţia rezistenţei armate, adică soluţia războiului, care ar fi atras nimicirea vremelnică a Statului român [.]. Drama României din 1940 – se disculpa politicianul transfigurat în filo-sovietic – a fost nu consecinţa politicii noastre, ci rezultatul inevitabil al războiului european, provocat de Germania hitleristă” 188.

De partea cealaltă, adică a adversarilor evacuării Basarabiei şi Nordului Bucovinei, vocile ce s-au făcut auzite au fost redutabile, mai numeroase şi mai vehemente. Au fost angrenate personalităţi de excepţie, care au dat – se înţelege – greutate poziţiilor prezentate. Câteva exemple le considerăm memorabile, fapt pentru care şi insistăm asupra lor.

În şedinţa Consiliului de Coroană din zorii zilei de 30 august 1940 şi care a luat în dezbatere problema Transilvaniei în legătură cu „arbitrajul” la care îndemnau Hitler şi Mussolini prin delegaţii lor la Viena, Victor Iamandi a revenit la un moment dat la întâmplările survenite anterior *à-propos* de pretenţiile Kremlinului asupra Basarabiei şi Nordului Bucovinei. El s-a adresat Regelui: „Sire, consecvent cu cele ce am susţinut în Consiliul de Coroană de la 27 iunie, consecvent cu ce am susţinut în al doilea Consiliu de Coroană [din aceeaşi zi], când mi-am exprimat nedumerirea că suntem pe drumul

concesiunilor permanente şi nu se poate prevedea un sfârşit favorabil pentru ţara noastră, pentru toate aceste argumente şi motive, care fac parte integrantă din conştiinţa mea de român, şi astăzi sunt împotriva primirii arbitrajului. Nu cred în garanţiile care se dau şi socot că politica noastră de astăzi n-a dus la niciun rezultat pozitiv. Pentru aceste consideraţiuni, nu trebuie să primim arbitrajul. Trebuie să rezistăm, pentru că războiul nu s-a terminat" 189.

Tot în acelaşi cadru, dar în Consiliul de Coroană din 31 august 1940, cu prilejul luării în dezbatere a „arbitrajului" impus României la Viena în ceasurile imediat precedente, liderul P.N.Ţ. Iuliu Maniu, nu s-a abţinut a se referi la consultările iniţiate de suveran în luna iunie şi la care vorbitorul nu participase:

„Cred că *cedarea Basarabiei*, *fără niciun fel de rezistenţă*, *a fost o profundă greşeală*, ale cărei urmări le suferim astăzi (subl. ns.). *Trebuia*, cu orice preţ şi cu orice sacrificiu, chiar cu sacrificiul de a suferi o înfrângere, *să rezistăm* (subl. ns.). Naţiunile suferă înfrângeri pe câmpul de luptă, războiul are şansele sale bune sau rele, mari şi puternice naţiuni au fost înfrânte, poporul românesc a pierdut şi el războaie, dar prin vitejia soldaţilor săi şi prin puternica conştiinţă naţională, a prins puteri de viitor, pentru înălţarea ţării, în viitor. Aşa, am pierdut în Basarabia peste 2 milioane de români, fără nici cea mai mică rezistenţă. De aici, vă puteţi Dv. închipul descurajarea care a cuprins toate provinciile, pe toţi românii, şi umilirea care a cuprins armata română, care ar fi voit să aibă ocazia ca să arate că, dacă diplomaţia românească n-a ştiut a lucra, ea ştie să

188 Apud V.F. Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia*, p. 237 – 238.

189 Apud Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, op. cit., p. 1251.

sângereze pe câmpul de luptă, pentru salvarea onoarei naţionale" 190. Cu acelaşi prilej, Gheorghe Brătianu a observat de asemenea: „Eu nu vreau nici să îngreunez aceste dezbateri şi nici să fac procesul trecutului, deşi odată va fi făcut; dacă nu-l vom face noi, alţii îl vor face, dar ţin să amintesc un lucru: am luptat pentru o anumită politică, în afară de ceea ce era în ultimii ani. Ţin să spun că, dacă am luptat pentru că aveam nădejdi şi convingere, şi eu am făcut chiar declaraţii în această privinţă, [a fost] că prin această politică puteam păstra graniţele ţării" 191.

Neîntrecutul Nicolae Iorga, la reuniunea amintită a Comisiilor de politică externă ale Parlamentului, din 2 iulie 1940, a intervenit cu precizări nuanţate, prezentând finalmente poziţia celor mai de seamă politicieni ai ţării, consemnată într-un memorabil document:

„Noi avem de ales două procedări:

Procedarea Dietei Poloniei la împărţirea ţării. A vorbit unul, altul, a fost o luptă oratorică între dânşii şi s-a terminat printr-un vot care a însemnat admiterea de către naţiune a sfâşierii teritoriului. Aceasta este o hotărâre pe care, după părerea mea, nu o putem lua şi răspunderea va fi pentru toţi cei care se vor ralia la dânsa.

Sau să facem ce-a făcut înţeleptul Rege Carol I şi acel mare ministru al lui, Ion Brătianu: faţă de un act de nedreptate, asemănător cu cel care se face azi României, retragem armata din teritorii, retragem funcţionarii. Nu luăm nicio hotărâre care să lege viitorul" 192.

Este neîndoios însă că, în epocă, cele mai incisive şi decisive au fost demersurile generalului Ion Antonescu. El se manifestase ca unul dintre cei mai dârji adversari ai lui Carol, mai cu seamă după 30 martie 1938, după ce fusese scos din guvern şi, mai apoi, din cadrele armatei. În iunie 1940, generalul a procedat la întocmirea unui memoriu destinat regelui, dar pe care – datele fiind depăşite de

evenimente – nu i l-a mai

193

Încredinţat 193. Insistând, generalul avea să fie primit în audienţă de către Carol al II-lea, la 1 iulie 1940, fără niciun efect însă. La plecare, solicitantul a predat suveranului o scrisoare de protest vehement faţă de cele intervenite după abandonarea Basarabiei, Nordului Bucovinei şi Ţinutului Herţa în robia comunistă rusească 194. Acest document, redactat în termeni radicali, dar exprimând corect realităţile, a fost rapid difuzat şi perceput ca atare de către opinia publică. Generalul Antonescu a fost cel dintâi pedepsit, fiind, din ordinul personal al Regelui, trimis într-un surghiun de aproape două luni la Mănăstirea Bistriţa din Oltenia.

În perioada ce a urmat, Ion Antonescu avea să revină adeseori asupra erorilor din iunie 1940 privind *evacuarea fără luptă* a Basarabiei, Nordului Bucovinei şi Ţinutului Herţa. La 1 octombrie 1940, de pildă, el considera:

„Pentru salvarea ţării, pentru păstrarea onoarei, pentru mândria tradiţiilor ei şi pentru respectul morţilor ei, armata s-ar fi luptat. Ea s-ar fi sacrificat, chiar fără folos, dacă i s-ar fi cerut. Conducerea i-a refuzat însă această supremă satisfacţie” 195.

190 *Ibidem*, p. 1280.

119921 *Ibidem*, p. 1283.

192 *Dezbaterile Senatului* (şedinţa din 2 iulie 1940).

193 Cf. Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului românesc*, I, p. 60 – 62.

194 *Ibidem*, p. 63 – 64.

195 *Ibidem*, p. 59.

Pe plan militar, ca şi pe plan politico-diplomatic, succesele Germaniei pe Frontul de Vest, încununate mai ales de capitularea Franţei şi umbrite de decizia Marii Britanii de a continua războiul, au influenţat profund derularea evenimentelor pe teatrul european. O notă din

19 iunie 1940 a Secţiei a 2-a a Marelui Stat Major Român, surprinzând această evoluţie, arăta că „limpezirea” situaţiei internaţionale nu se produsese, cât tip Londra spera să atragă S.U.A. şi U.R.S.S. în efortul de război comun împotriva Reichului nazist 196. Potrivit informaţiilor captate la Marele Stat Major Român, U.R.S.S. avea temeri din partea Germaniei şi, în acel context, pentru a-şi asigura „poziţii militare favorabile”, continua să supravegheze Finlanda ori ocupase ţările baltice. Cu referire la România, sinteza reţinea (şi pronostica) cum că „aceleaşi necesităţi strategice ar putea îndreptăţi Rusia Sovietică să-şi îndrepte atenţia sa şi asupra României, propunându-şi să respingă pe români din Basarabia şi Bucovina şi, eventual, chiar să ducă frontul pe Carpaţii Răsăriteni. Intenţia trebuia întrevăzută ca foarte probabilă” 197. Îngrijorările au fost alimentate, în perioada 16 – 26 iunie, de violările frecvente ale graniţei aeriene a României de către avioanele sovietice 198. În zilele de 26 – 27 iunie 1940, Armatele 3 şi 4 din Bucovina şi, respectiv, Basarabia, au intrat, potrivit ordinelor ministrului Apărării Naţionale şi şefului Marelui Stat Major, în „dispozitiv de apărare” pe Nistru 199, pentru ca, la 28 iunie 1940, în zori, ele să primească ordinul generalului Florea Ţenescu de a începe evacuarea din Basarabia şi a organiza „rezistenţa” pe Prut200. În aceeaşi zi, la ora 11, 30, a pornit ordinul nr. 5 688 C, privind evacuarea generală a teritoriului dintre Nistru şi Prut, cu termenul final 2 iulie 1940, ora prânzului, cu stabilirea precisă a orarului pentru localităţile părăsite, retragerea unităţilor de infanterie şi cavalerie, evacuarea familiilor ofiţerilor, a funcţionarilor şi bolnavilor, a materialelor de război şi de cale ferată, abandonarea căilor ferate, întreprinderilor, uzinelor etc.201. Istoricul Dinu C. Giurescu surprinde astfel retragerea armatei şi autorităţilor române de dincolo de Prut: „... Grupe

comunizate constituite din evrei, ruşi, ucraineni, găgăuţi şi chiar români au început provocările împotriva armatei române şi a civililor în retragere. Au dezarmat unele unităţi, au scuipat pe ofiţeri; aruncau cu pietre, huiduiau. În aşteptarea trupelor sovietice, aceste bande au scos şi au rupt tricolorul de pe instituţiile publice şi l-au înlocuit cu steagul roşu. Unităţi sovietice au luat prizonieri militari români, ofiţerii fiind arestaţi. Armata română n-a reacţionat. Primise ordin să nu răspundă prin foc la aceste provocări şi atacuri [.]. În şase zile, 28 iunie – 3 iulie 1940, România a cedat Uniunii Sovietice 50 762 km² (Basarabia – 44.500 km² şi Nordul Bucovinei cu 6 262 km²), cu 4 021 086 ha teren agricol (20, 59% din suprafaţa agricolă a ţării); 3 776 309 locuitori, din care: 53, 49% – români; 10, 34% – ruşi; 15, 30% – ruteni şi ucraineni; 7, 27% – evrei; 4, 9% – bulgari; 3, 31% – germani; 5, 12% – alţii. Arhive de mare valoare, biblioteci publice şi particulare cu sute de mii de volume, mari cantităţi de material feroviar, depozite de muniţii, echipament, zeci de mii de refugiaţi şi tot atâtea gospodării şi locuinţe, cu tot inventarul

196 Florica Dobre şi colaboratori, *Anul 194°. Armata română de la ultimatum la dictat. Documente*, 1, Bucureşti, 2000, p. 6 – 7.

197 *Ibidem*, p. 7.

198 *Ibidem*, p. 15 – 17 (vezi raportul nr. 205839/B din 26 iunie 1940).

199 *Ibidem*, p. 24.

200 *Ibidem*, p. 26.

201 *Ibidem*, p. 28 – 29.

202

lor, au fost părăsite în câteva ore, în faţa ocupantului” 202. Mareşalul Ion Antonescu avea să califice cu temei evacuarea drept un „dezastru” 203. Pentru populaţia românească din Basarabia şi Bucovina de Nord a început unul din capitolele cele mai tragice ale existenţei

sale – ocupaţia sovietică, prigoana politică şi cultural-religioasă, deportările masive în celelalte zone ale U.R.S.S., chiar dincolo de Cercul Polar, genocidul sistematic înfăptuit, într-un cuvânt – *holocaustul roşu204*.

Acţiunile U.R.S.S. din iunie – iulie 1940 au avut, în ansamblu, *un efect catastrofal asupra României*. Notele ultimative din 26 – 27 iunie 1940 *nu numai că au inaugurat*, *ci*, *pur şi simplu*, *au declanşat* procesul dezintegrării teritoriale a României Mari. Căci, în adevăr, odată satisfăcute revendicările Moscovei, cine mai putea stăvili pretenţiile revizioniste ale Ungariei şi Bulgariei205, ambele încurajate de Germania, Italia şi U.R.S.S? Guvernul de la Bucureşti avea să fie silit, în consecinţă, să iniţieze tratative cu Sofia şi Budapesta, după ce, la 1 iulie 1940, a renunţat la garanţiile anglo-franceze din aprilie 1939, iar la 11 iulie 1940 s-a retras oficial din Liga Naţiunilor206. La 2 iulie 1940, regele Carol al II-lea s-a adresat direct lui Adolf Hitler, insistând pentru „o colaborare mai intimă cu Germania", care ar fi putut fi „întărită" de o alianţă şi de trimiterea unei

202 Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial*, p. 20 – 21.

203 Pentru istoriografia problemei vezi îndeosebi: G.I. Brătianu, *Le Bessarabie. Droits nationaux et historiques*, Bucarest, 1943, p. 188 şi urm.; G. Ciorănesco, *Aspects des relations roumaines. Retrospectives et orientations*, I, Paris, 1967, p. 159 şi urm.; Ioan Scurtu, ed., *Istoria Basarabiei. De la începuturi până în 1994*, Bucureşti, 1994, p. 279 – 314; Anton Moraru, *Istoria Românilor: Basarabia şi Transnistria (1812 – 1993)*, Chişinău, 1995, p. 312 şi urm.; Mircea Muşat, *Drama României Mari*, Bucureşti, 1992, *passim*; Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, ÎI/2, p. 1190 şi urm.; V.F. Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia, 1918 – 194°*, Iaşi, 1991, *passim*; Ioan Scurtu, C.

Hlihor, *Complot împotriva României, 1937 – 1947. Basarabia, nordul Bucovinei şi ţinutul Herţei în vâltoarea celui de-al doilea război mondial*, Bucureşti, 1994, *passim*; Mihail Bruhis, *Rusia, România şi Basarabia. 1812 – 1918 – 1924194°*, Chişinău, 1992, *passim*; Ion Constantin, *Basarabia sub ocupaţie sovietică, de la Stalin la Gorbaciov*, Bucureşti, 1994, *passim*; idem, *România, Marile Puteri şi Basarabia, passim*; V.F. Dobrinescu, Ion Constantin, *Basarabia anii celui de-al doilea război mondial, passim*; Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului, passim*. Potrivit unor surse, evacuarea din iunie – iulie 1940 a fost întru totul dezorganizată (cf. Alesandru Duţu, Maria Ignat, *194°*., p. 142).

204 Vezi Gh. Buzatu *„Aşa a început holocaustul împotriva poporului român,* Bucureşti, 1995; Florin Mătrescu, *Holocaustul roşu*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1998.

205 Vezi Cornel Grad, *Al doilea arbitraj de la Viena*, Iaşi, Institutul European, 1998, pp.
24 – 55.

206 Ioan Scurtu, *România şi Marile Puteri (1933 – 194°)*, II, p. 169 – 170; Cornel Grad, *A*l *II-lea Arbitraj de la Viena (3° august 194°) Poziţia armatei române*, ediţia a II-a, Zalău, 2000, p. 60 – 61; George Sofronie, *Les antecedentes diplomatiques de l'acte de Vienne*, Sibiu, 1945; Mircea Muşat, *Drama României Mari*, p. 123 şi urm.; Aurică Simion, *Dictatul de la Viena*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, 1996, p. 241 şi urm. (capitolul VII – *Antecedentele diplomatice ale dictatului de la Viena. Tratativele de la Turnu Severin*); Ioan Scurtu, *Un episod dramatic din istoria României. 3° august 194°*, Bucureşti, 1990, p. 58 şi urm.; V.F. Dobrinescu, *România şi Ungaria de la Trianon la Paris (192°-1947). Bătălia diplomatică pentru Transilvania*, Bucureşti, 1996, p. 165 şi urm.; Relativ la negocierile de la Viena şi la semnificaţia lor, vezi mărturiile delegaţilor români: Mihail Manoilescu, *Dictatul*

de la Viena. *Memorii*. *Iulie-august 194°*, ediţie Valeriu Dinu, Bucureşti, 1991; Valer Pop, *Bătălia pentru Ardeal*, ediţie N. Mareş, Bucureşti, 1991; idem, *Bătălia pentru Ardeal*, ediţie Sanda Pop şi Nicolae C. Nicolescu, Bucureşti, 1992.

207

misiuni militare germane în România. Replica Führerului, din 3 iulie 1940, a fost prezentată regelui Carol al II-lea a doua zi, având – la numai câteva ceasuri după sfârşitul evacuării dezastruoase din Basarabia şi Bucovina de Nord – efectul unui trăsnet la Bucureşti: în mod amical, Carol al II-lea era avertizat că România „nu va putea evita cedarea unor teritorii care sunt populate de unguri sau bulgari şi nu de români". Soluţionarea problemei era considerată ca reprezentând „condiţia primordială pentru o pacificare reală a Balcanilor" 208. Asistat de Mihail Manoilescu, liderul diplomaţiei române în noul cabinet condus de Ion Gigurtu de la 4 iulie 1940, Carol al II-lea a acceptat de îndată, în principiu, ideea de a negocia direct cu Budapesta şi Sofia, dar voia asigurări că Ungaria şi Bulgaria nu vor emite pretenţii „dincolo" de raţiunile politice existente şi de realităţile etnice. În mod concret, suveranul nu respingea „vaste şi reciproce schimburi de populaţie" 209, după cum glăsuia noul mesaj, din 6 iulie 1940, adresat Führerului, care era implorat să acorde României „sprijin moral" în negocierile ce urmau a fi angajate cu Ungaria şi Bulgaria. Răspunsul din 15 iulie 1940 al lui Hitler210 trimitea Bucureştii să se înţeleagă direct cu Budapesta şi Sofia, fiind recomandabil ca raţiunea să prevaleze asupra pasiunilor şi emoţiilor. Evoluţia evenimentelor, în concepţia Führerului, dovedise că revizuirea frontierelor devenise inevitabilă şi, mai mult, cu cât ea „*se producea mai devreme, cu atât mai mari vor fi foloasele ei* (subl. ns.)" 211. Nu lipseau asigurările că Germania şi Italia ar fi fost dispuse să joace rolul de

arbitri, în cazul în care negociatorii ar fi cooperat212. S-a ajuns, în acest fel, după o serie întreagă de alte diligenţe, marcate îndeosebi de întâlnirile la nivel înalt ale premierilor şi miniştrilor de Externe ai Ungariei

213

(9 iulie 1940), României (26 – 27 iulie) 213 şi Bul gariei (26 iulie 1940) cu Hitler sau Mussolini şi colaboratorii acestora, la tratativele de la Craiova în problema Cadrilaterului (Dobrogea de Sud) şi de la Turnu Severin, relativ la Transilvania. Negocierile de la

214

Craiova (19 – 26 august 1940) 214, stimulate de încurajările lui Hitler faţă de revendicările *in extenso* al Bulgariei215, s-au finalizat216 la 7 septembrie 1940, prin semnarea unui tratat privind cedarea integrală de către România a judeţelor Durostor şi Caliacra (Cadrilater) şi

207 Dinu C. Giurescu, op. cit., p. 89.

208 Cornel Grad, op. cit., p. 61.

221090 *Ibidem*, p. 163.

210 Ioan Scurtu, *România şi Marile Puteri (1933 – 194°)*, p. 170 – 173. Despre activitatea Ministerului de Externe al României în iulie – august 1940, vezi Corneliu Mihai Lungu, Ioana Alexandra Negreanu, *România în jurul Marilor Puteri 1939 – 194°*, *passim*.

211 Ioan Scurtu, op. cit., p. 173.

212 *Ibidem*.

213 Vezi detalii despre turneul diplomatic al lui Ion Gigurtu şi Mihail Manoilescu la Hitler şi Mussolini, în Mihail Manoilescu, *Dictatul de la Viena*. *Memorii*, p. 104 – 127.

214 Delegaţia română a fost condusă de Alexandru Cretzianu, secretar general al Ministerului Afacerilor Străine al României.

215 Mihail Manoilescu, op. cit., p. 136 – 137.

216 Între timp, la 23 august 1940, în Consiliul de

Coroană reunit la Bucureşti a acceptat cedarea Cadrilaterului Bulgariei (cf. Valer Pop, *Bătălia pentru Ardeal*, ediţie N. Mareş, p. 122126). Prezent la reuniune, Nicolae Iorga a declarat atunci: „Eu sunt naţionalist, nu expansionist, eu am fost contra anexării [în 1913]... Cadrilaterul nu trebuia anexat. Românesc nu era, prin luptă nu l-am luat, strategic n-a fost. Dacă câştigăm o victorie cu preţul lui, nu am plătit-o prea scump” (apud Mihail Manoilescu, op. cit., p. 168).

217

un schimb corespunzător de populaţie217. Aproximativ în acelaşi timp, negocierile

218

româno-ungare de la Turnu Severin (16 – 24 august 1940) 218 s-au desfăşurat extrem de

219

anevoios, ele eşuând în faţa revendicărilor exacerbate ale Ungariei horthyste. Astfel, delegaţii Budapestei au emis pretenţii asupra unei suprafeţe însumând aproximativ 68.000 km² şi 3, 9 milioane locuitori, din care 2, 2 milioane români şi 1, 2 milioane maghiari220. Despre un schimb de populaţie în acest context, nici vorbă nu putea fi. Propunerea Ungariei – a declarat Valer Pop în şedinţa finală – era una „exclusiv teritorială”, excluzând putinţa schimbului de populaţie. Or, a specificat delegatul Bucureştilor, „nu putem lua în considerare nici astăzi, nici în viitor, propuneri care trec sub stăpânire străină chiar numai un singur român” 221. Cu de la sine putere, nesolicitate de niciuna dintre părţile contractante, Germania şi Italia, prin Joachim von Ribbentrop şi Galeazzo Ciano, şi-au asumat *funcţia de arbitru222*, care au convocat, separat, pe reprezentanţii Bucureştilor şi Budapestei la Viena, unde, la 30 august 1940, le-au impus

223 224 *

semnarea unui document denumit oficial *arbitraj223*, dar, în fond, *un dictat224*. În virtutea dictatului, România era silită să cedeze Ungariei partea de nord-vest a Transilvaniei, reprezentând 43 492 km², cu 2, 6 milioane de locuitori, din care 50, 2% români, 37, 1% maghiari, 5, 7% evrei, 2, 8% germani, 1, 9% ţigani, ruteni, cehi, slovaci (2, 3%) 225. La Bucureşti, regele Carol al II-lea, precum şi în cazul notelor ultimative sovietice din 26 – 27 iunie 1940, a convocat două Consilii de Coroană226. Cel dintâi, din 30 august 1940 (cu începere de la ora 3), a dezbătut – aşa cum au impus delegaţii *Axei* reprezentanţilor români la Viena, în frunte cu Mihail Manoilescu şi Valer Pop – acordarea anticipată a deplinelor puteri diplomaţilor noştri pentru a semna „arbitrajul" imediat de Joachim Ribbentrop şi G. Ciano. Era, după cum a observat Nichifor Crainic, prezent la dezbateri.

217 Aurel Preda-Mătăsaru, *Tratatul între România şi Bulgaria, semnat la Craiova la 7 septembrie 194°. Trecut şi prezent*, Bucureşti, Editura Lumina Lex, 2004, p. 91 şi urm.; Mihail Manoilescu, op. cit., p. 180 – 181; Dinu C. Giurescu, op. cit., p. 33.

218 Delegaţia română a fost condusă de Valer Pop.

219 Valer Pop, op. cit., p. 126 – 136. Încă din februarie 1940, locotenent-colonelul Radu Davidescu, ataşatul militar român la Budapesta, informa că revizionismul ungar atinsese paroxismul (cf. Alesandru Duţu şi colaboratori, *Ataşaţii militari transmit. 1938 – 1941*... I, Bucureşti, 2001, p. 132 – 137).

220 Cornel Grad, op. cit., p. 83.

221 Valer Pop, op. cit., p. 134 – 135.

222 Vezi discuţia cazului în Mihail Manoilescu, op. cit., *passim*.

223 Din literatura consacrată problemei, extrem de bogată şi variată, reţinem contribuţiile datorate lui Cornel Grad, Ioan Scurtu, V.F. Dobrinescu, Al. Gh. Savu, Traian

Bunescu, Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, George Sofronie, Dinu C. Giurescu, Olimpiu Matichescu, Sütö László, A.I. Puskaş, N.I. Lebedev, Csatári Daniel, Adam Magda ş.a. Consideraţii asupra istoriografiei problemei la Gh. Buzatu şi colab, *Problematica referitoare la dictatul fascist de la Viena (3° august 194°) în istoriografia universală*, în *Românii în istoria universală*, ÎI/1, Iaşi, 1987, p. 743761.224

224 Vezi textul dictatului în Ioan Scurtu, *România şi Marile Puteri. 1933 – 194°*, p. 225; idem, *Un episod dramatic din istoria României. 3° august 194°*, *passim*; Mircea Muşat, *Drama României Mari*, p. 137 şi urm.; Cornel Grad, *Al doilea arbitraj de la Viena*, p. 46 şi urm.

225 Dinu C. Giurescu, op. cit., p. 31.

226 Ioan Mamina, op. cit., p. 220.

„Acceptarea arbitrajului fără să bănuiască măcar sentinţa de la Viena" 227. Dintre cei prezenţi, 21 s-au pronunţat *pentru* „arbitraj", iar 10 *contra* (C. I.C. Brătianu, Ion Mihalache, Arthur Vaitoian, Victor Iamandi, Silviu Dragomir, Mihail Popovici, A.C. Cuza, dr. C. Angelescu, Victori Antonescu), fiind şi o abţinere228. Cel de-al doilea Consiliul de Coroană a avut loc în noaptea de 30 – 31 august 1940, în prezenţa lui Alexandru Romalo, venit special de la Viena, cu documentele semnate după ora prânzului acolo, ceea ce a îngăduit analiza concretă a dictatului şi, de asemenea, a declaraţiei de garanţie a graniţelor rămase („actuale") ale României acordată de Germania şi Italia229. Iuliu Maniu, care, deopotrivă cu Nicolae Iorga, Gh. Brătianu şi mitropolitul unit Alexandru Niculescu, nu participase la reuniunea precedentă, a declarat230: „Cei care au semnat o astfel de învoială [„arbitrajul"] n-au fost reprezentanţii poporului românesc şi, în orice caz, n-au fost reprezentanţii poporului românesc din Ardeal, deşi nu vreau să fac niciun fel de deosebire între românii din Vechiul Regat şi românii din

Ardeal”.

În perioada care a precedat semnarea dictatului de la Viena ori a tratatului de la Craiova, statele revizioniste au beneficiat nu numai de sprijinul Germaniei şi Italiei, ci şi de asistenţa U.R.S.S.231. După 15 august 1940, autorităţile de la Moscova au inventat conflicte la graniţa temporară de pe Prut232, iar V.M. Molotov, la 31 august 1940, a reproşat contelui von der Schulenburg că, prin „arbitrajul” de la Viena, semnat în absenţa delegaţiei U.R.S.S., Reichul încălcase prevederile pactului de neagresiune din 23 august 1939233. Îngrijorarea Moscovei a sporit, mai cu seamă în urma declaraţiei comune germano-italiene de „garantare” a graniţelor României după dictatul vienez. La 17 septembrie 1940, A.I. Lavrentiev, reprezentantul U.R.S.S. la Bucureşti, îl asigura pe Molotov că, în urma evenimentelor inaugurate de „arbitraj” şi care au condus la prăbuşirea regimului regelui Carol al II-lea, România se transformase practic într-o

234

„Provincie a Germaniei” 234. În mod curios, diplomatul sovietic, mai mult decât sigur, nu deplângea soarta României, la care ajunsese în bună măsură cu „ajutorul” Kremlinului, ci faptul că avansul dincoace de Prut al Armatei Roşii *nu mai putea avea loc* fără riscul unei coliziuni cu *Wehrmachtul*. Peste două luni, în noiembrie 1940, aflat în vizită la Berlin, V.M. Molotov avea să afle acest lucru de la Hitler în persoană!

Unul dintre studioşii problemei, profesorul Cornel Grad, a relevat rolul decisiv şi semnificaţia profundă a celor doi „gropari ai Europei”, Adolf Hitler şi I.V. Stalin, în

227 Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre. Memorii*, 1, Bucureşti, 1991, p. 319.

222289 Cornel Grad, op. cit., p. 95 – 97.

229 Alesandru Duţu, Maria Ignat, *194°.*, p. 240 şi urm.

230 Textul original al stenogramei păstrat în arhivele diplomatice de la Bucureşti s-a publicat integral prima dată de Mircea Muşat şi Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, II, p.

1270 – 1228381.

231 Vezi *Transilvanskii vopros. Venghero-rumânskii territorialnîi spor i SSSR. 194°-1946. Dokumenti*, Moskva, 2000, *passim*.

232 *Ibidem*, p. 73 – 74, 87 – 90.

233 *Ibidem*, p. 76 – 77, 83 – 86. Despre colaborarea între U.R.S.S. şi Germania în 1939 – 1941 împotriva de României vezi M. Erescenko, *Rumâniia mejdu Ghermanieй Sovetskom Soiuze*: *Politika bez illiuzii*, în vol. *Vostocnaia Evropa mejdu Ghitleromi Stalinăm. 1939 – 1941 g.g.*, editori V.K. Volkov, L.I. Ghibiański, Moskva, 1999, p. 333 – 362. În acelaşi volum, Tatiana Pokivailova, *Rumâno-vengherskii konflikt v kontekste ghermano-sovetskogo sopernicestra*, p.

297 – 332.

234 *Ibidem*, p. 96.

crucificarea teritorială a României la 1940: „Concluzionând, se poate afirma că Dictatul de la Viena, ca şi Ultimatumul sovietic semnifică transpunerea în practică a Pactului Ribbentrop-Molotov, semnat cu un an înainte. Modalitatea formală de realizare a obiectivelor acestei politici depinde, evident, de o serie de factori aleatorii, dar esenţa rămâne aceeaşi. Pentru îmbucătăţirea României, sovieticii au ales calea directă, brutală, a Ultimatumului din 26 iunie 1940, privind retrocedarea imediată a Basarabiei şi a părţii de nord a Bucovinei, în timp ce Germania a preferat calea mai «onorabilă» a arbitrajului, impus în favoarea Ungariei – aliatul ei minor. Ambele soluţii aparţin arsenalului cinismului fără scrupule în domeniul relaţiilor internaţionale. Ambele, se pare, cu eficienţă maximă” 235. Deopotrivă, în cadrul precizat,

intră, subliniem noi, şi „tratatul de la Craiova” din 7 septembrie 1940. Nu a fost trecut cu vederea faptul că, din punctul de vedere al Germaniei, fuseseră preconizate măsuri speciale pentru securitatea regiunii petrolifere Ploieşti, care căpătase în context „o importanţă vitală” pentru Reich236. Chiar în după-amiaza zilei de 30 august 1940, la Berlin, Comandamentul Suprem al Wehrmachtului (*OKW*) a analizat situaţia, iar, după câteva zile, s-a întocmit o „Directivă pentru ocuparea regiunii petrolifere române”, care însă n-a mai fost pusă în aplicare237. Dar, nu mai târziu decât la 20 septembrie 1940, Hitler era deja preocupat să trimită o Misiune Militară în România238. Unde, între timp, situaţia se modificase radical. După noile cedări teritoriale, la Viena şi, în perspectivă, la Craiova, evenimentele survenite au contribuit nemijlocit, prin valul de proteste stârnite de arbitrajele, tratatele şi notele ultimative de tot felul patronate ori semnate de Germania, URSS şi Italia ori ca urmare a admiterii răşluirilor teritoriale de către guvernul I. Gigurtu, la subminarea regimului regelui Carol al II-lea, preparând, aproape fulgerător, ascensiunea la putere a generalului

239

Ion Antonescu. Şi, mai mult decât atât, faptul că, după dictat, miniştrii de externe ai Germaniei şi Italiei, Joachim von Ribbentrop şi, respectiv, Galeazzo Ciano, au semnat la 30 august 1940 un document prin care se oferea garanţia fermă a Berlinului şi Romei pentru asigurarea integrităţii teritoriale a României rămase mutilată... „definitiv”, deşi, se ştia, urma să intervină cedarea Cadrilaterului240. După opinia unui foarte bun cunoscător

241

al dosarului relaţiilor româno-germane în perioada 1918 – 1941241, documentul semnat de Joachim von Ribbentrop şi Galeazzo Ciano înaintat lui M. Manoilescu, care a certificat primirea, a reprezentat, în chip

fundamental, o „garanţie a graniţelor” României de către Puterile *Axei*. Că aşa stăteau lucrările, în adevăr, desprindem din demersurile, separate ori comune, ale Berlinului şi Romei, pentru a linişti Moscova, nemulţumită atât de arbitrajul vienez cât şi, mai cu seamă, de garanţia acordată teritoriilor rămase româneşti242. Astfel.

235 Cornel Grad, op. cit., p. 55.

236 William L. Shirer, op. cit., p. 837.

237 Cf. Andreas Hillgruber, op. cit., p. 128.

223389 *Ibidem*, p. 838.

239 *Ibidem*, p. 129. Vezi, de asemenea, Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX*, p. 384 – 385; Academia Română, *Istoria Românilor*, VIII, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 589 şi urm.

240 *ADAP*, Serie D: *1937 – 1941*, Band X/2, Frankfurt am Main, P. Keppler Verlag KG, 1963, pp. 479 – 481; William L. Shirer, op. cit., p.838.

241 Raportul său este anexat în cap. II. Cf. şi Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*. *19391947*, p. 23 – 232.

242 William L. Shirer, op. cit., p. 838.

chiar la 1 septembrie 1940 Molotov i-a reproşat lui von der Schullenburg că Kremlinul fusese pus în faţa unui „fapt împlinit”, ceea ce va stârni replica lui von Ribbentrop, la 3 septembrie 1940, cum că Pactul din 23 august 1939 nu fusese violat243. Apoi, s-a produs demersul comun al Germaniei şi Italiei, din 10 septembrie 1940, pe lângă V.M. Molotov în sensul că ele aveau să acţioneze pe viitor drept garanţi ai frontierelor României244, ceea ce, la 21 septembrie 1940, a provocat protestul oficial al URSS245, care se declara dispusă să amendeze ori chiar să anuleze articolul III al Pactului Hitler-Stalin246. „Garanţia” germano-italiană acordată României la 30 august 1940 n-a reprezentat nicidecum un cec în alb, dar a predeterminat, cu o precizie – am putea spune – matematică, orientarea alianţelor Bucureştilor, cel

puţin pentru perioada imediat următoare. Şi aceasta în mod categoric, fără absolut nicio şansă, într-o singură direcţie, mai precis: către Germania şi, în subsidiar, către Italia şi Japonia; în niciun caz către URSS; cât priveşte Franţa, după capitularea din 22 iunie 1940, ea fusese exclusă din joc, iar Marea Britanie şi SUA se aflau, cel puţin pentru moment, mult prea departe.

Desfăşurările pe fronturile războiului mondial aveau să-şi spună cuvântul. Altfel spus, totul fusese lăsat în seama armelor. Aceasta se dorise ori, cumva, acolo s-a ajuns?

243 *Ibidem*, p. 838 – 839.

244 Cf. Jean-Baptiste Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, p. 273.

245 *Ibidem*.

246 William L. Shirer, op. cit., p. 839.

CAPITOLUL III
UN RĂZBOI, MAI MULTE AXE

Este lipsit de îndoială că al doilea război mondial a constituit, într-o măsură mai accentuată decât cel din 1914 – 1918, o confruntare din alianţe, termenul la modă fiind, de această dată, acela de *Axe*, cu un conţinut ori de expresie politico-diplomatic, militar sau economic. Avem în vedere cu predilecţie *Axele* reunind Marile Puteri, care au pregătit, declanşat şi purtat ostilităţile, rolul de *fondatori* revenind, netăgăduit, liderilor statelor respective – lui Adolf Hitler, Benito Mussolini, Iosif V. Stalin sau membrilor cabinetelor nipone. Din punct de vedere strict cronologic, *Axa Berlin-Roma-Tokio* a fost prima care a apărut (1936 – 1940) şi şi-a spus cuvântul, la un moment dat ivindu-se – termenul aparţine reputatului politician român Constantin Argetoianu – şi *Axa Berlin-Moscova*. Aceasta a funcţionat eficient în 1939 – 1940, deci în perioada aşa-zisă a „lunii de miere” ce a dominat relaţiile Germania – URSS după semnarea odiosului Pact Hitler-Stalin din 23 august 1939.

După cum vom dezvolta, la un moment dat, în chip precis în noiembrie 1940, s-au înregistrat oferte şi demersuri concrete din partea lui Hitler către Stalin şi acceptul acestuia ca *Axele* Berlin-Roma-Tokio şi Berlin-Moscova, ambele având un numitor comun – Berlinul, să fuzioneze, realizându-se Pactul sau *Axa* celor Patru Puteri. Pentru România, şi nu numai, pericolul ar fi devenit, netăgăduit, extrem. Mai ales că era vorba de implicarea URSS şi că, pe de altă parte, nici nu avea cum să stopeze naşterea monstrului. Ceea ce pentru generalul Ion Antonescu, Conducătorul în exerciţiu al statului român, a reprezentat un imbold, un temeinic motiv pentru a urgenta apropierea şi înregistrarea ţării în tabăra *Axei* Berlin-Roma-Tokio, fapt care de regulă se pierde astăzi din vedere de unii specialişti, dispuşi mai degrabă să-l „execute" şi postmortem, pentru această „eroare istorică". Cert lucru este că, aproximativ în acelaşi timp, la Marele Cartier General al *Wehr*machtului, definitivându-se planul operaţional de război împotriva URSS (18 decembrie 1940) 1, problemele extinderii *Axei* Berlin-Roma-Tokio în direcţia cuprinderii Moscovei au devenit dintr-odată complet inactuale, chiar periculoase. Iar, în consecinţă, lumea, în loc să asiste la un mariaj, avea să fie implicată într-un groaznic război, nu mai departe decât la 22 iunie 1941. În consecinţă, de cealaltă parte, mai ales după atacarea SUA de către Japonia la 7 decembrie 1941, avea să se fondeze Coaliţia Naţiunilor Unite, tot un fel de *Axă* reunind cele trei mari capitale rămase „în afară", dar devenite automat inamice – Londra-Moscova-Washington. Iată, aşadar, cum pe scena

1 Cf. Percy Ernst Schramm, Hans-Adolf Jacobsen, Hrsg., *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (*Wehrmachtführungsstab*), *194°-1941*, München, Bernard und Graefe Verlag, 1982, p. 234 – 238; Adolf Hitler, *Directive de război*, Bucureşti, Editura Elit.

1999, p. 122 – 128.

Istorică au apărut, practic într-un răstimp atât de scurt, nu mai puţin de trei *Axe*, din care una (Berlin-Moscova), dispărând prin inaniţie, au rămas „active" doar două, cele care, între 1941 şi 1945, aveau să se înfrunte pe viaţă şi pe moarte, până la anihilarea *Axei* Berlin-Roma-Tokio de către *Axa* Londra-Moscova-Washington.

Axa Berlin – Roma – Tokio, după cum lesne este de bănuit, n-a apărut instantaneu şi din nimic. Stau mărturie în această privinţă numeroase şi valoroase colecţii de documente diplomatice şi militare, unele de-acum cunoscute cititorului, din paginile precedente. De asemenea, avem în vedere unele volume memorialistice şi, nu mai puţin, sintezele şi monografiile speciale consacrate istoriei relaţiilor internaţionale în epoca celui de-al doilea război mondial. Sub acest raport, se poate apela, cu foloas, la operele maeştrilor „şcolii franceze" în domeniul istoriei relaţiilor internaţionale (Pierre Renouvin, Maurice Baumont, Jean-Baptiste Duroselle, Henri Michel) 2 ori la lucrările unor specialişti care au lăsat urme profunde în istoriografia contemporană – istoricii germani3, americani şi britanici4, niponi5, olandezi6, polonezi7, ruşi 8, italieni9 şi români10.

2 Vezi Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales*, VIII/2, Paris, Hachette, 1958; Maurice Baumont, *La Faillite de la Paix (1918 – 1939)*, II, Paris, PUF, 1961; idem, *Les origines de la Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Payot, 1969; J.-B. Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, ediţia a V-a Paris, Dalloz, 1971; Henri Michel, *Le Seconde Guerre mondiale*, ediţia a III-a, Paris, Omnibus, 2001.

3 Vezi Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-româno (1938 – 1944)*, ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994; idem, *Hitlers Strategie. Politik und*

Kriegführung 194° bis 1941, Frankfurt am Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwessen, 1965; idem, *Germany and the Two World Wars*, Cambridge – London, Harvard University Press, 1982; idem, *Deutsche Grossmachtund Weltpolitik im 19. und 2°. Jahrhundert*, Düsseldorf, Droste Verlag, 1979; idem, *Die Zerstörung Europas. Beiträge zur Weltkriegsepoche 1914 bis 1945*, Propyläen, 1989 (în mod special, capitolul *Die „Hitler-Koalition"*, pp. 169 – 185); Jans Petersen, *Hitler-Mussolini: Die Enstehung der Achse Berlin-Rom, 1933 – 1936*, Tübingen, Mohr, 1973; Walter Rauscher, *Hitler e Mussolini. Vita, potere, guerra e terrore*, Roma, 2004; Bernd Martin, *Deutschland und Japan im Zwiten Weltkrieg*, Göttingen – Zürich – Frankfurt am Main, 1969; Théo Sommer, *Deutscland und Japan zwischen den Mächten 1935 bis 194°. Vom Antikominternpakt zum Dreichmächtepakt*, Tübingen, Mohr, 1962; K.D. Erdmann, *Die Zeit der Weltkriege*, Stuttgart, Klett – Cotta, 1978.

4 Elizabeth Wiskemann, *L'Axe Rome-Berlin. Histoire des relations entre Hitler et Mussolini (1934 – 1945)*, Paris, Payot, 1950; idem, *Europe of the Dictators 1919 – 1945*, London, Fontana/Collins, 1982; F.W. Deakin, *L'Axe brisé: L'Amitié brutale d'Hitler et Mussolini*, Paris, Stock, 1962; James E. McSherry, *Stalin, Hitler, and Europe*, I-II, Cleveland – New York, The World Publishing Co., 1968 – 1970; Johanna M. Meskill, *Hitler und Japan: The Hollow Aliance*, New York, Atherton Press, 1966; Arnold and Veronica Toynbee, eds., *Survey of International Affairs, 1939 – 1946: The eve of War, 1939*, London, Oxord University Press, 1958; Arnold and Veronica Toynbee, eds., *Survey of International Affairs, 1939 – 1946*, I, *The Initial Triumph of the Axis*; II, *Hitler's Europe*, London, Oxford University Press, 1954 – 1958; Arnold and Veronica Toynbee, eds., *Survey of* International *Affairs, 1939 – 1946: The Far East, 1942 – 946*, by F.C. Jones, H. Borton, B.R.

Pearn, London, Oxford University Press, 1955; Larry Watts, *O Casandră a României – Ion Antonescu şi lupta pentru reformă. 1918 – 1941*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1993.

5 T. Haruki, *The Tripartite Pact and Japanese Foreign Policy*, Tokio, 1964; M. Miyake, *A Study on the Tripartite Alliance Berlin-Rome-Tokio*, Tokyo, 1975.

În războiul mondial, Germania, Italia şi Japonia, în confruntarea cu puterile care în 1941 – 1942 vor forma Coaliţia Naţiunilor Unite, în frunte cu Marea Britanie, URSS şi SUA, şi-au fondat propriul organism politico-diplomatic şi militar, denumit *Axa* Berlin – Roma – Tokio sau *Pactul celor Trei* (*Dreierpakt*), ale cărui preludii ţin de perioada antebelică, pentru ca temeiurile reale să se fi rodat în primii ani ai conflagraţiei (19401941). Scopurile fundamentale ale *Axei* rezultau din „necesităţile" unei politici mondiale, care, pe măsura posibilului, trebuia să fie comună şi coordonată, în promovarea unei strategii globale ofensive, în limitele „marilor spaţii" delimitate cu suficientă aproximaţie de către fondatori: Germania – Europa, Asia şi zone din Africa, Oceanul Atlantic; Italia – Mediterana, parţial Balcanii şi Africa de Nord; Japonia – Extremul Orient şi Pacificul. *Axa* trebuia să susţină lupta angajată de Germania, Italia şi Japonia împotriva Marilor Puteri ale Naţiunilor Unite11. Este de la sine înţeles că, într-o lume şi într-o epocă

6 Ernst L. Presseisen, *Germany and Japan*: *A Study* în *Totalitarian Diplomacy*, *19331941*, The Hague, M. Nijhoff, 1958.

7 Henryk Batowski, *Miedzy dwiema wojnami 1925 – 1939*, Krakow, WL, 2001.

8 M.I. Meltiuhov, *Upuşcennîi sans Stalina*. *Sovetskii Soiuz i borba za Evropu 1939 – 1941 gg*, Moskva, Vece, 2002; Lev Bezâmenski, *Ghitler*i *Stalin pered shvatskoi*, Moskva, Vece, 2002.

9 Roberto de Felice, *Mussolini*, III, II *Duce* (*1929 – 194°*); IV, *L' alleato* (*194°-1945*).
Torino, Einaudi, 1974 – 1997.

10 A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 194° – ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976; idem, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979 (lucrarea a fost retrasă de pe piaţă de autorităţile comuniste?!); V.F. Dobrinescu, Gh. Nicolescu, *Plata şi răsplata istoriei. Ion Antonescu, militar şi diplomat* (*1914 – 194°*), Iaşi, Institutul European, 1994. Reţinem în context volumele memorialistice ale diplomaţilor români implicaţi în negocierile cu statele *Axei*: Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu – Al treilea om al Axei*, ediţie V.F. Dobrinescu, Iaşi, Institutul European, 1992; ediţia a II-a, Bucureşti, 2001 (ediţia originală: vol. I, Paris, 1950); Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din ţara pierdută*, Alba Iulia – Paris, Editura fronde, 1994 (ed. orig.: Rio de Janeiro/Madrid, 1966); general Ion Gheorghe, *Un dictator nefericit – Mareşalul Antonescu* (*Calea României spre statul satelit*), ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1996 (ed. orig.: Heidelberg, 1952); Raoul Bossy, *Amintiri din viaţa diplomatică*, I-II, *1918 – 194°*, ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1993; idem, *Jurnal* (*2 noiembrie 194° – 9 iulie 1969*), ediţie Ion Mamina, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2001; Mihail Manoilescu, *Dictatul de la Viena. Memorii* (*iulie – august 194°*), ediţie Valeriu Dinu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1991; Valeriu Pop, *Bătălia pentru Ardeal*, ediţie Sanda Pop, Nicolae C. Nicolescu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1992; idem, *Amintiri politice*, ediţie Sanda Pop, Bucureşti, Editura Vsstala, 1999; Camil Demetrescu, *Note – Relatări*, ediţie Nicolae C. Nicolescu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2001; Constantin Vişoianu,

Misiunile mele, editori George G. Potra, N. Dinu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997; Alexandru Cretzianu, *Relapse into Bondage*: *Political Memoirs of a Romanian Diplomat, 19181947*, editor S.D. Spector, Iaşi – Oxford – Portland, The Center for Romanian Studies, 1998. Vezi şi Eugen Stănescu şi colaboratori, *Alexandru Cretzianui. Un diplomat de carieră în misiune pentru pregătirea ieşirii României din Axă*, Ploieşti, Editura Mectis, 1999. Din tabăra germano-italiană, vezi: Rolf Pusch, Gerhard Stelzer, *Diplomaţi germani la Bucureşti. 1937 – 1944*, editori Ileana Sturdza, Cristian Scarlat, Bucureşti, Editura All, 2001; Renato Bova Scoppa, *Colloqui con duc dittatori*, Roma, Ruffolo, 1949; Galeazzo Ciano, *Ciano's Diary 1939 – 1943*, London – Toronto, Heinemann, 1947.

11 Cf. Andreas Hillgruber, *Der „Hitler Koalition". Eine Skizz zur Geschichte des „Weltpolitischen Dreiecks „Berlin-Roma-Tokio 1933 bis 1945*, în vol. *Die Zerstörung Europas*.

12

dominate de tot felul de – *isme12*, elementele ori afinităţile ideologice n-au jucat de fel un rol minim în crearea şi, mai apoi, în ascensiunea şi prăbuşirea *Axei*. Pentru Adolf Hitler, de exemplu, decisivă şi prioritară era cruciada împotriva comunismului şi imperialismului anglo-saxon, în vreme ce, dimpotrivă, pentru I.V. Stalin distrugerea naţional-socialismului reajunsese, după 22 iunie 1941, obiectivul crucial13.

A. Hitler, cum se ştie, în *Mein Kampf*, îşi expusese consideraţiile asupra politicii externe germane „la zi" (în 1924, când a redactat cartea) şi în perspectiva „viitorului", devenit „prezent", deci actual, în 1939 – 1940. El s-a exprimat categoric: *„Anglia doreşte ca Germania să nu fie o putere mondială; Franţa nu vrea să existe o putere numită Germania; diferenţa este considerabilă*! […] *Dacă, trăgând concluzia acestor premise, trecem în revistă aliaţii*

pe care ni-i poate oferi Europa, nu rămân decât două state: *Anglia şi Italia „*14. El n-a exclus din calcul nici statele „gigant” – SUA, Rusia, China, Japonia15. În concepţia viitorului Führer, care-şi propunea construcţia unui *stat rasist*, p. 169 – 170; Constantin Buşe, Nicolae Dascălu, *Diplomaţie în vreme de război. De la Carta Atlanticului la Carta ONU*, Bucureşti, Editura Universităţii, 2000, p. 25 şi urm.

12 Vezi Ernst Nolte, *La guerre civile européenne 1917 – 1945. Naţional-socialisme et bolchevisme*, Paris, Éditions des Syrtes, 2000, *passim*; Stéphane Courtois, *Une şi longue nuit. L'apogée des régimes totalitaires en Europe 1935 – 1953*, Paris, Éditions du Rocher, 2003, *passim*. Ambelor tabere, naţional-socialită şi comunistă, li se atribuie genocide „de clasă” sau „de rasă” (*ibidem*, p. 7 – 8).

13 În ordinul de zi nr. 70 din 1 mai 1944, semnat de I.V. Stalin în calitatea-i de comandant suprem al forţelor URSS, se aprecia: „... Blocul statelor fasciste trosneşte din încheieturi şi se destrmă sub loviturile Armatei Roşii. Frica şi panica domnesc acum în sânul «aliaţilor» lui Hitler: români, unguri, finlandezi şi bulgari. Aceşti acoliţi ai lui Hitler, ale căror ţări sunt ocupate sau în curs de ocupare de către germani, nu pot să nu vadă acum că Germania a pierdut războiul. România, Ungaria, Finlanda şi Bulgaria nu au decât o singură posibilitate de a evita catastrofa: aceea de a rupe cu germanii şi de a ieşi din război [...] Dar sarcinile noastre nu pot să se mărginească la izgonirea armatelor vrăjmaşe din hotarele Patriei noastre. Trupele germane seamănă acum cu o fiară rănită, silită să se târască spre hotarele bârlogului ei – Germania – spre a-şi vindeca rănile. Dar, fiara rănită, retrasă în bârlogul ei, nu încetează de a fi fiară primejdioasă. Pentru a scăpa ţara noastră şi ţările aliate cu noi de primejdia înrobirii, fiara germană rănită trebuie să fie urmărită pas cu pas şi

nimicită în propriul ei bârlog (subl. Gh. B.)" (I. Stalin, *Despre Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei*, ediţia a III-a, traducerle4, Bucureşti, Editura PMR, 1952, p. 262 – 263, 265).

14 Adolf Hitler, *Mein Kampf*, traducere, Bucureşti, Editura Pacifica, 1993, p. 439.

15 *Ibidem*, p. 458. Cu numai câteva săptămâni înainte de a-şi pune capăt zilelor, Hitler constata la 2 aprilie 1945: „În eventualitatea înfrângerii Reichului şi aşteptând ascensiunea naţionaliştilor asiatici, africani şi, poate, sud-americani, în lume nu vor mai rămâne decât două puteri capabile să se înfrunte cu adevărat: Statele Unite şi Rusia Sovietică. Legile istoriei şi ale geografiei condamnă aceste două puteri să-şi măsoare forţele, fie pe plan militar, fie numai pe plan economic şi ideologic. Aceleaşi legi le condamnă să fie adversarele Europei [.] Este dificil de spus în acest moment ce anume poate fi mai periculos pentru noi, pe plan ideologic: americanismul iudaizat sau bolşevismul. Ruşii, aflaţi practic sub constrângerea evenimentelor, se pot desprinde complet de marxismul evreiesc pentru a nu mai reprezenta decât eternul panslavism, în expresia sa cea mai feroce şi cea mai sălbatică. În ceea ce-i priveşte pe americani, dacă nu reuşesc să se elibereze rapid de sub jugul evreilor new-yorkezi (care au inteligenţa maimuţei ce-şi taie singură craca de sub picioare), ei bine, ei nu vor întârzia să se prăbuşească, încă înainte chiar de a fi ajuns la vârsta raţiunii. Faptul că o asemenea putere materială se aliază acesta trebuia să asigure un echilibru între numărul şi creşterea populaţiei cu întinderea şi valoarea teritoriului disponibil16. Nu se întrevedea nicio ieşire: partidul naţional-socialist al lui Hitler (NSDAP) trebuia să acţioneze pentru a face să dispară acel „dezacord" 17, cu alte cuvinte Germania trebuia să redevină *Imperiul* Hitler şi-a expus deschis „programul", fiind uluitor că în anii '30 nici

Londra, nici Parisul, nici Moscova n-au reuşit să-i pătrundă sensul, ci s-au străduit a nu-l „înţelege”, preferând, fiecare în parte sau toate capitalele laolaltă, să promoveze aşa-zisa *politică de conciliere* faţă de Berlin, ceea ce i-a îngăduit Germaniei, la 1 septembrie 1939, să declanşeze conflictul planetar (european, în faza iniţială) 18... Şi aceasta cu toate că, în 1924, Hitler fusese cât se poate de ferm, de „transparent”, anticipând: *„Germania va fi o putere mondială sau nu va exista deloc”* 19. În context, Hitler a stabilit şi „direcţia” expansiunii germane, formula lansată fiind aceea cu care, ani la rândul, Berlinul a reuşit a înşelat Vestul pe seama Estului. *„... Noi, naţional-socialiştii*, afirma Hitler, *abolim deliberat orientarea politicii externe dinainte de război* [de 1914]. *Noi începem acolo unde ea a fost încheiată acum 6°° de ani. Noi oprim eternul marş al germanilor spre sudul şi spre vestul Europei şi ne îndreptăm privirile către Răsărit. Noi punem capăt politicii coloniale şi comerciale dinainte de război şi inaugurăm politica teritorială a viitorului. Dar, dacă astăzi vorbim de teritorii noi în Europa, nu ne putem gândi mai întâi decât la Rusia şi la ţările limitrofe care depind de ea* (subl. Gh. B.) „20.

În mod inevitabil, *Axa* a fost împinsă pe tărâmul contradicţiilor profunde dintre Marile Puteri, care şi-au pus amprenta asupra desfăşurării în ansamblu a războiului mondial din 1939 – 1945, astfel că gloria şi dezastrul alianţei Berlin-Roma-Tokio au depins

21

Integral de cursul ostilităţilor, care s-au încheiat cu eşecurile de proporţii ale Italiei fasciste, Germaniei naziste şi Japoniei militariste.

cu atâta labilitate a spiritului evocă imaginea unui copil afectat de gigantism. Ne putem întreba dacă nu cumva, în cazul lor, este vorba de o civilizaţie-ciupercă, destinată să se dezintegreze la fel de rapid pe cât s-a

constituit” (Adolf Hitler, *Testament politic*, Oradea, Editura Samizdat, 1999, p. 87 – 88). 16

16 Idem, *Mein Kampf*, p. 457.

17 *Ibidem*, p. 459.

18 Ulterior, în pragul dezastrului celui de-al III-lea Reich, Hitler avea să mărturisească intimilor săi că adversarii Germaniei naţional-socialiste i-au. „impus” războiul în 1939 (cf. Helmut Heiber, Hrsg., *Hitlers Legebesprechungen. Die Protokollfragmenten seiner militärischen Konferenzen, 1942 – 1945*, Stuttgart, DVA, 1962, Band 2 (notă din 6 februarie 1945).

19 Adolf Hitler, *Mein Kampf*, p. 465.

20 *Ibidem*.

21 Subliniem că, pe de altă parte, apariţia, consolidarea şi triumful Coaliţiei Naţiunilor Unite au constituit, de-a lungul anilor, tematica unei enorme bibliografii pe plan mondial. Sub acest aspect, vezi unele referinţe de bază (Henri Michel, op. cit., *passim* – tematică şi istoriografie, p. 917 şi urm.; Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România. O bibliografie*, Iaşi, Editura Academiei, 1981, *passim*). Referitor la sensul evenimentelor, reputatul istoric francez a concluzionat: „Cel de-al doilea război mondial a început sub semnul unei revanşe pentru cel dintâi, ca un conflict între Marile Puteri europene; mai apoi, el s-a extins la scară mondială, iar dominaţia asupra întregului glob fost pusă pe tapet. Dar, înainte chiar de începutul său, din timpul războiului civil spaniol, fascismul internaţional i-a conferit un caracter de cruciadă ideologică, pe care intrarea în acţiune a URSS n-a făcut decât s-o accentueze” (Henri Michel, op. cit., p. 883).

Datele esenţiale care au marcat istoria *Axei* Berlin – Roma – Tokio au fost următoarele:

— 20 – 26 octombrie 1936: Vizita lui Galeazzo Ciano, ministru de externe al Italiei, la Berlin, concretizată printr-

un acord privind colaborarea Italiei şi Germaniei22.

— 1 noiembrie 1936: Într-un discurs rostit la Milano, „Ducele” Benito Mussolini a elogiat recenta (pe atunci) înţelegere Roma-Berlin, numind-o „o verticală care nu-i o diafragmă, [ci] mai degrabă o Axă (subl. Gh. B.)”. În acest fel, termenul fatidic – Axa Roma-Berlin – a fost pronunţat, iar statele europene erau invitate de „Duce” să i se alăture, dacă erau animate de... „voinţa de colaborare şi de pace” 23.

— 25 noiembrie 1936: La Berlin, delegaţii Germaniei şi Japoniei semnează Pactul Anticomintern24. Obiectivul, declarat deschis, al Alianţei consta în „măsuri de apărare necesare” împotriva *Cominternului* patronat de Moscova cu începere de la 191925, pentru ca protocolul adiţional secret să delimiteze raţiunile colaborării26. Pactul rămânea în vigoare pentru o perioadă iniţială de cinci ani, putând fi, aşadar, prelungit, eveniment care va interveni în 1941.

— 6 noiembrie 1937: Aderarea Italiei la Pactul Anticomintern, inclusiv la prevederile sale secrete27, a inaugurat seria statelor care-i vor urma gestul: Ungaria şi

28

Manciuko la 24 februarie 1939, iar Spania la 27 martie 1939. Hotărârea Italiei succeda

29

vizitei lui Mussolini la Berlin din septembrie 193729.

— 1938 – 1939: Eforturile ministrului de externe german, Joachim von Ribbentrop, pentru a transforma Pactul Anticomintern într-o Triplă Alianţă au fost blocate de Italia, care mai întâi a refuzat, dar la 2 ianuarie 1939 a acceptat, pentru ca, la 2 aprilie 1939, să respingă Japonia aderarea la alianţa preconizată30.

— 22 mai 1939: La Berlin, în prezenţa lui Hitler, von Ribbentrop şi Ciano au încheiat aşa-zisul Pact de Oţel (Stahipakt), pentru o durată de zece ani, cu un declarat

scop ofensiv31. În acest fel, *Axa* Berlin-Roma-Tokio câştiga un nou impuls, deşi, practic.

22 Cf. Maurice Baumont, *La Faillite de la Paix*, II, p. 704 – 705; J.-B. Duroselle, *Histoire diplomatique*, p. 195.

23 *Ibidem*.

24 Maurice Baumont, op. cit., II, p. 736; idem, *Les origines de la Deuxième Guerre mondiale*, p. 237 – 283.

25 Cf. Constantin Buşe şi colaboratori, eds., *Relaţii internaţionale în acte şi documente*, I, *1917 – 1939*, Bucureşti, 1974, p. 255.

26 *Ibidem*.

27 Vezi Andreas Hillgruber, *Die „Hitler-Koalition"*, p. 172; Roger Céré, Charles Rousseau, *Chronologie du Conflit Mondial 1935 – 1945*, Paris, ŞEFI, 1945, p. 68 (capitolul VI/d: Constituirea Axei Roma-Berlin-Tokio, pp. 66 – 70).

28 Andreas Hillgruber, op. cit., p. 173.

29 J.-B. Duroselle, op. cit., p. 201.

30 *Ibidem*, p. 233.

31 *Ibidem*, p. 234; Roger Céré, Charles Rousseau, op. cit., p. 69.

el s-a tradus pentru Italia în subordonarea-i tot mai accentuată faţă de politica celui de-al

32

III-lea Reich32. Pentru Marea Britanie şi Franţa, care după ocuparea întregii Cehoslovacii de către Hitler la 15 martie 1939 angajaseră negocieri pentru consolidarea securităţii colective în Europa cu URSS, noul pact italo-german reprezenta o veritabilă provocare din partea contestatarilor Sistemului de la Versailles din 1919 – 1920. În fond, se profila, fără pretenţii, un gen de „Internaţională fascistă" 33, al cărui rost Mussolini îl descifrase deja într-un discurs rostit tot la Torino, la 14 mai 1939: „Mergem cu Germania pentru a da Europei acea pace justă atât de mult dorită de toate popoarele" 34. Ceea ce, în traducere liberă,

echivala cu o… pace girată de Berlin şi Roma!

— 27 septembrie 1940: În funcţie de desfăşurările războiului pe frontul european şi potrivit obiectivelor urmărite, Germania, Italia şi Japonia semnează, în sfârşit, Pactul Tripartit (Dreimächtepakt) 35. Prin aceasta, *Axa* Berlin-Roma-Tokio, previzibilă prin atâtea înţelegeri bişi trilaterale, devenea un fapt împlinit şi era în măsură să ofere semnatarilor garanţii asupra „marilor spaţii asiatice" (Japoniei) (art. 2) şi europene (Germaniei şi Italiei) (art. 1), cu toţii angajaţi în „opera de construcţie" a unei „noi ordini mondiale" 36. În momentul în care Franţa fusese eliminată din planul politicii internaţionale, Marea Britanie era absorbită de posibila invazie a lui Hitler, iar URSS era nominal indicată de semnatari ca viitor partener, care însă trebuia chestionat în acest sens (art. 5), devenea cât se poate de clar că *Axa*, în perspectiva războiului total şi planetar, viza cu precădere SUA37 şi, de asemenea, Albionul încă neîmblânzit38. De altfel, acestea au şi fost explicaţiile oficiale pe care Adolf Hitler i le-a dat lui I.V. Stalin atunci când a admis sugestia lui Joachim von Ribbentrop de a-l invita chiar pe conducătorul sovietic la

39

Berlin, pentru ca, numai după refuzul său39, alesul a fie V.M. Molotov. Cu care, între altele, urma a dezbate intrarea Moscovei în clubul deja constituit al „celor trei capitale" – Berlin, Roma, Tokio40. Şi aceasta în condiţiile în care Kremlinul aprecia esenţa Pactului Tripartit, încheiat fără preavizul liderilor sovietici, ca fiind cu prioritate antisovietică, tot astfel după cum socotise şi Dictatul de la Viena ori „garanţia" acordată de von Ribbentrop şi Ciano lui Manoilescu la 30 august 194041.

De remarcat că propaganda germană a regizat corespunzător semnificaţia momentului 27 septembrie 1940, remarcându-se, prin toate mijloacele mass-media, faptul că Pactul încheiat, deschis ulterior aderării statelor

satelite, punea bazele unei puternice

32 J.-B. Duroselle, op. cit., p. 234; Andreas Hillgruber, op. cit., p. 173.

33 Walter Rauscher, *Hitler e Mussolini*, p. 293 – 294.

3345 *Ibidem*, p. 293.

35 A.A. Gromîko, ed., *Istorila diplomaţii*, IV, *Diplomatiia v go*di *vioroi mirovoi voini*, Moskva, Izd. IL, 1975, p. 100 – 102; Constantin Buşe şi colaboratori, eds., *Relaţii internaţionale în acte şi documente*, II, *1939 – 1945*, Bucureşti, 1976, p. 68.

36 *Ibidem*; Alan Bullock, *Hitler. A Study în Tyranny*, London, Penguin Books, 1976, p.

613.

37 Andreas Hillgruber, op. cit., p. 175.

38 Alan Bullock, *Hitler et Staline. Vies parallèles*, vol. 2, Paris, A. Michel-Robert Laffont, 1994, p. 934.

39 Cf. Dimitri Volkogonov, *Staline. Triomphe et tragédie*, Paris, Flaminarion, 1991, p.

298.

40 Alan Bullock, *Hitler et Staline*, vol. 2, p. 134.

41 *Ibidem*.

alianţe politico-diplomatice, militare şi economice, angajată în acţiunea de făurire a „noii

42

ordini” 42. Mai mult, evenimentul survenea după ce, la 15 august 1940, aviaţia lui Hermann Göring declanşase *bătălia Angliei*, iar Adolf Hitler stabilise invadarea Albionului (operaţiunea *Seelöwe*/*Leul de Mare*) chiar pentru zilele de 24 – 27 septembrie sau de 8 – 24 octombrie 1940! Dar, de fiecare dată, amânările dictate s-au produs în urma... „condiţiilor atmosferice” necorespunzătoare43, pentru ca, la un moment dat, planul *Seelöwe*, să fie reprogramat pentru primăvara lui 194144.

— 12 – 13 noiembrie 1940: Vizita lui V.M. Molotov, premierul (preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului)

şi ministrul de externe (comisarul Poporului pentru Afacerile Externe) al URSS, la Berlin, pentru convorbiri cu liderii nazişti45. Hitler s-a întâlnit cu Molotov în două rânduri, cei doi interlocutori fiind asistaţi de Joachim von Ribbentrop, ambasadorul sovietic la Berlin şi interpreţi. Cum se cunoaşte, stenogramele întrevederilor s-au publicat mai demult46, însă nu-i imposibil să mai persiste enigme în măsură să şocheze47. Ceea ce surprinde şi astăzi priveşte amploarea şi gravitatea problemelor negociate, fiind în discuţie, esenţialmente, propuneri sau planuri concrete privind împărţirea în „sfere de interese" a planetei (îndeosebi a Europei şi Asiei, a spaţiilor Mediteranei, Mării Negre, Oceanelor Pacific şi Indian). Toate expuse şi apărate cu dârzenie şi nonşalanţă tulburătoare, ceea ce-l determină pe cititorul de azi să admită că, mai degrabă, participă – prin intermediul stenografilor oficiali ai părţilor – la trocurile unor samsari de rând, iar nicidecum la dezbaterile unor politicieni responsabili faţă de

48

Interesele statelor şi naţiunilor vizate, mari sau mici48. Nu este cazul să intrăm în detalii, dar se impune să avem în atenţie că Hitler şi, mai cu seamă, von Ribbentrop au stăruit *pentru* intrarea URSS în Pactul Tripartit, situaţie în care alianţa s-ar fi redefinit ca un Pact al Celor Patru (Viermächtepakt, în loc de Dreimächtepakt) 49. Astfel, la 13 noiembrie

42 J.-B. Duroselle, op. cit., p. 273 – 274, 340.

43 William L. Shirer, op. cit., p. 810.

44 *Ibidem*, p. 812; Milan Hauner, *Hitler. A Chronology of His Life and Time*, London, Macmillan Press, 1983, p. 154 – 155.

45 William L. Shirer, op. cit., p. 845 şi urm.

46 Vezi Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler. Septembre 1939 – décembre 1941*, Paris,

Fazard, 1969, doc. Nos. 41 – 42, pp. 299 – 307, 308 – 321 (stenogramele germane); Ministerstvo Inostrannân Del Rossiiskoi Federaţii, *Dokumenti uneşnei politiki. 194° – 22 iunie 1941*, vol. 23, partea Moskva, Izd. MO, 1998, doc. 498 şi 511, pp. 41 – 47, 63 – 71 (stenogramele sovietice). Reamintim că avem în vedere doar convorbirile Hitler-Molotov, în prezenţa lui von Ribbentrop, întrucât oaspetele sovietic s-a întâlnit, separat, şi cu liderul diplomaţiei germane (*ibidem*, doc. 497, 512, pp. 36 – 41, 72 – 78), cu Hermann Göring (*ibidem*, doc. 507, pp. 56 – 60) sau cu ambasadorul german la Moscova, contele von der Schulenburg

(*ibidem*, 4 d7 ºC. Nr. 505, p. 54 – 55).

47 Vezi, de exemplu, dezvăluirile cunoscutului publicist şi istoric Lev Bezâmenski, *Ghitleri Stalin pered shvatskoi*, *passim*.

48 Detalii la William L. Shirer, op. cit., p. 845 – 846; Alan Bullock, *Hitler*, p. 621 – 622; idem, *Hitler et Staline*, p. 135 – 138; David Irving, *Hitler's War*, New York, Avon Books, 1990, p. 318 şi urm.

49 Andreas Hillgruber, *Die „Hitler Koalition"*, p. 175. Este de reţinut că, intervenind în sensul precizat, von Ribbentrop se dovedea consecvent cu sine însuşi! Astfel, în noaptea de 23 – 24 august 1939, când a tratat cu Stalin şi Molotov la Kremlin clauzele Pactului de neagresiune

1940, von Ribbentrop i-a citit lui Molotov „proiectul" Pactului cvadripartit, cuprinzând tot atâtea articole, mai precis50: 1) URSS se solidariza cu acţiunea fondatorilor Pactului de a restabili în comun „pacea lumii"; 2) Cele Patru Mari Puteri se angajau să-şi respecte „sferele de interes reciproc"; 3) Părţile Contractante nu susţineau niciun terţ şi, în plus, se angajau să coopereze la dezvoltarea unor înţelegeri economice; 4) Tratatul se putea prelungi până la zece ani51. Hitler, la rândul lui, a dezvoltat, în prezenţa lui Molotov, foloasele „colaborării"

URSS în cadrul Pactului52, insistând asupra unor aspecte cardinale, precum aportul sovietic la „definirea «Marelui Spaţiu» al Asiei de Est”, pentru care putea să avanseze revendicări53, ori, pe de altă parte, pretenţia Germaniei de a-şi rezerva cu orice preţ zăcămintele de petrol ale României54. În intervenţiile sale, Molotov a dovedit în ce măsură fiecare interlocutor se gândea la altceva! În ceea ce-l privea, trimisul Moscovei nu s-a eschivat să exprime susţinerea URSS pentru introducerea „noii ordini” în Europa şi în Asia, deşi a insistat, mai întâi, asupra „rezolvării problemelor privind interesele ruseşti în Balcani şi la Marea Neagră, relativ la Bulgaria, România şi Turcia (subl. Gh. B.)” 55. Cutezător, Molotov şi-a încheiat pledoaria din 12 noiembrie 1940 cu prezicerea că „s-ar putea accepta participarea Rusiei la Pactul Tripartit”, dar cu o condiţie fermă: noul venit să fie tratat „ca un partener iar nu ca un simplu aderent complementar (subl. Gh. B.)” 56.

Negocierile ajungând la stadiul consemnat, problema aderării URSS la *Axa* Berlin-Roma-Tokio a mai revenit în atenţie, fără a fi fost însă aprofundată. Chiar în reuniunea de a doua zi, la 13 noiembrie 1940, Hitler şi Molotov aveau să stăruie asupra aplicării prevederilor secrete ale Pactului de neagresiune germano-sovietic din 23 august

57 58

193957. Pregătit de atac, Molotov i-a reproşat Führerului58 comportamentul adoptat în problemele Finlandei, ale „intereselor” sovietice în Bucovina de Sud59 sau ale „garanţiei” acordată „statului român în totalitatea sa” 60. Nu a fost dificil pentru Hitler să se eschiveze, sovieto-german, liderul comunist i-a reproşat şefului de la *Wilhelmstrasse* cum că Pactul Anticomintern, încălcat de Germania prin însuşi documentul ce se elabora, ar fi... dezamăgit pe londonezii din City, la care oaspetele a replicat că Führerului roşu nu-i rămânea decât o soluţie:

să adere şi el la Pactul din 1936 (cf. Maurice Baumont, *La Faillite*... II, p. 756).

50 Vezi *Dokumenti uneşnei politiki*, vol. 23, partea p. 73; William L. Shirer, op. cit., p. 845 – 85416.

51 Propunerile lui Joachim von Ribbentrop au fost prezentate lui V.M. Molotov şi ca document separat, ele ajungând să fie incluse în faimoasa „Mapă specială" a lui I.V. Stalin (cf. *Dokumenti uneşnei politiki*, vol. 23, partea p. 79).

52 Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, p. 305 – 307.

53 *Ibidem*, p. 307.

54 *Ibidem*, p. 305. Alan Bullock a reţinut, în context, că „aurul negru" românesc devenise „esenţial" pentru Reichul lui Hitler (vezi *Hitler*, p. 611).

55 Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, p. 306.

56 *Ibidem*, p. 307.

57 *Ibidem*, p. 308 şi urm. 59 *Ibidem*, p. 311 – 312.

59 Regiune revendicată de guvernul URSS, în proiectul notei ultimative din 26 iunie 1940, dar la care, în urma avertismentului lui Hitler transmis Moscovei, Molotov, cu acordul lui Stalin, avea să renunţe în textul final al documentului transmis Bucureştilor la 26 iunie 1940.

60 Ridicată într-o asemenea perspectivă, problema dezbătută de către Molotov era falsă, întrucât, la 30 august 1940 la Viena, unde Germania şi Italia au oferit garanţii României, erau în precizând că, dimpotrivă, în 1939 – 1940 Germania „a avut totdeauna o atitudine moderatoare şi a căutat consecvent să facă a fi acceptate, atât în cazul Finlandei, cât şi al României, exigenţele ruseşti" 61. Referitor la garanţiile din 30 august 1940, a insistat Führerul, trebuia reţinută şi partea lor... „bună" pentru URSS, şi anume că ele au reprezentat – deşi se

acordaseră la două luni după evenimentul invocat! – „singura posibilitate de a incita această ţară [România] să cedeze Basarabia Rusiei fără luptă” 62. Netăgăduit, în chip voit, Hitler amesteca lucrurile, el referindu-se în fond la demersurile diplomaţiei germane în zilele de 26 – 28 iunie 1940 în sensul de a „convinge” Bucureştii ca să nu sfideze Moscova, respingând notele ultimative ale lui Molotov. Iar, revenind la garanţia din 30 august 1940, Hitler i-a deturnat pe moment sensul, retezându-i orientarea anti-URSS, pentru a-i afla o tentă sută la sută antibritanică, determinată de pericolul atacurilor aeriene şi terestre ale inamicului de la bazele din Mediterana asupra „resurselor de petrol” ale României, care – nu era un secret – prezentau „un interes real” pentru Berlin şi Roma63.

La 13 noiembrie 1940, amfitrionul a readus în atenţie problema cuprinderii URSS în *Axa* tripartită, dar fără a fi obţinut un rezultat concret. În zadar, Hitler a insistat asupra „Angliei învinse” deja în război64, deşi nici vorbă de aşa ceva în acele zile. Dat fiind că, se cunoaşte, pe atunci Führerul însuşi, după eşecul bătăliei aeriene, fusese forţat să amâne invazia Angliei pentru primăvara anului 1941, iar, pe de altă parte, convorbirile înseşi cu demnitarul sovietic se desfăşurau sub tirul raidurilor aviaţiei britanice la Berlin65. Asigurat şi de von Ribbentrop cum că Marea Britanie „fusese învinsă”, Molotov s-a adresat la un moment dat şefului diplomaţiei naziste: „Dacă-i aşa, atunci ce căutăm în acest adăpost şi de unde vin bombele cu care plouă la Berlin?” 66

Hitler avea să fie obsedat până la moarte de tupeul lui Molotov. Cu doar câteva săptămâni înainte de prăbuşirea Reichului, el nu-şi scosese din minte imensitatea pretenţiilor sovietice în noiembrie 1940: căile de acces la Marea Baltică, baze navale pe teritoriul Danemarcei, Constantinopolul, România, Bulgaria şi Finlanda67. În realitate, aşa după cum a dezvăluit în 2002

Lev Bezâmenski, Molotov venise la Berlin extrem de bine documentat, problemele ce trebuiau abordate le analizase personal cu Stalin şi adjuncţii săi, iar finalmente, la 9 noiembrie 1940, deja dispunea de „unele directive pentru Berlin”, având un caracter „strict secret”, şi care cuprindeau nu mai puţin de 14 puncte68. Nu lipseau, se înţelege, delimitările obiectivelor fundamentale ale „vizitei”, adică: a) Să descifreze intenţiile reale ale Germaniei de-a atrage URSS în Pactul celor Trei; b) Să discuţie frontierele „noi”, de după ciuntirea ţării! Iată ce însemna pentru Molotov „totalitatea” României.

61 Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, p. 313.

62 *Ibidem*, p. 319.

63 *Ibidem*.

6/1 *Ibidem*, p. 316.

65 De altfel, întrevederea din ajun fusese întreruptă, la propunerea lui Hitler, informat că se declanşase o nouă alarmă aeriană (*ibidem*, p. 307).

66 Cf. William L. Shirer, op. cit., p. 846.

67 Cf. David Irving, *Hitler’s War*, p. 326.

68 Lev Bezâmenski, *Ghitler*i *Stalin*, p. 346 – 349.

pregătească promovarea intereselor sovietice în Europa şi în Orientul Apropiat şi Mijlociu69.

Cu referire directă la cooptarea în 1940 a URSS în *Axa* Berlin-Roma-Tokio se impune să precizăm că, numai aparent, Molotov a lăsat fără răspuns la 12 – 13 noiembrie 1940 solicitările şi îndemnurile lui Hitler şi von Ribbentrop. Astfel că, în raport cu ceea ce se ştia deja din unele surse70, în anii din urmă s-au publicat documentele diplomatice sovietice, care confirmă integral că în noiembrie 1940 Kremlinul *a admis* oferta Berlinului. Mai precis, la 25 noiembrie 1940, primindu-l pe ambasadorul von der Schulenburg71, Molotov i-a înmânat, într-un moment în care Kremlinul, propunându-şi să amâne

ireparabilul, făcea eforturi disperate pentru a proba preferinţele sale. progermane72, un document tulburător73, nimic altceva decât Acordul şi condiţiile URSS de aderare la Pactul Tripartit (redimensionat în Pact cvadripartit)! Sovieticii nu erau pretenţioşi, doar patru fiind obiectivele avansate: 1) Redefinirea intereselor sovietice şi germane în Finlanda; 2) Atenţie pentru securitatea URSS în Marea Neagră şi la Strâmtori, prin încheierea unui pact de neagresiune între Moscova şi Sofia şi baze militare navale sovietice în Bosfor şi Dardanele; 3) Direcţia „eforturilor fundamentale" ale URSS spre Sud viza regiunea ce cobora dincolo de linia Batumi – Baku către Golful Persic; 4) Japonia urma să renunţe la „drepturile" sale de exploatare a petrolului şi cărbunelui în Sahalinul de Nord, în schimbul unor „compensaţii acceptabile". Pentru fiecare dintre problemele pendinte, proiectul sovietic de aderare la *Axă* prevedea mai multe articole distincte, parte ale unui viitor protocol secret74.

Cum bănuim, oferta sovietică a ajuns la Berlin în contextul cel dezavantajos:

75

Hitler deja se convinsese că Stalin supralicitase75 la târgul pentru împărţirea lumii, că el fixase „preţuri mult prea mari" pentru a-şi oferi „bunăvoinţa" celui de-al III-lea Reich, incontestabil stăpânul bătrânului continent pe moment. De altfel, chiar în timpul deplasării lui Molotov în Germania, Hitler a semnat, la 12 noiembrie 1940, „Directiva de război" nr. 18 privind „desfăşurarea viitoare a războiului", iar în context, relativ la URSS, documentul preciza cum că „se află în curs de desfăşurare convorbiri politice având ca obiect determinarea atitudinii Rusiei pentru viitorul apropiat. Oricare ar fi rezultatele acestor convorbiri, toate pregătirile ordonate verbal, în ceea ce priveşte Estul, vor trebui continuate (subl. Gh. B.)" 76. De asemenea, începând cu 20 noiembrie 1940 *Axa* Berlin-

Roma-Tokio se extinsese printr-o serie de aderări ale sateliţilor, iar Führerul, oripilat de pretenţiile Kremlinului, a furnizat detalii oaspeţilor săi, inclusiv generalului Antonescu77. Netăgăduit, liderul nazist dezvăluia realităţi în privinţa pretenţiilor nesăbuite ale lui

6790 *Ibidem*, p. 346.

70 Istoricul şi jurnalistul american William L. Shirer a fost cel dintâi care, consultând documentele germane secrete, a făcut dezvăluiri (cf. *Le Troisième Reich*, p. 847).

71 *Dokumenti uneşnei politiki*, vol. 23, partea p. 135 – 136 (doc. nr. 548).

72 La 21 noiembrie 1940, de pildă, pe scena lui *Bolşoi Teatr* din Moscova a fost montată *Walkirya* lui Wagner, în regia maestrului S.M. Eisenstein (cf. Lev Bezâmenski, *Ghitler*i *Stalin*, p. 363). 73

73 *Dokumenti uneşnei politiki*, vol. 23, partea p. 136 – 137 (anexă la doc. nr. 548).

7745 *Ibidem*.

75 Cf. Lev Bezâmenski, *Ghitler*i *Stalin*, p. 368.

76 Adolf Hitler, *Directive de război*, Bucureşti, Editura All, 1999, p. 111.

77 Vezi stenograma întrevederii Hitler-Antonescu, Berlin, 22 noiembrie 1940 (Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, p. 354 – 364).

Molotov, dar, totodată, procedând astfel, el făcea presiuni asupra noilor veniţi în *Axă* pentru a obţine şi mai grabnic şi necondiţionat integrarea lor în tabăra Reichului.

Cu referire la Stalin şi colaboratorii săi, aceştia, nu mai puţin, şi-au dat seama că pământul le fugea de sub picioare78, că sfârşitul tragic al „prieteniei sovieto-germane” inaugurate de pactul la 23 august 1939 era cât se poate de aproape. Spre exemplificare, amintim că la 28 septembrie 1940, a doua zi după constituirea *Axei* Berlin-Roma-Tokio, Stalin l-a convocat la Kremlin pe Molotov. Din dezbaterea lor nu s-a desprins decât o singură concluzie

esenţială: „Războiul [sovieto-german] este inevitabil, dar nu mai devreme de 2 – 3 ani”. 79 La 13 noiembrie 1940, când încă nu părăsise Berlinul, Molotov i-a transmis lui Stalin că întrevederile cu Hitler nu dăduseră „rezultatele aşteptate”, mai ales în două privinţe: 1) problema finlandeză; 2) problema balcanică, în care, de exemplu, Berlinul nu accepta „garanţii” ale URSS pentru Bulgaria de felul celor pe care, la 30 august 1940, Reichul şi Italia le acordase României80. Între timp, după cum am menţionat, pregătirile lui Hitler şi ale generalilor săi în vederea atacării URSS, înaintând vertiginos, atinseseră stadiul final. Nu mai târziu decât la 5 decembrie 1940, generalii i-au supus Führerului spre aprobare instrucţiunile pentru Planul Otto, cum fusese codificată operaţiunea în perspectivă. Hitler a consultat documentul, l-a dezbătut în detalii cu specialiştii *Wehrmachtului*, a rebotezat operaţiunea (Planul Barbarossa), iar la 18 decembrie 1941 a semnat „Directiva de război” nr. 2181, ceea ce în traducere însemna: *Război cu URSS cel mai târziu la 1 mai 1941*!

— Octombrie-noiembrie 1940: În răstimp, cabinetul Ion Antonescu optase pentru aderarea României la Pactul Tripartit. La 16 octombrie 1940, Valer Pop a primit deplinele puteri pentru a semna adeziunea, transmise tot atunci prin telegrama cifrată nr. 65 61782. Ceea ce plenipotenţiarul român s-a grăbit să comunice, în aceeaşi zi.

83

Ministerului de Externe din Berlin83. În mod cu totul curios însă, tot la 16 octombrie 1940

84

(?!), a survenit – probabil la solicitarea guvernului german84, dar şi în urma formalismului

85

dovedit de japonezi – amânarea aderării României la

Pact. Valer Pop, între timp, a perfectat la Berlin toate formalităţile pentru aderare, mai ales că între timp, la 17 octombrie 1940, Bucureştii anunţaseră că evenimentul se va produce cu prilejul proiectatei vizite a lui Antonescu la Berlin86, vizită ce a fost anunţată la 18 – 19 noiembrie

87

1940, de îndată după revenirea generalului de la Roma87.

78 Lev Bezâmenski, *Ghitler*i *Stalin*, p. 360 – 362.

79 Dmitri Volkogonov, *Triumfi traghediia*. *Politiceskii portret I.V. Stalina*, vol. II, ediţia a II-a, Moskva, Novosti, 1990, p. 120.

80 Lev Bezâmenski, *Ghitler*i *Stalin*, p. 356.

81 William L. Shirer, op. cit., p. 847 – 848; Adolf Hitler, *Directive de război*, p. 122 – 128.

82 Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, vol. 76, f. 369370.83

83 Vezi telegrama nr. 40 556 a Legaţiei României din Berlin către MAS din Bucureşti (*ibidem*, f. 13).

84 *Ibidem* (telegrama cifrată nr. 65 290 din 17 octombrie 1940 a MAS din Bucureşti către Legaţia din Berlin).

85 *Ibidem* (telegrama cifrată nr. 70 741 din 5 noiembrie 1940, Legaţia din Berlin către MAS din Bucureşti).

86 *Ibidem* (telegrama cifrată nr. 65 969, MAS din Bucureşti către Legaţiile din Roma şi

Tokio).

87 *Ibidem* (telegrama cifrată nr. 74 693 a Legaţiei din Sofia către MAS din Bucureşti).

— Noiembrie 1940: În condiţiile precizate, au survenit aderări „în valuri” ale sateliţilor Germaniei la Pactul Tripartit: Ungaria (20 noiembrie 1940), România (23 noiembrie 1940), Slovacia (24 noiembrie 1940). Exemplul dat s-a dovedit, la scara Europei dominată de

Reichul nazist, în bună măsură molipsitor, fiindcă s-au mai înrolat în *Axă* Bulgaria (3 martie 1941), Iugoslavia (25 martie 1941) 88 şi Croaţia (15 iunie
1941) 89.

În ceea ce-l priveşte, generalul Ion Antonescu, după cum am constatat, nu a ascuns, în directivele date colaboratorilor săi, în corespondenţa cu Legaţiile României din Berlin, Roma şi Tokio ori în declaraţiile publice făcute cu mai multe săptămâni înainte de 23 noiembrie 1940, că el se decisese pentru o „alegere" în direcţia *Axei*. Astfel, imediat după constituirea *Axei*, într-un interviu acordat cotidianului „Stampa" din Torino (preluat la 30 septembrie 1940 de „Universul" din Bucureşti), conducătorul statului român a prognozat: „... *Voi merge cu* Axa, *fiindcă interesele noastre politice şi economice coincid*, *fiindcă*, *pentru securitatea noastră*, *nu există posibilitatea de a ne separa de Italia şi Germania şi fiindcă România nu intră în sfera economică anglo-franceză „90*. A urmat o declaraţie pe aceeaşi temă şi în acelaşi sens, la 13 octombrie 1940, pentru cotidianul oficial „Völkischer Beobachter" din Berlin, redată la Bucureşti de „Cuvântul" 91 sau de „Universul" 92. Generalul s-a explicat într-un mod cât se poate de limpede: „... *Adeziunea noastră la* Axă *reprezintă adeziunea la această lume nouă*, *pasul pe care poporul român şi regimul naţional-legionar l-au făcut pe drumul viitorului şi al progresului*. *De pe acest drum nu se va abate niciodată*, *căci interesele poporului ne cer apărarea drepturilor sale naţionale eterne*, *prin mijloace* [care] *să asigure existenţa veşnică a civilizaţiei*... „Iar în încheiere: „... *Naţiunea germană şi Marele Reich german sunt realităţi pe care vreau să rezemăm structura statului nostru*, *convingerea şi fiinţa noastră* „93. URSS, care, din câte ştim, făcuse demersuri concrete pentru a fi primită în *Axă*, a apreciat pentru început că adeziunea României la *Pactul Tripartit* nu crea probleme. Astfel, chiar la 27

noiembrie 1940, ministrul român la Moscova, Grigore Gafencu, raporta că se întâlnise cu A.I. Vîşinski, adjunctul lui V.M. Molotov, iar diplomatul sovietic îi declarase că „Guvernul sovietic îşi dă seama de situaţiunea generală şi nu consideră adeziunea României la Pactul Tripartit ca un act îndreptat împotriva

88 La Belgrad, decizia guvernului în funcţie a provocat o lovitură de stat, instalarea unui nou cabinet şi accelerarea intervenţiei *Wehr*machtului. Războiul din Iugoslavia, avea să pretindă Hitler la 26 februarie 1945, au modificat programul stabilit pentru *Operaţiunea „Barbarossa”*. Atacarea URSS n-a putut avea loc decât începând cu 22 iunie 1941, amânarea intervenită având consecinţe „fatale” pentru întreaga desfăşurare a ostilităţilor în Est (cf. Adolf Hitler, *Testament politic*, p. 76 – 77).

89 Vezi Roger Céré, Charles Rousseau, *Chronologie*... p. 191; Ion Calafeteanu, coordonator, *Istoria politicii externe româneşti în date*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 331; Andreas Hillgruber, *Der „Hitler Koalizion”*, p. 175 – 176. A se vedea textul protocolului de aderare a României, în Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*, p. 231, iar, în prezentul volum, în anexa Arhiva CNSAS, Bucureşti, vol. 76, f. 13). Alte detalii despre constituirea *Axei* şi extinderea ei, în A.A. Gromîko, ed., *Istorila diplomaţii*, IV, p. 100 – 114.

90 Cf. Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, vol. 9, f.

129.

91 *Ibidem*, f. 130.

92 *Ibidem*, II. 131 – 134.

93 *Ibidem*, f. 134.

URSS-ului”. „Am ţinut fireşte – asigura Gafencu – să confirm acest punct de vedere” 94. Centrala din Bucureşti s-a grăbit să confirme susţinerile lui Gafencu. La 29

noiembrie 1940, Bucureştii au informat Legaţia română din Moscova că, în adevăr, gestul României nu trebuia interpretat „ca un act contra URSS-ului” 95. În fapt, declaraţia generalului Antonescu la Berlin, imediat după semnarea aderării României la Pact în 23 noiembrie, era, cu adevărat, „cuminte”, în sensul că nu exprima tendinţe antisovietice, limitându-se să insiste asupra dorinţei sincere a poporului român de-a coopera *„la reconstrucţia Europei şi a lumii, ca şi la apărarea civilizaţiei actuale, care este asigurată prin victoria Statelor Unite în Pactul Tripartit” 96*.

La mai multe luni după consumarea evenimentului însă, în iulie 1942, Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru al Afacerilor Străine, încercând să „descifreze” prezenţa Bucureştilor în Axă, a considerat că, pentru România şi Europa, Hitler şi Reichul reprezentau… „salvarea de hidra bolşevică” 97.

— 13 mai 1941: Cea dintâi defecţiune diplomatică majoră a *Axei* Berlin-Roma-Tokio – Zosuke Matsuoka, ministrul de externe nipon, aflat în scurtă vizită la Moscova, semnează cu V.M. Molotov Pactul de neutralitate Japonia – URSS98. Din primul moment, în cercul lui Stalin de la Kremlin s-a acreditat opinia fermă în privinţa semnificaţiei pactului: „Un pas important pentru prevenirea unui război pe două fronturi” 99. Era vorba, prin urmare, de o lovitură aplicată *Axei* din interior, iar URSS obţinea un avantaj imens în cazul unui atac german, care va surveni la 22 iunie 1941. Iar Kremlinul a beneficiat de acest avantaj până la sfârşit, în 1945, când Armata Roşie a atacat Japonia după dezastrul atomic de la Hiroshima şi Nagasaki.

— 22 iunie 1941: *Axa* Berlin-Roma-Tokio este în plină expansiune – Reichul nazist atacă URSS, fiind susţinut, din prima zi a agresiunii, de sateliţii europeni (România, Ungaria, Finlanda) şi Italia100, în timp ce Japonia,

fondator al alianţei, a preferat, în virtutea pactului din 13 aprilie 1941 cu URSS, să nu se implice în ostilităţi şi nu o va face, după cum s-a precizat, nicicând în cursul celui de-al doilea război mondial.

— 25 noiembrie 1941: În toiul campaniei militare a Germaniei şi sateliţilor ei pe Frontul de Est, se desfăşoară la Berlin festivităţile prilejuite de semnarea protocolului privind prelungirea pe un nou termen de cinci ani a Pactului Anticomintern101. Anterior, pactul beneficiase de semnăturile Italiei (6 noiembrie 1937), Ungariei şi statului Manciuko (24 februarie 1939) ori Spaniei (27 martie 1939), pentru ca de această dată, în

94 *Ibidem*, f. 5.

95 Idem, vol. 76, f. 6 (telegrama 76 818 din 10 noiembrie 1940).

96 *Ibidem*, f. 187 (vezi textul integral al Declaraţiei în anexa volumului).

97 Idem, vol. 9, f. 138 şi urm.

98 Alan Bullock, *Hitler et Staline*, II, p. 164.

99 Dmitri Vokogonov, op. cit., II, p. 116.

100 Cf. Grigore Gafencu, *Preliminarii la Războiul din Răsărit*, editor Tudor Stoica, Bucureşti, Editura Globus, 1996, *passim*; Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*, p. 115 şi urm.

101 Andreas Hillgruber, *Die „Hitler Koalizion"*, p. 176 – 177.

capitala Reichului, să se producă înghesuiala pretendenţilor: România102, Bulgaria.

103

Slovacia, Croaţia, Finlanda, guvernul marionetă de la Nankin şi Danemarca103.

Prezent la festivităţi104, în calitatea sa de titular al Ministerului Afacerilor Străine al României, Mihai Antonescu a rostit, în deplin acord cu atmosfera întregii manifestări, următorul discurs:

„România a aderat la acest pact prin fapta Mareşalului Antonescu şi a soldatului român la 22 iunie.

Alături de glorioasa armată a Marelui Reich naţional-socialist, poporul român a intrat în luptă pentru de-a pururi şi pentru dreptate, pentru libertate şi pentru civilizaţie.

Dacă istoria este dreaptă – şi istoria nu poate fi decât dreaptă – ea nu va putea să nu considere acţiunea anticomunistă a Axei şi marea luptă a lui Adolf Hitler decât ca un dar adus civilizaţiei şi Europei. Este opera cea mai constructivă a veacului nostru, zidită prin sânge şi prin ertfă.

România a început lupta împotriva comunismului în anul 1919 şi o va continua întotdeauna sincer şi fără vorbe „105.

De asemenea, fiind primit de Adolf Hitler, Mihai Antonescu a beneficiat, conform propriei note dictată după revenirea sa la Bucureşti, de dezvăluirile Führerului în privinţa „secretului" războiului: *„Misiunea mea, dacă izbutesc, este de a dărâma slavismul. Am început lupta împotriva evreilor, a internaţionalelor lor şi, pentru că n-am fost înţeles şi ajutat, a trebuit să încep lupta împotriva plutocraţiei anglo-saxone şi, apoi, a lumii anglo-saxone. N-am fost înţeles, dar trebuie totuşi să continui lupta pentru că altfel Europa va pieri invadată de slavi şi comunizată şi va distruge civilizaţia latină-germană"*. Potrivit documentelor germane, confirmate şi de Mihai Antonescu, Adolf Hitler, în finalul întrevederii, ar fi avut numai cuvinte de laudă pentru Mareşalul Antonescu, pe care l-ar fi apreciat de la prima lor întâlnire şi în care a recunoscut pe „şeful fanatic naţional al unui popor", asigurându-şi interlocutorul că România avea în

el „un prieten sincer".

102 Cu prilejul aderării Pactul Anticomintern,

România a fost reprezentată la Berlin de Mihai Antonescu, care la 24 – 29 noiembrie 1941 a avut multiple întrevederi cu omologul său german, Joachim von Ribbentrop, dar şi cu Alfred Rosenberg sau Hermann Göring (Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, vol. 41, II. 106 – 117, 147), iar la 27 noiembrie 1941 cu Adolf Hitler (*ibidem*, II. 131 – 139). Invitaţia România de-a adera la Pact se produsese printr-un demers comun, din 14 noiembrie 1941, al miniştrilor Germaniei, Italiei şi Japoniei pe lângă Mihai Antonescu (idem, vol. 9, f. 117).

103 *Ibidem*; Ion Calafeteanu, coordonatori, op. cit., p. 333; Roger Céré, Charles Rousseau, *Chronologie*… p. 192.

104 Iniţial, von Ribbentrop l-a invitat la Berlin pe Mareşalul Antonescu (cf. Arhiva CNSAS1 Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, vol. 76, f. 411 – 413).

105 Idem, vol. 9, f. 121. La Berlin, ministrul de externe german şi ambasadorul nipon Kintomo Mushakoji au semnat un „Acord contra Internaţionalei Comuniste” (*ibidem*, f. 123), însoţit de un „Protocol suplimentar” (*ibidem*, f. 124), în vreme ce toţi delegaţii prezenţi, inclusiv cel român, au parafat „Protocolul privitor la prelungirea termenului de valabilitate a acordului împotriva Internaţionalei Comuniste” (*ibidem*, f. 122). A se vedea documentele în anexa volumului.

106 Idem, vol. 41, f. 136; vezi şi Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 97 – 102.

107 Cf. Andreas Hillgruber, *Les entretiens secrets de Hitler*, p. 680.

Se impune, în acest loc, să consemnăm că, în acele le zile, mai precis la 28 noiembrie 1941, Adolf Hitler le-a acordat audienţă Regelui Mihai I şi Reginei Mame, aflaţi la Berlin în trecere spre Bucureşti după călătoria la Florenţa. Din nefericire, în arhivele germane, distruse la sfârşitul războiului în cursul bombardamentelor aliate, nu’s

108

a păstrat stenograma convorbirii Hitler-Regele Mihai I.

— 12 decembrie 1941: România, la solicitarea expresă a Germaniei şi Italiei prin intervenţiile oficiale ale miniştrilor lor la Bucureşti, Manfred von Killinger şi, respectiv, Renato Bova Scoppa109, declară război Statelor Unite ale Americii110. Washingtonul nu a reacţionat pe moment, ci de-abia în iunie 1942, la solicitarea Moscovei, când va răspunde printr-o declaraţie de război111. Este cazul să reţinem că presiunile Berlinului şi Romei asupra României s-au efectuat în litera (art. 3) şi în spiritul Pactului Tripartit112, fiind, probabil, după cum a remarcat Andreas Hillgruber, una din rarele ocazii, dacă nu cumva singura, în care *Axa* şi-a spus cuvântul în acest fel pe lângă cabinetul Ion Antonescu113. Faptul trebuie reţinut, pentru înţelegerea exactă a evoluţiei raporturilor dintre România şi Axă, în sensul că legăturile stabilite, atâtea câte au fost şi cum s-au manifestat, ele, în orice moment între 1940 şi 1944, au trecut prioritar prin canalul Bucureşti-Berlin, acesta reprezentând temeiul alianţei. În rest, a opinat Hillgruber, aderarea Bucureştilor la *Axă* „a fost doar o chestiune de formă", astfel că, nici chiar în cazul conducerii Războiului din Răsărit, România şi Germania nu au avut o legătură contractuală precisă114 În adevăr, Hitler şi Antonescu nu au încheiat nicio convenţie privind condiţiilor colaborării lor pe timpul campaniei din Est115. Cum s-ar explica o atare „eroare"? Andreas Hillgruber, la care revenim, presupune că ambii lideri mizau pe o campanie de scurtă durată în Est, pe zdrobirea fulgerătoare a URSS116. De asemenea, România, după campania celor 33 de zile din iunie-iulie 1941 în Basarabia şi nordul Bucovinei şi-a eliberat teritoriile străbune, ocupate de Armata Roşie în iunie 1940, dar nu

108 *Ibidem*, pp. 15, 676. La 21 noiembrie 1941,

înainte de-a porni spre Berlin, Mihai Antonescu a discutat cu Manfred von Killinger detaliile vizitei la Berlin a Regelui Mihai şi a Reginei Mamă, care fuseseră invitaţi de către A. Hitler. Suveranul solicitase ca vizita „să aibă un caracter strict privat „(Arhiva CNSAS, vol. 76, f. 411). După câteva săptămâni, Hitler avea să-şi reamintească de primirea suveranilor, fiind neplăcut impresionat de Regele Mihai, pe care l-a caracterizat un… «simplu porc josnic» (?!) (cf. dr. Henry Picker, Za*stolnâierazgovorî Gh*itlera, Smolensk, Rusici, 1998, p. 88, notă din 26 februarie 1942).

1°9 Arhiva CNSAS, vol. 9, f. 49.

110 *Ibidem*; Paul D. Quinlan, ed., *The United States and România*. *American-Romanian Relations during the 20th Century*, Woodland Hills, California, 1988, p. 92; Joseph F. Harrington, Bruce J. Courtney, *Relaţii româno-americane*. *1940 – 1990*, Iaşi, Institutul European, 2002, p. 30 – 31; Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*, p. 338.

111 *Ibidem*.

112 Vezi stenograma întrevederii din 12 decembrie 1941 a lui Mihai Antonescu cu Killinger şi Bova Scoppa, aceştia din urmă insistând pentru declararea războiului în virtutea art. 3 din Pactul Tripartit.

113 Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 150. În *Ibidem*.

115 Cf. şi Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945*, Iaşi, Centrul de Istorie şi Civilizaţie Europeană, 1995, p. 20.

116 Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 150.

117

a avansat ţeluri anexioniste pe seama URSS117. Pe Frontul de Est, colaborarea româno-germană n-a depăşit niciun moment limitele unei „coaliţii obişnuite”, astfel că România, din 1941 şi până în 1944, precum şi Finlanda, s-a aflat permanent într-un „război paralel” alături de

Germania împotriva URSS118. Având în atenţie sistemul introdus de URSS în Europa Est-Centrală după 1944 – 1945, Andreas Hillgruber nu admite, pentru perioada 1940 – 1944, cât timp Antonescu a fost aliatul lui Hitler, statutul de satelit al României în orbita Germaniei, pledând pentru situaţia de stat independent119. Cu trimitere directă la cele dintâi convorbiri Hitler-Antonescu la Berlin în noiembrie 1940 şi la aderarea României la Axă, istoricul german reţinea că ele au fost *„hotărâtoare pentru raporturile viitoare dintre Germania şi România. Din ziua aceea* [22 noiembrie 1940] *Hitler a văzut în Antonescu omul de încredere pentru cauza comună a Germaniei şi României, acordându-i o încredere nelimitată, până la înlăturarea acestuia la 23 august 1944, în pofida reticenţelor exprimate din diferite părţi şi în pofida marilor dificultăţi cu România, îndeosebi după 1943 12°*.

— 1941 – 1944: În plin război, cuvântul decisiv a aparţinut – cum se putea altfel? – armelor, în vreme ce muzele, inclusiv diplomaţia, au trebuit să bată în retragere. Iată de ce nu se poate aprecia cu exactitate care a fost rolul *Axei* în desfăşurarea războiului Germaniei şi al aliaţilor ei, dar, oricum, n-a fost decisiv, de vreme ce, în final, s-au înregistrat doar catastrofe şi, în mod sigur, confruntările militare eşuate au subminat toate formulele diplomaţiei secrete promovate de Berlin, Roma sau Tokio. Deducem, în acest fel, că fiind în dependenţă completă de mersul operaţiunilor militare, forţa şi strălucirea *Axei* au fost de scurtă durată. În 1940 – 1941, rolul şi influenţa ei au fost majore, rostul ei dovedindu-se ofensiv, aşa cum s-a întâmplat la 22 iunie şi 7 decembrie 1941, când au fost agresate URSS şi, respectiv, SUA. Dar, tocmai în aceste Mari Puteri, *Axa* avea să-şi afle cei mai redutabili inamici, care în 1942 – 1943, în urma loviturilor aplicate la Midway, EI Alamein şi Stalingrad, au preluat definitiv iniţiativa în conflictul planetar. În chip mai mult ori mai puţin simbolic,

chiar la 1 ianuarie 1942, SUA, URSS şi Marea Britanie.

121

alături de alte 23 de guverne aliate şi asociate, au lansat Declaraţia Naţiunilor Unite, prin care semnatarii se angajau solemn *„să întrebuinţeze toate resursele lor, militare şi economice, contra acelor membri ai Pactului Tripartit şi contra acelor aderenţi ai acestui din urmă Pact, cu care unul din guvernele semnatare se găseşte în stare de război”* (art. 1). Pentru Hitler şi aliaţii săi, anul 1942 a coincis şi pe plan diplomatic cu pierderea iniţiativei în război, ceea ce, pentru Axă, s-a tradus, simplu, în începutul sfârşitului122.

Din această perspectivă, fără îndoială, decizia generalului Ion Antonescu, în noiembrie 1940, de-a înrola România în sistemul *Axei* a fost una majoră, gravă, plină de consecinţe. Mai cu seamă că poziţia România va rămâne neschimbată până la 23 august

117 Cf. Alesandru Duţu*, între Wehrmacht şi Armata Roşie*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, p. 7 – 8.

118 Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 275.

119 *Ibidem*, p. 273 – 277.

112201 *Ibidem*, p. 151.

121 Constantin Buşe şi colaboratori, eds., *Acte şi documente*, II, p. 121 – 122; Constantin Buşe, Nicolae Dascălu, *Diplomaţie în vreme de război. De la Charta Atlanticului la Carta ONU*, Bucureşti, Editura Universităţii, 2000, p. 44 şi urm.

122 Cf. Henri Michel, *Le Seconde Guerre mondial*, *p. 372 – 373*.

1944. Cu obligativitate, decizia lui Antonescu, care-şi va asuma deplina responsabilitate pentru gestul făcut, trebuie examinată atât în context, cât şi prin prisma perspectivelor, al urmărilor înregistrate. Cu atât mai mult cu cât gestul generalului nu a afectat numai soarta lui, ci,

într-o măsură netăgăduit copleşitoare, destinul însuşi al României. Este adevărat că, în urma loviturii de stat de la 23 august 1944123, odată răsturnat regimul Antonescu, România a abandonat din proprie iniţiativă *Axa* şi s-a înrolat în tabăra Naţiunilor Unite, contribuind efectiv la victoria Aliaţilor în Europa, însă Marii învingători, în ciuda elogiilor şi încurajărilor exprimate, nu au primit-o în rândurile lor, nu i-au acordat (precum Italiei) cel puţin statutul, reclamat de Bucureşti, de cobeligeranţă, preferând s-o trateze, în conformitate cu Convenţia de Armistiţiu din 12/13 septembrie 1944 şi cu Tratatul de Pace de la Paris din 10 februarie 1947, drept *un stat învins*. Ca atare, pe toate planurile şi în toate sensurile, inclusiv sub raportul duratei, urmările pentru România s-au dovedit dezastruoase. Ca dovadă, nici în prezent, nu se poate pretinde cum că ne-am fi desprins complet şi definitiv de consecinţele acelei situaţii.

Totuşi, referindu-ne la contextul în care Antonescu a aderat la *Axă* în 1940, este obligatoriu să ne raportăm şi la situaţia României mutilate, la voinţa cvasi-unanimă a poporului român de a-şi reface frontierele răşluite, ca să nu mai insistăm asupra pericolului imens ce rezulta din situaţia geopolitică ivită – ţara prinsă în menghine de către cei doi monştri politici, militari şi ideologici ai veacului XX, Reichul Brun şi Rusia Roşie, care-şi disputau întâietatea în această zonă a continentului. Or, nu era Ion Antonescu, patriotul şi militarul desăvârşit, persoana care să fi ignorat condiţiile concrete124. Peste ani, în faimosul *Memoriu* înaintat aşa-zisului Tribunal al Poporului din Bucureşti, în finalul „procesului" din 6 – 17 mai 1946, ex-Mareşalul României avea să observe: „*… Sunt acuzat că am sprijinit România pe Germania, despărţind-o de aliaţii ei fireşti*. «*Aliaţii ei fireşti*», *de la acea epocă, se prăbuşise* [*ră*], *se prăbuşise Franţa, se prăbuşise* [*ră*] *Mica înţelegere şi înţelegerea Balcanică, se prăbuşise* [*ră*] *Polonia, Ţările*

Baltice şi Finlanda, se prăbuşise [ră] Liga Naţiunilor şi securitatea colectivă. Se prăbuşise [ră] şi toate graniţele noastre, şi procesul nu era terminat. Ungurii pretindeau tot Ardealul. Rusia, după cum ne-au declarat de mai multe ori domnii Ribbentrop şi Hitler, pretindea Moldova până la Carpaţi, Delta Dunării şi baze strategice în Dobrogea, ceea ce însemna şi pierderea acestei provincii. În faţa acestei perspective şi în lipsă de altceva, Regele Carol, pentru a salva Ţara şi pe el, a dat, pe plan economic, Germaniei tot ce i s-a pretins; a admis cursul mărcii la 60 şi chiar la 80 [lei]; a repudiat public garanţiile britanice, a propus Germaniei un pact de alianţă perpetuă militară şi politică; a cerut trimiterea unei Misiuni Militare Germane, atât pentru instruirea cadrelor noastre, cât şi, mai ales, ca un simbol al garanţiilor date; a acceptat aderarea la Pactul Tripartit125; a dat Germaniei monopolul exportului petrolului în schimbul armamentului

123 Subliniem aici că istoricii americani Joseph F. Harrington şi Bruce J. Courtney acordă evenimentului de referinţ caracterul unei „lovituri de stat împotriva României (subl. Gh. B.)” (vezi *Relaţii româno-americane. 1940 – 1990*, p. 37).

124 Cf. Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, Craiova.

Editura H12 selios, 2002, p. 36 – 37.

125 Inexact, de vreme ce *Axa* s-a constituit la 27 septembrie 1940, iar Carol al II-lea abdicase la 6 septembrie 1940. În general era evidentă tendinţa ex-Mareşalului de a se delimita cu precizie în raport cu fostul monarh răspunderile pentru orientarea politicii externe a Bucureştilor în 1940 în direcţia celui de-al III-lea Reich.

necesar armatei, intrând, astfel, total, şi fără putinţă de ieşire, în orbita germană. Aceasta este situaţia economică şi politică internaţională pe care am găsit-o în septembrie 1940. Orice altă politică nu era posibilă. Orice

gest de ieşire făcut ar fi dus la protectorat, sigur la pierderea Ardealului de Sud şi poate la ocuparea Moldovei, a Deltei şi a Dobrogei de către Rusia [...] *În concluzie, am mers cu Germania fiindcă am găsit Ţara angajată în această politică şi nu putea nimeni atunci, oricine ar fi fost el, să-i dea o altă orientare, fără riscul de a prăbuşi total Ţara. Trebuia, deci, făcută o politică de moment pentru a evita protectoratul cu toate consecinţele lui cunoscute „126.*

— August 1944: Defecţiunea României din *Axă* a coincis *ipso facto* cu prăbuşirea regimului Antonescu, survenind în consecinţă:

— 24 august 1944 (orele 16, 30): Radio Bucureşti difuzează declaraţia noului guvern de la Bucureşti prin care se proclamă intervenţia stării de război între România şi Germania.

— 30 august 1944: Guvernul României rupe relaţiile diplomatice cu Ungaria, Slovacia şi Croaţia, la şapte zile după ce încetaseră, automat, plenipotenţele trimisului „oficial" al lui Mussolini la Bucureşti127.

— 6 septembrie 1944: Guvernul României declară oficial război Ungariei horthyste, concomitent cu declanşarea operaţiunii trupelor române şi sovietice pentru eliberarea Transilvaniei de Nord-Vest.

— 20 ianuarie 1945: Guvernul Italiei declară oficial drept nul şi neavenit Dictatul de la Viena, după ce la Moscova, în noaptea de 12/13 septembrie 1944, Marile Puteri Aliate şi Asociate procedaseră identic prin articolul 19 al Convenţiei de

128

Armistiţiu impusă României.

În felul acesta, după mai puţin de patru ani, *pentru România* Axa *Berlin-Roma-Tokio devenise istorie*.

* * *

Problema rolului şi locului României în *Axa* Berlin-

Roma-Tokio nu este nouă pentru istorici. Fără exagerare, dar ea s-a aflat în atenţia studioşilor de îndată după consumarea evenimentelor, iar literatura de specialitate la care am apelat ne scuteşte, probabil, de orice alte comentarii. Dorim numai să adăugăm că, pentru istoriografia problemei, cititorul poate afla detalii suplimentare în *Prefaţa* lui Andreas Hillgruber

126 Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, p. 37 – 38, nota 19.

127 Din 1943, după arestarea lui Mussolini la 25 iulie, Renato Bova Scoppa a continuat să reprezinte la Bucureşti interesele guvernului regal proaspăt instalat al Mareşalului Badoglio. Ulterior, la 25 septembrie 1943, Hitler i se adresează personal lui Antonescu, solicitându-i să recunoască „Republica" lui Mussolini. Ceea ce şeful statului român a acceptat chiar a doua zi (Arhiva CNSAS, 1946, vol. 8, f. 93). A fost un motiv serios pentru care, la 27 septembrie 1943, Bova Scoppa i-a cerut explicaţii lui Gheorghe Barbul, ca reprezentant al MAS al Regatului României (*ibidem*, f. 184).

128 Pentru cronologia faptelor, vezi îndeosebi: Ion Calafeteanu, coordonator, op. cit., p. 340 – 346; Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*, p. 609 – 610; K.D. Erdmann, op. cit., p. 824 – 825; MAE al României, *Relaţiile diplomatice ale României. Cronologie*, Bucureşti, 1994 (text xerografiat).

(1925 – 1989) la ediţia a II-a a excelentei sale monografii privind relaţiile germano-române dintre 1938 şi 1944129, la care am făcut repetate trimiteri, precum şi în *Cuvântul înainte* al regretatului nostru coleg V.F. Dobrinescu la volumul de documente acoperind raporturile militare dintre Bucureşti şi Berlin pe perioada funcţionării *Axei130*. Sunt motive serioase, aşadar, pentru a nu mai insista asupra aspectelor istoriografice, mulţumindu-ne să

relevăm valoarea excepţională a unor volume de documente diplomatice şi militare absolut necesare pentru aprofundarea temei *România şi Axa*[131].

Nu încheiem, fără a constata că, în noiembrie 1940, plasarea URSS în afara *Axei* Berlin-Roma-Tokio a constituit *o şansă uriaşă* pentru România lui Antonescu, care numai astfel a evitat să devină o pradă râvnită, sigură şi mult prea lesne digerabilă pe altarul „tovărăşiei" Hitler-Stalin, aşa cum s-a mai întâmplat, la 23 august 1939. Ceea ce a reprezentat doar un aspect al problemei. Întrucât, pe de altă parte, eşecul Pactului Tripartit de-a deveni Cvadripartit a avut un preţ: Axa, mai puţin Japonia, se va pune cu URSS în stare de război, care, prin forţa lucrurilor, avea să se extindă în conflict general implicând şi SUA, devenite, împreună cu Marea Britanie, aliaţi de bază ai Moscovei. Însă pentru România, care urmărea să-şi restabilească graniţele, o atare configurare a forţelor beligerante a echivalat cu participarea efectivă la război de partea *Axei*, a Germaniei şi Italiei în speţă, după „defecţiunea" admisă a Japoniei în Extremul Orient. În acest fel, în mod concret, *Antonescu a ajuns*, *cu sau fără voia sa*, *al III-lea om al Axei*, după Hitler şi Mussolini, iar, după debarcarea „Ducelui" la 25 iulie 1943, a promovat chiar *pe locul secund*... Este adevărat că numai pentru 13 luni, dar care – prin prisma deznodământului – aveau să se dovedească fatale, României şi Mareşalului ei.

Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 27 – 32.

130 Cf. V.F. Dobrinescu şi colaboratori, eds., *Relaţii militare româno-germane*. *19391944*. *Documente*, Bucureşti, Editura Europa Nova, 2000, p. V-IX.

131 Vezi, îndeosebi, volumele de documente diplomatice germane din colecţia *ADAP*, seriile D (1937 – 1941) şi E (1941 – 1945); stenogramele germane ale întrevederilor Hitler-Antonescu, editate de Andreas

Hillgruber, *Les entretiens secrets de Hitler*, ed. citată; idem, *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, I-II, Frankfurt am Main, Bernard und Graefe Verlag, 1966 – 1970; stenogramele româneşti ale convorbirilor Antonescu-Hitler (Vasile Arimia şi colaboratori, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite. 1940 – 1944*, I-II, Bucureşti, Editura Cozia, 1991; Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, ediţia citată), iar, dintre sursele capitale, Jurnalul înaltului Comandament al Wehrmachtului (*OKW*), editat de Percy Ernst Schramm, Helmuth Greiner, Walter Hubatsch, Andreas Hillgruber şi Hans-Adolf Jacobsen, *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (*Wehrmachtführungsstab*). *1940 – 194*5, 8 volume, ediţia a II-a, München, Bernard und Graefe Verlag, 1982), precum şi „directivele de război" ale lui Hitler (cf. Adolf Hitler, op. cit., în traducere, ediţia citată); în aceeaşi categoria, includem *Procesul Mareşalului Antonescu. Documente*, I-III, editor Marcel-Dumitru Ciucă, Bucureşti, Editura Saeculum/Editura Europa Nova, 1995 – 1998; Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului", 1946, volumele 1-137.

CAPITOLUL IV

PRIETENUL LA NEVOIE SE CUNOAŞTE, IAR FÜHRERUL LA REBELIUNE

S-a stabilit cu precizie că acceptarea dictatului de la Viena de către guvernul condus de I. Gigurtu a marcat falimentul regimului politic instaurat de Regele Carol II la 10 februarie 19381. În contextul nemulţumirii generale din august-septembrie 1940, la 3 septembrie Carol II reuşeşte să-l convoace la Palat pe Ion Antonescu, iar, în acord cu opiniile vehiculate în cercurile politice, diplomatice şi militare din Bucureşti, în raport cu care generalul devenise „omul zilei", trecând peste propriile-i îndoieli2, îi încredinţează mandatul formării unui nou guvern. Rezervat pentru moment, Ion Antonescu, în temeiul

discuţiilor anterioare cu reprezentanţi din conducerile P.N.Ţ. şi P.N.L. ori cu liderii Mişcării Legionare3 şi al unor contacte cu Legaţia Germaniei din Bucureşti4, a acceptat

1 Despre condiţiile prăbuşirii regimului carlist şi instaurarea regimului legionaro-antonescian, în septembrie 1940, vezi mai ales: *Istoria Românilor*, VIII, *România întregită (19181940)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 418 şi urm.; A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976, p. 946; Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, ÎI/2, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 1316 şi urm.; Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918 – 1940. Evoluţia regimului politic de la democraţie la dictatură*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1996, p. 177 – 188; Mihai Fătu, *Consens pentru salvarea naţională (septembrie 1940-august 1944)*, Bucureşti, Editura M.A.I., 1996, p. 20 – 31; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX. 1918 – 1948*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 360 – 361.

2 Carol al II-lea, *între pasiune şi datorie. Însemnări zilnice*, II, *1939 – 1940*, Bucureşti, Editura Şansa, 1996, p. 254 (Însemnare din 3 septembrie 1940: *„Sunt încă foarte îndoit asupra persoanei lui”*).

3 La „procesul” său din 1946, chestionat pe tema formării guvernului cu participarea legionarilor, Ion Antonescu a precizat: *„Am format guvernul cu oameni care mi s-au pus la dispoziţie şi militari […]. Şi am dat legionarilor minimum posibil ce puteam să dăm. Au fost discuţiuni foarte violente…”*. (cf. *Procesul Mareşalului Antonescu. Documente*, vol. 1, ediţie Marcel-Dumitru Ciucă, Bucureşti, Editura Saeculum I.O. / Editura Europa Nova, 1995, p. 189).

4 Vezi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D: 1937 – 1945, vol. XI/1, *Die Kriegsjahre. 1.*

September bis 13. November 1940, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, p. 19 – 20 (telegrama nr. 1 525 din 4 septembrie 1940, Fabricius către MAE din Berlin); A. Simion, *Regimul politic*... p. 18 – 20; Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române (1938 – 1944)*, ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994, p. 130. Din telegrama menţionată a lui Fabricius din 4 septembrie 1940, reţinem: „... Generalul Antonescu m-a chemat de două ori pentru a discuta situaţia. Planul său tinde spre formarea unui guvern cu Garda de Fier şi cu câţiva miniştri acceptabili pentru noi, cu excluderea oferta suveranului la 4 septembrie 1940, pentru ca în ceasurile imediat următoare să solicite depline puteri pentru conducerea statului. Le-a obţinut a doua zi, la 5 septembrie 1940, printr-un decret semnat de Carol II5, care încă nu înţelesese că de fapt se consumau ultimele 24 de ore ale domniei sale, în condiţiile în care în noaptea de 5 – 6 septembrie 1940 noul premier îi va cere, în cursul unei audienţe de aproape două ceasuri, abdicarea imediată în favoarea fiului său Mihai. A urmat, în zorii zilei de 6 septembrie 1940, o scrisoare ultimativă a generalului trimisă Regelui, care, la ora 6, 10, a admis în sfârşit să semneze actul de abdicare6. În aceeaşi zi, succesorul lui Carol II, Mihai I, depuse jurământul de credinţă faţă de ţară şi neam, ca rege al tuturor românilor. Generalul Ion Antonescu a obţinut fără dificultate reconfirmarea deplinelor puteri în calitatea-i de prim-ministru, pentru ca apoi să se autointituleze Conducător al Statului Român7. Guvernarea lui Ion Antonescu va cuprinde două perioade distincte8: pentru început, în răstimpul regelui şi a clicii sale, dar fără a cere încă abdicarea lui [...]. În înţelegere cu colegul meu italian şi având în vedere că numai mâna forte a generalului şi o hotărâre rapidă poate salva ţara de haos, l-am sfătuit pe Antonescu să-şi asume drepturi dictatoriale, să înlăture anturajul regelui, urât de către

tară, şi să ordone miniştrilor şi secretarilor de stat să rămână la posturile lor până la rezolvarea definitivă a problemei cabinetului şi a problemei eventualei abdicări a regelui, iar el să guverneze în mod autoritar" (*ADAP 1918 – 1945*, vol. XI/1, p. 19). Vezi şi *România în anii celui de-al doilea război mondial*, I, Bucureşti, Editura Militară, 1989, p. 309.

5 Vezi Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, Iaşi, Editura B.A.I., 1990, p. 85 (Articolul 2 din D.L. nr. 3 053/5 septembrie 1940: „Investim pe Domnul General Ion Antonescu, Preşedintele Consiliului de Miniştri, cu depline puteri pentru conducerea Statului Român").

6 Cf. Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Pe marginea prăpastiei*, I, ediţia a II-a de Ioan Scurtu, Bucureşti, Editura Scripta, 1992, p. 46 – 50.

7 *Ibidem*.

8 A. Simion, *Regimul politic… passim*; idem, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 14 şi urm.; Ion Şuţa, *România la cumpăna istoriei. August '44*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1991, p. 94 – 99; Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945*, Iaşi, 1995, p. 17; *România în anii celui de-al doilea război mondial*, I, Bucureşti, Editura Militară, 1989, p. 307 şi urm., unde aflăm şi unele aserţiuni ce se impun a fi regândite: „Aducerea generalului Ion Antonescu în fruntea guvernului român a fost […] o soluţie impusă de cercurile conducătoare de la Berlin şi acceptată de vârfurile burgheziei române care vedeau în el „rezerva politică" pentru acei ani dramatici […]. În ciuda opoziţiei tot mai energice a maselor populare, vieţii politice interne româneşti i-a fost imprimat un curs contrar tradiţiilor şi opţiunilor întregului nostru popor…" (*ibidem*, p. 309). De asemenea, regimul din 1940 – 1941 a fost denumit fără

reticenţă „fascist” (cf. Gh. Zaharia, Ion Cupşa, *Participarea României la înfrângerea Germaniei naziste*, Bucureşti, Editura Politică, 1985, p. 45). Despre regimul legionaro-antonescian, vezi Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p.132 şi urm.; Larry L. Watts, *O Casandră a României. Ion Antonescu şi lupta pentru reformă. 1916 – 1941*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 299368; Gh. Buzatu, ed., *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, *passim*; Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Pe marginea prăpastiei. 21 – 23 ianuarie 1942*, I-II, ediţia I, Bucureşti, 1941; ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Scripta, 1992; Mareşal Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului românesc*, I, ediţie Gh. Buzatu, Iaşi, Editura Moldova, 1992, *passim*; I.C. Drăgan, ed., *Antonescu. Mareşalul României şi războaiele de reîntregire*, I-II, Veneţia, Editura Nagard, 1986 – 1988; Horia Sima, *Era libertăţii. Statul naţional legionar*, I-II, ediţia a II-a, Timişoara, Editura Gordian, 1995; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din ţara pierdută*, ediţia a II-a în limba română, Alba Iulia – Paris, Fronde, 1994; Gheorghe Barbul, septembrie 1940-ianuarie 1941, generalul a condus în colaborare cu legionarii, pentru ca ulterior, din ianuarie 1941 şi până în august 1944, să renunţe la un cabinet de coloratură politică, impunând unul militar9. La 14 septembrie 1940, Ion Antonescu a proclamat România stat naţional-legionar. Cabinetul format tot atunci, cu precădere din elemente legionare în frunte cu Horia Sima, Comandantul Mişcării Legionare, ca vice-premier10, şi-a propus dintru bun început să realizeze „o schimbare totală de front” a politicii interne şi externe a României11. În domeniul politicii externe, reorientarea înfăptuită de regimul legionaro-antonescian a fost12 neîntârziată spre *Axa* Berlin-Roma-Tokio13, situaţie întărită la 23 noiembrie 1940, când România a aderat la Pactul Tripartit14, fapt

care a consolidat

Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei, ediţie V.F. Dobrinescu, Iaşi, Institutul European, 1992; George Magherescu, *Adevărul despre Mareşalul Antonescu*, I, Bucureşti, Editura Păunescu.

1991.9

9 În istoriografia de dinainte de 1989, guvernările I. Antonescu din 1940 – 1944 au fost tratate, în linii generale, nediferenţiat, fiind calificate pe rând fasciste (regimul din 1940 – 1941) şi apoi militaro-fasciste (regimul din 1941 – 1944). În acest sens, reţinem aserţiunea după care: „Regimul politic statornicit [în ianuarie 1941] *a fost un regim totalitar de dictatură militară-fascistă*... (subl. autorilor)" (cf. Gh. Zaharia, Ion Cupşa, *Participarea României la înfrângerea Germaniei fasciste*, p. 51). Toate aceste aspecte au fost dezvoltate (şi denaturate) într-o lucrare specială: Mihai Fătu, *Contribuţii la studierea regimului politic din România (septembrie 1940 – august 1944)*, Bucureşti, Editura Politică, 1984); autorul şi-a reconsiderat ulterior poziţia (vezi M. Fătu, *Consens pentru salvarea naţională... passim*). S-au avansat însă şi opinii care au desconsiderat caracterul presupus fascist al regimului antonescian (vezi Al. Gh. Savu, Gh. Buzatu ş.a.)

10

10 Cf. Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti (1927 – 1941)*, Bucureşti, FFP – ress, 1996, p. 60 – 61.

11 Vezi Horia Sima, *Era libertăţii*, I, p. 26 şi urm. Din Apelul lansat la 15 septembrie 1940 către legionari de către Horia Sima: „... Începem mobilizarea tuturor elanurilor româneşti, încep ceasurile grele ale tuturor jertfelor pentru refacerea Ţării şi cucerirea ei din adâncuri, începe munca aspră şi fără odihnă, începe organizarea în locul haosului care ne-a stăpânit până acum" (*ibidem*, p. 30).

12 Vezi capitolul III.

13 A se vedea interviul acordat de Ion Antonescu oficiosului german „Völkischer Beobachter” din 13 noiembrie 1940.

14 Ion Şuţa, *România la cumpăna istoriei*, p. 109, 393 – 394; Florin Constantiniu, Alesandru Duţu, Mihai Retegan, *România în război. 1941 – 1945. Un destin istoric*, Bucureşti, Editura Militară, 1995, p. 46: A. Simion, *Regimul politic din România*... p. 140 – 146; Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, p. 134 – 153. Stenograma germană a întrevederii Hitler-Antonescu din 23 noiembrie 1940 cuprinde aceste precizări: „... El [Antonescu] va continua să organizeze cu energie armata română şi, în primăvară, ea va fi gata de luptă. România nu cere decât ca frontierele ei să fie restabilite” (*ibidem*, p. 152). Nu a lipsit nici angajamentul lui Antonescu de a merge „cu *Axa* până la sfârşit” (cf. Andreas Hilgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler. Septembre 1939-Decembre 1941*, Paris, Fayard, 1969, p. 373, nota 4). Despre convorbirile lui I. Antonescu la Berlin, în noiembrie 1940, cu prilejul aderării României la Axă, vezi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D: 1937 – 1945, vol. XI/2, p. 554 – 560, 576 – 577; Andreas Hilgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, 354 – 364, 372 – 373; Vasile Arimia şi colab., eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite (1940 – 1944)*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, p. 35 – 45, 52 – 53; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei*... p. 194 – 198; Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu*... p. 19 – 27. În scrisoarea trimisă lui Iuliu Maniu la 22 iunie 1941 ca răspuns la memoriile acestuia din 4 decembrie 1940, 27 februarie şi 4

poziţia lui Ion Antonescu pe lângă Adolf Hitler, ceea ce va conta decisiv în cursul evenimentelor din România din ianuarie 194115.

* * *

Nu este în intenţia noastră analiza globală a condiţiilor care au condus la conflictul dintre generalul Ion Antonescu şi Mişcarea Legionară în ianuarie 1941. O bogată literatură (monografii, studii, lucrări memorialistice, volume de documente, cronologii etc.), română şi străină, a fost şi este consacrată problemei în discuţie16. Desfăşurarea faptelor este de-acum bine cunoscută, după cum antecedentele şi consecinţele lor. În asemenea context, recentele contribuţii reuşesc să corecteze anume detalii ori să furnizeze noi informaţii17, dar nicidecum să schimbe tabloul de ansamblu. În acest cadru se înscriu şi unele dintre documentele inedite descoperite în arhivele române, germane, franceze şi ungare valorificate în ultimii ani18.

aprilie 1941, generalul Ion Antonescu a precizat: „Aderarea noastră la Pactul Tripartit nu s-a făcut pentru garantarea hotarelor noastre actuale, pentru că acestea erau într-adevăr garantate prin schimbul de note intervenit în legătură cu arbitrajul de la Viena. Ea s-a făcut [...] tocmai pentru a ni se da posibilitatea de a pune la timpul său în discuţie revendicările noastre îndreptăţite; regimul actual nu recunoaşte graniţele actuale ciuntite şi înţelege să reprezinte, ceea ce a făcut şi până acum, legitimitatea revendicărilor româneşti totale, în care intră şi întregirea graniţelor sfârtecate” (vezi Iuliu Maniu, Ion Antonescu, *Opinii şi confruntări politice*. *1940 – 1944*, ediţie Ion Calafeteanu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, p. 66 – 67).

15 Gh. Buzatu, *România şi război mondial din 1939 – 1945*, p. 18.

16 Vezi, în acest sens, lucrările menţionate în *Radiografia dreptei româneşti* (*1927 – 1941*), p. 11 – 50. Dintre cărţile publicate, reţinem: Preşedinţia Consiliului de Miniştri, *Pe marginea prăpastiei*, I-II, ediţiile 1942 şi 1992; Horia Sima, *Era Libertăţii*, II, ediţia a II-a, Timişoara,

Editura Gordian, 1995, p. 111 şi urm. (Cap. VI – *Lovitura de stat a generalului Antonescu*); idem, *Prizonieri ai Puterilor Axei*, ediţia a II-a, Timişoara, Editura Gordian, 1995, p. 7 şi urm. (Cap. I – *Fuga în necunoscut*); Armin Heinen, *Die Legion „Erzengel Michael" în Rumänien. Soziale Bewegung und politische Organisation. Ein Beitrag zum Problem des internationalen Faschismus*, München, R. Oldenbourg Verlag, 1986; A. Simion, *Regimul politic...* ediţia citată, p. 244 şi urm. (Cap. *Rebeliunea legionară din 21 – 23 ianuarie 1941. Sfârşitul „mariajului" Antonescu-Legiune*); Nicolas M. Nagy-Talavera, *O istorie a fascismului în Ungaria şi România*, traducere, Bucureşti, Editura Hasefer, 1996, p. 418 şi urm. (Cap. XI – *De la 6 septembrie la 6 martie*); Larry S. Watts, *O Casandră a României. Ion Antonescu şi lupta pentru reformă (19181941)*, traducere, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1994, p. 299 şi urm. (Cap. VI – *Statul naţional-legionar*); Centrul de Studii şi Documentare al Mişcării Legionare, *Semicentenarul Mişcării Legionare. Legiunea în imagini. Albumele Traian Borobaru*, Madrid, Editura Mişcării Legionare, 1977.

17 Cf. Dragoş Zamfirescu, *Legiunea Arhanghelul Mihail de la mit la realitate*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, p. 300 – 338; Klaus Schoernerr, *Wehrmachtul în marş demonstrativ pe străzile Bucureştilor*, în „Magazin istoric", nr. 1/1996, p. 9 – 14, 19 (traducere prescurtată după studiul tipărit în „Militärgeschichtliche Mitteilungen", 2/1994, Oldenbourg).

18 Vezi Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, I-II, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1998 – 1999. (Un al III-lea volum al *Evenimentelor...* proiectat de coordonator, nu a mai apărut); Ottmar Traşcă, Ana-Maria Stan, *Rebeliunea legionară în documente străine*, Bucureşti, Editura Albatros, 2002.

Desigur, deosebit de interesant este raportul din 31 ianuarie 1941 intitulat Prezentare generală a situaţiei politice interne din România, elaborat în baza valorificării surselor poliţiei politice naziste (S.D., din cadrul R.S.H.A., dependent de H. Himmler şi R. Heydrich) 19. După eliminarea Legiunii de pe scena vieţii politice de către Ion Antonescu, acesta apărea în viziunea trimişilor Berlinului un „naţionalist burghez, un general de excepţie", dar care, cu „sistemul său de gândire [...] primitiv, nu avea experienţă politică şi diplomatică şi nicio concepţie proprie şi, de aceea, nu era în stare să perceapă esenţa unei mişcări revoluţionare ideologice, aşa cum trebuia apreciată Legiunea. De la numirea sa în funcţia de şef al Statului, Antonescu a fost şi este înconjurat de democraţi burghezo-liberali de orientare occidentală, masoni, persoane care, datorită obligaţiilor capitaliste, sunt aservite evreilor, englezilor şi elementelor înrudite cu aceştia" 20. Cu observaţia că nu toate aceste consideraţii se pot susţine în stadiul documentaţiei actuale, vom remarca, totuşi, bănuielile reţinute în privinţa lui Wilhelm Fabricius, ministrul Reichului la Bucureşti, până în ianuarie 1941, când a fost înlocuit cu Manfred von Killinger. Cel dintâi era „diplomat de carieră de şcoală veche, maestru al metodelor şi tacticilor acesteia", „pe de-a-ntregul admirator onest al Führerului", care însă „este şi astăzi împotriva naţional-socialismului ca ideologie şi, de aceea, este incapabil să înţeleagă o mişcare precum cea a legionarilor, cu care nu numai că nu întreţine niciun fel de legături interne, dar pe care i-a combătut ani de zile ca diplomat [?!]". Nu este scutit de imputaţii nici Horia Sima. Potrivit autorului raportului în discuţie, decisivă pentru acţiunea lui Ion Antonescu s-a dovedit vizita făcută de general lui Adolf Hitler la 14 ianuarie 1941, la care Horia Sima a fost invitat, dar finalmente a renunţat. După vizită, Antonescu a considerat că „a venit momentul de a

concentra pe deplin puterea în mâna sa prin măsuri speciale”. Orientarea Conducătorului Statului român spre Berlin fusese categorică, lucru ce reieşea dintr-o declaraţie confidenţială făcută nimănui altcuiva decât liderului P.N.Ţ., Iuliu Maniu: „Pe baza situaţiei momentane din Europa, trebuie să merg pe mâna Germaniei. Dacă Germania câştigă [războiul], am calculat corect; dacă va câştiga Anglia, eu mă împuşc, dar Dv., d-le Maniu, vă deziceţi de mine, iar România se va afla din nou [precum în 1918] de partea învingătorului”. Raportul expune evoluţiile din 21 – 24 ianuarie 1941 din România, rolul lui Hermann Neubacher în depunerea armelor de către Horia Sima şi legionari, intervenţia finală a lui Manfred von Killinger, sosit „întâmplător” la Bucureşti chiar în cursul evenimentelor. Horia Sima şi-a mărturisit personal încrederea fată de Heinrich Himmler, iar Ion Antonescu a instituit un guvern care „va încerca să restabilească ordinea internă cu ajutorul mijloacelor militare de putere”, iar aceasta în timp ce – conchidea autorul, necunoscut, al raportului examinat – „majoritatea poporului român urmează în prezent Legiunea din punct de vedere politic”. Date concrete priveau numărul total al victimelor (aproximativ 1.000 de oameni) şi situaţia liderilor legionari aflaţi „în siguranţă”, adică ascunşi de poliţia politică a Reichului21, precum: Horia Sima însuşi, C. Papanace, Ilie

19 Despre organizarea şi funcţionarea serviciilor secrete politice ale Reichului nazist, cf. Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995, p. 77 – 80.

20 Vezi Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele din ianuarie 1941 în arhivele germane şi române*, I, p. 84 – 99.

21 *Ibidem*, p. 91 – 92.

Gârneaţă, V. Iaşinschi, N. Pătraşcu, Viorel Trifa, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici, Mihail Sturdza ş.a.

Un interesant examen al realităţilor politice româneşti din 1940 – 1941 datorăm generalului Arthur Phleps. Consideraţiile sale22 – datate 28 ianuarie 1941 (Braşov) – se extind pe mai multe pagini, exprimând un adevăr incontestabil, şi anume că ruptura Ion Antonescu-Horia Sima era inevitabilă: „… Pe de o parte, şeful statului, un vechi soldat, dur cu sine şi cu cei din jurul său, strict în planuri şi acţiuni, intolerant faţă de compromisuri, având înaintea ochilor doar scopul, complet apolitic. De partea cealaltă, opusul său, tânărul şef al Legiunii, idealist, plin de planuri şi de o dăruire entuziastă şi mistic-religioasă pentru cauză, şef al unei armate de legionari […], elită a unei mase umane […], elementul pe scheletul căruia urma să fie construit noul stat legionar. Statul pe care şi-au propus a-l clădi aceştia din urmă era „departe de ce a visat şi a proiectat Căpitanul lor ucis [în 1938], Corneliu Codreanu”. Generalul Phleps relevă rosturile Apelului către Ţară lansat de Ion Antonescu după rebeliunea legionară, la 26 ianuarie 194123, şi din care semnatarul a intuit cu claritate că generalul promisese să păstreze „spiritul legionar” dar… fără legionari! Era de domeniul realului faptul că şeful statului nu mai putea „redeştepta” Mişcarea Legionară, cât timp „legionarii români rămân credincioşi şefului lor, Horia Sima”. Consideraţiile lui Eric Phleps nu neglijau rolul armatei române ori al trupelor germane în acţiunea generalului Ion Antonescu, relevând o situaţie indubitabilă: „… Deja nu mai este un stat legionar, ci miroase a dictatură militară!” 24.

Tot la 28 ianuarie 1941, deci odată cu generalul Phleps, Andreas Schmidt, cunoscutul lider al Grupului Etnic German din România25, se adresa poliţiei politice a Reichului nazist (R.S.H.A.). În opinia lui Schmidt, situaţia devenise critică în România încă înainte de 25 decembrie 1940, lucru pe care-l comunicase tuturor celor interesaţi. Expeditorul pretindea că intervenise chiar pe lângă Ion

Antonescu „să încerce să se înţeleagă cu Sima pentru a restabili liniştea şi ordinea în tară” 26. În prezenţa lui Wilhelm Fabricius, pretindea expeditorul, el discutase cu Conducătorul Statului, după vizita sa la A. Hitler, la 14 ianuarie 1941. Sigur pe el de faptul că îşi consolidase poziţia la Führer, Antonescu a replicat că, „în cazul în care Legiunea nu i se supune în totalitate, o va distruge”. S-a apelat şi la Sima, care a admis că se impuneau „negocieri calme”, ceea ce nu a fost posibil, Antonescu fiind susţinut – făţiş ori nu – de Wilhelm Fabricius, Veturia Goga, Mihai Antonescu ş.a. În consecinţă, ruptura Antonescu-Sima „s-a adâncit şi mai mult”. Conflictul deschis a izbucnit atunci când generalul a aprobat folosirea trupelor pentru „a contracara demonstraţiile Legiunii”, care, în fapt, coincideau cu declanşarea rebeliunii din ianuarie 1941. La un moment dat s-au implicat fără rezerve forţele Misiunii Militare germane din România, al cărui comandant, generalul Erik Hansen, i-a adresat o scrisoare lui Horia Sima „din care reieşea clar faptul că Führerul îl va sprijini pe

22 *Ibidem*, p. 7075.

23 Vezi Mareşal Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului românesc*, I, p. 125 – 130.

24 Realitate care, după cum am menţionat, a fost confirmată de istorici.

25 Despre activitatea acestuia, vezi Wolfgang Miege, *Das Dritte Reich und die Deutsche Volksgruppe în Rumänien, 1933 – 1938. Ein Beitrag zur nationalsozialistischen Volkstumspolitik*, Frankfurt am Main – Bern, 1972. Cf., de asemenea, Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 146 – 147.

26 Radu-Dan Vald şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... I, p. 78 şi urm.

27

Antonescu şi că dorinţa Reichului este de ordine şi

linişte” 27. Susţinerea lui Antonescu de către Hitler intervenea, aşa după cum a dovedit cu multe decenii în urmă istoricul german Andreas Hillgruber, în contextul în care planurile Wehrmachtului vizând sud-estul Europei ori Rusia (operaţiunile „Mariţa” şi „Barbarossa”) nu suportau niciun fel de amânare28. Sprijinul Wehrmachtului avea să fie efectiv la 22 – 24 ianuarie 194129. Sub acest aspect, mărturia lui Andreas Schmidt este categorică şi, ca atare, o reţinem30: „… Este extrem de important de ştiut că nu intervenţia militarilor români a silit Legiunea să revină la ordine, ci acest lucru se datorează exclusiv negocierilor duse de Neubacher şi, mai ales, prezenţei şi intervenţiei armatei germane (sublinierile noastre – Gh. B.)” 31. Se impun atenţiei informaţiile despre vizita lui Andreas Schmidt la Bucureşti în zilele de 24 – 25 ianuarie 1941, pentru primirea şi discuţiile cu noul ministru al Reichului în România, Manfred von Killinger. De la acesta, Schmidt a aflat un lucru cât se poate de clar: „… Că Reichul îl sprijină pe Antonescu în totalitate şi că, în ceea ce-l priveşte [pe von Killinger], el este absolut convins că numai Sima este vinovat de tot haosul”.

După evenimente, mai precis la 19 februarie 1941, dr. Schlotterer a informat cabinetul Führerului în privinţa conflictului Antonescu-Sima de-acum consumat. Raportul dr. Schlotterer cuprinde mai mult capitole32, pe care le amintim: 1) Garda de Fier şi generalul Ion Antonescu; 2) Rolul Legaţiei germane; 3) Rebeliunea Gărzii de Fier; 4) Putea fi micşorat numărul incidentelor? Comentând opiniile vehiculate în Germania, în sensul că Garda de Fier provocase „evenimentele sângeroase” din ianuarie 1941, informatorul nu-l scuza pe generalul Ion Antonescu, care avea „o contribuţie cel puţin tot atât de mare ca Garda însăşi”. Anterior rebeliunii, conducerea Legiunii fusese, încet dar sigur, „înlăturată din afacerile Statului”. În sfârşit, în ianuarie 1941, generalul Antonescu ar fi evitat

vărsarea de sânge, dacă „şi-ar fi putut permite să amâne cât se putea ciocnirea cu Garda până când ar fi ajuns von Killinger [la Bucureşti] cu indicaţii şi împuterniciri depline din partea Führerului”. Or, generalul Antonescu şi Wilhelm Fabricius au consolidat impresia şi convingerea că preferau „să rezolve lucrurile în grabă şi să treacă la acţiune împotriva Gărzii cât mai repede posibil”, iar Horia Sima „nu putea oferi membrilor Gărzii nicio concesie pe care ar fi făcut-o generalului pe baza căreia să-i

27 *Ibidem*.

28 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 149 şi urm.

3290 *Ibidem*, p. 157 – 158.

30 Vezi şi alte probe incluse de dr. Jean Ancel în colecţia de documente editată în 12 volume (cf. *Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry during the Holocaust*, IX, New York, The Beate Klarsfeld Foundation, 1986, *passim*). Se publică, între altele, minuta întrevederii Hitler-Antonescu din 14 ianuarie 1941, dictată de general după întoarcerea sa la Bucureşti. Cu acel prilej, Führerul şi-a exprimat „convingerea nestrămutată” în general vizavi de legionarii lui Sima (*ibidem*, p. 150; Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, p. 177180). Cf. minuta germană a întrevederii (Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, p. 174 – 176). Surprindem declaraţia lui Hitler în sensul că el a estimat că Antonescu era „singurul” care putea să conducă destinul României (*ibidem*, p. 176).

31 Referitor la comportamentul Grupului Etnic German în timpul rebeliunii (al „haosului”, după părerea lui Schmidt) a fost „exemplar. Germanii şi-au continuat munca într-o ordine perfectă şi, prin comportarea lor, au influenţat menţinerea liniştii şi ordinii în Transilvania şi Banat. În niciun oraş din Transilvania şi Banat nu s-a ajuns la ciocniri între populaţia civilă şi militari sau legionari,

aşa cum a fost cazul în toate oraşele din Regat”.

32 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... I, p. 136 – 139.

liniştească în legătură cu perspectivele de viitor ale Gărzii în România. Aşa că lucrurile

33

şi-au urmat cursul” 33, astfel că – încheiem noi – conflictul a fost inevitabil.

De îndată după rebeliune, între serviciile secrete politice şi militare germane (S.D. VI şi Abwehr), bine implantate în România încă din perioada anterioară, s-au manifestat divergenţe serioase în privinţa aprecierii cauzelor şi consecinţelor celor petrecute, s-au stabilit responsabilităţi, mai mult ori mai puţin reale. La fel în ceea ce priveşte rostul corpului diplomatic german acreditat la Bucureşti. După cum s-a observat, ministrul Wilhelm Fabricius a fost acuzat ca fiind... proantonescian. Nici succesorul acestuia, Manfred von Killinger, nu a scăpat de aceeaşi acuzaţie, pe care însă a respins-o – amplu şi documentat – într-un raport din 6 martie 1941 destinat ministrului de Externe al celui de-al III-lea Reich, Joachim von Ribbentrop. Din răspunsul său34, supunem atenţiei acest pasaj extrem de semnificativ: „Influenţa comuniştilor şi a Serviciului Special de Informaţii a fost dovedită [în provocarea evenimentelor]. Am studiat cu atenţie situaţia din rapoarte şi nenumărate convorbiri şi cred că nu m-am înşelat. De unde provin cele o sută pistoale-mitraliere americane dintre cele mai moderne, aflate în posesia legionarilor? De ce peste 150 de evrei au fost ucişi şi jefuiţi? De ce 180 de „trecători” au murit? Nu numai aceasta este cauza pentru care vulgul s-a dezlănţuit. Nenumăraţi „legionari” sunt arestaţi şi judecaţi pentru furt, jaf şi crimă. Regulamentele bolşevicilor despre modul cum se declanşează revoltele sunt bine cunoscute, deci, pe lângă încercarea de acaparare a puterii şi instituirea celei

mai aprige terori în rândul populaţiei. De unde proveneau marile sume de bani? S-a dovedit că ele veneau din Basarabia. În mod clar, comuniştii au fost

35

Înarmaţi de agenţi ruşi 35. La Ambasada [Legaţia] rusă [din Bucureşti] s-au adăpostit doi

36

legionari...”

* * *

Este netăgăduit că analiza documentelor diplomatice ne apropie mult de esenţa evenimentelor desfăşurate în România în ianuarie 1941. Nu este cazul, desigur, să apelăm la bogata corespondenţă schimbată între Legaţia Germaniei din Bucureşti şi Berlin în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941 publicată în cunoscuta şi ampla colecţie Akten

33 *Ibidem*, p. 139.

35 *Ibidem*, p. 143 – 149.

35 Problema este încă în discuţie. Din investigaţiile noastre în arhiva Cabinetului Militar al Mareşalului Ion Antonescu, care se mai află parţial la Moscova, am descoperit documente despre tentativa lui Eugen Cristescu, şeful Serviciului Special de Informaţii, de a aduna probe în sensul respectiv (cf. Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 167 şi urm.)

36 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... I, p. 143. Din acelaşi raport al lui Manfred von Killinger socotim ca fiind de o semnificaţie decisivă aprecierile diplomatului german despre cooperarea Abwehr-Serviciul Român de Informaţii (Wilhelm Canaris şi, respectiv, M. Moruzov) în 1939 – 1940 pentru apărarea zonei petrolifere a României, de importanţă vitală pentru Reichul nazist aflat în plin război (vezi, mai sus, capitolul III; Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov şi Serviciul Român*

de Informaţii al Armatei Române. Studii şi documente, Bucureşti, Editura INI, 1996; ediţia a II-a, Bucureşti, 1998; Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998).

37

zur deutschen auswärtigen Politik37. Se retipăreşte în volum, în traducere, telegrama nr.

38

27 din 7 ianuarie a ministrului Wilhelm Fabricius destinată lui Joachim von Ribbentrop38 şi din care reţinem că, deja la data respectivă, „încrederea generalului [Ion Antonescu] în ceea ce-l priveşte pe Sima este grav afectată. El se plânge că acesta n-a ştiut să ridice prestigiul Legiunii în ochii poporului şi că, în cele patru luni de la preluarea puterii, ar fi compromis Mişcarea în modul cel mai grav […]. Generalul este hotărât ca, în cazul când Sima nu va face în curând ordine [în Mişcarea Legionară], să facă în aşa fel ca acesta să fie înlăturat de către propriii săi legionari. Acest lucru n-ar fi greu, întrucât legionarii s-au scindat în mai multe grupuri, iar prestigiul lui Sima este în descreştere” 39.

În raport cu documentele germane cunoscute, deosebit de semnificative se dovedesc răspunsurile foştilor diplomaţi acreditaţi de al III-lea Reich la Bucureşti în epoca cercetată, în mod special – Wilhelm Fabricius, şeful Legaţiei40, şi Hermann Neubacher, „însărcinatul special cu probleme economice” 41. Ambii au stabilit şi menţinut „strânse legături de încredere” cu generalul Ion Antonescu42. În 1952 – 1953, amândoi, în calităţile pe care le-au deţinut, au răspuns la chestionarul reputatului Institut de Istorie Contemporană din München, iar precizările lor – valorificate deja de Andreas Hillgruber – le considerăm de mare interes pentru abordarea evenimentelor din ianuarie 1941 de la Bucureşti. Astfel, Wilhelm Fabricius s-a referit la activitatea sa în România în

documentul datat 8 octombrie 195243. El a menţionat despre generalul Ion Antonescu – pe care îl cunoscuse „foarte bine” – că „a fost un om care prin toate faptele sale urmărea servirea patriei sale. El a trăit simplu şi modest şi urmărea ca, în contextul conflagraţiei, să poată obţine cât mai multe avantaje pentru poporul său”. Despre Horia Sima, în schimb, sublinia că „a fost un fanatic al Mişcării sale […]. Fără îndoială sunt convins că Horia Sima, la început, a avut intenţia de a colabora în mod loial cu Antonescu. Schimbarea atitudinii lui Horia Sima de mai târziu o pun pe seama Partidului nazist [din Germania]. De acolo i-a fost sugerată ideea că Mişcarea legionară să urmărească să obţină în curând, singură, conducerea statului. Acest lucru trebuie să spun că l de neadmis, deoarece Garda în Dea a fost o miopie politică, o gre conducerea ei nu dispunea de personalităţi, care să fi fost capabile să preia guvernarea ţării”. Fabricius avea să relateze că asasinarea maiorului Doering din cadrul Misiunii Militare germane, la 19 ianuarie 194144, a constituit pretextul conflictului deschis dintre Antonescu şi legionari, nemulţumiţi de destituirea ministrului de Interne C. Petrovicescu. De îndată după ce a survenit ireparabilul, la 21 ianuarie 1941, Antonescu l-a chemat la el pe Fabricius şi l-a rugat să stabilească legătura telefonică cu Berghof-ul, unde se afla Adolf Hitler. A răspuns la telefon Joachim von Ribbentrop, care a transmis răspunsul Führerului: „Potrivit

37 Din seria D: 1937 – 1945, vezi vol. XI/2: *Die Kriegsjahre*, IV/*2, 13. November 1940 bis 31. Januar 1941*, Bonn, Gebr, Hermes KG, 1964.

38 *Ibidem*, p. 874 – 875.

39 *Ibidem*, p. 874.

40 Ministrul Reichului în perioada 29 aprilie 1936 – 13 decembrie 1940, urmat de Manfred von Killinger, numit la 24 decembrie 1940, dar instalat la post la 24 ianuarie

1941 şi rămas în funcţie până la 23 August 1944.

41 În anii 1940 – 1943.

42 Vezi Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 111.

43 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... I, doc. nr. 38.

44 Andreas Hillgruber, op. cit., p. 156.

concepţiei Berghof-ului să se ia măsuri drastice pentru lichidarea situaţiei create. Mai apoi, Legiunea să fie întemeiată din nou, sub conducerea lui Antonescu. Generalul a transmis mulţumiri Führerului...” 45. În continuare, acţionând potrivit directivelor Berlinului, Fabricius s-a consfătuit cu generalul Hansen, care, în calitatea sa de şef al Misiunii Militare germane, a fost instruit să scoată unităţi de tancuri pe străzile Bucureştilor, aceasta „ca o demonstraţie de forţă”. Berlinul a fost înştiinţat, iar efectul a fost „excelent”.

La 15 iulie 1953 a fost rândul dr. Hermann Neubacher să răspundă la ancheta Institutului de Istorie Contemporană din München. Documentul tipărit46 se referă strict la ţelurile misiunii sale la Bucureşti şi la evenimentele survenite în ianuarie 1941, în legătură cu care îşi precizează rolul: „Poziţia mea în conflictul Mareşal-Garda de Fier era foarte simplă: eu am intervenit în încetarea vărsărilor de sânge inutile şi nu am influenţat cu nimic noua dezvoltare a evenimentelor” 47.

În comparaţie cu relatările diplomaţilor, mărturiile lui Erik Hansen48 – produse la solicitarea aceluiaşi Institut de Istorie Contemporană din München – cuprind mult mai numeroase detalii şi prezintă un grad sporit de exactitate. Redactate sub forma unui raport, datat 30 iulie 1956, depoziţiile fostului şef al Misiunii Militare germane din România poartă chiar un caracter polemic cu declaraţiile lui H. Neubacher, cu lucrările lui Andreas Hillgruber49 şi Ion Gheorghe50. Vom consemna că Erik Hansen s-a ocupat

pe larg de condiţiile care au premers evenimentele din ianuarie 1941, iar, în context, atât de cauzele mai îndepărtat, cât şi de cele nemijlocite – asasinarea maiorului Doering, destituirea generalului C. Petrovicescu ş.a. Din punctul nostru de vedere, ca şi pentru înţelegerea derulării faptelor de un mare interes sunt paginile privind întrevederile generalului german cu Ion Antonescu şi, mai ales, convorbirea telefonică cu Joachim von Ribbentrop din seara de 22 ianuarie 1941. Reproducem din ceea ce memorialistul pretinde că i-ar fi declarat atunci (cu aproximaţie) ministrul de Externe al celui de-al III – le-a Reich: „Antonescu, după cum probabil ştiţi, ne-a întrebat prin Fabricius dacă el, în situaţia dată a rebeliunii legionare, ar deţine în continuare deplina încredere a Führerului. În caz contrar, el ar demisiona şi ar ceda locul său Gărzii. Dacă Hitler însă îi dă lui mână liberă, atunci trebuie – ceea ce este hotărât să facă – să reprime puciul. Pregătirile corespunzătoare ar fi efectuate. Înainte ca Hitler să adopte o decizie a sa, ei [Hitler şi von Ribbentrop] ar dori – mai ales că ministrul [Wilhelm Fabricius] nu este de găsit şi eu [Hansen] tocmai sunt la îndemână – să audă încă odată părerea mea despre ambele personalităţi [Antonescu şi Sima]”. Hansen a notat că „recomandările” date în privinţa lui Antonescu şi Sima au marcat singurele momente în care s-a implicat în politică. Pe Antonescu, precizează el, „l-am descris ca fiind acel om care ştie să guverneze ţara cu voinţă hotărâtă şi mână puternică, chiar dacă nu este deosebit de popular. Masa armatei şi

45 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... I, p. 156 – 157.

46 *Ibidem*.

47 *Ibidem*, p. 158 – 160.4489 *Ibidem*, p. 161 – 174.

49 Prima ediţie germană apăruse în 1954.

50 Vezi *Un dictator nefericit*: *Mareşalul Antonescu*

(*Calea României spre Statul satelit*), ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1996, p. 151 – 157 (subcapitolul intitulat *Rebeliunea Gărzii de Fier*). Ediţia originală, în limba germană, a memoriilor generalului Ion Gheorghe apăruse la Heidelberg în 1952.

poporului sunt, fără dubiu, alături de el. El ar fi, desigur, uneori necioplit şi ar avea o încăpăţânare categorică. Dar ar fi, după părerea mea, garanţia pentru ordine şi securitate în ţară". Referitor la Horia Sima, Erick Hansen i-a subliniat lui von Ribbentrop perfidia sa, lipsa sa de popularitate, neputinţa de a prelua conducerea României, în afară, poate, decât pentru a o arunca în haos. Joachim von Ribbentrop a solicitat, în continuare, un răgaz pentru a se consulta cu Hitler, după care i-a transmis lui Hansen prin telefon: „Transmiteţi imediat lui Antonescu, din însărcinarea lui Hitler, că acesta are în continuare cea mai deplină încredere faţă de el şi, în consecinţă, îi lasă libertatea absolută de a acţiona cum crede de cuviinţă. Hitler îi doreşte deplin succes în acest sens. El sfătuieşte pe Antonescu să procedeze la fel ca, la timpul său, el [Hitler] la puciul lui [Ernst] Roehm51, anume să-i înlăture pe conducătorii răzvrătiţi, dar să păstreze garda ca atare şi să se pună el însuşi în fruntea ei". În continuare, Hansen, însoţit de Fabricius, s-a prezentat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, unde I-a transmis generalului Antonescu „consimţământul lui Hitler" – decizia de-a acţiona împotriva legionarilor. Conducătorul statului, strălucind de bucurie, a mulţumit „deosebit de călduros" pentru mesajul primit, precizând că atacul, deja pregătit, avea să înceapă „curând".

Documentele provenind din arhivele militare române descriu cele ce au urmat. În acest loc, trimitem la darea de seamă a comandantului regimentul 29 Infanterie P.A. privind evenimentele din Capitală dintre 20 şi 25 ianuarie 194152.

* * *

Am stăruit anterior asupra premiselor şi desfăşurării evenimentelor din 21 – 24 ianuarie 1941. Conflictul dintre generalul Ion Antonescu şi Legiune, după cum am

53

constatat, s-a agravat continuu în lunile guvernării din septembrie 1940-ianuarie 194153. Cu puţin timp înaintea divorţului Ion Antonescu-Horia Sima, cel dintâi s-a adresat Comandantului Mişcării Legionare: „... Orice dezacord între Legiune şi General este o nenorocire, este un prăpăd pentru însuşi neamul nostru. Acest prăpăd trebuie să-l evităm. Şi această ascultare a Legiunii o cer de la toţi şi contez pe sprijinul Dumitale" 54. De asemenea, în Apelul adresat legionarilor cu prilejul Anului Nou 1941, Antonescu a insistat: „... Ţara are nevoie de linişte, de muncă, de înfrăţire. Am pierdut ani mulţi şi uneori în zbucium, în delăsare, în vrajbă [...]. Regimul naţional-legionar trebuie să redea neamului toate îndatoririle şi toate drepturile" 55. După cum este cunoscut, ineluctabilul să produs, determinat de cauze profunde şi în condiţii care, pe deplin, nu sunt încă cunoscute, nu numai cititorului, ci şi istoricilor. Conflictul din ianuarie 1941 a fost „anunţat" de schimbul de mesaje Horia Sima-Ion Antonescu din 16 – 21 octombrie şi 2831 octombrie 194056, care a debutat din iniţiativa celui dintâi care a insistat ca structura

51 Ernst Roehm, şef în funcţiune al S.A., a fost asasinat la 30 iunie 1934 (cf. William L. Shirer, *Le III-e Reich des origines à la chutte*, Paris, Stock, 1967, p. 235 şi urm.)

52 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... I, p. 100 – 105.

53 Referitor la această problemă şi la criza din ianuarie 1941, vezi A. Heinen, op. cit., p. 447 şi urm.; Mareşal Ion Antonescu, *Un A.B.C. al anticomunismului*

românesc, I, ediţie Gh. Buzatu, Iaşi, Editura Moldova, 1992.

54 *Ibidem*, p. 226 (7 ianuarie 1941).

55 *Ibidem*, p. 239.

56 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... II, doc. nr. 7, 8, 10, 11.

economică a statului român să fie „adaptată" caracterului politic al noului regim naţional-legionar. Generalul s-a declarat uimit şi mâhnit, considerând că problema a fost pusă cu „brutalitate". Era dezamăgit de colaborarea cu legionarii, de vreme ce: „În fiecare zi aflu un nou incident, descopăr un nou act de provocare, o nouă dezordine". În consecinţă, generalul propune lui Sima „pentru ultima oară", în scris, ieşirea din „vag", încetarea actelor de dezordine; pretindea deschis să i se acorde „toată libertatea şi toată autoritatea în conducerea Ţării", căci nu mai întrevedea funcţionarea pe mai departe a unui regim „cu două capete" 57. Horia Sima, în replică, a considerat că deja nu mai era posibilă blocarea revoluţiei legionare58. Generalul Antonescu a revenit asupra considerentelor mai vechi, subliniind: „Trebuie unitate în conducere. Nu se poate doi şefi de orchestră să conducă în acelaşi timp aceeaşi orchestră. În primul rând, trebuie separată guvernarea de partid. Trebuie ca atât Guvernul, cât şi partidul să aibă încredere totală şi să asculte, în toate, de acelaşi om". Oferta (din 31 octombrie 1940) era cât se poate de clară: Guvernul şi Regimul trebuiau să asculte de o singură persoană, care se autopropunea, generalul Antonescu59. Propunerea nefiind acceptată, conflictul Antonescu-Sima avea să se acutizeze în săptămânile şi în lunile următoare.

Legaţia Germaniei din Bucureşti a urmărit îndeaproape evoluţia conflictului general Antonescu-Legiune60. Ministrul Fabricius a făcut importante erori de apreciere. Deja la 3 ianuarie 1941, el încă mai considera

că între Antonescu şi Sima intervenise doar „o oarecare încordare”, care, însă, nu putea fi decât... simptomatică61. S-a impus, evident, ca evenimentele survenite să fie apreciate în contextul relaţiilor statornicite între Berlin şi Bucureşti, de îndată după 6 septembrie 194062. Ion Antonescu însuşi, în ianuarie 1941, a ţinut să precizeze locul România în tabăra Axei, la care aderase, cum se ştie, în noiembrie 1940 la Berlin. Astfel, într-un memorandum transmis Berlinului cu prilejul vizitei sale la Hitler din 14 ianuarie 1941, Antonescu s-a angajat să abordeze cele patru domenii decisive de care, credea el, depindea integrarea României în sistemul german – militar, economic, diplomatic şi politic63. Generalul întrevedea că România trebuia să devină pentru Marele Reich „punctul central de securitate şi activitate pentru întreaga zonă a Europei [...]. În calitate de ţară agrară cu potenţial industrial, economia României este complementară faţă de economia Germaniei...” 64. Este lipsit de îndoială că asemenea proiecte au avut menirea să câştige bunăvoinţa Führerului în favoarea sa, ceea ce va rezulta la 21 – 23 ianuarie 1941. Să reţinem că şeful guvernului român n-a pierdut din vedere nici problema Mişcării Legionare, el declarându-se dispus să-şi asume „deplina responsabilitate” în România, ceea ce presupunea şi faptul că: „Legiunea trebuie să colaboreze cu generalul în eforturile lui de a reconstrui statul şi de a reorganiza Legiunea, părăsind bazele ei mistice şi activităţile secrete şi adoptând un program serios...” 65.

57 Ibidem, p. 51.
58 Ibidem, p. 52 – 53.
59 Ibidem, p. 54 – 57.
60 Ibidem, doc. nr. 11 – 16, 18 – 19.
6612 Ibidem, p. 74 – 75.
62 Ibidem, doc. nr. 6, 16.
63 Ibidem, p. 76 – 7*9.6645 Ibidem*.

65 Ibidem.

Un raport al aceluiaşi Wilhelm Fabricius cuprindea informaţii şi comentarii semnificative despre asasinatele de la Jilava şi după asasinarea profesorilor N. Iorga şi Virgil Madgearu. Generalul Antonescu – ne confirmă diplomatul german – a intervenit neîntârziat, pretinzând lui Horia Sima să dezavueze actele de represiune; el a ameninţat chiar cu instaurarea unei „dictaturi militare". Relativ la condiţiile tragice ale dispariţiei marelui istoric, diplomatul german a consemnat în telegrama cu nr. 2 594 din 29 noiembrie 1940: „Încă de ieri s-a aflat că profesorul Iorga a fost răpit de către Legiune din vila sa de la Sinaia şi că a dispărut. Astăzi [28 noiembrie 1940] el a fost găsit mort în Valea Prahovei, lovit de şase gloanţe; Iorga era considerat drept adversar al Gărzii de Fier, iar aceasta îl făcea răspunzător pentru politica dezastruoasă a ultimului regim, ca fiind cel mai intim sfetnic al Regelui Carol. În cercurile ştiinţifice româneşti el a jucat un rol important [...]. El ne ura şi combătea prin viu grai şi scris naţional-socialismul" 66. În ianuarie 1941, pregătirea vizitei lui Antonescu în Germania67 şi apoi convorbirile cu Hitler68 se instalează în atenţia cititorului. Au fost de cea mai mare importanţă pentru Antonescu, în perspectiva evenimentelor din 21 – 23 ianuarie 1941, observaţiile finale ale lui Hitler din cursul convorbirii de la Obersalzburg. Reţinem din minuta întocmită de Paul Schmidt69 după reuniunea din 14 ianuarie 1941: „Führerul a declarat că, după părerea sa, este imposibil de a guverna în România împotriva Gărzii de Fier. Cu toate acestea, în cele din urmă, Antonescu va fi nevoit să devină, de asemenea, şi conducătorul Gărzii de Fier şi lucrul cel mai bun ar fi dacă dorinţa aceasta ar fi prezentată lui Antonescu chiar din partea Gărzii de Fier. Dar, orice s-ar întâmpla, el (Führerul) este convins că Antonescu este singurul om capabil de a călăuzi destinele României (subl.

ns.

70

— Gh. B.) O. O asemenea declaraţie din partea lui Adolf Hitler atesta, indubitabil, că Antonescu câştigase suportul Berlinului cu cel puţin o săptămână înainte de reglarea conturilor cu Garda de Fier! Fapt ce s-a resimţit imediat în scrisoarea din 15 ianuarie 1941 destinată de Antonescu lui Sima: „... Vreţi să mergeţi astfel înainte, mergeţi singuri, dar nu cu generalul Antonescu. El nu şi-a închiriat onoarea şi trecutul lui nepătat, cum un negustor închiriază o firmă cu vad reputat. El a intrat în arena politică pentru a salva Ţara, nu pentru a o duce la un dezastru şi mai mare" 71.

Premisele fiind în acest fel asigurate, în noaptea de 22 – 23 ianuarie 1941 nu au mai constituit o surpriză „recomandările" transmise de ministrul de Externe al Reichului, Joachim von Ribbentrop, prin Legaţia Germaniei din Bucureşti, Conducătorului Statului Român, în sensul că:

„1. Întrucât între generalul Antonescu şi Legiune a curs sânge, nu mai este loc pentru jumătăţi de măsură. Numai măsuri radicale pot duce la ţintă.

2. Generalul Antonescu, ca şef al Statului, ar trebui să proclame pe legionarii rebeli ca rebeli şi să declare că nu tratează cu rebelii.

66 *Ibidem*, p. 69 – 71.

67 *Ibidem*, doc. nr. 19 – 20.6689 *Ibidem*, p. 82 – 88.

69 A se confrunta şi cu notele dictate personal de Antonescu (apud Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite. 1940 – 1944*, I, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, p. 79 – 82).

70 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... II, p. 88.

71 *Ibidem*, p. 79 – 82.

3. În afară de aceasta, Generalul ar trebui să ceară retragerea imediată şi dizolvarea tuturor formaţiilor legionare […].

4. Încă din această noapte, Generalul ar trebui să proclame starea excepţională şi să ordone arestarea tuturor capilor participanţi la rebeliune.

5. Generalul Antonescu ar trebui să se proclame imediat conducător al

Legiunii" 72.

Ministrul Fabricius s-a grăbit să confirme recepţia documentului şi transmiterea conţinutului lui personal generalului Antonescu, care s-a declarat încântat şi a exprimat recunoştinţă: „… Generalul Antonescu mulţumeşte călduros ministrului de Externe [al Germaniei] pentru propunerile făcute şi pentru interesul pe care ele îl reflectă. Propunerile concordă în întregime cu vederile sale…" 73.

Pentru desfăşurarea evenimentelor din 21 – 23 ianuarie 1941 în Bucureşti ori în ţară, cititorul dispune de unele dintre comunicările colaboratorilor Legaţiei germane74 ori de rapoarte ulterioare75, de instrucţiunile lui Joachim von Ribbentrop din 25 ianuarie 194176 ori de „apelurile" lansate de către cele două tabere aflate în război – legionarii şi Antonescu77. Este semnificativ raportul şefului statului major al Misiunii Militare Germane în România, general Arthur Hauffe, care a asigurat Comandamentul Suprem al Wehrmachtului (O.K.W.) că forţele din subordine nu se implicaseră în conflict. Singură, prezenţa lor, a determinat ca „luptele să fie întrerupte" 78. Dar, în rest, trupele germane „n-au fost de loc utilizate; la trupa germană s-au înregistrat doi răniţi, loviţi din greşeală prin focuri de armă" 79. Aşa după cum a rezultat însă din cercetările ulterioare au fost implicate unele servicii secrete din Berlin, în speţă S.D., reprezentat la faţa locului, de exemplu.

80

prin S.S. –iştii von Bolschwing, Koenen, Washinowski ş.a... Un document esenţial şi amplu, datând din februarie 1941, a fost întocmit de faimosul Serviciu Special de

81

Informaţii al lui Eugen Cristescu81. Au fost interesante precizările atitudinilor Berlinului

82

şi Romei82 şi consultările lui Antonescu pentru constituirea unei noi echipe

83

guvernamentale83. La 27 ianuarie 1941, noul ministru german la Bucureşti, Manfred von Killinger, a informat Berlinul despre tratamentul rezervat de Antonescu liderilor Gărzii de Fier (Horia Sima ş.a.) – câte cinci ani închisoare ori executarea pedepsei în Germania.

72 Ibidem, p. 88 – 89 (telegrama nr. 165 din 22 ianuarie 1941, vezi, mai jos, discuţii despre acest document).

7734 Ibidem, p. 90.

74 Ibidem, p. 90 – 92, doc. nr. 26 – 27 (notele semnate de dr. Gerhard Steltzer) şi doc. nr. 37 (p. 101 – 104, informare semnată dr. Hermann Neubacher, care, cum se ştie, a avut un rol important ca mijlocitor între legionari şi oamenii lui Antonescu în realizarea „armistiţiului" în ziua de 23 ianuarie 1941).

75 Ibidem, doc. nr. 32 – 33.

76 Ibidem, p. 99 – 100.

77 Ibidem, p. 92 – 95.

78 Ibidem, p. 98 – 9*9.8790 Ibidem*.

80 Ibidem, p. 157 şi urm.

81 Ibidem, p. 163 – 175.

82 Ibidem, p. 105, 106 – 107. S-a apreciat că „incidentele" izbucnite „au fost opera propagandei străine"!

83 Ibidem, p. 105 – 106.

84

mai puţin generalul C. Petrovicescu84. În noul cabinet format nu erau incluşi legionari, ci

85

doar „persoane apropiate de Legiune”. Tot von Killinger a dezvăluit că Horia Sima se afla încă în libertate şi că avea să încerce a-l contacta. Unii lideri legionari fuseseră surprinşi să afle abia atunci că, la 14 ianuarie 1941, Horia Sima de asemenea fusese invitat odată cu Ion Antonescu de către Adolf Hitler în Germania. Diplomatul nazist, pentru care cele întâmplate la 21 – 23 ianuarie 1941 reprezentau o „încercare de revoluţie [legionară]”, conchidea, în consecinţă, că „Horia Sima intenţionat a păstrat tăcerea în legătură cu această invitaţie şi încă de pe atunci a fost hotărât planul de a încerca o revoltă” 86. În sfârşit, la 29 ianuarie 1941, Ion Antonescu s-a adresat tuturor misiunilor României din străinătate, calificând „ultimele evenimente” survenite drept rebeliune, ea soldându-se cu crime şi jafuri comise de „răzvrătiţi” 87. Ordinea fusese „complet restabilită, datorită devotamentului indefectibil al armatei”, iar rostul noului guvern de militari era „lichidarea definitivă a rebeliunii prin sancţionarea autorilor ei responsabili şi prin reprimarea, printr-o acţiune vigilentă, a oricărei noi veleităţi de tulburare a ordinii de stat”, iar, pe plan extern, prin situarea „fără şovăire… alături de Puterile Axei” 88. Programul lui Antonescu în perioada de după 21 – 23 ianuarie 1941 a fost îndelung dezbătut cu ministrul von Killinger89, care a înţeles explicaţiile date, pentru ca, apoi, să-i comunice lui von Ribbentrop concluziile proprii pe marginea evenimentelor: „… Legionarii au fost cu totul lipsiţi de o conducere politică. Ei nu şi-au dat seama că prin rebeliunea lor ar fi putut împinge România în prăpastie, dar şi că au periclitat în modul cel mai grav

desfăşurarea armatei germane. După cum reiese din convorbirile numeroase pe care le-am avut cu legionarii aflaţi în libertate, Horia Sima s-a temut să vină la Obersalzburg [la 14 ianuarie 1941], pentru ca să evite o discuţie comună în faţa Führerului. Din punct de vedere ideologic şi propagandistic, planul pentru răsturnarea lui Antonescu a fost definitivat încă de atunci (subl. Gh. B.). Anturajul său [al lui Sima] – care era pentru îndepărtarea lui Antonescu, mai ales elementele influenţate din partea rusească, îndeosebi conducătorul muncitorilor, [D.] Grozea, şi conducătorul studenţilor, [V.] Trifa90 – l-a întărit în această părere. La Obersalzburg, Antonescu n-a vorbit deschis, pentru a nu discredita Legiunea în ochii Führerului, cu toate că îi era clar că va ajunge la o dispută (subl. ns.

— Gh. B.). Amintesc o frază din memoriul său, care sună astfel: «Preiau întreaga răspundere, sunt gata oricând să guvernez cu Horia Sima şi cu Legiunea. De asemenea, sunt gata să guvernez fără Horia Sima şi cu Legiunea; sunt gata, de asemenea, să guvernez fără Hora Sima şi fără Legiune» (subl. lui von Killinger – Gh. B.)" 91.92

Numeroase dintre documentele descoperite92 cuprind trimiteri la acţiunea „subversivă", procomunistă, a lui D. Grozea, comandantul Corpului Muncitoresc Legionar. El apare chiar ca „agent al Moscovei", unde, foarte probabil, s-ar fi retras după

84 *Ibidem*, p. 107 – 108. Vezi şi doc. nr. 50.
85 *Ibidem*, p. 107 – 108.
86 *Ibidem*, p. 108.
87 *Ibidem*, p. 109 – 110.
88 *Ibidem*, p. 110.
89 *Ibidem*, p. 116 – 117.
90 Informaţii inexacte.
91 *Ibidem*, p. 118 – 121 (telegrama nr. 314 din 11

februarie 1941).

92 *Ibidem*, p. 107 – 108, 157.

93

23 ianuarie 1941. Am dovedit nu demult netemeinicia unor atare susţineri93. Cele mai multe mărturii privesc activitatea legionarilor după 23 ianuarie 194194.

Unul dintre cele mai ilustrative documente, datat 19 mai 1943, reflectă situaţia numerică a celor condamnaţi între 1932 şi 1943 pentru infracţiuni în legătură cu siguranţa statului român95. Din datele centralizate, desprindem că în răstimpul precizat s-au dictat 17 113 condamnări, dintre care 2 284 pentru comunişti (13, 3%) şi 9 369 (54, 7%) pentru legionari, mai cu seamă în anii 1938 – 1942. Faţă de aceste cifre, apare riscantă orice generalizare a situaţiei, fiind posibil să concludem că, într-o privinţă, România, deşi aflată în plin război cu U.R.S.S., se dovedea mai degrabă un stat antilegionar şi mai puţin anticomunist.

* * *

Subliniem că în istoriografie s-a desfăşurat şi se desfăşoară o amplă discuţie privind caracterul evenimentelor din ianuarie 1941. Se cuvine să reţinem că majoritatea istoricilor români şi străini sunt de acord cu faptul că în perioada 21 – 3 ianuarie a survenit o rebeliune a Mişcării Legionare împotriva generalului Ion Antonescu, vizând eliminarea acestuia şi a pârghiilor de susţinere ale regimului aflate de partea sa (armata, serviciile secrete, principalele ministere, administraţia în genere). Desigur că, din acest punct de vedere, câteva aspecte trebuie luate în consideraţie. Astfel, Constantin I. Kiriţescu, probabil cel dintâi istoric român serios al prezenţei României pe fronturile celui de-al doilea război mondial, a destinat un subcapitol special, în lucrarea întocmită prin anii ’50 şi apărută postum în 1995, Rebeliunii legionare96, a cărei desfăşurare o descrie corect. Autorul, referindu-se la

cauzele evenimentelor, reţinea: „... Legionarii precipită Mişcarea. Manifestaţiile de stradă se transformă [la 21 ianuarie 1941] în rebeliune cu arma în mână. Ei pun mâna pe trei centre principale: pe Prefectura Poliţiei – unde au refuzat a primi pe noul prefect numit de Antonescu –, pe Ministerul de Interne şi pe cazarma gardiştilor [gardienilor], pe care le transformă în citadele apărate cu arme şi mitraliere; din cazarma gardiştilor porneşte atacul contra Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, vecină. În diferite puncte – pieţe şi răspântii – ale Capitalei se angajează lupte violente între unităţile legionare, pe de o parte, şi între poliţie şi armată, trimise să restabilească ordinea, pe de altă parte [...]. În după-amiaza zilei de 22 ianuarie şi în timpul nopţii ce i-a urma Bucureştii au avut aspectul unui oraş în plină revoluţie97. Străzile centrale erau în stăpânirea unităţilor legionare înarmate; Antonescu ezită încă să procedeze la măsuri extreme şi continuă tratativele [cu legionarii]... La 23 ianuarie, rebeliunea atinge paroxismul. Manifestele legionarilor numesc pe miniştrii antonescieni „vânduţi jidanilor" şi-i ameninţă că nu vor scăpa nici în gaură de şarpe. Încurajaţi de ceea ce ei cred că e

93 Vezi Gh. Buzatu, Mircea Chiriţoiu, eds., *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete (1944 – 1989)*, II, Bucureşti, Editura Paideia, 1998, p. 26 şi urm.

94 Radu-Dan Vlad şi colaboratori, eds., *Evenimentele*... II, doc. nr. 54, 5 – 57, 61, 65, 67, 69, 74, 88, 90 – 91, 93 – 95, 97 – 102, 104 – 105, 111, 113, 115, 116 – 118, 121, 127.

9956 *Ibidem*, p. 243 – 247.

96 Vezi Constantin I. Kiriţescu, *România în al doilea război mondial*, I, ediţie Gh. Buzatu, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1995, p. 177 – 182.

97 Remarcăm că paginile lui Constantin I. Kiriţescu

au şi valoarea relatărilor unui martor ocular al faptelor surprinse.

slăbiciune din partea guvernului, măresc violenţa atacului; punctele strategice sunt ocupate de mitraliere care trag asupra armatei; unele din ele sunt servite de intelectuali cunoscuţi, de profesori ori de asistenţi universitari. Antonescu replică, anihilând acţiunile criminale ale unor răzvrătiţi, în majoritatea lor copilandri inconştienţi. El purcede astăzi la represiune fără cruţare: tunurile şi tancurile au acum cuvântul...” 98.

Peste decenii, Aurică Simion, într-o lucrare specială, s-a ocupat de asemenea de rebeliunea legionară. El i-a surprins cauzele, explorând demersurile lui Antonescu în scopul obţinerii sprijinului lui Adolf Hitler pentru divorţul de legionari99. Revenit din Germania, generalul Antonescu – observa Aurică Simion – „era hotărât să se debaraseze de Gardă” 100. Însă declanşarea loviturii s-a hotărât de către Horia Sima şi statul-major al Legiunii101, pretextul principal constituindu-l demiterea generalului C. Petrovicescu de la conducerea Ministerului de Interne în 20 ianuarie 1941102. Declanşarea rebeliunii a fost surprinsă nu numai de către autorităţile antonesciene, ci şi de generalul Erik Hansen într-un raport trimis Berlinului şi din care citătm: „În fapt era vorba de o rebeliune împotriva conducerii statului, chiar dacă acest lucru nu era exprimat explicit” 103. Desfăşurarea rebeliunii este amplu relatată, după cum este examinată reacţia Berlinului, care, rapid dar sigur, s-a concretizat în dezaprobarea acţiunii Gărzii de Fier şi dispoziţii ferme pentru trupele Misiunii Militare de a-l susţine pe generalul Ion Antonescu104. În chip natural, Aurică Simion, precum numeroşi alţi istorici, a considerat că pentru precizarea atitudinii lui Adolf Hitler în sprijinul lui Ion Antonescu decisivă şi ilustrativă a fost telegrama expediată de Joachim von Ribbentrop la 22 ianuarie 1941 Legaţiei germane din Bucureşti. Din documentul

menţionat faptul se desprindea categoric din paragrafele 1, 2 şi 4105 ale telegramei decisive a lui von Ribbentrop din 22 ianuarie 1941106.

Constantin I. Kiriţescu, op. cit., I, p. 178 – 179.

99 Vezi A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941*, p. 236 şi urm. Pentru susţinerea demonstraţiei sale, A. Simion recurgea la amintirile lui Gh. Barbul (cf. *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, ediţie V.F. Dobrinescu, Iaşi, Institutul European, 1992, p. 35 – 37) şi la minuta germană a întrevederii Hitler-Antonescu din 14 ianuarie 1941, când a evidenţiat că se impunea ca generalul „să devină, de asemenea, şi conducătorul Gărzii de Fier". Apoi, Führerul a continuat: „... Dar orice s-ar întâmpla, el [Führerul] este convins că Antonescu este singurul om capabil de a călăuzi destinele României" (*ibidem*, p. 241). Vezi documentul original, în *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D: 1937 – 1945, vol. XI/2, *Die Kriegsjahre. 13. November 1940 bis 31. Januar 1941*, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, p. 905 – 911; acelaşi document, minuta Schmidt, în traducere franceză în Andreas Hillgruber, ed., Les *entretiens secréts de Hitler. Septembre 1939-Decembre 1941*, p. 432441. Vezi, în volumul de faţă, minuta dictată de Ion Antonescu personal după întâlnirea cu Adolf Hitler la Obersalzburg, în prezenţa lui Joachim von Ribbentrop, W. Keitel, W. Fabricius, Manfred von Killinger şi A. Jodl.

100 A. Simion, *Regimul politic*... p. 244.

101 *Ibidem*, p. 245.

102 *Ibidem*, p. 247.104 *Ibidem*, p. 248.

104 *Ibidem*, p. 258 şi urm.

105 Telegrama nr. 165/22 ianuarie 1941 a lui Joachim von Ribbentrop a fost transmisă la Bucureşti *în cursul nopţii* şi recepţionată de Legaţie la ora 3, în dimineaţa zilei de 23 ianuarie 1941 (vezi mai jos).

106 Vezi telegrama, în traducere, în *Evenimentele*...

I, p. 88 – 89. Documentul original în *Akten zur deutschen auswärtigen Politik*... vol. XI/2, p. 972 – 973.

Între timp, Ion Antonescu se pregătise să dispună reprimarea rebeliunii107. În acele condiţii, un rol important l-au avut emisarii Reichului – Erik Hansen, Manfred von Killinger şi, îndeosebi, H. Neubacher108. La întrebarea de ce Antonescu a obţinut susţinerea lui Hitler, Aurică Simion a dat un răspuns precis, care s-a dovedit a fi ulterior comun tuturor istoricilor. „Conducerea Reichului – a apreciat Aurică Simion, citându-l pe H. Neubacher – consideră că persoana generalului Antonescu reprezintă garanţia cea mai sigură pentru ordine, într-o ţară care este de cea mai mare importanţă pentru economia de război germană...” 109. Este interesant de reţinut că şi Constantin I. Kiriţescu a remarcat cum că Adolf Hitler „permisese” lui Ion Antonescu înăbuşirea rebeliunii legionare110.

Gh. Barbul, cunoscutul memorialist şi traducător al lui Ion Antonescu la întrevederile sale cu Adolf Hitler, a descris după război evenimentele în discuţie. Nu ne ocupăm decât de un episod pe care îl socotim esenţial: momentul în care Hitler s-a decis să apeleze la Antonescu. În seara de 22 ianuarie 1941, Gh. Barbul a tradus convorbirea telefonică directă Hitler-Antonescu. Desprindem din memoriile sale:

„... După câteva momente, recunoscui, la celălalt capăt al firului, vocea cancelarului german. Führerul făcea, la Antonescu, [în limba germană] un apel stăruitor, rugându-l să restabilească ordinea cât mai repede cu putinţă. Dacă generalul avea nevoie, el putea să ceară sprijinul unităţilor Wehrmachtului staţionate în România. Hansen primise ordinul să se pună la dispoziţia sa. Antonescu asculta, vizibil satisfăcut, ceea ce eu îi traduceam [în româneşte]. «Spuneţi-i că ordinea va fi restabilită în 24 de ore» [...] «Heil Antonescu!» «Heil

Hitler!» – *răspunsei eu, fără a aştepta ordinul şefului meu.* «*De ce saluţi cu Heil Hitler, mă întrebă acesta încruntându-şi sprâncenele, eşti cumva german*?» *Comunicându-i că Hitler îl gratificase la rândul său cu un Heil, el se linişti. Dispoziţiile pentru luptă erau deja pregătite. Ora «H» fu fixată pentru a doua zi, la cinci dimineaţa…*

În numeroase alte lucrări se întâlnesc detalii şi consideraţii privitoare la

112

Intervenţia Berlinului în favoarea generalului Ion Antonescu în ianuarie 1941112. * * *

107 Cf. A. Simion, *Regimul politic…* p. 165 – 166.109 *Ibidem*, p. 266 – 269.

109 Hermann Neubacher, *Sonderauftrag Südost 1940 – 1945. Bericht eines fliegende Diplomaten*, Berlin – Frankfurt am Main, Musterschmidt Verlag, 1956, p. 57.

110 Cf. Constantin I. Kiriţescu, *România…* I, p. 181.

111 Gh. Barbul, *Memorial Antonescu*, p. 53.

112 Vezi, mai ales, Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 149 şi urm.; Larry L. Watts, *O Casandră a României…* p. 343 – 368; Gh. Buzatu şi colab., eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, p. 191 – 192 (telegrama cifrată nr. 165 a lui von Ribbentrop către Legaţia germană din Bucureşti, 22 ianuarie 1941); Platon Chirnoagă, *Istoria politică şi militară a războiului României contra Rusiei Sovietice. 22 iunie 1941 – 23 August 1944*, ediţia a III-a, Iaşi, Fides, 1997, p. 71 şi urm.; Klaus Schoenherr, *Wehrmachtul în marş demonstrativ pe străzile Bucureştilor*, în „Magazin istoric”, nr. 1/1996, p. 9 – 14, 19. A se şi consulta corespondenţa diplomatică schimbată în ianuarie 1941 pe canalul Berlin-Bucureşti (cf. *ADAP 1918 – 1945*, vol. XI/2, *Die Kriegsjahre. 13. November 1940 bis 31. Januar 1941*, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, *passim*); Vasile Arimia şi colab., eds., *Antonescu-*

Hitler... I, p. 74.

Subliniem că, pe de altă parte, în literatura legionară îndeosebi s-a acreditat punctul de vedere potrivit căruia, în ianuarie 1941, nu Horia Sima şi statul său major au declanşat rebeliunea, ci, dimpotrivă, Ion Antonescu ar fi pregătit şi înfăptuit o lovitură de stat menită să elimine Mişcarea Legionară de la putere. În primul rând, Horia Sima, în memoriile sale, a rezervat un capitol aparte Loviturii de stat a generalului Antonescu113. Fostul Comandant al Legiunii a apreciat că generalul Ion Antonescu a „recurs la forţă" 114, că el şi-a creat din timp o nouă camarilă, înstrăinată de neam115. Explicaţiile lui Horia Sima nu se susţin din punct de vedere documentar:

„... Un front anti-legionar, întins şi puternic, s-a închegat în săptămânile care au premers loviturii de stat. România nu putea fi scoasă în acel moment din Axă – armata germană era în România, iar Antonescu semnase Pactul Tripartit – dar se putea slăbi baza operativă a Axei la Bucureşti, prin ruptura generalului de Mişcare. Odată acest succes iniţial obţinut, generalul putea fi uşor manevrat mai târziu de aceleaşi forte [...]. Formidabila coaliţie îşi avea centrul de greutate în străinătate, sprijinindu-se în interiorul ţării pe serviciile secrete ale Angliei, Statelor Unite şi Uniunii Sovietice. Îngloba apoi partidele politice, resturile cadrelor carliste şi puternicele organizaţii evreieşti [...]. Arcul monstruoasei coaliţii mergea mai departe, acaparând şi anturajul lui Antonescu, unde a găsit un mediu favorabil, din cauza mănunchiului de intriganţi din jurul Preşedinţiei [Consiliului de Miniştri]. Elementele agreate de Antonescu îl aţâţau din toate puterile pe acesta ca să se separe de Mişcare „căci toată ţara e cu el". Mai rămânea să fie captată şi piesa principală, Conducătorul Statului, pentru ca să se producă ciocnirea cu scarea".

Horia Sima a considerat ca fiind „greu de înţeles"

decizia lui Hitler de a miza pe

117

Antonescu. Era convins că, finalmente, Hitler înţelesese „cine e agresorul şi cine sunt victimele”. Ca atare, opina Sima, numai un „gând ascuns” l-a determinat pe Hitler. Ce anume? „N-a fost – scria el – nici persoana lui Antonescu care l-a impresionat, nici eventualele noastre greşeli, nici ostilitatea lui Fabricius, nici mulţimea de informaţii deformate prin prisma agenţilor străini… Era ceva mai mult. Probabil că îi convenea lui Hitler ca Mişcarea Legionară să fie îndepărtată de pe scenariul politic al României, pentru ca să nu impieteze cu exuberanţa ei naţionalistă asupra rolului ce trebuie să joace Germania în sud-estul european. Legiunea era un partener incomod, în timp ce Antonescu o figură tranzitorie, care putea fi uşor dominat până la sfârşitul războiului” 118. Consideraţiile expuse nu trebuie ignorate, dar ele, în fond, ascund eroarea fundamentală a lui Horia Sima şi a Legiunii în ceea ce privea sprijinul Berlinului: al III-lea Reich se afla într-un război total, iar pentru liderii naziști nu mai contau categoric afinităţile politice cu Garda de Fier, ci statul român, întruchipat în acea perioadă de Ion Antonescu. Horia Sima a evocat, de asemenea, toate etapele ce au condus la presupusa lovitură de stat a lui Ion Antonescu: întrevederea Hitler-Antonescu de la Obersalzburg, adunările legionare din tară, asasinarea maiorului german Doering, destituirea generalului Petrovicescu, intervenţia studenţimii legionare, destituirea prefecţilor legionari de către Antonescu.

Cf. Horia Sima, *Era libertăţii*, II, p. 111 şi urm. (capitolul VI).

114 Ibidem, p. 113.

115 Ibidem.

116 Ibidem.

117 Ibidem, p. 114.

118 Ibidem.

trecerea la acţiune şi represiunea antonesciană, atitudinea armatei, intervenţia lui Hitler şi a Regelui Mihai I, consecinţele119. Intervenţia Führerului a apărut în viziunea lui Horia Sima în forma sa ultimativă120, iar supunerea a fost acceptată „de teama de a nu se produce ciocniri între soldaţii germani şi legionari” 121. Motivele au rezidat însă în eşecul efectiv. Pentru Antonescu, avantajul obţinut a fost numai aparent, întrucât, în realitate, după 24 ianuarie 1941 el „a decăzut în categoria mizerabilă de vasal al Führerului” 122. Eşecul Legiunii a avut grave consecinţe pentru România, a evaluat Sima, care, pe de altă parte, a calificat triumful lui Antonescu drept „o calamitate istorică, pe care o suportăm până astăzi [în 1986, când a apărut ediţia princeps]” 123.

Într-o serie de alte lucrări aflăm aprecieri similare despre „puciul militar antilegionar” al lui I. Antonescu124, despre „puciul lui Antonescu” 125 ori despre rebeliunea lui Antonescu „împotriva statului legionar” 126. Nu demult, Faust Brădescu a expus în aceeaşi perspectivă evenimentele din ianuarie 1941127. Autorul se dovedeşte tranşant în aprecieri: „Un lucru trebuie să fie clar de la început: Lovitura de stat de la 21 ianuarie 1941 n-a fost pregătită şi nici organizată de Mişcarea Legionară” 128. Autorul dezvăluie mobilurile acţiunii lui Antonescu: „Generalul Antonescu dorea ca Garda de Fier să depindă de el, recunoscându-l ca şef unic. A încercat să câştige simpatia maselor legionare, îmbrăcând cămaşa verde, încercând să vorbească şi să se comporte ca un legionar, făcând totul pentru a-l îndepărta pe Horia Sima. Eforturi zadarnice, căci nu avea nicidecum calităţile unei asemenea reuşite. A cerut chiar ca forţele legionare să-l recunoască şef suprem al Mişcării, tentativă care, de asemenea, a fost un eşec total. Generalului nu-i mai rămânea decât să elimine Garda de Fier prin viclenie, pentru a-şi satisface

orgoliul şi ambiţia fără margini” 129. Faust Brădescu contrapune teoriei rebeliunii legionare, lansată de Ion Antonescu şi adepţii săi, conceptul loviturii de stat130, pe care, culme, şeful Conducătorul statului român şi-ar fi dat-o de unul singur! Nu se ignoră rostul decisiv al intervenţiei Führerului în configurarea evenimentelor, apreciindu-se că, în noaptea de 22 – 23 ianuarie 1941, „cei care au hotărât reuşita loviturii de stat a generalului

131

Antonescu au fost germanii”, în speţă Adolf Hitler.

119 *Ibidem*, p. 114 – 133.

120 *Ibidem*, p. 128 – 130.

121 *Ibidem*, p. 129.

122 *Ibidem*, p. 130.124 *Ibidem*, p. 134.

124 Cf. V. Blănaru-Flamură, *Generalul Antonescu în cămaşă verde legionară*, I, Bucureşti, Fundaţia Culturală Buna Vestire, 1995, p. 90 şi urm.

125 Cf. Mihail Sturdza, *Amintiri din ţara pierdută*... p. 213 şi urm.

126 Cf. Ştefan Palaghiţă, *Garda de Fier spre reînvierea României*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1993, p. 161.

127 Vezi *Viziunea integrală a revoluţiei legionare*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1997; *Guvernul de la Viena*. *Continuarea statului român naţional legionar*, *1944 – 1945*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1997, dar, îndeosebi, *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1996, p. 127 – 145 (Cap. *Lovitura de stat a generalului Antonescu*).

128 *Ibidem*, p. 127.

129 *Ibidem*, p. 133.

130 *Ibidem*, p. 138.

131 *Ibidem*, p. 144.

CAPITOLUL V

MAREŞALUL ANTONESCU – AL III-LEA OM AL AXEI

După înfrângerea rebeliunii legionare1, generalul Ion Antonescu a devenit exponentul propriei dictaturi. Aşadar, el rămase în continuare *Conducător al statului*, care a abrogat, la 14 februarie 1941, *regimul naţional-legionar*, proclamat exact cu patru luni mai devreme. În cabinetul de militari, constituit la 27 ianuarie 1941, Antonescu şi-a rezervat posturile cheie, iar, în privinţa orientării noului guvern, a declarat tot atunci că România rămânea fidelă *Axei*. Pe lângă unele trăsături comune cu regimul anterior, regimul a înregistrat unele trăsături esenţiale faţă de predecesorul. Cât timp s-a aflat alături de legionari, Ion Antonescu s-a bazat pe un partid, situaţie care a încetat din ianuarie 1941. Generalul a beneficiat, în continuare, cu precădere de sprijinul unor cercuri economico-financiare ori al unor forţe militare şi de poliţie2. Grupările politice burgheze, care continuau şi au rămas până la 23 august 1944 a nu fi fost recunoscute legal, au stabilit şi menţinut o colaborare *sui generis* cu regimul generalului: contacte şi informări reciproce permanente; sprijinirea în prima fază (iunie-iulie 1941) a acţiunii militare în Est pentru repararea pierderilor teritoriale din vara anului precedent; recunoaşterea faptului incontestabil că generalul era *omul zilei*, deci personalitatea capabilă să rezolve pe moment problemele grave şi complicate ale ţării. În acest context, respectivele grupări, îndeosebi Partidul Naţional Liberal şi Partidul Naţional-Ţărănesc, conduse de Constantin (Dinu) I.C. Brătianu şi, respectiv, Iuliu Maniu, s-au abţinut să-şi

1 Vezi capitolul precedent.

2 Detalii în Aurică Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 11 – 135. Reţin atenţia aceste precizări: „Contemporană şi aliată cu regimurile totalitare fasciste din Germania şi Italia, care dominau Europa acelor ani, dictatura antonesciană s-a exprimat atât prin unele trăsături comune cu ale acestora, cât mai

ales prin altele specifice, care o individualizează şi o deosebesc atât de dictatura hitleristă, cât şi de cea mussoliniană. Între elementele comune cu ale regimurilor totalitare mai sus amintite consecmnăm, în primul rând, exacerbarea laturii represive a funcţiilor statului, concretizată prin lipsirea cetăţenilor de orice drepturi politice şi internarea în lagăre a adversarilor, în special a comuniştilor. Specific regimului antonescian este faptul că aceste măsuri represive au fost executate nu prin încălcarea legilor în vigoare, ci prin aplicarea lor, după ce în prealabil *Codul Penal* fusese de o asemenea manieră modificat încât să fie util dictaturii. Înregistrăm astfel o situaţie paradoxală: pe de o parte se intensifică măsurile represive, iar pe de altă parte se diminuează arbitrarul în practica guvernamentală şi în general în activitatea de conducere a statului. Fenomenul era datorat – cum uşor ne putea da seama – faptului că o serie de practici, care într-o guvernare democratică sunt apreciate arbitrare, în anii dictaturii antonesciene erau socotite legale. Era vremea arbitrarului legal" (*ibidem*, p. 130 – 131).

delege piese de bază în variile formule de guvernare propuse de Ion Antonescu între 1940 şi 1944. S-au acceptat, în schimb, diverse soluţii de cooperare a unor „tehnicieni" de orientare liberală ori ţărănistă.

În 1940 – 1941, după vizitele generalului Antonescu în Germania, a avansat necontenit integrarea României în sistemul *Axei*. În consecinţă s-au intensificat preparativele militare, politice şi economice pentru intrarea ţării în războiul mondial, în speţă pentru participarea la campania militară pregătită de Germania împotriva URSS3, totuşi, un aliat de bază al Berlinului în primii doi ani ai conflagraţiei mondiale din 19391945. Având în vedere stadiul din acea epocă al raporturilor dintre Marile Puteri, nu s-a pus în discuţie – pentru că nu se putea acest lucru, nimeni nefiind în măsură să aprecieze exact posibila

evoluţie a evenimentelor – problema prezenţei nemijlocite a României la ostilităţi, în cazul atacării URSS alături de Reichul nazist, automat şi contra Marii Britanii şi Statelor Unite ale Americii, pur şi simplu pentru motivul că acestea, cel puţin pentru moment, *nu erau aliatele Kremlinului*. După cum se desprinde din documentele cunoscute, în nenumărate ocazii în cursul Campaniei din Est (1941 – 1944) Mareşalul Ion Antonescu, un consecvent anglofil de-a lungul întregii sale cariere militare şi politice, a subliniat faptul, ce exprima şi cea mai corectă şi concretă realitate, că România se găsea *de facto* în război numai cu Rusia Sovietică, care, cea dintâi, comisese un act de agresiune peste Nistru în 1940 şi reprezenta bastionul comunismului în expansiune, în vreme ce starea de beligeranţă intervenită exclusiv în urma jocului alianţelor diplomatice ale Marilor Puteri din cursul conflagraţiei secolului, între România, pe de o parte, şi S.U.A. şi Marea Britanie, pe de altă parte, nu atesta şi participarea ţării la ostilităţi militare directe împotriva celor doi foşti aliaţi tradiţionali4. Era semnificativ, sub acest aspect, răspunsul încredinţat presei de către Mareşal, în 7 decembrie 1941, la *declaraţia de război* din ajun a Marii Britanii, şi din care reţinem:

„Marea Britanie ne-a declarat război. Starea de război între mica România şi imensa putere începe azi la ora 12. Regret împreună cu micul dar bravul şi necontenit încercatul şi pe nedrept lovitul popor român că atât de puţin s-au înţeles zbuciumul şi tragedia în care de secole se zbate numai pentru a-şi apăra fiinţa şi drepturile sale la viaţă şi libertate, la linişte şi la unire. Marea Britanie nu a mai cunoscut de secole tragedia şi umilinţele ocupaţiei străine. Noi am trecut, de două mii de ani, nu numai în cursul vremurilor, dar şi în cursul aceluiaşi veac, din luptă în luptă, din ocupaţie în ocupaţie, din umilinţă în umilinţă, din tragedie în tragedie. Marea Britanie se bate de secole

pentru a cuceri, noi ne batem pentru a ne apăra… „5.

România nu a fost nici atrasă şi nici împinsă în al doilea război mondial, aşa cum, în mod eronat, se poate afla în diverse tratate de istorie… Deşi realitatea este alta. România *a ales singură calea*, iar aceasta, cum s-a menţionat, *în urma agresiunii URSS*.

3 Despre originile îndepărtate şi imediate ale conflictului sovieto-german şi implicarea României, vezi Grigore Gafencu, *Préliminaires de la guerre à l'Est De l'acord de Moscou (21 août 1939) aux hostilités en Russie (22 juin 1941)*, Fribourg, F. Egloff, 1944. (cu meroase traduceri în limbile engleză, italiană, inclusiv română: Grigore Gafencu, *Preliminarii la Războiul din Răsărit*, editor Tudor Stoica, Bucureşti, Editura Globus, 1996).

4 Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri (1939 – 1947)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, *passim*.

5 Apud Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în veacul XX*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 570 – 571.

neprovocate, din iunie-iulie 1940. La două zile după declanşarea Războiului din Est în 22 iunie 1941, strălucitul diplomat care era Grigore Gafencu, în acel moment ministrul României la Moscova, fiind primit şi chestionat de V.M. Molotov, premierul şi ministrul de externe în exerciţiu al URSS, *de ce participa România la ostilităţi*? i-a răspuns demnitarului sovietic: *„Lovitura cea dintâi, care a zdruncinat temelia unei… Românii, chezăşie de siguranţă şi de pace, acoperire firească şi atât de folositoare a unui hotar întins şi însemnat al Rusiei, a fost dată* [în iunie 1940], *din nenorocire, de guvernul sovietic. Cele ce se întâmplă azi sunt urmările acestei nenorociri care a dus acum la un război între două popoare care niciodată în istoria lor nu au luptat unul împotriva altuia* (subl. Gh. B.)". Iar *nenorocirea* – ocuparea, sub ameninţarea cu recurgerea la forţa armelor, a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa de către URSS – a fost posibilă

pentru că, anterior, se semnase Pactul de negresiune germano-sovietic la 23

august 1939.

Pactul Hitler-Stalin a fost, netăgăduit, cel mai catastrofal document diplomatic încheiat în cursul veacului al XX-lea7. El nu numai că i-a îngăduit lui Adolf Hitler să acţioneze liber pe moment, atacând Polonia şi, astfel, declanşând al doilea conflict mondial, ci a marcat şi trecerea URSS la rangul de Putere mondială. Dar, responsabili de semnarea pactului n-au fost doar semnatarii, Joachim von Ribbentrop şi V.M. Molotov, mandataţi de liderii Berlinului şi Moscovei, A. Hitler şi I.V. Stalin, ci, în bună măsură, şi Puterile Occidentale, Marea Britanie şi Franţa în rândul întâi, care-l susţinuseră anterior pe Führer, îngăduindu-i, în august 1939, să devină… arbitrul păcii şi al războiului, în Europa deocamdată. Iar, în consecinţă, dacă pactul s-a semnat şi războiul a început, Europa a fost afectată, dar România, după Polonia şi Ţările Baltice, în primul rând, nu s-a putut sustrage situaţiei create, fiind ciopârţită în vara-toamna anului 1940 şi, ulterior, pentru a încerca să repare fie şi parţial parţial nedreptăţile suportate, ea s-a aliat cu Germania împotriva URSS, care, pe deasupra, reprezenta un adversar redutabil şi bastionul de nădejde al comunismului. Ţinând seama de derulările faptelor, în urma Pactului Hitler-Stalin, examinând *reacţia în lanţ* a evenimentelor, este netăgăduit că documentul din 23 august 1939 s-a aflat la originea situaţiei în care a fost chemat Ion Antonescu la putere, în 3 septembrie 1940. Se impune a conchide că nu reacţionarii, extremiştii sau antisemiţii români l-ar fi propulsat pe general pe avanscena politicii la Bucureşti, ci *o anumită* evoluţie a faptelor a condus la rezultatul cunoscut. Deci, mai întâi, a fost Pactul Hitler-Stalin; apoi, războiul mondial; iar, la un moment dat, a survenit accesul lui Antonescu la putere. Cu

Antonescu în fruntea guvernului de la Bucureşti, drumul României spre marele război al refacerii unităţii naţionale şi al zdrobirii pericolului comunist dintre 1941 şi 1944 a devenit mai lesnicios de parcurs şi mai rapid. Nimic mai simplu şi mai adevărat. Şi, dacă s-a produs trecerea Prutului la 22 iunie 1941, depăşirea Nistrului a urmat ca o consecinţă obligatorie. Dar, oricum, de la *un capăt la altul*, *de la 22 iunie 1941 şi până la 23 august 1944*, Războiul din Răsărit a fost *al poporului român*, *al nostru*, aşa cum a fost perceput, purtat şi încheiat în conştiinţa naţională, *atunci*.

6 Grigore Gafencu, *Misiune la Moscova*. *1940 – 1941*, eds. Ion Calafeteanu şi colaboratori, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1995, p. 231 (Raport din 1 august 1941 al lui Grigore Gafencu către Mihai Antonescu, ministrul de externe al României).

7 Cf. Gh. Buzatu, Dana Beldiman, *23 august 1939 – 1944*: *România şi proba bumerangului*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2003, p. 23 şi urm.

Indiferent de aliatul şi de ceasul acţiunii alese, războiul României a început într-un moment în care entuziasmul popular a fost general, întru nimic prejos decât cel întâlnit în 1877 la proclamarea Independenţei ori în 1916 la intrarea Vechiului Regat în acţiune pentru eliberarea Transilvaniei. Nu a fost, aşadar, straniu că n-au întârziat raportările la faptele memorabile din 1877 sau 1916, în comparaţie cu care *Războiul Sfânt* – proclamat oficial la 22 iunie 1941 – s-a impus prin temeritatea şi anvergura campaniei declanşate contra Imperiului Roşu de la Răsărit şi prin justeţea obiectivelor urmărite. Cu trimitere directă la paginile de glorie naţională din trecut ori la creaţiile memorabile ale lui Alecsandri ori Eminescu, ale lui Iorga ori Goga, *Marşul Basarabiei* lansat chiar în acele clipe istorice evoca astfel evenimentul de semnificaţie astrală8 survenit în cursul nopţii de 21 – 22 iunie 1941:

…Azi-noapte, la Prut, Războiul a-nceput. Românii trec dincolo iară să ia prin arme şi scut Moşia pierdută astă-vară!

Revenim la ceea ce spuneam: din prima clipă, România a participat la conflictul germano-sovietic, pregătindu-se, aşa cum a putut (mai bine zis, cum n-a reuşit!), în numai câteva luni… Ceea ce şi-a spus greu cuvântul în desfăşurările ulterioare ale conflictului, cântărind şi asupra bilanţului final. Fundamental rămâne însă faptul că, de la capăt la altul, de la 22 iunie 1941 şi până la 23 august 1944, războiul României a fost unul just, pentru Drept şi pentru Ţară. Astfel el s-a şi impus în conştiinţa poporului român. În acest sens, probe relevante a dat la iveală, chiar după primele luni ale încleştării, scriitorul Al. Lascarov-Moldoveanu, care a adunat, la serviciul de cenzură al armatei, mii de scrisori de pe/către front, precum şi simple încercări poetice, care, toate la un loc, exprimau un singur lucru: convingerea în cauza ţării şi în succesul ei. Reţinem, din antologia lui Al. Lascarov-Moldoveanu un singur exemplu:

Să ajute Dumnezeu la armata românească Pe bolşevici să-i gonească. Ţara noastră românească Cât pământu' să trăiască, Ţară mândră şi frumoasă, Dumnezeu s-o aibă-n pază… De bolşevici s-o păzească, Scumpa ţară românească9.

Prezent alături de Hitler pe frontul germano-sovietic dintru început, Antonescu a făcut una dintre primele sale erori monumentale, cu grave consecinţe. Nu avem vedere, în

8 Cf. Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti.

Editura M9 ca Valahie, 2002, p. 125.

9 Al. Lascarov-Moldovanu, *Scrisori de război. Din anul vitejiei româneşti 1941… Scrisori în versuri*, ediţia a II-a, Bucureşti, 1942 (piesa nr. 1 188).

primul rând, alegerea aliatului, cât timp, spuneam, n-a putut fi vorba de aşa ceva în contextul din 1939 – 1941. Mă refer la faptul că, proiectând în Est un „război paralel" al României alături de Germania şi aliaţii ei10, Antonescu nu s-a preocupat să fixeze, în prealabil ori ulterior, printr-o convenţie semnată ori, cel puţin, prin înţelegere verbală, *condiţiile* participării României la acţiune. Consecinţele acestei situaţii aveau să iasă în evidenţă în partea finală a campaniei, care a coincis şi cu etapa eşecurilor în serie. Mai mult decât atât, susţinerea campaniei „Barbarossa" a condus obligatoriu, lucru imposibil de prevăzut înainte de 22 iunie 1941, la punerea României în stare de război cu Mari Aliaţi ai URSS, cu S.U.A. şi Marea Britanie, câştigaţi automat de Kremlin prin însuşi faptul agresiunii lui Hitler.

După aproape 70 de ani, o întrebare revine, totuşi, obsesiv, pentru specialişti şi nespecialişti, deopotrivă: Ce a căutat România în război alături de Germania şi aliaţii ei? Suntem convinşi că explicaţiile care s-au dat şi se mai dau, cel mai adesea, sunt departe de realităţile care au fost, luându-se în calcul mai degrabă realităţile care ne convin ori, în mod cu tot special, eşecul campaniei României. Trebuie să recunoaştem că nu-i o metodă recomandabilă a se explica începutul prin deznodământul faptelor, mai ales că în istorie desfăşurările de mai mare ori de mai mică anvergură respectă, toate, o logică fără greş, după cum şi evenimentele intervin într-o ordine strict cronologică, fiind imposibil, ca atare, să se confunde cauza cu efectul şi viceversa! revenind la subiectul abordat, credem că – întâmplător ori nu? – în mod inadmisibil se pierd din vedere *cauzele* pentru care *Antonescu şi întreg poporul român* au intrat în război la 22 iunie 1941: refacerea României Mari ciuntită în vara anului 1940 şi salvgardarea ţării de pericolul dominaţiei comuniste. Spre deosebire de Germania, cu care Antonescu s-a aliat, războiul României a fost *provocau* de către URSS, prin agresiunea directă din

iunie 1940, fapt căruia i s-a adăugat şi un element doctrinar de fel lipsit de însemnătate, atunci ca şi în prezent, lichidarea pericolului comunismului. Nu credem că lui Antonescu i se pot reproşa, cu o întârziere de câteva decenii, patriotismul şi anticomunismul? De altfel, Ion Antonescu însuşi s-a explicat, în chip simbolic, chiar în istorica zi de 22 iunie 1941, atunci când îi scria lui Iuliu Maniu, căruia îi împărtăşea credinţa sa intimă că *„duşmanul permanent”* al României îl constituia *„vecinătatea slavă, cu pericolele expansiunii panslaviste, dublată de ameninţarea comunismului”*. De mai multe decenii, după apariţia în 1954 a lucrării clasice a istoricului german Andreas Hillgruber, se consideră că lupta României în tabăra germană a fost o acţiune *de ocazie*, îmbrăţişând – prin modalităţile practice de cooperate şi prin obiectivele urmărite – caracterul unui *război paralel*. Este adevărat că aceste nuanţe nu au fost observate de Aliaţi, nici în cursul războiului şi nici după terminarea lui. Ceea ce realmente generalul Antonescu a pierdut din vedere, în ajunul ostilităţilor, a fost încheierea unei convenţii care să delimiteze cu precizie condiţiile colaborării româno-germane şi să evite riscurile neînţelegerilor survenite ulterior *„pe etape”*, în cursul ostilităţilor din Răsărit. Oricum, mai târziu, Mareşalul a fost cel dintâi care a regretat această eroare. Relativ la *trecerea Nistrului şi continuarea ostilităţilor11*, alături de trupele

După opinia lui Andreas Hillgruber (cf. *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române 1938 – 1944*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1993, p. 275).

11 Pentru discuţia pe această temă vezi Florin Constantiniu, Ilie Schipor, *Trecerea Nistrului (1941). O decizie controversată*, Bucureşti, Editura Albatros, 1995. „Tragedia României în 1941 – 1945 a fost că, spre deosebire de anii primului război mondial, când ea a avut

de ales între două coaliţii ce desfăşurau o politică de expansiune de tip clasic, în cel de al doilea război germane şi cele aliate lor, până în zona Stalingradului, discuţiile au debutat odată cu derularea evenimentelor, apoi s-au amplificat, pentru a deveni un cap de acuzare la *„procesul”* Mareşalului în faţa aşa-zisului *„Tribunal al Poporului”* din 1946, fiind astăzi obsesiv în atenţia istoricilor. Înclinăm să credem că, în problema respectivă, punctul de vedere cel mai pertinent a fost expus chiar de Mareşal, în apărarea sa la *„proces”*, atunci când, răspunzând chestionărilor precise ale acuzatorilor improvizaţi (*„ce a căutat cu trupele române la Stalingrad?”*), a declarat (citătm din textul înregistrat): *„… Când o ţară se angajează într-un război, armata acestei ţări trebuie să meargă până în fundul pământului ca să distrugă forţele inamice, să câştige războiul. Este un principiu capital de conducere strategică a operaţiunilor militare, care s-a aplicat de la romani şi până astăzi […] Da. Raţiune militară şi numai raţiune militară”*. În ciuda controversei ivite şi prelungită până astăzi în legătură cu raţiunea trecerii Nistrului, nu trebuie să neglijăm că, deşi decizia lui Antonescu a angajat România într-o campanie care era peste capacitatea sa, punând-o, mai apoi, automat în conflict cu Marii Aliaţi tradiţionali (Anglia, SUA), în iulie 1941, când primele unităţi române au fost trimise *dincolo* de fluviu, trupele sovietice fuseseră doar *alungate* de pe teritoriul naţional, din Basarabia şi nordul Bucovinei, *înfrânte, dar nu eliminate*. Prin urmare, Antonescu era în drept să continue lupta, mai ales că URSS, în toată perioada cât s-a aflat în defensivă (1941 – 1942) şi, mai ales, în ofensivă (1942 – 1944), a făurit planuri ce vizau nu doar revenirea la graniţele din 22 iunie 1941, ci şi depăşirea lor, cotropirea unor zone întregi din Polonia, Ţările Baltice, Ungaria, Cehoslovacia, România şi, mai mult decât atât, se viza exportul sistemului comunist12, practic ocuparea şi

instalarea unor guverne promoscovite în ţările europene în care, după opinia lui Stalin, ajungeau tancurile sovietice în urmărirea trupelor

germane în retragere în 1944 – 1945.

Aşa cum se întâmplă de obicei în istorie, realităţile dominaţiei sovietice în Europa Est-Centrală (1944 – 1991) aveau să depăşească toate previziunile, chiar şi pe cele mai sumbre, fie numai dacă ne gândim la soarta României după 1944, pentru ca să nu ne mai intrige episodul *trecerii Nistrului* şi, finalmente, acela al *tergiversării* de către Mareşal a perfectării Armistiţiului cu Naţiunile Unite. Spre exemplificare, revenim la mondial ea a trebuit să se alieze, iniţial, cu un stat totalitar (Germania) pentru a redobândi Basarabia şi Bucovina de Nord, apoi, pentru a elibera Transilvania de Nord, cu un altul (Uniunea Sovietică), care i-a smuls din nou ceea ce recăpătase prin alianţa cu Reichul. Alianţa succesivă cu cele două state totalitare – *o alianţă fără tratate formale* – a creat o situaţie deosebit de grea României şi a redus substanţial valoarea politică a redobândirii, prin efortul militar întreprins alături de aceste valori totalitare, a teritoriilor pierdute în Est, apoi în Vest. Politica Mareşalului Ion Antonescu s-a integrat, practic, în continuarea opţiunii României din anii primului război mondial: Puterile Centrale/Reichul nazist sau Antanta/Coaliţia antihitleristă. El a crezut – şi aici s-a înşelat – că poate redobândi atât Basarabia şi Bucovina de Nord, cât şi Transilvania de Nord alături de aceeaşi mare putere: Germania. De aici, hotărârea lui, atât de controversată, de a trece Nistrul, determinată de considerente militare şi politice. În concepţia sa, ele au fost atât de interpătrunse, încât separarea lor – din nevoia sistematizării şi a discuţiei – este, evident, artificială; strânsa lor corelare trebuie avută permanent în vedere, când este analizată şi evaluată această decizie atât de grea

în consecinţe" (*ibidem*, p. 116).

12 Cf. Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, *passim*.

13 Jean-François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iaşi, Polirom, 1998, p. 22 – 23.

declaraţiile lui Ion Antonescu în şedinţa din 18 septembrie 1940 a Consiliului de Miniştri. Am examinat problemele cooperării româno-germane din 1940 şi 1944, depistând, unde şi când a fost cazul, punctele de contact, dar şi numeroasele elemente de divergenţă pe plan militar (responsabilitatea pentru tragedia de la Stalingrad şi neputinţa lui Hitler de-a stăvili trupele roşii pe Nistru în vara anului 1944), economic (cele mai frecvente) şi politico-diplomatic, acestea din urmă cu efecte fundamentale pentru respectarea statutului României de *ţară satelită a Axei* în al doilea război mondial şi nicidecum acela de *stat ocupat* de către nemţi. Avantajele ce au decurs pentru România au fost deosebite: Antonescu nu a jucat nicicând la Bucureşti în 1940 – 1944 rolul vreunui Quisling, iar statutul ţării a îngăduit forţelor potrivnice Germaniei şi Mareşalului să pregătească cotitura de la 23 august 1944 în condiţii imposibil de prevăzut dacă trupele germane s-ar fi comportat ca forţă de ocupaţie.

* * *

Despre „cultul" lui Antonescu: După exact 60 de ani de la terminarea celui de-al doilea război mondial, Mareşalul Ion Antonescu continuă să constituie ceea ce se numeşte un „caz". Nu atât pentru specialişti, cum a fost fără discuţie până în 1989, cât pentru guvernanţi, pentru mass-media din ţară şi străinătate, pe planul relaţiilor externe ale României, cât şi pentru anume istorici şi publicişti străini care pretind a se distinge violent de cercetători, de „negaţionişti". Nu mai insistăm asupra faptului că pentru Antonescu, special, a intervenit

guvernul de la Bucureşti cu faimoasa ordonanţă de urgenţă nr. 31/2002, dezbătută în Parlamentul României14, pentru ca, între timp, busturile lui Antonescu, cu o singură excepţie, să fi fost demolate!

În privinţa Mareşalului Antonescu, Marii învingători din 1945 sau „aliaţii" Kremlinului de la Bucureşti (comuniştii) numai legalitatea nu şi-au propus s-o observe, nici măcar în cadrul marii farse judiciare din 1946, asupra căreia vom reveni la locul cuvenit15. Mareşalul şi trei dintre colaboratorii săi principali (Mihai Antonescu, C. Piky Vasiliu şi Gh. Alexianu) au dovedit că au ştiut să moară! Ceea ce jalnicii scenarişti ai cvadruplului asasinat de la 1 iunie 1946 nici măcar n-au bănuit, după cum nici faptul că pelicula înregistrată, pusă pe moment (cu credinţa că pentru… eternitate!) sub sechestru, s-a dovedit a fi fost, cum era şi natural, destinată Istoriei. De mai mulţi ani, ea se află în circulaţie16 şi simpla ei vizionare, fără niciun fel de comentarii, provoacă admiraţia, dar nicidecum faţă de „justiţiarii" anului 1946, ci, dimpotrivă, faţă de „criminalii de război" condamnaţi. Astfel că oroarea se revarsă asuspra asasinilor delegaţi, care, nefiind în stare să realizeze o execuţie, au înfăptuit pur şi simplu un masacru. Dar, şi asupra acestui episod, vom insista în volumul secund din *Hitler*, *Stalin*, *Antonescu*. Pe deasupra, momentul ales nu era cel mai nimerit: cu sau fără ajutorul Occidentului (dar, în mod sigur, cu acordul Washingtonului şi al Londrei), Stalin se instaurase la Bucureşti iar nenorocita „Cortină de Fier" fusese deja trasată în 1946, mult dincolo de graniţele

14 Vezi intervenţia noastră în şedinţa Senatului din 23 martie 2003 (apud Marian Oprea, *Preşedintele, holocaustul şi românii*, Bucureşti, Lumea, 2003, pp. 48 – 58).

15 Din volumul II.

16 A fost vândută odată cu ediţia în trei volume a

Procesului Mareşalului Antonescu (1995 – 1998).

17

apusene ale ţării17, astfel că victimele măcelului de la Jilava din 1 iunie 1946, al căror sfârşit fusese dorit în mod sincer de unii, respins de către cei mai mulţi, apăreau inevitabil – în ciuda erorilor campaniei de intoxicare întreţinută în jurul dezbaterilor „Tribunalului Poporului" din Bucureşti (6 – 17 mai 1946) – victime ale silniciei moscovite şi comuniştilor locali, întru totul huliţi de un biet popor umilit şi de o întreagă ţară, pe cale de-a deveni o gubernie a Imperiului stalinist. Sursele pe care le avem la dispoziţie relevă că mulţi dintre cei care avansaseră la „procesul" echipei Mareşalului acuzaţii inventate (înfeudarea ţării Germaniei naziste, crime de război etc.) au resimţit imediat atâtea insatisfacţii, intuind posibilitatea „rejudecării postume" a lui Antonescu18. Grigore Gafencu, aflat în exil în Elveţia, şi-a notat chiar în seara execuţiei din 1 iunie 1946 în excelentul şi voluminosul său *Jurnal* (rămas, în cea mai mare parte, inedit):

„Radio Bucureşti anunţă că azi, la orele şase seara, Mareşalul Antonescu, Ică [Mihai] Antonescu şi alţi patru [în fond, doi] *demnitari au fost «executaţi». Graţia regală nu a putut, deci, interveni. Ruşii au cerut moartea lor* [...] *Păcatele Mareşalului au fost oarecum spălate prin abuzurile regimului de azi şi prin primejdia de moarte pe care sovieticii o ţin întinsă asupra ţării. Întâmplările care au urmat prăbuşirii sale au aşternut uitarea peste campania nenorocită ce el a purtat-o în Rusia, ca şi peste oarba înverşunare cu care s-a aruncat în braţele lui Hitler. Ieri încă vinovat, Mareşalul cade ca un martir al cauzei româneşti, pentru că România nu mai cunoaşte decât o singură ameninţare: Rusia. În jurul lui se va naşte o legendă care va îndulci judecata istoriei. Moartea ce i se trage din mânia imperiului vecin îl apropie de sufletul unui popor care se simte, în întregime, ameninţat de acea*

împărăţie” 19.

* * *

După 1990 s-a scris şi s-a comentat până la saturaţie despre „reabilitarea” Antonescu, campanie care ar fi început… în timpul epocii comuniste, pentru ca apogeul să fi fost atins, în funcţie de anume interese politice, după prăbuşirea regimului N. Ceauşescu. Pe de o parte sunt ignorate „contribuţiile” marxiste sută la sută, coordonate de Mihai Ionescu şi colabortatorii, care recomandau obsesiv „desfiinţarea” Mareşalului în *Istoriile* militare tipărite preferenţial de edituri. Pe de altă parte, „reabilitarea” fostului conducător al statului român se pune uneori în cvasi-exclusivitate pe seama lui J.C. Drăgan. Nimic mai neadevărat. Şi aceasta pentru că I. Antonescu şi unii dintre colaboratorii săi, arestaţi şi predaţi sovieticilor, readuşi la Bucureşti pentru a fi „judecaţi” şi, unii dintre ei, asasinaţi, au devenit – cu voia, mai mult fără de voia, chiar din inconştienţa şi incompetenţa „Tribunalului Poporului” de la 1946 – cele dintâi victime

17 Cf. Dinu C. Giurescu, *Imposibila încercare*. *Greva regală*, *1945*. *Documente diplomatice*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1999, p. 15 şi urm.

18 Vezi, în special, Ioan Dan, „*Procesul*” *Mareşalului Ion Antonescu*, ediţia a II-a revizuită şi îmbunătăţită, Bucureşti, Lucman, 2005, *passim*. Citäm din încheierea magistratului militar: „… Faptul că Mareşalul Ion Antonescu nu a comis niciuna din crimele ce I s-au pus în sarcină, că şi-a dedicat întreaga viaţă slujirii cu credinţă a intereselor poporului român şi a României, că este un erou martir al neamului românesc, răpus de gloanţe duşmane, după părerea mea este incontestabil” (*ibidem*, p. 466).

19 Apud Gh. Buzatu, ed., *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, p.

338.

marcante ale terorii comuniste, ale Holocaustului

roşu care a bântuit România ocupată
20
de URSS20. Ca rezultat firesc, Ion Antonescu a fost după moarte şi până în decembrie 1989 *un personaj istoric interzis oficial* în România, din toate punctele de vedere, fără discuţii şi, se spera, pentru totdeauna! Iar aceasta prin voinţa fermă a autorităţilor comuniste de la Bucureşti, în deplin consens cel mai adesea cu învingătorii din 1945. De aceea, după 1989 – 1990 Mareşalul nu a avut cum să fie „reabilitat”, fiind cel mult – *redescoperit*, nicăieri altundeva, ci chiar în ţara lui... Ceea ce este cu totul altceva, mai ales că, dispărând cenzura, cercetarea unor teme şi apariţia unor cărţi nu mai putea fi dirijate21.

Fără nicio exagerare, însă după 1945 *adevăratul Antonescu a fost descoperit în exil*, în vreme ce, în România, el fost hulit printr-o campanie politică, pseudoştiinţifică, culturală şi poliţistă extrem de bine şi eficient instrumentalizată. Reţinem sub acest aspect că, potrivit faimoaselor *Instrucţiuni* din 1945 – 1948 privind scoaterea din circulaţie a lucrărilor editate în cursul „perioadei fasciste”, cărţile semnate de Mareşalul Ion Antonescu deschideau, s-ar putea spune cu obligativitate, lista celor ce se încadrau la punctul 6 în sensul precizat că: „Orice lucrări datorite următorilor autori, indiferent dacă sunt sau nu trecute în broşura de faţă sunt interzise din principiu (subl. Gh. B.)”, iar, în continuare, erau menţionaţi Ion Antonescu, succedat nu numai de Mihai Antonescu, A.C. Cuza, Nichifor Crainic, Armand Călinescu, Mihail Manoilescu, Stelian Popescu, Pamfil Şeicaru, Al. Vaida-Voevod, Mircea Vulcănescu, dar şi de... N. Iorga, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Octavian Goga, Gh. Brătianu, Emil Cioran, Şerban Cioculescu ş.a.22. În consecinţă, după mulţi ani şi foarte greu s-a ajuns, totuşi, peste condiţiile cenzurii, la revenirea în atenţie a personalităţii Mareşalului Antonescu, iar faptul a fost posibil nu pentru

că autorităţile comuniste s-au preocupat ori au impus anume aceasta, ci totul a rezultat normal din legitaţiile intime ale evoluţiei istoriografiei române, odată cu aprofundarea studiilor consacrate epocii 1939 – 1945 sau odată cu punerea în circulaţie a unor noi şi importante fonduri politice, diplomatice şi militare din arhivele interne ori graţie accesului cercetătorilor români în arhivele străine (cu prioritate în cele germane, franceze, americane şi britanice) 23. A fost şi este încă un proces în continuă desfăşurare şi este indiscutabil că nimeni n-ar mai putea impune *vreun arbitru*, care să dicteze oprirea timpului, deci stopând investigaţiile privind *cazul Antonescu*, şi nu numai!

Revenind la declanşarea pretinsei *campanii de reabilitare* a Mareşalului, vom observa că, deşi pare straniu, dar *ea coincide cu însuşi momentul loviturii de stat de la 23 august 1944, responsabili nefiind istoricii, ci chiar conspiratorii şi succesori lor, politici*

20 Cf. Cicerone Ioniţoiu, *Cartea de aur a rezistenţei româneşti împotriva comunismului*, I.

Bucuresz1, 1995, p. 16 – 17.

21 Cf. Gh. Buzatu, *Istorie interzisă*, Craiova, Editura Curierul Doljean, 1990; idem, *O istorie a prezentului*, Craiova, Editura Mica Valahie, 2004.

22 Ministerul Informaţiilor, *Publicaţiile interzise până la 1 mai 1948*, Bucureşti, 1948, p. 14; idem, *Publicaţiile scoase din circulaţie până la 1 iunie 194"*, ediţia a II-a, Alba Iulia, Fronde, 1994, *passim*; Paul Caravia, coordonator, *Gândirea interzisă. Scrieri cenzurate. România 19451989*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, *passim* (pp. 55 – 57, pentru Ion şi Mihai Antonescu); Mihai Ungheanu, *Holocaustul culturii române. 1944 – 1989*, Bucureşti, Editura D.B.H., 1999, *passim*; Ilie Bădescu, Mihai Ungheanu, coordonatori, *Enciclopedia valorilor reprimate. Războiul împotriva*

culturii române (*1944 – 1989*), I-II, Bucureşti, pro Umanitate, 2000, *passim*.

23 Cf. Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *România şi al doilea război mondial. O bibliografie*, Iaşi, Editura Academiei, 1981.

şi spirituali. Fapt natural, responsabili în „primul val" al „reabilitării" au fost, chiar înaintea istoricilor, mulţi dintre colaboratorii militari şi diplomatici ai Mareşalului (generalii Ion Gheorghe şi Platon Chirnoagă, colonelul Ion V. Emilian, diplomaţii Gheorghe Barbul, Grigore Gafencu, George I. Duca), neimplicaţi în evenimentele din august 1944, ca şi unii autorii *puciului* care, imediat după aceea, confruntaţi fiind cu realităţile decurgând din ocuparea României de către URSS, deveniră ei înşişi „nostalgici" ai Vechiului regim: Grigore Niculescu-Buzeşti (se pare, cel dintâi) 24; Regele Mihai I, imediat după el, iar Iuliu Maniu, mai apoi, în momentul în care într-o şedinţă de guvern din septembrie 1944 a declarat că, dacă ar fi cunoscut condiţiile Armistiţiului ce avea să fie impus de Aliaţi României la Moscova în zilele precedente, nu l-ar mai fi încurajat pe Suveran să se decidă pentru „acţiune", deci pentru arestarea Mareşalului şi a colaboratorilor săi25.

Tot Iuliu Maniu a fost acela care, la „procesul" din mai 1946 înscenat lui Antonescu şi echipei sale ministeriale, după încheierea depoziţiei de martor, el s-a apropiat de boxa acuzaţilor a strâns mâinile unora acuzaţi, inclusiv Mareşalul, în huiduielile publicului „selectat" de autorităţi să reclame în cor „moarte trădătorilor" 26. În atmosfera creată, puţin a lipsit ca Iuliu Maniu să nu fie, el însuşi, cuprins în echipa antonesciană, judecat şi condamnat în consecinţă, dar faptul, *imposibil atunci*, *previzibil însă*, avea să se îndeplinească în 1947. Ceea ce este interesant, din punctul nostru de vedere, este că aşa-zisa reabilitare a Mareşalului începuse deja, iar aceasta şi printr-un gest al lui Iuliu Maniu, care, desigur, nu ar fi

acţionat necugetat în condiţiile existente în 1946, dacă el, liderul PNŢ, n-ar fi fost *convins că nu avea în faţa sa un criminal şi trădător de ţară, ci un militar şi un fost şef de guvern*, pe care l-a tratat – după cum s-a şi

27

exprimat – *drept un mare patriot, deşi, personal, îi era un adversar politic, iar nu un duşman care trebuia eliminat*!

Sub un alt aspect, cu mulţi ani *înaintea* lui J.C. Drăgan (1986), istorici români sau străini au stăruit asupra figurii Mareşalului, dar ei nu au fost bănuiţi în vreun moment de „reabilitarea" lui Antonescu. Astfel, în plin „război rece", Antonescu a fost „observat", mai ales în rândurile Exilului românesc din Vest28, pentru rostul său anticomunist în

24 Vezi telegramele nr. 44 şi 45 ale lui Grigore Niculescu-Buzeşti expediate la 31 August şi, respectiv, 1 septembrie 1944 lui Al. Cretzianu la Ankara pe tema comportamentului ruşilor în România ca într-o ţară ocupată (Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, II, pp. 336 – 340). Vezi şi Liviu Vălenaş, *Mareşalul Ion Antonescu şi frontul secret. Convorbiri cu Gheorghe Barbul*, Bucureşti, Editura Vremea, 2001, *passim*.

25 Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Musat şi colaboratori, eds., *23 August 1944. Documente*, III, *1944 – 1945*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985, p. 32 („... Constat că Aliaţii nu şi-au respectat înţelegerile de la Cairo. La Cairo s-au făcut înţelegeri precise [...] Condiţiunile care le-am stabilit noi atunci erau neasemuit mai favorabile decât cele de acum şi, fiindcă eu am cutezat să recomand partidului şi Majestăţii Sale să facă acest armistiţiu, ne doare foarte mult la ce s-a ajuns...")

26 Cf. *Procesul Mareşalului Antonescu. Documente*, II, Bucureşti, Editura Saeculum I.O./Editura Europa Nova,

1995, p. 11 şi urm.; Zaharia Stancu, *Secolul omului de jos*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1946, *Depoziţia domnului Maniu*, din 28 mai 1946).

27 Vezi Gh. Zane, *Memorii* (*1939 – 1974*), ediţie Al. Bârlădeanu şi colaboratori, Bucureşti, Editura Expert, 1997).

28 Vezi Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vols. 1 – 5, Bucureşti, Editura Vremea, 2000 – 2005.

campania din Est din 1941 – 1944. Din câte ştim, un istoric străin, Andreas Hillgruber, a fost cel dintâi care, încă din 1954, a evidenţiat cu obiectivitate calităţile şi defectele Mareşalului şi ale politicii sale în raporturile cu Berlinul29. Cunoscutul istoric a clarificat aspecte care şi în prezent, după o jumătate de veac, se dovedesc „provocatoare" specialiştilor improvizaţi ori emigraţi dintr-un domeniu într-altul! Andreas Hillgruber a dovedit între altele că: „Politica guvernului român în problema evreiască, aşa cum reiese dintr-o privire retrospectivă, s-a întemeiat, în tot timpul războiului, numai pe considerente tactice şi comerciale. Ea nu a ţinut seama nici de obligaţii morale faţă de cetăţenii români, nici nu s-a inspirat din doctrina antisemită. Ea a urmat, mai degrabă, liniile mari ale politicii externe a României" 30. La scurt timp după Andreas Hillgruber, în ţară, Constantin I. Kiriţescu, cunoscutul şi inspiratul autor al trilogiei închinate războiului unităţii naţionale a tuturor românilor din 1916 – 1919, a realizat monografia *România în al doilea război mondial*, terminată în 1956, confiscată apoi, restituită familiei după 1990 şi publicată abia în 199531.

Între timp au apărut numeroase „lucrări de serviciu", cele mai multe în spiritul „modelului" introdus cu începere din 1947 – 1948 prin ediţiile succesive ale manualului unic de *Istoria RPR* coordonat de „academicianul" Mihail Roller, potrivit căruia războiul lui Antonescu alături de Hitler

împotriva lui Stalin ar fi fost... „criminal”, „sângeros”, „imperialist”, „tâlhăresc” ş.a.m.d. Mareşalul însuşi ar fi fost *un criminal*, *un rasist*, *un fascist*, fiind ajutat nu numai de Germania şi aliaţii ei, ci şi de partidele lui Iuliu Maniu şi C.I.C. Brătianu, de social-democraţi, de toate cercurile „reacţionare” politice şi militare de la Bucureşti, de trusturile anglo-americane în colaborare intimă cu fascismul german, cu monarhia ş.a.m.d.32 Prin astfel de descoperiri groteşti, *Istoria* rolleristă a îndepărtat pentru multe decenii generaţiile postbelice de adevăr, iar pentru specialişti a devenit un fel etalon de abordare, fiind până la un moment dat, oricum până după moartea lui I.V. Stalin în 1953, singurul respectat cu sfinţenie în condiţiile cenzurii comuniste. Este surprinzător că, pentru unii „specialişti”, „modelul” lui Roller n-a fost respins integral nici după 1989... Ceea ce nu înseamnă că nu au existat şi excepţii, care trebuie reţinute. Ne reîntoarcem, prin urmare, la Constantin I. Kiriţescu, menţionat deja, dar, din Exil, şi la generalul Platon Chirnoagă, cu a sa *Istorie politică şi militară a războiului României contra Rusiei Sovietice. 22 iunie 1941 – 23 august 1944* (patru ediţii, Madrid, 1966 – 1986 şi Iaşi, 1997 – 1998), dar în mod special îl menţionăm pe Aurică Simion, care, cu ale sale *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944* (Cluj-Napoca, 1979), a provocat o veritabilă furtună politică şi istoriografică la Bucureşti, încheiată, nici

29 Din monografia menţionată a lui Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, reţinem din încheiere (p. 275): „... Relaţiile personale de încredere şi stimă reciprocă care s-au stabilit între Hitler şi Antonescu nu au putut trece dincolo de limita unei obişnuite coaliţii pentru ducerea unui război, aşa cum sperase iniţial Conducătorul statului român. În fond, cele două ţări au dus un «război paralel», asemănător celui dus de către Germania şi Finlanda. Mareşalului Antonescu nu

i-au fost niciodată dezvăluite intenţiile politice reale şi planurile militare ale lui Hitler. Pe de altă parte, cercurile conducătoare ale economiei româneşti care voiau să salveze rezervele economice ale României pentru viitoarele timpuri de pace se opuneau unei totale epuizări a forţelor economice ale ţării în războiul comun".

30 *Ibidem*, p. 286.

31 Volumele I-II, ediţie Gh. Buzatu, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1995.

32 Acad. Mihail Roller, sub redacţia, *Istoria R.P.R. Manual pentru învăţământul mediu*, Bucureşti, Editura de Stat Didactică şi Pedagogică, 1952, p. 638 şi urm.

mai mult, nici mai puţin, cu retragerea cărţii de pe piaţă şi „topirea" parţială a tirajului. Monografia lui Aurică Simion a beneficiat de un ecou favorabil în rândurile cititorilor, lucru lesne de înţeles: după ani şi ani de tăcere, Aurică Simion descoperise un *„alt Antonescu „33*, opus total celui îngăduit până atunci de oficialităţile de la Bucureşti.

În 1984, la împlinirea a 40 de ani de la actul din 23 august, s-a continuat şi chiar aprofundat ofensiva împotriva Mareşalului Antonescu. Regimul antonescian a fost calificat, în spiritul normelor stabilite la... „procesul" din 1946, drept „o mostră de crimă de înaltă trădare faţă de poporul român" 34. Ulterior, în 1989, în *Istoria militară a poporului* român (vol. 6) ori în trilogia *România în anii celui de-al doilea război mondial*, ambele coordonate de Ilie Ceauşescu, Mihail Ionescu et Co., se aflau pagini întregi privind persoana şi regimul Antonescu, dar care numai simpatie ori admiraţie faţă de Mareşal nu dovedeau35. Dimpotrivă, despre Mareşal aflăm, potrivit tiparelor anilor '60, că „a lichidat ultimele vestigii ale democraţiei burgheze" ori că ar fi statornicit un regim politic având „un caracter totalitar", iar în anii 1940 – 1941, alături de legionari sau împreună cu ei, ar fi

practicat „un antisemitism şi şovinism exacerbat” 36. Trebuie însă reţinut că, în acelaşi timp, au fost valorificate monografii şi sinteze cuprinzând reale contribuţii pe tema evoluţiei României între 1940 şi 1944 şi asupra cărora vom referi mai jos…

În răstimp, pe plan general, personalitatea Mareşalului Ion Antonescu a persistat, de regulă sub forma unui „portret robot”, în cele mai faimoase enciclopedii şi dicţionare universale37, precum: *Chamber's Encyclopaedia*, vol. 12, London, 1950, p. 54: *Bolşaia Sovetskaia Enţiklopediia*, vol. 2, ed. a II-a, Moskva, 1950, p. 525 (*ibidem*, 2, ed. a III-a, Moskva, 1970, p. 93); *Enciclopedia Hoepli*, 1, Milano, 1955, p. 272 – 273; *Malaia Sovetskaia Enţiklopediia*, vol. 1, ed. a III-a, Moskva, 1958, p. 447; *Encyclopaedia Britannica*, 2, Chicago-London-Toronto, 1958, p. 82; *Dizionario Enciclopedico Sansoni*, 1, Firenze, 1959, p. 181; *Grand Larousse Encyclopédique en dix volumes*, 1, Paris, 1960, p. 470; ed. 1993, vol. 1, p. 160; *Bonniers Lexikon*, vol. 1, Stockholm, 1961, p. 593; *Sovetskaia Istoriceskaia Enţiklopediia*, vol. 1, Moskva, 1961, p. 630; *Das Bertelsmann Lexikon*, vol. 1, 1961, p. 162; *Dictionnaire usuel Quillet-Flaminarion*, Paris, 1963, p. 82; *Mala Enţiklopedija Prosveta*, Beograd, 1968, p. 61; *Nouveau Petit Larousse*, Paris, 1968, p. 1 125; *The e neyclopedia Americană*, vol. 2, New York, 1969, p. 80; *Nouveau Larousse*

Cf. recenzia noastră, în „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol» „Iaşi, t. XVIII, 1981, p. 798 – 799.

34 Cf. Mihai Fătu, *Contribuţii la studierea regimului politic din România. Septembrie 1940 – august 1944*, Bucureşti, 1984, pp. 90, 347 – 348.

35 Cf. *România în anii celui de-al doilea război mondial*, vol. I, Bucureşti, Editura Militară, 1989, *passim*; vezi şi *Istoria militară a poporului român*, VI, Bucureşti,

Editura Militară, 1989 („Prin instalarea generalului Ion Antonescu în fruntea statului român, Reichul nazist obţinea, fără angajarea forţelor sale militare, subordonarea politică şi economică a României – ceea ce scontase timp de aproape un deceniu [.] Impunând la Bucureşti un regim politic aservit intereselor Germaniei naziste, Hitler a trecut la concretizarea pasului următor: ocuparea României de trupele Wehrmachtului. În acest fel urma să fie lichidată orice libertate de mişcare a Bucureştilor pe plan internaţional şi, deopotrivă, să fie organizată exploatarea bogăţiilor ţării în folosul *Axei*.", p. 359, 363).

36 *România în al doilea război mondial*, I, pp. 309 – 311.

37 Exemple în Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, II, Iaşi, 1990, *passim*.

Universel, vol. 1, Paris, 1969, p. 85; *Meyer Enzyklopädisches Lexikon*, vol. 2, Mannheim-Wien-Zürich, 1971, p. 354; *Encyclopaedia Judaica*, vol. 3, Jerusalim, 1972, p. 162 – 163; *Leksykon PWN*, Warszawa, 1972, p. 44; *Webster's Biographical Dictionary*, Springsfield, 1974, p. 54; *Ukrainskaia Sovetskaia Enţiklopediia*, vol. 1, Kiev, 1978, p. 210; *The Simon and Schuster Encyclopedia of World War* II, New York, 1978, p. 22; David Mason, *Who's Who în World War* II, London, 1978, p. 13; John Keegan, ed., *Who's Who în World War* II, New York, 1978, p. 30; *The New Encyclopaedia Britannica*, 1, Chicago-London-Toronto, 1979, p. 429; Alan Palmer, *The Penguin Dictionary of Twentieth Century History*, New York, 1979, p. 18; *Meyers Grosses Taschenlexikon în 24 Bänden*, vol. 2, Mannheim-Wien-Zürich, 1981, p. 81; Don McCombs, Fred L. Worth, *World War IIS – uper Facts*, New York, 1983, p. 17 – 18; Marcel Baudot şi colaboratori, eds., *The Historical Encyclopedia of World War* II, New York, 1984, p. 20; *Encyclopedia of the Second World War*, London, 1989, p.

20; David M. Brownstone, Irene M. Franck, *Dictionary of 20th Century History*, New York – London, 1990, p. 17; *Sovetskaia voennaia Enţiklopediia*, vol. 1, ed. a II-a, Moskva, 1990, p. 169; Peter Teed, *A Dictionary of Twentieth Century History, 1914 – 1990*, Oxford-New York, 1992, p. 18; Michel Mourre, *Dictionnaire Encyclopédique d'Histoire*, vol. 1, Paris, 1993, p. 273; *Dicţionar enciclopedic*, vol. 1, Bucureşti, 1993, p. 85; *Hutchinson Pocket Dictionary of 20th Century World History*, London, 1993 sau *The Hutchinson Dictionary of World History*, London, 1994, p. 28. Suntem, neîndoielnic, departe de-a fi epuizat lista lucrărilor enciclopedice care, în ultimele decenii, au mediatizat „portretul robot" Mareşalului Antonescu. Stăruim însă asupra textului din *Dicţionarul enciclopedic român* (1962), care a fost prelucrat după ediţia a II-a a *Marii Enciclopedii Sovietice* şi după manualul lui Roller. Astfel, potrivit autorului (anonim) al articolului despre Ion Antonescu, acesta ar fi fost un „general, dictator militar fascist", „adus la putere de cercurile cele mai reacţionare ale burgheziei şi moşierimii"; el a „aservit" ţara Germaniei hitleriste şi, contrar „intereselor naţionale ale

poporului român, a târât ţara în războiul criminal împotriva Uniunii Sovietice" 38. Au trebuit să treacă... 30 de ani pentru a se afla, în sfârşit, la polul opus al evaluării, un text adecvat, înserat în noua ediţie a *Dicţionarului enciclopedic* (1993), pe care-l recomandăm drept model sub raportul exactităţii şi obiectivităţii faptelor consemnate, al nuanţărilor absolut necesare:

„ANTONESCU, Ion (1882 – 1946, n. Piteşti), Mareşal şi om politic român. A parcurs toate treptele ierarhiei militare, de la sublocotenent (1904) la general de brigadă (1931) şi Mareşal (1941). În timpul primului război mondial a fost colaborator de bază al generalului Prezan,

contribuind la elaborarea planurilor de operaţii militare. Comandant al Şcolii de la Sibiu şi al Şcolii Superioare de Război (1927 – 1929, 19311933). Ataşat militar al României la Paris (1922), Londra şi Bruxelles (1923). Şef al Marelui Stat Major (1933 – 1934), ministru al Apărării Naţionale (1937 – 1938) şi ministru ad-interim al Aerului şi Marinei (februarie-martie 1938). A protestat energic împotriva acceptării notelor ultimative ale guvernului sovietic din 26 – 27 iunie 1940, cerând apărarea teritoriului naţional; internat la mănăstirea Bistriţa din dispoziţia regelui Carol al II-lea. În urma Dictatului de la Viena, Antonescu a fost însărcinat, la 4 septembrie 1940, cu formarea guvernului, fiind investit cu depline puteri. Antonescu a impus Regelui Carol al II-lea să abdice (6 septembrie 1940), succesiunea tronului revenind lui Mihai I. În ianuarie 1941, Antonescu a înăbuşit rebeliunea legionară. A condus ţara prin decrete

38 Cf. *Dicţionarul enciclopedic român*, vol. 1, Bucureşti, 1962, p. 146.

legi. A promovat o politică externă alături de Germania şi Italia. În iunie 1941 a decis intrarea României în război pentru recuperarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei şi a continuat operaţiunile militare şi dincolo de Nistru. După înfrângerea de la Stalingrad a permis şi a iniţiat tratative secrete privind scoaterea ţării din război. A fost înlăturat de la putere prin lovitura de stat de la 23 august 1944; preluat de Armata Roşie (septembrie 1944), a fost ţinut pe teritoriul sovietic până în aprilie 1946; adus în ţară, a fost judecat, în mai 1946, de „tribunalul poporului" din Bucureşti; a fost condamnat la moarte şi executat la închisoarea Jilava (1 iunie 1946)" 39.

Anii ’80 au fost marcaţi de apariţia unor noi lucrări memorialistice, colecţii de documente şi studii consacrate lui Ion Antonescu ori perioadei 1940 – 1944. S-au impus colecţiile de documente şi amintirile locotenent-colonelului

George Magherescu, apărute iniţial în Exil40. După 1989 s-a procedat la recuperarea ştiinţifică necesară nu numai a Mareşalului Ion Antonescu, ci a numeroşilor lideri politici şi militari trecuţi, după 1944, cum s-a văzut, la index. A dispărut instantaneu cenzura, s-au deschis arhivele interne şi externe, iar „actorii" scenei istorice din trecut au fost lăsaţi, în sfârşit, să „vorbească". Noul val istoriografic, incluzând cel puţin 50 de volume speciale apărute în ţară consacrate epocii şi personalităţii lui Antonescu, a fost în mod diferit receptat, chiar contradictoriu, precumpănitor în funcţie de considerente politice, interne şi externe. Dintre lucrările publicate, unele trebuie să se bucure de o menţiune aparte41. Sesizând

39 Vezi *Dicţionar enciclopedic*, vol. I, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1993, p. 85.

40 *Cf. În serviciul Mareşalului. Mareşalul Ion Antonescu văzut de un ofiţer din Cabinetul său militar ca urmare a întrevederilor avute cu Larry Watts*, I-II, München, 1985), reeditate, într-o formă modificată, şi de J.C. Drăgan (cf. *Antonescu, Mareşalul României şi războaiele de reîntregire*, I, Veneţia, 1986; Iaşi, 1990; recent publicat în limba engleză – *Antonescu, Marshal and Ruler of România (1940 – 1944)*, Bucureşti, 1995) şi volumele de documente apărute în Italia prin eforturile lui J.C. Drăgan (cf. *Antonescu, Mareşalul României şi războaiele de reîntregire*, II-IV, Müano, 1988 – 1990).

41 Ne referim, în primul rând, la studiile şi cărţile semnate de Alesandru Duţu, V. Fl. Dobrinescu, Gh. Nicolescu, Horia Dumitrescu, M.D. Ciucă, Jipa Rotaru, C. Hlihor, Florin Constantiniu, Ioan Scurtu, M. Retegan, Mihai Pelin, Petre Otu, Alex Mihai Stoenescu, C. Botoran, Larry Watts, Şerban Andronescu, I. Calafeteanu, Dorel Bancoş, T. Mavrodin ş.a.). Se impun, în acest cadru, numerele speciale ale „Dosarelor istoriei", „Historiei" şi „Revistei de istorie militară" (anterior anului 2000),

monumentalul album bilingv *Armata Română în al doilea război mondial*/*Romanian Army în World War II* (Bucureşti, 1995, editori – Jipa Rotaru, Alesandru Duţu şi Carol König), ediţia M.D. Ciucă a *Procesului Antonescu* (Bucureşti, 19951998, 3 volume, însoţite de casetă şi videocasetă), studiul monografic al generalului Ioan Dan (*„Procesul" Mareşalului Ion Antonescu*, două ediţii, Bucureşti, 1993, 2005), sintezele prof. Dinu C. Giurescu (*România în al doilea război mondial. 1939 – 1945*, Bucureşti, Editura All, 1999) şi Ioan Scurtu şi Gh. Buzatu (*Istoria Românilor în veacul XX. 1918 – 1948*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999), monografiile lui Larry Watts (*O Casandră a României. Ion Antonescu şi lupta pentru reformă*, *1916 – 1941*, Bucureşti, 1994, traducere, după ediţia originală americană din 1993) şi Dorel Bancoş (*Social şi naţional în politica guvernului Ion Antonescu*, Bucureşti, Editura Eminescu, 2000), ca şi volumele de documente: *Antonescu-Hitler*, I-II, Bucureşti, 1991 (editori Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache); *Emigrarea populaţiei evreieşti din România în anii 1940 – 1944*, Bucureşti, 1993 (editori I. Calafeteanu, N. Dinu şi Teodor Gheorghe); *Al doilea război mondial. Situaţia evreilor din România*, I/*1 – 2, 1939 – 1941*, Cluj-Napoca, 1994 (editori coordonatori Alesandru Duţu şi C. Botoran), ambele „topite", după modelul exersat în 1979 de autorităţile comuniste cu *Preliminariile*... excelentului nostru coleg Aurică Simion, fapt ce a riscul confuziilor practicat curent între studiile ştiinţifice privind omul sau epoca Antonescu şi aşa-zisa reabilitare a Mareşalului, considerăm că se impune a face vorbire de această declaraţie a Regelui Mihai I:

„Antonescu aparţine Istoriei şi faptelor lui nu le poţi da interpretări care să-l disculpe ori, dimpotrivă, să-l acopere de vini. Istoria nu se ocupă de aşa ceva. Antonescu, aşa cum a fost, rămâne un mare personaj" 42.

Conchidem că este dificil să se ignore faptul că Mareşalul Antonescu a devenit un „caz”, mai puţin pentru istoricii profesionişti, dar cu prisosinţă pentru amatori, sociologi, analişti şi politicieni de toate nuanţele, pentru toţi observatorii amatori care vorbesc în numele firavei „societăţi civile” de la Bucureşti. Respingem categoric opinia ce se încearcă a se acredita în sensul că orice investigaţie privindu-l pe Mareşal ar tinde obligatoriu la reabilitarea sa, la întreţinerea unui... cult al ex-Mareşalului. În primul rând, Antonescu nu are nevoie de aşa ceva. El a fost un om al timpului său, cu calităţile şi defectele sale, iar omul şi epoca trebuie cunoscute, în toate laturile; cu cât mai mult în profunzime, cu atât mai bine pentru descifrarea istoriei noastre şi a rostului personajelor, pozitive ori negative, care au populat-o.

În niciun caz însă nu mai este posibil să revenim la capetele de acuzare formulate în cursul „procesului” din mai 1946, fiind, la rândul lor, preluate – se ştie bine de-acum acest lucru – din arsenalul propagandistic al Kremlinului. Este perfect adevărat că Mareşalul „*îndrăznise*” să se angajeze, de partea Germaniei hitleriste, în războiul împotriva URSS, iar aceasta nu i se putea ierta pe atunci. Un istoric obiectiv trebuie însă să elucideze împrejurările complexe în care Antonescu a ajuns la putere – o ţară dominată de lovituri din afară (răşluirile teritoriale din vara anului 1940) şi de convulsiuni interne, provocate într-o măsură importantă chiar de oamenii de la Bucureşti ai Berlinului şi Moscovei. Cele două capitale încă se mai aflau, cel puţin aparent, în septembrie 1940, în toiul „*lunii de miere*”, care a succedat semnării Pactului de neagresiune din 23 august 1939. În practică însă perspectiva unui divorţ, cu consecinţe de cataclism politico-militar, la nivelul bătrânului continent iniţial şi, apoi, al planetei, nu mai era de neglijat. Ajuns la putere alături de legionari, Antonescu se va lipsi de ei la

primul moment, fiind obligat să apeleze la ajutorul direct sau indirect al lui Adolf Hitler, care-i era, de-acum, „marele aliat”.

Dar – de ce Germania? După cum am menţionat, Antonescu s-a explicat de atâtea ori: în anul de graţie 1940, probabil cel mai nenorocit al istoriei noastre moderne, când ţara a fost pusă, precum Polonia în alte rânduri, pe masa de operaţie şi sfârtecată potrivit voinţei imperialismelor mari şi mici, vecine ori nu, la un anume moment, imediat după dictatul de la Viena din 30 august 1940, *numai* Germania şi Italia, în funcţie de calculele exclusive ale lui Hitler sau Mussolini, s-au declarat *dispuse să garanteze* graniţele rămase României după grozavele răşluiri teritoriale, chiar s-o susţină pentru a le reface în parte, impus, recent, reeditarea volumului I/1 în 2004 prin grija prof. Ion Coja, nedifuzat (?!); *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Antonescu*, vols. I-VIII, editor: M.D. Ciucă şi colaboratorii, Bucureşti, 1997 – 2004. Vezi şi Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, Iaşi-Bucureşti-Craiova, 6 volume de documente (19902002); Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura

Mica Va4 zhie, 2002.

42 Vezi Mihai I al României, *Cuvinte către Români*, ediţie Gh. Buzatu, Iaşi, Editura Glasul Bucovinei, 1992, p. 40.

În mod precis – cele cu URSS. În plus, Antonescu, ca politician şi militar ce venea dintr-un anume mediu, era convins că numai alături de Germania se mai putea susţine ordinea socială pe vechiul continent faţă de presiunea comunistă ameninţătoare a lui Stalin. Un alt fapt, care scapă de regulă atenţiei, a fost acela că războiul purtat alături de Hitler contra lui Stalin, soldat cu *repararea* atingerilor grave aduse suveranităţii naţionale şi

integrităţii teritoriale de către URSS în 1940, devenea *premisa* obligatorie a reîntregirii ulterioare şi a Ardealului de Nord, în funcţie, bineînţeles, de desfăşurarea ulterioară a ostilităţilor. Pe Frontul de Est, Antonescu şi armata ţării au câştigat mai multe bătălii, iar în chip anume pe cea mai importantă – eliberarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţa, până la 26 iulie 1941. În consecinţă, de îndată, în baza decretului-regal nr. 2 352 din 21 august 1941, generalul a primit a doua zi bastonul de Mareşal al României, *„pentru servicii aduse Patriei şi Tronului pe câmpul de bătaie în conducerea războiului nostru pentru dezrobirea hotarelor de răsărit” 43*. Decizia de *trecere a Nistrului*, obligatorie pentru armata română după primul moment al asaltării Prutului, Antonescu a comunicat-o lui Hitler la 30 iulie 194144, când, în replică la mesajul Führerului din 27 iulie, şi-a exprimat hotărârea de-a merge *„până la capăt în acţiunea ce am pornit la Răsărit împotriva marelui duşman al civilizaţiei, al Europei şi al ţării mele, bolşevismul rus” 45*. Decizia lui Antonescu a fost şi rămâne, fără îndoială, controversată46, istoricul putând descifra în ea argumente şi contra-argumente, deşi, înainte de orice, trebuie să admitem că Ion Antonescu a avut de ales – în condiţiile obiective ale momentului, nicidecum în acelea presupuse ori „simulate” astăzi – şi *ca militar*, şi *ca om politic*. Poate că – ne întrebăm şi-l întrebăm pe cititor – Mareşalul a greşit într-o postură, dar nu s-a înşelat în cealaltă, nici

47

chiar în ambele? Comparaţia cu Mannerheim47, la care se apelează cel mai adesea, este valabilă numai până la un punct, dar riscantă când luăm în considerare locul şi rolul

48

României pe continent în 1940 – 1941, iar în mod precis poziţia ei geostrategică48. Cercetările din ultimii

ani în arhivele române şi străine au dat la iveală numeroase documente relativ la modul în care, după Stalingrad, profilându-se dezastrul Reichului nazist şi, deci, eşecul campaniei României alături de *Axă* în Est, Mareşalul a inaugurat şi a condus negocierile secrete de armistiţiu cu reprezentanţii Marilor Puteri ale Naţiunilor Unite49. Un fapt remarcabil reţine atenţia: Mareşalul a fost preocupat înainte de toate să impună recunoaşterea drepturilor şi intereselor României, nu numai „aliaţilor" de ocazie, dar, înainte de orice, celor care din 1942 – 1943 se profilau deja ca învingători, aşadar...

43 Nicu Apostu, Didi Miler, eds., *Mareşalii României*, Bucureşti, Editura Academiei de înalte Studii Militare, 1999, p. 143 – 144.

44 În fapt, încă în zilele precedente, mai precis între 17 şi 19 iulie 1941, în cursul operaţiunilor de desăvârşire a eliberării Bucovinei de Nord, Armata 3 română a generalului Petre Dumitrescu iniţiase acţiunea de forţare a Nistrului, în regiunea Moghilev, pentru a străpunge faimoasa linie sovietică fortificată „Stalin" (cf. Alesandru Duţu, Petre Otu, *Pe ţărmul nord pontic (17 iulie 1941 – 4 iulie 1942)*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1999, p. 51 şi urm.).

45 *Ibidem*, p. 6.

46 Vezi Florin Constantiniu, Ilie Schipor, *Trecerea Nistrului (1941). O decizie controversată*, Bucureşti, Editura Albatros, 1995, pp. 5 – 7.

47 Cf. Karl Gustav Mannerheim, *Memuarî*, Moskva, Bagrius, 1999.

48 Vezi, în special, Ernest Weibel, *Histoire et géopolitique dea Balkans de 1800 à nos jours*, Paris, Ellipses, 2002, *passim*.

49 Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*, p. 251 – 332.

adversarilor de război – un obiectiv major şi dificil,

dar nu imposibil, cât timp se putea miza pe *şocul* eventual produs de faptul desprinderii pretimpurii a Bucureştilor din tabăra *Axei*. Nu a fost astfel, căci Antonescu nu a realizat, nici până la 23 august 1944, ruperea raporturilor politico-militare şi economice cu Hitler, ceea ce este perfect adevărat, dar faptul s-a produs numai în contextul în care Mareşalul, niciun moment, nu a admis să sacrifice interesele permanente ale ţării şi ale neamului românesc faţă de concesiile admise în 1944 de către SUA şi Marea Britanie în folosul URSS, inclusiv în detrimentul României. Pe Hitler, Antonescu dorea – cum a şi făcut-o în după-amiaza de 22 August 1944 – să-l avertizeze asupra deciziei de-a *„dezerta"* din Axă. În ceea ce priveşte negocierile secrete de armistiţiu separat cu delegaţii Naţiunilor Unite50, Mareşalul a asigurat cu fermitate şi măiestrie conducerea lor; el a acţionat aidoma unui programator aflat la pupitrul de comandă – acesta-i rezultatul ce desprindem din cunoaşterea documentelor privind tratativele angajate prin Cairo, Ankara, Stockholm, Lisabona, Berna, Madrid, Istanbul cu trimişii ori cu interpuşii SUA, URSS sau Marii Britanii. Mareşalul cunoştea şi domina problemele ivite în cadrul negocierilor separate, pentru că trăia *prin* şi *pentru ele*, iar ele *nu era ale sale*, *ci ale ţării*! A fost – culmea situaţiei! – un avantaj pentru Mareşal şi echipa lui, dar din care s-a desprins finalmente marele dezavantaj: tratativele secrete de armistiţiu au fost *numai purtate*, *dar nu şi finalizate*. Finalizarea lor a revenit succesorilor săi, mai precis forţelor de opoziţie antiantonesciene, care au pregătit şi înfăptuit lovitura de stat în toiul războiului naţional, desfăşurat pe teritoriul naţional, la 23 august 1944. Astăzi, numai în parte la înţelegem pe aceste forţe politice, dacă, aşa cum au pretins, au fost animate în acţiunea lor de voinţa de-a conduce cât mai grabnic ţara în rândurile Naţiunilor Unite în ansamblu. Ceea ce este una, întrucât în

fapt realinierea României în rândurile Naţiunilor Unite s-a efectuat prea degrabă – datorită dezinteresului Vestului – sub egida, chiar sub dominaţia URSS. Totodată, conspiratorii au realizat desprinderea de *Axă* în condiţii concrete inferioare celor smulse Aliaţilor de delegaţii Bucureştilor şi pe care Mareşalul, cu siguranţă, ar fi ştiut să le fructifice, deoarece încă mai beneficia de atù-uri serioase în vara anului 1944: un guvern şi structuri organizate. Posibila rezistenţă a armatei române pe aliniamentul Focşani-Nămoloasa-Brăila51, care-l indispunea pe Stalin în asemenea pe Führerul Roşu încât, la 2 august 1944, era dispus să contramandeze ofensiva planificată pentru 20 august 1944 a Fronturilor 2 şi 3 Ucrainene în zona Iaşi-Chişinău în caz de rezistenţă! Aşa se face că, în zorii zilei de 23 august 1944, de îndată ce un reprezentant al opoziţiei a aflat întâmplător de intenţia Mareşalului de-a pleca pe frontul din Moldova, unde în fond voia să poarte până la 26 august 1944 aşa-numita *„bătălie a armistiţiului* (Ilie Şteflea), deci, într-un asemenea context, s-a declanşat un întreg mecanism, care a fost acela al unei lovituri de stat, pregătită din vreme şi concretizată în invitarea lui Ion şi Mihai Antonescu la Palatul Regal din Bucureşti, în arestarea lor şi, în continuare, a unora dintre colaboratorii lor. Armistiţiul României cu Naţiunile Unite se va realiza, în consecinţă, pe baze noi, oricum nu pe cele în privinţa cărora Aliaţii conveniseră deja (la Cairo ori la Stockholm) ori se

50 Negocierile purtate, progresiv în 1942 – 1944, au pus nu o singură dată în discuţie faptul că Antonescu îl „trăda" pe Hitler, deşi problema, în esenţă, nu a căpătat acest aspect, dat fiind statutul României în raporturile cu Germania şi cu *Axa* în general (cf. Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri*, p. 251 – 330).

51 Cf. Liviu Vălenaş, *Mareşalul Ion Antonescu şi frontul secret. Convorbiri cu Gheorghe Barbul*, p. 93 şi

urm.

52

aflau (la Stockholm) pe punctul de-a le finaliza cu reprezentanţii lui Antonescu52. Ţara fiind de-acum *„deschisă”* trupelor sovietice, condiţiile armistiţiului au fost – în situaţia în care Stalin preluase rolul lui Hitler în Europa de Est – nu numai îndulcite, ci mult agravate. Drept urmare, România, care a realizat în fapt o desprindere de *Axă* cu profunde consecinţe pe planul operaţiunilor militare pe continentul european pentru determinarea cursului războiului mondial în faza lui finală, s-a văzut, în mai puţin de 24 de ore, în situaţia incredibilă, în ceea ce o privea, de a fi asistat la lichidarea dominaţiei germane, *sub forma sateliţismului*, pentru a primi în schimb Armata Roşie ca *„eliberatoare”*, care a introdus imediat pentru o perioadă de cel puţin 15 ani cea mai brutală ocupaţie din întreg trecutul nostru… Dominaţie întruchipată ideal de I.V. Stalin, devenit în conştiinţa poporului român succesorul Führerului de la Berlin, un veritabil *Hitler al II-lea*! În atare condiţii, Antonescu şi echipa lui au ajuns să fie atât de curând (după cum se exprima Grigore Gafencu) regretaţi, ca să folosim un eufemism, însă cursul evenimentelor nu mai putea fi în vreun fel schimbat. A fost şi motivul pentru care, atunci şi acum, cei care au acţionat cu bună credinţă, la 23 august 1944, au fost priviţi, în chip amestecat, cu recunoştinţă, dar şi cu acuzaţii vagi ori precise de *„trădare”*, făcuţi responsabili – deopotrivă Regele Mihai I, liderii partidelor istorice şi comuniştii – de ocupaţia trupelor sovietice şi de instalarea regimului stalinist la Bucureşti, prin reprezentanţii PCR (Ana Pauker et co.), sosiţi eminamente în furgoanele Armatei Roşii direct de la Moscova în august-septembrie 1944! Era o nouă dovadă că, în absenţa Mareşalului Antonescu53, catastrofa României în cel de-al doilea război mondial nu numai că nu fusese ocolită, ci

devenise inevitabilă. Drept urmare, România a pierdut nu numai războiul, ci şi pacea ce ia succedat, fapt devenit realitate şi în situaţia tuturor Marilor învingători din 1945 – URSS, SUA şi Marea Britanie, care, înainte de capitulările Italiei, Germaniei, Japoniei şi a sateliţilor lor, au fost practic antrenaţi într-un nou conflict mondial, aşa-numitul „Război Rece”, care s-a dovedit, dacă nu mai devastator, oricum infinit mai lung şi mai bogat în consecinţe decât precedentul, din care rezultase. Este greu de precizat dacă a fost o întâmplare sau nu, dar, odată cu acestea, se consuma, dincoace de „Cortina de Fier”, trasă la Moscova în octombrie 1944 ori la Yalta în februarie 1945, şi sfârşitul Mareşalului Ion Antonescu, căzut sub gloanţele unui pluton de execuţie improvizat, la 1 iunie 1946, la Jilava54.

Era şi momentul; hotărât de Kremlin, potrivit voinţei lui Stalin. În ceea ce-l privea însă, Mareşalul sfârşea eroic, fără a se fi trădat pe sine şi fără a se despărţi de destinul poporului său, în privinţa căruia, nu o dată, a exprimat cel mai înalt şi nobil elogiu, aşa cum a făcut-o, de pildă, în decembrie 1940, când, în stilul său inconfundubil, dăduse asigurări ferme că:

„Poporul românesc n-a lovit niciodată din spate şi nu şi-a dezlănţuit niciodată cuvântul sau fapta fără măsură. Poporul românesc n-a cotropit niciodată un pământ străin şi n-a atins nicio brazdă fără drept şi fără luptă. Pentru el, cuvântul a fost totdeauna sfinţit. Şi el a ştiut răspunde de veacuri la prietenie cu frăţietate şi la înţelegere cu recunoştinţă. El nu primeşte nici lecţii de cavalerism, nici pilde de onoare”.

52 Cf. Gh. Buzatu, Dana Beldiman, *23 august 1939 – 1944*, p. 32 – 35.

53 Trimis el însuşi, împreună cu unii dintre cei mai apropiaţi foşti colaboratori, la Moscova în septembrie 1944!

54 Cf. Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, p. 342 şi urm.

* * *

Din toate poveştile cu sau despre Antonescu, lansate şi vehiculate cu stricteţe după 1989 de Mozes Rosen, Leon Volovici, Michael Shafir, Alexandru Florian, Radu Ioanid ş.a., de recentul Raport Wiesel – Ionescu, pe care nu-l comentăm, nefiind istorie ci propagandă stalinistă55 la costuri astronomice în penumbra Statuii Libertăţii, un singur lucru este sigur: Mareşalul Antonescu, al III-lea aliat al lui Hitler, n-a avut timpul de-a se fi delectat cu *Mein Kampf*, opera capitală a Führerului. Sub acest aspect, Antonescu s-a deosebit de celebrul filosof german M. Heiddeger, care, admirator şi partizan al lui A. Hitler, a aprofundat *Mein Kampf*, dar după război a fost disculpat cu energie de fosta lui studentă şi amantă, Hannah Arendt, lucru suficient pentru a scăpa de eticheta de „fascist". Ceea ce n-a fost valabil şi pentru Mareşalul Antonescu! Care n-a fost preocupat de *Mein Kampf* în chip special. Dacă excludem interesul (cât a fost?), atunci este bine să reţinem că Antonescu, necunoscând limba germană, nu a avut „plăcerea" de-a lectura în original *A.B.C.*-ul nazismului, în afară de cazul în care ar fi apelat la una din ediţiile în limbile engleză sau franceză, pe care le vorbea la perfecţie. De traducerea în limba română a lui *Mein Kampf* în timpul „dictaturii fasciste" a Mareşalului, nici vorbă... Întrucât, în afară de o ediţie abreviată, din 1942, la Craiova, Adolf Hitler, ca memorialist, a mai beneficiat de o broşură, semnată de Horia Filip, apărută la Bucureşti, imediat după instaurarea cabinetului Antonescu-Sima56. Un element interesant: niciodată, în cursul întrevederilor sale cu Hitler, Antonescu n-a aflat vreun prilej să aducă în discuţie „Biblia" nazismului. Nici la Bucureşti, în şedinţele de cabinet sau în alte ocazii, Antonescu nu a procedat

Este semnificativ că „încălzirea" echipei s-a efectuat

în faze… Vezi, de exemplu, Mihail E. Ionescu, Liviu Rotman, eds., *The Holocaust and România. History and Contemporary Significance*, Bucharest, 2003, unde, sub pretext de dezvăluiri, pur şi simplu se bat câmpii! Este evident că despre regretatul nostru coleg V.F. Dobrinescu sau despre subsemnatul erau obligatorii – în locul unor insidioase referinţe despre inexistente diplome şi granturi J.C. Drăgan – trimiteri la volumele *Omagiu istoricului V.F. Dobrinescu* (Focşani, Editura Pallas, 2003, 830 p.) şi *Omagiu istoricului Gh. Buzatu* (Focşani, Editura Empro, 1999, 951 p.), la *Titulescu şi strategia păcii* (1982), *România şi trusturile petroliere internaţionale până la 1929*, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, I (1988), *România şi organizarea postbelică a lumii. 1945 – 1947* (1986) sau colecţia *Românii în istoria universală* (110 volume, editate între 1986 şi 2005). Ce-ar mai fi de adăugat în legătură cu demersul istoricilor menţionaţi? Nimic altceva, decât atât: ştiam că holocaustul este un domeniu de studiu, nicidecum un pretext de zvonuri idioate. Ceea ce este paradoxal în „cercetările" promovate de Ionescu et Co.: ei se află în dispută cu „revizionişti", dar sunt… cei dintâi revizionişti ai trecutului, apropiindu-se chiar de siluirea lui! 56

56 Vezi *Idei biruitoare din «Mein Kampf»*, Bucureşti, Editura Lumea Românească, 1940, 63 p. (cu o prefaţă de Radu Gyr despre „concepţiile de elită" ale Führerului care „au fulgerat istoria contemporană" (p. 5). Ediţii integrale din *Mein Kampf*, cu rosturi strict ştiinţifice, nicidecum propagandistice, cum s-a străduit să insinueze Mozes Rosen (cf. „Revista cultului mozaic", nr. 760/1993), aveau să apară după 1989: *Mein Kampf*, Bucureşti, Editura Pacifica, 1993 (editată de Oliviu Tocaciu); *Mein Kampf*, I-II, Bucureşti, Editura Beladi, 1994 (ediţie D. Otovescu). Relativ la pseudoediţiile de prin 1940 – 1942, trebuie menţionat că, de îndată după 1945, autorităţile comuniste

le-au trecut la index (vezi Ministerul Informaţiilor, *Publicaţiile scoase din circulaţie până la 1 iunie 1946*, Bucureşti, 1946, p. 131, nr. 41/Publicaţii în limba germană: „A. Hitler, *Mein Kampf*, [interzise] toate ediţiile române şi străine”.

altfel. Este curios că situaţia s-a inversat după ce Mareşalul a fost răsturnat de la putere. Dar, nici atunci, n-a fost în discuţie *Mein Kampf*, ci opera „clasică” a lui I.V. Stalin, de care s-a arătat interesată… Maria Antonescu. Era în perioada pregătirii „procesului” echipei guvernamentale a lui Ion Antonescu, la Bucureşti, sub patronajul aşa-zisului Tribunal al Poporului, iar Maria Antonescu, la 13 aprilie 1946, aflată în detenţie, a rugat-o pe detectivă să-i citească un capitol din *Problemele leninismului* de Stalin58. În ce-l priveşte pe Ion Antonescu, acesta, trimis în iulie-august 1940 de Regele Carol II în detenţie la Mănăstirea Bistriţa, s-a preocupat să-şi noteze unele „reflecţii” pe marginea… *Capitalului* lui Karl Marx59.

Nu exagerăm în vreun fel dacă afirmăm, lucru asupra căruia ne-am mai pronunţat, că memorialistica epocii Antonescu este extrem de bogată. Apelăm din nou la cititor să aibă în vedere un singur episod – lovitura de stat de la 23 august 1944, act istoric în măsură să fie reconstituit prin excelenţă graţie documentelor şi literaturii memorialistice60. Am stăruit în alte capitole asupra memorialiştilor (suveranul, militarii, politicienii, diplomaţii, scriitorii şi oamenii de ştiinţă etc.), dintre care se disting: Regele Mihai I, generalii C. Sănătescu, Aurel Aldea şi C. Pantazi, lt. -col. Gh. Magherescu, diplomaţii Grigore Gafencu, M. Sturdza, M. Manoilescu, Raoul Bossy, Ion Gheorghe, Al. Cretzianu, George I. Duca şi, nu în ultimul rând, Gheorghe Barbul. Spunem aceasta, dat fiind că, în 1950, Gheorghe Barbul a fost cel dintâi care, la Paris, în limba franceză, a tipărit o carte specială dedicată

memoriei lui Ion Antonescu. Gheorghe Barbul a fost, totodată, primul care a lansat formula, comună astăzi, despre Mareşal – al III-lea om al *Axei*[61].

În iunie 2001, am avut fericitul prilejul de a-l întâlni pe Gheorghe Barbul, împreună cu soţia, în locuinţa sa din Paris. Era cu trei ani înaintea sfârşitului său, şi gazda mea şi a colegilor mei, profesorii Ion Pătroiu şi V.F. Dobrinescu, s-a dovedit a fi în cea mai bună formă, rezervându-ne, cu adevărat, un „recital Antonescu”... Nu ştiu de ce, dar, în inconştientul meu, l-am asemănat atunci pe Gheorghe Barbul cu Gheorghe Magherescu, de prietenia căruia mă bucurasem în 1990 – 1991. Ambii, Barbul şi Magherescu, cu trasee total diferite după 23 august 1944, semănau precum doi fraţi gemeni: înalţi, voci viguroase, memorie fantastică, disponibilităţi pentru dialog, discursuri încântătoare, respect deosebit faţă de Mareşal, care răzbătea din toate modulaţiile glasurilor lor, ceea ce, cel mai adesea, crea impresia că eroul evocat sau

57 Vezi *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu*, vols. I-VIII, ediţie Marcel-Dumitru Ciucă şi colaboratori, Bucureşti, Arhivele Naţionale ale

România58 i, 1997 – 2004.

58 Cf. Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cârstea, eds.*Jurnalul de temniţă „(aprilie-mai 1946) al grupului Mareşalului Antonescu*, în *Istorie şi societate*, II, Bucureşti, Editura Mica

Valahie, 592005, p. 530.

59 Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, vol. 48, f. 2 (titlul exact al manuscrisului: *Reflecţii din închisoare asupra Capitalului* (*ibidem*, f. 88 – 92).

60 Vezi, de exemplu, Gh. Neacşu, ed., *23 august 1944 în arhivele comuniste*, Bucureşti.

Editura Majadahonda, 2000.

61 Vezi Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al*

treilea om ale Axei, traducere şi note de Sanda-Maria Ardeleanu şi Mihail-Constantin Ardeleanu, ediţie V.F. Dobrinescu, Iaşi, Institutul European, 1992, 191 p.; ediţia a II-a, traducere George Miclăuş, Bucureşti, Editura Pro Historia, 2001, 295 p. Ediţia originală: *Mémorial Antonescu. Le III-e Homme de l'Axe*, I, Paris, Éditions de la couronne, 1950, 215 p.

Invocat ar fi putut, aievea, oricând răspunde „Prezent!". La sfârşit, Gheorghe Barbul mi-a încredinţat o notă despre „cazul Antonescu", pe care am publicat-o în „Dosarele istoriei" din Bucureşti62.

La Paris, în 2001, la peste 50 de ani după ce publicase *Mareşalul Antonescu – A*l *III-lea om al Axei*, Gheorghe Barbul ni s-a destăinuit, cu simplitate şi căldură, cu clarviziune, desprinsă aidoma din memorabila-i CARTE... În care nimic nu pune mai pregnant în evidenţă caracterele decât rândurile consacrate de *martorul Gheorghe Barbul* celei dintâi întâlniri Hitler-Antonescu, de la Berlin, în 22 noiembrie 1940, în noua clădire a Cancelariei Reichului:

„... Îl aveam pe Hitler în faţă. Considerat ca un mare orator de către partizanii săi, acest om de talie mijlocie, uşor adus de spate, mai curând slab, nu atrăgea atenţia prin nicio particularitate aspectului său exterior. Ţinuta sa, de o simplitate care friza modestia, timiditatea sa aparentă, aminteau mai degrabă de un pastor protestant decât de animatorul maselor populare. Impresia comică pe care o dădeau fotografiilor sale mustaţa şi şuviţa de păr pe frunte era în mod simţitor schimbată când îl vedeai în realitate. Părul era mult mai deschis la culoare decât apărea în fotografie, iar mustaţa, de un blond puţin roşcat, se armoniza cu tenul alb şi transparent ca cel al unui bolnav de ftizie şi cu ochii de un albastru cald şi închis la culoare. Pantalonul său negru, vestonul a cărui culoare se situa între maronul deschis al partidului şi feldgrau-ul

Wehrmachtului, lipsa oricărei decoraţii în afara Crucii de Fier din primul război mondial dovedeau că Hitler era lipsit de orice cochetărie vestimentară sau, mai curând, că avea cochetăria simplităţii. Când începea să vorbească, primul lucru ce atrăgea atenţia erau mâinile sale foarte albe, slabe şi destul de mici pentru un bărbat şi care, cu gesturi expresive ca cele ale sculpturilor lui Rodin, încercau să dea o imagine intuitivă a gândirii sale. Când se crispau ca ciocul unei păsări sălbatice înşfăcându-şi prada, când se întindeau cu oboseala leneşă a felinelor în repaus sau îţi deschideau palmele ca nişte mâini ce se pregătesc să prindă fructul ce cade dintr-un copac. Odată cu înflăcărarea vorbelor, gesturile-i deveneau mai bruşte, mai puţin precise, mai violente pentru a izbucni, cu lovituri de pumni în masă şi cu trupul ce le însoţea cu o încordare impetuoasă care ducea pentru un moment la identificarea cu ideea, atitudine care contrasta cu obişnuita sa ţinută molatecă, cu umerii căzuţi. El măsura pe omul care stătea în faţa lui cu o privire sfredelitoare. Traducerile în limba franceză pe care interpretul le făcea la început după

62 Reţinem din textul respectiv: *„Primul omagiu adus Mareşalului Antonescu a fost acela al guvernului comunist imediat după împuşcarea lui, la 1 iunie 1946. Rămăşiţele sale pământeşti au fost arse. Cenuşa a fost răspândită pe câmpie, nu departe de Jilava. Din ce motiv? De frică. Celor de la putere le era teamă de un mort. Teamă ca groapa lui să nu devie un loc de pelerinaj. De-atunci a trecut mai bine de o jumătate de veac. Teama de Antonescu continuă să existe. Mai ales la acei cari şi-au clădit cariera politică pe lovitura de la Palat de la 23 august 1944, Dacă Antonescu ar fi repus în istorie la locul care I se cuvine, ce devin ei? De-aceea asistăm la o nouă campanie împotriva Mareşalului, inspirată de aceşti oameni şi, de asemenea, de cei cu rude la New Zork şi la Tel Aviv. Reabilitarea lui Ion Antonescu ar însemna un prim pas pentru*

desatanizarea multor altora şi pentru scrierea istoriei aşa cum a fost şi nu cum au dictat-o învingătorii […] *Lucian Blaga afirma*: «*Faptele cari nu pot fi uitate trec în legendă, cele cari se uită cad în seama istoricilor*». *Un lucru este însă cert*: *legenda lui Ion Antonescu există. Ea a pătruns adânc în conştiinţa populaţiei. Or, dacă stăpânirea poate ucide un om, nicio putere pe lume nu este în stare să omoare o legendă „– Gheorghe Barbul.*

fiecare frază – căci Antonescu nu ştia o boabă de germană – la *dădeau timpul să-l măsoare din cap până-n tălpi* […]

Tonul ferm al generalului părea să-i placă lui Hitler, care a răspuns cu bunăvoinţă: «*Ultima pagină în istoria Transilvaniei n-a fost scrisă încă*». «*Sper*», *reluă Antonescu*. «*În acest an noi am pierdut două provincii în care majoritatea populaţiei sale este de acelaşi sânge cu noi. Dacă Germania este justificată să-i revendice pe sudeţi în baza dreptului de autodeterminare a popoarelor, ea nu ne poate nega dreptul de a revendica pe aceeaşi bază teritoriile locuite de conaţionalii noştri. Principalele scopuri ale politicii mele vor fi reîntoarcerea la patria-mamă a Basarabiei, a regiunilor nordice din Bucovina şi Transilvania. Prefer să vă fac această declaraţie încă de la începutul raporturilor noastre*». «*Nicio frontieră a continentului nu este definitivă*», *declară Hitler*. «*Ministrul dv. de Externe, răspunse Antonescu arătându-l pe von Ribbentrop, care era numai urechi, m-a sfătuit, în timpul întrevederii pe care am avut-o în această dimineaţă, să nu vă vorbesc de problema Transilvaniei. Admit că această ch*estiune *poate să aibă un caracter delicat pentru guvernul Reichului, dar dacă acesta este dornic să accepte prietenia pe care i-o oferă România, trebuie nu numai să admită, dar chiar să dorească şi ca şeful guvernului român să-şi exprime în mod deschis preocupările*». «*Sinceritatea este o condiţie a prieteniei*», *confirmă Hitler sec, plictisit*

ca un pedagog care-şi pierde răbdarea încercând să-l facă să priceapă pe un elev recalcitrant. El adăugă cu osteneală: «*Vă înţeleg neliniştea, dar, atunci când este în joc soarta întregii umanităţi, problemele de frontieră trebuie să cadă într-un plan secundar. Chiar hotarele Reichului nu sunt decât provizorii*; *nu am o idee foarte precisă asupra faptului de a supune anumite regiuni administraţiei germane sau să le las în grija populaţiei locale. Numai după victorie va fi luată o decizie definitivă*». *Senzaţia penibilă care se infiltrase era acum generală. Toată lumea voia ca totul să se termine cât mai curând posibil. În sfârşit, cei mari se ridicară. Defilarăm din nou prin faţa lui Hitler, ieşind sub privirile grijulii, pentru buna ordine protocolară, ale lui Doernberg. Generalul mergea cu capul plecat, mai încovoiat ca de obicei. Ribbentrop părea să nu-i acorde nicio atenţie* […] *„63*

La 23 noiembrie 1940, cea de a doua întrevedere Hitler-Antonescu. Führerul are din nou iniţiativa şi ultimul cuvânt: … «*În ceea ce priveşte raporturile noastre cu*

România, calea colaborării celei mai loiale este acum deschisă. Avantajele economice care vor rezulta pentru ţara dv. agrară din schimburile cu Germania industrială sunt evidente. Înainte de a ne despărţi vreau să vă fac o promisiune solemnă». *Şi, întorcându-se către Antonescu, el spus apăsând pe fiecare cuvânt*: «*Pe viitor, toată politica mea externă privind România sau interesele se va baza pe strânsa prietenie prin care doresc să mă leg de dv. Când veţi afla* vreo *dificultate cu unul din vecinii dv. sau referitoare la problemele interne ale ţării dv., vă voi sta întotdeauna la dispoziţie64 şi, dacă la un anumit moment veţi resimţi nevoia să aveţi o nouă explicaţie asupra scopurilor politicii noastre, veniţi să mă căutaţi. Avionul meu personal vă stă întotdeauna la dispoziţie. Sunt convins că orice conflict de interese sau neînţelegere poate găsu o soluţie satisfăcătoare dacă în raporturile*

noastre domneşte sinceritatea perfectă şi

63 Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, ediţia a II-a, p. 55 – 56.

57 – 58.64

64 Angajament onorat de Führer în ianuarie 1941, cu prilejul rebeliunii legionare (vezi capitolul IV).

Încrederea reciprocă». *După această ultimă frunză, cei doi bărbaţi îşi strânseră cordial mâinile într-o atmosferă sărbătorească tulburată numai de pauzele datorate traducerii de către interpret. Hitler părea sincer emoţionat. El adăugă*: «*Contezpe dv., contaţi pe mine*» „65.

Concluziile asupra întrevederilor Hitler-Antonescu din noiembrie 1940 le-a formulat colonelul Ion V. Emilian, un bun prieten de exil după 1945 al lui Gheorghe Barbul. Dacă acesta s-a ilustrat în diplomaţie, Ion V. Emilian s-a impus, în cursul Războiului României (1941 – 1945), prin mai multe fapte remarcabile: 1) în zorii zilei de 22 iunie 1941, când s-a declarat *Războiul Sfânt* pentru eliberarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord, „cruciada contra bolşevismului”, în viziunea lui66, Emilian, în fruntea cavaleriştilor din Regimentul 2 Călăraşi, s-a aflat între primii militari români care, în zona Rădăuţilor, au pornit atacul împotriva URSS67; 2) în toamna-iarna anului 1942, cavaleriştii lui Ion V. Emilian, după ce străbătuseră mii de km pe traseul Rădăuţi-Hotin-Moghilev-Bug-Nikopol-Melitopol-peste Strâmtoarea Kerci în Kuban-Krasnodar-Proletarskaia-Stepa Calmucă (Elista-Utta), pentru a atinge Ulan-Erghe şi, finalmente, Sovhoze Dolgan, la 20 km sud-est de Stalingrad şi în vecinătatea periferiilor Astrahanului, la vărsarea Volgăi în Marea Caspică; era punctul cel mai avansat atins de forţele *Axei* pe teritoriul sovietic în cursul ostilităţilor68; 3) în sfârşit, la 24 august 1944, prins de evenimente în mijlocul trupelor germane din nordul Bucureştilor, în zona postului de radio „Ilse 2”,

Emilian s-a adresat pe calea undelor poporului român, avertizându-l că, în ajun, fusese *„trădat. Români, se doreşte să vă cedeze inamicului tradiţional al tradiţiilor noastre, al libertăţilor noastre: comunismul* […] *Români, eliberaţi-vă de pericolul roşu* înainte *de-a fi prea târziu. Datoria noastră este simplă: de a continua lupta până la capăt pentru independenţa teritoriului. Orice slăbiciune va face din voi sclavii Moscovei şi ai tiranilor roşii. A rămâne fideli înseamnă a rămâne liberi. Trăiască România Mare*!*”* *69*. Cu toate acestea, la sfârşitul lunii august 1944 Emilian s-a integrat în rândul forţelor armate ale României şi a luptat pe Frontul de Vest până în mai 1945, rămânând în Austria şi stabilindu-se, finalmente, în Germania.

Istoricii români, în mod cu totul de neînţeles, nu apelează la memoriile lui Ion V. Emilian şi, cu atât mai regretabil, la materialele despre epoca celui de-al doilea război mondial găzduite în publicaţia „Stindardul”, editată de fostul cavalerist cu începere din 23

70

august 1953 la München70.

Dar, revenind la textul lui Gheorghe Barbul, precizam că încheierea la relatările sale privind vizita lui Antonescu la Berlin în noiembrie 1940 a exprimat-o, în mod convingător, Ion V. Emilian. Acesta, surprinzându-l pe şeful guvernului român în condiţiile cunoscute, a constatat că el plecase la Berlin ca solicitant şi ofertant, iar, odată revenit la Bucureşti, devenise deja CEL DE-AL III-LEA OM AL *AXEI71*. Să reţinem că.

65 Gheorghe Barbul, *Mareşalul Antonescu. Al treilea om al Axei*, p. 60.

66 Vezi Ion V. Emilian, Jean Marcilly, *Les cavaliers de l’Apocalypse*, Paris, Édtions de la Pensée Moderne, 1974, p. 22.

67 *Ibidem*, p. 41 – 45.

68 *Ibidem*, p. 314 – 320.

69 *Ibidem*, p. 358 – 259.

70 Unele materiale le-am valorificat în 1990 (cf. Gh. Buzatu, ed., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I-II, Iaşi, 1990, *passim*).

71 Vezi Ion V. Emilian, Jean Marcilly, *Les cavaliers de l'Apocalypse*, p. 40.

Indiferent de recunoaşterile memorialiştilor, în timpul războiului Hitler personal şi colaboratorii lui s-au pronunţat în acelaşi sens. Că astfel au stat lucrurile, desprindem din nota înserată în *Jurnalul de activitate* al Mareşalului la 14 ianuarie 1941. Era imediat după întrevederea Hitler-Antonescu de la Obersalzburg, dintre orele 16, 30 şi 20,00, iar oamenii generalului au reţinut următoarea declaraţie răspicată a gazdei: *„Führerul a mulţumit Domnului Antonescu pentru vizita făcută şi-şi exprimă regretul că împrejurările actuale îl împiedică de a-i întoarce vizita. Afirmă că în toată Europa nu* cunoaşte *decât doi şefi cu care îi place să lucreze*: «*Mussolini şi generalul Antonescu*» (subl. Gh.

România a rămas în sistemul *Axei* până la 23 august 1944. Ea n-a constituit niciun moment un pilon al alianţei, dar şi-a avut rolul ei în balanţa forţelor. A exagera ori a minimaliza acest rol este posibil, tot astfel după cum s-ar putea spune şi pentru situaţia dintre 23 august 1944 şi 9 mai 1945, când România s-a aflat în tabăra Naţiunilor Unite. România, ca stat capitalist mediu dezvoltat la nivelul epocii, cu o economie funcţională, chiar şi după prăbuşirea graniţelor în 1940, cu bogăţii importante şi râvnite (mai ales, petrolul şi cerealele) şi structuri statale închegate, cu rezultate de seamă obţinute în domeniul economiei de război73, cu posibilităţi de a organiza şi întreţine forţe armate proprii, care s-au modernizat continuu între 1940 şi 1944, iar după 23 august 1944 au fost în măsură să se distingă în coaliţia antihitleristă din Ruropa, a reprezentat, în orice punct al evoluţiei

ostilităţilor generale un partener sau, dimpotrivă, un adversar în măsură să intereseze pe orişicare dintre beligeranţi. Contribuţia ei efectivă la prelungirea/scurtarea duratei operaţiunilor militare a depins de condiţiile obiective, dar, oricum, declanşarea şi extinderea conflagraţiei n-au depins de Bucureşti, tot astfel după cum nici finalul şi nici organizarea postbelică a lumii. România a suportat pe deplin regimul unei ţări învinse în

74

războiul planetar din 1939 – 1945, abandonată în „sfera de interese" a URSS şi, ca atare, transformată în zonă de experiment pentru o comunizare stalinistă sălbatică, un motiv pentru ca, la sfârşitul „războiului rece", soldat cu prăbuşirea Imperiului Roşu şi a „aliaţilor" săi, să i se rezerve pentru a doua oară în decursul unei singure generaţii soarta perdantului de profesie. Pentru toate acestea, oricât am forţa interpretarea faptelor, nu Antonescu s-a făcut vinovat. În context, singura culpă majoră ce-i incumbă a fost aceea de-a fi avut partener sau inamic pe Hitler sau Stalin, iar, prin aceasta, a fost declanşat inevitabilul „lanţ al alianţelor", dominat exclusiv de Marile Puteri, care – după cum a argumentat în chip strălucit lordul Palmerstone – nu-şi cunosc decât interesele, ele neadmiţând simpatii. Aşa a fost în 1939 – 1945 şi ulterior, în zodia „războiului rece", iar lucrurile nu s-au schimbat, în fond, nici până în prezent. Imperiile, cu siguranţă, nu sunt veşnice75, doar interesele lor, mai acute şi mai perfide, pot acoperi spaţii şi durate în timp mai vaste.

* * *

73 ANR, fond Cabinetul Militar, dosar 148/1940.

73 Vezi *Trei ani de guvernare. 6 septembrie 1940 – 6 sept*embrie *1943*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, 1943, 483 p

74 Cf. V.F. Dobrinescu, *România şi organizarea*

postbelică a lumii (1945 – 1947), Bucureşti, Editura Academiei, 1986, *passim*.

75 Cf. Jean-Baptiste Duroselle, *Tout empire périra*, ediţia a III-a, Paris, A. Colin, 1992, p. 304 şi urm.

Majoritatea memorialiştilor şi istoricilor, români sau străini, sunt de acord în privinţa faptului că, indiferent de locul deţinut de Mareşalul Antonescu în configuraţia *Axei*, raporturile între România şi fondatorii sau aderenţii organismului nu au excelat prin armonie. Hitler însuşi a înţeles contracţiile existente, iar, în anturajul său, a insistat nu o singură dată asupra conflictului latente dintre România din Ungaria, care ameninţa uneori să izbucnească deschis76. Ceea ce a contat au fost raporturile stabilite între Hitler şi Antonescu. Aurică Simion, am mai spus aceasta, ne-a oferit încă din 1979 o monografie de excepţie pe teme „colaborării periculoase" româno-germane dintre 1940 şi 194477.

Nu putem considera altfel decât simptomatic faptul că studioşii epocii 1940 – 1944 s-au abţinut şi preferă, cu unele excepţii (Alesandru Duţu, Ion Calafeteanu, V.F. Dobrinescu, Jipa Rotaru, Marcel-Dumitru Ciucă), să se dispenseze de sursele directe privind activitatea cabinetului Ion Antonescu. Situaţia ar fi explicabilă doar în cazul în care sursele respective ar fi „interzise" specialiştilor. Ceea ce nu mai este cazul după 1989 – 1990. În mod concret, după cum nădăjduim că va rezulta din paginile următoare, izvoarele la care facem trimitere pot concura la întocmirea unui *Jurnal sui generis* al activităţii lui Ion Antonescu pentru anii 1940 – 1944. Este vorba, aşadar, de un document fundamental, pe care, dacă Mareşalul nu a reuşit să-l redacteze, el se recompune din părţi distincte, destinate de şeful guvernului a fi depuse în arhiva proiectată a sluji la scrierea istoriei participării României la cel de-al doilea război mondial78. Sistematizând documentele de referinţă, ne îngăduim să

prezentăm cititorului următoarele surse, în lipsa cărora, netăgăduit, orice cercetare privind poziţionarea lui Antonescu într-un studiu complex privind rolul şi locul României în sistemul *Axei* s-ar dovedi incomplet şi inexact, iar, la urma urmelor, imposibil:

1. De îndată după ce a ajuns la Mănăstirea Bistriţa, unde fusese „exilat” după voinţa Regelui Carol II, care nu i-a putut ierta lui Antonescu faptul că-l înfruntase la 4 iulie 1940 pe tema acceptării cedării Basarabiei şi Bucovinei de Nord pentru a-şi salva tronul, lăsându-i în final un memoriu demn de o Cassandră, iar apoi fiind avertizat de

79

organele poliţieneşti şi de informaţii în privinţa unei posibile „lovituri de stat” 79 gestionată de general, acesta a redactat două file de *Consideraţii* pe marginea întrevederii

80

cu pricina80. Nu stăruim, dat fiind că detaliile sunt bine cunoscute din documentele publicate în epocă81.

76 Vezi, în acest sens, dr. Henry Picker, Hrsg., *Hitlers Tischgespräche im Führerhauptquartier*, *1941 – 42*, Bonn, Athenäum-Verlag, 1951 (notele din 26 februarie 1942, 7 iunie 1942 etc.).

77 Cf. Aurică Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 148 şi urm.

78 Cf. Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 172 şi urm. Adeseori, Mareşalul, în rezoluţiile dictate, stabilea ca unele documente să fie direcţionate „la arhiva istorică”. Este indiscutabil că el avea în vedere modelul aplicat, la Iaşi, în timpul primului război mondial, cel puţin în privinţa documentelor militare, publicate ulterior în mai multe volume de către Serviciul Istoric al Marelui Stat Major român.

79 Vezi documentele din anexa volumului.

8801 Arhiva CNSAS, vol. 48, f. 6 – 7.

81 Cf. *Pe marginea prăpastiei. 21 – 23 ianuarie 1941*, I, Bucureşti, 1942, p. 40 – 42, iar memoriul adresat Suveranului – *ibidem*, p. 64 – 66.

2. *Istoricul arestării mele*, întocmit de Antonescu în aceleaşi condiţii de surghiun, insistă asupra arestării sale, la Predeal, în dimineaţa de 9 iulie 1940, „din înalt ordin al Majestăţii Sale” 82, fiind trimis, prin Sinaia – Târgovişte – Găeşti – Râmnicu Vâlcea, la Bistriţa, de unde, în ziua următoare, prin scrisoare, a înştiinţat-o pe Maria Antonescu asupra celor petrecute83. I-a solicitat, totodată, să-i trimită, dacă avea „voie”, alături de obiectele personale, plicuri şi hârtie de scris, creioane şi un stilou, precum şi „cărţi de istorie, de filosofie, de economie politică, Racine”. Îşi sfătuia soţia să rămână „calmă” şi „demnă”, asigurând-o că „orice suferinţă nu va egala linia mea dreaptă şi nevinovăţia mea” 84.85

3. *Reflecţii din închisoare*: *De ce am ajuns la Bistriţa*? în dublă redactare85, trebuie datate după 6 august 1940, autorul referindu-se la o comunicare a generalului David Popescu, ministrul de interne în exerciţiu, în sensul că memoriul încredinţat Regelui Carol II la 4 iulie 1940 circula în copii prin ţară86. Generalul considera că tocmai memoriul îl strâmise pe rege, care patrona un regim „tăbăcit de minciună” 87. În context, notele ultimative ale lui Molotov, brutale, reprezentând „o groaznică scadenţă” 88, au căzut ca un trăsnet, din care au decurs pentru ţară „toate calamităţile” 89. Generalul, încă din 1924, avertizase că graniţa de Est nu era „definitivă”, că de acolo Bucureştii trebuiau să se aştepte la complicaţii90. Relativ la acceptarea notelor ultimative ale URSS, Antonescu nota că numai ancheta faptelor şi istoria urmau a stabili ce anume a contat în iunie 1940: inconştienţa, nepriceperea sau trădarea91.

4. *Pentru* «*Memorii*» reunesc o serie de „gânduri” aşternute cu creionul pe

92

două file ce anunţau un ambiţios proiect92, care, sub povara evenimentelor, n-avea să fie dus, evident, la capăt. Din însemnările celui proscris pentru moment, reţinem aceste rânduri circumscrise condiţiilor zilei: *„Pierderea Bucovinei şi a Basarabiei nu ne poate îndreptăţi să cedăm lupta „93*; *„Orice popor are o vitalitate inepuizabilă, datorită căreia poate să reînceapă lupta după erori comise şi înfrângeri suferite”*; *„Destinul nostru m-a aruncat în mijlocul unei fatale «pânze a Penelopei». Luăm drumul de la cap şi cu Bucovina şi cu Basarabia. Depinde de noi să ajungem repede la capul lui. Va depinde tot de noi să transformăm într-o operă istorică temeinică ceea ce a fost atât de fragil”*; *„Micul Regat a fost «Ţara Mamă». El a constituit 9 p4 entru ţinuturile periferice româneşti, între 1850 şi 1914, un principiu de viaţă politică”*.

5. *Reflecţii din închisoare asupra «Capitalului»95*.

82 *Ibidem*, f. 27 – 28.

83 *Ibidem*, f. 6.

84 *Ibidem*.

8856 *Ibidem*, II. 30 – 53, 58 – 87.

86 Vezi documente în anexa volumului.

87 Arhiva CNSAS, vol. 48, f. 69.

88 *Ibidem*, f. 71.

89 *Ibidem*.

90 *Ibidem*, f. 75.

91 *Ibidem*, f. 73.

92 *Ibidem*, f. 86 – 87.

93 *Ibidem*, f. 86.

94 *Ibidem*, f. 87.

95 *Ibidem*, f. 88 – 92.

6. *Spicuiri din Arnota*, de Preotul Cristescu, dar compuse de generalul Antonescu96.

7. *Instrucţiuni confidenţiale din partea Domnului general Antonescu*, din 17 septembrie 1940, pentru Ministerul Finanţelor, referitoare la cele mai diverse domenii (Casa Regală, patrimoniul public, bursa, presa, evreii, diurne, indemnizaţiuni etc.) 97. Reţinem, din „instrucţiunile" privind Casa Regală: „Lista civilă va fi fixată la: 20.000.000 pentru M.S. Regele; 10.000.000 pentru M.S. Elena. Casa Regală nu va mai beneficia de nicio scutire. Va plăti vama, transporturile, benzina, cheltuielile de corespondenţă etc. integral. Se va stabili exact cât a costat Statul sub diferite forme subvenţionarea Regelui Carol II, în afară de lista civilă" 98

8. Dosarul intitulat *Călătoria la Berlin* (*20. XI – 25. XI.1940*) *99*, deosebit de complex, cuprinde: programul vizitei în Germania, în limbile germană şi română100; invitaţia în original a Führerului101; itinerariile pe ruta Bucureşti – Berlin şi retur102; „dosarul" vizitei (opisul de probleme) şi *jurnalul* călătoriei103; materialele documentare pregătite de profesorii P.P. Panaitescu şi Emil Lăzărescu privind istoria naţională104 şi, respectiv, provinciile pierdute (Transilvania, Basarabia şi Bucovina) 105; rapoarte diplomatice relativ la vizită şi relaţii economice bilaterale106; schimburi de mesaje după vizită între Ion Antonescu şi Adolf Hitler, Hermann Göring, Joachim von Ribbetrop, Wilhelm Keitel ş.a.107

9. *Evidenţele săptămânale* ale rezoluţiilor lui Ion Antonescu (1940 – 1944) 108

10. *Procese-verbale ale şedinţelor Consiliului de Miniştri* expun, în rezumat, toate întrunirile Cabinetului (în total – 140) desfăşurate între 8 septembrie 1941 şi 21 iulie 1944109.

11. *Registrul istoric al Conducătorului Statului*, acoperind perioada 4 septembrie 1940 – 23 octombrie 1943, reuneşte toate comunicatele, declaraţiile, schimburile de mesaje, cuvântările lui Ion Antonescu din

perioada respectivă110.

9967 *Ibidem*, f. 54 – 57.

97 ANR, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 319/1940, f. 3 şi urm.

98 *Ibidem*, f. 3.

99 ANR, fond Cabinetul Militar, dosar 181/1940.

100 *Ibidem*, f. 4 – 11, 30 – 31.

101 *Ibidem*, f. 12.

102 *Ibidem*, f. 34 – 35.

103 *Ibidem*, f. 39 – 47.

104 *Ibidem*, f. 53 – 72.

105 *Ibidem*, f. 73 – 80.

1 () 7 *Ibidem*, f. 151 – 185.

107 *Ibidem*, f. 206 şi urm.

108 Idem, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 1 311/1943 – 1944.

109 Idem, fond Cabinetul Militar, dosar 273/1944; idem, fond Cabinetul Militar, dosar 272/1944; vezi şi şedinţele pe probleme – situaţia provinciilor dezrobite (idem, fond Cabinetul Militar, dosar 609/1941); evacuări şi apărare pasivă (idem, fond Cabinetul Militar, dosar 228/1944). Este de la sine înţeles că aceste documente trebuie coroborate cu *Stenogramele*... vols. I-VIII, editate de Marcel-Dumitru Ciucă şi colaboratorii între 1997 şi 2004.

110 Idem, fond Cabinetul Militar, dosar 251/1940; dosar 607/1941; dosar 608/1941; dosar 602/1942; dosar 603/1942; dosar 465/1943.

12. *Jurnal de zi* (sic!) al Conducătorului Statului din perioada 3 decembrie 1940 – 3 martie 1942111.

13. *Jurnalul activităţii Domnului Ion Antonescu, Conducătorul Statului*, acoperind perioada 27 septembrie 1940 – 21 iulie 1944, reprezintă, neîndoielnic, documentul cel mai complex şi complet112 asupra epocii investigate. Tocmai având în vedere acest lucru, în anexă, supunem

atenţiei cititorului fragmente din *Jurnal* relativ la raporturile Antonescu – Hitler. Am reţinut, de asemenea, relatările privind datele limită ale acestui document capital, respectiv zilele de 27 septembrie 1940 şi 21 iulie 1941.

111 Idem, fond Preşedinţia Consiliului deMiniştri, dosar 314/1940.

112 Idem, fond Cabinetul Militar, dosar 148/1940; dosar 462/1942; dosar 204/1944.

ANEXĂ

Fragmente din „Jurnalul" lui Ion Antonescu

27 septembrie 1940

5, 30 – Începerea lucrului în birou. 8, 30 – Toaleta, micul dejun. 9,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Col. Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Interne.

— Dl. Al. Ghica – Directorul Siguranţei Statului.

Scop: Informaţii asupra evenimentelor petrecute; măsurile ce s-au luat şi urmează a se mai lua.

10,00 – Audienţă de lucru a Mareşalului Curţii Regale – Col. Râmniceanu.

Scop: Directive asupra organizării Casei Militare şi Civile Regale. 11,00 – Audienţă de lucru cu Ministrul Agriculturii şi Domeniilor – Dl. Ing. Mareş.

Scop: Organizarea agriculturii în ţară, directive relative la însămânţările de toamnă. 12,00 – O vizită în oraş însoţind pe Majestatea Sa Regele Mihai I, Majestatea Sa Regina Mamă Elena, parcurgând pe jos Calea Victoriei în plină aglomeraţie şi nepăziţi de nimeni au intrat în câteva magazine, printre care Magazinul Dragomir Niculescu şi Restaurantul Capşa. Tot timpul, publicul a ovaţionat frenetic.

13,00 – Prezentarea lt. col. Adj. Ervin Klaus din misiunea avută de a însoţi pe ex-Regele Carol în Spania. Raport verbal de cum a decurs călătoria şi îndeplinirea misiunii. Audienţă de lucru cu:

— Ministrul Finanţelor – Dl. Cretzeanu

— Guvernatorul B.N.R.

— Dl. Ottulescu

Scop: Rezolvarea chestiunilor financiare urgente. 14, 30 – Dejunul la locuinţa D-sale. 16,00 – Consiliu de Cabinet.

Scop: Instrucţiuni de încadrarea personalului în Minister. Chestiunea bunurior evreieşti. Felul cum trebuie rezolvate nevoile departamentelor.

18,00 – Audienţă de lucru cu Ataşatul Militar German Aeronautic Dl. Colonel Gerstenberg, care prezintă pe Dl. Lt. Colonel Hähnn trimis special german, pentru apărarea anti-aeriană a Văii Prahovei. Instrucţiuni şi măsurile luate.

19,00 – Audienţă:

— Dl. Profesor A.C. Cuza – chestiuni generale

— Dl. Klaus Ott Roth – chestiuni în legătură cu minoritatea germană din România

— Dl. Inginer Sergiu Lazarov – chestiuni generale

— Dl. Profesor Neculcea – prezintă lucrările ordonate

— Dl. Mihail Sturdza – audienţă de lucru.

Scop: Instrucţiuni de felul tratării pentru a se preciza frontiera între URSS şi România. 20,00 – Domnul General Adj. Zwiedineck – Controlor General personal al Conducătorului Statului, pentru Evacuări.

Scop: Predarea raportului scris şi informaţiuni verbale de felul cum se execută evacuările în teritoriile cedate. 21,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. General Petrovicescu – Ministrul Internelor

— Dl. Colonel Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Interne

— Dl. Al. Ghica – Directorul Siguranţei Statului

Scop: Măsurile de luat faţă de evenimentele din timpul zilei.

28 septembrie 1940

5, 30 – Începerea lucrului în birou. 8, 30 – Toaleta,

micul dejun.

9,00 – Consfătuire cu Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi instrucţiuni de lucru pentru Dl. Ovidiu Vlădescu, Secretarul General al Preşedinţiei. 10,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. General Petrovicescu – Ministru de Interne

— Dl. Alex. Ghica – Şeful Siguranţei Statului

— Dl. General Dona – Prefectul Poliţiei Capitalei

11,00 – Audienţă de lucru cu Dl. I. Gh. Vântu – Primarul General al Capitalei.

Scop: Aprovizionarea Capitalei cu lemne şi fixarea preţurilor maximale pentru piaţă. 12,00 – Vizită inopinată la închisoarea Văcăreşti.

Constatări: insalubritatea localului; aglomerarea deţinuţilor; deţinuţi ilegal.

Dispoziţiuni şi măsuri de luat. 13, 30 – Dejun intim cu Majestatea Sa Regele şi Majestatea Sa Regina Mamă – Elena – la Palatul Regal.

16,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Prof. Mihail Antonescu – Ministrul Justiţiei

— Dl. Alex. Cretzeanu – Ministrul de Finanţe

— Dl. Prof. Gh. Leon – Ministrul Economiei Naţionale

— Dl. Mihail Sturdza – Ministrul de Externe.

Scop: îmbunătăţirea sorţii refugiaţilor din teritoriile cedate. 17, 30 – Vizitarea Domnului General Popescu – Sanitarul – care se află internat în Sanatoriul Francez. 18,00 – Plecarea la Predeal însoţit de Doamna General şi de Dl. Ministru M. Antonescu.

29 septembrie 1940

Vizită oficială la M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă la Sinaia.

Primeşte la vila personală de la Predeal, vizita Domnului Dr. Fabricius, Ministrul Germaniei, împreună cu Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

30 septembrie 1940

Plecarea de la Predeal se face către ora 8,00, iar în drum spre Bucureşti, vizitează Prefectura judeţului Prahova, unde în urma constatărilor făcute ia măsuri de îndreptarea lucrurilor şi aprovizionarea municipiului cu lemne la un preţ scăzut.

De asemenea, face o vizită inopinată la Regimentul 2 Grăniceresc unde constată nereguli şi dispune pedepsirea vinovaţilor în cap cu comandantul care este mutat de la această unitate. 11,00 – Şedinţă de colaborare la Marele Stat Major cu Domnii:

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat la Apăr. Naţională

— Dl. General Dobre – Subsecretar de Stat la înzestrare

— Dl. General Ioaniţiu – Şeful Marelui Stat Major

— Dl. General Şteflea – Subsecretar de Stat pentru Armată

— Dl. Amiral Kashinschi-Subsecretar de Stat pentru marine

— Dl. Comandor Jienescu – Subsecretar de Stat al Aeronauticii

Scop: Coordonarea activităţii Subsecretariatelor de Stat respective în unire cu Ministerele: Externe, Comunicaţii şi Coordonare. 14,00 – Dejun la locuinţa D-sale. 16,00 – Lucru în birou. 18,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Diplomat Ing. Karl Schnell, însoţit de o comisie însărcinată cu studierea şi executarea reţelei rutiere în România.

— Dl. Inginer Ispăşiu, predă lucrările ordonate.

— Lucru cu Dl. General Ioaniţiu – Şeful Marelui Stat Major.

19,00 – Audienţă de lucru cu Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

— Audienţă de prezentare a Ministrului Sovietic.

— Audienţă de lucru cu Dl. Alex. Constant,

Subsecretar de Stat al Propagandei.

— Audienţă de lucru cu Dl. Ing. N. Mareş, Ministrul Agriculturii împreună cu Dl. Inginer Bruckner şi Dl. Prof. N. Dragomir, Ministrul Coordonării.

1 octombrie 1940

6,00 – Începerea lucrului în birou.

8, 40 – Instrucţiuni şi ordine de executat, date Domnului Ovidiu Vlădescu, Secretarul General al Preşedinţiei.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

10,00 – Consiliul de Cabinet compus din:

— Dl. General Petrovicescu – Ministru de Interne

— Dl. Prof. Tr. Brăileanu – Ministrul Educaţiei Naţionale, Culte şi Arte

— Dl. Alex Constant – Subsecretar de Stat al Propagandei

— Dl. Prof. Gh. Leon – Ministrul Economiei Naţionale

— Dl. I. Gh. Vântu – Primarul General al Capitalei

Scop: Aprovizionarea Capitalei, înfrânarea speculei, măsuri edilitare de luat; problema circulaţiei în Capitală şi restul cu plasarea refugiaţilor. 12, 45 – Audienţă de lucru cu Dl. Col. Rioşeanu, Subsecretar de Stat la Interne. 13,00 – Dl. Inspector General Petrovici, aduce documente secrete de la Budapesta. 14,00 – Dejunul la locuinţa D-sale.

16,00 – Audienţă informativă a Drei Dincă, asupra masacrelor săvârşite de unguri în teritoriile cedate.

17,00 – Audienţă de lucru cu Dl. Ministru Fabricius.

18,00 – Audienţă de lucru cu Dl. Colonel Nicolaid, Şeful Serviciului Secret din Marele Stat Major.

19,00 – Audienţă cu:

— Dl. General David Popescu. Se prezintă de schimbarea de la Ministerul de Interne, cerând un concediu de odihnă, care i s-a aprobat.

— Dl. Prof. Manoilescu, fost Ministru de Externe: informaţiuni în legătură cu interesul ţării.

— Dl. Prof. Sextil Puşcariu: cere ca Universitatea din Cluj să-i fixeze sediul la Sibiu.

— Dl. Dr. Ilie Rădulescu, directive de felul cum trebuie difuzată propaganda – prin intermediul ziarului „Porunca vremii”.

— Dl. N. Hondor – Controlor pentru Românizare la Soc. Reşiţa expune neajunsurile constatate la această Societate şi măsurile ce urmează a se lua.

20,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Mihai Sturdza – Ministrul de Externe

— Dl. Alex. Ghica – Şeful Siguranţei Statului

— Dl. Alex. Constant – Subsecretar de Stat al Propagandei

Scop: informaţiuni şi evenimentele zilei. 21,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. V. Iasinschi – Ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

— Dl. General Ştepica – Secretar General pentru Armată

— Dl. Alex. Cretzeanu – Ministrul Finanţelor

— Dl. Prof. N. Dragomir – Ministrul Coordonării

— Dl. Corneliu Georgescu – Subsecretar de Stat al Evacuărilor şi Colonizărilor Scop: măsuri energice de ajutorarea refugiaţilor şi evacuaţilor.

2 octombrie 1940

6,00 – Începerea lucrului în birou. 9,00 – Toaleta, micul dejun.

10,00 – Audienţă de prezentare şi informaţii a Domnului Petrescu Comnen, Ministrul României pe lângă Vatican.

Fiind rechemat, Domnia sa expune nevoile şi simpatiile de care se bucură ţara pe lângă Guvernul acreditat.

11,00 – Audienţă de lucru cu Dl. Mihail Sturdza – Ministrul de Externe; Dl. General Aldea, Preşedintele

Comisiei Române în tratative.

Scop: greutăţile întâmpinate şi directive de felul celor tratate în viitor. 12,00 – Inspecţie inopinată la Curtea Marţială, la Parchetul Militar, la închisoarea Jilava.

S-a ordonat mai mută curăţenie şi omenie în activitatea acestor instituţii. 14,00 – Dejunul la locuinţa D-sale.

16,00 – Audienţă de lucru cu Dl. General Ioaniţiu, Şeful Marelui Stat Major. 18,00 – Audienţă cu:

— Dl. Ministru al Japoniei – prezentare.

— Dl. Ministru Pella – chestiuni de ordin general în legătură cu situaţia externă.

— Dl. Col. Adj. Pălăngeanu – organizarea sporturilor în noul Stat Legionar

— Dl. Dr. Dan Borceanu – chestiuni de ordin general

— Dl. Inginer Ştefănescu – i s-a cerut relaţii, referitor la doleanţele muncitorilor unguri.

— Dl. Andreas Schmidt – chestiuni în legătură cu politica dusă de minoritatea germană.

— Dl. General Vasilescu Petre – chestiuni personale

— Dl. Avocat Popescu-Necşeşti – chestiuni personale 21,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. General Dona – Prefectul Poliţiei Capitalei

— Dl. Alex. Ghica – Şeful Siguranţei Statului Scop: informaţiuni din cursul zilei.

3 octombrie 1940

6,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 10,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Col. Elefterescu Mircea – Director de Cabinet

— Dl. Ovidiu Vlădescu – Secretarul General

— Dl. General Şteflea – Secretar General pentru Armată

— Dl. Amiral Roşca – Directorul Institutului Geografic

— Dl. Horia Sima – Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri 11,00 – Consiliu de cabinet cu miniştrii ce

formează consiliul.

Scop: se arată mijloacele de propagandă ale ungurilor, de care au uzat în vederea dictatului de la Viena. Pentru contra propagandă, s-a ordonat tipărirea aceloraşi hărţi de care au făcut uz ungurii inversând culorile.

— Simplificarea impozitelor şi încasărilor.

— Revizuirea contractelor oneroase.

— Aprovizionarea cu lemne şi alimente a Capitalei.

— Îmbunătăţirea sorţii deţinuţilor. 14,00 – Dejunul la locuinţa D-sale.

16,00 – Consfătuire şi lucru împreună cu Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

18,00 – Audienţă cu:

— Dl. N. Miclescu – noua organizare şi statutul funcţionării în viitor a S.A.R. de Telefoane

— Dl. General Văleanu – chestiuni de ordin general

— Dl. Inginer Viziru şi Dl. Comandor Jienescu – expun situaţia de la S.A.R. în legătură cu nevoile aviaţiei române.

— Dl. Gănescu – Secretar de Legaţie – informaţii aduse de la Moscova. 21,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. General Petrovicescu – Ministru de Interne

— Dl. Col. Alex. Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Interne

— Dl. Prof. Mihail Antonescu – Ministru de Justiţie

— Dl. Alex. Ghica – Şeful Siguranţei Statului

— Dl. Col. Nicolaid – Şeful Serv. Secret din M. St. Major

— Dl. Alex. Constant – Subsecretar de Stat al Propagandei

4 octombrie 1940

5, 30 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 10,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Horia Sima – Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. General Şteflea – Secretar General pentru

Armată

— Dl. General Ioaniţiu – Şeful Marelui Stat Major Scop: consfătuiri şi hotărâri de luat.

12,00 – Audienţă de lucru cu:

— Preot Ioan Benţia – informaţii urgente, aduse din teritoriile cedate.

— Dl. Prof. Moruzzi – chestiuni generale

— Dl. Horia Cosmovici – directive în vederea creării Subsecretariatului de Stat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri

14,00 – Dejunul la locuinţa D-sale, având ca invitaţi pe membrii Comisiunei Economice Germane, în frunte cu Dl. Moritz. 16,00 – Consiliu de Cabinet. Scop:

— Eliminarea furnizorilor evrei.

— Dacă atrocităţile din Transilvania nu încetează se va trece la represalii.

— Constatări asupra dotării armatei.

— Măsuri de completarea lipsurilor. 20,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Horia Sima – Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. Prof. Mihail Antonescu – Ministru de Justiţie

— Dl. Prof. Nic. Dragomir – Ministrul de Coordonare

— Dl. General Şteflea – Secretar General pentru Armată

21,00 – Directive de lucru cu Dl. General Ioaniţiu, Şeful Marelui Stat Major.

5 octombrie 1940

5, 30 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun.

10,00 – Audienţă de lucru cu Dl. Ing. N. Mareş, Ministrul Agriculturii şi Domeniilor. Scop: desconcentrarea tractoriştilor pentru campania agricolă.

— Audienţă de lucru cu Dl. Colonel Râmniceanu, Mareşalul Palatului. 11,00 – Comisiunea Economică

Germană: prezentare şi audienţă de lucru.

Audienţă de lucru cu:

— Dl. General Petrovicescu – Ministrul de Interne

— Dl. Alex. Ghica – Şeful Siguranţei Statului

— Dl. General Dona – Prefectul Poliţiei Capitalei

— Dl. General Popescu – Comandantul Militar al Capitalei 12,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. I. Gh. Vântu – Primarul General al Capitalei

— Dl. Valeriu Pop – trimis special pentru tratativele cu Ungaria

— Dl. Mihail Sturdza – Ministrul Afacerilor Străine Scop: Tratativele ce urmează a se ţine la Budapesta.

— Dl. C-dor Popişteanu – informaţiuni aviatice

— Dl. Cpt. Av. Miclescu – informaţiuni aviatice

14,00 – Dejunul la D-na Boteanu (prietena familiei Domnului General) 16,00 – Audienţă de prezentare a ambasadorului Turciei. 20,00 – Lucru cu Dl. General Şteflea – Secretar General pentru Armată 21,00 – Terminarea lucrului.

6 octombrie 1940

5, 30 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun.

10,00 – Vizita D-nei Goga şi altor Doamne văduve ale legionarilor decedaţi. 12,00 – Deschiderea festivităţilor din Piaţa 6 Septembrie.

Domnul General Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român, însoţit de Domnul Colonel Mircea Elefterescu, Director de Cabinet, în maşină deschisă, parcurge traseul: Calea Victoriei – Piaţa Senatului – Piaţa 6 Septembrie –, în ovaţiile nesfârşite ale publicului, fiind îmbrăcat pentru prima dată în cămaşă verde în calitatea sa de Conducător al Statului Naţional Legionar.

În piaţa din faţa Patriarhiei care de astăzi înainte se va numi „Piaţa 6 Septembrie” – o masă compactă de cămăşi verzi ocupă ultimul spaţiu liber şi cu piepturile

bombate în strigătele de „Ura!” îşi primesc salvatorul Naţiei Române.

După trecerea în revistă, însoţit fiind de Domnul Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi de Domnul Colonel Mircea Elefterescu, Director de Cabinet şi membrii Statului Major Legionar, Domnul General Ion Antonescu ia loc pe o estradă pavoazată în verde deasupra căreia fâlfâia triumfător Tricolorul Românesc – de unde Domnul Horia Sima ţine un discurs Domnului General, în care arată legăturile şi năzuinţele Domnului General alături de cele ale Mişcării Legionare.

Domnul General Ion Antonescu, Conducătorul Statului răspunde printr-un discurs epocal, după care se trece din nou în revistă Legiunea, care urmează a defila prin faţa Domnului General în Piaţa Universităţii în faţa statuii lui Mihai Viteazul.

Defilarea este primită într-o tribună splendid pavoazată, în care iau loc Domnii:

— General Ion Antonescu, Conducătorul Statului

— Profesor Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. Fabricius – Ministrul Germaniei

— Pelegrino Ghigi – Ministrul Italiei

— Ministru al Japoniei

— Ministru al Spaniei.

Această defilare – cea mai impozantă manifestare spontană a tineretului român începe la orele 13, 05 şi sfârşeşte la orele 17, 05.

Valuri, valuri de cămăşi verzi într-un pas cadenţat şi hotărât trec neîncetat prin faţa Conducătorului Statului Român, dovedind prin voioşia lor spiritul de dragoste şi abnegaţie ce-l nutresc pentru salvarea Patriei (aproximativ 200.000 cămăşi verzi au defilat în tot acest timp.

Plecarea la Predeal împreună cu capii oficiali ai Mişcării Legionare ca invitaţi ai Domnului General Ion

Antonescu.

7 octombrie 1940

12,00 – Sosirea de la Predeal. Audienţă de lucru cu:

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat al Apărării Naţionale

— Dl. General Iacobici – Comandantul Armatei a IV-a 14,00 – Dejunul la locuinţa D-sale.

16,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Cretzeanu – Ministrul de Finanţe

— Dl. Prof. Gh. Leon – Ministrul Economiei Naţionale

17,00 – Audienţă de prezentare şi informare a Episcopului Hossu (Greco-Catolic) însoţit de o delegaţie compusă din 6 membri pentru a expune ultimele atrocităţi maghiare manifestate în teritoriile cedate. 18,00 – Audienţă de lucru cu:

— Dl. Prof. Mihail Antonescu – Ministrul Justiţiei

— Dl. General Petrovicescu – Ministrul Internelor

21,00 – Raportul zilnic al Domnului Alex. Ghica, Şeful Siguranţei Statului, împreună cu Subsecretarul de Stat la Interne Dl. Col. Rioşeanu.

19 noiembrie 1940

6,00 – Începerea lucrului. 8, 40 – Toaleta, micul dejun.

10,00 – Dl. Mircea Cancicov, Ministrul Economiei Naţionale. 11,00 – Dl. Ministru Fabricius; în legătură cu plecarea la Berlin. 11, 30 – Parastasul Generalului Moruzi – Biserica Mihai Vodă. 12,00 – Dl. Ministru Neubacher – chestiunea economică a ţării. 12, 20 – Dl. Ministru Pella – chestiunea Gurilor Dunării. 13,00 – Dl. Ministru al Elveţiei.

13, 30 – Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri. 14,00 – Dejunul la Preşedinţie – în apartament. 16,00 – Dl. Ing. N. Mareş, Ministrul Agriculturii.

— Dl. Profesor Moruzi.

— Dl. Mircea Cancicov, Ministrul Economiei Naţionale

— Dl. Cretzeanu, Ministrul de Finanţe.

17,00 – Dl. Ing. N. Mareş, Ministrul Agriculturii: nevoia de a crea un credit agricol. 17, 30 – Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

17, 45 – Dl. General Şteflea, Secretar General al Armatei: informaţii de nevoile armatei. 18,00 – Dl. Mircea Cancicov, Ministrul Economiei Naţionale.

— Dl. Cretzeanu, Ministrul de Finanţe.

— Dl. Col. Dragomir, Ministrul Coordonării.

— Dl. Prof. M. Antonescu, Ministrul Justiţiei.

— Dl Corneliu Georgescu.

Scop: Dispoziţiuni în vederea facerii unei legi pentru crearea Creditului Agricultor.

— Dl. Sinu (Universul); relativ la cenzurarea unui articol. 22,00 – Inspecţii inopinate la diferite spitale din capitală.

20 noiembrie 1940

6,00 – Începerea lucrului.

8, 30 – Toaleta; dejun; prezentarea programului pentru ziua în curs de către Dl. Col. Elefterescu, Director de Cabinet.

9,00 – Dl. Sinu – ziarist – Directive în vederea unor articole de fond la ziarul „Universul”.

10, 20 – Dl. Eugen Cristescu, Şeful Siguranţei; instrucţiuni în vederea plecării la Berlin şi pe timpul lipsei din Ţară.

11, 15 – Dl. V. Iaşinschi, Ministrul Muncii

— Dl. Dr. Danielopol

Scop: Observaţiuni verbale la inspecţia inopinată făcută de Dl. General în noaptea de 19/20 noiembrie la Spitalele din Capitală.

11, 30 – Dl. Ministru Fabricius – Stabilirea ultimelor detalii asupra plecării la Berlin.

12,00 – I.P.S.S. Patriarhul – Instrucţiuni referitoare la întrunirea Sf. Sinod, în vederea reformelor bisericeşti.

12, 05 – Dl. General Ritter von Schleich, Şeful Misiunei de Instrucţie pentru aviaţie.

— Dl. Colonel Bassenge, Şef de Stat Major al Misiunei Aviatice Germane.

12, 15 – Dl. P. Nemoianu, Subsecretar de Stat la Ministerul Agriculturii; instrucţiuni referitoare la campania agricolă.

12, 45 – Dl. Nichifor Crainic, Preşedintele Consiliului de Administraţie al Soc. Radio; ultime informaţiuni aduse din Germania şi care sunt de actualitate.

12, 55 – Dl. Maior Ionescu Mircea adjutant Regal; informează pe Conducătorul Statului despre nevoile Casei Regale şi călătoriile în proiect ale M.M.L.L.

13,00 – Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului şi Dl. Andreas Schmidt: doleanţele minorităţii germane şi cum urmează a fi rezolvate.

13, 30 – Dl. General Şteflea, Secretar General pentru Armată şi Dl. Colonel Orezeanu, Director

General al C.F.R.: instrucţiuni în legătură cu transporturile Militare pe C.F.R.

14,00 – Dejunul în biroul D-sale.

16,00 – Dl. Ministru al Statelor Unite; audienţă de lucru.

16, 30 – Dl. Amiral Kashischi, Subsecretar de Stat pentru Marină. Solicită: înfiinţarea unui oficiu militar pentru anularea construcţiei rafinăriei de petrol din Giurgiu. 17,00 – General Hanseu, Şeful Misiunei Germane în România.

Scop: Informaţiuni referitoare la mersul instrucţiei la diferite centre din ţară şi noile măsuri de luat.

19,00 – Plecarea la gara Mogoşoaia în vederea vizitei la Berlin, însoţit fiind de:

— Dl. Mihail Sturdza – Ministru de Externe

— Dl. Mircea Cancicov – Ministrul Economiei Naţionale

— Dl. V-le Iasinschi – Ministrul Muncii şi Sănătăţii

— Dl. Alex. Constant – Subsecretar de Stat la Propagandă

— Dl. Const. Papanace – Subsecretar de Stat la Finanţe

— Dl. V-le Biriş – Secretar General la Interne

— Dl. Col. Diaconescu – Şeful Cabinetului Conducătorului Statului

— Dl. Victor Medrea – Directorul presei

— Dl. Alex. Ronda – Şeful Presei Legionare

— Dl. Maior Marin Alex.

— Adjutantul Domnului General

— Cpt. Medic – Dr. Stroescu

— Dl. Nicolae Pop – Redactor la ziarul „Buna Vestire”.

— Dl. Barbu Sluşanschi – Redactor la ziarul „Cuvântul”.

— Dl. P.P. Panaitescu

Secretariat D-şoarele Soreanu şi Ivanovici – dactilografe. 19, 45 – Plecarea din gara Mogoşoaia cu un tren special, însoţit de Dl. Ministru Fabricius, Ministrul Germaniei.

Pe peronul gării se aflau:

— Dl. Horia Sima – Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. General Petrovicescu – Ministrul de Interne

— Dl. Prof. M. Antonescu – Ministrul Justiţiei

— Dl. Cretzeanu – Ministru de Finanţe

— Dl. Ing. N. Mareş – Ministrul Agriculturii şi Domeniilor

— Dl. Prof. Tr. Brăileanu – Ministrul Educaţiei Naţionale

— Dl. I. Protopopescu – Ministrul Comunicaţiilor

— Dl. Fabricius – Ministrul Germaniei cu tot personalul Legaţiei

— Dl. General Hansen – Şeful Misiunei Germane

— Dl. General Speidel – Ministru din Misiunea Germană

— Dl. Ghigi – Ministrul Italiei la Bucureşti

— Dl. Machida – Ministrul Japoniei

— Monseniorul A. Casulo – Nunţiul Apostolic şi Decanul Corpului Diplomatic

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat la M.A.N.

— Dl. General Dobre – Subsecretar de Stat la înzestrare

— Dl. General Şteflea – Subsecretar de Stat la Armată

— Dl. Comandor Jienescu – Subsecretar de Stat al Aerului

— Dl. Colonel Rioşeanu – Subsecretar de Stat al Internelor

— Dl. Horia Cosmovici – Subsecretar de Stat al Preşedinţiei

— Dl. Corneliu Georgescu – Subsecretar de Stat al Economiei Naţionale

— Dl General Ioaniţiu – Şeful Marelui Stat Major

— Dl. Ovidiu Vlădescu – Secretar General al Preşedinţiei

— Dl. I. Vântu – Primarul General al Capitalei

— Dl. Alex. Ghica – Director General al Siguranţei

— Dl. Eugen Christescu – Director General

— Dl. Colonel Zăvoianu – Prefectul Poliţiei Capitalei

Programul vizitei Domnului General Ion Antonescu, Conducătorul Statului la Berlin

21 noiembrie 1940

17, 25 – Sosirea trenului Domnului General Ion Antonescu, Conducătorul Statului în gara de frontieră a Reichului Bruck.

Domnul Conducător al Statului va fi salutat în gara

Bruck – de către o delegaţie de onoare germană, compusă din:

— Directorul Protocolului: Dl. Ministru Plenipotenţiar von Doernberg.

— Domnul Steuger: reprezentantul Domnului Rudolf Hess, locţiitorul Führerului.

— Un lt. Colonel din partea Reichswehrului.

22 noiembrie 1940

10, 15 – Sosirea la Berlin în gara Auhalter. Vor fi prezenţi pe peronul gării:

— Excelenţa Sa Dl. von Ribbentrop – Ministrul de Externe

— Mai mulţi membri ai Guvernului

— Personalităţi oficiale

— O companie de onoare va fi înşiruită în faţa gării Auhalter. De la gară, oaspeţii vor fi conduşi la Castelul Bellevue.

11, 45 – Depunerea unei Coroane la „Ehreumal" (mormântul Eroului Necunoscut) din „Unter den Linden".

O companie de onoare va fi înşiruită în faţa monumentului. 12,00 – O vizită la Dl. von Ribbentrop – Ministrul Afacerilor Străine. 13, 30 – Dejunul – intim – la Castelul Bellevue (numai delegaţia română). 15,00 – Audienţă oficială.

18,00 – Dineu la Adlon oferit de Excelenţa Sa Dl. von Ribbentrop în cinstea Domnului Conducător şi a Domnului Ministru al Afacerilor Străine.

23 noiembrie 1940

11,00 – Vizită la Dl. Rudolf Hess, înlocuitorul Führerului. 12, 30 – Semnarea Protocolului la Ministerul Afacerilor Străine. 13,00 – Dejun oficial.

După amiaza este rezervată pentru convorbiri politice cu Führerul şi Dl. von Ribbentrop. 18, 30 – Dineu la Legaţia României.

24 noiembrie 1940

10, 20 – Plecarea din gara Auhalter cu acelaşi ceremonial ca la sosire.

Directorul Protocolului va însoţi pe Dl. Conducător al Statului până la frontieră. Mareşalul Göering nu va fi prezent la Berlin cu prilejul vizitei.

25 noiembrie 1940

Călătoria cu tren special de la Berlin spre ţară. 11, 30 – Sosirea în gara Curtici.

23, 30 – Sosirea în gara Mogoşoaia unde este primit de întreg Guvernul, în frunte cu Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri, oficialităţile civile şi militare din Capitală şi de membrii Corpului Diplomatic.

a. Din partea Legaţiunii Germaniei:

— Dl. Ing. Dr. H. Neubacher – Ministru Plenipotenţiar, însărcinat cu Afaceri

— Dl. Dr. Gerhandt Stelzer – Consilier de Legaţiune

— Dl. Dr. Hamilkar Hoffman – Consilier de Legaţiune

— Contele von Hardenberg – Secretar de Legaţiune

— Dl. Alfred Chapeaurouge – Secretar de Legaţiune

— Baronul von Mirbach

— Colonel Just, Ataşat Militar German

— Colonel Gerstenberg, Ataşat al Aerului German precum şi membrii Misiunei Militare Germane, în frunte cu Domnii:

— General de Cavalerie Hansen

— General de Divizie Speidel

De asemeni, o companie de onoare germană, cu drapelele lor, era înşiruită pe peronul Gării Băneasa.

b. Din partea Legaţiunii Italiei:

— Dl. Pellegrius Ghigi – Ministrul Italiei

— Dl. Aviers Formentini – Prim Secretar de Legaţiune

— Baronul Falco Aloisi de Landerel – Secretar de Legaţiune

— Ducele de San Vito – Secretar de Legaţiune

— Colonelul Valpre di Bonzo – Ataşat Militar

— Colonelul Gius Pahmentola – Ataşat al Aerului
— Căpitan Ranieri Campells – Ataşat Militar Adjutant
— Dl. Vincenzo Pellegrins – Ataşat Comercial.
c. Din partea Legaţiunii Spaniei:
— Dl. Alfonso Merry del Val – Însărcinat cu Afaceri d. Din partea Legaţiunii Japoniei:
— Dl. Jyoji Matchida – Însărcinat cu Afaceri
După trecerea în revistă a companiei de onoare şi a detaşamentelor de legionari, Domnul General Antonescu, părăseşte Gara Mogoşoaia – în automobil – în aclamaţiile mulţimei adunate pentru a privi sosirea în ţară.
Era escortat de motociclişti legionari cu făclii.
Pe ambele părţi ale drumului parcurs spre „Preşedinţia Consiliului de Miniştri", era înşirat un cordon de trupe şi de legionari purtând făclii aprinse în mâini.
Muzicile militare aflate în diferitele pieţe pe acest parcurs, intonau imnul legionar: „Sfântă Tinereţe Legionară".
26 noiembrie 1940
7,00 – Începerea lucrului. 8, 30 – Audienţă de lucru:
— Dl. Maior Ionescu Mircea: aduce la cunoştinţa Domnului General Antonescu – chestiuni în legătură cu Palatul Regal.
11,00 – Dl. Colonel Diaconescu din Cabinetul Militar al Conducătorului Statului predă documente aduse din călătoria de la Berlin.
12,00 – Dl. Ministru Pella: expune mersul lucrărilor în chestiunea Gurilor Dunării.
12, 15 – Aduce la cunoştinţă chestiuni vitale în legătură cu Facultatea de Agronomie de la
Chişinău:
— Dl. Prof. Haralambie Vasilie
— Student Ilaş Petru
— Student Porcescu Nicolae
12, 30 – Dl. General Petrovicescu – împreună cu o

delegaţie de 6 persoane, expune situaţia Cooperativei de la Topoloveni.

12, 45 – Vizită de curtoazie a Domnului Ministru Fabricius – după întoarcerea de la Berlin.

13,00 – Vizita Majestăţii Sale Regelui – pentru a expune rezultatul călătoriei la Berlin şi întrevederii cu Cancelarul Hitler.

14,00 – Dejunul la Preşedinţie.

17, 45 – Audienţa Domnului Pelegrino Ghigi, Ministrul Italiei, cu ocazia întoarcerii Domnului General Antonescu de la Berlin.

18,00 – Consiliu de Miniştri – Expunerea vizitei şi rezultatelor obţinute în urma vizitei făcute la Berlin.

27 noiembrie 1940

I, 45 – Ministerul de Interne comunică Domnului Conducător al Statului că grupul de legionari ce făceau paza deţinuţilor politici de la închisoarea Militară Jilava au asasinat cu focuri de armă şi corpuri contondente pe toţi cei 64 de deţinuţi, după care au dispărut.

2,00 – S-a dat alarma la toate ministerele şi instituţiile de Stat din Bucureşti, iar Subsecretarul de Stat al Armatei a ordonat imediat consemn general al trupelor din garnizoană (Divizia a 3-a Infanterie) precum şi măsurile urgente de siguranţă a instituţiilor de stat şi folos obştesc. 10,00 – Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri este chemat de Domnul General spre a da relaţii asupra evenimentelor de la Jilava.

La această oră se găseau – încă de la ora 4, 30 – la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, următorii miniştri şi generali:

— Dl. Mihai Antonescu – Ministrul Justiţiei

— Dl. Nic. Dragomir – Ministrul Coordonării

— Dl. Col. Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Interne

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat la Armata de Uscat

— Dl. General Dobre – Subsecretar de Stat la înzestrarea Armatei

— Dl. Amiral Kashinscky – Subsecretar de Stat la Marină

— Dl. Comandor Jienescu – Subsecretar de Stat la Aer

— Dl. General Ioaniţiu – Şeful Marelui Stat Major

— Dl. General Popescu – Comandantul Cetăţii Bucureşti

— Dl. Eugen Cristescu – Şeful Serviciului Secret

— Dl. Ing. Mareş – Ministrul Agriculturii şi Domeniilor

— Dl. General Vasiliu – Comandantul Jandarmeriei

II,00 – Consiliu de Miniştri – la care au luat parte toţi miniştri şi subsecretarii de stat, precum şi:

— Dl. General Şteflea – Secretar General pentru Armată

— Dl. General Ioaniţiu – Şeful Marelui Stat Major Scop: analizarea evenimentelor şi măsurile de luat.

12,00 – Audienţă de lucru cu Dl. Neubacher. 12, 30 – Dl. Ministru Fabricius

13,00 – Dl. Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri – cere un răgaz de timp pentru a lua contact cu Statul Major al Legiunii pentru a descoperi pe asasini şi a putea comunica numele lor.

15, 30 – Se comunică răpirea Domnului Madgearu şi asasinarea lui prin focuri de revolver într-o maşină, în pădurea Snagov.

În cursul după amiezii se comunică răpirea Domnului Prof. Iorga – iar în cursul nopţii se primeşte ştirea că a fost găsit asasinat în satul Streşnic, judeţul Prahova.

16,00 – Colonelul adjutant Pălăngeanu fiind numit prefect al Poliţiei Capitalei de către Dl. Conducător al Statului se duce spre a lua postul în primire – lucru ce i se refuză de fostul prefect Colonel Zăvoianu – care se

baricadează în localul Prefecturii Poliţiei Capitalei împreună cu 300 legionari armaţi şi 2 tankuri armate ale Prefecturii.

22,00 – Se interceptează, din ordinul Domnului General Antonescu, orice legătură telefonică cu Poliţia Capitalei – care este încercuită de forţe ale armatei – iar localul telefoanelor este evacuat şi ocupat de o companie de jandarmi sub controlul Domnului Colonel Teodorescu, Directorul P.T.T.

— Se intensifică măsurile de siguranţă prin intrarea trupelor Div. a 3-a Infanterie în dispozitivele şi măsurile de alarmă.

— Se ordonă unui batalion de care de la Târgovişte să se pună în marş spre Bucureşti şi sosesc către ora 5 în ziua de 28 noiembrie 1940 în Bucureşti.

În timpul nopţii, linişte.

Au stat toată noaptea la Preşedinţia Consiliului de Miniştri – pentru a lucra şi a da ordine:

— Dl. Mihai Antonescu – Ministrul Justiţiei

— Dl. Nic. Dragomir – Ministrul Coordonării

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat la Armata de Uscat

— Dl. Col. Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Interne

— Dl. General Vasiliu – Comandantul Jandarmeriei

— Dl. Col. Râmniceanu – Mareşalul Palatului

Toţi au rămas în continuare şi în ziua de 28 noiembrie 1940 afară de Dl. Col. Râmniceanu – Mareşalul Palatului – care pleacă la Sinaia unde se află Majestatea Sa Regele.

28 noiembrie 1940

10,00 – Sunt convocaţi într-o conferinţă la Preşedinţia Consiliului de Miniştri toţi Comandanţii de Mari Unităţi din ţară.

Această conferinţă este prezidată de Domnul General Antonescu. 12,00 – Domnul General Antonescu numeşte ca

Prefect de Poliţie pe Dl. Radu Mironovici, Comandant al Bunei Vestiri. 12, 30 – Dl. Fabricius – Ministrul Germaniei.

13,00 – Dl. Prof. Rădulescu-Motru – dă relaţii asupra felului cum trebuie făcută înmormântarea Prof. Iorga.

Dau relaţii asupra felului cum urmează a se face înmormântarea lui Madgearu: Dl. Iuliu Maniu şi Dl. Mihalache. 14,00 – Dejunul la Preşedinţie.

16, 30 – Dl. Ministru Pella – chestiunea Gurilor Dunării. 17, 30 – Dl. Gh. Cuza – Dă referinţe asupra situaţiei interne. 18,00 – Dl. Stelian Popescu – chestiuni personale. 18, 30 – Dl. Ing. Ştefănescu – chestiuni de ordin general.

19,00 – Dl. Ministru Valer Pop – înapoiat de la Berlin informează de cele stabilite în comisia tratativelor de cedare a teritoriului din Transilvania.

21, 30 – Dl. Horia Sima – comunică măsurile luate de conducerea legiunii şi manifestările ce vor mai avea loc.

23, 30 – Dl. George Brătianu – aduce la cunoştinţa Domnului General ameninţările ce le primeşte persoana D-sale din partea membrilor legionari şi cere măsuri de siguranţă contra acestor ameninţări.

29 noiembrie 1930

10,00 – Consiliu de Colaborare al Armatei. 12,00 – Dl. Prof. Panaitescu

— Dl. Prof. Pop

Scop: pentru alcătuirea unui album istoric. 13,00 – Dl. Nicolae Schina – mulţumeşte şi primeşte instrucţiuni pentru noul post ocupat. 14,00 – Masa la Preşedinţie. 16,00 – Consiliu de Cabinet. 19,00 – Dl. Ministru al Slovaciei, audienţă de lucru. 19, 15 – Domnul Ministru al Turciei, audienţă de lucru. 19, 30 – Dl. George Enescu – chestiuni personale. 19, 45 – Dl. Sergiu Dumitriu.

20,00 – Reichsstaathalter Baldur von Schirach Gauleiter Bohle – împreună cu o delegaţie de 11 persoane din partea Reichului se prezintă de sosire în ţară pentru a

lua parte la reînhumarea lui Corneliu Zelea Codreanu.

20, 30 – Dl. Gh. Ene Filipescu – chestiuni personale.

21,00 – Dl. Horia Sima – Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri – fixarea programului pentru mâine 30 noiembrie 1940.

23,00 – Dl. Col. Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Interne

— Dl. General Popescu – Comandantul Militar al Capitalei

— Dl. General Vasiliu – Comandantul Jandarmeriei

— Dl. Radu Mironovici – Prefectul Poliţiei Capitalei

— Dl. Col. Elefterescu – Director de Cabinet al Preşedinţiei

Scop: informaţii şi dispoziţiuni de siguranţă, faţă de mişcările interne.

30 noiembrie 1940

8, 50 – Plecarea la Biserica Să Ilie Gorgani.

9,00 – Începerea slujbei la Biserica Să Ilie Gorgani.

10, 45 – Intrarea în cortegiu şi pornirea de la biserică, pe următorul traseu: B-dul Elizabeta – Piaţa Mihai Viteazul – B-dul Brătianu – B-dul Take Ionescu – B-dul Catargiu – Piaţa Victoriei, unde Conducătorul Statului împreună cu Comandantul Mişcării Legionare, Dl. Horia Sima, reprezentanţii puterilor Axei, Corpul Diplomatic, reprezentantul Majestăţii Sale Regelui, Cavalerii Ordinului Mihai Viteazul şi reprezentanţii autorităţilor civile şi militare, au primit defilarea cortegiului pe rondoul din Piaţa Victoriei, după care au intrat în localul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

13,00 – În localul Preşedinţiei, se serveşte tuturor celor ce au însoţit pe Dl. Conducător al Statului, o gustare în sala mică de Conferinţe – servită de restaurantul Gr. Capşa – după care Conducătorul

Statului împreună cu întreaga suită şi cei ce au luat parte la gustare – se îndreaptă în automobile către Casa

Verde pentru a asista la reînhumarea lui Corneliu Zelea Codreanu, Nicadori şi

Decemviri în Mausoleul Legionar de la Casa Verde.

14, 30 – Serviciul reînhumării la Casa Verde în prezenţa celor de mai sus.

16, 15 – Reîntoarcerea de la Casa Verde.

23,00 – Plecarea la Alba-Iulia cu un tren special, însoţit de:

— Dl. Horia Sima – Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. Col. Elefterescu – Director de Cabinet al Preşedinţiei

— Dl. Cretzeanu – Ministru de Finanţe

— Dl. Col. Rioşeanu – Subsecretar de Stat la Ministerul de Interne

— Dl. Col. Pastia – reprezentantul M.S. Regelui

— Dl. Med. Cpt. Dr. Stroescu – medicul Domnului General Antonescu

— Statul Major Legionar

Pe peronul Gării de Nord a fost întâmpinat la coborârea din automobil de către:

— Dl. Horia Sima – Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. V. Iasinschi – Ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor

— Dl. General Petrovicescu – Ministrul de Interne

— Dl. Alex. Constant – Subsecretar de Stat al Propagandei

— Dl. Col. Orezeanu – Director General al C.F.R.

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat al Armatei de Uscat

— Dl. General Vasiliu – Comandantul Jandarmeriei

— Etc., etc.

1 decembrie 1940

9,00 – Sosirea la Alba-Iulia, pentru a lua parte la

aniversarea Ardealului la Patria Mamă. 9 – 10 – Inspectarea Regimentului 91 Infanterie.

10,00 – Te Deum.

11, 30 – Trecerea în revistă a frontului legionar.

12,00 – Cuvântarea pe platoul din faţa catedralei. La această sărbătoare au luat parte circa 140.000 oameni din Ardeal.

13, 30 – Defilarea legionarilor şi a trupelor din garnizoană pe strada principală din Alba Iulia. 16,00 – Dejun oferit persoanelor invitate, în sala de recepţie a Catedralei. 17, 30 – Plecarea din Alba Iulia spre Bucureşti.

13 ianuarie 1941

11, 40 – Doamna şi Domnul General Antonescu împreună cu Domnul Ministru Fabricius, sosesc de la Predeal cu automotorul.

12 – 14 – Lucru în cabinet.

14,00 – Dejun la locuinţa D-sale.

15,00 – Consiliul de Colaborare:

— Organizarea armatei şi Minist. Apărării Naţionale

— Apărarea activă şi pasivă

— Organizarea comandamentului Marinei Asistă şi Comandanţii de Armate.

18,00 – Domnul General Dobre

— Domnul Colonel Spalcke

19,00 – Dl. Ministru Iasinschi – problema spitalelor.

19, 20 – Domnul Ministru al Slovaciei.

19, 25 – Domnul General Popescu (Comandantul Capitalei)

19, 30 – Domnul Ministru Valer Pop: programul negocierilor cu Ungaria

19, 55 – Domnul Ministru Dumitriuc.

20,00 – Prezintă lucrările necesare voiajului la Salzburg:

— Domnul General Şteflea

— Domnul Ministru Davidescu 20, 30 – Domnul

Ministru Greceanu.

14 ianuarie 1941

Vizita Domnului General Antonescu la Cancelarul Adolf Hitler

Domnul General Antonescu însoţit de Dl. Ministru Fabricius, Domnul Ministru Davidescu şi lt. Colonel Mircea Elefterescu, la ora 9, 15 se îmbarcă în avionul Führerului de la aeroportul Băneasa.

Într-o singură escală ajungem la Salzburg la ora 12, 45, de unde plecăm imediat în automobil la Fuschl, unde suntem aşteptaţi de Dl. von Ribbentrop la intrare. Prezente mai erau următoarele persoane: Dl. von Killinger, Dl. Schmidt (Interpret), Dl. Hewel etc., etc.

După 30 minute luăm dejunul, unde se angajează diferite discuţii între Dl. General Antonescu şi Dl. von Ribbentrop referitoare la deosebirile ce există între metoda de lucru în diferite ţări.

Imediat după dejun, am plecat la Salzburg, unde am oprit 15 minute la hotel, iar de acolo la Berghof în audienţă la Führer.

La ora 16, 30 am ajuns, iar Cancelarul Hitler ne primeşte în capul scării, numai în talie. Dă o impresie de calm desăvârşit şi foarte amabil.

Alături de Führer se găseau generalul Keitel şi Generalul Jocks. Puţin mai târziu soseşte şi Dl. von Ribbentrop.

Conversaţiunea Führerului cu Dl. General Antonescu a decurs de la ora 16, 30 şi până la ora 20, exceptându-se timpul de la ora 18 – 18, 30, când s-a servit ceaiul.

Führerul a mulţumit Domnului General Antonescu pentru vizita făcută şi-şi exprimă regretul că împrejurările actuale îl împiedică de a-i întoarce vizita.

Afirmă că în toată Europa nu cunoaşte decât 2 şefi cu care îi place să lucreze: „Mussolini şi Generalul Antonescu”.

La ora 20 conversaţiile iau sfârşit. Domnul General Antonescu îşi ia rămas bun. Führerul împreună cu toţi colaboratorii săi ne însoţesc cu multă cordialitate până la automobile, coborând cu noi scările într-o obscuritate aproape completă.

Din gara Salzburg ne urcăm într-un tren special, plecând la Viena la ora 21, însoţiţi de Consiliul de Legaţie Zapp.

15 ianuarie 1941

La ora 8, 40 ajungem la Viena, unde pe peronul gării se găseau automobilele necesare transportului nostru la aerodrom.

Îmbarcăm în acelaşi avion, iar la ora 9, 20 plecăm spre Bucureşti – prin Arad – unde ajungem la ora 12, 15.

La aerogară Băneasa suntem întâmpinaţi de toţi membrii guvernului, autorităţile militare şi Dl. General Hansen, Şeful Misiunei Militare Germane în România. 16,00 – Lucru în biroul D-sale.

18, 30 – Dl. General Hansen este primit în audienţă pentru a discuta chestiuni în legătură cu trupele germane.

19,00 – Dl. Inginer Ştefănescu: chestiuni în legătură cu comisariatul industriei fierului. 19, 25 – Dl. Ministru Greceanu: chestiuni de serviciu.

22,00 – Doamna şi Dl. General Antonescu oferă o masă echipajului avionului Führerului cu care s-a înapoiat de la Salzburg, în salonul de recepţie al Preşedinţiei. La această masă au luat parte următorii:

— Doamna General Antonescu
— Dl. General Antonescu
— Dl. Ministru Fabricius
— Doamna Fabricius
— Dl. Ministru Mihail Antonescu
— Dl. Ministru Davidescu
— Dl. Lt. col. Elefterescu
— Dl. Haus Baur – ss. Oberführer

— Dl. Leciejewschi – ss. Hauptstürmführer
— Dl. Max. Zinte – ss. Hauptstürmführer
— Doamna Maria Diecu – stewardesa.
16 ianuarie 1941
7,00 – Începerea lucrului.
8, 30 – Toaleta, micul dejun.
9,00 – Dl. Ministru Mareş: chestiuni de serviciu.
9, 30 – Dl. General Popescu Comandantul Capitalei: chestiuni de serviciu. 9, 40 – Dl. Ministru Cretzeanu (Externe): oră de lucru.
1 Eronat – generalul Alfred Jodl.
10, 50 – Chestiuni de serviciu:
— Dl. Alex. Constant, Subsecretar de Stat al Propagandei
— Dl. Victor Medrea, Şeful Cenzurii Presei. 11, 50 – Consiliul economic:
— Dl. Ministru Cretzeanu (Finanţe)
— Dl. Ministru Dragomir. 12, 50 – Chestiuni în legătură cu presa:
— Dl. General Băgulescu
— Dl. Victor Medrea
13, 30 – Dl. Horia Sima – chestiuni de ordin intern. 14, 15 – Dejunul.
17,00 – Dl. Horia Sima – chestiuni de ordin intern. 18, 30 – Domnul Consilier Formentini. 19, 40 – Dl. Horia Sima – se continuă discuţia. 20, 25 – Domnul General Şteflea.
20, 35 – Domnul Colonel Orezeanu: chestiunea materialului rulant C.F.R.
21,00 – Dl. Victor Medrea.
21, 05 – Dl. Ministru Greceanu.
17 ianuarie 1941
7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun.
9, 50 – Dl. Inginer Victor Chirilă: chestiunea combustibilului solid de la Petroşani.

10,00 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.
10, 40 – Dl. General Zwiedensck.
10, 55 – Dl. Eugen Cristescu.
11, 20 – Dl. Ministru Rioşeanu.
11, 35 – Dl. General Vasiliu.
12,00 – Dl. General Popescu (Comandantul Capitalei). 12, 15 – Dl. Pătraşcu: chestiunea Uzinelor „Metrou”. 13, 25 – Dl. Profesor Iuliu Haţieganu.
14, 10 – Dejunul.
18, 30 – Dl. General Pantazi.
18, 40 – Dl. Pătraşcu: chestiuni în legătură cu liniştea internă.
18, 50 – Dl. Inginer Bujoi: chestiuni în legătură cu combustibilului solid de la Petroşani. 19, 05 – Dl. Inginer Dan Perieţeanu: chestiuni în legătură cu „Reşiţa”. 20,00 – Se prezintă de plecare:
— Dl. Quinn Dir. Generalul Soc. Telefoane
— Dl. Walser Secr. Generalul Soc. Telefoane
Dl. General Antonescu decorează pe Dl. Quinn, cu ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor, iar pe Dl. Walser, cu ordinul „Coroana României” în gradul de ofiţer.
18 ianuarie 1941
7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 40 – Chestiunea bulgărească:
— Dl. Ministru Cretzeanu
— Dl. Ministru Filotti
9, 55 – Dl. Ovidiu Vlădescu – Secretar Generalul al Preşedinţiei.
10,00 – Dl. General Zwiediveck.
10, 55 – Dl. Colonel Korne Radu.
11, 20 – Dl. I. Gh. Vântu – Primarul Capitalei.
— Dl. Constantinescu (S.T.B.) 12, 15 – Dl. Horia Sima.
— Dl. Ministru Greceanu
13, 30 – I.P.S.S. Patriarh Nicodim: chestiuni

personale. 13, 40 – Se discută chestiunea maşinilor agricole:

— Dl. Sârbu

— Dl. Ministru Dimitriuc

14,00 – Dl. Andrea Schmidt. 14, 10 – Dl. Consilier Petit.

14, 15 – Dl. Colonel Orezeanu.

19,00 – Doamna şi Domnul General Antonescu, împreună cu Doamna Goga, Doamna şi Domnul Ministru Fabricius şi Domnul General Speidel, pleacă cu automotorul la Predeal.

19 ianuarie 1941

Domnul General Antonescu Conducătorul Statului îşi petrece timpul la Predeal. A avut invitaţi următoarele persoane:

— Dl. Generalfeldmareschal List

— Dl. General maior von Greiffenberg (Şeful de Stat Major al Mareşalului List)

— Dl. General Cavalerie von Hansen

— Dl. Aberst Hauffe (Şeful de Stat Major al Mareşalului Hansen)

— Dl. General Speidel

— Dl. General Richthofeu

— Dl. Alberst Gerstenberg

— Doamna şi Domnul Ministru Fabricius

— Dl. Ministru Mihail Antonescu

— Doamna Goga

22, 20 – Doamna şi Domnul General Antonescu se întorc cu automotorul de la Predeal.

20 ianuarie 1941

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Dl. Ministru Cretzeanu (Externe)

10,00 – Chestiunea agricolă pe anul în curs:

— Dl. Ministru Mareş

— Dl. Aurelian Pană

10, 45 – Dl. Eugen Cristescu – chestiuni interne. 11,00 – Pentru încredinţarea unor însărcinări:

— Dl. General Sănătescu

— Dl. General Popescu 11, 10 – Dl. General Leoveanu

11, 15 – Dl. General Ţoni (Dir. Domeniilor Militare): chestiunea baracamentelor. 11, 25 – Chestiunea materialului rulant:

— Dl. Ministru Protopopescu

— Dl. Colonel Orezeanu

— Dl. Inginer Victor Stoicka 11, 45 – Consiliul de colaborare.

13,00 – Dl. Ministru Fabricius.

15,00 – Mulţumeşte primului şi numeşte pe al doilea Ministru de Interne:

— Dl. General Petrovicescu

— Dl. General Popescu Dtru 17, 25 – Dl. General Inginer Năsturaş 18,00 – Dl. Ministru Cretzeanu (Externe)

— Dl. Ministru V. Anastasiu (Dir. Pers. din Min. Externe) 19, 30 – Dl. Ministru Cretzeanu (Finanţe)

— Dl. Ottulescu (Guvernatorul B.N.R.)

20,00 – Dl. Inginer Alex. Ştefănescu: chestiuni de serviciu

21,00 – Legionarii în mase compacte se adună în dreptul statuei Brătianu şi Liceul Lazăr, de unde pornesc spre Palatul Regal şi Preşedinţia Consiliului de Miniştri.

În perfectă ordine ovaţionează pentru „Conducător”, „Horia Sima”, cântând şi diferite cântece legionare.

Pe parcurs, au lansat diferite manifeste contra Domnului Ministru Rioşeanu şi contra Domnului Eugen Cristescu.

Mişcarea a fost provocată de înlocuirea Ministrului de Interne (Dl. General Petrovicescu, cu Dl. General Dumitru Popescu).

Dl. General Antonescu, continuă cu măsuri de ordine

internă, schimbând tot aparatul Ministerului de Interne.

Peste noapte, linişte.

21 ianuarie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 10,00 – Dl. General Ioaniţiu. 10, 40 – Dl. Ministru Greceanu.

11, 30 – Trupele Capitalei adunate în faţa Preşedinţiei Consiliului de Miniştri fac o manifestaţie de simpatie Domnului General Antonescu.

12, 15 – Dl. Ministru Fabricius prezintă pe Generalul von Richthoffen.

12, 50 – Dl. Biriş: chestiuni interne.

13,00 – Dl. Ministru al Italiei: chestiuni de serviciu.

La ora 13, 30, Dl. Popescu – Dirigintele Centralei Telefonice – comunică Domnului col. M. Elefterescu – că legionarii se înarmează în cazarma Gardienilor Publici, baricadând intrările.

Se trimite spre verificarea informaţiei. Căpitanul Georgescu Comandantul Companiei de Jandarmi, care este prins şi arestat, împreună cu 2 ofiţeri subalterni.

22 ianuarie 1941

Faţă de situaţia din ziua precedentă, care lua proporţii pe fiecare moment, Dl. General Antonescu ordonă masarea de trupe în faţa Preşedinţiei, cu care va acţiona în diferite centre ale capitalei.

Domnului Colonel Oncică Comandantul Reg. 2 Grăniceri i se încredinţează comanda Detaşamentului cu care va contraataca rebelii din cazarma Gardienilor Publici.

La ora 12 porneşte contraatacul, iar la ora 14 cazarma gardienilor este în mâna armatei, cu sacrificiul a 2 ostaşi.

Toţi rebelii s-au predat în cap cu conducătorul lor Roşca, depunând un numeros material, arme automate şi bombardiere.

Se trece apoi la montarea atacului sediului legionar din Str. Roma.

Toate casele din acest cartier adăpostesc cuibări de răzvrătiţi, care atacă armata cu focuri. Străzile sunt baricadate cu autobuze, iar pe ferestre se aruncă sticle şi bidoane de benzină în flăcări, pentru a împiedica înaintarea carelor de luptă.

Cu căderea serii, acţiunea încetează, continuându-se pe timpul nopţii, numai schimburi rare de focuri.

În după amiaza zilei, se comunică că diferite unităţi sunt atacate de legionari cu focuri de arme şi mitraliere.

Prefectura Capitalei şi Postul de Radio sunt ocupate de legionari care se baricadează şi deschid foc, contra trupelor de ordine.

Calea Rahovei şi Dudeşti sunt devastate, iar evreii împuşcaţi.

Palatul Telefoanelor este atacat, iar unităţi legionare prin oraş se dedau la jafuri, arestări şi prădăciuni.

Preşedinţia este atacată cu focuri.

Din provincie se comunică aceleaşi informaţii, cu o nuanţă mai pronunţată la Braşov, Iaşi şi Brăila.

Senatul Legionar – Dl. Iasinschi, Dl. Constant, Dl. Sandu Valeriu se prezintă Domnului General Antonescu cu diferite propuneri de însărcinare.

De asemenea, Domnul Ministru Neubacher şi Dl. General von Hansen.

Dl. General Antonescu promite Domnului General Hansen că va retrage trupele, cu condiţia ca legionarii să depună armele şi să se retragă în linişte.

Condiţia n-a fost însă respectată, întrucât în urma comunicatelor Domnului Sima, date la Radio şi sub formă de manifeste spiritele erau continuu alimentate pentru dezordine.

Peste noapte aceeaşi stare de lucruri.

23 ianuarie 1941

În dimineaţa zilei – ora 7 – se montează din nou atacul sediului legionar din Str. Roma. Nu se trage niciun foc, căci rebelii se predau.

După aceea, se degajează locuinţa Doamnei Lupescu şi a Domnului Malaxa, unde au mai încercat să mai reziste.

La ora 9, totul se găseşte în stăpânirea armatei.

În după amiaza zilei, se mai deschid focuri de la diferite cuiburi răzleţe din Str. Paris, dar totul se repune repede în ordine.

Palatul Telefoanelor este din nou atacat de către rebelii aflaţi în Teatrul Naţional, Băcănia Dragomir Niculescu, Palatul Adriatica, Cuvântul etc., fără niciun rezultat.

Prefectura Poliţiei este evacuată.

Peste noapte linişte.

24 ianuarie 1941

La ora 9, noul ministru al Germaniei Baronul von Killinger debarcă în gara Mogoşoaia, unde o companie de onoare dă onorul. El este primit de:

— Dl. General Şteflea, trimis al Conducătorului Statului

— Dl. General Popescu Dtru, Ministru de Interne

— Dl. Mihail Antonescu, Ministru de Justiţie

— Dl. Cretzeanu, Ministru de Externe

— Dl. Ministru Rioşeanu

— Dl. General Vasiliu

— Etc., etc.

La ora 11 se prezintă noul ministru Domnului General Antonescu la Preşedinţie cu care are o întrevedere de 2 ore.

Onorul este dat de o companie de onoare şi muzica Regimentului Jandarmi Pedeştri. La ora 16 este primit Dl. General Hansen.

La ora 18, 30 se prezintă din nou Domnului General Antonescu Dl. Ministru Fabricius şi Dl. Ministru Killinger

pentru diferite chestiuni externe.

Dl. General Antonescu se retrage mai devreme în apartamentul D-sale, întrucât nu se simte bine.

25 ianuarie 1941

Domnul General Ion Antonescu Conducătorul Statului – fiind răcit, rămâne în pat întreaga zi.

Primeşte mai multe persoane intime în audienţă şi rezolvă corespondenţa zilnică. Consultă diferite persoane pentru formarea noului guvern.

26 ianuarie 1941

Domnul General Ion Antonescu fiind bolnav rămâne în casă, unde are diferite întrevederi pentru formarea noului guvern.

În timpul zilei se continuă cu diferite arestări. Linişte completă în toată Capitala.

27 ianuarie 1941

Domnul General Antonescu este oprit de medic de a ieşi din casă.

Consultările continuă pentru formarea noului guvern.

La ora 14, membrii noului guvern, mai jos notaţi, depun jurământul:

— Dl. General Iosef Iacobici, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Apărării Naţionale

— Dl. General Popescu Dtru, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Internelor

— Dl. General Radu Rosetti, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Educaţiei Naţionale

— Dl. Prof. Mihai A. Antonescu, Ministru Secretar de Stat

— Dl. General Stoenescu Se. Nicolae, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Finanţelor

— Dl. General Potopeanu Gh., Ministru Secretar de Stat la Departamentul Economiei Naţionale

— Dl. General Georgescu Grig., Ministru Secretar de Stat la Departamentul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor

— Dl. General Sichitiu Ion, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Agriculturii şi Domeniilor

— Dl. Prof. univ. Nichifor Crainic, Ministru Secretar de Stat însărcinat cu Propaganda

— Dl. Gh. P. Docan, Consilier la Înalta Curte de Casaţie, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Justiţiei

— Dl. Lt. col. N. Dragomir, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Coordonării şi Statului Major Economic

— Dl. Prof. univ. P. Tomescu, Decanul Facultăţii de Medicină, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

— Dl. General Gh. Dobre, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale pentru înzestrarea Armatei

— Dl. General Const. Pantazi, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale pentru Armata de Uscat

— Dl. Comandor Gh. Jienescu, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale pentru Aer

— Dl. General Zwiedeneck Eugen, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Economiei Naţionale pentru Colonizare şi populaţia evacuată

— Dl. V. Dimitriuc, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Economiei Naţionale pentru Petrol şi Exploatări Miniere

— Dl. Aurelian Pană, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Agriculturii şi Domeniilor

— Dl. Enric Oteteleşeanu, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor

— Dl. Mircea Vulcănescu, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Finanţelor

— Dl. General C.G. Voiculescu, Subsecretar de Stat pe lângă Departamentul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor

Sociale

La ora 15 s-a oficiat un serviciu religios de către I.P.S.S. Patriarhul Nicodim cu un sobor de preoţi, pentru ostaşii căzuţi la datorie.

Cele 17 sicrie, sunt aşezate pe un catafalc în Piaţa Victoriei, acoperite cu tricolorul ţării şi cu un mare număr de coroane de flori naturale depuse de:

— Majestatea Sa Regele
— Domnul General Antonescu
— Legaţia Germaniei
— Legaţia Italiei
— Preşedinţia Consiliului de Miniştri
— Ministerul Apărării Naţionale
— Ministerul Afacerilor Interne
— Etc., etc.

O companie română cu drapel şi una germană au defilat în faţa catafalcului, aducând ultimul salut camarazilor căzuţi la datorie.

Majestatea Sa Regele Mihai I, prin Dl. General Iacobici, a decorat „Post Mortem”. Printre asistenţi s-au remarcat:

— Dl. Colonel Alex. Pastia, reprezentantul M.S. Regelui
— Dl. General Pantazi, reprezentantul Domnului General Antonescu
— Dl. Manfred Killinger, Ministrul Germaniei la Bucureşti
— Dl. Wilhelm Fabricius, fostul Ministru al Germaniei la Bucureşti
— Dl. General Hansen, reprezentantul Misiunei Militare Germane
— Dl. Col. Starcke din Misiunea Germană
— Dl. Dr. Sheltzer
— Dl. Pellegrino Ghigi, Ministrul Italiei la Bucureşti
— Dl. Tsutsui, Ministrul Japoniei la Bucureşti

— Dl. Ministru al Spaniei la Bucureşti

— Dl. General Iacobici, Ministrul Apărării Naţionale

— Dl. General Popescu Dtru, Ministrul de Interne

— Dl. General Radu Rosetti, Ministrul Educaţiei Naţionale

— Dl. Profesor Mihail Antonescu, Ministru Secretar de Stat

— Dl. General Stoenescu Nic., Ministrul de Finanţe

— Dl. General Potopeanu Gh., Ministrul Economiei Naţionale

— Dl. General Georgescu Grigore, Ministrul Lucrărilor Publice

— Dl. General I. Sichitiu, Ministrul Agriculturii şi Domeniilor

— Dl. Prof. univ. Nichifor Crainic, Ministrul Propagandei

— Dl. G.P. Docan, Ministru de Justiţie

— Dl. Lt. col. N. Dragomir, Ministrul Coordonării

— Dl. Prof. univ. P. Tomescu, Ministrul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale

— Dl. General Dobre Gh., Subsecretar de Stat al înzestrării

— Dl. Comandor Gh. Jienescu, Subsecretar de Stat al Aerului

— Dl. General Eug. Zwiedeneck, Subsecretar de Stat al Colonizării

— Dl. V. Dimitriuc, Subsecretar de Stat al Petrolului şi Exploatării Miniere

— Dl. Aurelian Pană, Subsecretar de Stat al Agriculturii şi Domeniilor

— Dl. E. Oteteleşeanu, Subsecretar de Stat al Educaţiei Naţionale

— Dl. Mircea Vulcănescu, Subsecretar de Stat al Finanţelor

— Dl. General C.G. Voiculescu, Subsecretar de Stat al

Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor
Sociale
— Reprezentanţii Autorităţilor Militare şi Civile
După oficierea serviciului religios, fanfarele militare dau ultimul onor, iar corul cântă
„Pui de lei”.
Sicriele au fost îmbarcate în camioane pavoazate cu tricolorul ţării, luând direcţia spre cimitirul „Ghencea”, urmate de autobuzele în care au luat loc preoţii, unităţile militare şi rudele celor căzuţi.
De-a lungul străzilor, cu tot frigul, un public numeros a dat ultimul salut acelora care cu jertfa vieţii lor, au restabilit ordinea şi liniştea în zilele de grea încercare de la începutul săptămânii trecute.
Parada a fost comandată de către Dl. General Pantazi, care a şi rostit câteva cuvinte în numele Domnului General Antonescu.
Pe timpul zilei, linişte completă. Se continuă cu arestările.
10 mai 1941
9, 30 – Dl. General I. Antonescu, însoţit de Dl. Colonel Adj. Mircea Elefterescu, se duc la Palatul Regal.
9, 45 – Dl. General Antonescu înmânează Majestăţii Sale Regelui bastonul de Mareşal, în sala Tronului, de faţă fiind persoanele din Casa M.M.L.L. Regelui şi Reginei Mame. De asemenea, au fost prezenţi:
— Dl. General Iacobici, Ministrul Apărării Naţionale
— Dl. General Pantazi
— Dl. C-dor Jienescu
— Dl. Amiral Păiş
9, 55 – Majestatea Sa Regele luând loc în maşină deschisă alături de Dl. General Antonescu şi urmaţi de automobilul în care se afla Majestatea Sa Regina Mamă, părăsesc Palatul Regal, ducându-se la locul defilării, fiind călduros şi îndelung ovaţionaţi de populaţie prin urale

entuziaste, pe tot parcursul.

În Piaţa Victoriei, Dl. General Nicolescu, Comandantul Militar al Capitalei, a dat raportul Majestăţii Sale Regelui, în timp ce muzica militară intona Imnul Regal. Urmează apoi trecerea trupelor în revistă.

În acest timp M.S. Regina Mamă, s-a îndreptat spre Tribuna Regală, fiind primită de Dna Maria General Antonescu.

După trecerea în revistă a trupelor, Majestatea Sa Regele şi Dl. General Antonescu, se îndreaptă spre Tribuna Regală, unde iau loc în fotolii, având în rândul al doilea, pe Majestatea Sa Regina Mamă şi D-na General Antonescu, împreună cu I.P.S.S. Nicodim Patriarhul României şi Monseniorul Andrea Cassullo Nunţiul Apostolic şi Decanul Corpului Diplomatic.

În Tribuna Regală au mai luat loc membrii Casei Civile şi Militare a Mejestăţii Sale Regelui şi Doamnele de Onoare ale Majestăţii Sale Reginei Mame.

În celelalte tribune au luat loc:

— Membrii Guvernului

— Membrii Corpului Diplomatic

— Ataşaţii Militari străini

— Reprezentanţii înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

— Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu, adjutantul Domnului General Antonescu

— Dl. General Rodrig Modreanu, Primarul General al Capitalei

— Toţi foştii Demnitari.

De asemeni, au mai luat loc în tribunele oficiale numeroşi ofiţeri din Misiunea Militară Germană, delegaţii de ofiţeri din garnizoana Bucureşti şi reprezentanţii presei străine şi române.

După oficierea serviciului religios, urmează ceremonia înălţării în grad a noilor sublocotenenţi.

Cu această ocazie, au rostit cuvântări:

— Dl. General Iacobici, Ministrul Apărării Naţionale

— Sublocot. Dumitrescu Marius, Şeful Promoţiei Şcolii de Infanterie, în numele tuturor Ş coalelor.

A răspuns Dl. General Antonescu, dând îndemnuri de muncă noilor sublocotenenţi la începutul carierei lor.

11,00 – Urmează defilarea. În timp ce trupele luau dispozitivul de defilare, au trecut escadrilele de aviaţie româneşti.

Defilarea a fost deschisă de un detaşament german în muzică.

La ora 12, după terminarea defilării tuturor unităţilor, Majestatea Sa Regele Mihai I, împreună cu Majestatea Sa Regina Mamă, iau loc în maşina Regală şi se îndreaptă spre Palat în aclamaţiile mulţimii.

Urmează apoi Domnul General Antonescu cu Doamna, care se înapoiază la Preşedinţie, fiind de asemeni, ovaţionaţi de populaţie.

La ora 12, 30 parada zilei de la 10 Mai 1941, ia sfârşit. 13,00 – Dl. General Iacobici şi Dl. General Niculescu au primit mulţumiri din partea Domnului General Antonescu pentru felul în care s-au prezentat trupele la paradă.

14,00 – Domnul şi Doamna General Antonescu oferă un dejun pentru avansarea Colonelului Adjutant Mircea Elefterescu în salonul Preşedinţiei. Au luat parte:

— Doamna şi Domnul General Antonescu

— Dl. Prof. Dr. Stürmer

— Cpt. Dr. Stroescu

— Dl. Dr. Teodorescu

— Dl. Lt. col. Rioşeanu

— Dl. Ministru Mihail Antonescu

— Dl. Colonel Adj. Mircea Elefterescu

19,00 – Doamna şi Domnul General Antonescu părăsesc capitala în maşină ducându-se la Predeal. 22,00 – Sosirea la Predeal.

La sosire, Dl. General Antonescu a fost întâmpinat de Dl. Colonel Grigoriu, Primarul oraşului Predeal, şi de Dl. Lt. col. Poadvine.

19 iunie 1941

6,00 – Toaleta, micul dejun.

6, 15 – Plecarea din Bucureşti spre Botoşani unde soseşte la ora 7, 15. În timpul inspecţiei face observaţie Comandantului militar şi Şefului Gării, pentru neglijenţă în ţinută şi lipsă de tact în conducere.

10, 35 – Dl. General pleacă din Botoşani, înapoindu-se la Piatra Neamţ.

16,00 – Dl. General Antonescu pleacă din Piatra Neamţ la Iaşi, unde se întreţine cu Domnii:

— General Sănătescu
— General Ioaniţiu
— General Gorscki
— General Leoveanu
— Prefectul judeţului

20,00 – Plecarea din Iaşi la Vaslui pentru a continua inspecţiile.

20 iunie 1941

În cursul zilei, Dl. General Antonescu a inspectat unităţile aflate în acea zonă, împreună cu suita şi Comandanţii Comandamentelor şi unităţilor inspectate.

În noaptea de 20/21 iunie, Domnul General Antonescu pleacă spre Bucureşti cu automotorul.

21 iunie 1941

7, 15 – Domnul General Antonescu soseşte cu automotorul din Moldova. Este întâmpinat în gara Mogoşoaia de:

— Doamna General Antonescu
— Dl. General Popescu, Ministrul Internelor
— Dl. General Nicolescu
— Dl. General Niculescu Cociu
— Dl. General Jack Popescu

— Dl. General Vasiliu
— Dl. General Şteflea
— Dl. Colonel Orezeanu
— Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu 8, 45 – Primeşte în audienţă pe:
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Enescu 9, 45 – Dl. General Iacobici
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. Amiral Păiş
— Dl. Amiral Roşca
10, 15 – Dl. General Dobre Gh.
11,00 – Dl. Ministru Tomescu
— Dl. General Iacobici 11, 20 – Dl. General Popescu Dtru
— Dl. General Vasiliu
— Dl. Eugen Cristescu 11, 45 – Dl. General Voiculescu
— Dl. General Georgescu
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Colonel Orezeanu 12, 30 – Dl. General Iacobici
— Dl. General Pantazi 12, 45 – Dl. Ministru Cretzeanu 16, 50 – Dl. Ministru Rosetti
17, 10 – Doamna Popovici: informaţii 17, 15 – Dl. General Ioaniţiu
17, 45 – Dl. General Stoenescu 18,00 – Dl. Ministru Killinger
— Dl. Amiral Masman (Şeful Misiunei Marinei Germane în România)
— Dl. Col. Gerstenberg
— Dl. Col. Just
18, 45 – Dl. General Antonescu pleacă cu tren special spre P. Neamţ, însoţit de Dl. General Ioaniţiu, 3 adjutanţi şi mai mulţi ofiţeri din Marele Stat Major.
22 iunie 1941

0.00 – Începerea ostilităţilor Româno-Germane-Ruseşti.

4, 10 – Trenul special a ajuns la Piatra Neamţ. Pe peronul gării Domnul General Antonescu este aşteptat de către Dl. General Ritter von Schobert şi Dl. Colonel Cantumiari.

După o întrevedere de vreo 20 minute, în care timp au luat un pahar de şampanie, Dl. General Schobert a părăsit vagonul.

11, 30 – Dl. General Antonescu împreună cu Dl. General Schobert, Dl. General Ioaniţiu, Dl. Colonel Adj. M. Elefterescu, Maior Eugen Niculescu şi Maior Marin Alex., asistă la slujba religioasă, ţinută la biserica din Piatra Neamţ.

11, 50 – Dl. General Antonescu vizitează sanatoriul „Dr. Costinescu" din Piatra Neamţ. 12, 40 – Dl. General Antonescu vizitează Spitalul „Crucea Roşie" din Piatra Neamţ. 13, 50 – Dl. General Antonescu ia masa în vagon cu următoarele persoane:

— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. Prefect al jud. Neamţ
— Dl. Primar al oraşului Piatra Neamţ
— Dl. Col. Cantuniari
— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu

19,00 – Dl. General Schobert vine la vagon spre a expune situaţia beligeranţilor Domnului General Antonescu.

23 iunie 1941

În dimineaţa zilei, ne transportăm cu trenul special de la Piatra Neamţ la Panciu. 7, 30 – Dl. General Antonescu descinde din vagon şi se transportă cu automobilul în satul Costina (Comand. Diviziei 7), unde se întreţine cu Dl. General Stavrat, Comandantul Diviziei. Aici ia contact şi cu Dl. General Avramescu (Comandantul Corpului Vânătorilor de Munte). 13, 30 – Dl. General

Antonescu vizitează Comandamentul Corpului de Cavalerie (Vlădeni), unde ia şi dejunul.

15,00 – La Stăneşti, vizitează pe Comandantul C. 11 A. german (General von Kertzfleich).

18,00 – Dl. General Antonescu merge la Tg. Frumos, unde se îmbarcă în trenul special, care pe timpul nopţii rămâne în gară.

20, 15 – Dl. General Antonescu ia masa în vagon cu Dl. General Schobert, Dl. General Ioaniţiu, Dl. Comandor Măcelariu şi doi adjutanţi ai Domnului General Schobert.

24 iunie 1941

În dimineaţa zilei ne transportăm cu trenul de la Tg. Frumos la Crasna, unde debarcăm. În întâmpinarea Domnului General Antonescu, au venit în gară:

— Dl. General Ciupercă, Comandantul Armatei 4-a

— Dl. General Atanasiu, Comandantul C. 3-a

— Dl. General Hansen, Comandantul C. 54-a

A avut loc o consfătuire în vagon, iar la ora9, 30 s-a vizitat Comandamentul Diviziei 15 din gara Dobrina, precum şi mai multe amplasamente de artilerie. La ora 14 se ia masa în vagon. Trenul se deplasează în gara Iaşi.

Aici Dl. General Antonescu este aşteptat de către Dl. General Stavrescu, Comand. Div.

14.

În automobile ne deplasăm la stânca (Castelul Răsnovanu), unde se găseşte instalat Dl. General Salmüth, Comand. C. 30-a.

De aici privim la acţiunea ce se desfăşoară la Sculeni, unde trupele armatei române au reuşit să formeze un cap de pod de 9 km.

De asemenea, la bombardarea de către aviaţia inamică a podului Sculeni, precum şi la o luptă aeriană.

Dl. General Antonescu ia legătura cu Comandantul Div. 198 Germană (Dl. General Rotthing), care îi supune dispozitivul în vigoare.

După o cercetare amănunţită a situaţiei, Dl. General Antonescu dispune următoarele:

— Asupra trupelor care formau capul de pod, să se exercite o comandă unică sub ordinele Comandamentului german.

— O baterie din divizia 14-a să fie împinsă mult înainte pe Prut, pentru a executa trageri de flancare înaintea capului de pod.

— S a se descongestioneze porţiunea din jurul Castelului Răsnovanu, unde se afla o aglomeraţie de trupe germane.

La ora 20, 30 ne suim în vagon, pornind spre Piatra Neamţ.

25 iunie 1941

Ne găsim în Piatra Neamţ.

La ora 11 Dl. General Antonescu vizitează pe Dl. General Schobert la Comandamentul său, discutând situaţia actuală.

Dejunul îl ia în vagon cu Dl. General Ioaniţiu şi Dl. Col. Adj. M. Elefterescu.

La ora 15, Dl. General Antonescu împreună cu Dl. Colonel Cantuniari se duc la pescuitul de păstrăvi pe valea Bistriţei.

La ora 19, 40 plecăm cu trenul la Brăila. În vagon Dl. General Antonescu lucrează cu Dl. General Iacobici, care a venit cu avionul în acest scop la Piatra Neamţ.

26 iunie 1941

Ajungem la Brăila.

Dl. General Antonescu este întâmpinat în gară de către Dl. Amiral Gheorghiu. Ne transportăm cu automobilele la Brăila – Port, de unde pe un remorcher trece Dunărea la Măcin.

9,00 – În portul Măcin suntem întâmpinaţi de către:

— Dl. General Macici (Cdt. C. 2 a)

— Dl. General Glogojanu (Cdt. Div. 10).

La postul de comandă se face expunerea situaţiei de către Dl. General Macici, după care la ora 12 ajungem la Nicoliţel, la P.C. al Domnului General Trestioreanu (Cdt. Grupului Tactic Central).

Se face expunerea situaţiei, trecând ulterior în revistă un observator aflat în linia I-a pe Dunăre şi un amplasament de artilerie.

15,00 – Dl. General Antonescu se transportă la Tulcea, unde ia contact cu Dl. Comandor Zlatian (Cdt. Grupului 2 Monitoare) care expune situaţia de moment. 16,00 – Se ia dejunul la un restaurant din Tulcea.

17,00 – Ne transportăm cu automobilele la Constanţa vizitând pe parcurs escadrilele de aviaţie române şi germane aflate la Mamaia, precum şi artileria de coastă germană.

La Constanţa se vizitează portul, precum şi ravagiile făcute de bombardamentul sovietic. 20, 40 – În automobile mergem de la Constanţa la Medgidia, unde am îmbarcat în trenul special. 22, 35 – Trenul se pune în mişcare spre Ghidigeni, prin Buzău.

27 iunie 1941

15, 30 – În staţia Roman, se urcă în vagon Dumitrescu (Cdt. Armatei 3-a) pentru a primi instrucţiuni în vederea operaţiunilor, împreună cu Dl. General Zaharescu, Şeful său de Stat Major. 18, 45 – Ajungem cu trenul la Fălticeni.

20,00 – Plecăm cu automobilul la P.C. al Corpului Vânătorilor de Munte (Gura Humorului), unde Dl. General Antonescu este aşteptat de următorii D-ni generali:

— General Avramescu – Ctul C. Vânători de Munte
— General Stavrat – Ctul Diviziei 7-a
— General Lascăr – C-dtul Bg. I Mixtă Munte
— General Dumitrache – C-dtul Bg. II Mixtă Munte
— General Manolin – C-dtul Bg. IV Mixtă Munte

22, 15 – Domnul General Antonescu se înapoiază la

Fălticeni, luând masa în vagon.

28 iunie 1941

Dl. General Antonescu împreună cu suita D-sale se duc în automobile pentru a vizita frontul Corpului Vânători de Munte.

11, 10 – Ne oprim la sud de satul Marginea pentru a vedea frontul ocupat de unităţile Brig. I Mixtă Munte. Se discută pe hartă frontul ocupat, după care se trece în revistă câteva unităţi ce erau în poziţie.

Se inspectează un post de observaţie al artileriei, după care în maşini la ora 16 ajungem la Piatra Neamţ.

17,00 – Dl. General Antonescu ia contact cu Dl. General Schobert la Comandamentul German, care comunică chestiuni importante în legătură cu operaţiile pe frontul de Est. Seara, se ia masa în vagon.

29 iunie 1941

11, 30 – Serviciul Religios la Catedrala din Piatra Neamţ închinat eroilor căzuţi pe câmpul de luptă.

La această solemnitate au luat parte autorităţile militare şi civile din garnizoană, precum şi Dl. General Schobert şi Dl. General Hauffe.

12,00 – Dl. General Antonescu însoţit de col. Adj. M. Elefterescu fac o plimbare pe jos până la Mănăstirea Schitul Doamnei, unde au asistat la slujba religioasă. Dl. General Antonescu a donat lei 10.000 (zece mii) pentru săraci.

13, 30 – Se ia masa în vagon, având invitaţi pe Dl. General Schobert cu adjutantul său, Dl. General Hauffe, Dl. General Ioaniţiu şi suita respectivă.

15,00 – Dl. General Antonescu însoţit de Prefectul din Piatra Neamţ (Lt. col. Teodorescu) au vizitat mai multe localităţi din judeţ: Mănăstirea Agapia, Mănăstirea Vătarec etc.

Peste tot au fost primiţi şi ovaţionaţi cu multă căldură. 20, 30 – Se prezintă Domnului General Antonescu

în vagon Dl. Col. Bassenge, ofiţer de legătură pe lângă Statul Major al Aerului, împreună cu Dl. General Ramiro Enescu. 21,00 – Se ia masa în vagon împreună cu Dl. General Hauffe, General Gheorghiu, General Ioaniţiu, col. Adj. M. Elefterescu şi Căpitanul Adjutant al Domnului General Hauffe.

30 iunie 1941

Trenul special ne transportă de la Piatra Neamţ la Focşani.

Pe peronul gării Focşani ne întâmpină următorii membri ai guvernului:

— Dl. Prof. Mihai Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Subsecretar de Stat, General Voiculescu

— Dl. Subsecretar de Stat, General Pantazi

— Dl. Subsecretar de Stat, General Jienescu

— Dl. Ministru Pflammer

Pe rând, Dl. General Antonescu discută diferite chestiuni de Stat. Se ia dejunul în vagon. 13,00 – Cu Dl. General Antonescu iau masa următorii:

— Dl. Prof. Mihai Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Ministru Pflammer

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Hauffe 14, 50 – Trenul pleacă la Ghidigeni. 16, 45 – Ajungem la Ghidigeni.

Suntem întâmpinaţi de către Dl. General Ciupercă.

Descindem din vagon şi plecăm la P.C. al Armatei 4-a (Conacul Chrissovelloni). Se discută situaţia.

Se dau instrucţiuni pentru începerea ofensivei care va avea loc la 2 iulie 1941.19, 30 – Plecăm din Ghidigeni cu destinaţia spre Roman.

1 iulie 1941

8, 50 – Ajungem la Roman. Un locotenent curier dă o scrisoare Domnului General Antonescu, din partea Cancelarului Hitler.

Dl. General Dumitrescu şi Dl. General Zaharescu, prezintă situaţia Domnului General Antonescu, în vagon.

13, 30 – Se ia dejunul în vagon cu următoarele personalităţi:

— Dl. General Hauffe
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Gheorghiu
— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu
— Dl. Subit. Adjutant al Domnului General Hauffe.

15,00 – Dl. General Antonescu împreună cu Prefectul judeţului (colonel Stănescu) vizitează comunele Gherăeşti şi Miclăuşeni, unde se interesează de administraţia comunelor vizitând: primăriile, şcolile, bisericile şi mai multe gospodării din sat.

18, 30 – Dl. General Antonescu ia contact cu Dl. General Schobert la Strunga, luând hotărâri pentru începerea ofensivei de a doua zi. 20, 30 – Se ia masa în vagon, având invitaţi pe:

— Dl. General Hauffe
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Gheorghiu

2 iulie 1941

Trenul special se deplasează de la Roman la Podul Iloaei.

Dl. General Antonescu, Dl. General Hauffe şi cu suita respectivă au plecat în automobile pe front. O ploaie torenţială ne-a pus în imposibilitate de a mai avansa cu maşinile noastre, astfel că ne-am suit într-o maşină „Tatra” (tout-terrains), iar ulterior în două căruţe, ajungând astfel pe Prut înaintea trecerii trupelor în Basarabia.

Pe parcurs, Dl. General Antonescu a vorbit cu Dl. General Zukertort (Cdt. Diviziei 170), în satul Osaiu.

14,00 – În satul Moreni se prezintă Domnului General Antonescu Colonelul Dumitrescu, C-dtul Reg. 67 Infanterie, care a executat trecerea peste Prut în prezenţa Domnului General Antonescu, la ora 16, 30.

19, 30 – Dl. General Antonescu ia contact în Iaşi (Şc. Normală) cu Dl. General Schobert.

20, 30 – Dl. General Antonescu se urcă în trenul special, care este tras în gara Iaşi, luând masa în vagon cu:

— Dl. General Hauffe

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Gheorghiu

3 iulie 1941

Ne găsim în gara Iaşi. 8, 30 – Descindem din vagon, mergând în maşini, la Buciumeni, Chirileni.

Pe podul reparat de la Sculeni, am trecut în Basava la ora 9, 50.12,00 – Înainte de a intra în satul Chirileni, Dl. General Antonescu s-a întreţinut cu mai mulţi locuitori, interesându-se de felul cum au fost trataţi de ruşi. Unul din locuitori se numea Moruzi (cca. 20 ani) exprimând multă simpatie pentru poporul român.

12, 20 – Dl. General Antonescu vizitează Pactul de Comandă al Diviziei 13-a (General Rozin) – 4 km nord-vest de Chirileni, luând informaţiuni de dispozitivul Diviziei la acea oră. Vizitează apoi un tank rusesc capturat, vorbind şi cu mai mulţi prizonieri ruşi.

14, 30 – Un incident se petrece pe frontul de luptă. Aviaţia de bombardament germană, aproximativ 20 aparate, au bombardat din eroare frontul român, provocând moartea unui ostaş şi 7 răniţi, incendiind şi două cisterne de benzină.

19,00 – Dl. General Antonescu, însoţit de către Dl. General Ioaniţiu, se transportă la

Comandamentul German, luând contact cu Dl. General Schobert.

21, 15 – Se ia masa în vagon.

22,00 – Trenul special se transportă la Suceava.

4 iulie 1941

Dl. General Dumitrescu Petre, C-dtul Armatei 3-a se prezintă Domnului General Antonescu, în vagon.

Dl. General Antonescu însoţit de suita respectivă se transportă cu automobilul la Dorneşti, la Comandamentul Diviziei 7-a (General Stavrat).

11, 30 – Dl. General Antonescu primeşte expunerea situaţiei la Comandamentul Diviziei 7-a din partea Şefului de Stat Major.

12, 45 – În Rădăuţi, Dl. General Antonescu ia contact cu Dl. General Avramescu, comandantul Corpului Vânătorilor de Munte, care după ce îi expune situaţia ne însoţeşte la Strojineţ.

Se ia dejunul la popota Comandamentului Vânătorilor de Munte. 15, 10 – Trecem în Bucovina.

15, 55 – Ne găsim la liziera de Sud a Storojineţului. În oraş se aud împuşcături. Sunt încă lupte de stradă provocate de răzleţii ascunşi prin podurile caselor.

Suntem primiţi cu multă simpatie de către populaţia bucovineană. Trupa este veselă şi cu moralul ridicat. Domnul General Antonescu dă instrucţiuni de a se menaja trupa, ocolind oraşele unde se opune rezistenţă.

18, 15 – Întorcându-ne la Dorneşti, am găsit Divizia 7-a în deplasare la Siret. Comuna Şiret a fost bombardată de artileria grea bolşevică, fiind în bună parte distrusă.

19,00 – Ne-am transportat în comuna Mihăileni, la Comandamentul Brig. 2-a Vânători de Munte. 20, 15 – Am vizitat în Suceava, spitalul de răniţi; acolo se aflau aproximativ 250 răniţi. S-a ordonat a se mai aduce cu avionul medici chirurgi, întrucât cei 2 prezenţi erau insuficienţi. 21, 45 – Se ia masa în vagon. 23,00 – Trenul se deplasează din Suceava la Crasna.

5 iulie 1941

9,00 – Ajungem în staţia Crasna.

Dl. General Antonescu primeşte în vagon pe Dl. General Atanasiu, cu care discută situaţia frontului.

11, 05 – Ajungem cu automobilele la Pâhneşti (Comandamentul Diviziei 15-a), unde ia contact cu Dl. General Popescu Marin, C-dtul Diviziei. În trei maşini „tout-terrains" ne transportăm la un observator, pentru a urmări activitatea de pe front, dar întrucât vizibilitatea nu era clară din cauza ceţii şi a ploii, ne-am transportat la Ghermăneşti (ora 14, 30), de unde s-a putut observa mai detaliat activitatea trupelor şi a focului.

18,00 – S-a luat o gustare la înapoiere la Comandamentul Diviziei 15-a (Pâhneşti), înapoindu-ne ulterior la Crasna.

20, 30 – Se ia masa în vagon. Trenul special se transportă la Zorleni.

6 iulie 1941

Ajungem la Zorleni. Dl. General Ciupercă se prezintă Domnului General Antonescu în vagon, pentru a expune situaţia.

În maşini plecăm la Comandamentul C. 5 a (General Leventi), care se găsea pe Dealul Marcu (Observator 112).

Divizia de Gardă, comandată de Dl. General Şova, era în plină acţiune. Trecuse Prutul şi atacă satul Ţiganca şi Stoeneşti. Inamicul aflat în cazemate a întârziat înaintarea trupelor inamice. Dl. General Sava care se afla pe front, se prezintă Domnului General Antonescu expunând situaţia.

Dl. General Antonescu atrage atenţiunea asupra dispozitivului, care nu era acel indicat şi asupra neregulilor găsite şi anume:

— Trupa înapoia postului de comandă necamuflată şi împrăştiată pe o suprafaţă ce-i dădea posibilitate inamicului să fie uşor observată.

— Lipsă de ordine şi disciplină.

— S-a atacat din ordinul C.A. cazematele, deşi s-a atras atenţiunea din partea Domnului General Şova de a se

proceda la învăluirea satului Ţiganca.

— S-au obosit trupele prin desfăşurarea diviziilor în dispozitivul ordonat. Din cauza acestor motive i se ia comanda Domnului General Leventi.

15,00 – Se ia dejunul la Zorleni în vagon. 16, 50 – Trenul se deplasează la Crasna.

17, 30 – Ajunşi la Crasna, ne deplasăm în maşini la Drânceni, unde Dl. General Antonescu ia contact cu Dl. General David Popescu Comandantul Diviziei 15-a. Se dă instrucţiuni de felul cum urmează să decurgă operaţiile a doua zi.

Se vizitează podul de peste Prut, unde cu o oră înainte, locul a fost bombardat de către artileria inamică, cauzând următoarele pierderi: 1 mort; 6 răniţi.

Domnul General Antonescu s-a interesat de starea trupei, vorbind cu mai mulţi dintre ostaşi. Moralul trupei foarte ridicat.

20, 30 – La întoarcere, Dl. General Antonescu a vizitat Spitalul Comunal din Huşi, unde a constatat puţină ordină şi curăţenie şi un singur chirurg pentru 250 răniţi. S-au dat ordine în consecinţă.

22,00 – Se ia masa în vagon la Crasna, iar trenul se deplasează la Iaşi.

7 iulie 1941

Ne găsim la Iaşi.

În automobile ne transportăm pentru a vedea Divizia 35 (General Procopiescu). Drumul foarte rău, podurile surpate, din cauza ploilor ce au căzut. 12, 15 – Ajungem la Boldureşti.

Dl. General Antonescu ia contact cu ofiţerii P.C. fix, care îl pun în situaţie.

Continuăm drumul la cota 279 (6 km Sud-Est Boldureşti), unde se găseşte P.C. cu Dl. General Procopiescu.

Ne punem în situaţie.

Dl. General Antonescu dispune ca grupul de comandă al Diviziei întărit sub comanda lt. col. Paşa, să plece mâine dimineaţă pentru a pune stăpânire pe oraşul Chişinău, protejând în acelaşi timp flancul drept al Diviziei.

14, 30 – Se ia dejunul la Boldureşti, la Comandamentul Diviziei 35-a. 18, 30 – Ne înapoiem la Iaşi. 21,00 – Se ia masa în vagon.

8 iulie 1941

Ne găsim în gara Iaşi.

10, 30 – Dl. General Antonescu însoţit de col. Adj. M. Elefterescu inspectează în gara Iaşi cantina „Crucii Roşii" pe care o găseşte curată şi bine organizată; trenul din gară şi adăpostul antiaerian, care lăsau de dorit din punct de vedere al curăţeniei.

Ulterior inspectează spitalul oraşului, pe care l-a găsit foarte bine organizat, dotat şi curat. 11, 30 – Se ia dejunul în vagon având invitaţi pe:

— Dl. General Schobert
— Dl. Amiral Canaris
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Hauffe
— Dl. Col. Wöhiler (Şef de Stat Major al Domnului General Schobert)
— Dl. Lt. col. Lufting
— Dl. General Gheorghiu

16, 30 – Dl. General Antonescu inspectează aerodromul din Iaşi, unitatea de pionieri aflată la abator, unităţile din cazarma Reg. 13 Infanterie şi Prefectura.

Totul a fost găsit în ordine. 21,00 – Se ia masa în vagon.

Se prezintă Dl. General Georgescu, fostul ministru al Comunicaţiilor şi Dl. General Jack Popescu, care pleca în Bucovina din partea Ministerului de Interne, pentru organizarea serviciilor. 23,00 – Plecăm din Iaşi la Zorleni.

9 iulie 1941

Sosim în gara Zorleni.

Majestatea Sa Regele sosise deja cu un automotor de la Sinaia. Era însoţit de: Col. Mardare, col. Adj. Andronescu şi Maior Rădulescu – Comandantul Batalionului de Gardă.

Dl. General Antonescu, însoţit de Dl. General Ioaniţiu, General Hauffe şi General Gheorghiu se urcă în vagonul Regal expunând situaţia M.S. Regelui.

La descinderea din vagon a M.S. Regelui, Dl. General Antonescu îi prezintă pe ofiţerii din suita D-sale.

Ne urcăm în automobile şi plecăm la P.C. al C. 5 A (General Ion). 9, 30 – În comuna Rain, M.S. Regele este întâmpinat de către Dl. General Ion, care îl pune la curent cu situaţia Reg. 11 Şiret, care a intrat în debandadă în urma luptelor avute. Se raportează că C. 5A ar avea 5.000 morţi, răniţi şi dispăruţi.

Au apărut cca. 200 prizonieri. 10, 30 – Ajungem la cota 112, P.C. al C. 5A. Se discută situaţia din nou, iar Dl. General Antonescu dă indicaţiuni pentru noua montare a atacului.

12,00 – La înapoiere s-a vizitat spitalul din Murgeni, unde se găsea ambulanţa Diviziei 21 Infanterie.

12, 30 – Dejunul în vagon cu M.S. Regele.

17, 15 – Ne-am transportat la Comandamentul C. 3A (General Atanasiu), unde s-a examinat situaţia, dându-se instrucţiuni.

19, 10 – Se vizitează terenul de aviaţie al C. 3A de la Huşi. 21,00 – Masa în vagon cu M.S. Regele.

23,00 – Ne deplasăm de la Crasna la Iaşi. Majestatea Sa Regele este găzduit în trenul special al Domnului General Antonescu.

10 iulie 1941

8,00 – Ajungem în Iaşi.

8, 15 – M.S. Regele şi Dl. General Antonescu coboară din tren împreună cu suita respectivă, iar în automobile ne

transportăm la P.C. al Diviziei 35 – Boldureşti (General Procopicescu), care în ajun a avut o defecţiune la Reg. 67 Infanterie şi Reg. 63 Artilerie.

Inamicul în forţă superioară şi cu tankuri, a pus în derută ambele regimente, făcând o bună parte din efectiv prizonieri, capturând şi numeros material de război.

Comandantul Reg. 63 Artilerie, lt. col. Sofian, a fost împuşcat la datorie.

Dl. General Antonescu în prezenţa M.S. Regelui analizează situaţia, indică măsurile ce trebuie luate şi dă instrucţiuni de felul cum trebuie restabilită ordinea, întrucât s-a observat demoralizare din partea ofiţerilor şi trupei. 14,00 – Dejunul cu M.S. Regele.

După amiază Dl. General Antonescu îşi petrece timpul în vagon punându-se la curent cu noile situaţii.

17, 30 – Majestatea Sa Regele, însoţit de adjutanţii Săi, face o plimbare prin oraş. 19, 20 – Majestatea Sa Regele pleacă cu automotorul la Sinaia. Este salutat de către Dl. General Antonescu.

11 iulie 1941

Rămânem toată ziua în Iaşi.

Dl. General Antonescu studiază situaţia, împreună cu Dl. General Ioaniţiu. Masa o ia în vagon.

14,00 – Se prezintă Dl. Col. Rioşeanu, care a fost numit Guvernatorul Bucovinei.

19, 45 – Dl. General Antonescu împreună cu Dl. General Ioaniţiu şi Dl. General Hauffe se duc la

Comandamentul Domnului General Schobert.

20, 45 – Se ia masa în vagon.

29 iulie 1941

Dl. General Antonescu se găseşte la Predeal. A primit următoarele audienţe:

9,00 – Dl. Prof. Lotzu

10,00 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu 10, 30 – Dl. General Stoenescu

— Dl. Mircea Vulcănescu
10, 40 – Dl. General Sichitiu
— Dl. Aurelian Pană
10, 45 – Dl. Col. Orezeanu
— Dl. Col. Teodorescu
— Dl. Ing. C. Buşilă
10, 50 – Dl. M. Marinescu
— Dl. General Pantazi
— Dl. Dumitru Negel
— Dl. General Vasiliu
— Dl. General D. Popescu 21, 40 – Doamna Dincă.
30 iulie 1941
9, 10 – Dl. Prof. Lotzu
11,00 – Dl. General Pantazi
16,00 – Doamna Sturdza
16, 25 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
16, 50 – Dl. Amiral Dobre
— Dl. Amiral Păiş 17,00 – Dl. General Jienescu
31 iulie 1941
Dl. General Antonescu se găseşte la Predeal.
Pleacă cu maşina la Ploieşti.
La Ploieşti este aşteptat pe peronul gării de către:
— Doamna General Antonescu
— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. General Vasiliu
— Dl. General Davidescu
— Prefectul şi Primarul oraşului

După ce s-a întreţinut câteva minute cu cei prezenţi, s-a urcat în vagonul salon venit cu Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu de la Bucureşti, întreţinându-se cu Doamna General Antonescu şi Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu.

17, 30 – Trenul pleacă cu destinaţia Crasna, unde va ajunge la ora 22, 30.

1 august 1941 8, 50 – Plecăm din Crasna în automobile.

12, 10 – Pe drum Dl. General Antonescu inspectează Grupul Mixt de Bombardament aflat la Ialoveni, compus din: Escadrila 18 Bombardament şi Escadrila 3-a Recunoaştere.

13, 10 – Ajungem la Chişinău. Ne oprim la Coman, Regimentul 4 Armată, unde Dl. General Antonescu ia contact cu Dl. General Ciupercă, Dl. General Ion şi Dl. General Atanasiu. 14, 20 – Se ia dejunul la popota Armatei 4-a.

După amiază Dl. General Antonescu însoţit de Dl. General Voiculescu, Guvernatorul Basarabiei, inspectează mai multe spitale din Chişinău.

Colonelul adj. Mircea Elefterescu este trimis cu avionul „Storch" spre a aduce nişte documente de la trenul special aflat la Crasna. 20, 30 – Masa la popota Armatei 4-a.

Maiorul adj. Eugen Niculescu cere permisiunea de a fi încadrat în efectivul Diviziei Blindate.

Domnul General Antonescu aprobă. I se dă comanda grupului de cercetare al acestei

Divizii.

Peste noapte dormim în Chişinău.

2 august 1941

Plecăm cu maşinile din Chişinău.

Ajungem la „Vadul lui Vodă", unde s-a întins un pod de vase peste Nistru de către pionierii români.

Dl. General Antonescu este întâmpinat de către Dl. General Ion, Comandantul Corpului 5

Armată.

Se oficiază un scurt serviciu religios în prezenţa Domnului General Antonescu, după care trupele ce trec sunt botezate de către preot. 10, 20 – Trecem podul peste Nistru. 11, 10 – Oprim în satul Coşniţa.

Dl. General Antonescu se întreţine cu populaţia din sat. Toţi vorbesc foarte bine româneşte, afirmând că nu

ştiu ruseşte. Copii nu-i au botezaţi.

11, 45 – Ne înapoiem în Basarabia trecând podul pe la Criuleni, întrucât Dl. General Antonescu avea întâlnire la ora 12 cu Dl. General Schobert în comuna Făureşti.

12, 30 – Se întâlneşte Dl. General Antonescu cu Dl. General Schobert şi Dl. General Hansen la Ş coala de Agricultură (Cricov) din Făureşti.

Se pune la punct situaţia de pe front, întrucât în ziua de 4 august 1941, urmează să se reînceapă ofensiva după 5 zile de regrupare a forţelor.

Ulterior, Dl. General Antonescu în prezenţa ofiţerilor pune pe pieptul ambilor generali germani decoraţia „Mihai Viteazul”, sărutându-i pe ambii obraji. Gestul Domnului General Antonescu a fost mult apreciat de asistenţă.

Plecăm la Chişinău. 14,00 – Luăm dejunul la Chişinău la popota Armatei IV-a.

16, 30 – Plecăm în maşini din nou la „Vadul lui Vodă” pentru a asista la trecerea Diviziei 3-a (General Ştefleа).

17, 15 – La „Vadul lui Vodă” găsim pe Dl. General Ştefleа care discută dispozitivul şi data intrării în el.

18, 30 – Ajungem la P.C. al Divizie 15-a unde se discută din nou măsurile ce trebuie luate în vederea ofensivei ce urmează să se dezlănţuie.

19, 15 – Oprim la Duboşari, unde se găseşte C. 54 A a Domnului General Hansen.

Se discută situaţia, după care Dl. General Antonescu împreună cu suita sa, sunt poftiţi la un pahar de şampanie, unde s-a toastat pentru M.S. Regele, Conducătorul şi Armata Română. 21,00 – Se ia masa la popota Armatei IV-a.

Peste noapte rămânem în Chişinău.

3 august 1941

Plecăm din Chişinău în maşini, cu direcţia spre Comand. Diviziei 72 (general Mattenklatt).

11, 30 – Ajungem la P.C. al Div. 15 (General Popescu

Marin) – 4 km Vest de Colonia Germană Glükstahl.

Dl. General Antonescu se interesează de situaţia de pe front, iar ulterior pleacă la Divizia

72.

13, 15 – Ajungem la P.C. al Div. 72.

Dl. General Antonescu discută cu Dl. General Mattenklatt despre luptele avute până la acea oră. I se raportează că Divizia a pierdut în luptele recente, 2 100 oameni (morţi şi răniţi) şi 7 ofiţeri.

Dl. General Antonescu apreciind faptele de arme ale acestei Divizii care a dus şi luptele pentru cucerirea Chişinăului, decorează pe Comandantul ei, General Mattenklatt, cu ordinul „Mihai Viteazul”, rostind câteva cuvinte despre actele de bravură ale acestei divizii. Generalul decorat a răspuns închinând paharul pentru M.S. Regele, Conducător şi Armata Română.

S-a luat un dejun sumar într-o atmosferă caldă, după care ne-am înapoiat la ora 17 la Chişinău.

20, 30 – Se ia masa la popota Armatei 4-a.

Dl. General Antonescu primeşte în audienţă pe Dl. Mihalache, iar în audienţă de lucru pe Dl. Amiral Păiş, Subsecretar de Stat al Marinei.

4 august 1941

8, 40 – Plecăm cu maşinile din Chişinău spre „Vadul lui Vodă”.

9, 40 – Ajungem la „Vadul lui Vodă”, unde Dl. General Antonescu este aşteptat de:

— C-dtul C. 5A

— C-dtul C. 3A

— C-dtul Diviziei de Gardă

Se discută situaţia, trecându-se la măsurile ce trebuie luate în vederea ofensivei. 11, 30 – Mergând spre Comandamentul Div. 15-a, Dl. General Antonescu se opreşte în faţa Batal. I din Reg. 14 Dorobanţi, ce se găsea oprit pentru masă în câmp. S-a interesat de hrana şi

tratamentul trupei, precum şi de marşurile executate.

A rămas mulţumit de constatările făcute, afară de faptul că un soldat a raportat că „mâncarea este cam slabă”. S-a ordonat Comand. C. 3A o anchetă.

Plecăm mai departe. 12, 10 – Ajungem la Comad. Diviziei 15 (General Popescu Marin).

Se examinează situaţia.

Plecăm la Comand. Diviziei 3-a care se găseşte în luptă. 12, 50 – Ajungem la cota 212 (2 km sud Gluktahil), unde găsim pe Dl. General Şteflea, C-dtul Diviziei 3-a.

Se face expunerea situaţiei pe teren de către Dl. General Şteflea.

Dl. General Antonescu dă indicaţiuni Comand. Armatei 4-a, Comand. de Corp de Armată şi Comand. de Divizie, de felul cum trebuie condusă lupta, contra armatei ruseşti.

Întrucât Comand. Reg. 35 Infanterie pierduse comandantul Batalionului I în luptă, Domnul General Antonescu a ordonat ca Maiorul Adj. Marin Alex. să ia comanda acestui Batalion.

Ne găsim înapoiaţi la Chişinău.

Luăm masa la popota Armatei 4-a.

5 august 1941

Dl. General Antonescu fiind puţin indispus a rămas în casă, consultând situaţia frontului cu Dl. General Ciupercă şi Dl. General Ioaniţiu.

16,00 – Plecăm în automobile la Iaşi. Drumul Chişinău – Şipoteni a fost efectuat în maşini, iar la Ş ipoteni am îmbarcat în tren spre a veni la Iaşi.

Deplasarea s-a făcut în vedere că mâine Dl. General Antonescu plecând cu avionul din Iaşi, urmează să se întâlnească cu Cancelarul Hitler la Berdicev (Polonia). 21,00 – Am ajuns la Iaşi unde am petrecut noaptea.

6 august 1941

5, 10 – Am plecat în maşini din gara Iaşi.

5, 30 – Ajunşi la aerodrom, unde eram aşteptaţi de Dl. General Jienescu – Subsecretar de Stat al Aerului şi Dl. General Ramiro Enescu, Dl. General Antonescu s-a întreţinut câteva minute cu persoanele prezente, urcându-se în avionul trimis de Führer pentru a-l aduce la Berdicev.

Era un aparat „Junkers" trimotor cu 9 locuri, ce aparţinea Domnului General Lohr.

Suita Domnului General Antonescu era compusă din:

— Dl. General Ioaniţiu, Şeful Marelui Stat Major

— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu

— Dl. General Hauffe, Şeful Misiunei Militare Germane în România

— Dl. Col. Bassange

— Dl. Lt. col. Hax, trimisul Feldmareşalului von Rünstadt pentru a însoţi pe Dl. General Antonescu

— Dl. Lt. Dr. Neuenfeldt

5, 40 – Avionul decolează cu direcţia Bălţi. Siguranţa era făcută de 2 avioane de vânătoare. 6,00 – Avionul aterizează la Bălţi, urcându-se în el Dl. General Schobert, Comandantul Armatei 11-a Germane şi Dl. Colonel Busse, care erau destinaţi a însoţi tot pe Dl. General Antonescu. După câteva minute, avionul decolează cu direcţia Berdicev.

De astă dată, siguranţa era făcută de 4 avioane de vânătoare, care s-au schimbat la Vinnica.

7, 20 – Aterizăm la Berdicev.

Suntem întâmpinaţi pe aerodrom de numeroşi ofiţeri germani, printre care am remarcat pe:

— Feldmareşalul von Rünstadt

— Generalul Löhr

— Generalul von Majeroschi

— Generalul von Sonenstern

— Maior Prinez von Arenberg

— Etc., etc.

După prezentările de rigoare, suntem duşi în maşini

la Comandamentul Armatei, care se afla în locuinţa unei şcoli din Berdicev.

Dl. General Antonescu într-o maşină era alături de Feldmareşalul Rünstadt, iar Dl. General Ioaniţiu şi col. Adj. M. Elefterescu, au fost însoţiţi de Maiorul Prinez von Arenberg, care servea şi de interpret.

Salutaţi şi fotografiaţi pe tot parcursul drumului, am ajuns la Comandamentul Armatei.

Descindem şi intrăm într-o cameră, unde ni s-a servit un ceai. 8, 20 – Soseşte Cancelarul Hitler. Se aud ovaţiuni.

Dl. General Schobert ne pofteşte într-o sală unde se găsea Hitler şi suita sa, Feldmareşalul Keitel, Generalul Bodenschartz, Generalul Jode şi ceilalţi deja amintiţi.

Führerul dă mâna cu noi, iar apoi în picioare, rosteşte în limba germană câteva cuvinte pline de elogii la adresa Domnului General Antonescu şi a Ţării Româneşti. Spune că este mulţumit că ne-am recucerit Basarabia şi Bucovina şi are toată încrederea în fermitatea şi statornicia ţării româneşti şi a Conducătorului Ei.

Strânge mâna Generalului şi îi înmânează „Crucea de Fier" în toate gradele ei, distincţiune acordată pentru prima oară unui străin.

Dl. General Antonescu răspunde mulţumind Führerului pentru distincţia acordată asigurându-l de toată încrederea şi devotamentul României şi al Conducătorului ei.

Părăsim sala, rămânând mai departe, Führerul, Dl. General Antonescu, Feldmareşalul Keitel şi interpretul Schmidt.

Până la terminarea discuţiunilor cu caracter confidenţial, cei prezenţi au trecut într-o sală alăturată, unde Dl. General Ioaniţiu a fost distins prin Dl. General Schobert cu „Crucea de Fier", ambele clase.

9, 20 – Führerul îşi ia ziua bună şi pleacă.

Se aud ovaţiuni ca şi la sosire. 9, 30 – 10, 15 – Dl.

General von Majeroschi pune la curent pe Dl. General Antonescu cu luptele ce se desfăşoară în jurul Kievului, precum şi cu procedeele de luptă, armamentul şi fortificaţiile ruseşti.

În expunerea făcută a servit ca interpret Maiorul Prinez von Arenberg.

Dl. General Antonescu mulţumind ambilor, se mai întreţine cu cei prezenţi, fiind invitat apoi la masă.

11,00 – Dejunul a fost foarte sumar şi intim. 11, 45 – Plecăm la aerodrom.

12,00 – Fiind petrecuţi de întreaga suită, în cap cu Feldmareşalul von Rinstadt, Dl. General Antonescu îşi ia rămas bun urcându-se în avion.

12, 05 – Avionul decolează şi se îndreaptă spre Iaşi cu aceeaşi pază şi escale ca şi la ducere, exceptându-se numai că în locul lt. col. Hasse, l-a însoţit pe Dl. General Antonescu la înapoiere lt. col. Kleikamp.

14,00 – Sosim pe aerodromul din Iaşi, de unde plecăm la gară şi ne suim în trenul special. 20, 30 – Plecăm cu trenul la Chişinău.

7 august 1941

Ne găsim în Chişinău.

La descinderea Domnului General Antonescu din vagon, o companie de onoare germană aflată pe peronul gării i-a dat onorul, iar ofiţerul comandant îl felicită pentru distincţiunea primită în ajun din partea Führerului „Crucea de Cavaler al Ordinului Crucea de Fier”.

Dl. General mulţumeşte şi urează victorie armatei germano-română.

Ulterior ne suim în maşini şi plecăm la P.C. al Diviziei 7-a. 11, 15 – Ajungem la P.C. al Div. 7 (1 1/2 km Nord-Est Colonia Kolosona).

Dl. General Stavrat expune situaţia, iar Dl. General Antonescu dă instrucţiuni pentru operaţiile de a doua zi.

13, 10 – Ajungem la P.C. al C. 5-a (Lazaroaschi).

Dl. General Ion ne pune la curent cu operaţiile în curs.

Se discută operaţiile ce urmează să se efectueze. 14,00 – Luăm dejunul la Comand. C. 5A.

Din cauza ploii suntem nevoiţi să ne înapoiem la Chişinău.

Petrecem noaptea în vagon.

8 august 1941

Rămânem în Chişinău.

La ora 11 Colonelul Adj. M. Elefterescu este trimis la aerodrom pentru a primi pe membrii guvernului.

La ora 11, 20 soseşte un avion „L.A.R.E.S.”, din care descinde:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. Ministru Buşilă
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Ministru Clodius
— Dl. General Jienescu iar cu un alt avion au venit:
— Dl. General Zander
— Dl. Col. Gerstenberg

Se discută chestiuni în legătură cu partea economică a ţării. 14, 30 – Dejun în vagon. Iau parte:

— Dl. General Antonescu
— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. Ministru Clodius
— Dl. General Zander
— Dl. General Hauffe
— Dl. Ministru Buşilă
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Col. Gerstenberg

16,00 – Consiliu de Miniştri, cu Domnii:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. Ministru Buşilă
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. General Pantazi

— Dl. General Jienescu

— Dl. General Voiculescu – Guvernatorul Basarabiei

18,00 – Dl. General Antonescu conduce pe membrii Guvernului la aerodrom.

La ora 18 avionul decolează, iar Dl. General Antonescu inspectează grupul de aviaţie C-dor Popişteanu.

Peste noapte rămânem în Chişinău.

9 august 1941

Suntem în Chişinău. 8, 15 – Plecăm în maşini spre a vizita frontul în sectorul C 3 A şi C. 5A.

10,00 – Ajungem la Comand. C 3-a (General Atanasiu), aflat în comuna Tăslic. I se raportează Domnului General Antonescu situaţia de pe front.

10, 15 – Ajungem la P.C. a Diviziei de gardă. Comandantul Diviziei aflându-se pe front, Dl. General Antonescu este iniţiat de către şefii birourilor respective.

Plecăm spre Divizia 7-a. În drum trecem prin oraşul Tiraspol, care era părăsit de locuitori şi devastat.

12, 15 – Dl. General Antonescu vizitează teatrul din Tiraspol, stă de vorbă cu locuitorii pentru a vedea starea de spirit şi dă ordine spre a se organiza o pază severă interioară pentru a opri devastările.

12, 50 – Ajungem la P.C. al Diviziei 7-a (General Stavrat). După discuţiunile avute cu privire la situaţia de pe front, luăm dejunul.

14, 10 – Plecăm la P.C. al Diviziei 3-a (General Şteflea). Cu toate eforturile depuse, Comandamentul n-a putut fi găsit. Se aude tunul. Operaţiunile sunt în curs. Suntem nevoiţi să ne întoarcem la Chişinău.

Trecem Nistrul pe la Tighina, podul fiind aruncat din ajun. În drum spre Chişinău întâlnim P.C. al Div. 13. Dl. General Antonescu se întreţine câteva momente cu Dl. General David Popescu.

20, 30 – Suntem înapoiaţi la Chişinău.

10 august 1941

Suntem în Chişinău.

Dl. General Antonescu rămâne toată ziua în vagon.

A primit în audienţă pe Dl. Col. Orezeanu, în privinţa restabilirii liniilor C.F.R. în Basarabia.

— Dl. General Voiculescu

— Dl. Gherasim Pântea

Cu privire la organizarea administrativă a Basarabiei.

Prezentându-se un reprezentant german al Cassei „U.F.A.”, Dl. General Antonescu a fost cinematografiat în vagonul de lucru.

La ora 21, ne-am deplasat cu trenul în staţia Ghidighici (10 km vest Chişinău).

17 august 1941

Suntem în Tighina. 9,00 – Dl. General Ioaniţiu, expune situaţia frontului.

9, 30 – Dl. Col. Adj. M. Elefterescu împreună cu Med. Cpt. Dr. Stroescu sunt trimişi cu avionul la Cernăuţi, spre a se interesa de starea sănătăţii Domnului lt. col. Rioşeanu care a suferit operaţia unui rinichi. Starea sănătăţii lui era foarte gravă. 10,00 – Sunt chemaţi şi primiţi de Dl. General Antonescu:

— Prefectul

— Primarul

— Comandantul Legiunii de Jandarmi

— Comandantul Pieţei care primesc instrucţiuni cu privire la administraţia judeţului şi comunei. 10, 30 – Se prezintă Domnului General Antonescu, Dl. Ovidiu Vlădescu, Secretar General al Preşedinţiei, venit cu avionul de la Bucureşti.

Supune Domnului General evidenţa activităţii guvernării, de la 5 septembrie 1940 şi până în prezent.

Dl. General Antonescu dă instrucţiuni de modul cum trebuie să fie întocmită această lucrare.

11,00 – Este primit Dl. Mănăilă, Dir. General al Inst. Central de Statistică.

Discută problema inventarierei populaţiei şi lucrurilor din Basarabia şi Bucovina, dând instrucţiuni la proiectele politice de populaţie pe care doreşte să o inaugureze.

A mai cerut raportul de activitate al Institutului de Statistică. 11, 40 – Este primit Dl. General Dobre şi Dl. General Ioaniţiu cu care se discută planul de înzestrare în legătură cu organizarea ce urmează să fie dată armatei.

— Stadiul comenzilor în ţară şi străinătate

— Situaţia muniţiilor de foc

— Recuperarea materialelor în urma luptelor, măsuri pentru depozitare şi reparaţii şi folosirea ca fier vechi a celor complet degradate în legătură cu problema siderurgică.

14,00 – Este primit Dl. General Ioaniţiu şi Dl. General Hauffe cu care discută folosirea podurilor armatei 4-a de către armata 11-a germană. 14, 30 – Dejunul, singur.

18, 30 – Dl. General Antonescu a plecat cu maşina singur spre a vizita mănăstirea Chiţcani, iar Secretarul General Vlădescu se înapoiază cu avionul la Bucureşti.

20,00 – Dl. General Dobre este chemat din nou de către Dl. General Antonescu pentru completarea instrucţiunilor date.

18 august 1941

8,00 – Dl. General Dobre se înapoiază cu avionul la Bucureşti. 9, 20 – Soseşte Dl. General Schobert cu avionul la Tighina.

Este primit pe aerodromul din Tighina, din partea Domnului General Antonescu de Colonelul Adj. Mircea Elefterescu, şi dus la locuinţa Domnului General Antonescu.

La locuinţa Domnului General Antonescu are loc o convorbire între Domnii:

— General Schobert

— General Ioaniţiu

— General Hauffe

Se discută chestiunea atacului Odessei. Discuţia se termină la ora 11. Căpitanul aviator Suwellack este decorat „Proprio-Mots” de către Dl. General Antonescu cu „Virtutea Aeronautică” de aur.

11, 10 – Dl. General Antonescu şi Colonelul Adj. M. Elefterescu conduc la aerodrom pe Dl. General Schobert, care pleacă cu avionul la reşedinţa sa.

19, 45 – Este primit în audienţă Dl. Col. Orezeanu, cu care discută refacerea reţelelor C.F.R. şi despre transporturile militare şi economice române şi germane.

Dat fiind ofensiva începută astăzi contra oraşului Odessa, în mai multe rânduri au fost primiţi Dl. General Ioaniţiu, Dl. General Aviator Ionescu, Dl. General Ciupercă şi diferiţi ofiţeri superiori de la Armata IV-a, pentru a-l pune la curent cu situaţia de pe front.

Masa o ia singur în casă.

19 august 1941

8 – 9, 30 – Discuţiuni referitoare la situaţia de pe front cu:

— Dl. General Ciupercă

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Ramiro Enescu

— Dl. General Hauffe

9, 30 – Se prezintă Dl. General Vasiliu şi Dl. Prof. Alexianu, cu care discută organizarea Transnistrianã.

13,00 – Dejunul singur în casă.

18,00 – Dl. General Antonescu însoţit de Dl. Colonel Adj. M. Elefterescu fac o plimbare cu maşina înspre Chişinău. 20,00 – Masa în casă.

20, 30 – Este primit Comandorul Aviator Popişteanu, care expune situaţia de pe front.

Din ordinul Domnului General Antonescu, Primarul Tighinei – Col. rez. Adamovici – a fost înlocuit cu Maiorul rez. Fălcoianu Alex., iar Maiorul Marinescu de la

Comenduirea Pieţei, cu Căpitanul Jandarm Georgescu Ioan.

Ambii au evidenţiat nepăsare şi indiferenţă în serviciu.

20 august 1941

8,00 – Dl. General Ciupercă este primit pentru a expune situaţia de pe front.

Dl. General David Popescu este înlocuit la Comanda Diviziei 11 cu Dl. General Pălăngeanu.

9, 30 – Dl. Subsecretar de Stat General Iliescu discută cu Dl. General Antonescu despre legiuirile şi mijloacele financiare pentru educaţia tineretului extra-şcolar şi premilitar.

10, 30 – Dl. General Voiculescu

— Dl. von Reinhard

— Dl. Păcuraru au discutat suprimarea monedei germane care circulă în Basarabia. Vor lua fiinţă pentru trupa română şi germană cantine la Chişinău şi Bălţi. 11, 15 – Dl. General Vasiliu

— Dl. Prof. Alexianu

— Dl. Smochină

Dl. General Antonescu face o expunere de felul cum vede să se organizeze ţinutul dinte Nistru şi Bug.

12, 10 – Dl. General Ioaniţiu pune la curent pe Dl. General Antonescu cu situaţia de moment de pe front.

13, 30 – Dejunul singur în casă.

17, 30 – Dl. General Hauffe face un comunicat din partea Domnului General Schobert, promiţând Domnului General Antonescu pentru cucerirea Odessei o divizie germană.

Dl. General Antonescu refuză propunerea, fiind încrezător în reuşită numai cu trupele româneşti.

18,00 – Dl. General Antonescu însoţit de col. Adj. M. Elefterescu fac o plimbare cu maşina pe drumul Chişinăului.

20, 10 – Dl. General au. Ionescu expune situaţia de pe front. 20, 30 – Masa singur în casă.

21 august 1941

Suntem în Tighina. 8, 45 – Se discută situaţia frontului, cu:

— Dl. General Ciupercă

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Ramiro Enescu

— Dl. General au. Ionescu

9, 20 – Lt. col. Lufting din misiunea germană însoţit de Dl. Comandor Măcelariu, supun cererea Domnului General Antonescu, de a se da germanilor 7 şalupe din cele capturate de la ruşi pe braţul Chilia.

Dl. General Antonescu nu aprobă cererea fiindu-ne nouă necesare. 10,00 – Se prezintă Dl. General Schmidt pentru a lua comanda Diviziei Blindate. 10, 20 – Plecăm cu maşinile la C. 3 a.

11, 30 – Ajungem la Comandamentul C. 3 a (Strassburg). În lipsa comandantului, Şeful de Stat

Major, pune la curent pe Dl. General Antonescu cu situaţia unităţilor de pe front.

12, 30 – Ajungem la Comand. C. 1A (Baden), unde Şeful de Stat Major al Corpului expune situaţia.

13, 30 – Ajungem la Comand. Diviziei Blindate (Grădinăriţa). Dl. General Antonescu cere Domnului General Sion Comandantul Diviziei să-i spună cauza pentru care Divizia a fost descompletată, iar materialul în bună parte distrus.

Dl. General Sion justifică măsurile luate, care însă nefiind corespunzătoare cu ordinele primite personal de la Dl. General Antonescu este înlocuit la comandă cu Dl. General Schmidt.

Tot aici ia contact şi cu Comandantul C. la. 14,00 – Se ia dejunul la popota Diviziei Blindate. 15,00 – Ne înapoiem la C. 3A.

Dl. General Antonescu înapoiat de pe front, expune Domnului General Antonescu situaţia de moment.

19, 30 – Înapoindu-se la Tighina, Dl. General Antonescu se opreşte la Comenduirea din Tiraspol şi se interesează la comandantul garnizoanei (General Ghineraru) de mersul lucrărilor în această garnizoană.

20, 20 – Ne înapoiem la Tighina. 21,00 – Masa singur în casă.

22 august 1941

8, 40 – Dl. Colonel Teodorescu:

— Stadiul reţelelor telefonice judeţene din Basarabia

— Aceeaşi problemă pentru Moldova şi Muntenia

— Organizarea Serv. Poştal şi Telegrafic între Nistru şi Bug

— Idem pentru operaţiunile militare între Bug şi Nistru 9,00 – Dl. Răzmeriţă (Secret. General Min. Econ. Naţionale)

— Dl. Râmniceanu (B.N.R.)

— Dl. Klugkist (Consilier de Legaţie)

Se discută chestiunea circulaţiei mărcii germane în teritoriul cucerit. 10, 15 – Dl. General Iacobici prezintă corespondenţa obişnuită.

Ulterior sunt primiţi: Dl. General Iacobici, Dl. General Jienescu şi Dl. General Ramiro

Enescu.

13, 40 – Dl. Borş Marcel – Şeful Gării Tighina – prezintă situaţia gării Tighina şi a trenurilor sanitare.

14,00 – Dejunul singur în casă.

17, 15 – Reintră aici de la ora 9 în acelaşi scop.

18, 15 – Dl. General Voiculescu

19,00 – Dl. General Hauffe. Se discută chestiunea cuceririi Odessei. 20,00 – Dl. Ministru Pană expune situaţia agricolă.

23 august 1941

8, 15 – Este primit Dl. Ing. Mareş, cu care discută

situaţia agricolă. 8, 45 – Chestiuni agricole: aratul şi treieratul de toamnă:

— Dl. General Voiculescu

— Dl. Ministru Pană

— Dl. Cornăţeanu

10,00 – Dl. General Antonescu însoţit de Dl. Col. adj. M. Elefterescu au plecat în gara Tighina spre a primi pe M.S. Regele, care venea cu trenul de la Sinaia. Pe peronul gării se aflau Domnii:

— General Ciupercă

— General Ioaniţiu

— General Voiculescu

— General Ghineraru

— Numeroşi alţi ofiţeri din M.C.G

De asemenea, se găseau Domnii: Alexianu, Guvernatorul Transnistriei, Prefectul Hadoroabă şi Primarul Maior Fălcoianu.

Dl. General Antonescu se întreţine câteva minute cu cei de faţă. La ora 10, 10 intră în gară trenul Regal.

M.S. Regele coboară din vagon şi felicită pe Dl. General Antonescu pentru acţiunile reuşite duse pe front conta ruşilor, precum şi pentru înălţarea D-sale la gradul de „Mareşal”. Dă mâna apoi cu cei prezenţi.

Reintră în vagon, unde Dl. Mareşal Antonescu îl pune la curent cu situaţia frontului.

10, 45 – M.S. Regele descinde din vagon şi alături de Dl. Mareşal Antonescu se duc cu automobilele la Tiraspol.

În piaţa oraşului o companie de onoare dă onorul, iar Primarul prezintă tradiţionala pâine şi sare.

M.S. Regele se întreţine cu persoanele prezente, după care îşi continuă drumul la aerodromul Tiraspol (grupul C-dorului Popişteanu).

Este întâmpinat de Dl. General au. Ionescu, care prezintă raportul ostaşilor aviatori adunaţi în careu.

M.S. Regele decorează ofiţerii şi trupa ce s-au destins

în grelele lupte aeriene, iar Dl. Mareşal Antonescu mulţumeşte tuturor de felul cum s-au purtat, cerând răzbunarea Comandorului Popişteanu un as al aviaţiei române.

Ne înapoiem la Tighina.

12, 15 – Are loc un serviciu divin la Catedrala din Tighina unde rămăşiţele Comandorului Popişteanu se găseau depuse pe catafalc între 4 aviatori ce făceau de strajă.

După serviciul divin, M.S. Regele decorează „Post Mortem" pe Comandorul Popişteanu, cu ordinul „Mihai Viteazul" şi „Virtutea Aeronautică".

La ora 13, 30 – Dejun în vagonul Domnului Mareşal. Au luat parte:

— S.M. Regele
— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. General Iacobici
— Dl. General Manolescu
— Dl. General Hauffe
— Dl. General Voiculescu
— Dl. General Alexianu
— Dl. General Aviator Ionescu

15, 30 – M.S. Regele însoţit de Dl. Alexianu se duc cu maşina în Tiraspol.

18, 30 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu fac o plimbare pe jos spre Chişinău, timp de o oră. 20, 30 – Masa în vagon.

Iar parte următorii:

— S.M. Regele
— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. General Manolescu
— Dl. General Hauffe
— Dl. Col. Mardare
— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu
— Dl. Prefect Hodoroabă

— Dl. Primar Maior Fălcoianu

După masă, Dl. Mareşal Antonescu este decorat de către M.S. Regele cu Ordinul „Mihai Viteazul” Cl. I-a.

Noaptea o petrecem în vagon.

24 august 1941

8,00 – M.S. Regele, cu Dl. Mareşal Antonescu şi suita respectivă pleacă în automobile pe front. 10, 30 – Ajungem la P.C. Înaintat al C. 3 a (2 km Sud Kolontaeva), unde Şeful de Stat Major (Col. Groski) supune situaţia de pe front.

10, 50 – Ajungem la P.C. al C. 4 a (General Sănătescu) unde au fost convocaţi toţi comandanţii de corpuri de armată şi divizii.

Se analizează pe rând situaţia frontului şi se hotărăşte de către Dl. Mareşal Antonescu ca trupele să fie lăsate în repaus 2 zile, după care să se reia atacul asupra Odesei.

Atacul va fi întărit cu două grupări de artilerie la francurile dispozitivului, cu aviaţie adusă din interior şi aviaţia germană, precum şi un batalion de pionieri germani. 12, 15 – Se ia dejunul la popota C. IVA. 13, 20 – Plecăm spre Tighina. 16,00 – Ajungem la Tighina. 20, 30 – Se ia masa în vagon la care participă:

— S.M. Regele
— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. General Ciupercă
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Hauffe
— Dl. General Manolescu
— Dl. Col. Mardare
— Dl. Col. Andramescu

22, 30 – M.S. Regele părăseşte Tighina ducându-se la Chişinău.

25 august 1941

8, 45 – Maior Tomescu – raportează chestiunea lui,

referitoare la destituirea din funcţia de Şef de Stat Major la Brig. 6 Cavalerie.

9, 30 – Dl. General Ciupercă şi Dl. General Ioaniţiu prezintă situaţia frontului.

13,00 – Dl. General Negoescu şi Dl. General Dr. Oprescu Medicul Şef al Armatei 4-a raportează

Domnului Mareşal situaţia răniţilor aflaţi în spitalele din Tighina şi Tiraspol, precum şi impresia ce o au că sunt mii din ostaşi automutilaţi.

13, 30 – Dejunul singur în vagon.

16, 30 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu, merg la Tiraspol. Se opresc la guvernământul Transnistrian, unde Dl. Mareşal discută cu Dl. Guvernator Alexianu despre situaţia populaţiei şi situaţia agricolă din acest ţinut.

Dă instrucţiuni de modul cum trebuie să se comporte autorităţile, de felul cum trebuie să se facă semănăturile şi de instalarea noilor Prefecţi.

Se prezintă patru din noii prefecţi. 20, 30 – Masa singur în vagon.

26 august 1941

11,00 – Dl. Mareşal primeşte în audienţă pe Dl. General Ghineraru, Dl. Int. General Rădulescu, Dl. Prefect al Tighinei cu Veterinarul respectiv, discutând cu ei situaţia vitelor aduse din Ucraina, parcarea şi întrebuinţarea lor.

13, 15 – Este primit în audienţă Dl. Prof. Alexeanu, care solicită ca prefecţii în ţinutul Transnistrian să fie trimişi odată cu jandarmii. 13, 30 – Dejunul singur în vagon.

15, 40 – Dl. Mareşal Antonescu, însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu au plecat prin Tiraspol la Criuleni, unde s-a interesat de administraţia comunei, lucrul câmpului etc.

La înapoiere ne-am oprit în Grigoriopol vizitând Depozitul de Armament şi Muniţiuni capturate.

20, 45 – Masa singur în vagon.

27 august 1941

8, 20 – Se discută situaţia de pe front:

— Dl. General Ciupercă

— Dl. General Ioaniţiu

8, 30 – Sosesc cu avionul de la Bucureşti:

— Dl. Vicepreşedinte Mihail Antonescu

— Dl. General Stoenescu

— Dl. General Rosetti

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. General Jienescu

— Dl. Răzmeriţă

— Dl. Radulovici (Secret. General la Min. Agriculturii)

— Dl. General Voiculescu

— Dl. Cernăianu

Dl. Mareşal discută diferite chestiuni economice de Stat cu organele de resort, după care lucrează cu restul Miniştrilor prezenţi. 14,00 – Dejunul, la care iau parte:

— Dl. Mareşal Antonescu

— Doamna Mareşal Antonescu

— Doamna General Ioaniţiu

— Dl. Vicepreşedinte Mihail Antonescu

— Dl. Ministru al Spaniei

— Dl. General Rosetti

— Dl. General Stoenescu

— Dl. Ministru Marinescu

16,00 – Sunt primiţi în audienţă de prezentare:

— I.P.S. Efrem, Arhiepisc. Chişinăului

— I.P.S. Arhimandrit Scriban

16, 15 – Se reiau convorbirile cu miniştrii prezenţi.

17, 30 – Miniştrii şi Doamnele venite pleacă cu avionul la Bucureşti.

17, 40 – Este primit Dl. General Ghineraru, cu care discută chestiunea prizonierilor ruşi.

20, 30 – Masa de seară, în vagon.

28 august 1941

8, 40 – Dl. Mareşal Antonescu, însoţit de Dl. General Ioaniţiu şi suita respectivă se duc pe front pentru a asista la începerea acţiunii ordonate pentru ziua de astăzi în vederea cuceririi Odessei. 11, 25 – Ajungem la P.C. la C. 4 a (General Sănătescu) gara Corcova.

Dl. Mareşal cere informaţiuni cu privire la situaţia de pe front şi dă instrucţiuni de modul cum trebuie condus atacul asupra Odessei.

La această discuţie asistă Comandanţii de Corp de Armată şi Comandanţii de Divizii.

Vizitează ulterior un avion de bombardament rus căzut în liniile noastre, fiind lovit de Artileria A.A. şi asistă la bombardamentul artileriei inamice, desfăşurat contra artileriei noastre aflată în poziţie.

14, 45 – Ne găsim la P.C. al Diviziei de Grăniceri (General Potopeanu) Conacul Constantinofca.

Ne punem la curent cu situaţia. Dl. Mareşal apreciază acţiunea acestei Divizii.

Dejunul se ia la Comandamentul acestei Divizii. 15, 45 – Ajungem la P.C. al C. 1 A (General Ionescu Tudor) cota 86 – Conacul Tălmacef.

Se expune situaţia frontului. Dl. Mareşal decorează cu ordinul „Mihai Viteazul” Cl. III-a pe Cpt. Moga din Divizia I-a Grăniceri pentru acţiunile avute cu detaşamentul său în zilele precedente.

17,00 – Ajungem la C. 11 a (General Constantinescu) – Comuna Vieletzca – unde a discutat situaţia frontului cu Dl. General Ciupercă şi cei prezenţi.

20, 15 – Dl. Mareşal se înapoiază la Tighina şi ia masa singur în vagon.

21, 15 – Sunt primiţi în audienţă Dl. Col. Orezeanu şi Dl. Col. Teodorescu. Primesc instrucţiuni referitor la reţeaua telefonică şi C.F. ce trebuie instalate în Ucraina.

29 august 1941

8, 45 – Dl. Mareşal discută situaţia de pe front cu Dl. General Ioaniţiu, General Tătăranu şi General Ramiro Enescu.

12, 30 – Ajungem la P.C. Înaintat al C. 4 a (General Sănătescu) – Cantonul Carpova. Se discută situaţia frontului.

Dl. Mareşal se arată foarte nemulţumit că operaţiunile stagnează din cauza lipsei spiritului ofensiv al soldatului de infanterie. 14,00 – Dejunul la popota C. 4 a. 15, 30 – Plecăm din Carpova spre P.C. al C. la.

17, 15 – Ajungem la P.C. al C. la General Ionescu Teodor) – Grădiniţia.

Se discută situaţia frontului şi se dau instrucţiuni pentru a doua zi. 18, 45 – Ajungem la P.C. al Armatei 4-a (General Ciupercă) – Baden.

Se discută din nou situaţia şi se dau directive pentru operaţiunile viitoare. 21,00 – Dl. Mareşal ia masa singur în vagon.

30 august 1941

8,00 – Dl. Vet. General Dr. Mihăescu din M.A.N. se prezintă Domnului Mareşal pentru a primi ordine referitoare la depozitarea şi creşterea mânjilor aflaţi pe front.

8, 15 – Plecăm cu maşinile pe front.

10, 15 – Ajungem la armata 4-a (General Ciupercă) – Baden.

Dl. Mareşal se pune la curent cu situaţia frontului. 11, 50 – Ajungem la C. la General Ionescu Teodor) – Grădiniţa.

Se interesează de mersul operaţiunilor pe front. 12, 45 – Ajungem la Divizia de Gardă (General Şova) – Bielovca.

Se dau instrucţiuni de felul cum trebuie să se continue operaţiunile. 14,00 – Se ia dejunul la popota

Diviziei de Gardă.

15, 15 – Ajungem la postul înaintat al C. 11 a (General Constantinescu) Cota 103 – 2 km N-E Maiacki.

Dl. Mareşal asistă la tragerile artileriei inamice. Dă instrucţiuni de tragerile ce trebuie efectuate ziua următoare şi de mersul operaţiunilor în ansamblu. 17, 40 – Ne întoarcem la P.C. al C. 4 a (General Ciupercă) Baden.

După ce i se raportează de mersul acţiunii în cursul zilei, Dl. Mareşal concepe personal ordinul de operaţii pentru a doua zi.

Dă instrucţiunile D-sale pentru a doua zi şi-şi arată nemulţumirea faţă de mersul operaţiunilor până în prezent. 21,00 – Masa în vagon.

31 august 1941

8,00 – Sunt primiţi în audienţă: Dl. General Pălăngeanu şi lt. col. von Stetten cu care discută organizarea tineretului.

8, 30 – Dl. Mareşal vorbeşte la telefon cu Dl. Prof. Mihail Antonescu căruia îi dă dispoziţiuni de modul cum trebuie să organizeze educarea şi instruirea tineretului.

9,00 – Dl. General Ioaniţiu şi Dl. General Hauffe sunt primiţi de Dl. Mareşal Antonescu.

Se expune situaţia şi Dl. Mareşal dă noi dispoziţiuni. 9, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. General Ioaniţiu şi de suită, porneşte cu maşinile spre front. 10, 10 – Ne oprim la Tiraspol, unde Dl. Mareşal discută cu Dl. Alexianu şi Dl. General Ghineraru. Dl. Mareşal face observaţiuni asupra modului cum se strâng produsele agricole şi dă instrucţiuni pentru viitor.

11, 40 – Sosim la Comandamentul Armatei 4-a care este instalat la Baden – Dl. Mareşal primeşte raportul de la Dl. General Pălăngeanu. Discută situaţia de pe front şi dă noi directive armatei. La ora 12, 30 plecăm către Comandamentul C. 3 a.

În drum, Dl. Mareşal observă că la un spital de

campanie, mulţi răniţi uşor în special în mâna stângă, care stăteau în faţa spitalului. Dl. Mareşal ordonă Domnului General Ioaniţiu să ia măsuri pentru recuperarea răniţilor.

Cei răniţi în mână sau cu răni uşoare nu vor mai fi pe viitor evacuaţi de pe front. 14,00 – Sosim la C. 3 a instalat în satul Vasilopca. Dl. Mareşal primeşte raportul Domnului General Atanasiu. Se dă ordin Corpului de Armată, de modul cum trebuie să acţioneze în viitor ţinând seama că începând de mâine, va intra în acţiune şi Divizia 3-a. 15 – 15, 30 – La Corpul de Armată se serveşte dejunul.

15, 45 – Plecăm la Divizia 7-a (General Stavrat) care are Cartierul instalat la Petrovska. Dl. General Stavrat raportează Domnului Mareşal modul cum a organizat atacul Diviziei şi progresiunea realizată de Divizie până la acea oră.

În acest timp s-a dat o alarmă aeriană, însă avioanele inamice nu au venit pe deasupra Comandamentului. Dl. Mareşal a felicitat pe Cpt. Popescu Aurelian, Comandantul Unităţii A.A. de la Divizia 7-a, a felicitat ochitorii de la piese şi pe Comandantul Secţiei, pentru cele 9 avioane inamice doborâte până în prezent. A dat ordin ca toţi să fie decoraţi.

17,00 – Pornim către Baden la Armata 9-a, unde Dl. Mareşal primeşte informaţiuni despre situaţia de ansamblu a frontului de la Odessa. 19, 50 – Dl. Mareşal se reîntoarce în tren.

Dl. Col. Adj. M. Elefterescu este trimis la ora 22 cu avionul la Cernăuţi, pentru a reprezenta pe Dl. Mareşal la căpătâiul lt. Colonelului Rioşeanu – Guvernatorul Bucovinei, care a murit la sanatoriu în urma operaţiei de scoaterea unui rinichi.

1 septembrie 1941

8,00 – Se prezintă Maiorul Eugen Niculescu, care fusese detaşat ca Comandant al Grupului de Recunoaştere al Diviziei Blindate.

9,00 – Dl. General Ioaniţiu şi Dl. General Tătăranu sunt primiţi de Dl. Mareşal. Se iau măsuri pentru recompletarea efectivelor.

9, 40 – Dl. Mareşal şi Dl. Ioaniţiu pleacă pe front cu automobilele.

Dl. Col. Adj. M. Elefterescu pleacă cu avionul la Bucureşti, pentru a-l reprezenta pe Dl. Mareşal Antonescu la înmormântarea lt. Colonelului Rioşeanu.

10,05 – La Tiraspol, Dl. Mareşal Antonescu dă instrucţiuni Domnului Ghineraru de modul cum trebuie să procedeze la strângerea recoltei.

12,00 – Suntem la Baden la Comand. Armatei 4-a.

Dl. General Ciupercă se găseşte la Comandamentul C. la.

Dl. General Pălăngeanu prezintă Domnului Mareşal o cerere a Domnului General Ciupercă referitoare la Divizia de Gardă. Dl. Mareşal nu aprobă această cerere şi atrage atenţia Domnului General Ciupercă, C-dtul Armatei, printr-un ordin scris, că o directivă operativă, nu se poate schimba la fiecare incident.

Dl. Mareşal rămâne la Comand. Armatei până la ora 16, 20, unde primeşte informaţii de pe front. Întrucât între timp a început să plouă, Dl. Mareşal dă ordin să se ia măsuri pentru asigurarea transporturilor.

La Comand. Armatei 4-a soseşte Dl. General Trestioreanu, C-dtul secund al Diviziei 10-a, care raportează Domnului Mareşal unde se află infanteria acestei Divizii care este în marş spre front. 17, 20 – Pornim către Tighina.

19, 40 – D-na Goga este primită şi reţinută la masă de Dl. Mareşal.

2 septembrie 1941

8, 30 – Dl. Mareşal primeşte pe Dl. Amiral Păiş, Amiral Fleischer şi Căpitanul de covertă Luchting.

Se hotărăşte ca germanii să ocupe portul Odessa cât

timp instalaţiile din acest port vor avea nevoie de reparaţii. Acest lucru s-a hotărât, întrucât instalaţiile din port vor suferi probabil stricăciuni mari.

S-a hotărât să se trimită unele din vasele noastre în portul Varna, pentru a li se aplică o centură de fier antimagnetică.

S-a hotărât ca navigaţia până la Odessa să înceapă la data hotărâtă de marina germană. 9, 30 – Sunt primiţi:

— Dl. General Voiculescu, Guvernatorul Basarabiei şi

— Dl. General Calotescu, locţiitor la Guvernământul Bucovinei se discută chestiuni referitoare la organizarea acestei provincii şi se hotărăşte ca ambii generali să vină la Bucureşti pentru a li se da dispoziţiuni. 12,00 – Dl. Med. General Negoescu se prezintă Domnului Mareşal.

Se discută chestiuni referitoare la spitalele din Transnistria. 19,00 – Dl. General Ioaniţiu expune situaţia.

Sunt primiţi, de asemenea, Dl. General Hauffe şi Dl. General Gheorghiu.

3 septembrie 1941

9,00 – Dl. General Ioaniţiu expune Domnului Mareşal situaţia.

11,00 – Dl. Guvernator Alexeanu prezintă Domnului Mareşal o situaţie cu grânele din Transnistria – şi s-au luat măsuri pentru repartizarea recoltei din acest an.

18,00 – Dl. Mareşal primeşte pe Dl. General Ioaniţiu, care expune situaţia de pe front. În această zi, Dl. Mareşal a dat următoarele ordine:

— Domnului Vicepreşedinte Mihai Antonescu ordine pentru internarea evreilor în lagăre

— Armatei 4-a relativ la forţa combativă a trupelor ruseşti de la Odessa şi asupra modului cum se comportă trupele noastre

— Domnului General Ioaniţiu, ordine relativ la modul cum trebuie organizate localităţile ocupate de M.U. din linia II-a

— Ordin Armatei IV-a referitor la uzinele de apă de la Maiaky

Dl. Maior Adj. Marin Alex. se reîntoarce de pe front unde a luptat cu Batal. I din Reg. 35 Infanterie (Div. 15-a).

Este primit de Dl. Mareşal, căruia îi raportează situaţia exactă a trupelor de pe front. 19, 35 – Plecăm cu trenul spre Bucureşti.

Doamna Goga şi Doamna Enescu, care merg cu noi, sunt reţinute la masă de Dl. Mareşal.

4 septembrie 1941

9, 15 – Dl. Mareşal soseşte de pe front (Tighina) în gara Mogoşoaia.

Este întâmpinat de: Doamna Mareşal Antonescu, Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, Domnii Generali Iacobici, Pantazi, Jienescu, Popescu (Ministrul de Interne), Jack Popescu, Nicolescu (C-dtul Capitalei), Niculescu Cociu (C-dtul Pieţei), Leoveanu etc. 9, 45 – Supune Domnului Mareşal situaţia internă pe timpul absenţei D-sale:

— Dl. General D. Popescu (Min. Internelor)

— Dl. General Jack Popescu

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

10, 55 – Dl. Amiral Păiş. Discută cu Dl. Mareşal anumite chestiuni în legătură cu întrevederea ce urmează s-o aibă cu Dl. Amiral Raeder.

11,00 – Se discută chestiuni în legătură cu activitatea de pe front:

— Dl. Amiral Raeder

— Dl. Ministru Killinger

— Dl. Steltzer

11, 30 – Dl. Prof. Caracostea supune chestiuni în legătură cu „Fundaţiile Regale”. 12,00 – Dl. General Vasiliu – pune la curent pe Dl. Mareşal cu chestiuni interne. 13, 15 – Dl. Ministru Clodius

— Dl. Ministru Killinger 15,00 – Dejunul.

16, 30 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu

vizitează mai multe spitale de răniţi din Capitală, plecând apoi la ora 17, 30 cu maşina la Predeal. 21, 30 – Sosirea la Predeal.

Au fost prezenţi la sosire:

— Dl. Col. Grigoriu (Primarul oraşului Predeal)

— Dl. Maior Rădulescu (C-dtul Detaşamentului Pază) 22,00 – Cina intimă.

5 septembrie 1941

7, 30 – Se prezintă Dl. Col. Cojocărescu cu corespondenţă, rămânând până la ora 8, 30.

10,00 – Dl. Mareşal Antonescu iese în grădină unde rămâne % oră.

13, 40 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu pleacă cu automobilul spre Bucureşti.

14,00 – Se opresc la Palatul Regal din Sinaia unde rămân la dejun.

15, 20 – Părăsesc Palatul Regal îndreptându-se spre Bucureşti.

17, 10 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu sosesc cu automobilul de la Predeal.

17, 15 – Este primit în audienţă Dl. General Iacobici, care urmează să primească comanda armatei

4-a în locul Domnului General Ciupercă.

17, 25 – Este primit Dl. General Mazarini, cu care discută asupra transporturilor noilor divizii mobilizate.

17, 30 – Lt. col. Dragomir şi inventatorul Dr. Berndt, prezintă chestiunea cauciucului sintetic, care urmează să fie fabricat şi pus în comerţ în ţară.

17, 45 – Consiliul de Miniştri la care au participat toţi membrii guvernului precum şi:

— Dl. General Voiculescu (Guvernatorul Basarabiei)

— Dl. General C. Calotescu (Guvernatorul Bucovinei)

— Dl. Alex. Ottulescu (Guvernatorul B.N.R.)

— Dl. Col. Orezeanu (Director General C.F.R.)

Domnul Mareşal Antonescu a făcut o expunere

asupra situaţiei militare.

Domnia sa a mulţumit Domnului Prof. Mihai Antonescu pentru activitatea desfăşurată în lipsa D-sale şi membrilor guvernului pentru concursul dat Domnului Vicepreşedinte.

Dl. Mareşal a dat dispoziţiuni referitor la organizarea administrativă, economică şi financiară a Bucovinei, Basarabiei şi Transnistriei.

Domnia sa a stabilit modul de conlucrare cu guvernatorii provinciilor dezrobite.

S-au discutat măsurile necesare pentru:

— Refacerea Chişinăului şi a oraşelor principale;

— Construirea unui osuar în faţa catedralei din Chişinău;

— Refacerea căilor ferate, oraşelor şi drumurilor.

Măsuri pentru construirea de noi linii C.F.R.

S-a hotărât ca bunurile date refugiaţilor să fie redate Statului, aceştia urmând a se întoarce la locurile lor.

Măsuri în legătură cu lucrările agricole de toamnă în provinciile dezrobite. S-au dat dispoziţiuni pentru folosirea vitelor mari la tăiere şi muncă, respectând nevoile armatei şi populaţiei civile din provinciile realipite.

20, 30 – Dl. General Iacobici primeşte instrucţiuni în vederea deplasării pe front. 20, 45 – În privinţa repartiţiei unor medici pe front:

— Dl. Dr. Tomescu

— Dl. General Pantazi 20, 50 – Dl. General Zwiedenck 21, 30 – Masa în casă.

6 septembrie 1941

10,00 – Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ottulescu – Guvernatorul B.N.R.

10, 30 – Consiliu de Miniştri la care au participat toţi membrii guvernului, precum şi:

— Dl. General Voiculescu

— Dl. General C. Calotescu

— Dl. Ottulescu

— Dl. Col. Orezeanu

— S-au dat dispoziţiuni pentru organizarea comerţului românesc în provinciile realipite, a creditelor şi selecţionarea elementelor capabile.

— Măsuri pentru introducerea şi funcţionarea instanţelor judecătoreşti în noile provincii.

— Dl. Prof. M. Antonescu anunţă o nouă lege a poliţiilor.

— S-a decis aplicarea celor mai aspre sancţiuni contra celor ce vor fura banul Statului.

— De asemeni, s-au discutat normele după care se va face colonizarea în Basarabia şi Bucovina.

— Dl. Mareşal Antonescu expune normele de salarizare a funcţionarilor din provinciile dezrobite şi modul de recrutare al acestora.

— S-a discutat împărţirea administrativă a provinciilor realipite.

— Dl. Mareşal expune regimul ce urmează a fi aplicat regiunilor dintre Nistru şi Bug.

— Dispoziţiuni în legătură cu problema răniţilor şi invalizilor de război.

— Dl. General Radu Rosetti, expune situaţia şcolilor şi bisericilor din vechiul regat şi provinciile dezrobite, în preajma deschiderii noului an şcolar, precum şi necesitatea înzestrării cu material didactic a şcolilor din noile provincii.

— Dl. Mareşal Antonescu a dat dispoziţiuni Subsecretariatului de Stat al Românizării, pentru urgentarea predării imobilelor expropriate de la evrei, necesare serviciilor publice.

12, 45 – Dl. Mareşal, însoţit de col. Adj. M. Elefterescu, au ieşit pe jos la plimbare prin parcul „Luna Bucureşti”. 14,00 – Dejunul.

16,00 – D-na Popovici: informaţii.

17,00 – Relaţii în chestiunea unei încercări de spionaj:

— Dl. Eugen Cristescu

— Lt. col. Velciu

18, 30 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu pleacă cu maşina la Butimanu. 19, 15 – Sosirea la Butimanu. 21,00 – Sosesc:

— Doamna Goga

— Doamna Barbu

— Doamna şi Domnul Dr. Teodorescu

21, 50 – Cina.

7 septembrie 1941

10,00 – Dl. Mareşal Antonescu iese împreună cu invitaţii la lacul din parc, unde rămâne până la ora 13, petrecându-şi timpul pescuind. 14,00 – Dejunul cu toţi invitaţii.

17, 10 – Soseşte Med. Cpt. Dr. Stroescu, chemat de Dl. Mareşal. 19,00 – Dl. Mareşal împreună cu invitaţii fac o plimbare pe jos.

19, 30 – Cu aparatele Ministerului Propagandei Naţionale, se rulează 7 jurnale de război şi filmul „Prima decepţie”.

22,00 – Cina.

8 septembrie 1941

8,00 – Sosesc Domnii Osiceanu şi Brătescu-Voineşti, cu care Dl. Mareşal se plimbă prin parc. 10,00 – Dl. Mareşal Antonescu pleacă împreună cu Doamna şi Dl. Vicepreşedinte la Bucureşti. 10, 45 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu sosesc cu maşina în Bucureşti, venind de la Butimanu.

11,00 – Consiliu de Miniştri. Au luat parte Domnii membri ai Guvernului împreună cu Dl. General C. Voiculescu – Guvernatorul Basarabiei şi Dl. General C. Calotescu – guvernatorul Bucovinei. S-a discutat:

— Situaţia agricolă a ţării.

— Problema aprovizionărilor.

— Înzestrarea şi administrarea spitalelor.

— Situaţia ofiţerilor şi subofiţerilor invalizi din actualul război (păstrarea gradului şi drepturilor).

14,00 – Dejunul.

15, 45 – Dl. Mareşal împreună cu Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, pleacă cu automobilul la Butimanu.

16, 30 – Sosirea la Butimanu.

18,00 – Domnul Mareşal Primeşte pe Dl. Dr. N. Lupu (fost Ministru).

18, 45 – Dl. Dr. Filderman

— Dl. Arhitect Clejan 20, 30 – Cina, la care participă:

— Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Doamna Goga

— Doamna şi Domnul Dr. Teodorescu

— Dl. Dr. N. Lupu

23, 30 – Dl. Mareşal se retrage în dormitor.

9 septembrie 1941

8, 10 – Dl. Mareşal Antonescu serveşte micul dejun.

9, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu pleacă cu automobilul spre Bucureşti.

10, 25 – Sosirea la Bucureşti.

10, 30 – Dl. General Dobre. S-a discutat chestiunea industriilor metalurgice şi de armament.

10, 35 – Consiliu de Miniştri. Au luat parte Domnii membri ai guvernului, precum şi Dl. General Const. Voiculescu – Guvernatorul Basarabiei şi Dl. General Corneliu Calotescu, Guvernatorul Bucovinei.

S-a discutat:

— Punerea în funcţiune a întreprinderilor industriale şi a magazinelor din Basarabia şi Bucovina.

— Problema industriei metalurgice (comenzi, livrări, românizarea personalului de conducere, a specialiştilor şi a lucrătorilor).

— Problema aprovizionărilor (valorificarea laptelui şi derivatelor lui, conservelor, fructelor, peştelui şi cărnii).

— Situaţia financiară a ţării (încasări, cheltuieli, subscrieri la împrumut).

— Simplificarea şi unificarea Legislaţiei. 13, 20 – Dl. Ministru Killinger

— Dl. Consilier Steltzer

16, 45 – Dl. Cpt. Rez. Gheorghe Brătianu: Informaţiuni de pe frontul de Nord cu privire la Corpul Expediţionar.

17, 30 – Dl. Neubacher

— Dl. Klügkist 17, 50 – Dl. Gafencu

18, 50 – Dl. Sever Bocu: chestiuni personale. 19, 05 – Dl. General Pantazi. 19, 40 – În chestiunea muniţiilor:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Dobre

— Dl. Col. V. Demetrian

21, 30 – Domnul Mareşal Antonescu părăseşte Capitala plecând la Tighina pe front din gara Mogoşoaia.

Pe parcursul gării a fost întâmpinat de oficialităţile de siguranţă.

10 septembrie 1941

13, 45 – Trenul cu Dl. Mareşal soseşte în Tighina. Este primit în gară de:

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Hauffe

— Dl. General Topor

— Lt. col. Blaga

— Prefectul Hodoroabă

Dl. Mareşal discută cu Dl. General Ioaniţiu şi Dl. General Hauffe situaţia de pe front, precum şi situaţia podurilor din dreptul Tighina – Tiraspol şi Criuleni – Grigoriopol, care au fost de apele Nistrului.

După discuţie, iau masa împreună. 16, 30 – Este primit în audienţă Dl. Colonel Costa din Armata Italiană,

Preşedintele Curţii Marţiale şi Comandantul Etapelor, care se găseşte în treacăt prin Tiraspol.

18, 30 – Dl. General Ioaniţiu şi cu şefii de serviciu sunt primiţi în audienţă pentru instrucţiuni şi directive.

20, 30 – Masa în vagon.

11 septembrie 1941

Dl. Mareşal lucrează cu Dl. General Ioaniţiu în vederea reînceperii operaţiunilor de mâine.

11, 15 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. General Ioaniţiu şi suita respectivă se duc în comuna Tocmazei pentru a vedea cum se aruncă podul peste Nistru. 14,00 – Dejunul singur în vagon.

15, 40 – Este chemat Dl. General Dr. Negoescu pentru a expune situaţia spitalelor aflate peste Nistru.

16, 15 – Dl. Int. Colonel Popescu Florea supune Domnului Mareşal chestiunea aprovizionării trupelor în Ucraina.

17,00 – Dl. General Iacobici vine cu avionul de la Baden şi primeşte instrucţiuni în vederea atacului ce se va declanşa mâine asupra Odessei. 17, 30 – Dl. General Ramiro Enescu, cu care discută:

— Escortarea de aviaţie a transporturilor maritime

— Accidentul unui avion la Braşov

18, 30 – Dl. General Vasiliu primeşte însărcinarea de a face mai multe anchete cu privire la nişte furturi comise.

19, 45 – Dl. General Dr. Negoescu aduce rezultatul ordinului primit în urma întrevederii de astăzi. 21,00 – Masa de seară cu următorii invitaţi:

— Doamna Goga

— Doamna General Ioaniţiu

— Domnul General Ioaniţiu

— Domnul General Hauffe

— Domnul Colonel Brătescu

Căpitanul Anghel Nicolae, Secretarul Particular al Domnului Mareşal, cerând să plece pe front, a fost

repartizat Regimentului 2 Obuziere.

12 septembrie 1941

Astăzi ora 3, 30 s-a început atacul contra trupelor inamice, aflate în jurul Odessei.

La ora 5, 30 s-a dat atacul principal. 10,00 – Dl. Mareşal pleacă pe aerodromul Tighina cu un avion „Storch" la Comandamentul Armatei 4-a.

Aparatul este pilotat de căpitanul aviator Gheorghiu.

După 25 minute de zbor, aparatul aterizează la Baden.

Dl. Mareşal discută situaţia frontului cu Dl. General Iacobici.

Colonelul Ciocan supune Domnului Mareşal informaţiunile culese de la prizonieri. 12,00 – Dl. Mareşal se înapoiază pe calea aerului la Tighina. 13, 30 – Dejunul cu Domnii:

— I.P.S. Mitropolit Bălan
— Ministrul Neubacher
— Guvernatorul Alexianu
— General Voiculescu
— General Vasiliu
— General Hauffe
— General Ioaniţiu

16, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu se duc cu maşina la podul din Tighina spre a vedea stricăciunile cauzate de inundaţii.

Ulterior vizitează spitalul de la cetate. 20, 30 – Dl. Mareşal ia masa cu:

— D-na Goga
— D-na Ioaniţiu şi Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Jienescu şi Dl. General Hauffe.

Se aduce vestea că Generalul Schobert a încetat din viaţă în urma unui accident de avion.

13 septembrie 1941

8, 15 – Dl. General Jienescu supune Domnului

Mareşal lucrări în legătură cu Departamentul D-sale. 8, 55 – Primesc instrucţiuni pentru îmbunătăţirea situaţiei comunei:

— Maior Fălcoianu – Primarul Tighinei

— Lt. col. Gorescu – C-dtul Cetăţii Tighina

9, 05 – Cpt. rez. Gheorghiu Leon, supune Domnului Mareşal aspecte din Rusia Sovietică după declararea războiului, fiind înapoiat din misiune.

10,00 – Dl. Mareşal însoţit de lt. ColAdj. M. Elefterescu vizitează podul ce se construieşte peste Nistru la Tocmazei.

13,00 – Dl. Mareşal cu un avion „Storch" decolează de la Tighina ducându-se la Tiraspol, unde este invitat la dejun de către Dl. Guvernator Alexianu.

13, 45 – Masa la Dl. Guvernator al Transnistriei în Tiraspol. Au luat parte:

— Dl. Mareşal Antonescu

— Dl. Guvernator Alexianu

— Dl. Ministru Neubacher

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Hauffe

— Dl. Maior Eugen Niculescu.

15, 30 – Inspecţie la Comand. armatei 4-a, unde au loc convorbiri cu Dl. General Iacobici şi General Tătăranu, Şeful de Stat Major în localitatea Baden.

Drumul s-a făcut cu avionul. 17, 30 – Plecarea din Baden cu avionul la Tighina, unde soseşte la ora 17, 45.20, 30 – Dl. Mareşal ia masa în tren cu:

— Dl. Med. General Dr. Negoescu

— Dl. General Ioaniţiu

— Dl. General Hauffe

— D-na General Ioaniţiu

— D-na Goga

14 septembrie 1941

9,00 – Dl. General Ţoni (Dir. Domeniilor Militare)

Primeşte instrucţiuni de cazarea trupelor româneşti şi prizonierilor ruşi pe timpul iernii.

— Repararea cazărmilor

— Amenajarea Predealului

10 – 11, 15 – Dl. Mareşal însoţit de col. Adj. M. Elefterescu fac o recunoaştere cu avionul de-a lungul Nistrului spre Grigoriopol pentru a găsi un loc unde să se arunce un pod.

11, 30 – Dl. General Iacobici, care a întâmpinat pe Dl. Mareşal la aerodrom, lucrează cu Domnia sa în vagon.

14,00 – Dejunul singur în vagon.

16,00 – Dl. Mareşal însoţit de col. Adj. M. Elefterescu se îmbarcă în şalupă la Tighina şi merg pe Nistru spre Focmazci, pentru a vedea malurile apei spre a-şi face o idee unde se poate construi un pod.

Ajunşi la Focmazei, se interesează de mersul lucrărilor la podul deja început, iar ulterior se întorc la Tighina cu o maşină germană. 20, 30 – Dl. Mareşal ia masa cu:

— D-na şi Dl. General Ioaniţiu

— D-na Goga

— Dl. General Hauffe

— Med. Cpt. Dr. Neufeld

15 septembrie 1941

8,00 – Dl. Int. General Rădulescu se prezintă Domnului Mareşal cu rezultatul convorbirilor duse cu

Ministrul Domeniilor referitor la vitele şi oile capturate din Ucraina.

9, 10 – Dl. Int. General Gheorghiu supune Domnului Mareşal situaţia aprovizionărilor.

9, 40 – Dl. General Ioaniţiu: lucru.

10, 15 – Dl. Colonel Tudose (Subşef de Stat Major al Armatei 4-a).

S-a discutat chestiunea transporturilor. 12,00 – Dl.

Mareşal ia masa singur în vagon. 13,00 – Dl. Mareşal însoţit de:

— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Ramiro Enescu
— Dl. General Hauffe
— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu
— Dl. Maior Caloenescu

Se duc la Nicolaev cu avionul Domnului General Speidel, pentru a asista la funeraliile Generalului Schobert, care a murit într-un accident de avion, împreună cu pilotul său Căpitanul Suvellak.

13, 30 – Descind din avion şi merg în automobile la Comandamentul Armatei 11, unde Dl. Mareşal este întâmpinat de Dl. Mareşal Branchitsch.

După o scurtă convorbire, Dl. Mareşal Branchitsch pleacă înainte la cimitir, pentru a primi raportul şi a întâmpina pe Dl. Mareşal Antonescu la sosire.

14,00 – Dl. Mareşal Antonescu soseşte – şi împreună cu Dl. Mareşal Branchitsch păşesc înaintea mormintelor celor doi eroi.

Se ţine o predică de către preotul militar, după care vorbesc pe rând:

— Dl. Mareşal Branchitsch
— Dl. General Dumitrescu (C-dtul Armatei 3-a)
— Dl. Mareşal Antonescu
— Etc., etc.

Dl. Mareşal Antonescu depune o coroană pe mormântul Generalului Schobert şi îl decorează „Post Mortem" cu Ordinul „Mihai Viteazul" Clasa II-a şi „Virtutea Aeronautică" Clasa

I-a.

După ceremonia religioasă, Dl. Mareşal Branchitsch îşi ia rămas bun de la Dl. Mareşal Antonescu, care se înapoiază la Comandamentul Armatei 11-a. Aici are o convorbire cu:

— Dl. General Dumitrescu
— Dl. General Avramescu
— Dl. General Racoviţă
— Dl. General Zaharescu. Se discută asupra:
— Pierderilor suferite de Corpul de Cavalerie
— Organizarea efectivelor
— Echiparea de iarnă
— Aprovizionările în grăunţe şi benzină pe „Bug” din interiorul ţării. 16,00 – Plecăm cu avionul spre Tighina.
17,00 – Aterizăm pe aerodromul din Tighina.
20, 30 – Masa de seară în vagon cu:
— D-na şi Dl. General Ioaniţiu
— D-na Goga
— Dl. General Hauffe
— Lt. Aviator Sandmann
16 septembrie 1941
8, 45 – Dl. Mareşal are o convorbire cu:
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Hauffe
— Dl. General Iacobici
— Dl. General L’Homme de Courbière (Comandantul de trupe germane din Armata 4-a) 9, 30 – Dl. Dr. Tomescu (Ministrul Sănătăţii). Se discută:
— Statistica medicilor şi a spitalelor civile
— Situaţia şi organizarea instituţiilor sanitare din ţară
— Situaţia clădirilor sanitare din toată ţara începute şi neterminate
— Situaţia farmaciilor evreieşti
— Sporirea numărului de studenţi la Facultatea de Medicină 11, 20 – Dl. General Voiculescu: chestiuni în legătură cu adţia Basarabiei. 14,00 – Dejunul în vagon cu:
— Dl. General Voiculescu
— Dl. Ministru Tomescu
17, 10 – Dl. Pretor Radoveanu (Tighina): informaţiuni

pentru nevoile plăşii.

17, 25 – Dl. Col. Aramă (Şeful Justiţiei Militare din M.A.N.): situaţia proceselor celor care au făcut diferite fraude în animale şi diferite subzistenţe din depozit.

17, 45 – 18, 45 – Dl. Mareşal însoţit de col. Adj. M. Elefterescu se duc la podul ce se construieşte peste Nistru în Tighina, unde a dat noi instrucţiuni Domnului General Ioaniţiu şi Domnului General Georgescu (Insp. Geniului), de felul cum trebuie să se construiască. 20, 30 – Masa în vagon cu:

— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General Hauffe
— Dl. Col. Bassenge
— Dl. General Ramiro Enescu
— Maiorul Unger
— Maiorul Zweller

17 septembrie 1941

8, 30 – Primesc instrucţiuni de felul cum trebuie construit podul peste Nistru:

— Dl. Col. Costea
— Dl. Cpt. Grigorcea

9, 10 – Dl. Lt. Colonel Dumitrescu (Serv. Drumurilor): relaţii în privinţa locului ales pentru pod. 13, 20 – Dl. Mareşal discută diferite probleme în legătură cu intervenţia Corpului IV Armată german la Odessa, precum şi proiecte referitoare la protecţia navigaţiei de aprovizionare pe Marea Neagră.

Iau parte:

— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General von Korten (Şeful de Stat Major al Flat. 4 Aeriene)
— Dl. General Hauffe
— Dl. General Enescu Ramiro
— Dl. Col. Bassenge 14,00 – Dejun cu:

— Dl. General Ioaniţiu
— Dl. General von Korten
— Dl. General Hauffe
— Dl. General Enescu Ramiro
— Dl. Col. Bassenge

15, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. General Ioaniţiu pleacă cu avionul spre a vizita Comand. Armatei 4-a. Ajuns la Baden, Dl. General Ioaniţiu dându-se jos din avion a fost lovit de elice şi lăsat mort pe loc. este adus la Tighina cu un avion sanitar, iar în faţa Domnului Mareşal, urcat într-o maşină sanitară şi dus la spital pentru îmbălsămare. 18, 15 – Conferinţă cu persoanele ce vor ocupa posturi oficiale la Odessa.

20,00 Dl. General Hauffe fiind răcit, exprimă condoleanţe Domnului Mareşal prin Maiorul Zweller pentru moartea Generalului Ioaniţiu. 20, 30 – Masa singur în vagon.

18 septembrie 1941

8, 10 – Este primit în audienţă Dl. Amiral Păiş şi C-dor Dumitrescu cu care discută chestiunea transporturilor peste Liman. 9, 20 – Lucru cu:

— Dl. General Pălăngeanu
— Şefii de Secţii din M.C.G.

10, 30 – Dl. Guvernator Alexianu: Instrucţiuni pentru armonizarea tuturor instrucţiunilor date organelor oficiale din Odessa.

10, 50 – Instrucţiuni pentru administrarea Basarabiei:

— Dl. Ministru Pflaumer
— Dl. General Voiculescu

11, 30 – Dl. Mareşal asistă la ceremonia religioasă de la Catedrala din Tighina pentru defunctul General Ioaniţiu.

În declară „Post Mortem” cu ordinul „Mihai Viteazul” Clasa a III-a. Urmează apelul până la aerodrom, unde sicriul este urcat într-un avion mortuar şi trimis la

Bucureşti.

14,00 – Dejunul singur în vagon.

16, 50 – Organizarea serviciilor de siguranţă în Ucraina:

— Dl. General Vasiliu

— Dl. Eugen Cristescu

17,00 – D-na Burileanu: Informaţiuni referitoare la răniţii din Tiraspol.

17, 30 – Dl. Mareşal însoţit de col. Adj. M. Elefterescu, se duc la cetatea din Tighina, pentru a vedea stadiul lucrărilor podului ce se aruncă peste Nistru.

19,00 – Dl. Col. Costea: Primeşte instrucţiuni referitor la construirea podului de la Tighina.

Varniţa şi Tocmazei.

19, 10 – Dl. General Pălăngeanu: lucru.

20, 30 – Masa singur în vagon.

19 septembrie 1941

8, 50 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu se duc la aerodrom, urmând ca, cu avionul să meargă la Bucureşti, pentru a asista la înmormântarea generalului Ioaniţiu. 9, 50 – Avionul decolează.

11,00 – Avionul aterizează la Bucureşti. Au venit în întâmpinare:

— Doamna Mareşal Antonescu

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. General Nicolescu

— Dl. General Gheorghe Radu

— Dl. General Leoveanu

— Dl. Secretar General Ovidiu Vlădescu

— Etc., etc.

11, 20 – Vizita Prinţului Coburg, Preşedintele „Crucii Roşii” germane şi al foştilor luptători. 14,00 – Dejunul cu Doamna Mareşal.

18, 15 – Doamna şi Domnul Mareşal se duc cu automobilul la Butimanu, însoţiţi de Dl. Vicepreşedinte

Mihai Antonescu. 19, 30 – Sosirea la Butimanu. 21,00 – Cina, la care iau parte:

— Doamna Mareşal Antonescu

— Domnul Mareşal Antonescu

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Doamna şi Domnul Dr. Basil Teodorescu 21, 30 – 23, 10 – Cinematograf: Se rulează 7 jurnale de război.

20 septembrie 1941

9, 30 – 14,00 – Consiliu de Miniştri. Au luat parte:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Jienescu

— Dl. General Dobre

— Dl. General Georgescu Traian

— Dl. Colonel Orezeanu

— Dl. Ministru Buşilă

— Dl. Ministru Marinescu se dau instrucţiuni pentru aprovizionări. 14, 30 – Dejunul.

16,00 – Doamna şi Domnul Mareşal pleacă cu automobilul la Bucureşti.

16, 30 – Sosirea la Bucureşti.

17, 45 – Chestiuni de siguranţă internă:

— Dl. General Popescu

— Dl. General Gheorghe

— Dl. General Nicolescu

— Dl. General Traian Georgescu

18, 45 – Dl. Cancicov: Impresii din călătoria D-sale în Germania şi Italia.

19, 30 – Dl. Mareşal şi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu fac o plimbare cu maşina prin oraş pentru a verifica camuflajul în Capitală.

21, 35 – Dl. Mareşal însoţit de Doamna şi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu au plecat cu automobilul la Butimanu. 22, 20 – Sosirea la Butimanu.

21 septembrie 1941

9, 30 – Dl. Mareşal Antonescu, însoţit de:

— Doamna Mareşal Antonescu
— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Doamna şi Domnul Dr. Basil Teodorescu au plecat cu automobilul la Predeal.

11, 30 – Sosirea la Predeal, unde sunt întâmpinaţi de către Dl. Maior Rădulescu (C-dtul Detaş. Jandarmi Pază) care a dat raportul Domnului Mareşal asupra lucrărilor în curs.

Dl. Mareşal s-a interesat de stadiul în care se găsesc lucrările de drumuri şi lucrările în curs de la vilă.

14,00 – Dejunul, la care iau parte:
— Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu
— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Doamna şi Domnul Dr. Basil Teodorescu

15, 45 – Dl. Mareşal împreună cu invitaţii fac o plimbare în parcul vilei.

17, 45 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, pleacă cu automobilul la Butimanu.

22,00 – Cina împreună cu invitaţii.

22 septembrie 1941

9, 15 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu însoţiţi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu au plecat cu automobilul la Bucureşti. 10,00 – Sosirea la Bucureşti.

10,05 – Dl. General Dobre – Chestiunea realizării în înzestrarea armatei. Evoluţia industriilor siderurgice şi de armament.

10, 10 – Dl. General Iliescu – Formarea cadrelor pentru muncă şi educaţia tineretului din invalizi şi sergenţi.

10, 15 – Au fost convocaţi:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Dobre
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Boiţeanu

— Dl. General Mazarini cu Secretarii Generali respectivi şi Şeful Serviciului Mobilizării şi Organizării din Marele Stat Major.

Domnul Mareşal a arătat greşelile mari făcute în ceea ce priveşte folosirea efectivelor armatei, care au dus la un minim pe front şi un maxim înapoi.

A ordonat ca în cel mai scurt timp să se restudieze şi să se execute dispoziţiile date de Dl. Mareşal, încă cu mult înainte.

S a se ia măsuri pentru începerea funcţionării Centrelor de Instrucţie pentru ofiţeri, subofiţeri şi trupă.

S a se studieze chestiunea încorporării recruţilor. 11, 25 – Cererile germanilor să fie satisfăcute în limita posibilităţilor:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Dobre 12, 05 – Dl. General Sichitiu: lucru.

12, 30 – Dl. Colonel Just. Prezentare de plecare, fiind numit din Ataşat Militar, Comandant de Regiment.

12, 40 – Dl. Ministru Marinescu: lucru. 14,00 – Dejunul.

15, 30 – Domnul Mareşal Antonescu însoţit de către Domnul Colonel Adjutant Mircea Elefterescu, se duc cu avionul la Tighina.

17, 15 – Dl. Mareşal soseşte cu avionul la Tighina, unde este întâmpinat de Domnii:

— General Iacobici
— General Ramiro Enescu
— General Pălăngeanu
— General Popa
— General Hauffe
— Etc.

17, 30 – Dl. Mareşal discută situaţia frontului cu Dl. General Iacobici şi Dl. General Pălăngeanu. 19, 45 – Dl. Eugen Cristescu expune situaţia siguranţei în Transnistria.

20, 45 – Masa de seară cu:

— Domnul Mareşal

— Dl. General Pălăngeanu

— Dl. General Iliescu

— Dl. General Hauffe

— Dl. Eugen Cristescu

7 octombrie 1941

9,00 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu pleacă cu maşina de la Butimanu spre Bucureşti.

10, 15 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu vizitează piaţa „Obor”, interesându-se de preţuri.

Ulterior vizitează câteva magazine cu coloniale din şoseaua Ştefan cel Mare, în acelaşi scop.

11, 10 – Soseşte la Preşedinţie.

11, 15 – Dl. General Radu Rosetti este primit pentru lucru.

11, 30 – Consiliul de Aprovizionare la care iau parte membrii guvernului împreună cu Domnii:

— General R. Modreanu – Primarul General al Capitalei

— General C. Constantin – Secretar General S.S.I.A.A.

— G. Minescu – Secretar General al Subsecret. de Stat al Aprovizionării

— General N. Bădescu – Comisar General pentru aprovizionarea cu lemne

— Colonel T.C. Orezeanu – Dir. General C.F.R.

— Colonel D. Teohari – ajutor de Primar al Capitalei

— Colonel Sireteanu – Dir. Intendenţei din S.S.I.A.A.

Dl. Mareşal a dat dispoziţiuni pentru intensificarea arăturilor de toamnă şi însămânţărilor. Domnia sa a arătat rezultatele inspecţiei făcute marţi dimineaţa în Piaţa Obor, ordonând a se lua măsuri de internare în lagăr a

speculanţilor.

Dl. Mareşal a cerut Ministerului Economiei Naţionale să întocmească o situaţie cu necesităţile de alimente pentru toate judeţele, urmând ca apoi aceste nevoi să fie acoperite din producţia excedentară a altor judeţe.

16, 20 – Dl. Profesor Cornăţeanu. Primeşte instrucţiuni privitoare la transportul grâului şi sfeclei din Transnistria în ţară.

17,00 – Dl. Ion Mihalache: chestiuni personale. 17, 45 – Dl. Edo Bulat, Ministrul Croaţiei: Prezentare.

18, 40 – Dl. Prof. Cornăţeanu

— Dl. Lascăr (Dir. Pescăriilor)

— Dl. Ştefănescu Griviţa (Dir. Fabricii de Conserve Griviţa)

— Dl. Leon Rădulescu

În chestiunea fabricii de conserve de peşte de la Cetatea Albă. 19, 50 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Ministru Mihai Antonescu pleacă cu automobilul de la Bucureşti la Butimanu. 21, 10 – Sosirea la Butimanu.

21, 30 – Cina, având invitaţi pe Doamna şi Domnul Dr. Basil Teodorescu.

8 octombrie 1941

8, 45 – Dl. Mareşal iese în grădină.

9,00 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Bucureşti.

10,00 – Sosirea la Bucureşti.

10, 15 – Se discută situaţia frontului:

— Dl. General Iacobici

— Dl. General Hauffe

11, 50 – Dl. Col. Spalcke, noul ataşat militar german: audienţă de prezentare. 12,00 – În chestiuni economice:

— Dl. Ottulescu

— Dl. Blessing 14,00 – Dejunul.

15, 30 – În chestiuni economice:

— Dl. Ottulescu

— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Finţescu (Creditul Industrial)
16, 50 – Dl. Inginer Buşilă: Chestiunea drumurilor din Basarabia. 17, 10 – Dl. Ministru de Interne. 17, 50 – Dl. General Stoenescu.
18, 45 – Dl. General Hauffe
— Dl. Colonel von Bermuth
— Dl. Colonel Ellfeldt
19, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, pleacă cu maşina la Butimanu.
20, 30 – Sosirea Domnului Mareşal la Butimanu.
21, 30 – Cina la care participă ca invitaţi Doamna şi Domnul Dr. Teodorescu.
9 octombrie 1941
9,00 – Domnul Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, pleacă cu automobilul spre Bucureşti.
10,00 – Dl. Mareşal soseşte cu maşina de la Butimanu.
10, 15 – Dl. Prof. Ionescu-Siseşti: Se discută de grâu şi porumb de sămânţă în Transnistria. Plantele de cauciuc. Organizarea obştiilor ţărăneşti. 11, 15 – Dl. Prof. Alex. Oteteleşeanu.
11, 40 – Dl. General Iacobici: primeşte instrucţiuni cu privire la front. 11, 45 – Chestiunea efectivelor
— Chestiunea aprovizionărilor
— Chestiunea obligaţiilor economice în Germania cu:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Mazarini
— Dl. General Constantin
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Negel
12, 50 – Dl. Ministru Grigorcea – Roma. 13, 10 – Dl. Ministru Hiotu – Franţa. 13, 15 – Dl. Ministru Buzdugan – Zagreb.

14,00 – Dejun. 17, 30 – Dl. Dr. Lupu.

17, 55 – Dl. Comandor Antonescu. 18, 10 – Dl. Eugen Cristescu.

18, 30 – Dl. Mareşal Antonescu pleacă cu automobilul la Butimanu. 20, 30 – Sosirea la Butimanu. 21,00 – Cina împreună cu:

— Doamna Mareşal

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Doamna şi Domnul Dr. Basil Teodorescu

10 octombrie 1941

9,00 – Domnul Mareşal Antonescu însoţit de însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, pleacă cu automobilul la Bucureşti.

10, 15 – Dl. Mareşal soseşte cu maşina de la Butimanu.

10, 20 – I.P.S. Mitropolit Bălan.

11, 20 – Dl. General Zaharescu: în chestiunea fortificaţiilor. 11, 40 – În chestiunea Timocului:

— Dl. Gioca Popovici

— Dl. Dr. Lupu

12,00 – Dl. General Manolache: chestiuni personale. 12, 10 – Dl. General Hauffe: în chestiunea frontului. 13,00 – Dl. Ministru Tomescu. 14,00 – Dejunul. 16, 40 – Dl. Vaida.

17, 20 – În chestiunea soldelor ofiţereşti:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Mazarini

— Dl. General Stoenescu

— Dl. Int. Lt. col. Fragulea

— Dl. Colonel Aramă

17, 50 – Dl. Manolescu Strunga. Primeşte însărcinarea pentru colectarea alimentelor din diferite judeţe.

19, 30 – Domnul Mareşal Antonescu pleacă cu automobilul la Butimanu.

20, 35 – Domnul Mareşal Antonescu însoţit de însoţit

de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu sosesc la Butimanu.

20, 55 – Cina la care participă:

— Doamna şi Domnul Mareşal

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Doamna şi Domnul Dr. Basil Teodorescu

11 octombrie 1941

8, 45 – Dl. Mareşal iese puţin în grădină. 9,00 – Micul dejun.

9, 15 – Dl. Mareşal pleacă spre Bucureşti însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 10, 10 – Dl. Mareşal soseşte cu maşina de la Butimanu 10, 15 – Dl. Ministru de Interne.

10, 30 – Adunarea Prefecţilor: Recomandaţiuni cu privire la administraţia judeţelor. 11, 30 – Pentru cercetarea unui caz de speculă:

— Dl. Lt. col. Velciu

— Dl. Procuror General Gheorghiade 12, 25: Chestiuni administrative:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General C. Constantin

— Dl. General Sichitiu

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Col. Orezeanu

— Dl. Col. Ciurea – Prefectul jud. Ilfov

— Dl. Col. Greceanu – Prefectul jud. Prahova

15,00 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Doamna Mareşal şi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu au plecat la Predeal. 18, 05 – Sosirea la Predeal.

La sosire Dl. Mareşal Antonescu a fost întâmpinat de către:

— Dl. Col. Grigoriu – Primarul oraşului Predeal

— Dl. Maior Rădulescu – C-dtul Grupului de Pază şi

— Dl. Ing. Nicolau, şeful lucrărilor de drumuri.

Dl. Mareşal se întreţine cu Dl. Col. Grigoriu, cerând

diferite lămuriri. 19,00 – Dl. Mareşal inspectează lucrările ce se fac la vila D-sale.

12 octombrie 1941

7,00 – Dl. Mareşal a ieşit pe terasă.

7, 55 – Micul dejun.

10,00 – Dl. Mareşal iese în grădină.

13,00 – Doamna şi Domnul Mareşal însoţiţi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu merg cu automobilul la Palatul Regal din Sinaia.

Au fost întâmpinaţi de către M.M.L.L. Regele şi Regina şi conduşi la Stâna Regală, unde s-a servit dejunul, rămânând până la ora 15, 20 când se întorc la Castelul „Pelişor". 15, 25 – Întoarcerea la Predeal.

17, 15 – Dl. Colonel Davidescu, însoţeşte pe Dl. General Matzky, Şeful Bir. 2 din M.C.G. german. 18, 30 – Dl. General Hauffe

— Dl. Colonel Brătescu 20,00 – Cina la care iau parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. Colonel Davidescu

— Dl. General Matzky

— Dl. Căpitan Adj. Günther

13 octombrie 1941

În cursul dimineţii, Domnul Mareşal Antonescu nu părăseşte casă, fiind ninsoare abundentă.

13, 45 – Domnul Mareşal însoţit de Doamna Mareşal şi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu pleacă cu automobilul la Bucureşti. 16, 15 – Sosirea la Bucureşti.

17,00 – Dl. General Jienescu: Informaţiuni din călătoria făcută în Germania. Prezintă o scrisoare a

Mareşalului Göring, prin care elogiază felul cum s-a comportat aviaţia română în război, dându-i în dar Domnului Mareşal Antonescu un avion „Fieseler – Storch".

17, 50 – Dl. General Iacobici şi Dl. General Hauffe:

expun situaţia de pe front.

18, 30 – Dl. Ministru de Interne: lucru.

19 – 21 – Măsuri administrative. Au fost convocaţi următorii:

— Dl. General Pantazi
— Dl. Amiral Păiş
— Dl. General Sichitiu
— Dl. General Mazarini
— Dl. General Popescu (Ministrul de Interne)
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Ministru Dr. Tomescu
— Dl. Ministru Ing. Buşilă
— Dl. Ing. Lascăr P.A.R.I.D.
— Dl. Dr. Buşniţă
— Dl. General Modreanu (Primar General al Capitalei)
— Dl. Col. Orezeanu

21, 30 – Masa.

14 octombrie 1941

10, 30 – Dl. General Pălăngeanu. Supune Domnului Mareşal programul primirii tineretului german la Breaza.

10, 40 – Dl. Dr. Dănulescu – Ministrul Muncii

11, 10 – Dl. General Iacobici: Instrucţiuni pentru front.

11, 20 – Dl. General Jack Popescu: Informaţiuni interne.

12 – 14 – Domnul Mareşal, însoţit de Dl. Col. Adj. rez. M. Elefterescu inspectează cantinele următoare:

— Cantina din Str. Văcăreşti 41
— Cantina din Colentina 23
— Depozitele „Soc. Frigul”.
— Piaţa Colentina
— Cantina de la Halele Centrale

14,00 – Depune jurământul Dl. Luciliu N. Ştefănescu Preşedintele Secţiei IV-a din Înalta Curte de Casaţie şi

Justiţie. 14, 30 – Dejunul.

17, 20 – În chestiunea cantinelor şi aprovizionărilor:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Modreanu

— D-na Stănescu – Dir. Cantinei din Str. Văcăreşti nr. 41

— D-na Tudor – Dir. Cantinei Colentina 23

— Dl. Mihail Rolescu – Subdirector Soc. „Frigul”.

18, 10 – Dl. Cornăţeanu: Informează pe Dl. Mareşal de situaţia agricolă din Transnistria. 18, 40 – Dl. Ministru al Turciei: Se prezintă fiind înapoiat din Turcia. 18, 55 – Dl. Colonel Orezeanu: Controlul transporturilor economice. 19, 10 – Dl. Arhitect Lotzu.

20, 30 – Cina.

15 octombrie 1941

11,00 – Dl. General Petala: chestiuni personale. 11, 40 – În chestiunea procentului răniţilor de pe front:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Mazarini

— Dl. General Saidac

12, 15 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. Vântu

12, 40 – Dl. General Stoenescu: lucru 14,00 – Dejunul.

15 – 16, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu s-au plimbat pe jos până la „Mioriţa”. La întoarcere a inspectat palatul Preşedinţiei.

17,00 – În chestiunea agriculturii, însămânţării şi moneda în Transnistria:

— Dl. Guvernator Alexianu

— Dl. Cornăţeanu

17, 30 – Dl. Prof. Ion Petrovici: în chestiunea pensionării profesorilor universitari. 18,00 – În chestiunea pescuitului la Vâlcov:

— Dl. General Sichitiu

— Dl. Lascăr
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Amiral Păiş
21,00 – Dl. General Pantazi. În chestiunea transporturilor carburanţilor pentru Capitală.
21, 30 – Masa.
16 octombrie 1941
10, 30 – Dl. General Rosetti. Raportează modul cum a fost primit „Tineretul German” la Breaza.
12,00 – I.P.S.S. Patriarh Nicodim.
12, 25 – Dl. Ministru Oteteleşeanu. În chestiunea şcolilor.
12, 45 – Dl. Procuror Gheorghiade. Raportează rezultatul cercetărilor făcute cu privire la speculă. 13, 50 – Dl. Ministru Killinger. 14, 30 – Dejunul.
16 – 17 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Ministru Mihai Antonescu fac o plimbare prin Cişmigiu. 17,00 – Dl. Guvernator Alexianu.
18, 15 – Prezentare:
— Dl. General Ali Fuad Erden – C-dtul Şc. de Război din Turcia
— Dl. General rez. Hüsnü Erket – Publicist critic militar
19,00 – Dl. Avocat Emil Vasiliu Cluj – În chestiunea evreilor din România.
21,00 – Cina.
17 octombrie 1941
11, 05 – Dl. Guvernator Alexianu cere mutarea guvernământului la Odessa. 11, 10 – Dl. Ministru de Interne: lucru. 11, 40 – Dl. Ing. Const. Brătăşanu: Inventator. 12, 30 – Dl. Prof. Racoviţă (Academia Română)
13,00 – Dl. Mareşal primeşte în sala de recepţie felicitări din partea guvernului pentru căderea Odessei.
13, 15 – Dl. Mareşal însoţit de Guvern iese în balconul Ministerului Afacerilor Străine, fiind ovaţionat de

public.

Muzica militară intonează Imnul Regal Român şi Imnurile ţărilor aliate. 13, 30 – Dl. Guvernator Ottulescu

— Dl. Caranfil

— Dl. Demetrescu 14, 05 – Dl. Colonel Mardare 14, 30 – Dejunul.

15, 25 – Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Dl. Ministru Clodius

— Dl. Ministru Neubacher

17,00 – Dl. Mareşal însoţit de Doamna Mareşal şi de Dl. Ministru Mihai Antonescu pleacă cu maşina la Predeal.

19, 55 – Sosirea la Predeal, unde sunt întâmpinaţi de către Dl. Colonel Grigoriu – Primarul oraşului şi Dl. Maior Rădulescu – Comandantul Grupului de Pază. Dl. Mareşal se întreţine 5 minute cu Dl. Col. Grigoriu asupra lucrărilor de drumuri ce se execută în localitate.

20, 30 – Cina.

18 octombrie 1941

7,00 – Domnul Mareşal iese puţin pe terasă.

10,00 – Dl. Mareşal primeşte în grădină pe Locot. Vergoti din gara Palatului Regal.

10, 30 – Dl. Arhitect Vitezu, Ing. Nicolau şi lt. Zaharescu: se discută asupra lucrărilor ce se execută la casa Domnului Mareşal şi la şoseaua ce mărgineşte vila.

17,00 – Dl. Mareşal iese pe terasă unde rămâne % oră.

19, 40 – Cina.

19 octombrie 1941

11,00 – Dl. Gaiser, proprietarul pensiunei „Timiş” este primit de Dl. Mareşal. 11, 30 – Doamna Goga.

— Dl. von Killinger – Ministrul Germaniei la Bucureşti.

— Doamna şi Domnul Consilier de Legaţie Steltzer. 13, 15 – Dejunul la care iau parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal

— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Domnul Consilier de Legaţie Steltzer
— Dl. von Killinger – Ministrul Germaniei 17, 30 – Dl. Ministru al Turciei
— Dl. Ministru al Croaţiei 18, 10 – Dl. Prof. Lotzu
20,00 – Cina la care iau parte:
— Doamna şi Domnul Mareşal
— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Doamna Goga
— Dl. Arhitect Lotzu
20 octombrie 1941
10,00 – Dl. Profesor Lotzu 12, 10 – Dejunul la care iau parte:
— Doamna şi Domnul Mareşal
— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Doamna Goga
— Dl. Arhitect Lotzu
13, 05 – Plecarea din Predeal spre Bucureşti
15, 30 – Dl. Mareşal se înapoiază cu maşina de la Predeal.
16, 15 – Dl. Mareşal lucrează cu Cabinetul Militar
17, 10 – Dl. General Iacobici: Raportează cu privire la cucerirea Odessei.
18, 25 – În chestiunea organizaţiei „Todt”:
— Dl. Lt. col. Dumitrescu (M.C.G.)
— Dl. Director General Profir (Drumuri) 19, 10 – Dl. Colonel Orezeanu
20, 40 – Dl. Ministru Marinescu: în chestiunea ieftinirii cartofilor 21, 15 – Cina.
21 octombrie 1941
10,00 – Dl. General Zwiedeneck: lucru
11, 20 – În chestiunea aprovizionării cu cereale:
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Subsecretar Stat Negel
— Dl. Minescu

— Dl. Mândru – Dir. Oficiului de Valorif. a Cerealelor

12,00 – Referitor la confecţionarea îmbrăcămintei şi încălţămintei „Standard” pentru studenţi şi funcţionari în atelierele armatei:

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Ministru Dănulescu

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Dobre

— Dl. General Popescu

— Int. Lt. col. Voinescu – Şeful Acel. Conf. Militar

14,00 – Dejun.

17,00 – În chestiunea evacuării şi alimentării spitalelor din întreaga ţară:

— Dl. General Pantazi

— Dl. Ministru Tomescu

— Dl. General Saidac

— Dl. General Mazarini

18, 35 – Dl. Prof. I.D. Ştefănescu: chestiuni personale.

18, 40 – Dl. General Pantazi

— Dl. General Dobre S-a hotărât:

— Recursul la Curtea Militară de Casare şi Justiţie se menţine.

— Descongestionarea Curţii Marţiale de procese care pot fi judecate de instanţele civile

— Reducerea Curţii Marţiale.

— Demobilizarea magistraţilor civili.

19,00 – Dl. Avocat Victor Baranga: chestiuni personale. 19, 10 – Dl. General Voiculescu: lucru.

20,00 – Dl. Ottulescu 20, 30 – Masa.

22 octombrie 1941

10, 25 – Dl. General Vasiliu

— Dl. General Pantazi

Informaţiuni din Transnistria. Întreţinerea prizonierilor. 10, 40 – Dl. Gănescu: chestiuni personale.

11, 10 – Examinarea proiectului de fabricarea coşului

„Brătăşanu”:

— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Costin Stoicescu (A-dtor delegat B.N.R.)
— Dl. General Stoenescu
— Dl. Ing. Ghenea (Uzinele Hunedoara)
— Dl. Ing. Brătăşanu
— Dl. Ing. Popp (Dir. General Reşiţa)

12, 45 – Nunţiul Papal.

13, 30 – Dl. General von Courbiere: prezentare de plecare.

14, 15 – Dejunul.

17, 50 – Conferinţă cu reprezentanţii Ardealului pentru a li se arăta vederile politice ale ţării. 18, 15 – Dl. Col. Spalcke (Ataşat Militar).

19, 30 – Prezentarea ofiţerilor germani de legătură care părăsesc ţara. 19, 45 – Dl. Marin Simionescu Râmniceanu.

21,00 – Masă la Preşedinţie, dată pentru plecarea Domnului General Courbiere. Iau parte:

— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Dl. Ministru Killinger
— Dl. General von Courbiere
— Dl. Căpitan Meyer
— Dl. General Hauffe
— Dl. General Speidel
— Dl. General Gerstenberg
— Dl. Colonel Spalcke
— Dl. Locot. Mein
— Dl. Dr. Steltzer
— Dl. Col. Brătescu
— Dl. Helmut Crous – din propaganda germană
— Dl. Wetterau – din propaganda germană

Dl. Mareşal Antonescu decorează pe Dl. General von

Courbiere cu Ordinul „Coroana României” Clasa I-a cu spade şi panglică de „Virtutea Militară”, iar pe Căpitanul Meyer cu Ordinul „Coroana României”, Clasa 4-a cu spade şi panglică de „Virtute Militară”.

23 octombrie 1941

11,00 – În legătură cu marea industrie:

— Dl. General Pantazi

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Ministru Buşilă

— Dl. General Dobre

— Dl. Colonel Orezeanu

— Dl. Atanasiu (Subdirector General C.F.R.) 13, 15 – Dl. General Stoenescu: lucru.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. General Rosetti: raportează rezultatul Sf. Sinod. 17, 50 – Dl. Nicolae Miclescu: chestiuni personale. 18, 35 – Dl. Prof. Lupaş: chestiuni personale.

24 octombrie 1941

10, 50 – Dl. Eugen Cristescu: informaţii.

11, 35 – Dl. General Stoenescu: lucru.

12, 10 – D-na Alexandrina Cantacuzino: chestiuni personale.

13, 10 – Dl. General Sichitiu: lucru.

13, 40 – Dl. General Pantazi: lucru.

14, 15 – Dejunul.

16, 10 – Doamna şi Domnul Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal. 19, 10 – Sosirea la Predeal.

La sosire, Dl. Mareşal este întâmpinat de către Dl. Maior Rădulescu Comandantul Grupului de Pază.

25 octombrie 1941

10,00 – Domnul Mareşal iese puţin în grădină.

13,00 Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu se duc la Palatul Regal din Sinaia, unde sunt invitaţi la dejun de către M.S. Regele care împlineşte azi 20 de ani. 16,00 – Înapoierea la Predeal.

20,00 – Dl. Ministru Mihai Antonescu: soseşte cu automobilul de la Bucureşti. 20, 30 – Cina, la care participă:

— Doamna şi Domnul Mareşal

— Dl. Ministru Mihai Antonescu

21, 30 – Dl. Med. Cpt. Dr. Drăgănescu (Şeful Spitalului de răniţi din Predeal): chemat de Dl. Mareşal.

4 noiembrie 1941

5, 40 – Plecarea cu trenul din Mamaia, pentru înapoierea la Bucureşti.

10,00 – Soseşte Doamna şi Domnul Mareşal cu trenul de la Mamaia. Pe peronul gării este aşteptat de către Dl. General Pantazi, Dl. General Jack Popescu, Dl. General C. Nicolescu, Dl. General Niculescu-Cociu, Dl. General Gheorghe Radu, Dl. Col. Brezeanu şi Dl. Colonel Adj. Mircea Elefterescu.

10, 15 – Dl. Dr. Paul Adams primeşte însărcinarea de a prezenta un proiect de organizare şi finanţare a creşterii găinilor:

— Sporirea protecţiei lor

— Colectare şi export

12,00 – Dl. Ministru Pană: o comunicare referitor la vizita din Basarabia. 12, 30 – I.P.S. Mitropolit Nifon.

13,00 – Dl. General Voiculescu; expune situaţia internă, agricolă şi şcolară din Basarabia.

14,00 – Dejunul.

16, 30 – D-na Popovici: Informaţiuni. 17, 30 – În chestiunea vagabonzilor:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. General Pantazi

— Dl. Dr. Dănulescu

18,00 – Dl. Victor Orăscu: în chestiunea traficului de devize în Franţa. 18, 45 – Dl. Eugen Cristescu.

19, 15 – 20, 30 – Dl. Iuliu Maniu. 21,00 – Masa.

5 noiembrie 1941

10, 45 – Dl. Colonel Davidescu: lucru. 11,00 – Dl. General Iacobici: lucru.

12, 15 – Dl. Amiral Păiş: măsurile luate cu privire la ordinele primite.

12, 30 – Dl. General Pălăngeanu: prezintă proiectul cu privire la Munca Tineretului.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Ministru de Interne.

17, 40 – Dl. Prof. Dragomirescu (Decanul Facultăţii de Drept – Iaşi): în chestiuni şcolare. 18, 20 – În chestiunea pescăriilor:

— Dl. Dr. Păiş

— Dl. Dr. Buşniţă

19, 10 – Dl. Ministru Valer Pop

21,00 – Masa.

6 noiembrie 1941

10, 50 – Dl. General Pantazi: În chestiunea aprovizionărilor.

11, 20 – Dl. Ministru Killinger: o comunicare din partea Cancelarului Hitler.

11, 35 – Consiliu de Aprovizionare cu:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ministru al Economiei Naţionale

— Dl. Negel

— Dl. General Modreanu

— Dl. General Constantin

— Dl. Minescu – Dir. General I.N.C.O.P.

— Dl. Int. Col. Sireteanu – Dir. Intendenţei M.A.N.

Dl. Mareşal Antonescu a dat dispoziţiuni pentru colectarea, cumpărarea şi repartizarea prin I.N.C.O.P. a cantităţilor de cereale, vite, porci, păsări şi ouă din Basarabia, Bucovina şi Transnistria.

S-au dat dispoziţiuni pentru uscarea şi buna conservare a porumbului din noua recoltă.

Dl. G. Minescu (Director General I.N.C.O.P.) a arătat

măsurile ce s-au luat pentru aprovizionarea cu peşte proaspăt şi sărat pe tot timpul iernii.

S-a raportat asupra situaţiei aprovizionării Capitalei cu cartofi. 13, 20 – Dl. General N. Pălăngeanu: raportează de însărcinarea avută la Tighina. 13, 30 – În chestiunea protejelor:

— Dl. Dr. Ministru Tomescu
— Dl. Dr. Rădulescu
— Dl. General Dr. Saidac
— Dl. Niculecsu
— Dl. Bünger

17,00 – Dl. Ministru Killinger şi Dl. Ministru Marinescu: Chestiuni economice. 18, 50 – Rectorii Universitari: în chestiunea pensionării Profesorilor universitari.

20,00 – Dl. Ottulescu. 20,05 – Dl. Prof. Hortolomei.

20, 15 – D-na Boteanu: chestiuni personale.

21,00 – Masa.

7 noiembrie 1941

10,00 – Dl. Guvernator Ottulescu: Chestiuni de serviciu. 10, 15 – Expune situaţia frontului:

— Dl. Col. Brătescu
— Dl. Col. Bazing

10, 30 – Dl. Ministru de Interne: lucru. 11,00 – Dl. General Iacobici: lucru.

13, 25 – Dl. General Pantazi oferă Domnului Mareşal Antonescu bastonul de Mareşal din partea

Armatei.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Dr. Tomescu prezintă lucrarea „Problema malariei în Dobrogea”. 18, 30 – Dl. Ministru Marinescu: în chestiunea negocierilor cu Germania. 18, 35 – Primesc instrucţiuni în vederea plecării la Berlin:

— Dl. Ministru Buşilă
— Dl. Colonel Orezeanu

— Dl. Col. Teodorescu

19, 15 – I.P.S. Mitropolit Bălan: Expune situaţia şcolilor din Ardeal.

19, 45 – Dl. General de Divizie Döhla se prezintă Domnului Mareşal ca reprezentant al Domnului Mareşal Rundstet şi General Manstein pentru defilarea de mâine.

21,00 – Masa.

21, 45 – Dl. General Jienescu: prezintă decretele pentru decorarea ofiţerilor aviatori cu ocazia zilei de mâine.

8 noiembrie 1941

8, 30 – Soseşte trenul special în gara Mogoşoaia cu Dl. Mareşal Keitel. A fost salutat la descindere de către:

— Dl. Ministru Mihai Antonescu – Vicepreşedinte

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat al Apărării Naţionale

— Dl. General Iacobici – Şeful Marelui Stat Major

— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu – Reprezentant al Domnului Mareşal Antonescu

S-a trecut în revistă ambele companii de onoare (română şi germană), după care a plecat la Palatul Regal, unde a fost găzduit.

Pe lângă persoana Mareşalului Keitel a fost ataşat şi Dl. General Macici, care l-a primit de la graniţă (Curtici).

9, 10 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Mihai Antonescu şi de Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu se duc la Palatul Regal unde Dl. Mareşal este aşteptat de către întreg guvernul, pentru a felicita pe M.S. Regele cu ocazia zilei onomastice şi pentru a-l decora cu această ocazie, cu Ordinul „Mihai Viteazul” în toate trei clasele.

9, 18 – Dl. Mareşal Antonescu soseşte la Palat, fiind întâmpinat de către Dl. Col. Adj. Mardare.

Ia contact cu membrii guvernului, după care se intră în Sala Tronului împreună cu membrii Casei Civile şi Militare a M.S. Regelui.

9, 20 – M.S. Regele şi M.S. Regina intră în Sala Tronului luând loc în faţa Tronului.

Dl. Mareşal Antonescu înaintează câţiva paşi către M.S. Regele pe al cărui piept aşază însemnele Ordinului „Mihai Viteazul”, dând acolada.

Felicită apoi pe M.S. Regele pentru ziua onomastică în numele guvernului, după care M.S. Regele strânge mâna membrilor guvernului.

Se procedează apoi la ţintuirea drapelului „Mihai Viteazul”, al Diviziei 21, care a fost citată de trei ori prin ordin de zi, pentru bravura ostaşilor pe câmpul de luptă.

Ţintele se bat în ordinea următoare:

— M.S. Regele

— M.S. Regina Mamă

— Dl. Mareşal Antonescu

— Dl. General Pantazi – Subsecretar de Stat M.A.N.

— Dl. General Jienescu – Subsecretar de Stat Min. Aerului

— Dl. General Dăscălescu – Comand. Diviziei 21

După aceasta, M.S. Regele, M.S. Regina şi Dl. Mareşal Antonescu se retrag. 9, 40 – Primirea de către M.S. Regele a Domnului Mareşal Keitel în prezenţa M.S. Regina, Domnului Mareşal Antonescu şi a Domnului Ministru Mihai Antonescu.

9, 50 – Cortegiul regal pleacă la „Arcul de Triumf” pentru a asista la defilare, în ordinea următoare:

— Maşina nr. 1: M.S. Regele şi Dl. Mareşal Antonescu

— Maşina nr. 2: Mareşalul Keitel şi Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Maşina nr. 3: Dl. Colonel Mardare şi Dl. Colonel Andronescu

— Maşina nr. 4: Dl. Col. Adj. M. Elefterescu

10,00 – M.S. Regina şi D-na Mareşal Antonescu iau loc în tribună.

Cortegiul Regal în maşini, trece în revistă trupele

aflate înşirate între Arcul de Triumf şi Hipodrom.

M.S. Regele, în faţa Arcului de Triumf decorează drapelele şi ofiţerii cu ordinul „Mihai

Viteazul”.

M.S. Regele, Dl. Mareşal Antonescu şi Dl. Mareşal Keitel trec apoi în tribuna regală, unde primesc defilarea trupelor sosite de pe front. Defilarea a durat 2 ore. Au luat parte următoarele unităţi:

— Divizia de Gardă

— Unitatea de trupă germană, cu reşedinţa în Bucureşti, care a participat la luptele de la

Odessa

— Divizia de Grăniceri

— Divizia Blindată

După defilare, se formează din nou cortegiul regal, care se îndreaptă spre Palatul Regal, în ordinea următoare:

— Maşina nr. 1: M.S. Regele şi M.S. Regina

— Maşina nr. 2: Dl. Mareşal Antonescu şi Dl. Mareşal Keitel

— Maşina nr. 3: Dl. Colonel Mardare şi Dl. Colonel Andronescu

— Maşina nr. 4: Dl. Col. Adj. M. Elefterescu

14, 30 – Are loc masa Cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul”, la care a luat cuvântul Dl. Mareşal Antonescu şi a răspuns M.S. Regele.

16,00 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu se înapoiază la Preşedinţie. 17,00 – Dl. Mareşal Keitel soseşte la Preşedinţie şi expune Domnului Mareşal situaţia întregului front. 17, 30 – Dl. Mareşal Antonescu decorează pe următorii ofiţeri germani:

— Dl. Mareşal Keitel – Ordinul „Steaua României” în grad de „Mare Cruce”.

— Dl. Comandor Bürkner – Ordinul „Steaua României” cu spade, în gradul de „Comandor”, cu panglică

şi „Virtutea Militară”.

— Dl. Colonel Münch – Ordinul „Steaua României” cu spade, în gradul de „Comandor”, cu panglică şi „Virtutea Militară”.

— Dl. Căpitan au. Gabriel – Ordinul „Steaua României” cu spade, în gradul de „Ofiţer”, cu panglică şi „Virtutea Militară”.

Aceşti trei ofiţeri erau din serviciul de Stat Major al Mareşalului Keitel.

— Dl. Maior Tessmar Max – Ordinul „Steaua României” cu spade, în gradul de „Ofiţer” cu panglică şi „Virtutea Militară”.

Acest ofiţer era din Statul Major al Domnului General Döhla, sosit la Bucureşti pentru a reprezenta la defilarea din ziua de 8 noiembrie 1941 pe Mareşalul Rundstedt Comandantul Armatei de Sud şi pe Generalul Manstein, Comandantul Armatei 11.

17, 40 – Are loc ceaiul la Preşedinţie, la care iar parte Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu, Mareşalul Keitel, Dl. Ministru Killinger, Membrii Guvernului şi Membrii Diferitelor Legaţii străine.

18, 45 – Dl. Mareşal Antonescu însoţind pe Dl. Mareşal Keitel, se duc la gara Mogoşoaia. Membrii guvernului aşteptau pe peronul gării.

Dl. Mareşal Antonescu, având în dreapta sa pe Dl. Mareşal Keitel, trece în revistă ambele Companii de Onoare (română şi germană). Ulterior, Dl. Mareşal Keitel se urcă în vagonul său, dând mâna cu Dl. Mareşal Antonescu şi Dl. Ministru Mihai Antonescu. 19,00 – Pleacă trenul.

19, 10 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Ministru Mihai Antonescu, fac o plimbare cu maşina prin oraş.

20, 30 – Masa.

9 noiembrie 1941

12,00 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu

vizitează expoziţia de alimente, organizată de M.A.N. din Piaţa Senatului, iar ulterior expoziţia de armament din Piaţa 6 Septembrie.

Domnul Mareşal este aclamat de mulţime. 14,00 – Dejunul.

În după amiaza zilei rămâne în casă ocupându-se cu diferite chestiuni de Stat.

10 noiembrie 1941

10,00 – Dl. Ministru de Interne: lucru.

12,00 – D-na Alexandrina Cantacuzino în fruntea unei delegaţii prezintă Domnului Mareşal un pergament ca omagiu, din partea Soc. Ortodoxe a Femeilor Române. 14,00 – Dejunul.

17, 30 – Dl. General Macici: Se prezintă pentru înapoiere din misiunea avută de a însoţi pe Mareşalul Keitel la frontieră.

18, 30 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Ministru Mihai Antonescu se duc la Legaţia Germană.

18, 55 – Se discută aprovizionarea Capitalei şi a întregii ţări:

— Dl. General Constantin
— Dl. General Modreanu
— Dl. Ministru de Interne
— Dl. Minescu.

21,00 – Masa.

11 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Lucru, singur în birou.

11,00 – Dl. General Pantazi: chestiuni de serviciu.

12,00 – În chestiunea transporturilor marine la Nicolaev şi dragarea minelor:

— Dl. General Iacobici
— Dl. Amiral Păiş
— Dl. Amiral Fleischer

— Dl. Lt. col. Lufting

13, 10 – Dl. Dr. Lupu: chestiuni de ordin general la ordinea zilei. 13, 35 – Dl. Ing. Victor Stoika: referitor la anchetele de la C.F.R. 13, 40 – Dl. Arhitect Lotzu: chestiuni în legătură cu vila de la Predeal.

14,00 – Dejunul.

17,00 – În chestiunea „Fundaţiilor Regale”:

— Dl. Profesor Caracostea

— Dl. General Stoenescu

17, 50 – Dl. Ing. Ştefănescu: chestiuni de ordin economic.

19,00 – Dl. Ing. Mataş: cu privire la introducerea gazului „Metan” în ţară.

19, 35 – Dl. Dr. Adams: prezintă proiectul de organizare şi finanţare a creşterii găinilor.

20,00 – Dl. General Gheorghe Radu: prezintă lucrările ordonate.

21,00 – Doamna şi Domnul Mareşal asistă la rularea mai multor jurnale de pe frontul românesc în sala de festivităţi a Preşedinţiei.

12 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Lucru în birou.

10, 30 – Dl. General Iacobici: lucru.

11,00 – Consiliu de aprovizionare cu:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Subsecretar de Stat Negel

— Dl. General Modreanu

— Dl. General Constantin

— Dl. Minescu – Director General I.N.C.O.P.

— Dl. Int. Col. Sireteanu – Dir. Intendenţei M.A.N.

— Dl. Colonel Orezeanu – Director General C.F.R.

Dl. Subsecretar de Stat Negel a făcut un raport

asupra condiţiunilor producţiei sfeclei şi fabricaţiei zahărului din noua recoltă.

Dl. Mareşal Antonescu a arătat stadiul însămânţărilor din acest an şi a dat dispoziţiuni pentru înlocuirea parţială a grâului prin fabricarea pâinii cu mălai şi cartofi.

Apoi Domnia sa a mai dat dispoziţiuni pentru asigurarea în vederea campaniei agricole de primăvară, a stocurilor de grâu de sămânţă.

Dl. General N. Bădescu – Comisarul Special al Guvernului pentru aprovizionarea cu lemne – a arătat că până la sfârşitul lunii martie 1942, urmează să fie aduse în Capitală încă 57.000 kgr. lemne.

Dl. Gr. Popescu – Secretar General la Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării – a arătat situaţia aprovizionărilor populaţiei cu articole de îmbrăcăminte şi încălţăminte.

14,00 – Dejunul.

17, 30 – I.P.S. Mitropolit Valeriu Traian – Prezentare pentru luarea conducerii Bisericii Româno-unite (Blaj).

18,00 – Dl. Cornăţeanu: în chestiunea agriculturii din Transnistria.

18, 30 – Dl. Colonel Corneliu Negulescu: chestiuni personale (solicită un post).

18, 50 – Dl. General Calotescu: chestiuni de serviciu.

19, 15 – Dl. Ministru Dr. Tomescu: chestiuni de serviciu.

13 noiembrie 1841

10, 45 – Dl. Ministru de Interne: lucru. 10, 55 – Dl. General Pantazi: instrucţiuni.

11,00 – Consiliu cu Guvernatorii Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei.

Consiliul s-a ocupat de probleme administrative, economice şi financiare ale Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei.

Dl. Mareşal a dat dispoziţiuni ca pentru conlucrarea

armonioasă dintre aceste provincii şi guvern, toate actele să treacă prin Cabinetul special înfiinţat la Preşedinţie.

Guvernatorul Transnistriei a expus măsurile luate pentru valorificarea bogăţiilor acestei provincii, pentru punerea în funcţiune a unora din întreprinderile industriale locale şi pentru intensificarea transporturilor economice.

S-au dat apoi dispoziţiuni generale pentru aprovizionarea cu lemne de foc, petrol, zahăr, maşini şi unelte agricole, seminţe pentru campania agricolă de primăvară etc. 13,00 – Dejun intim la Palatul Regal. 17 – 20 – Continuarea Consiliului cu Guvernatorii. 20, 10 – Dl. General Rosetti: se prezintă de plecare din guvern.

14 noiembrie 1941

10, 40 – Dl. General Zwiedenck: lucru.

11,00 – Conferinţa de colaborare la Marele Stat Major.

13, 30 – Chestiuni economice:

— Dl. Ministru Neubacher

— Dl. Dr. Cuglist

14,00 – Dejunul.

18,00 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu pleacă cu automobilul la Predeal.

20, 10 – Se serveşte o gustare în salonul automobilului. În afară de Doamna şi Domnul Mareşal, iau parte:

— Doamna Goga

— Pictorul Isache Mirea

— Căpitan Anghel Nicola

— Căpitan Georgescu Ioan

22,00 – Automobilul ajunge în gara Predeal. Domnul Mareşal este primit de Dl. Colonel Grigoriu, ofiţerii din Batalionul de Vânători Munte şi ofiţerii jandarmi din compania de pază. De la gară la vilă, drumul se face cu sania.

15 noiembrie 1941

Domnul Mareşal nu a primit pe nimeni în afară de pictorul Isache Mirea.

16 noiembrie 1941

10 – 12 – Domnul Mareşal acordă o şedinţă pictorului Isache Mirea. 12, 15 – Doseşte Dl. Ministru Mihai Antonescu cu Dl. Simionescu. La dejun iau parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal

— Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Doamna Goga

— D-ra Ilse Steinhoff (ziaristă germană de la revista germană Berlin-Roma-Tokio)

— Dl. Simionescu

14, 25 – Doamna şi Domnul Mareşal împreună cu Doamna Goga vizitează sera şi crescătoria de pasări.

Ziarista germană Ilse Steinhoff scoate câteva fotografii cu Doamna şi Domnul Mareşal. După amiază soseşte la Predeal Dl. Arhitect Lotzu.

17 noiembrie 1941

10 – 13 – Doamna Mareşal şi Dl. Ministru Mihai Antonescu vizitează diferite instituţiuni din Braşov.

13 – 14 – Se serveşte masa la vilă, la care iau parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal

— Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Doamna Goga

— Pictorul Isache Mirea

15,00 – Plecarea cu automotorul spre Bucureşti (Mogoşoaia), unde ajunge la ora 17, 20.17, 20 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu sosesc cu automotorul de la Predeal. Este întâmpinat de către următorii, pe peronul gării Mogoşoaia:

— Dl. General D. Popescu – Ministrul Internelor

— Dl. General Jack Popescu – Subsecretar de Stat la Interne

— Dl. General Leoveanu – Şeful Siguranţei Generale

a Statului

— Dl. General Gheorghe Radu – Pref. Poliţiei Capitalei

— Dl. Col. Orezeanu – Director General C.F.R.

— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu – Director de Cabinet al Domnului Mareşal Antonescu 17, 40 – Dl. Ministru de Interne: expune situaţia internă

18, 15 – În chestiunea aprovizionării Capitalei cu lemne:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. General Bădescu

18, 35 – Face expunerea celor discutate în Germania:

— Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Dl. Ministru Marinescu

19, 25 – În chestiunea aprovizionării Capitalei:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Constantin

— Dl. General Modreanu

— Dl. Col. Sireteanu

— Dl. Minescu

— Dl. General Bădescu

21,00 – Masa.

18 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 30 – Dl. General Pantazi: primeşte instrucţiuni referitoare la demobilizarea armatei. 11,00 – Dl. Ministru de Interne: prezintă rezultatul plebiscitului. 12, 25 – Dl. General Vasiliu: chestiuni de ordin general. 14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. General Panaitescu: chestiuni de ordin general.

17, 30 – D-na General Glogojanu: chestiuni

personale.

17, 50 – Dl. Grigore Popescu – Secretar General Ministerul Industriei.

18,00 – Dl. Profesor Mânuilă: chestiunea minorităţilor în Stat şi a statisticilor.

18, 45 – Dl. Eugen Cristescu: informaţiuni.

19, 45 – Dl. Oteteleşeanu: chestiuni în legătură cu Ministerul Educaţiei Naţionale.

20, 45 – Masa.

19 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 10 – Dl. Eugen Cristescu: prezintă rezultatul negativ avut în obţinerea cauciucului sintetic. 10, 15 – Dl. General Iacobici: lucru.

11,00 – Consiliu de Coordonare sub preşedinţia Domnului Mareşal Antonescu, la care au luat parte:

— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Dl. General Sichitiu
— Dl. General Stoenescu
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Subsecretar de Stat Pană
— Dl. Subsecretar de Stat M. Vulcănescu
— Dl. General C. Constantin

S-au luat noi măsuri de aprovizionare a armatei şi populaţiei civile. S-a hotărât ca evreii să plătească o taxă fixă în locul prestării muncii de folos obştesc. S-au dat dispoziţiuni pentru crearea unui birou de transporturi, acesta pentru a combate căruţaşii şi camionagii care cer preţuri exagerate şi care pe viitor vor fi bătuţi în pieţele publice. S-a dispus blocarea cantităţilor de orz.

S-a dispus să se înceapă o intensă propagandă pentru dezvoltarea creşterii iepurilor de casă, spre a fi puşi în consumaţie.

S-au dat dispoziţiuni asupra măsurilor de luat pentru

asigurarea cantităţilor necesare de fier pentru căruţe, caele, colţi şi potcoave. 13,00 – Dl. Ministru Neubacher: chestiuni economice.

14,00 – Dejunul.

17, 25 – Dl. Ministru Marinescu

— Dl. General Constantin

— Dl. Minescu

17, 40 – Dl. General Zaharescu prezintă lucrarea ordonată cu privire la fortificaţii. 18,00 – Dl. General Racoviţă prezintă situaţia Corpului de Cavalerie aflat în Ucraina. 18, 40 – Dl. Ministru Filotti: informaţiuni din Ungaria.

19, 15 – În chestiunea Decretului Lege pentru înfiinţarea Centralei pentru valorificarea animalelor şi produselor animale:

— Dl. Aurelian Pană

— Dl. Radulovici

— Dl. General Dobrescu

19, 30 – Dl. Ottulescu: chestiuni de serviciu

20, 40 – Dl. Dr. Tomescu: în chestiunea tifosului exantematic.

20 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 55 – În chestiunea aprovizionărilor şi capturilor din Crimeea şi Marea de Azov:

— Dl. General Racoviţă

— Dl. General Dobre

13,00 – Dl. Consul Windecker: se prezintă pentru părăsirea ţării, fiind transferat la Riga. 14,00 – Dejunul.

16, 45 – Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. General Stoenescu

— Dl. Ottulescu – Guvernatorul B.N.R.

1. Creditul ţărănesc

2. S-a discutat acordurile şi convenţia economică cu germanii. 18,00 – Anchetarea abuzurilor şi fraudelor relativ la aprovizionarea cu carne a Capitalei:

— Dl. General Sichitiu

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ministru de Justiţie

— Dl. General Constantin

— Dl. General Modreanu

— Dl. Minescu

— Dl. Lt. col. Magistrat Velciu 20,05 – Al. Arhitect Lotzu: primeşte instrucţiuni referitoare la vila de la Predeal.

21, 30 – Masa.

21 noiembrie

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Consiliu de colaborare la Marele Stat Major.

13,00 – Dl. Prof. Emil Haţieganu: chestiuni cu privire la Ardealul cedat.

14,00 – Dejunul.

În după amiaza zilei Domnul Mareşal lucrează în birou.

21,00 – Masa.

22 noiembrie

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – În chestiunea benzinei octanice, păcurii şi convenţia cu germanii:

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. General Dobre

— Dl. General Jienescu

12,00 – Domnul Mareşal vizitează pe M.M.L.L. Regele şi Regina la Palatul din Calea Victoriei, înainte de plecarea M.M.L.L. în Italia.

13,00 – Dl. Mareşal vizitează casa proprietate din Str. Paharnicului.

13, 40 – Dl. Profesor Firţu.

14, 15 – Dejunul.

16, 20 – D-na Popovici: informaţiuni. 18,00 – În chestiuni economice:

— Dl. Ministru Killinger

— Dl. Ministru Marinescu

19 – 19, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Colonel Adj. M. Elefterescu fac o plimbare pe jos pe Calea Victoriei până la Poştă, de unde se înapoiază cu maşina la Preşedinţie.

23 noiembrie

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 15 – Domnul Mareşal Antonescu primeşte în sala de conferinţe a Preşedinţiei rezultatul plebiscitului.

Erau prezenţi Domnii:

— Vicepreşedintele Consiliului Mihai Antonescu

— Gh. Lupu – Prim Preşedinte al înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

— Prof. I. Simionescu – Preşedintele Academiei Române

— D. Cihodariu – Preşedinte la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

— I. Ionescu-Dolj – Prim Preşedinte al Consiliului Legislativ

— Dl. Prof. Horia Hulubei – Rectorul Universităţii din Bucureşti

— Etc., etc.

Dl. Prim Preşedinte Gh. Lupu citeşte procesul-verbal de constatare a rezultatului votării plebiscitare pe întreaga ţară din zilele de 9 – 15 noiembrie 1941:

— Voturi exprimate „Da” = 3 446 889

— Voturi exprimate „Nu” = 68

După citirea procesului verbal şi înmânarea documentului oficial, Dl. Mareşal Antonescu răspunde mulţumind membrilor Comisiunii pentru munca depusă şi naţiunii întregi pentru încrederea şi sprijinul acordat. 10, 45 – Dl. Ministru de Interne: informaţiuni.

11, 45 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu pleacă cu automotorul la Predeal, însoţiţi fiind de Doamna Goga.

La plecarea trenului sunt prezenţi:

— Dl. General D. Popescu – Ministrul de Interne

— Dl. General Vasiliu – Insp. General al Jandarmeriei

— Dl. General Gheorghe Radu – Prefectul Poliţiei Capitalei

— Dl. General Popescu Jack – Subsecretar de Stat la Externe

— Dl. Col. Adj. Elefterescu – Director de Cabinet şi Adjutant al Conducătorului

— Maior Adj. Niculescu Eugen

— Dl. Isachi Mirea – pictor în tren iau loc:

— Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu

— Doamna Goga

— Maior Adj. Niculescu Eugen

— Dl. Isachi Const. Mirea

— Suita

13, 50 – Sosirea în gara Predeal. La sosire întâmpină:

— Dl. Col. Grigoriu – Primarul Predealului

— Maior Jand. Rădulescu

13, 55 – Plecarea cu maşina la vila Domnului Mareşal.

14,00 – Sosirea la vilă.

14, 15 – Dejunul, la care iau parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu

— Doamna Goga

15 – 18 – Domnul Mareşal pozează pictorului Isachi Mirea. 20,00 – Cina, la care iau parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu
— Doamna Goga
— Dl. Avocat Chiriţescu
24 noiembrie 1941
10 – 12 – Domnul Mareşal pozează pictorului 13, 30 – Dejunul, la care sunt invitaţi:
— Doamna Goga
— Dl. Isachi C. Mirea
— Dl. Prof. Lotzu
— Dl. au. Chiriţescu
— Căpitan Firea
— Căpitan Niculescu
— Locot. Trăistaru
— Locot. Nitra
— Locot. Ilenuţ
— Locot. Drăgan
— Sublocot. Mateescu M.
15,00 – Doamna Mareşal primeşte în audienţă pe Doamna Pisoschi. 16,00 – Doamna Mareşal primeşte pe D-na Gügenberger fotografă. 19,00 – Plecarea Domnului Mareşal din Predeal, cu automotorul. La plecare sunt prezenţi:
— Dl. Colonel Grigoriu, Primarul Oraşului
— Maiorul Jand. Rădulescu
— Locot. Nitra în tren iau loc:
— Doamna şi Domnul Mareşal
— Doamna Goga
— Doamna Gügenberger
— Dl. Isachi Mirea – pictor
— Dl. Maior adj. Niculescu Eugen
20,00 – Masa de seară. La masă sunt invitaţi toţi ofiţerii ce însoţesc pe Domnul Mareşal şi Dl. Pictor Isachi.
21, 50 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu sosesc cu automotorul în gara Mogoşoaia, venind de la Predeal.

Pe peronul gării au fost întâmpinaţi de către:

— Dl. Jack Popescu – Subsecretar de Stat la Min. Interne

— Dl. General Leoveanu – Directorul General al Siguranţei Statului

— Dl. General Gheorghe – Prefectul Poliţiei Capitalei

— Dl. Col. Adj. M. Elefterescu – Director de Cabinet şi Adjutant al Domnului Mareşal. 22, 15 – Domnul Ministru de Interne supune Domnului Mareşal situaţia internă pe timpul absenţei D-sale.

25 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Consiliul Ministerului de Interne.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Manolescu Strunga: în chestiunea fabricilor de zahăr din Transnistria. 17, 30 – Dl. V. Dimitriuc. 18,00 – Dl. General C. Dona. 18, 30 – Dl. Brătescu Voineşti.

26 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Dl. Prof. Emil Haţieganu: în chestiunea românilor din Ardealul cedat. 11, 30 – Pentru a-l numi Primar General al capitalei:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. General Int. rez. Florescu C. 12,00 – Dl. General Iacobici: lucru.

13,00 – Dl. Colonel Valfrè di Bonzo – Ataşat Militar Italian: prezentare de plecare.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. General Hauffe: expune situaţia frontului.

17, 30 – Dl. Profesor Taşcă: în chestiunea Primăriei Bârladului.

18,00 – Dl. Gheorghe Vrânceanu: chestiuni în legătură cu Universitatea şi Casa Şcolilor. 18, 30 – Dl. General Lukasch – Şeful Marelui Stat Major Bulgar: prezentare în trecere spre Berlin. 19,00 – Dl. Nicolae Miclescu: chestiuni personale.

21, 30 – Doamna şi Domnul Mareşal însoţiţi de Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu se duc la gara Mogoşoaia pentru a petrece pe M.M.L.L. Regele şi Regina, care pleacă într-o călătorie de plăcere în Italia.

22,00 – Masa.

27 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 30 – Dl. General Dumitrescu Petre – C-dtul Armatei 3-a: exprimă situaţia armatei sale de pe front.

11,00 – Consiliu de Miniştri la care au luat parte:

— Dl. Dr. Tomescu – Ministrul Muncii

— Dl. C. Stoicescu – Ministrul Justiţiei Secretari de Stat la Ministerul Culturii Naţionale:

— Dl. Prof. Enric Oteteleşeanu

— Dl. General Victor Iliescu

— Dl. Prof. I. Sandu

— Dl. Dr. Dănulescu – Secretar de Stat al Muncii Consiliul a discutat toate problemele în legătură cu:

— Educaţia extraşcolară a tineretului.

— Construirea de cantine pentru tineret în oraşe şi la sate.

— Construirea de localuri tip pentru autorităţi, şcoli, pieţe şi locuinţe pentru săteni.

— Problema cadrelor medicale şi măsurile ce urmează să se ia.

— Problema desfiinţării Mitropoliilor Basarabiei şi Olteniei – a fost rezolvată Consiliului de Stat.

14,00 – Dejunul.

16, 45 – Dl. Dr. Steltzer: chestiuni economice.

17, 30 – Conferinţă cu Rectorii, Decanii şi Directorii învăţământului Superior din Ţară. S-au discutat chestiuni privind:

— Funcţionarea învăţământului Superior în conformitate cu marile interese ale Statului;

— Modul în care va fi sărbătorită ziua de 1 decembrie în cadrul Universităţilor;

— Organizarea vieţii studenţeşti şi măsurile de ajutorare a studenţilor săraci şi merituoşi;

— Examenele ulterioare ale studenţilor mobilizaţi;

— Măsurile aplicate pentru purificarea învăţământului Superior;

— Aprovizionarea cu lemne a şcolilor;

— Sporul de salarii la membrii copului didactic.

S-a hotărât ca toate problemele de ordin general (şcoala, biserica, armata şi instituţiunile) să fie cercetate şi soluţionate în cadrul Consiliului de Stat.

21, 30 – Masa.

28 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului. 10, 50 – Dl. Ministru de Interne.

— Dl. General Florescu C. – este numit Primar al Capitalei. 11,00 – Consiliu de Colaborare la M. St. Major.

13, 30 – director Eftimie Antonescu – Donaţia unui spital pentru invalizi

— Dl. Jean Dumitrescu

— Dl. Profesor Mrazec – în chestiunea gazului metan

14,00 – Dejunul.

17,00 – În chestiunea Ardealului cedat:

— Dl. Prof. Haţieganu

— Dl. Ministru Filotti

17, 10 – Doamna şi Domnul Mareşal vizitează pe Ministrul Americii, care este grav bolnav. 18,00 – Are loc împărţirea decoraţiilor germane ofiţerilor şi subofiţerilor

români, în localul Ş coalei Superioare de Război.

Dl. Mareşal însoţit de Dl. Colonel Adj. M. Elefterescu sunt primiţi la intrare în Şcoala Superioară de Război de către Dl. General Hauffe, Şeful Misiunei Militare Germane în România.

Se trece apoi la distribuirea ordinului „Crucea de Fier" ofiţerilor şi trupei române, în prezenţa Domnului Mareşal.

În faţa Şcolii Superioare de Război are loc retragerea cu torţe, unde muzica militară germană a intonat Imnul Regal şi Imnul German.

Ulterior, în automobile ne-am transportat la cazinoul ofiţerilor germani unde s-a servit o gustare.

19, 30 – Dl. General Stoenescu: lucru.

21, 30 – Masa.

29 noiembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 15 – Dl. Ministru de Interne: Informaţiuni.

10, 30 – Dl. General Pantazi şi Dl. General Jienescu, conferă Domnului Mareşal din partea M.S. Regelui Ordinul „Virtutea Aeronautică" în toate clasele.

11,00 – Consiliul Economic şi de Aprovizionare sub preşedinţia Domnului Mareşal Antonescu, la care iau parte Domnii:

— General D. Popescu – Ministrul Internelor

— General Sichitiu – Ministrul Agriculturii

— General Stoenescu – Ministrul Finanţelor

— I. Marinescu – Ministrul Economiei Naţionale

— General Pantazi – Subsecretar de Stat al Armatei de Uscat

— General Zwiedeneck – Subsecretar de Stat al Românizării

— Aurelian Pană – Subsecretar de Stat al Min.

Agriculturii

— Mircea Vulcănescu – Subsecretar de Stat al Finanţelor

— General C. Constantin – Subsecretar de Stat al Aprovizionării

— Gh. Minescu – Dir. General I.N.C.O.P.

— General C. Florescu – Primar General al Capitalei

— General N. Bădescu – Comisar al Aproviz. cu lemne

— Int. Col. Sireteanu – Dir. Intendenţei M.A.N.

— General Rodrig Modreanu

S-a expus situaţia aprovizionărilor şi măsurile luate.

S-a hotărât ca transporturile de păsări tăiate din Basarabia şi Bucovina să fie complet libere.

S-au dat dispoziţiuni pentru majorarea producţiei de peşte, construirea unui nou abator, înfiinţarea unei reţele de frigorifere şi mutării.

S-a expus situaţia aprovizionărilor cu lemne a Capitalei şi oraşelor de provincie. 13, 45 – Dl. Dr. Viggo Jensen – gazetar danez şi cunoscut scriitor (interviu). 14, 15 – Dejunul.

18, 30 – Dl. Pamfil Şeicaru: chestiuni de ordin general.

20,00 – Dl. Lt. Colonel Căpitănescu: expune situaţia oraşului Caracal.

21, 30 – Masa.

22 decembrie 1941

10,00 – Dl. Mareşal fiind bolnav, însărcinează pe Dl. General Pantazi pentru a decora în numele D-sale pe răniţii din Spitalul Militar „Regina Elizabeta”.

13,00 – Dl. Colonel Spalke: se prezintă Domnului Mareşal, pentru a-i face cunoscut că, Cancelarul Hitler a luat comanda Armatei de Uscat a Reichului.

14,00 – Dejunul.

15,00 – Instrucţiuni cu privire la front:

— Dl. General Iacobici

— Dl. General Tătăranu

23 şi 24 decembrie 1941

Dl. Mareşal fiind gripat, este reţinut de medic în casă. 25, 26, 27 şi 28 decembrie 1941

Domnul Mareşal Antonescu fiind gripat, este reţinut de medic în casă.

29 decembrie 1941

Domnul Mareşal lucrează în cabinetul particular. 18, 30 – Doamna şi Domnul Mareşal asistă la rularea unui film cinematografic în sala Preşedinţiei.

30 decembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

12,00 – Dl. General de Divizie von Rothkirch – Şeful legăturilor din Transnistria: Prezentare. 12, 15 – Dl. General Iacobici: lucru în legătură cu operaţiile de pe front. 12, 25 – Dl. General Stoenescu: lucru. 14,00 – Dejunul.

În după amiaza zilei, Dl. Mareşal rămâne în casă.

31 decembrie 1941

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

12, 30 – Nunţiul Apostolic: prezintă felicitări pentru Anul Nou.

12, 50 – Dl. General Emil Pălăngeanu: chestiuni în legătură cu Munca Tineretului.

14,00 – Dejunul.

După amiază Dl. Mareşal rămâne în casă, fiind încă suferind.

1 ianuarie 1942

10, 30 – Este primit în audienţă Dl. General Popescu Sanitarul, care îi prezintă urări din partea Societăţii „Naţionale de Gaz Metan” cu ocazia Noului An. 10, 50 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Col. Adj. Mircea Elefterescu se duc la Mitropolie. 11,00 – Sosesc la M.M.L.L. Regele şi Regina.

Se oficiază un Te Deum. 12, 15 – M.M.L.L. Regele şi Regina şi Dl. Mareşal Antonescu, primesc în Sala Tronului felicitările guvernului.

13, 15 – Idem, se primesc felicitările Corpului Diplomatic şi Şefilor Misiunilor Militare Germană şi Italiană.

14,00 – Dl. Mareşal primeşte în Sala de Consiliu felicitările ofiţerilor din Cabinetul Militar al Preşedinţiei, prin Dl. Colonel Davidescu, Şeful Cabinetului.

14, 10 – Dl. Ministru General Popescu Dumitru se prezintă Domnului Mareşal pentru avansarea în grad (General de Corp de Armată).

18,00 – Dl. Ministru Killinger este primit în audienţă de lucru.

21,00 – Masa.

2 ianuarie 1942

Dl. Mareşal lucrează dimineaţă singur în birou.

14,00 – Dejunul.

17, 30 – Dl. Ministru Petrovici: audienţă de lucru.

19,00 – D-na Mariana Boteanu: chestiuni personale.

20, 30 – Masa.

3 ianuarie 1942

10,00 – Consiliu financiar, la care au luat parte:

— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Dl. General Stoenescu
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Guvernator Ottulescu
— Dl. Răzmeriţă

13, 45 – Dl. General Pantazi se prezintă, fiind înapoiat de pe front: Supune Domnului Mareşal constatările făcute pe front. 14, 30 – Dejunul.

17, 30 – Dl. Ministru de Interne: prezintă nişte documente la semnat. 18,00 – Dl. Mareşal se duce singur la dentistul Fessler.

21,00 – Masa.

4 ianuarie 1942

11,00 – Prezintă Domnului Mareşal darul oferit de Cancelarul Hitler (o maşină blindată „Mercedes Benz”):

— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. General Gerstenberg
— Dl. Dr. Stelzer
— Maiorul Engel Gerhardt
— Maiorul Kempke
— Căpitanul Dragas Fritz
— Locot. Eigrenberg Fritz
— Ing. Glock
— Ing. Richer
— Un ofiţer german

Domnul Mareşal le mulţumeşte şi decorează pe toţi membrii delegaţiei. 11, 30 – Dl. Subsecretar de Stat Petrescu: supune planul de activitate al departamentului său. 12,00 – Dl. Inginer Amedeu Ghiţescu: chestiuni personale. 12, 30 – În chestiunea aprovizionărilor trupelor operative:

— Dl. General Pantazi
— Dl. General Iacobici
— Dl. General Petre Dumitrescu
— Dl. General Tătăranu
— Dl. General Gh. Dobre 14, 30 – Dejunul.

18,00 – Maiorul Engel primeşte instrucţiuni din partea Domnului Mareşal referitor la mesajul pentru Cancelarul Hitler – cu privire la nevoile de înarmare ale Armatei Române.

5 ianuarie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10,00 – Maiorul Engel: primeşte un mesaj din partea Domnului Mareşal pentru cancelarul Hitler.

11,00 – Dl. Ministru Tomescu
— Dl. General Pantazi
— Dl. Colonel Dr. Căpitanovici
— Dl. Colonel Nestorescu (Şeful Secţiei IV M.St.M.) S-a discutat:
— Evacuarea răniţilor din spitale.
— Controlul spitalelor din Bucureşti.
— Dotarea spitalelor cu materialul necesar.
— Lupta pentru salvarea Neamului din punct de vedere sanitar. 13, 20 – Dl. Ministru Stoicescu: lucru.
17,00 – Chestiuni economice:
— Dl. Ministru Killinger
— Dl. Ministru Neubacher
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Klügkist
— Dl. Consilier Steltzer 19, 10 – Dl. Ministru de Interne
— Dl. General Jack Popescu
Dl Jack Popescu se prezintă pentru plecare din guvern. 19, 15 – Depun jurământul fiind numiţi Subsecretari de stat la Ministerul de Interne:
— Dl. General Vasiliu
— Dl. Prof. Strihan
19, 20 – Dl. General Sichitiu: lucru. 19,00 – Consiliu de Miniştri.
La acest Consiliu au luat parte:
— Dl. Ministru Stoicescu
— Dl. Ministru de Interne
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Vasiliu
— Dl. Colonel Diaconescu
— Dl. Stănescu (Subdirectorul Siguranţei)
— Dl. Eugen Cristescu
S-a discutat chestiunea penitenciarelor. 22,00 – Chestiuni de ordin operativ:

— Dl. General Iacobici
— Dl. General Tătăranu
— Dl. Maior Zöhler
6 ianuarie 1942
10, 30 – Dl. General Stoenescu: prezintă Domnului Mareşal felicitări pentru ziua onomastică, predându-i o medalie comemorativă cu chipul Domnului Mareşal.
10, 35 – Dl. Colonel Dr. Hamat împreună cu delegaţii Federaţiilor de foşti luptători: prezintă omagiu şi felicitări Domnului Mareşal cu ocazia zilei onomastice. 10, 40 – Dl. General rez. Popescu Sanitarul: idem.
11,00 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Col. Adj. M. Elefterescu ia parte la Te Deum-ul de la Patriarhie. 13,00 – Dejun la Palatul Regal, la care ia parte Doamna şi Domnul Mareşal, împreună cu întreg guvernul.
18,00 – Doamna şi Domnul Mareşal însoţiţi de Dl. Ministru Mihai Antonescu şi de Doamna şi Domnul Dr. Theodorescu pleacă la Predeal cu automotorul din gara Mogoşoaia. 21,00 – Sosirea la Predeal, unde au fost întâmpinaţi de către:
— Dl. Colonel Grigoriu – Primarul oraşului
— Dl. Maior Rădulescu – Comandantul Grupului Jandarmi Pază
— Locot. Nitra – Şeful Poliţiei Predeal.
7 ianuarie 1942
11,00 – Dl. Mareşal primeşte pe Dl. Colonel Davidescu cu care lucrează. 13, 30 – Dejun intim, la care iau parte:
— Doamna şi Domnul Mareşal
— Doamna şi Domnul Dr. Theodorescu 20,00 – Cina, împreună cu:
— Doamna Mareşal
— Doamna şi Domnul Dr. Theodorescu
8 ianuarie 1942
10,00 – Dl. Căpitan Dr. Drăgănescu.

13, 30 – Dejun intim cu Doamna şi Domnul Dr. Theodorescu. 16,00 – M.M.L.L. Regele şi Regina, aduc un cadou Domnului Mareşal. 20,00 – Cina împreună cu M.M.L.L. Regele şi Regina.

9 ianuarie 1942

10,00 – Dl. Căpitan Dr. Drăgănescu.

10, 40 – Doamna şi Domnul Mareşal însoţiţi de Dl. Ministru Mihai Antonescu şi Dl. Colonel Davidescu, fac o plimbare pe jos până la Cabana Susaiului, de unde se înapoiază la ora 12, 40.13, 30 – Dejun împreună cu Dl. Ministru Mihai Antonescu şi Dl. Colonel Davidescu. 20, 30 – Cina cu cei prezenţi.

10 ianuarie 1942

10,00 – Dl. Căpitan Dr. Drăgănescu.

11,00 – Doamna şi Domnul Mareşal împreună cu Dl. Ministru Mihai Antonescu ies la sky, de unde se înapoiază la ora 12, 10.13,00 – Dejunul.

15,00 – Consiliu de Miniştri, la care au luat parte:

— Dl. Ministru Mihai Antonescu – Vicepreşedintele Consiliului

— Dl. General D. Popescu – Ministrul Internelor

— Dl. General Stoenescu – Ministrul Finanţelor

— Dl. Prof. Stoicescu – Ministrul Justiţiei

— Dl. Ing. C. Buşilă – Ministrul Comunicaţiilor

— Dl. General Dobre – Subsecretar de Stat al înzestrării Armatei

— Dl. Aurelian Pană – Subsecretar de Stat al Agriculturii

— Dl. Alex. Ottulescu – Guvernatorul B.N.R.

— Dl. General Sichitiu – Ministrul Agriculturii

— Dl. Mircea Vulcănescu – Subsecretar de Stat Min. Finanţelor

— Dl. General C. Constantin – Subsecretar de Stat al Aprovizionării

— Dl. Titus Dragoş – Subsecretar de Stat al

Românizării

— Dl. General C. Vasiliu – Subsecretar de Stat la Min. Internelor

— Dl. Int. General Florescu – Primarul General al Capitalei

— Dl. General Stroia – Şeful Justiţiei Militare

— Dl. N. Bădescu – Comisar al Guvernului pentru Aprovizionarea cu lemne

— Dl. Grigore Popescu – Secretar General la Ministerul Economiei Naţionale

— Dl. Gh. Minescu – Director General I.N.C.O.P.

— Dl. Col. T.C. Orezeanu – Director General C.F.R.

— Dl. Colonel Sireteanu – Dir. Intendenţei M.A.N.

S-au discutat chestiuni în legătură cu aprovizionarea alimentară a Capitalei. Domnul Mareşal a dat noi dispoziţiuni miniştrilor respectivi, pentru o cât mai bună aprovizionare a populaţiei.

21,00 – Cina împreună cu Domnii Miniştri care au luat parte la Consiliu.

11 ianuarie 1942

10,00 – Dl. Căpitan Dr. Drăgănescu.

13, 30 – Dejun împreună cu M.M.L.L. Regele şi Regina.

15, 20 – D-na Dr. Burileanu.

17,00 – Doamna şi Domnul Mareşal însoţiţi de Dl. Ministru Mihai Antonescu, Doamna Goga, Doamna şi Domnul Dr. Theodorescu fac o plimbare pe jos prin Predeal. 21,00 – Cina cu cei prezenţi.

12 ianuarie 1942

10,00 – Dl. Căpitan Dr. Drăgănescu.

11, 30 – Domnul Mareşal face sky cu Dl. Colonel Davidescu.

13, 30 – Dejun cu Dl. Colonel Davidescu.

21,00 – Cina.

9 februarie 1942

7,00 – Începerea lucrului.
9,00 – Toaleta, micul dejun.
9, 30 – Continuarea lucrului.
10, 30 – Dl. Ministru de Interne: lucru.
10, 45 – Instrucţiuni pentru timpul absenţei Domnului Mareşal din ţară:
— Dl. Ministru de Interne
— Dl. Ministru al Apărării Naţionale
— Dl. General Vasiliu
— Dl. General Niculescu
— Dl. General Tătăranu
— Dl. Colonel Orezeanu
— Dl. Colonel Diaconescu
— Dl. Eugen Cristescu 11, 30 – Situaţia frontului:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Tătăranu
12,00 – Domnul Mareşal cu suita respectivă pleacă din gara Mogoşoaia cu un tren special spre a se întâlni cu cancelarul Hitler. Domnia sa este însoţit de:
— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. General Gerstenberg
— Dl. Roedel
— Dl. Cancelar Bluecher
— Dl. Mirbach
— Dl. Colonel Spalke
— Dl. Colonel Davidescu Radu
— Dl. Maior Adj. Niculescu Eugen
— Dl. Lt. col. Gomescu Ion
— Dl. Maior Proca Alexandru
— Dl. Maior Bălăşescu N.
— Dl. Med. Cpt. Stroescu Gh.
— Dl. Căpitan Georgescu Ion
— Dl. Gh. Barbu
13, 30 – Dejunul, la care iau parte:
— Dl. Mareşal Antonescu

— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. General Gerstenberg
— Dl. Colonel Spalke
— Dl. Roedel
— Dl. von Mirbach
— Dl. Cancelar Bluecher
— Dl. Colonel Davidescu
— Dl. Maior Adj. Niculescu

19, 30 – Dl. Mareşal primeşte pe Dl. General Calotescu, Guvernatorul Bucovinei.

10 februarie 1942

O, 30 – Sosirea la frontieră (Orăşeni).

3,00 – Sosirea la Sniatyn, unde pe peron aşteaptă:
— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. Gauleiter Gerland
— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Colonel Ion Gheorghe

Sunt întâmpinaţi de Maiorul Adj. E. Niculescu. 9,00 – Dl. Mareşal primeşte în audienţă pe:
— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Colonel Ion Gheorghe

10,00 – Dl. Mareşal primeşte în audienţă pe:
— Dl. Ministru von Doernberg
— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. Gauleiter Gerland
— Dl. Ministru Gerstenberg
— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Colonel Ion Gheorghe

13, 30 – Dejunul în vagonul salon al Domnului von Doernberg. Au luat parte:
— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Colonel Ion Gheorghe
— Dl. Colonel Davidescu
— Dl. Maior Adj. Eugen Niculescu

— Dl. Lt. col. Gomoescu
— Dl. Maior Proca
— Dl. Maior Bălăşescu
— Dl. Căpitan Dr. Stroescu
— Dl. Căpitan Georgescu
— Dl. Secretar de Legaţie Barbu 17, 30 – Dl. Ministru Bossy – audienţă. 18,00 – Audienţă:
— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. Ministru Bossy
20, 30 – Dejun la Dl. Mareşal Antonescu. Au luat parte:
— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. Ministru von Doernberg
— Dl. Gauleiter Gerland
— Dl. Ministru Bossy
— Dl. General Gerstenberg
— Dl. Colonel Spalcke
— Dl. Colonel Ion Gheorghe
22,00 – Suita Domnului Mareşal este invitată de Dl. Ministru von Doernberg în vagonul salon al D-sale.
11 februarie 1942
11,00 – Sosirea la cartierul General al Führerului la Goerlitz.
Dl. Mareşal este întâmpinat pe peron de Führer, însoţit de:
— Dl. von Ribbentrop
— Dl. Mareşal Keitel
— Reprezentanţii Marelui Cartier General şi ai Partidului 11, 20 – Întrevederea Domnului Mareşal cu Führerul.
13, 30 – Expozeul Führerului şi al Generalului Yold asupra situaţiei militare şi politice generale. 14, 15 – Dejun oficial la Führer, la care a fost invitat Dl. Mareşal, împreună cu suita. 16,00 – Înapoierea la tren.
16, 15 – Plecarea Domnului Mareşal la Cartierul

General al Armatei terestre. Este însoţit de Dl. Ministru Schmidt şi Generalul Schmundt, primul adjutant al Führerului.

Vizita la Cartierul General al Armatei terestre. 17 – 18 – Ceai la Cartierul General al Armatei terestre.

18, 30 – 19, 55 – Întrevederea Domnului Mareşal cu Mareşalul Keitel la trenul Domnului Mareşal Antonescu.

19, 55 – Sosirea Domnului Ministru von Ribbentrop care însoţeşte apoi pe Dl. Mareşal la dejunul intim, oferit de Führer Domnului Mareşal (ora 20), la Cartierul General al Forţelor Armate.

La drum, Führerul a conferit Domnului Mareşal Marea Cruce de aur a Ordinului „Vulturul German”.

22,00 – Pleacă la gară unde Domnul Mareşal este condus de Führer, Dl. Ministru Ribbentrop şi Domnul Mareşal Keitel, împreună cu suitele.

22, 30 – Plecarea din gara Goerlitz a trenului Domnului Mareşal spre Gross Steinort, domeniul Domnului Ministru von Ribbentrop.

Noaptea trenul rămâne într-o haltă lângă Goerlitz. 22, 45 – Dl. Ministru von Doernberg – audienţă.

23,00 – Audienţă:

— Dl. Ministru Bossy

— Dl. Colonel Ion Gheorghe

12 februarie 1942

11, 50 – Primirea Domnului Mareşal în gara Gross Steinart, de către Dl. Ministru von Ribbentrop.

12,00 – Sosirea la Castelul Lehndorf şi întrevederea între Domnul Mareşal şi Dl. Ribbentrop, până la ora 14, 45.

14, 50 – Dejun intim la Castel. Au luat parte:

— Domnul von Ribbentrop

— Domnul von Himmler, Ministrul Poliţiilor

— Domnul Ministru Killinger Din partea suite Domnului Mareşal:

— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Colonel Ion Gheorghe
— Dl. Colonel Davidescu
— Dl. Maior Adj. Eugen Niculescu

15, 50 – Plecarea din gara Gross Steinart la Carinhall.

Dl. Mareşal este condus la gară de Domnul von Ribbentrop. 16,00 – Audienţă:

— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Colonel Ion Gheorghe

18, 30 – Dl. Mareşal primeşte pe Dl. Ministru von Killinger. 20, 30 – Dejun la Dl. Mareşal. Sunt invitaţi:

— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. Ministru von Doernberg
— Dl. Gauleiter Gerland
— Dl. Ministru Schmidt
— Dl. Ministru Bossy
— Dl. Secretar de Legaţie Overbeck

Restul însoţitorilor germani sunt invitaţi în vagonul restaurant al suitei.

13 februarie 1942

11, 45 – Sosirea trenului în gara Carinhall.

Domnul Mareşal este primit de Reichsmareşalul Göring. 12 – 14 – Întrevederea intimă între Reichsmareşalul Göring şi Dl. Mareşal Antonescu. 16, 40 – Plecarea la gara Carinhall, unde Dl. Mareşal este condus de Reichsmareşalul Göring. 17,00 – Plecarea trenului din Carinhall.

14 februarie 1942

13, 30 – Dejun în vagonul salon al Domnului Doernberg, având ca invitaţi pe:

— Dl. Domnul Mareşal
— Dl. Colonel Davidescu
— Dl. Maior Adj. Eugen Niculescu
— Dl. Lt. col. Gomoescu

— Dl. Maior Proca
— Dl. Maior Bălăşescu
— Dl. Cpt. Dr. Stroescu
— Dl. Cpt. Georgescu
— Dl. Secretar de Legaţie Barbu

18, 30 – Domnul Mareşal invită la ceai toată suita germană şi română, care l-a însoţit tot timpul călătoriei în Germania.

20, 15 – Suita germană în frunte cu Dl. Ministru von Doernberg, îşi iau rămas bun de la Dl. Mareşal în vagon.

21, 05 – Sosirea Domnului Mareşal la Sniatyn.

21, 40 – Dl. Ministru von Doernberg vine din nou pentru a-şi lua rămas bun de la Domnul Mareşal.

21, 45 – Plecarea trenului spre ţară. Pe peron se află Domnii von Doernberg, von Killinger şi toată suita germană.

22,00 – Domnii Generali: Vasiliu, Subsecretar de Stat la Interne, Calotescu, Guvernatorul Bucovinei şi Carlaonţ, Comandantul Diviziei 8 Infanterie din Cernăuţi, care s-au urcat în tren la Sniatyn, sunt primiţi în audienţă de Dl. Mareşal. Audienţa durează până la ora 23.

15 februarie 1942

10, 40 – Domnul Mareşal Antonescu soseşte în gara Mogoşoaia, după întrevederea avută cu Cancelarul Hitler.

Este întâmpinat de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, de membrii guvernului, de Corpul Diplomatic şi de alţi demnitari români şi străini.

11,00 – Dl. Mareşal se întreţine cu Dl. Ministru Mihai Antonescu, expunând rezultatele întrevederii avute cu Führerul. 13,00 – Masa.

În după amiaza zilei rămâne în casă rezolvând singur chestiunile la ordinea zilei.

16 februarie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Dl. General Şteflea: Instrucţiuni referitor la răspunsul ce trebuie dat Mareşalului Keitel, cu privire la armamentul necesar armatei române.

12, 20 – Dl. General Pantazi: Chestiuni curente şi instrucţiuni referitor la avansările ofiţerilor ce urmează a fi făcute.

13, 30 – Dl. Popovici: Prezintă un mesaj din partea Domnului General Medici. 14,00 – Dejunul.

18,00 – Dl. Ottulescu: Chestiuni în legătură cu B.N.R.

19, 15 – Dl. Ionescu: Curierul Domnului General Medici.

20,00 – Dl. Subsecretar de Stat Dragoş: Chestiuni de serviciu.

20, 30 – Masa.

17 februarie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Dl. Ministru al Franţei: Prezintă un mesaj din partea Domnului Mareşal Pétain.

11, 30 – Dl. I. Chiriţescu: în chestiunea creditului de lei 15 milioane acordat de Creditul Agricol

Domnului Inginer Gigurtu.

12,00 – Dl. Ministru Branko Beuzon (Croaţia): Prezentare.

13,00 – Dl. General Trincu (Comand. Pieţei Bucureşti): Prezentare.

— Dl. General Niculescu Cociu: Se prezintă de plecare, fiind numit Comandantul Diviziei

21.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Andreas Schmidt: Conducătorul Grupului Etnic German. 17, 30 – D-na Eliza Zelea Codreanu: Chestiuni personale.

18,00 – Dl. Subsecretar de Stat Marcu.

— Dl. Giovani Terranova: publicist şi scriitor italian:

Prezentare. A fost decorat „Propis-Moto” cu ordinul „Coroana Română” în gradul de „Comandor”.

20, 30 – Dl. Ministru Filotti: Expune situaţia din Ungaria.

21,00 – Masa.

18 februarie 1942

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Dl. Ministru de Interne: lucru.

12,00 – Dl. Ministru Tauriöer (Turcia).

12, 30 – Dl. Ministru Enrique Omaya (Argentina)

13,00 – Dl. General Niculescu Cociu: Se remite ordinul „Steaua Română” în grad de „Comandor”.

13, 15 – Dl. Ottulescu: Prezintă un răspuns Domnului Mareşal. 14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Ministru Petrovici: lucru.

18, 35 – Dl. Inginer Sylvio Marino: pune la dispoziţia Domnului Mareşal vila sa de la Snagov.

19, 15 – Dl. Lt. col. Magistrat Petrescu: problema mobilizării şi întrebuinţării legionarilor şi celorlalţi deţinuţi.

20,00 – Pentru executarea ordinului primit:

— Dl. Popovici

— Dl. Ionescu (Serbia)

20, 15 – Dl. Colonel Orezeanu: chestiuni de serviciu.

21, 30 – Masa.

19 februarie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 30 – Dl. Kiriţescu: prezintă răspunsul cerut de Domnul Mareşal. 11,00 – Se va discuta problema finanţării războiului:

— Dl. General Stoenescu

— Dl. Vulcănescu

— Dl. Dragoş
— Dl. Ottulescu
12, 45 – Chestiunea preţurilor la Craiova şi Proiectul Ministerului Agriculturii cu:
— Dl. General Constantin
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Arbonaş
— Dl. Suciu
13, 35 – Organizarea unităţilor de Cavalerie:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Şteflea 14, 15 – Dejunul.
17,00 – Dl. Ministru Tomescu:
— Legea cadrelor medicale
— Indicaţiuni pentru Congresul de la Iaşi asupra chirurgiei de război, care se deschide în ziua de 21 februarie 1942, sub patronajul Domnului Mareşal Antonescu.
19,00 – Dl. General Sichitiu: Chestiuni de serviciu. 20,00 – Dl. General Dobre: Chestiuni de serviciu.
21,00 – Masa.
20 februarie 1942
7,00 – Începerea lucrului.
9,00 – Toaleta, micul dejun.
9, 30 – Continuarea lucrului.
11,00 – Dl. General Constantin: Raport săptămânal.
12, 20 – Problema cauciucului pentru încălţăminte:
— Dl. General Dobre
— Dl. Stoicescu (B.N.R.)
— Dl. Dobrescu (Credit Minier)
13,00 – Dl. Inginer Dimescu: Supune proiectul de reorganizarea asociaţiei ofiţerilor de rezervă. 14,00 – Dejunul.
15,00 – În chestiunea neregulilor de la Rădăuţi şi Moara Herdan:
— Dl. Porumbeanu

— Dl. General Popescu D.
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Vasiliu
— Dl. Triban
— Dl. Dragoş
16, 20 – Dl. Cancicov: Chestiuni de ordin general.
17,00 – Dl. Dr. Burileanu: Situaţia Eforiei Spitalelor Civile.
17, 40 – În chestiunea veniturilor administraţiilor comunale:
— Dl. Ministru de Interne
— Dl. General Stoenescu
18, 20 – Problema agriculturii româneşti şi a producţiei de ouă:
— Dl. Ministru Pană
— Dl. Ministru Radulovici
19, 15 – Dl. Gănescu: Solicită a fi trimis curier la Lisabona spre a-şi vedea familia.
21,00 – Masa.
21 februarie 1942
Domnul Mareşal rămâne în casă şi rezolvă corespondenţa. 15,00 – Doamna şi Domnul Mareşal pleacă cu automotorul din gara Mogoşoaia la Predeal. 18,00 – Sosirea la Predeal. 20, 30 – Masa, la care iau parte:
— Doamna şi Domnul Mareşal
— Doamna Goga
— Dl. Ministru Mihai Antonescu
22 februarie 1942
12,00 – Dl. Colonel Grigoriu: Relatează măsurile luate în legătură cu „Ziua Cumpătării”. 12, 30 – Invitaţi de Dl. Mareşal:
— Dl. Ministru Killinger
— Dl. Steltzer
13, 30 – Dejunul, la care iau parte:
— Doamna şi Domnul Mareşal

— Doamna şi Domnul Ministru Killinger
— Dl. Ministru Mihai Antonescu
— Dl. Steltzer
— Doamna Goga
18,00 – Ceai, la care sunt invitaţi:
— D-na Catargi
— Prinţesa Sturza
— Dl. Arhitect Lotzu
21, 30 – Cina.
23 februarie 1942
Domnul Mareşal lucrează cu Dl. Ministru Mihai Antonescu. 13, 30 – Dejunul.
17 – Domnul Mareşal Antonescu, pleacă din Predeal cu automotorul la Bucureşti, fiind însoţit de:
— Dl. Colonel Oncică
— Dl. Maior adj. Marin
— Dl. Căpitan Georgescu
19, 30 – Doamna şi Domnul Mareşal sosesc în Bucureşti, venind cu automotorul de la Predeal. Au fost întâmpinaţi pe peronul gării Mogoşoaia de următorii membri ai Guvernului:
— Dl. General D. Popescu – Ministrul Internelor
— Dl. General Pantazi – Ministrul Apărării Naţionale
— Dl. General Vasiliu – Subsecretar de Stat la Ministerul Internelor
— Dl. General Niculescu – Comandantul Militar al Capitalei
— Dl. General Trincu – Comandantul Pieţei Bucureşti
— Dl. General Pălăngeanu – Prefectul Poliţiei Capitalei
— Dl. Colonel Diaconescu – Dir. Siguranţei Generale a Statului
— Dl. Colonel Adj. M. Elefterescu – Dir. de Cabinet al Conduc. Statului
24 februarie 1942

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Continuarea lucrului.

10, 30 – Dl. Ministru de Interne: lucru.

11,00 – Consiliul de Aprovizionare sub preşedinţia Domnului Mareşal Antonescu, la care au participat

Domnii:

— General D. Popescu – Ministrul Internelor

— General Stoenescu – Ministrul Finanţelor

— General Sichitiu – Ministrul Agriculturii

— Ing. Buşilă – Ministrul Lucrărilor Publice

— I. Marinescu – Ministrul Economiei Naţionale

— General Dobre – Subsecretar de Stat al înzestrării

— A. Pană – Subsecretar de Stat al Agriculturii

— General C. Constantin – Subsecretar de Stat al Aprovizionării

— General C. Florescu – Primarul General al Capitalei

— General Bădescu – Comisarul Guvernului pentru Aprovizionarea cu lemne

— Grigore Popescu – Secretar General al Subsecret. de Stat al Aprovizionării

— G. Marinescu – Director General I.N.C.O.P.

— Colonel Sireteanu – Dir. Intendenţei M.A.N.

— G. Demetrescu – Dir. Acordurilor din Ministerul Economiei Naţionale Dl. Mareşal a solicitat situaţia aprovizionării cu seminţe, dând instrucţiuni pentru intensificarea culturii legumelor şi plantelor industriale.

Dl. I. Marinescu a prezentat planul noului abator al Capitalei şi instalaţiilor frigorifice împreună cu o machetă a construcţiilor şi accesoriilor necesare.

Dl. I. Marinescu a prezentat harta industrială a ţării în legătură cu noile unităţi industriale în proiect.

Dl. Secretar General Grigore Popescu a făcut o expunere a situaţiei aprovizionărilor cu pânzeturi, lână şi

încălţăminte a armatei şi populaţiei civile.

Dl. General Bădescu a raportat mersul aprovizionării cu lemne de foc a Capitalei şi restul ţării.

Dl. Mareşal Antonescu a dat dispoziţiuni Domnului Minescu să ia cele mai severe măsuri împotriva cooperatorilor abuzivi. 14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Nicolae Miclescu: Chestiuni personale.

17, 30 – Dl. Ing. Andonie: Pentru a da relaţii şi primi instrucţiuni cu privire la consumul de păcură. 18, 35 – Dl. General Voiculescu: Prezintă istoricul Basarabiei.

21,00 – Masa.

9 martie 1942

13,00 – Dejunul.

15, 20 – Dl. Mareşal pleacă din Predeal cu automobilul la Bucureşti. 18, 10 – Sosirea la Bucureşti.

Domnul Mareşal lucrează singur în birou.

21, 30 – Masa.

10 martie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Regviem pentru Ducele d'Aosta, la Biserica Italiană.

Înainte de începerea serviciului divin, au sosit Dl. Mareşal Antonescu şi Dl. Ministru Mihai Antonescu, însoţiţi de Dl. Colonel Adj. M. Elefterescu.

Au asistat la pioasa ceremonie: reprezentanţii Casei M.S. Regelui, membrii guvernului, întreg Corpul Diplomatic, personalităţi militare şi civile – străine şi române, delegaţiile tineretului fascist, conducătorii fasciilor din România, reprezentanţele fasciilor feminine şi membrii Coloniei italiene din Capitală.

Serviciul divin a fost oficiat de către Monsegnorul Mantica.

14,00 – Dejunul.

16, 40 – Chestiuni referitoare la armament:

— Dl. General Dobre
— Dl. Göring 17,00 – Problema pisciculturii:
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Dr. Pilderman
— Dl. Dr. Budenbömer
— Dl. Dr. Peineman

18,00 – Dl. Rosetti Solescu: audienţă de prezentare fiind numit Mareşal al Palatului. 18, 30 – Dl. Manolescu Strunga: problema regenerării rasei oilor din ţară şi colectarea lânii. 19,00 – Dl. Aurel Baciu: Expune situaţia din Ardeal.

21,00 – Masa.

11 martie 1942

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

10,00 – D-na Eliza Brătianu: Chestiuni personale.

11,00 – Raport săptămânal:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Şteflea

12,00 – Vizitarea expoziţiei Cooperaţiei.

În pavilioanele Fundaţiilor Regale din Piaţa Senatului, s-a inaugurat expoziţia organizată sub auspiciile Ministerului Economiei Naţionale de Institutul Naţional al Cooperaţiei.

Dl. Mareşal Antonescu împreună cu Dl. Ministru Mihai Antonescu, Baronul von Killinger şi membrii guvernului a vizitat toate standurile expoziţiei, mulţumind apoi Domnului Director General G. Minescu pentru opera desăvârşită de Institutul Naţional al Cooperaţiei.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Părintele Prof. Popescu-Mălăeşti: Problema şcolii şi a biserici.

17, 30 – Problema distribuirii materiilor prime şi controlul semifabricatelor în piele
— Problema aprovizionării cu talpă şi piele

— Imprimarea preţurilor de vânzare, la produsele reglementare

— Dl. General Pantazi

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. General Dobre

— Dl. General Constantin

— Dl. Colonel Sireteanu

— Dl. Gr. Popescu (Secretar General Ministerul Economiei Naţionale)

— Dl. Prof. Eugen Haţieganu 19, 30 – Dl. G. Minescu

19, 45 – Dl. General Dobre: Chestiuni de serviciu. 20,00 – D-na Maria Enescu: Chestiuni particulare. 20, 35 – Dl. Eugen Cristescu: Informaţiuni de la Odessa.

21, 30 – Masa.

12 martie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Dl. Ministru Pflammer: Prezentare de plecare. 11, 15 – Construirea unei linii ferate în Transnistria:

— Dl. Ministru Buşilă

— Dl. General Orezeanu

12, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu vizitează Spitalul de copii din Str. Grigore Alexandrescu, unde a găsit mulţumitor.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Prat Y. Soutzo – Ministrul Spaniei la Ankara. 17, 30 – Problema minelor:

— Dl. Ottulescu

— Dl. Stoicescu

18,00 – Proiectul german de minarea porturilor ruseşti:

— Dl. Amiral Păiş

— Dl. Amiral Georgescu

18, 30 – Părintele Popescu (Directorul Institutului

Teologic): în Chestiunea clădirii noi a internatului.

19,00 – Dl. Lt. Colonel Magistrat Petrescu: Lucrările referitoare la plecarea pe front a legionarilor condamnaţi.

21,00 – Masa.

13 martie 1942

7,00 – Începerea lucrului.

9,00 – Toaleta, micul dejun.

9, 30 – Continuarea lucrului.

11,00 – Dl. Ministru de Interne: Informaţiuni.

11, 20 – Decanul cu o delegaţie de 3 profesori ai Facultăţii de Teologie din Cernăuţi: Prezintă situaţia Facultăţii.

12,00 – Problema ajutorării refugiaţilor:

— Dl. Ministru de Interne

— Dl. Ministru Petrovici

— Dl. Ministru Dr. Tomescu

— Dl. Subsecretar de Stat Dragoş

— Dl. Secretar General Băcescu

— Dl. Dr. Costinescu (Preşedintele Crucii Roşii)

— D-na prof. Hurmuzescu (Cons. Patronaj)

— Dl. Gh. Munteanu (Comisar Refugiaţi)

— Dl. Emil Grigorescu (Comisar Dobrogea) 14,00 – Dejunul.

17, 10 – Dl. General Stoenescu: lucru.

17, 30 – S-a discutat problema învăţământului secundar:

— Dl. Ministru Petrovici

— Studentul Sandu Dtru, an IV Facultatea Teologie

— Studentul Căpăţână Octav, an IV Facultatea Drept

— Studentul Popescu Ulmu, an IV Facultatea Litere şi Filosofie

— Studentul Oprescu Const., an IV Facultatea Ştiinţe

— Studentul Mihăilescu Vintilă, an V Facultatea Medicină

— Studentul Mihalcea Mircea, an V Facultatea

Medicină Veterinară

— Studentul Teodorescu Vic., an V Facultatea Farmacie

— Studentul Luca N., an IV Facultatea Politehnică

— Studentul Chiţulescu Traian, an IV Facultatea Arhitectură

— Studentul Beloiu St. Ioan, an IV Academia Comercială

21,00 – Masa.

14 martie 1942

7,00 – Începerea lucrului. 9,00 – Toaleta, micul dejun. 9, 30 – Continuarea lucrului.

12,00 – Dl. Ministru Marinescu: Supune contractul pentru crearea Societăţii de pescuit.

13, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu iau dejunul în vila de la Băneasa, unde s-au mutat astăzi.

16, 25 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu se înapoiază la Preşedinţie. 17,00 – Dl. Ministru Stoicescu: Chestiunea penitenciarelor.

19, 45 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu au plecat la vila de la Băneasa.

15 martie 1942

Dl. Mareşal rămâne în casă, lucrând corespondenţa obişnuită, vizitând şi încăperile din jurul vilei.

16 martie 1942

11,00 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Lt. col. Adj. Romeo Zaharia – Director de Cabinet – a făcut o inspecţie în comunele suburbane Colentina şi Ghica-Tei, vizitând autorităţile şi instituţiile de binefacere din aceste localităţi.

Domnia sa a descins mai întâi la Căminul de zi „Doamna Noastră” din şoseaua Regina Maria, unde a vizitat încăperile călduroase şi luminoase în care 40 copii mici, între 2 şi 7 ani, fiii concentraţilor şi morţilor în

războiul reîntregirii, sunt educaţi şi îngrijiţi de această subsecţiune a Consiliului de patronaj. Dl. Mareşal s-a interesat îndeaproape de felul cum sunt tratate aceste tinere vlăstare, informându-se totodată şi despre situaţia familiară, condiţiunile de higienă şi de educaţie primite în sânul familiei, dând sfaturi celor însărcinaţi cu creşterea lor şi propunând o cât mai atentă educaţie a lor, atât în interiorul căminului cât şi în afara sa.

În cartea de aur a Căminului, Dl. Mareşal a scris următoarele cuvinte:

„Impresie excelentă".

„Mergeţi înainte. Copiii nu vă vor uita niciodată". „Am cunoscut şi eu sărăcia şi lipsurile".

„Toţi care daţi bani şi puneţi suflet aveţi recunoştinţa mea pentru ei" ss. Mareşal Antonescu

Domnia Sa a vizitat după aceea Căminul şi Cantina „Crucea Albastră" unde alţi 40 copii sunt îngrijiţi şi supravegheaţi îndeaproape de două doamne institutoare.

Şi aici s-a interesat prin întrebări puse direct copiilor despre sănătatea lor şi a celor de acasă, cerând personalului să insiste asupra higienei corporale şi a deprinderilor bune, care se capătă acum în vârsta fragedă. Constatând că şi aici se găsesc copiii celor concentraţi sau morţi în război, Dl. Mareşal a accentuat că faţă de aceştia noi avem datorii sfinte de îndeplinit. Spre a se convinge de respectarea dispoziţiunilor date la acest cămin încă de rândul trecut, Dl. Mareşal a cerut unui copilaş să se descalţe, găsind ciorapul şi piciorul în perfectă curăţenie. Pentru o cât mai bună ordine a acestei instituţii, Domnia sa a dispus să se organizeze imediat un atelier de reparaţii prin grija Consiliului de Patronaj.

În cartea de aur a Căminului „Crucea Albastră", Dl. Mareşal a scris:

„Începutul este admirabil".

„Opera este mare. Efortul trebuie continuat".

„Mulţumiri tuturor din inimă”.

ss. Mareşal Antonescu

Iar în cartea de aur a Cantinei „Crucea Albastră”, Dl. Mareşal a scris următoarele: „Cantina în mare progres”. „Sunt fericit să o constat”.

„Drept mulţumire tuturor”. ss. Mareşal Antonescu

Continuându-şi inspecţia proiectată, Dl. Mareşal s-a oprit şi la biserica din Colentina, al cărei local l-a găsit într-o stare nepotrivită cu înalta lui menire, proiectul fiind concentrat şi neavând cine să se îngrijească îndeaproape de bunul mers al sfântului locaş. A luat măsuri ca lucrurile să se îndrepte de urgenţă şi să se evite pe viitor asemenea exemple.

De aici, Dl. Mareşal Antonescu s-a îndreptat spre Şcoala Primară Colentina, unde a intrat în sălile de curs, vorbind cu fiecare şcolar în parte şi căutând să înţeleagă lipsurile şi starea generală a familiei din care provine. Domnia sa s-a informat, de asemeni, de situaţia copiilor ai căror părinţi sunt concentraţi, întrebându-i dacă primesc ajutorul şi în ce fel îl folosesc mamele lor. Stăruind asupra higienei şi îmbrăcămintei, Domnia sa a cerut să li se facă copiilor ciorapi groşi suplimentari şi s-a adresat corpului didactic invitându-l să activeze cu inimă şi metodic pentru desăvârşirea educaţiei sufleteşti şi patriotice a copiilor.

După vizitarea sălilor de curs, Dl. Mareşal a trecut în curtea şcolii – unde se afla cantina, instalată într-o încăpere spaţioasă transformată în sală de mâncare.

Dl. Mareşal a asistat la servirea mesei, constatând că li se serveşte copiilor o masă cu pâine la discreţie, evaluată la suma de 7 lei şi 20 bani, care se achită din veniturile Primăriei. 500 de copii săraci găsesc aici dimineaţa şi la ora prânzului o masă substanţială curată şi servită cu bunătate părintească. Dl. Mareşal a gustat din hrana copiilor şi a trecut apoi să viziteze magazia de aliment unde a cerut să i se arate conţinutul tuturor pachetelor. A

dat şi aici dispoziţii pentru supravegherea higienei copiilor şi a educaţiei lor.

Vizitatorii au ajuns la atelierul de confecţii al Consiliului de Patronaj din comuna Tei, unde 30 maşini de cusut, la care lucrau femei de toate vârstele, confecţionau hăinuţe, cămăşi şi pantalonaşi pentru copii.

Interesându-se îndeaproape de situaţia familiară a acestor femei şi constatând că multe din ele ai căror bărbaţi sunt concentraţi nu folosesc ajutorul familiar în chip demn, a dat ordin să se verifice situaţia acestor femei şi să se caute îndreptarea lor.

Ultima vizită a Conducătorului a fost făcută la Şcoala Primară Mixtă Nr. 5 Ghica-Tei, unde la ora 13 copiii tocmai se aflau la masă, toţi tunşi, curaţi şi sănătoşi, deşi localul donat de un luminat gospodar din comună, se cere a fi reparat şi mai bine îngrijit.

În cartea de aur a Cantinei „Crucea Albastră”, de la Şcoala Ghica-Tei, Dl. Mareşal a scris următoarele:

„Splendidă operă socială”.

„Numai astfel se ridică Neamul, îngrijind copilul şi dând de lucru mamelor”. „Continuaţi. Nu vă opriţi în faţa greutăţilor şi a dezamăgirilor”. ss. Mareşal Antonescu

După trei ore de peregrinări prim mahalalele desfundate ale celor două comune, Dl. Mareşal Antonescu mulţumeşte autorităţilor pentru cele ce s-au făcut şi se vor mai face, despărţindu-se de cei care îl primiseră şi îndreptându-se spre oraş.

14,00 – Dejunul.

17, 30 – Dl. Mănăilă: Problema organizării statisticii generale a departamentelor. 19,00 – Dl. Ministru Pană: Problema Şcolii de Horticultura. 19, 30 – Dl. General C. Florescu, Primarul General al Capitalei: Instrucţiuni. 20,00 – Dl. Lt. col. Mag. Petrescu: În chestiunea mişcării de la Ocnele Mari. 21,00 – Doamna şi Domnul Mareşal Antonescu pleacă cu maşina la locuinţa D-sale. 17 martie

1942

11,00 – Continuarea Consiliului din ziua de 7 martie 1942, pentru fixarea preţurilor muncilor agricole:

— Dl. General Pantazi
— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Ministru Stoicescu
— Dl. Subsecretar de Stat Pană
— Dl. Subsecretar de Stat Dănulescu
— Dl. Secretar General Suciu

11, 30 – 16 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. General Pantazi şi de Dl. Lt. col. Adj. Romeo Zaharia, Director de Cabinet, a vizitat oraşul Giurgiu şi satele înconjurătoare inundate de apele Dunării.

Domnia sa a constatat:

La Giurgiu, o situaţie catastrofală provocată în mare parte de venirea apelor care au depăşit cu doi metri media din ultimii 50 de ani. Populaţia rămasă are asigurată hrana.

S-au salvat toate animalele şi cu mici excepţii toate depozitele. Foarte multe case s-au dărâmat.

Doi oameni infirmi s-au înecat.

Brutăriile necesare funcţionează. Uzina de apă fiind distrusă, s-au dat dispoziţiuni să se aducă apă potabilă în cisterne de la Bucureşti, precum şi ser antitific, felinare şi faruri. Populaţia este calmă.

Deşi apa la Dunăre scade, tot mai pătrunde în oraş în măsură mult mai redusă.

Evacuarea continuă.

Pagubele sunt foarte mari. 18,00 – Dl. Dr. Stuckart – Secretar de Stat al Germaniei: Prezentare. 18, 30 – Probleme cu privire la Subsecretariatul de Stat al Românizării:

— Dl. Ministru Dragoş
— Dl. Gorscki (Preş. Cons. Centr. Românizare)
— Dl. Nanu (Dir. Românizare)

— Dl. Horia Grigorescu (Preş. Inst. Credit Românesc)

— Dl. Const. Grigorescu (Dir. Colonizării) 21, 15 – Dl. General Ştefl ea.

21, 30 – Dl. Mareşal pleacă cu maşina la vilă.

31 martie 1942

10, 45 – Dl. Guvernator Alexianu: Instrucţiuni. 11, 20 – Dl. General Popescu: Chestiuni de serviciu.

11, 30 – Consiliu de Miniştri: Expunerea de motive la bugetul pe anul 1942/1943.13, 20 – Dl. Ministru Stoicescu: Instrucţiuni. 13, 30 – Dl. Ministru Buşilă: Audienţă de lucru. 13, 35 – Plecarea la vila Băneasa pentru dejun.

17,00 – Vizitarea planurilor de reconstrucţie a Colegiului Militar „N. Titulescu" – Mănăstirea Dealului.

18,00 – Lucru în birou.

18, 30 – Dl. Colonel Batsin: Comunicare din partea D-lor Generali Hauffe şi von Manstein. 19,00 – Dl. Ciurescu (ginerele D-nei Eliza Zelea Codreanu): Chestiuni confidenţiale. 19, 50: Aprovizionarea populaţiei civile din Lupeni:

— Dl. General Popescu

— Dl. Dr. Dănulescu

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General Constantin

20,00 – Dl. Ministru Dragoş: Regimul disciplinar al funcţionarilor publici.

20, 30 – Dl. Ministru Clodius: audienţă de plecare.

21, 30 – Dl. Ministru Dragoş: Regimul disciplinar al funcţionarilor publici (continuare). 21, 40 – Chestiunea opincilor din cauciuc sintetic:

— Dl. General Dobre

— DL. Costin Stoicescu (B.N.R.) 22, 15 – Plecarea la Vila Băneasa.

1 aprilie 1942

9,00 – Dl. Mareşal Antonescu pleacă cu un tren special din gara Mogoşoaia, pe front, fiind însoţit de

Domnii:

— General C. Pantazi – Ministrul Apărării Naţionale

— General C. Vasiliu – Subsecretar de Stat la Ministerul de Interne

— Colonel R. Davidescu – Şeful Cabinetului Militar al Conducătorului Statului

— Colonel Banzing

— Căpitan Bartsch

— Lt. col. Tăutu Theodor

— Maior Adj. Marin Alex.

— Maior Caloenescu Nic.

— Căpitan Magherescu Gh.

— Căpitan Dr. Stroescu

— Căpitan Niculescu Maximilian

— Cpt. Georgescu Ioan

Pe peronul gării Dl. Mareşal a fost salutat de Domnii:

— Prof. Mihai Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri

— Dl. General Dtru Popescu – Ministru de Interne

— Dl. Colonel Diaconescu – Director General al Siguranţei Statului

— Dl. – Eugen Cristescu – Şeful Serviciului Special de Informaţii

— Lt. col. Popescu Victor – Comandantul Batalionului de Gardă al Domnului Mareşal

19,00 – Sosirea la Iaşi, unde Dl. Mareşal este întâmpinat de Dl. General Şvab, Primarul oraşului, Prefectul judeţului, Inspectorul General Adtiv şi autorităţile locale, cu care Dl. Mareşal se întreţine asupra problemelor administrative.

2 aprilie 1944

8, 30 – Sosirea în Odessa, unde sunt întâmpinaţi de Domnii:

— Profesor Alexianu – Guvernatorul Transnistriei

— Daiciulescu

— General Rothkirch

După ce trece în revistă Compania de Onoare, Dl. Mareşal cu suita se îndreaptă spre Casa Tolstoi, unde în prezenţa autorităţilor civile şi militare, Guvernatorul Transnistriei salută pe Dl. Mareşal.

Răspunde apoi Dl. Mareşal, după care se trece la inspecţia unităţilor care apară coasta. Sau inspectat lucrările de întărire pe malul mării, adăposturile de arme automate, lanul de foc şi organizarea terenului. Se fac teme şi experienţe în cursul cărora Dl. Mareşal dă diferite dispoziţiuni.

10, 30 – Se inspectează Bateria Germană de Coastă, postul de comandă şi piesele de pe teren.

11,00 – Se vizitează postul, unde Dl. Mareşal dă ordine la faţa locului pentru lucrările de refacere.

12,00 – Inspecţia la Primăria oraşului Odessa.

12, 30 – Se vizitează Opera, şi apoi un depozit de capturi.

12, 45 – Vizită la Hotelul Bristol.

13, 10 – Masa la casa Tolstoi.

14, 30 – Vizită la Comandamentul Odessei, care a fost dărâmat de explozia minelor, după care se îndreaptă cu maşinile spre Nikolaev.

18, 30 – Sosirea la Nikolaev, unde este întâmpinat de Dl. General Mitrănescu cu Statul său Major, Generalul Löhr şi Generalul Hoffman.

Se trece în revistă o companie de onoare germană cu muzică, după care Dl. Mareşal este invitat la un ceai la Comandamentul german local. 20, 45 – Inspecţie la Comandamentul Flotei Aeriene.

21, 20 – Masă la Dl. General Löhr.

3 aprilie 1942

9,00 – Se ia ceaiul la cazinoul ofiţerilor germani.

9, 45 – Inspecţie la Aeroportul local, după care Dl. Mareşal şi suita pleacă cu avionul la Eupătoria. 13, 15 –

Sosirea la Au pătoria unde inspectează Comandamentul Diviziei 10 Rocova, unde se interesează de încadrarea cu ofiţeri şi subofiţeri.

13, 30 – Sosirea la Orst-Komandatur, unde Dl. General von Manstein expune situaţia.

13, 45 – Inspecţie la spitalul Diviziei, apoi la cazemată şi o companie din linia IOA, la un Batalion din rezervă (linia II-a) şi la o baterie de coastă, unde Dl. Mareşal găseşte totul în ordine.

17,00 – Plecarea cu automobilul la Simferopol.

19,00 – Sosirea la Simferopol, unde Dl. Mareşal se întâlneşte cu Dl. General Pantazi şi Dl. General Avramescu.

20,00 – Masă la Comandamentul Corpului Vânătorilor de Munte.

17 aprilie 1942

11,00 – Consiliu de Miniştri: observaţiunile Domnului Mareşal Antonescu cu ocazia călătoriei din Bucovina, Basarabia şi Crimeea. 13, 30 – Lucru în birou.

14,00 – Plecarea pentru dejun la vila Băneasa.

18 aprilie 1942

În cursul dimineţii Dl. Mareşal rămâne la vilă. 16, 30 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal fiind însoţit de Doamna Mareşal, Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu şi de Maiorul Adj. Eugen Niculescu. 19, 10 – Sosirea în Predeal.

20, 30 – Cina.

19 aprilie 1942

11, 30 – Doamna şi Domnul Renato Bova Scopa – Ministrul Italiei în România. 13, 30 – Dejunul împreună cu Doamna şi Domnul Bova Scopa.

18, 20 – Dl. Mareşal vizitează grădina şi clocitoarea dând dispoziţii ca puii scoşi – după ce vor mai creşte – să fie împărţiţi la văduvele de război. 21, 10 – Cina intimă.

20 aprilie 1942

9, 20 – Dl. Mareşal iese în grădină unde rămâne până

la ora 11, 50.13, 30 – Dejunul.

15, 30 – Plecarea spre Bucureşti.

La plecare Dl. Mareşal a fost salutat de:

— Dl. Colonel Grigoriu

— Dl. Lt. col. Munteanu

— Dl. Maior Rădulescu 18, 05 – Sosirea în Bucureşti.

21 aprilie 1942

11,00 – Creditele agricole:

— Dl. Ministru Stoicescu

— Dl. Subsecretar de Stat Vulcănescu

— Dl. Finţescu (Creditul Industrial) 12,00 – Îngrijirea pomilor

— Campania contra omizilor

— Dl. Ministru Pană

— Şeful Dir. Pomiculturii 12, 45 – Lucru în birou.

13, 30 – Plecarea la Vila Băneasa pentru dejun. 17, 30 – Dl. Ministru Petrovici: Chestiuni de serviciu.

18, 15 – Dl. A. Săndulescu – Preşedintele Sindicatului Ziariştilor: regimul presei şi organizarea profesională a ziariştilor.

18, 30 – Dl. General Popescu, Ministrul Internelor: chestiuni de serviciu. 18, 45 – Dl. General Victor Iliescu: rezultatul călătoriei în Germania. 19, 45 – Lucru în birou.

19, 50 – Dl. Ministru Valer Pop: chestiuni de serviciu.

20, 15 – Dl. Baron von Killinger: prezentare înainte de plecare în Germania.

21, 10 – Plecarea la Vila Băneasa.

22 aprilie 1942

10, 30 – Dl. Colonel Cozloschi Alex., noul Ataşat Militar la Budapesta: prezentare. 10, 35 – Situaţia arestaţilor în luna martie şi constituirea lor în unităţi combatante:

— Dl. Ministru Stoicescu

— Dl. General Popescu

— Dl. General Şteflea

— Dl. Col. Mag. Petrescu 11,00 – Raport săptămânal:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Dobre
— Dl. General Jienescu
— Dl. Amiral Păiş
— Dl. General Şteflea
13,00 – Instrucţiuni pentru perioada de 10 mai:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Şteflea
— Dl. General Nicolescu
13, 45 – Plecarea la vila Băneasa pentru dejun.
15, 30 – Zbor cu avionul. Itinerariu: Băneasa – Comuna Băneasa Vlaşca – Prundul – Olteniţa – Bucureşti: se verifică activitatea agricolă.
17, 30 – Dl. Lt. col. Lützow şi lt. Pekrum: prezentare şi decorare.
17, 40 – Dl. Dr. Dănulescu: chestiuni de serviciu.
18, 45 – Propuneri referitor la răniţii tuberculoşi; aparatele medicale şi dentare evreieşti:
— Dl. Ministru Tomescu
— Dl. Col. Dr. Căpitanovici
— Dl. Dr. Prof. Hans. Hollfelder
20, 15 – Dl. Ministru Marinescu: contractul de peşte, legea minelor şi alte chestiuni. 21, 15 – Dl. Ing. N. Mareş: chestiuni personale.
21, 30 – Dl. Vasiliu-Cluj: prezintă documentele despre care a vorbit Domnului Mareşal la Predeal. 21, 35 – Plecarea la vila Băneasa.
23 aprilie 1942
11,00 – Inspecţie la Batalionul de Gardă al Conducătorului unde a avut loc vizita medicală a trupei prin procedeul Prod. Dr. Hollfelder, pentru depistarea tuberculozei. 11, 30 – Dl. General Manolescu: în legătură cu Domeniile Coroanei.
12, 30 – Dl. Victor Moldovan: predă o scrisoare din

partea Domnului Grigorcea (Roma) şi supune o chestiune în legătură cu Ministerul Economiei Naţionale.

13,00 – Dl. Ing. N. Gane – Directorul Soc. C.I.R. (Construcţii, Instalaţii, Reprezentanţe): în legătură cu lucrările de construcţii viitoare (drumuri, baraje, poduri etc.) în România ale firmei germane „Holzmann".

13, 30 – Dl. General C. Constantin: situaţia aprovizionării armatei.

14,00 – Plecarea la vila Băneasa pentru dejun.

17 – 19 – Vizită la Ferma Regală şi Şcoala de Agronomie.

24 aprilie 1942

10, 30 – Dl. General Dr. Lohse – Medicul Şef al Misiunii Germane în România: prezentare pentru plecare din ţară.

11, 10 – Dl. Int. Col. Sireteanu: prezintă diferite sisteme de reparat bocancii.

11, 20 – Consiliu de Miniştri sub preşedinţia Domnului Mareşal Antonescu, la care au participat toţi membrii guvernului:

— S-a expus problema reorganizării producţiei în vederea completării şi adaptării sistemului industrial actual pentru a se asigura în condiţii optime trecerea de la starea de război la cea de pace şi pentru a se putea satisface cerinţele generale.

— S-a examinat situaţia actuală a industriei extractive, a celei metalurgice, a industriei pielăriei şi a fabricilor de textile, expunându-se măsurile ce trebuie luate prin colaborarea departamentelor.

— S-a dispus elaborarea unui plan de finanţare a importurilor privind apărarea naţională, înzestrarea agriculturii şi utilarea industriei.

— De asemeni, s-a examinat organizarea industrializării şi sporirea producţiei agricole, modul cum au fost conservate maşinile agricole importate din

Germania etc.

— Domnul Mareşal Antonescu a insistat asupra naţionalizării diferitelor întreprinderi care interesează îndeaproape funcţiunile Statului.

13, 45 – Plecarea pentru dejun la vila Băneasa. 17, 30 – Lucru în birou. 20, 20 – Dl. Colonel Mardare: instrucţiuni. 21, 30 – Plecarea la vila Băneasa.

25 aprilie 1942

10, 30 – Chestiuni financiare:

— Dl. Ministru Mihai Antonescu

— Dl. Baron von Killinger

— Dl. General Reinicke

— Dl. General Dobre

— Dl. General Stoenescu

— Dl. Ministru Marinescu

11, 30 – Consiliu Economic (continuarea Consiliului din 24. IV. 1942):

— S-a dispus ca institutele de Credit de specialitate să-şi intensifice acţiunea şi să sprijine prin împrumuturi activitatea întreprinderilor agricole, viticole, forestiere şi industriale.

— Dl. Mareşal a dat dispoziţii ca pentru perfecta funcţionare a serviciilor, membrii guvernului să facă inspecţii în diferite regiuni ale ţării, controlând pe teren activitatea instituţiilor în subordine.

— Dl. General Stoenescu a expus constatările făcute de Domnia sa în călătoria din Italia şi

Elveţia.

— În ceea ce priveşte aprovizionarea cu combustibil, Dl. Mareşal a hotărât să se dea o mai mare dezvoltare exploatării lignitului şi întrebuinţării lui ca combustibil

13, 15 – Instrucţiuni:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Davidescu

— Dl. General Gheorghiu

— Dl. Col. Dr. Căpitanovici
— Dl. Lt. col. Tonitza

13, 45 – Dl. General Niculescu – Comandantul Militar al Capitalei. 14,00 – Plecarea pentru dejun la vila Băneasa. 16,00 – D-na Popovici: chestiuni personale.

17,00 – Plecarea la Predeal, unde Dl. Mareşal ajunge la ora 20, fiind însoţit de D-na Mareşal, Dl. Ministru Mihai Antonescu şi Maiorul Adj. Eugen Niculescu.

26 aprilie 1942

9, 10, 30 – Dl. Mareşal se plimbă prin parc.

10, 30 – 14, 30 – Inspecţie în oraşul Braşov la Spitalul „G. Mârzescu" şi Spitalul Militar „Regina Maria".

Dl. Mareşal a ordonat ca toate constatările făcute la ambele spitale, să fie comunicate de urgenţă celor în drept, lucru ce s-a şi executat. 14, 40 – 16 – Dl. Mareşal ia dejunul la Predeal, având invitaţi pe domnii:

— Dl. Tomescu
— Dl. General Vasiliu
— Dl. Colonel Diaconescu
— Maior Adj. Eugen Niculescu

16 – 17 – Dl. Mareşal împreună cu Doamna Mareşal şi Domnul Vicepreşedinte Ministru Mihai Antonescu se plimbă prin parc.

17 – 20 – Lucru în birou.

10 mai 1942

9, 25 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl. Lt. Colonel Adj. Zaharia Romeo, pleacă în automobil deschis, de la vila Băneasa la Palatul Regal din Calea Victoriei.

9, 45 – Prezentarea şi decorarea de către M.S. Regele a Domnului Feldmareşal List.

9, 55 – M.S. Regele însoţit de Dl. Mareşal Antonescu pleacă cu un automobil deschis la locul defilării.

În Piaţa Victoriei, M.S. Regele şi Dl. Mareşal primesc raportul de la Dl. General C. Nicolescu, Comandantul Militar al Capitalei.

10, 15 – Se oficiază un serviciu divin, se ţin discursuri şi se înalţă în gradul de sublocotenent noii ofiţeri.

11 – 13 – Defilarea.

După terminarea defilării M.S. Regele însoţit de M.S. Regina Mamă, pleacă la Palatul Regal cu automobilul.

Domnul Mareşal pleacă la Palatul Regal împreună cu Doamna Mareşal, iar Dl. Feldmareşalul List împreună cu Domnul Vicepreşedinte Ministru Mihai Antonescu. 13, 30 – Prânzul la Palatul Regal Victoria.

După prânz, Dl. Mareşal însoţit de Doamna, se retrag la vila Băneasa.

11 mai 1942

În cursul zilei, Domnul Mareşal Antonescu lucrează la Vila de la Băneasa.

12 mai 1942

Domnul Mareşal Antonescu primeşte la vilă şi decorează pe următorii ofiţeri germani:

— General von Seidel Haus Georg – „Virtutea Aeronautică" (Comandor)

— Maior i.g. Eschenhauer Artur – „Virtutea Aeronautică" (Ofiţer)

— Căpitan Skorzevschi Wolfgang – „Virtutea Aeronautică" (Ofiţer)

— Locotenent Moldenhauer Herbert – „Virtutea Aeronautică" (Crucea de aur)

— Mareşal Wilhelm List – „Mihai Viteazul" Cl. ÎI şi III

— Colonel Berger Lothar – „Steaua României" (Comandor)

— Căpitan cav. Otto von Caufe – „Steaua României" (Cavaler)

— Prof. Col. Dr. Edmond Hoffman – „Crucea Regina Mamă" Cl. I

— General Brig. Dr. Karl Sak – „Steaua României" (Comandor)

— Lt. col. Dr. Werner Hulle – „Steaua României"

(Ofiţer)

— Maior Dr. Erich Scheure – „Steaua României” (Ofiţer)

— Lt. col. Dr. Batho Schleich – „Coroana României” (Comandor)

— Avocat Dr. Fuss Adolf – „Steaua României” (Cavaler)

13 mai 1942

În cursul dimineţii Dl. Mareşal rămâne la vilă. 13,00 – Dl. Ministru Bossy: chestiuni de serviciu.

15 – 17 – Zbor cu avionul pe traseul: Bucureşti – Urziceni – Pogoanele – Voievodul Mihai – Dâlga – Lehliu – Bucureşti.

În timpul zborului, Dl. Mareşal a constatat următoarele:

— Foarte multă activitate pe câmp.

— Marginile locurilor şi dintre locuri sunt mult mai bine arate.

— Izlazurile nelucrate.

— Curţile oamenilor, în special comunele Căldăreşti, Podina, Raniga, Principesa Elena, nelucrate, multă dezordine; cocenii, paiele, căruţele, bălegarul, răspândite peste tot şi amestecate. Ţăranii trebuie să ştie că murdăria din curte este dusă şi în casă şi odată cu ea şi boala.

— Între Lehliu şi Pantelimon perdeaua de salcâmi a căilor ferate plină de cuiburi de ciori. Premilitarii din satele vecine să le distrugă în cursul săptămânii.

— Ş oseaua Lehliu – Pasărea lipsită cu totul de piatră.

— Gospodărirea gărilor între Lehliu şi Fundulea în mare dezordine. 17, 20 – Sosirea la Preşedinţie.

17, 30 – D-na Popovici: chestiuni personale.

17, 45 – Lucru în birou.

18, 50 – Plecarea la vila Băneasa.

14 mai 1942

9, 50 – Dl. Mareşal Antonescu însoţit de Dl.

Vicepreşedinte Ministru Mihai Antonescu şi de Dl. Lt. col. Adj. Romeo Zaharia, pleacă la Mormântul Eroului Necunoscut, unde o numeroasă asistenţă, printre care, reprezentantul M.S. Regelui, membrii guvernului, Corpul Diplomatic, reprezentanţii autorităţilor civile şi militare, aşteptau sosirea Domnului Mareşal. 10,00 – Sosirea Domnului Mareşal şi începerea slujbei religioase, oficiată de un sobor de preoţi în frunte cu P.S. Veniamin Pocitan Ploeşteanul.

Dl. Mareşal a ţinut o cuvântare în care a arătat că acum un an, un popor întreg îngenunchea înfrânt şi umilit în faţa aceluiaşi Erou Necunoscut, jurând să spele ruşinea nemeritată a Neamului, anul acesta acel popor s-a îndreptat în parte prin lupta şi jertfa sa.

Conducătorul Statului jură apoi în faţa mormântului Eroului Necunoscut că toţi cei care s-au jertfit pentru Neam, vor fi cinstiţi şi urmaşii lor îşi vor primi din bucuria Neamului, rodul înălţării noastre: ocrotirea şi grija ţării.

Apoi, Dl. Mareşal Antonescu depune o frumoasă coroană de lalele roşii pe mormântul Eroului Necunoscut, după care a îngenuncheat, împreună cu întreaga asistenţă.

Urmează defilarea trupelor. 10, 45 – Solemnitatea ia sfârşit, Dl. Mareşal plecând la vila Băneasa. 13,00 – Dejunul.

15, 30 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal. 18, 50 – Sosirea la Predeal.

15 mai 1942

10,00 – Dl. Mareşal iese în grădină şi vizitează sera, curtea păsărilor.

11, 50 – 13, 40 – Inspecţie la Batalionul 4 Vânători de Munte, fiind însoţit de Dl. Colonel Davidescu şi de Dl. Maior Rădulescu. 14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Mareşal iese în grădină. 20, 10 – Cina intimă.

16 mai 1942

10, 45 – Dl. Mareşal însoţit de către Dl. Colonel Davidescu şi suită pleacă pe jos spre muntele „Postăvaru”. În trecere prin curtea Batalionului IV Vânători de Munte primeşte raportul de la Dl. Lt. col. Munteanu, Comandantul Batalionului. Merge până la Cabana „Brazi” unde este un post de jandarmi pe care-l inspectează. După un popas de 20 minute pleacă mai departe. 14,00 – Dl. Mareşal soseşte la vilă şi dejunează împreună cu Dl. Colonel Davidescu. 17, 30 – Dl. Mareşal vizitează grădina. 18, 40 – Primeşte pe Dl. Mareşal al Palatului. 20, 30 – Cina la care i-au parte:

— Doamna şi Domnul Mareşal

— Doamna şi Domnul Dr. Basil Theodorescu

— Doamna Goga

17 mai 1942

8,00 – Lucru în birou.

10, 30 – Excursie pe jos pe muntele Dihamu şi inspecţie la Batalionul IV Vânători de Munte (cabană), Dl. Mareşal fiind însoţit de Dl. Colonel Davidescu. 16, 40 – Vizita M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă. 18 – 21 Lucru în birou.

18 mai 1942

8 – 13 – Lucru în birou.

13, 30 – Dejun la M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă. Însoţeşte Dl. Colonel Davidescu. 15 – 21 Lucru în birou (şi plimbare prin grădină).

19 mai 1942

8 – 13 – Lucru în birou. 13, 30 – Dejunul. 15, 30 – 21 Lucru în birou.

20 mai 1942

8 – 13 – Vizită şi dejunul la M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă. Însoţeşte Dl. Colonel Davidescu. 15 – 21 Lucru în birou.

21, 30 – Cina.

21 mai 1942

8,00 – Lucru în birou.

9, 35 – Audienţă: Dl. Petre Grozea.

10,00 – Vizită şi dejunul la M.S. Regina Mamă, pentru a-i prezenta felicitări de ziua onomastică

(la Sinaia). Însoţeşte Dl. Colonel Davidescu.

13,00 – Plimbare prin grădină.

13, 30 – Dejunul cu Dl. Colonel Davidescu.

15,00 – Lucru în birou.

17,00 – Audienţă: Dl. General Stoenescu (Ministrul Finanţelor). 17, 40 – Audienţă: Dl. Inginer Zamfiropol. 18, 30 – Lucru în birou.

21,00 – Cina.

22 mai 1942

8,00 – Lucru în birou.

9,00 – Excursie pe muntele Piatra Mare. Însoţeşte Dl. Colonel Davidescu. 14,00 – Dejunul cu Dl. Colonel Davidescu. 16, 30 – Lucru în birou.

21,00 – Cina.

23 mai 1942

8,00 – Lucru în birou.

13, 30 – Dejunul.

15,00 – Lucru în birou.

18,00 – Plimbare pe jos în Predeal. Însoţeşte:

— Doamna Mareşal

— Dl. Vicepreşedinte

— Doamna şi Domnul Dr. Basil Theodorescu

21,00 – Cina.

24 mai 1942

8,00 – Lucru în birou.

11,00 – Vizita M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă. 11, 30 – Audienţă: Dl. General Pantazi. 13,00 – Dejunul, la care iau parte:

— Doamna Mareşal

— Dl. Vicepreşedinte

— Dl. General Pantazi

— Dl. Colonel Davidescu 15,00 – Lucru în birou.

17, 20 – Audienţă: Dl. General Orezeanu. 18, 30 – Lucru în birou. 20,00 – Plimbare în grădină.

21,00 – Cina.

25 mai 1942

7, 30 – 19, 30 – Vizită la Sâmbăta de Sus (Mănăstire, Lagărul de prizonieri nr. 2 Vlădeni – Braşov, lotul 3, secţia 5-a şi lotul 2 secţiile 3 şi 4).

— Dejunul la I.P.S. Mitropolitul Bălan.

26 mai 1942

8,00 – Plimbare în grădină.

9, 40 – Plecare din Predeal spre Bucureşti cu automobilul, Dl. Mareşal fiind însoţit de către:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. Colonel Davidescu

La plecare Dl. Mareşal a fost salutat de către:

— Dl. Colonel Grigoriu

— Dl. Maior Rădulescu

12,00 – Sosirea la Bucureşti. Domnul Mareşal rămâne la vila Băneasa. 17, 30 – Ordinea în ţară:

— Cazul preotului găsit cu pistol

— Profesorii de la Liceul Pomârla (legionar)

— Ţiganii

— Dl. General Popescu Dumitru

— Dl. General C. Vasiliu

— Dl. General Pălăngeanu

— Dl. Colonel Diaconescu

27 mai 1942

10, 45 – Dl. Ministru General D. Popescu: chestiuni de serviciu. 10, 50 – Prezintă un pistol mitralieră fabricaţie românească:

— Dl. General Dobre

— Dl. Caragea (Director General Copşa Mică – Cugir)

— Dl. Ing. Drageanu (Directorul Uzinelor)

— Căpitan Oriţă (inventator) 11,00 – Raport

săptămânal:

— Dl. General Pantazi
— Dl. General Dobre
— Dl. General Jienescu
— Dl. Amiral Păiş
— Dl. General Şteflea
— Dl. General Gheorghe (Comandantul Div. Blindate)
— Dl. General Nicolaescu (Dir. Motomecaniz.) 12, 30 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu. 13, 30 – Plecarea la vila Băneasa (dejun).

17, 15 – Dl. Subsecretar de Stat Petrescu: rezultatul călătoriei executate în Germania.

17, 25 – Dl. Ministru Buşilă: rezultatul călătoriei la Sofia şi alte chestiuni urgente.

17, 45 – P.S. Nicolae Popovici, Episcop al Oradiei: situaţia Episcopiei de Oradea şi înfiinţarea unui orfelinat la Beiuş.

17, 50 – Lucru în birou.

20,00 – Dl. Mareşal asistă la rularea filmului „Războiul Sfânt" în sala roşie. 21, 35 – Plecarea la vila Băneasa.

28 mai 1942

8 – 8/4 – Dl. Mareşal încalecă la manejul deschis, împreună cu Dl. Colonel Davidescu. Lucru în birou.

17, 50 – Dl. Mareşal soseşte la Preşedinţie.

18,00 – Situaţia însămânţărilor şi a pădurilor; aprovizionarea cu lemne şi aprovizionarea în general:

— Dl. Ministru Pană
— Dl. General Constantin
— Dl. General Bădescu
— Dl. Ing. Nedelcovici (C.A.P.S.)
— Dl. Ing. Grozescu (Şef. Serv. Silvic) 20, 10 – 20, 30 – Dl. General Dona: chestiuni personale. 20, 30 – 20, 40 – Lucru în birou cu Dl. Col. Davidescu. 20, 45 – Plecarea la vilă.

29 mai 1942

11,00 – Dl. Ministru Dragoş: chestiuni de serviciu.

12,00 – I.P.S.S. Patriarhul Nicodim: chestiuni în legătură cu biserica.

12, 30 – Dl. Ministru Filotti: chestiuni de serviciu.

12, 40 – Domnii Guvernatori ai provinciilor, instrucţiuni:

— Prof. Alexianu

— General Voiculescu

— General Calotescu

14, 15 – Dl. Mareşal pleacă la vila Băneasa pentru dejun. 17, 30 – Dl. Göering: chestiuni în legătură cu întreprinderile ce conduce. 18,00 – Dl. Dr. Noveanu: chestiuni cu caracter economic şi social. 18, 30 – Dl. Ing. Mareş: chestiuni personale.

19,00 – Dl. Mareşal pescuieşte pe lacul Băneasa cu Dl. Mareş, Dl. Dr. Noveanu şi Locot. Gorescu Victor.

20, 30 – Plecarea la vilă, pe jos.

30 mai 1942

11,00 – Dl. General rez. Traian Grigorescu: chestiuni personale. 11, 25 – Dl. General Popescu Dumitru: chestiuni de serviciu.

11, 40 – Dl. Dr. Vlad Petre – Subdirector General al Institutului de Statistică: lucrările cu organizarea statistică a ţării. 12,00 – Programul de activitate:

— Dl. Cromolu

— Dl. Vintilă Mihăilescu

— Dl. Prof. Rădulescu (de la Soc. Română Regală de Geografie) 12, 20 – În chestiunea controlului averii Domnului Mihai Popovici (fost Ministru):

— Dl. Consilier Macri

— Dl. Consilier Tomida (de la Înalta Curte de Casaţie) 12, 40 – Dl. Ministru Clodius: chestiuni economice.

14, 20 – Dl. Costin Petrescu: în legătură cu decorarea hall-ului Marelui Stat Major. 14, 30 – Plecarea la vilă

(dejunul).

17, 50 – Dl. Mareşal soseşte la Preşedinţie şi lucrează în birou.

18,00 – Dl. Jung – Primarul Vienei: prezentare.

18, 40 – Lucru în birou.

20, 40 – Dl. General Dobre – instrucţiuni.

21,00 – Lucru în birou.

21, 30 – Dl. Mareşal pleacă la vila Băneasa2.

Joi 15 octombrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Mareş: chestiuni personale.

12,00 – Dl. Prof. Aurel Popa – Secretar General Culte: chestiuni de serviciu. 12, 30 – Dl. Lt. col. Tomoroveanu, Ataşatul Militar în Franţa: prezentare. 14,00 – Dejunul.

17, 45 – Vizitarea Expoziţiei Transnistriei, unde Dl. Mareşal a fost primit de Dl. Guvernator Alexianu, General Popescu, Ministru Pană, General Pălăngeanu. 18, 30 – Instrucţiuni:

— Dl. General Popescu

— Dl. Ministru Pană

Vineri 16 octombrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. General Popescu: chestiuni de serviciu.

12,00 – Dl. Arhitect Duiliu Marcu: în legătură cu construcţia Palatului Preşedinţiei.

2 Arhivele Naţionale ale României, fond Cabinetul Militar, dosar 148/1940, filele 1 – 301.

12, 30 – Dl. Ministru Dr. Dănulescu: chestiuni de serviciu.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Chestiunea petrolului:

— Dl. Prof. Mihai Antonescu

— Dl. Ministru Finţescu

— Dl. Baron von Killinger

— Dl. General Gerstemberg

18,00 – Dl. Ministru Marinescu: chestiuni de serviciu.

Duminică 8 noiembrie 1942

10, 10 – Plecarea de la vilă la Palatul Regal din Calea Victoriei.

10, 30 – Dl. Mareşal şi întreg Guvernul prezintă felicitări M.S. Regelui.

După prezentarea felicitărilor, Guvernul pleacă la Patriarhie.

M.S. Regele însoţit de Dl. Mareşal pleacă la Biserica Mihai Vodă. 11,00 – Serviciul divin la Biserica Mihai Vodă.

După oficierea serviciului divin, M.S. Regele şi Domnul Mareşal trec în revistă compania de onoare.

M.S. Regele se înapoiază la Palat.

Dl. Mareşal se întreţine cu Cavalerii Ordinului „Mihai Viteazul" şi apoi pleacă la vila Băneasa.

12, 50 – Doamna şi Domnul Mareşal pleacă la Palatul Regal de la şosea, pentru dejun.

13 – 14, 30 – Dejun intim la Palatul Regal:

— M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă

— D-na şi Dl. Mareşal

— Dl. Vicepreşedinte

— Doamna de onoare a M.S. Regina

— Adjutantul de serviciu al M.S. Regelui 18 – 20 – La Palatul Regal – rularea unui film.

Luni 9 noiembrie 1942 (la vilă)

18, 30 – Dl. Dr. Lupu, fost ministru: chestiuni de ordin general.

Marţi 10 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. General Potopeanu: textul conferinţelor ce le va ţine la Sofia.

12,00 – I.P.S. Dr. N. Popovici, Episcop de Oradea-Beiuş: chestiuni în legătură cu Biserica.

Miercuri 11 noiembrie 1942 (la vilă)

8,00 – Dl. Mareşal încalecă un manej.

15, 30 – Instrucţiuni livrări petrol pentru Germania:

— Dl. Ing. Andone – Dir. Petrolului

— Dl. Stavri Ghiolu – Subs. Stat al Ind. Comerţ şi

Minelor 16,00 – Chestiuni de politică externă:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. Ministru Neubacher

18,00 – Dl. General Topor: instrucţiuni în legătură cu chestiunea D-nei Hélène Ing. Crăiescu de la Poieni.

18, 30 – Dl. Arhitect Lupu: lucrările Palatului Invalizilor

— Dl. Arhitect Davidescu de la Municipiul Capitalei: sistematizarea Capitalei şi în special a parcurilor din zona Malmaison.

Joi 12 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Problema preţurilor maximale; situaţia aprovizionării armatei; legea privitoare la sancţionarea funcţionarilor care nu trimit justiţiei dosarele cerute:

— Dl. Ministru Finţescu

— Dl. General Constantin

— Dl. Romaşeanu, Comisarul General al Preţurilor

— Dl. Ministru Marinescu

— Dl. Şef al Parchetului Galaţi 18,00 – Consiliu de colaborare:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General Dobre

— Dl. General Arhip

— Dl. General Jienescu

— Dl. Amiral Păiş

— Dl. Colonel Davidescu

Vineri 13 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. General Milicescu, Comandantul Pieţei Bucureşti: prezentare la noul post. 11, 10 – 11, 30 – Dl. Dr. Burileanu, Eforul Spitalelor Civile: chestiuni de serviciu. 11, 30 – 12, 30 – Dl. Arhitect Iatzu

— Preotul Vasilovschi de la Biserica Română din Berlin 12, 30 – Dl. Ministru Hiott: chestiuni de serviciu.

12, 45 – Decorarea Domnului Medic Erwin Albercht,

cu ordinul „Coroana României” Cl. IV de pace. 18,00 – Dl. General Calotescu: chestiuni de serviciu. 18, 30 – Dl. General Panaitescu: chestiuni personale. 19,00 – Dl. Ing. Nic. Mareş: chestiuni personale.

Sâmbătă 14 noiembrie 1942 (la vilă)

11, 30 – Dl. Dr. Emil Tessler: chestiuni personale. 12,00 – Dl. General D. Popescu: chestiuni interne. 14,00 – Dejunul.

15, 15 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal.

17, 50 – Sosirea la Predeal. Dl. Mareşal este întâmpinat de Maior Rădulescu, Comand. Detaş. Jand. Pază.

20,00 – Cina (intim).

Duminică 15 noiembrie 1942 (la Predeal)

10, 40 – D-na şi Dl. Mareşal merg la sky împreună cu Locotenentul Trăistaru. 13, 30 – Dejunul, împreună cu Dl. Vicepreşedinte.

20,00 – Cina.

Luni 16 noiembrie 1942 (la Predeal)

10,00 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Bucureşti. 12, 30 – Sosirea la Bucureşti, vila Băneasa.

La vilă 13, 30 – Dejunul.

16 – 16, 15 – Dl. Ministru Killinger

— Dl. Ministru Rust Bernhard

Marţi 17 noiembrie 1942 (la vilă)

17, 30 – Dl. Col. Mardare, Subşeful M.St.M. şi Dl. Colonel Davidescu: chestiuni de serviciu. 18,00 – Dl. Prof. Aurel Popa, Secretar General Culte: chestiuni de serviciu.

Miercuri 18 noiembrie 1942 (la vilă)

18,00 – I.P.S. Mitropolitul Visarion Puiu: în legătură cu numirea sa la conducerea misiunei ortodoxe Române în Transnistria.

18, 30 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.

Joi 19 noiembrie 1942 (la vilă)

12,00 – I.P.S. Suciu, Episcopul Greco-Catolic de Oradea Mare: chestiuni bisericeşti.

18,00 – Dl. Adrian Maniu: prezintă câteva volume Domnului Mareşal.

18, 30 – Dl. General Emil Pălăngeanu: în legătură cu activitatea organizaţiei „M.T.R”.

Vineri 20 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. General Teodorescu Iosef: în legătură cu reclamaţia sa pentru „Mihai Viteazul”. 12,00 – Dl. Eftimie Antonescu: chestiuni personale.

16,00 – Vizitarea expoziţiei agricole de zarzavaturi din Parcul Carol împreună cu Dl. Prof. Mihai Antonescu. Este primit de Dl. Ministru Pană şi Dl. General Constantin.

17, 30 – Dl. Prof. Potopeanu: aduce un mesaj verbal de la Sofia din partea Regelui Boris al Bulgariei.

Sâmbătă 21 noiembrie 1942

11,00 – Doamna şi Domnul Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal.

În drum, vizitează barăcile Consiliului de Patronaj de la Pauleşti – Prahova. 14, 15 – Sosirea la Predeal, unde sunt întâmpinaţi de Dl. Maior Rădulescu, Comand. Detaş. Jand. Pază.

14, 30 – Dejunul. 20, 30 – Cina (intim).

Duminică 22 noiembrie 1942 (la Predeal)

11,00 – D-na şi Dl. Mareşal merg la sky, până la Cabana Susai, unde Dl. Mareşal inspectează postul de jandarmi, găsindu-l foarte bine. 14,00 – Dejunul la care iau parte:

— D-na şi Dl. Mareşal
— Dl. Vicepreşedinte
— Dl. Colonel Davidescu
— Maior Caloenescu
— Căpitan Anghel
— Căpitan Georgescu 20,00 – Cina, împreună cu:
— Dl. Vicepreşedinte

— Principesa Sturza

Luni 23 noiembrie 1942

8, 45 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Bucureşti. 11, 20 – Sosirea la vila Băneasa. 16,00 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu. 17,00 – Consiliul ordinii publice:

— Dl. General Popescu

— Dl. Colonel Diaconescu

— Dl. Eugen Cristescu 18, 30 – Consiliu de colaborare:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Arhip

— Dl. General Dobre

— Dl. General Jienescu

— Dl. Amiral Păiş

— Dl. General C. Nicolescu

— Dl. General Nicolaescu (Dir. Moto)

— Dl. General Oameniţă

— Dl. Int. Col. Sireteanu

Marţi 24 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Inginer Dr. Walter Naknz, Dir. Soc. „Beton Monier Ban" din Berlin: planul unor construcţii în România.

12,00 – Dl. General Scărişoreanu, Directorul Casei I.O.V.: chestiuni de serviciu. 16,00 – Dl. Diamandi: situaţia românilor din Pind.

17,00 – Dl. Ministru Petrovici, Dl. I.C. Petrescu, Dl. Aurel Popa: chestiuni de serviciu. 18,00 – Dl. Ministru Pană: chestiuni de serviciu.

19,00 – Dl. Maior Căpăţână, Comandant Militar al Telefoanelor: instrucţiuni.

Miercuri 25 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Guvernator Ottulescu şi Dl. Stoicescu, Adtor B.N.R.:

— Chestiunea Cooperaţiei

— Negocierile economice cu Germania

11, 45 – Vizită la Căminul de studente nr. 3 din Str. Basarabia nr. 7 condus de D-na Greceanu.

Domnul Mareşal a fost însoţit de Doamna Mareşal.

13,00 – D-na Irina Sturza: situaţia spitalelor Crucii Roşii de la Est de Nistru.

17,00 – Instrucţiuni:

— Dl. Ministru Dr. Tomescu

— Dl. General Arhip

— Dl. Medic General Dr. Negoescu

— Dl. Colonel Davidescu

Joi 26 noiembrie 1942 (la vilă)

10, 45 – Dl. Col. Teodorescu (Director General P.T.T.): instrucţiuni. 11,00 – Dl. Subsecretar de Stat Dragoş: chestiuni de serviciu. 17,00 – Instrucţiuni:

— Dl. General Dobre

— Dl. General Arhip

— Dl. Col. Trotoughe

17, 30 – Dl. General Orezeanu: instrucţiuni.

18,00 – I.P.S. Eugen Suceveanu, noul Episcop Locotenent de Constanţa:

— Se prezintă de numire în noul post

— Expune situaţia Episcopiei

19,00 – Dl. Ministru Buşilă: chestiuni de serviciu.

Vineri 27 noiembrie 1942 (la vilă)

17, 30 – Dl. Secretar General la Culte Aurel Popa: decrete legi pentru semnare. 18,00 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. General Dobre

— Dl. Göring

Sâmbătă 28 noiembrie 1942 (la vilă)

10,00 – Dl. General Pantazi, reîntors de pe front: chestiuni de serviciu (informaţiuni de pe front). 12,00 – Dl. I. Antonescu din Câmpulung: chestiuni de interes general.

14,00 – Dejunul.

17,00 – D-na Hesselmann Exarcu: chestiuni particulare.

Duminică 29 noiembrie 1942

Domnul Mareşal nu a primit pe nimeni, rămânând la vilă în tot cursul zilei.

Luni 30 noiembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Alex. Gregorian: în chestiunea lucrării „Ţara Demiurgului”. 11, 30 – Dl. Ministru Neagu: în legătură cu raportul asupra situaţiei financiare. 18,00 – Dl. Eugen Cristescu: instrucţiuni.

Marţi 1 decembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. General Jienescu: instrucţiuni.

Miercuri 2 decembrie 1942 (la vilă)

12, 30 – Dl. General Popescu Dtru: chestiuni de serviciu. 14,00 – Dejunul.

18,00 – Dl. General N. Pălăngeanu, Prefectul Poliţiei: instrucţiuni.

20,00 – Cina.

Joi 3 decembrie 1942 (la vilă)

12,00 – Dl. Prof. N.I. Herescu, Preşedintele Societăţii Scriitorilor Români: informaţiuni în legătură cu călătoria sa în Germania, Spania şi Portugalia.

17,00 – D-na Alexandrina Cantacuzino: chestiuni de ordin general.

Vineri 4 decembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Consiliu de colaborare:

— Dl. General Pantazi
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Dobre
— Dl Amiral Păiş
— Dl. General Arhip
— Dl. Colonel Davidescu

17,00 – Dl. Prof. Ţupa: în legătură cu Facultatea de Medicină din Iaşi. 18,00 – Planul de sistematizare a staţiunilor balneoclimaterice:

— Dl. Ministru Marinescu
— Dl. Ministru Buşilă
— Dl. General Popescu D.

Sâmbătă 5 şi Duminică 6 decembrie 1942 (la vilă)

Domnul Mareşal nu primeşte pe nimeni lucrând singur în birou.

Luni 7 decembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Nichifor Craionic: informaţii din călătoria sa în Germania şi Italia. 12, 30 – Dl. Buzdugan, Ministrul României în Croaţia: chestiuni de serviciu. 17,00 – Dl. General Şteflea: chestiuni operative.

Marţi 8 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10, 45 – Sosirea la Preşedinţie.

11, 30 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu.

12, 50 – Dl. Guvernator Ottulescu (B.N.R.): chestiuni de serviciu.

13, 15 – Dl. N. Mareş: chestiuni personale.

13, 45 – Dejunul la Preşedinţie.

16, 30 – Lucru în birou.

18, 20 – 20 – Dl. Eugen Cristescu şi Dl. General Vasiliu: instrucţiuni.

20, 30 – Cina.

Miercuri 9 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10, 30 – Lucru în birou.

11, 15 – Dl. Maior Căpăţână de la Soc. Telefoane: instrucţiuni. 12,00 – Dl. Ministru Pană: chestiuni de serviciu. 12, 40 – Lucru în birou.

14,00 – Dejunul.

17,00 – Dl. Rector Horia Hulubei: în legătură cu autonomia universitară şi reclamaţia Profesorului

Ţupa.

17, 50 – Dl. General Şteflea: instrucţiuni.

18 – 19, 35 – Dl. Prof. M. Antonescu

— Dl. Gheorghe Brătianu 19, 50 – Palatul invalizilor:

— Dl. Dr. Stroescu

— Dl. Arhitect Mosinschi 20, 35 – Lucru în birou.

21, 10 – Masa de seară.

Joi 10 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10, 30 – Dl. Fratoştiţeanu: în chestiunea Soc. Române de Telefoane. 11,00 – Consiliul ordinii publice:

— Dl. General Popescu D.

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General N. Pălăngeanu

— Dl. Colonel Diaconescu

— Dl. Eugen Cristescu

17,00 – Consiliu de Colaborare, la care iau parte Domnii:

— Prof. Mihai Antonescu

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Dobre

— Dl. Amiral Păiş

— Dl. General Arhip

— Dl. General Jienescu

— Dl. General Orezeanu

Vineri 11 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10, 30 – 13, 30 – Domnul Mareşal, vizitează:

— Ş coala primară mixtă „Maria Dumitrescu" din Calea Ferentari.

— Cantina şcolară „Apărătorii Patriei" şi „Ferentari".

— Atelierele Ministerului Sănătăţii (Soc. Construcţii Metalice). 14,00 – Dejunul.

17 – 19, 30 – Vizită la Spitalul Z.I. 327, Dl. Mareşal fiind însoţit de Dl. General Vasiliu. 19, 30 – 20, 45 – Dl. profesor universitar David, Rectorul Universităţii Iaşi: chestiunea Prof. Dr.

Ţupa.

20, 45 – 21 – D-na Boteanu

— Maior Chiricuţă

21, 30 – Cina

Sâmbătă 12 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10 – 11 – În legătură cu inspecţiile făcute în cartierul Ferentari şi Apărătorii Patriei în ziua de 11 decembrie 1942:

— Dl. General Popescu, Ministrul de Interne

— Dl. Ministru Tomescu

— Dl. Ministru Dr. Dănulescu

— Dl. General Răşcanu, Primar General al Capitalei

— Dl. Ilie Ghilezan, Adtor Acel. Min. Sănătăţii 11,00 – Dl. Col. M. Elefterescu.

11, 10 – 14 – Lucru în birou.

14,00 – Dejunul.

16, 50 – 17, 30 – Dl. State, Secretar General la Consiliul de Patronaj. 17, 30 – Lucru în birou.

20,00 – Cina.

Duminică 13 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

Domnul Mareşal lucrează singur în birou în cursul dimineţii, iar restul zilei rămâne în apartament.

Luni 14 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

11,00 – Dl. Prof. univ. Haţieganu, Rectorul Universităţii Sibiu: autonomia universitară şi cazul Prof. Dr. Ţupa de la Iaşi.

12, 30 – Dl. Filotti, Ministrul României la Budapesta: chestiuni de serviciu. 14,00 – Dejunul. 17, 30 – Lucru în birou.

20,00 – Cina.

Marţi 15 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

11,00 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu. 12, 30 – Dl. General Rosetti: chestiuni personale. 13, 15 – Dl. Mareş: chestiuni personale. 14,00 – Dejunul.

18,00 – Dl. Profesor univ. C. Marinescu, Directorul Şcolii Române din Franţa: în legătură cu situaţia şcolii române din Franţa.

19 – 19, 30 – Dl. General Nicolaescu, Dir. Motomecanizării: camioane pentru Consiliul de Patronaj.

21,00 – Cina.

Miercuri 16 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

În tot cursul zilei, Domnul Mareşal lucrează singur în birou.

Joi 17 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10, 20 – Dl. Eugen Cristescu: chestiuni de serviciu. 10, 30 – 13, 30 – Consiliu de colaborare:

— Dl. Prof. Mihai Antonescu
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Dobre
— Dl. General Arhip
— Dl. General Jienescu
— Dl. Amiral Păiş
— Dl. General Constantin
— Dl. General Nicolaescu, Dir. Motomecanizării
— Dl. Eugen Cristescu 14,00 – Dejunul.

17,00 – Lucru în birou.

18 – 21 – Problema scumpirii traiului şi sporului de salarii:

— Dl. Prof. Mihai Antonescu
— Dl. Finţescu, Ministrul Economiei Naţionale
— Dl. Ministru Neagu
— Dl. Stavri Ghiolu (Subs. Stat Ec. Naţ.)
— Dl. Romaşeanu (Comisar General al Preţurilor)

21, 30 – Cina.

Vineri 18 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

10, 30 – Dl. General Constantin: situaţia aprovizionărilor. 11, 30 – Dl. Ministru Tomescu: chestiuni de serviciu.

12, 30 – Dl. Vintilă Mihăilescu: Dir. Învăţ. Sup. din Ministerul Educaţiei Naţionale: instrucţiuni. 13, 15 – Dl. Lt. col. Dafinescu, Cdt. Reg. 9 Roşiori (Div. 6 Cav.): în concediu, reîntors de pe front. 13, 30 – Dejunul.

17, 15 – Dl. General Popescu: chestiuni de serviciu. 17 – 30 – 19, 25 – Consiliu de ordine internă:

— Dl. General Popescu

— Dl. General Vasiliu
— Dl. General Pălăngeanu
— Dl. Col. Diaconescu
— Dl. Eugen Cristescu
— Dl. General Jienescu: chestiunea contrabandelor făcute de avioanele italiene în România.

Sâmbătă 19, duminică 20 şi luni 21 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

Domnul Mareşal lucrează singur în birou, neprimind pe nimeni.

Marţi 22 decembrie 1942 (la Preşedinţie)

12, 45 – 13, 30 – Dl. General Tudose, C-dtul Div. 2-a Infanterie. 14,00 – Dejunul, la Preşedinţie. 17,00 – Lucru în birou.

18,00 – Echipament de iarnă, de trimis pe front:
— Dl. General Pantazi
— Dl. Int. Col. Sireteanu

19,00 – Dl. Ministru Marinescu: mişcarea în magistratură. 19, 30 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu. 20, 30 – Dl. Mareşal pleacă la vila Băneasa.

21,00 – Cina.

Miercuri 23 decembrie 1942 (la vilă)

12,00 – Domnul Ministru Neagu: raportul Domnului Ministru în legătură cu finanţele Transnistriei. 13,00 – Dl. Subsecretar de Stat I.C. Petrescu: prezentarea programei şi publicaţiilor pentru învăţământul primar superior, monopolizarea cărţilor didactice.

17,00 – Dl. Secretar General Popa: supune spre semnare câteva decrete în legătură cu biserica. 18,00 – Dl. Ministru Buşilă: chestiuni de serviciu. 19,00 – Dl. General Răşcanu, Primarul Capitalei:
— Situaţia şoselelor de penetraţie în Capitală
— Măsurile luate în interiorul Capitalei

19, 30 – Dl. Guvernator Ottulescu (B.N.R.): chestiuni de serviciu.

Joi 24 decembrie 1942 (la vilă)

12, 30 – I.P.S.S. Nicodim Patriarhul României, însoţit de un sobor de preoţi a prezentat Domnului Mareşal, Sfânta Icoană a Naşterii Domnului.

Cu această ocazie I.P.S.S. a înmânat Domnului Mareşal, ca dar din partea Bisericii, o cruce de aur încrustată cu briliante, rostind apoi o cuvântare în care arată că Biserica se îndreaptă cu recunoştinţă către Conducătorul Statului, pentru binele făcut Patriei.

Domnul Mareşal a mulţumit, arătând că primeşte acest dar ca un imbold pentru continuarea şi ducerea la bun sfârşit a operei începute. Domnia sa a mai arătat că acest omagiu se cuvine eroilor căzuţi pe front pentru biruinţa Crucii. 14,00 – Dejunul.

Vineri 25 decembrie 1942 (la vilă)

13, 10 – Dejunul, la care iau parte:

— M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă
— D-na şi Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Prof. Mihai Antonescu

Sâmbătă 26 decembrie 1942 (la vilă)

17, 45 – Consiliu de ordine internă cu:

— Dl. General Popescu Dtru
— Dl. General Vasiliu C.
— Dl. General Niculescu C.
— Dl. General Arhip
— Dl. Colonel Diaconescu
— Dl. Eugen Cristescu

Duminică 27 decembrie 1942 (la vilă)

10, 50 – 12 – Situaţia operativă:

— Dl. General Hauffe
— Dl. Colonel von Otterstädt
— Dl. Căpitan Bast
— Dl. Colonel Davidescu

Luni 28 decembrie 1942 (la vilă)

Domnul Mareşal lucrează singur în birou şi nu

primeşte pe nimeni. Marţi 29 decembrie 1942 (la vilă)

18, 30 – 19, 30 – Dl. Lilli, redactorul ziarului „La corierre della Serra”.

— Ataşatul de presă de la Leg. Italiei

— Un reporter cinematografic

Reportaj despre România şi Domnul Mareşal. Dl. Mareşal a fost filmat împreună cu lt. col. Adj. R. Zaharia.

Miercuri 30 decembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Ministru Pană: chestiuni de serviciu.

12,00 – Dl. General Dabija: în legătură cu călătoria sa în Germania şi Croaţia.

14,00 – Dejunul.

18, 30 – Dl. Ing. Andone (Min. din Ec. Naţ): chestiuni în legătură cu petrolul.

Joi 31 decembrie 1942 (la vilă)

11,00 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu. 12,00 – Consiliul pentru ordine internă:

— Dl. General Popescu Dtru

— Dl. General Vasiliu C.

— Dl. General Pălăngeanu

— Dl. Colonel Diaconescu

— Dl. Eugen Cristescu

16,00 – Dl. Ministru Baron von Killinger.

18,00 – Dl. General Dobre: problema cocsului „Brătăşanu” şi problema înlocuirii aramei cu oţel în fabricarea muniţiilor.

Vineri 1 ianuarie 1943

11,00 – Te-Deum la Sfânta Patriarhie. Asistă:

— M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă

— D-na şi Dl. Mareşal Antonescu

— Dl. Prof. Mihai Antonescu

— Guvernul

La terminarea serviciului religios, M.S. Regele şi Dl. Mareşal Antonescu trec în revistă campania de onoare şi apoi primesc defilarea.

Ceremonia de la Palatul Regal 11, 50 – Soseşte Dl. Mareşal Antonescu cu Dl. Vicepreşedinte pentru a prezenta felicitări. 12,00 – M.S. Regele primeşte în sala Tronului guvernul şi reprezentanţii autorităţilor civile şi militare.

Dl. Vicepreşedinte ţine o cuvântare la care răspunde M.S. Regele. 13,00 – Majestatea Sa Regele primeşte felicitări de la şefii misiunilor diplomatice.

Sâmbătă 2 ianuarie 1943 (la vilă)

Dl. Mareşal lucrează singur în birou şi nu primeşte pe nimeni.

Sâmbătă 3 aprilie 1943

10,00 – Lucru în birou (la Preşedinţie).

12, 30 – Dl. Ministru Marinescu.

14,00 – Plecarea la vilă pentru dejun.

17,00 – Domnul Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal.

19,00 – Sosirea la Predeal, împreună cu Doamna.

20,00 – Cina, intim.

Duminică 4 aprilie 1943

11,00 – Doamna şi Domnul Mareşal vizitează curtea.

14,00 – Dejunul, împreună cu D-na Goga.

17,00 – Soseşte Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu.

17, 15 – Soseşte Principesa Sturdza. 20, 30 – Cina, având invitaţi pe:

— Dl. Vicepreşedinte

— D-na Goga

— Principesa Sturdza

Luni 5 aprilie 1943

În cursul dimineţii Domnul Mareşal rezolvă lucrările curente. 14,00 – Dejunul, împreună cu D-na Goga. 20, 30 – Cina, intim.

Vizita Domnul Mareşal Antonescu la Führerul Adolf Hitler (Salzburg) 12 – 14. IV.1943

Luni 12 aprilie 1943

Decolarea este hotărâtă pentru ora 9, de la Aeroportul Băneasa, cu avionul personal al Führerului (Tache Wulf, 4 motoare = 4.000 H.P. tip „Condor). La ora 8, 50, Dl. Mareşal soseşte pe aeroport.

Întreţinere scurtă cu asistenţa (Domnii M. Antonescu, General Pantazi, General Şteflea şi Membrii Misiunii Germane). La ora 9,00 decolarea.

Pasageri: Dl. Mareşal însoţit de Domnii Manfred von Killinger şi General Hansen, col. Davidescu, lt. col. Adj. Zaharia Romeo, Căpitan Marinescu-Pleşoiu, Med. Cpt. Dr. Zilişteanu.

Echipaj: Colonel Baur, Căpitan Leziejewsky, Căpitan Zintel şi Plut. Major Tannhäwer.

Itinerariul: Bucureşti – Rm. Vâlcea – peste Munţii Parângul şi Apuseni – Arad – Lacul Balaton – peste ramurile nordice ale Munţilor Niedere Tauern – la Salzburg.

Total 1 077 km: în 3 V2 ore (cca. 320 – 330 km/oră).

Ora 12, 30 – aterizare la Salzburg.

La descindere întâmpină Domnii von Ribbentrop, Ministru Schmidt (translatorul oficial al Führerului), Dörnberg, Ministrul Protocolului, lt. col. Engel Adjutant personal al Führerului şi numeroase alte personalităţi din Auswärtigen Amt.

Domnul Mareşal, împreună cu suita sunt găzduiţi lângă Salzburg, în Klessheim Schlass (fostă reşedinţă episcopală, clădită în 1700).

Tot aici a fost găzduit, recent, Ducele Mussolini şi Regele Boris al Bulgariei.

Ora 13, 30 – Dl. Mareşal primeşte în apartamentul D-sale pe Führer (venit special de la Berchtesgaden), însoţit de Domnii von Ribbentrop, Mareşal Keitel, von Killinger, General Hansen şi restul suitei civilo-militare.

„Führerul" conduce apoi pe „Conducător" într-un salon de la parter, unde, la ora 17, 30 începe prima

convorbire, care durează până la ora 19, 35 (ia parte numai Dl. Ministru Schmidt ca translator).

La ora 20, 15 Conducătorul, Führerul, von Ribbentrop şi alte personalităţi germane, iau parte la masa servită în apartamentul Führerului.

Între orele 22 – 23, 15 are loc o convorbire între Conducător şi Dl. von Killinger (inclusiv Schmidt) în apartamentul Domnului Mareşal.

Marţi 13 aprilie 1943

La ora 10, Dl. Mareşal însoţit de Ministrul Protocolului Dörnberg şi suita sa vizitează Salzburgul: Altstadt, Burgul (sec. 12), Schlass Leopoldkron (construit 1736 – 1740).

Între orele 11, 05 – 13, 35 are loc a doua convorbire între Conducător şi Führer (ia parte şi Dl. von Ribbentrop).

Între orele 13, 45 – 14, 45 Führerul expune Conducătorului situaţia militară. Asistă: Cartierul personal al Führerului şi ofiţerii de stat major din suita Conducătorului.

Se arată situaţia pe toate fronturile (aşa cum rezultă din ultimele telegrame) şi apoi intenţiile pentru 1943.

Ora 14, 45 mare prânz de gală (30 persoane) oferit de Führer.

După masă Führerul prezintă Conducătorului fotografiile primite de la Organizaţia Todt (fortificaţii pe litoralul Atlanticului: adăposturi betonate pentru artilerie, armament anticar şi automat, submarine, avioane etc.).

La ora 16, 15 Führerul conduce pe Dl. Mareşal în apartamentul D-sale şi se retrage.

La ora 17, 10 Führerul revine, cu toată suita, pentru a-şi lua rămas bun de la Conducător şi pleacă apoi direct spre Berchtasgaden.

Dl. Mareşal are apoi o convorbire cu Dl. von Ribbentrop de la ora 17, 20 la ora 18, 30.

Între orele 17, 15 – 18, 30 are loc o conferinţă

tehnică între Dl. Mareşal Keitel, General Hansen şi col. Davidescu (tema principală: dotarea armatei române).

Se prezintă în grafice situaţia armatei române, nevoile şi posibilităţile în timp.

La ora 18, 40 Dl. Mareşal, însoţit de Dl. Ministru Dörnberg şi suita sa, vizitează împrejurimile Salzburgului.

Pe şoseaua asfaltată Salzburg – Graz, pe serpentină până la muntele Gaisberg (cota 1 286), unde se deschide o largă perspectivă asupra văii Salzach-ului şi pe ramificaţiile nordice ale Alpilor.

Masa de seară la ora 20, 30 este oferită de Dl. von Ribbentrop. Participă Dl. Mareşal şi ambele suite.

La ora 22, 30 Dl. Mareşal se retrage în apartamentul D-sale.

Miercuri 14 aprilie 1943

La ora 10, cu acelaşi avion Focke Wolf, decolarea de pe aeroportul Salzburg. Domnul Mareşal este condus la aeroport de Dl. von Ribbentrop şi aceleaşi persoane care au fost la sosire.

În avion aceeaşi pasageri şi echipaj. Acelaşi itinerar.

La ora 13, 45 (atmosferă complet senină) se ajunge deasupra aeroportului Băneasa.

La primire, aceeaşi asistenţă ca la plecare. În plus Doamna Mareşal Antonescu şi Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu.

Dl. Mareşal însoţit de Doamna Antonescu şi de Dl. Vicepreşedinte, pleacă la vilă. 18,00 – Lucru în birou (la Preşedinţie). 18, 30 – Dl. Davidescu, Secretar General Min. Externe. 19,00 – Lucru în birou. 20, 50 – Plecarea la vilă.

Joi 15 aprilie 1943 (la Preşedinţie)

10,00 – Lucru în birou.

10, 30 – Dl. Davidescu, Secretar General Min. Externe.

11,00 – Un grup de vânzători de ziare (50 – 60) sub conducerea preotului Toporaş. 11, 15 – 11, 25 – Dl.

General Sănătescu: chemat de Dl. Mareşal. 12 – 12, 45 – Dl. Eugen Cristescu: chemat de Dl. Mareşal. 13, 30 – Plecarea la vilă pentru dejun.

17,00 – Lucru în birou.

17, 30 – Dl. General Dragalina şi Dl. General Stavrat, depun jurământul: primul ca guvernator al Bucovinei iar secundul ca guvernator al Basarabiei.

18,00 – Dl. Ing. Miclescu de la Societatea de Telefoane: chestiuni de serviciu. 19,00 – Dl. Ministru Tomescu: chestiuni de serviciu. 19, 50 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu. 21,00 – Plecarea la vilă.

Vineri 16 aprilie 1943 (la Preşedinţie)

11,00 – Chestiuni pentru ordinea internă:

— Dl. General Popescu, Min. Interne

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General N. Pălăngeanu

— Dl. General Davidescu

— Dl. Eugen Cristescu

13,00 – Dl. General Racoviţă, C-dtul Mil. al Capitalei: prezentare. 13, 15 – Dl. Guvernator Alexianu.

13, 40 – Dl. Ministru Cristu: prezentare de plecare la Sofia. 14, 15 – Plecarea la vilă pentru dejun. 16 – 16, 30 – Dl. Mareşal se plimbă prin grădina Cişmigiu. 16, 30 – Lucru în birou.

17, 30 – Dl. Prof. Haţieganu, Rectorul Universităţii Cluj – Sibiu: chestiuni de ordin universitar şi naţional.

18, 30 – Principesa Saberiscky: chestiuni personale. 19,00 – Dl. Eftimie Antonescu: chestiuni personale. 19, 30 – Lucru în birou. 20, 30 – Dl. Ministru Neagu. 21, 10 – Lucru în birou. 21, 30 – Plecarea la vilă.

Sâmbătă 17 aprilie 1943 (la Preşedinţie)

12, 20 – Dl. Davidescu, Secretar General Min. Externe: chestiuni de serviciu.

13,00 – I.P.S. Emilian, lt. Episcop de Argeş: situaţia vieţii bisericeşti în eparhia Argeş.

13, 15 – Dl. Suphi Tanriöer, ambasadorul Turciei.

14,00 – Plecarea la vilă.

16, 30 – Domnul Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal, fiind însoţit de Dl. Lt. col. Adj. Eugen Niculescu.

18, 40 – Sosirea la Predeal.

Duminică 18 aprilie 1943

În cursul dimineţii Dl. Mareşal vizitează curtea. 13, 30 – Dejunul cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

15,00 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Sinaia, la Palatul Regal, pentru o convorbire cu M.S. Regele.

17, 30 – Dl. Mareşal se înapoiază de la Sinaia. 20, 30 – Cina cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Luni 14 iunie 1943 (Odessa)

În cursul zilei Dl. Mareşal rămâne la Vila Albă, rezolvând corespondenţa sosită de la Bucureşti.

Marţi 15 iunie 1943, ziua de naştere a Domnului Mareşal (Odesa)

10,00 – Vizită la:

Consumul nr. 1 şi 2 al funcţionarilor guvernământului şi Depozitul General. 11,00 – Conferinţă la Palatul Guvernământului cu directorii de servicii. Prezentarea proiectului de Decret, relativ la folosinţa proprietăţii de către locuitorii transnistrieni. Discursul Domnului Guvernator Alexianu. Răspunde Dl. Mareşal.

Apoi se vizitează:

— Cazinoul funcţionarilor guvernământului.

— Cantina nr. 1 al Consiliului de Patronaj.

— Plaja.

13, 30 – Dejun la vilă:

— D-na şi Dl. Mareşal

— D-na Goga

— Dl. General Vasiliu

— Dl. Guvernator Alexianu

— Dl. Col. Popovici, Pref. Poliţiei

— Toţi ofiţerii din suita Domnului Mareşal.

După amiază: spectacol la operă: „Boris Godunov”.

Miercuri 28 iulie 1943

10,00 – Punerea pietrei fundamentale a Bisericii Vergului. Asistă: D-na Mareşal, Dl. Vicepreşedinte M. Antonescu, Dl. General Popescu, Dl. Subs. Stat Strihan, Dl. General Vasiliu.

Dl. Secretar General Popa de la Culte.

11,00 – Vizitarea restaurantului Transnistria (piaţa Brătianu).

11, 20 – Vizitarea noului local în construcţie al Preş. Cons. Miniştri.

11, 30 – Lucru în birou.

12,00 – Chestiunea recruţilor:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Şteflea

— Dl. General Dobre

13, 40 – Dl. General Pantazi.

13, 50 – Plecarea la vilă pentru dejun.

17, 30 – Dl. General Jienescu: în legătură cu a.a. a teritoriului.

18,00 – Apărarea pasivă a teritoriului şi în special a regiunii petrolifere:

— Dl. Vicepreşedinte M. Antonescu

— Dl. General Dr. Kniffer

— Dl. General Gerstenberg

— Dl. General Jienescu

19, 30 – Col. au. Linkmann: raport de la Corpul Aerian Român.

19, 45 – Lucru în birou.

21, 30 – Plecarea la vilă pentru dejun.

Duminică 1 august 1943

11,00 – D-na şi Dl. Mareşal însoţiţi de Dl. Prim-Ministru, D-na Goga, Dl. Guvernator Alexianu şi Căpitanul V. Gorescu a plecat cu auto la Tâncăbeşti, iar apoi cu şalupa până la Snagov (vila Cons. de patronaj, fostă

Weber). 13,00 – Masa. Iau parte:

— D-na şi Dl. Mareşal
— Dl. Vicepreşedinte
— D-na Goga
— D-şoara Negulescu
— Dl. Guvernator Alexianu
— Dl. Maior Caloenescu
— Dl. Verenca
— Dl. Cpt. Gorescu
— Dl. Cpt. Georgescu
— Locot. Dragoman
— Subl. De Vasal 13, 30 – 16, 30 – Alarmă aeriană.

18,00 – Dl. Mareşal a fost vizitat de A.S. Arhiducesa Ileana.

18, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte a plecat spre Ploieşti-Câmpina, vizitând toate distileriile bombardate precum şi spitalele unde au fost internaţi răniţii.

22,00 – La spitalul „Schuller" din Ploieşti, Dl. Mareşal a constat foarte multă dezordine şi medicii absenţi.

23,00 – Plecarea din Ploieşti spre Bucureşti. 24,00 – Sosirea la vila Băneasa.

Miercuri 4 august 1943

11,00 – D-na şi Dl. Mareşal însoţiţi de Domnii: Lt. col. Marin, Maior Caloenescu, Cpt. Dr. Zilişteanu şi Cpt. Georgescu Ion, a plecat la Olăneşti (jud. Vâlcea).

Pe drum, în Bucureşti, a făcut inspecţie mai multor brutării pe Calea Griviţei. Constatând că nu există pâine neagră la chioşcurile de desfacere „Gagel", a dat dispoziţiuni de îndreptare. Personal a intrat la o bodegă, de unde a vorbit la telefon cu Ministerul Aprovizionării.

La Râmnicu-Vâlcea, la intrarea în oraş, Dl. a fost întâmpinat de Dl. Prefect, Primarul oraşului, Dl. Col. Stoenescu, Insp. Jand. Craiova, Maior Bârliba, C-dtul Leg. Jand. Vâlcea, Dl. Dumitrescu Şeful Poliţiei.

15,00 – Sosirea la Olăneşti, unde Dl. Mareşal a fost întâmpinat de: I.P.S.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, Dl. Ministru Dragoş, Prof. Dr. Mihăilescu, medicul şef al staţiunii, Dl. Haiciu, pretorul plăşii, Dl. Ing. Grama şi Ing. Marinescu din partea C.N.R. şi col. rez. Ioaia, primarul staţiunii.

Imediat Dl. Mareşal a fost examinat de Dl. Prof. Dr. Mihăilescu, care i-au prescris cura. 15, 30 – D-na şi Dl. Mareşal au servit masa.

19,00 – Dl. Mareşal însoţit de I.P.S.S. Mitropolitul Nicolae Bălan, Prof. Dr. Mihăilescu, col. Isaia şi Ing. Grama, a vizitat izvoarele.

20,00 – Înapoierea la vilă.

21,00 – D-na şi Dl. Mareşal au servit masa.

Joi 5 august 1943

7,00 – După prescripţiunile medicului, Dl. Mareşal a băut apă din izvorul nr. 5 (acasă).

8 – 9 – Baie de iod în băile staţiunii.

9 – 12 – Repaus în vilă.

12, 30 – Dl. Mareşal bea apă acasă din izvorul nr. 14.13,00 – D-na şi Dl. Mareşal au servit masa.

16 – 17, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Cpt. Dr. Zilişteanu, a mers cu maşina la Maiorul Dr. Dentist Ghiţescu în Rm. Vâlcea, unde a lucrat o plombă.

17, 30 – Înapoierea la Olăneşti unde a făcut o plimbare de % oră în pădurea din jurul vilei. 18 – 20 – Dl. Mareşal însoţit de D-na Mareşal, Ing. Grama, col. Isaia, Cpt. Dr. Zilişteanu, a făcut o plimbare la izvorul nr. 24 unde a băut apă. În drum s-au discutat chestiuni de gospodărire locală. La înapoiere s-a oprit la izvorul nr. 12 pentru ochi.

21,00 – Masa.

Vineri 6 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă acasă din izvorul nr. 5.

8 – 9 – Baie de iod în băile staţiunii.

9 – 10 – Repaus la vilă.

10 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Bea apă acasă din izvorul nr. 14.13,00 – Masa.

18,00 – Apă de la izvorul nr. 24 (acasă).

18 – 20 – Plimbare pe drumul spre Cheia, fiind însoţit de D-na Mareşal, Cpt. Dr. Zilişteanu, Cpt. Georgescu şi Locot. Popescu Nic. Pe drum, întâlnindu-se cu un ţăran din Cheia care avea 7 copii.

Dl. Mareşal îi dă 2000 lei. 21,00 – Cina.

Sâmbătă 7 august 1943

7,00 – Bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

8 – 9 – Baie de iod în băile staţiunii.

9 – 10 – Repaus la vilă.

10 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Bea apă din izvorul nr. 14 (acasă)

13,00 – Masa împreună cu D-na Mareşal, D-na Goga şi col. Victor Popescu, care au sosit cu maşina de la Bucureşti.

După amiază, Dl. Mareşal cu D-na se plimbă prin parcul vilei. 19,00 – Apă din izvorul nr. 24.20,00 – Cina. Lucru în birou.

21, 35 – 22, 30 – Dl. Mareşal primeşte pe Dl. Vicepreşedinte. Duminică 8 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.

8 – 9 – Baie de iod în băile staţiunii.

9 – 10 – Repaus la vilă.

10 – 11 – Dl. Mareşal conversează cu D-na Mareşal, Dl. Vicepreşedinte şi D-na Goga.

11 – 12, 30 – Dl. Ministru Dragoş: refacerea şi înfrumuseţarea Plăneştiului. 12, 30 – Bea apă din izvorul nr. 14.

13,00 – Dejun cu D-na Mareşal, Dl. Vicepreşedinte şi D-na Goga. 17,00 – Dr. Dentist Ghiţescu lucrează Domnului Mareşal la o plombă. 18,00 – Bea apă din izvorul nr. 24.

18, 15 – 19, 45 – Audienţă: Dl. General Vasiliu.

22,00 – Cina cu D-na Mareşal, Dl. Vicepreşedinte şi D-na Goga.

Luni 9 august 1943

7,00 – Bea apă din izvorul nr. 5.7, 30 – Merge la izvorul nr. 12.

8 – 9 – Baie de iod în băile staţiunii.

9 – 12 – Lucru în birou.

13,00 – Dejun cu D-na Mareşal, D-na Goga şi Dl. Vicepreşedinte. 18,00 – Plimbându-se prin curtea vilei, bea apă din izvorul nr. 24.20,00 – Cina cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

21,00 – Împreună cu D-na Mareşal şi D-na Goga asistă, în curtea vilei, la rularea filmului „Adio Kira”.

Marţi 10 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.

7 – 10 – Convorbire cu Dl. Vicepreşedinte.

10 – 11 – Baie de iod în băile staţiunii. Mergând spre baie a întâlnit pe drum pe cetăţeanul Simion Dumitrescu din comuna Muiereştile, jud. Vâlcea, care i-a prezentat o cerere, solicitând o pensie întrucât a fost funcţionar la Stat timp de 29 ani, şi el fiind de 85 ani, nu ai are cu ce trăi. Dl. Mareşal a ordonat să i se dea un ajutor de 5.000 lei, să se revadă situaţia lui, şi dacă are dreptate să i se dea şi să se intereseze la Mănăstirea Frăsinet – Vâlcea, pentru a fi primit călugăr.

12,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 14.13,00 – Dejun cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

După amiază, lucrează în birou. 18,00 – Bea apă din izvorul nr. 24.20,00 – Cina, cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Miercuri 11 august 1943

6,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.7, 30 – Merge la izvorul nr. 12 (pentru ochi).

8 – 9 – Baie de iod.

9 – 12 – Lucru în birou.

13,00 – Dejun cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

17 – 17, 15 – Maiorul Dr. Dentist Ghiţescu, lucrează la o plombă. 18,00 – Bea apă din izvorul nr. 24.

18 – 19, 30 – Însoţit de D-na Mareşal, D-na Goga, Dl. Ing. Grama şi Dr. Marinescu de la C.N.R. se plimbă pe valea Olăneştilor. Pe drum stă de vorbă cu morarul Dumitru Zdârcea, angajat la moara Domnului col. Tătărescu. Dumitru Zdârcea se plânge Domnului Mareşal că i s-a luat lâna şi anul trecut şi anul acesta fără să i se plătească. Dl. Mareşal ordonă Cpt. Georgescu să ancheteze cazul şi să-i raporteze. La plecare îi dă ajutor 1.000 lei.

21,00 – Cina, cu D-na Mareşal şi D-na Goga. 21, 30 – Inhalaţii cu apă de la izvorul nr. 5.

Sunt primiţi D-na şi Dl. Comandor Pop.

Joi 12 august 1943

6,00 – Bea apă din izvorul nr. 5.

7, 30 – Fiind însoţit de Domnii Dr. Mihăilescu şi Ing. Grama merge la izvorul nr. 12 pentru ochi.

8 – 9 – Baie de iod.

12,00 – Apă din izvorul nr. 14.

13, 30 – Dejun cu D-na Baranga şi D-na Goga.

17, 30 – Apă din izvorul nr. 24.

18 – 21,00 – Sunt primiţi în audienţă: Dl. Vicepreşedinte, Dl. Ministru von Killinger şi Dl. Colonel Blücher.

22,00 – Cina, cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Vineri 13 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.

8 – 9 – Baie de iod.

9 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Bea apă din izvorul nr. 14.

13,00 – Dejunul cu D-na Mareşal, D-na Goga şi Dl. Prof. Dr. Mihăilescu.

După amiază lucru în birou. 18,00 – Bea apă din izvorul nr. 24 (acasă). 18, 15 – Sunt primiţi: Lt. col. Marin şi lt. C-dor Popescu Deveselu. 19,00 – Este primit I.P.S.S. Mitropolitul Bălan. 20,00 – Cina cu D-na Mareşal, D-na Goga şi I.P.S.S. Bălan. 22 – 23 – Plimbare prin Olăneşti împreună cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Sâmbătă 14 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.

8 – 9 – Baie de sulf în băile Statului.

9 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Bea apă din izvorul nr. 14.

13,00 – Dejunul cu D-na Mareşal, D-na Goga şi I.P.S.S. Bălan. 14 – 17 – Lucru în birou.

17 – 17, 30 – Bea apă din izvorul nr. 24.

18 – 20 – Dl. Mareşal însoţit de D-na Mareşal, D-na Goga, D-na Cesianu, D-na General Rizeanu, I.P.S.S. Bălan, D-na şi Dl. Ing. Grama, Dl. General Stratilescu, Dl. Marinescu, a făcut o plimbare pe valea Olăneştilor vizitând o moară ţărănească şi o livadă de pruni. Pe drum Dl. Mareşal stă de vorbă cu sătenii.

A donat femeii Elena Veta Tufiş suma de lei 3.000.20, 30 – Convorbire cu Dl. Vicepreşedinte.

21,00 – Cina cu D-na Mareşal, D-na Goga, Dl. Vicepreşedinte şi I.P.S.S. Bălan.

Duminică 15 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.

8, 30 – Dl. Mareşal însoţit de D-na Mareşal, Dl. Vicepreşedinte, I.P.S.S. Bălan, D-na Goga, lt. col. Marin, lt. C-dor Popescu Deveselu şi Cpt. Dr. Zilişteanu, a plecat cu automobilul la Mănăstirea Bistriţa.

10, 30 – Sosirea la mănăstire, unde Dl. Mareşal este primit de stareţa mănăstirii, Episcopul Vartolomeu şi sătenii din împrejurimi.

Dl. Mareşal cu însoţitorii a asistat la slujba religioasă.

După slujbă a vizitat întreaga mănăstire trecând şi

prin camera unde a stat Domnia sa cu domiciliu forţat. Aici a stat de vorbă cu Dl. General Vasiliu. C.

Vizită la Episcopul Vartolomeu

Dl. Mareşal a rămas mulţumit de felul cum este gospodărită mănăstirea. S-a împărţit bomboane la copii. Corul de orfani a cântat câteva cântece, iar stareţa a ţinut o cuvântare ocazională la care a răspuns Dl. Mareşal.

13,00 – S-a luat masa cu întreaga suită, stareţa şi Episcop Vartolomeu. La masă a vorbit I.P.S.S. Bălan şi a răspuns Dl. Mareşal.

La plecare Dl. Mareşal a dat stareţei 100.000 lei pentru săraci şi pentru întreţinerea mănăstirii.

15,00 – Plecarea cu auto la Mănăstirea Horezu, unde a fost aşteptat de stareţă. A vizitat

Mănăstirea şi a asistat la slujba religioasă.

16,00 – Plecarea cu auto la „Mănăstirea Dintr-un lemn”.

17,00 – Sosirea la mănăstire. Dl. Mareşal a vizitat întreaga mănăstire rămânând încântat şi felicitând pe stareţă de felul cum întreţine mănăstirea. D. Mareşal s-a interesat de viaţa călugăriţelor şi de bunul mers al aşezămintelor. Cu această ocazie Domnia sa a luat cunoştinţă de o serie de probleme în legătură cu mănăstirile. A ordonat Domnului lt. col. Marin să cerceteze în ce stadiu se găseşte problema retrocedării pădurilor mănăstirilor noastre. La plecare Dl. Mareşal a donat pentru săraci suma de lei 40.000.17, 30 – Plecarea spre Rm. Vâlcea. 18,00 – Vizită la Dr. dentist Ghiţescu pentru o plombă. 19, 30 – Sosirea la Olăneşti.

19, 30 – 20, 30 – Dl. Mareşal a convocat pe Dl. General Vasiliu.

21, 30 – Cina împreună cu D-na Mareşal, D-na Goga şi Dl. Vicepreşedinte.

Luni 16 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

7, 30 – Merge la izvorul nr. 12 însoţit de Dl. General Vasiliu.

8 – 9 – Baie de sulf la băile Statului – stând tot timpul de vorbă cu Dl. General Vasiliu.

11, 30 – Bea apă din izvorul nr. 14 (acasă).

12,00 – A primit în audienţă pe Dl. General Şteflea care a raportat Domnului Mareşal starea trupelor române din Cuban.

13,00 – Masa împreună cu Dl. Mareşal, D-na Goga, Dl. Vicepreşedinte şi Dl. General Şteflea. 17, 35 – Bea apă din izvorul nr. 24.

17, 30 – 19, 30 – Plimbare la „Piatra scrisă" împreună cu D-na Mareşal, D-na Goga, D-na şi Dl. Ing. Grama.

20, 30 – Masa de seară.

Marţi 17 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

7, 30 – Merge la izvorul nr. 12 unde a făcut baie la ochi, fiind însoţit de Dl. Prof. Dr. Mihăilescu şi

Cpt. Dr. Zilişteanu.

8 – 9 – Baie de sulf la băile Statului.

12,00 – Bea apă din izvorul nr. 14 (acasă).

13,00 – Masa cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

16,00 – Primeşte în audienţă pe Dl. Subs. de Stat Ghiolu şi Dl. Ing. Andone.

17,00 – Primeşte în audienţă pe Dl. Ministru Neubacher, Dl. Consilier Klugkist şi Dl. Krenner.

18, 30 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 24 (acasă).

20,00 – Cina împreună cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Miercuri 18 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

8 – 9 – Baie de sulf.

9 – 12, 30 – Lucru în birou. La ora 12 bea apă din izvorul nr. 14.12, 30 – 13 – Primeşte în audienţă pe Dl. Ministru Marinescu. 13, 30 – Idem pe Dl. Ministru Dr.

Tomescu.

14,00 – Idem pe I.P.S.S. Nifon.

14, 30 – Masa cu D-na Mareşal, D-na Goga, Dl. Ministru, I.P.S.S. Mitropolitul Nifon şi Dl. Ministru Dr. Tomescu.

17,00 – Dl. Dr. Dentist Ghiţescu a lucrat la o plombă a Domnului Mareşal.

18 – 20 – Plimbare la lacul Bădescu însoţit de D-na Mareşal, D-na Goga, D-na şi Dl. Ing. Grama. 21,00 – Cina împreună cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Joi 19 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5.

7, 30 – Merge la izvorul nr. 2 însoţit de Dl. Dr. Mihăilescu.

8 – 9, 15 – Baie de sulf la băile Statului.

9, 15 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Bea apă din izvorul nr. 14 (acasă).

13,00 – Masa, singur.

După amiază, Dl. Mareşal lucrează în grădină. 17,00 – A fost primit în audienţă Dl. Subsecretar de Stat Strihan care prezintă Domnului Mareşal rezultatul cercetărilor contra Primarului lt. col. rez. Isaia.

18, 20 – Dl. Mareşal a vizitat comuna Tiru împreună cu Dl. Prof. Forţu, stând de vorbă cu sătenii. 21,00 – Cina, împreună cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Vineri 20 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

7, 30 – Merge la izvorul nr. 12 pentru ochi însoţit de Dl. Prof. Dr. Mihăilescu şi Dl. Cpt. Dr. Zilişteanu.

8 – 9 – Baie de sulf.

9 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Primeşte în audienţă pe Primarul din Rm. Vâlcea şi Pretorul din Olăneşti.

12, 30 – Idem pe Preotul Radovici, Parohul comunei Olăneşti. Apoi bea apă din izvorul nr. 14

(acasă).

13,00 – Masa împreună cu D-na Mareşal, D-na Goga, Dl. Lt. col. Marin, Dl. Maior Caloenescu, Dl. Cpt. Dr. Zilişteanu, D-na şi Dl. Căpitan Georgescu şi Locot. Dragoman. 16 – 17 – Lucru în birou.

17, 30 – Primeşte în audienţă pe Dl. Doctor Pârvulescu, medicul circumscripţiei.

18,00 – Primeşte în audienţă pe Dl. Col. Lamostescu.

18, 30 – Bea apă din izvorul nr. 24 (acasă).

22,00 – Masa împreună cu D-na Mareşal şi D-na Goga.

Sâmbătă 21 august 1943

7,00 – Bea apă din izvorul nr. 5 (acasă). 7, 30 – Merge la izvorul nr. 11.

8 – 9 – Baie de sulf.

9 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Primeşte în audienţă pe Dl. Eugen Cristescu.

12, 30 – Idem pe Dl. Ministru Vespasian Pella.

13,00 – Dejunul împreună cu D-na Mareşal, D-na Goga, D-na şi Dl. Eugen Cristescu, D-na şi Dl. Ing. Grama, Dl. Ministru Pella şi Dl. Subsecretar de Stat Strihan. 17, 30 – Dl. Mareşal merge la dentistul Ghiţescu, pentru plombă.

19,00 – Dl. Mareşal merge la Primăria Olăneşti – Băi, pentru a vedea alimentele ce au venit spre a se distribui populaţiei sărace din Olăneşti. Domnia sa a ordonat ca aceste alimente să fie distribuite gratuit oamenilor săraci, cu preţ de jumătate celor mijlocii, iar celor bogaţi contra cost. 19, 30 – Dl. Mareşal discută cu Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 20,00 – Cina cu D-na Mareşal, D-na Goga şi Dl. Vicepreşedinte.

Duminică 22 august 1943

5,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

6,00 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, Dl. Prof. Dr. Mihăilescu, Dl. Ing. Grama, Dl. Lt. col. Adj. Marin, Dl. Maior Caloenescu şi Dl. Cpt. Dr.

Zilişteanu, a făcut o excursie pe jos la Mănăstirea Frăsineni. În drum Domnia sa a stat de vorbă cu oamenii întâlniţi, dând diferite ajutoare în bani celor săraci.

10,00 – Sosirea la mănăstire, unde a fost întâmpinat de Stareţ şi toţi călugării, după care Domnia sa a asistat la slujba religioasă. Apoi, a vizitat toată mănăstirea, rămânând mulţumit de cele constatate. 12,00 – Dejunul la Mănăstire. După dejun, Dl. Mareşal s-a întreţinut cu stareţul, întrebându-l de greutăţile ce le întâmpină. 12, 30 – 14, 30 – Dl. Mareşal s-a odihnit la mănăstire.

15,00 – Dl. Mareşal a mulţumit stareţului şi s-a înapoiat la Olăneşti tot pe jos.

18 – 19 – Dl. Mareşal a făcut baie de sulf la băile Statului.

19 – 19, 15 – Bea apă din izvorul nr. 24 (acasă).

19, 15 – Primeşte în audienţă pe Dl. General de Arm. Petre Dumitrescu.

20,00 – Masa de seară împreună cu D-na Mareşal, D-na Goga, Dl. Prim-Ministru şi Dl. General Petre Dumitrescu.

Luni 23 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

7, 30 – Merge la izvorul nr. 12 (pentru ochi).

8 – 9, 30 – Baie de sulf la băile Statului.

9, 30 – 12 – Lucru în birou.

12,00 – Bea apă din izvorul nr. 14.

13 – 14 – Masa împreună cu D-na Mareşal şi Dl. Vicepreşedinte.

14 – 18 – Lucru în birou.

18,00 – Bea apă din izvorul nr. 24 (acasă).

20,00 – Masa împreună cu D-na Mareşal şi D-na şi Dl. Comandor Popp.

Marţi 24 august 1943

7,00 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 5 (acasă).

7, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Dr. Mihăilescu, Dl.

Ing. Grama şi Dl. Cpt. Dr. Zilişteanu, merge la izvorul nr. 12, după care a făcut o vizită la băile statului, la rezervoare. 8 – 9, 30 – Baie de sulf la băile Statului.

12,00 – Dl. Mareşal primeşte în audienţă pe Dl. Avocat Pleşoianu. 12, 30 – Dl. Mareşal bea apă din izvorul nr. 14.

13,00 – Dl. Mareşal a luat masa împreună cu D-na Mareşal, Dl. Prof. Dr. Mihăilescu, D-na şi Dl. Ing. Marinescu, Adtorul băilor.

18,00 – Bea apă din izvorul nr. 24.18, 15 – 18, 30 – D-na General Dr. Mihăilescu. 18, 45 – D-na Baranga. 20,00 – Cina, intim.

Miercuri 25 august 1943

9, 30 – Dl. Mareşal împreună cu Doamna, părăseşte staţiunea Olăneşti – băi, mulţumind Domnului Ing. Grama, Ing. Marinescu, administratorul băilor şi Drului Pârvulescu.

La plecare, Domnia sa a scris în cartea de aur a staţiunii:

„25. VIII.1943”.

„Plec cu părere de rău din această staţiune pitorească, unde natura a pus atât de mult şi omul atât de puţin. Statul şi C.N.R.-ul au multe de făcut. Trebuie să înceapă!”. ss. Mareşal Antonescu

11 – 12 – În drum Dl. Mareşal vizitează Dispensarul medical din Brezoi pe care l-a găsit foarte bine. A vizitat, de asemenea, şcoala primară şi grădiniţele din aceeaşi comună, unde a împărţit copiilor bomboane.

13 – 14 – Vizită în comuna Voineasa şi inspecţie la postul de jandarmi, unde a găsit foarte curat, şi la primărie unde face unele observaţiuni cu caracter gospodăresc. 20,00 – Sosirea la Predeal.

Joi 26 august 1943

8, 30 – 9, 30 – Dl. Mareşal face o plimbare pe Valea Poliştoaca, unde se interesează de felul cum se

construieşte şoseaua.

13,00 – Dejun cu D-na Mareşal.

După amiază lucrează în birou.

Vineri 27 august 1943

În dimineaţa zilei Dl. Mareşal se plimbă în jurul vilei. 13,00 – Dejunul, singur.

După amiază lucrează în birou. 20,00 – Cina, cu D-na Mareşal şi Dl. Vicepreşedinte.

Sâmbătă 28 august 1943

Dimineaţa Dl. Mareşal lucrează cu Dl. Vicepreşedinte. 12,00 – Dl. Mareşal iese în grădină, unde dă instrucţiuni pentru aranjarea florilor. 12, 35 – Însoţit de D-na Mareşal merge cu maşina, pe drumul Reginei, la Palatul Regal de la Bran, unde rămâne la dejun cu Arhiducesa Ileana.

După masă, vizitează parcul şi cavoul unde se păstrează inima Reginei Maria. 16,00 – Înapoierea la Predeal, pe drumul Râşnov – Braşov – Predeal. 18,00 – Este primit de Dl. Ing. Malaxa. 20,00 – Cina cu D-na Mareşal şi Dl. Vicepreşedinte.

Duminică 29 august 1943

Dimineaţă, lucru în birou. 13,00 – Dejun, având invitaţi pe M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă. 17,00 – Este primit în audienţă Amiralul german Canaris.

20,00 – Cina cu D-na Mareşal şi Dl. Vicepreşedinte.

21,00 – Dl. Mareşal pleacă cu trenul la Băceşti (jud. Vaslui) spre a asista la înmormântarea Mareşal Prezan.

Miercuri 1 septembrie 1943 (la Preşedinţie)

11,00 – Dl. Naum – Ministrul României la Stockholm: prezentare. 12,00 – Dl. Alex. Creţeanu – Ministrul României la Ankara: prezentare. 13,00 – Dl. Bossie – Ministrul României la Vatican: prezentare. 13, 30 – Plecarea la vilă pentru dejun. 18, 30 – Lucru în birou (la Preşedinţie).

19,00 – Dl. General Şteflea.

20,00 – Lucru în birou. 21,00 – Plecarea la vilă.

Joi 2 septembrie 1943

Vizita Domnului Mareşal Antonescu la Führerul Adolf Hitler

8,00 – Dl. Mareşal însoţit de: Dl. Ministru Killinger, Dl. General Hansen, Dl. General Garstemberg, Dl. General Şteflea, Dl. Lt. col. Crenato, Dl. Col. Davidescu, Dl. Lt. col. Adj. Romeo Zaharia şi Cpt. Dr. Zilişteanu, pleacă la Cartierul General al Führerului Adolf Hitler, cu avionul personal al Cancelarului Hitler, pilotat de col. au. Baur.

La plecare – pe aeroportul Băneasa, Dl. Mareşal a fost salutat de: Dl. Vicepreşedinte, Dl. General Popescu D., Dl. General Pălăngeanu N., Dl. Eugen Cristescu etc. 12,00 – Aterizare pe aeroportul din Rastemburg, unde Dl. Mareşal a fost întâmpinat de Führer, care l-a condus cu maşina până la trenul special amenajat pentru locuinţă. 12, 15 – Conferinţă în tren, la care participă: Dl. Mareşal, Dl. General Şteflea, Dl. General Ion Gheorghe Ministrul României la Berlin şi Dl. Col. Davidescu.

14, 30 – Dl. Mareşal ia dejunul cu Führerul (asistă şi Dl. Ministru Schmidt ca translator). Apoi conversaţie.

17,00 – Ceai la Führer (ia parte Dl. Mareşal, Führerul şi Dl. Dr. Schmidt), apoi conversaţie. 19,00 – Dl. Mareşal vine la tren. Conferinţă cu Dl. General Şteflea, Dl. General Ion Gheorghe şi Dl. Col. Davidescu.

20,00 – Masa la Führer. Participă: Dl. Mareşal, Führerul, Dl. General Şteflea, Dl. General Ion Gheorghe, Dl. von Ribbentrop, Mareşalul Göring etc. 22,00 – Dl. Mareşal vine la tren.

Vineri 3 septembrie 1943

9,00 – Convorbire cu Dl. Ministru von Ribbentrop. 10,00 – Convorbire cu Führerul. 12,00 – Dejun intim cu Führerul.

13, 30 – Plecarea cu avionul la Bucureşti. Dl. Mareşal a fost condus la aeroport de Führer şi de Dl. von

Ribbentrop

17,00 – Sosirea la aeroportul Băneasa.

17, 30 – Convorbire cu Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu (la Preşedinţie). 19,00 – Lucru în birou.

20, 30 – Dl. Lupu, Prim Preşedinte al înaltei Curţi de Casaţie. 21, 30 – Plecarea la vilă.

Sâmbătă 4 septembrie 1943 (la Preşedinţie)

10, 15 – Dl. Eugen Cristescu: chestiuni personale.

10, 30 – Dl. Eugen Cristescu: chestiuni de serviciu (instrucţiuni).

11,00 – Consiliu economic:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Popescu Dtru
— Dl. General Dobre
— Dl. Ministru Petrovici
— Dl. Ministru Neagu
— Dl. Ministru Buşilă
— Dl. Ministru Marian
— Dl. Subsecretar de Stat Dragoş
— Dl. Subsecretar de Stat I.C. Petrescu
— Dl. Subsecretar de Stat Vulcănescu
— Dl. Subsecretar de Stat S. Ghiolu
— Dl. General Arbore
— Dl. Romaşcanu, Comisar General al Preţurilor

13,00 – Lucru în birou.

14,00 – Dl. Suphi Tanriöer, Ministrul Turciei.

15,00 – Plecarea la vilă pentru dejun.

18, 10 – Dl. Secretar General Vlădescu: chestiuni de serviciu.

19,00 – Dl. Col. Davidescu: chestiunea înaintărilor în armată.

19, 30 – Dl. Eugen Cristescu: informaţiuni de serviciu.

20, 15 – 21 – Dl. Secretar General Ovidiu Vlădescu:

chestiuni de serviciu.

21, 05 – Cpt. Dr. Zilişteanu.

21, 30 – Plecarea la vilă3.

Marţi 4 ianuarie 1944 (Predeal)

10, 30 – D-na şi Dl. Colonel Racoveanu. 11, 30 – D-na şi Dl. Mareşal pleacă la sky. 12, 30 – Înapoierea la vilă. 12, 35 – Dl. General Rădulescu.

13, 15 – D-na şi Dl. General Orezeanu – împreună cu D-na Sturza. După amiază Dl. Mareşal rămâne la vilă.

Miercuri 5 ianuarie 1944 (Predeal)

În cursul dimineţii, D-na şi Dl. Mareşal pleacă la sky. După amiază Dl. Mareşal rămâne la vilă.

Joi 6 ianuarie 1944 (Bobotează)

11,00 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Lt. Comandor Popescu-Deveselu adjutant de serviciu, a plecat cu automobilul la Sinaia.

3 ANR, fond Cabinetul Militar, dosar 462/1941, filele 89 – 293

11, 25 – Sosirea la Sinaia, la biserica unde urmează a se oficia slujba Bobotezei. La sosire, Dl.

Mareşal a fost salutat de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, Dl. General Vasiliu şi Dl. Ministru

Atta Constantinescu.

11, 30 – Sosirea M.S. Regelui la Biserică.

11, 30 – 12,00 – Oficierea Serviciului Religios.

După oficierea serviciului religios, M.S. Regele şi Dl. Mareşal privesc defilarea Campaniei de onoare.

12, 15 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la Predeal.

12, 45 – Sosirea la Predeal.

13,00 – Dejun la vilă, având invitaţi pe:

— D-na Goga

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General Dumitriu

— D-şoara Negulescu 19,00 – D-na şi Dl. Romane.

Vineri 7 ianuarie 1944 – Să Ion (Predeal)

13 – Dl. Mareşal primeşte pe M.M.L.L. Regele şi Regina Mamă. 13, 15 – Dejun la vilă, împreună cu M.M.L.L. Regele şi Regina. 14, 30 – Plecarea M.M.L.L. Regelui şi Reginei.

După amiază Dl. Mareşal rămâne la vilă.

Sâmbătă 8 ianuarie 1944 (Predeal)

În cursul dimineţii Dl. Mareşal pleacă la sky. 17,00 – Dl. Ministru Neagu.

19,00 – I.P.S. Mitropolitul Bălan

— I.P.S. Mitropolitul Colan

Duminică 9 ianuarie 1944 (Predeal)

10 – 12 – Dl. Mareşal face sky pe Viştea.

12,00 – D-na şi Dl. Mareşal însoţiţi de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu, pleacă cu automobilul de la Predeal spre Bucureşti. 14, 30 – Sosirea la gara Băneasa.

Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la vilă.

După amiază, Dl. Mareşal rămâne la vilă.

Luni 10 ianuarie 1944 (la Preşedinţie)

10,00 – Lucru în birou. 10, 30 – Chestiuni de serviciu:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Şteflea

— Dl. General Mardare

— Dl. Colonel Davidescu

12, 30 – Dl. Secretar General I. Rădulescu: instrucţiuni. 12, 40 – Lucru în birou.

14,00 – Plecare la vilă.

17,00 – Lucru în birou (Preşedinţie).

18,00 – Dl. Creţeanu, Ministrul României la Ankara: chestiuni de serviciu.

19, 15 – Dl. Vespasian Pe la Ministrul României la Berna: chestiuni de serviciu.

20, 30 – Dl. Guvernator Alexianu: chestiuni de serviciu.

21, 30 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu: chestiuni de serviciu.

22, 10 – Plecare la vilă.

Marţi 11 ianuarie 1944 (la Preşedinţie)

10,00 – Lucru în birou.

11,00 – Dl. Cădere, Ministrul României la Lisabona: chestiuni de serviciu. 12,00 – Instrucţiuni:

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Potopeanu

12, 15 – Dl. Munteanu, Director General la Comisariatul Refugiaţilor: chestiuni de serviciu.

12, 30 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu.

13,00 – Dl. General Vasiliu.

14,00 – Plecare la vilă pentru dejun.

La vilă

16, 30 – Dl. Barbu Ştirbey: chestiuni politice.

19,00 – Dl. Ministru Marinescu: chestiuni de serviciu (La Preşedinţie).

19, 50 – Dl. Ovidiu Vlădescu, Ministrul Românizării: chestiuni de serviciu.

20, 40 – Dl. Colonel Tomoroveanu, Ataşatul Militar român în Franţa: chestiuni de serviciu.

21,00 – Lucru în birou.

22,00 – Plecare la vilă.

Miercuri 19 ianuarie 1944 (la Preşedinţie)

10,00 – Lucru în birou.

11,00 – Conferinţa pentru organizarea sportului românesc.

13, 15 – Lucru în birou.

14,00 – Plecarea la vilă pentru dejun.

17,00 – Lucru în birou (la Preşedinţie).

17, 50 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu: chestiuni de serviciu. 18,00 – Nemulţumirile populaţiei musulmane din insula Ada-Kaleh:

— Dl. Râpeanu, Director General C.A.M.

— Dl. Col. Tiberiu Turturescu, Prefectul judeţului Mehedinţi.

— Imanul populaţiei musulmane din Ada-Kaleh.

— Primarul comunei Ada-Kaleh.

— Dirigintele Coop. C.A.M. din Ada-Kaleh.

— Un lucrător din atelierele C.A.M. din Ada-Kaleh.

— Un negustor musulman din Ada-Kaleh.

19,00 – Alimentarea cu apă şi energie electrică a Capitalei în caz de bombardament:

— Dl. General Răşcanu, Primarul General al Capitalei

— Dl. General Enescu

— Dl. Colonel Davidescu

— Ş efii Uzinelor de apă, gaz şi electricitate 20, 30 – Lucru în birou.

21,00 – Dl. I. Mihalache: chestiuni politice. 22, 20 – Plecarea la vilă.

Miercuri 16 februarie 1944 (la Preşedinţie)

10,00 – Lucru în birou.

10, 30 – Plecare la vilă pentru dejun.

La Şcoala Superioară de Război 17 – 18, 45 – Conferinţa Domnului General Şteflea despre: mersul instrucţiei în armată; procedee şi mijloace noi de luptă.

19,00 – Cuvântul Domnului Mareşal Conducător.

20, 30 – Conferinţa ia sfârşit. Dl. Mareşal dă mâna cu ofiţerii prezenţi şi trece la o gustare în sala de mese a Şcolii Superioare de Război. 21, 30 – Plecarea la vilă.

Joi 17 februarie 1944 (la Preşedinţie)

10,00 – Lucru în birou.

11,00 – Conferinţa Comandanţilor de Mari Unităţi – prezidată de Dl. Mareşal Antonescu. Au luat parte:

— Dl. General Rozin

— Dl. General Ciurea

— Dl. General Manoliu

— Dl. General Boiţeanu

— Dl. General Munteanu

— Dl. General Popescu Marin
— Dl. General Carlaonţ
— Dl. General Gheorghe Radu
— Dl. General Teodorescu Iosif
— Dl. General Vlădescu
— Dl. General Fâlfănescu Radu
— Dl. General Ionaşcu
— Dl. General Laurbru
— Dl. General Poenaru
— Dl. General Rădulescu Edgar
— Dl. General Davidescu Vintilă
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Calotescu
— Dl. General Racoviţă
— Dl. General Manafu Marin
— Dl. General Dimitriu Mircea
— Dl. General Saidac
— Dl. General Macici N.
— Dl. General Dăscălescu
— Dl. General Şova
— Dl. General Stoenescu N.
— Dl. General Niculescu Cociu
— Dl. General Negulescu
— Dl. General Stănescu
— Dl. General Korne Radu
— Dl. General Nicolescu Const.
— Dl. General Beldiceanu
— Dl. General Sergheievici
— Dl. General Tudose
— Dl. General Sănătescu
— Dl. General Gheorghiu Gh.
— Dl. General au. Gheorghiu Ernil
— Dl. General au. Vasiliu
— Dl. General au. Enescu Ramiro
— Dl. General au. Schmidt

— Dl. Amiral Georgescu
— Dl. Colonel Carp
— Dl. Comandor Roman
— Dl. Comandor Măcelariu
— Dl. Comandor Stoianovici
— Dl. Comandor Cristescu 12,00 – Chestiuni operative:
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Şteflea 12, 30 – Lucru în birou.
13,00 – Dl. Ministru von Killinger
— Dl. Consilier Steltzer 13, 40 – Lucru în birou.
14,00 – Plecare la vilă pentru dejun. 17,00 – Lucru în birou (la Preşedinţie).
18,00 – Activitatea O.R.A.P.-ului; neajunsuri, propuneri (Memoriul Domnului Dr. Haţieganu):
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Dobre
— Dl. Subsecretar de Stat Ghiolu
— Dl. General Arbore
— Dl. General Răşcanu
— Dl. Ministru Marian
— Dl. Dr. E. Haţieganu – O.R.A.P.
— Dl. Ing. Virgil Ionescu – O.R.A.P.
— Dl. Int. Col. Sireteanu
19, 45 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu. 20,00 – Lucru în birou.
20, 15 – Dl. Prof. Popp: Instrucţiuni în legătură cu albumele etnografice. 20, 30 – Chestiuni de serviciu:
— Dl. Int. General Cuzen
— Dl. Dem. Theodorescu – Însărcinat cu Afacerile Transnistriei în Capitală 21,00 – Lucru în birou.
22,00 – Plecare la vilă.
Vineri 25 februarie 1944 (la Preşedinţie)
10, 45 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.
11,00 – Dl. General Popescu, Min. Externe.

11, 30 – Consiliu pentru ordine publică.
13, 45 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.
13, 50 – Dl. Eugen Cristescu: chestiuni de serviciu.
14,00 – Plecare la vilă pentru dejun.
17,00 – Lucru în birou (la Preşedinţie).
22, 15 – Plecare la vilă.
Sâmbătă 26 februarie 1944
În cursul dimineţii Dl. Mareşal rămâne la vilă, rezolvând corespondenţa curentă.
Vizita
Domnului Mareşal Antonescu, Conducătorul Statului, la Salzburg, între 26 – 28 februarie 1944
12, 58 – Plecarea Domnului Mareşal de la vilă, condus de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 13,00 – Pe aeroportul Băneasa, oficialităţile de rigoare. La bordul avionului:
— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Baron von Killinger
— Dl. General Hansen
— Dl. General Şteflea
— Dl. General Spalke
— Dl. Colonel Davidescu
— Dl. Lt. col. Crenato Carol
— Dl. Medic Maior Dr. Zilişteanu
— Dl. Lt. Comandor Popescu-Deveselu Petre, adjutant de serviciu al Domnului Mareşal 13, 02 – Decolarea.
Avionul este pilotat de Dl. General Baur, iar din partea Führerului ca trimis special Dl. Lt. col. Adj. Darges Fritz.
Înălţimea normală de zbor 1.000 metri; timpul admirabil. 16, 40 – Aterizarea pe aeroportul Salzburg, care este plin de zăpadă.
Dl. Mareşal coboară din avion urmat de însoţitori şi este întâmpinat de Dl. von Ribbentrop, Ministrul de Externe al Reichului.

Dl. Mareşal condus de Dl. von Ribbentrop, dă mâna cu suita acestuia. Plecarea cu maşinile la locul de găzduire. 17, 15 – Descinderea la Castelul Klessheim.

18 – 20 – Dl. Mareşal a lucrat în conferinţă cu Dl. General Şteflea, Dl. General Ion Gheorghe, Ministru României la Berlin şi Dl. Colonel Radu Davidescu. 21, 10 – Sosirea Führerului la castelul Klessheim.

20, 30 – Întâlnirea dintre Führer şi Dl. Mareşal în sala de onoare a Castelului. Întâlnirea a fost cordială. Dl. Mareşal a prezentat Führerului ofiţerii din suita D-sale. După 5 minute, Dl. Mareşal a coborât cu Führerul, Dl. Ministru von Ribbentrop şi Dl. Ministru Schmidt. 20, 40 – 23, 40 – Masa. Au participat: Dl. Mareşal, Führerul, Dl. Ministru von Ribbentrop şi Dl. Ministru Schmidt.

23, 40 – Dl. Mareşal s-a retras în apartamentul D-sale şi a primit în conferinţă pe Domnii: General Ş teflea, General Gheorghe Ion şi Colonel Davidescu. 23, 45 – Führerul pleacă din castel la Bergshoff. 24, 15 – S-a terminat conferinţa.

Duminică 27 februarie 1944

9,00 – Dl. Mareşal s-a sculat şi a rămas în apartamentul D-sale până la ora 11, 30. Între timp a primit pe Dl. General Şteflea şi Dl. Colonel Davidescu.

11, 30 – Dl. Mareşal se plimbă prin salonul de onoare şi pe terasa Castelului.

12,00 – Soseşte Führerul la Castel. Imediat intră în conferinţă cu sfetnicii săi.

12, 30 – Soseşte la Castel Dl. Ministru von Ribbentrop.

Imediat Führerul însoţit de Dl. Ministru von Ribbentrop şi Dl. Ministru Schmidt şi urmat de suită, urcă la Dl. Mareşal, care îl aşteaptă în sala de onoare. Urmează conversaţiile în salonul de lucru al Domnului Mareşal, fiind de faţă şi Führerul, Dl. Ministru von Ribbentrop şi Dl. Ministru Schmidt.

14, 05 – Führerul cu Statul său Major se retrage pentru pregătirea şi prezentarea situaţiei operative. Dl. Mareşal cu Dl. Ministru von Ribbentrop au rămas singuri şi au discutat până aproape de ora

15.

15,00 – Dl. Mareşal cu Führerul şi parte din suita fiecăruia trec la masă în sala de recepţie. 16, 10 – Se termină masa şi se fac pregătiri pentru trecerea în Lagezimmer. 16, 15 – Statul Major al Führerului, Dl. Ministru von Ribbentrop, Dl. General Gheorghe Ion, Dl. General Şteflea şi toţi ofiţerii din suita Domnului Mareşal sunt în Lagezimmer. Imediat intră Dl. Mareşal condus de Führer. Urmează expunerea situaţiei fronturilor.

Primul vorbeşte Generalul de Armată Zeitzller, arătând situaţia frontului de Est.

Urmează expunerea făcută de Führer tot pentru frontul de Est.

Generalul de Armată Judl prezintă situaţia frontului Mediteraneean, frontului din Atlantic şi frontului din Canalul Mânecii şi Marea Nordului.

Führerul completează expunerea, Dl. Mareşal intervine în unele privinţe.

Amiralul Dönitz face o expunere asupra dispozitivului naval de pe frontul Atlanticului şi Mării Nordului.

17, 30 – Se termină expunerea situaţiei operative.

17, 35 – Începe conferinţa Mareşal Keitel – General Şteflea.

17, 40 – Dl. Mareşal în conferinţă cu Führerul, Dl. Ministru von Ribbentrop şi Dl. Ministru Schmidt. Pentru câteva clipe cei doi Conducători au fost singuri.

18, 30 – Führerul pleacă de la Castelul Klessheim. Toate întrevederile dintre Dl. Mareşal şi Führer iau astfel sfârşit la această oră.

19,00 – Dl. Mareşal intră în conferinţă cu: Dl. Mareşal Keitel, Dl. General Şteflea, Dl. Colonel Davidescu

şi Dl. Lt. col. Crenato. Conferinţa a ţinut până la ora 20, 20.

20, 30 – Dl. Mareşal în conferinţă cu Dl. Ministru von Ribbentrop. Întrevederea a durat până la masă.

21 – 23, 30 – Dl. Mareşal şi Dl. Ministru von Ribbentrop trec la masă în sala de recepţie a Castelului. La această masă sunt toţi membrii din suita Domnului Mareşal şi întreaga suită a Führerului cu Dl. Mareşal Keitel.

23, 30 – Dl. Mareşal se retrage în apartamentul D-sale, după ce îşi ia rămas bun de la toţi comesenii. Este condus până la uşă de Dl. Ministru von Ribbentrop.

Luni 28 februarie 1944

6,00 – Se scoală Dl. Mareşal.

7, 30 – Primeşte în apartamentul D-sale pe Dl. Ministru von Ribbentrop. Imediat coboară la maşină condus de Dl. Ministru von Ribbentrop.

7, 45 – Sosirea la gară. Dl. Mareşal s-a întreţinut pe peron cu suita Domnului Ministru von Ribbentrop, apoi condus de acesta s-a urcat în tren.

7, 50 – Plecarea trenului spre München. Însoţesc pe Dl. Mareşal în tren, Dl. Ministru Clodius, Dl. Ministru Dörnberg şi alţi câţiva reprezentanţi din Ministerul Afacerilor Străine al Germaniei. Suita Domnului Mareşal se completează cu Dl. General Gerstenberg.

10, 10 – Sosirea în gara München. După 5 minute, Dl. Mareşal coboară din tren. Este condus din gară la maşină de Dl. Ministru Dörnberg. Imediat cu maşinile, se ia drumul aeroportului în trecere spre München.

10, 25 – Sosirea la aeroportul Mühidorf. Dl. Mareşal se întreţine câteva minute cu cei care l-au condus şi în special cu Dl. General Gheorghe Ion, Dl. Ministru Clodius şi Dl. Ministru Dörnberg, apoi îşi ia ziua bună şi se urcă în avion urmat de suita D-sale.

Din partea Führerului este ataşat pe lângă persoana

Domnului Mareşal, Dl. Lt. col. Adj. Darges Fritz. Pilotul avionului este Dl. General Baur.

10, 28 – Avionul decolează şi ia drumul spre Bucureşti. Timpul este frumos; se naviga în general la 3.000 metri altitudine pe direcţia München – Neustadt – Gura Tisei – Bucureşti.

12,00 – Avionul trece travers de Gura Tisei. Apoi deasupra Munţilor Banatului şi Mehedinţului la altitudine de 5 300 metri, din cauza norilor. Dl. Mareşal ţine tot timpul masca.

13,00 – Avionul începe să coboare spre o altitudine mai mică.

13, 45 – Avionul este deasupra Bucureştiului. Ceaţa groasă la sol îngreunează aterizarea. 14,00 – După 15 minute de viraje prin ceaţă pentru găsirea terenului, avionul aterizează.

Pe aeroport sunt prezenţi Miniştri, Generali şi ofiţeri români şi germani şi ambasadorul Turciei la Bucureşti. Dl. Mareşal coboară din avion urmat de suita D-sale, dă mâna cu cei care îl aşteaptă, se întreţine puţin cu fiecare, apoi se urcă în maşină şi pleacă la vilă însoţit de D-na Antonescu şi Dl. Prof. Mihai Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri. 18,00 – Dl. Mareşal soseşte la Preşedinţie. 18, 30 – Dl. Eugen Cristescu: chestiuni de serviciu. 19, 30 – Lucru în birou. 22,00 – Plecare la vilă.

Joi 23 martie 1944 (La vilă)

10,00 – Dl. Subs. Stat. Ovidiul Vlădescu: instrucţiuni. 10, 30 – Dl. Eugen Cristescu: instrucţiuni.

11,00 – Dl. Colonel M. Elefterescu, Prefectul Poliţiei Capitalei: prezentare. 11, 30 – Instrucţiuni:

— Dl. General Popescu

— Dl. General Vasiliu

— Dl. General Pantazi

12, 30 – Dejun la vilă. Invitaţi: Doamna Exner. 13, 25 – Plecarea la aeroport.

Vizita

Domnului Mareşal Antonescu, Conducătorul Statului, la Führer

13, 30 – Plecarea de pe aeroportul Băneasa. Însoţitori:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. General Şteflea, Şeful M. St. Major
— Dl. Colonel Davidescu, Şeful Cabinetului Militar
— Dl. Col. Adj. Zaharia Romeo
— Dl. Medic Maior Dr. Zilişteanu
— Dl. Lt. col. Crenato Carol, Şef de Cabinet M.St.M.
— Dl. Ministru von Killinger
— Dl. General de C.A. Hansen, Şef Mis. Mil. Germane în România

Avionul personal al Führerului „Condor" (4 motoare) este condus de Dl. General Baur.

Din partea Führerului este trimis Dl. Legations rat Brenner, cavaler al Crucii de Fier.

La plecare au asistat oficialităţile. 17, 40 – Sosire la aeroportul din München unde suntem întâmpinaţi de Dl. von Dörnberg, Ministru Protocolului German.

Aeroportul din Salzburg este înzăpezit. De la aeroportul din München plecăm cu automobilele la gara München.

17, 50 – Plecarea cu trenul la Salzburg. În tren Dl. Mareşal ia ceaiul împreună cu Dl. Ministru von Dörnberg şi Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu.

19, 30 – Sosirea în gara Salzburg. Dl. Mareşal este primit de Führer, Dl. Ministru von Ribbentrop, Dl. Feldmareşal Keitel etc.

Dl. Mareşal însoţit de Führer pleacă cu maşina la Castelul Klessheim. 20 – 20, 30 – Conferinţă de orientare, la care participă:

— Dl. Mareşal
— Dl. Vicepreşedinte

— Dl. General Şteflea
— Dl. General Gheorghe Ion
— Dl. Lt. col. Tilichi
— Dl. Col. Davidescu

20, 30 – 22 – Cina Dl. Mareşal cu Führerul şi Dl. Ministru Schmidt (translatorul oficial al Führerului). Dl. Vicepreşedinte cu Dl. von Ribbentrop şi restul misiunii (în altă sală). 22, 30 – Dl. Mareşal cheamă la Domnia sa pe Dl. General Şteflea şi Dl. Col. Davidescu. 23, 30 – Dl. Mareşal se retrage în apartamentul D-sale.

Vineri 24 martie 1944

7, 30 – Deşteptarea Domnului Mareşal.

10,00 – Conferinţă cu Dl. Vicepreşedinte, Dl. General Şteflea, Dl. Col. Davidescu şi Dl. Lt. col. Tilichi.

11, 30 – Conferinţă cu Führerul, Dl. von Ribbentrop, Dl. Vicepreşedinte şi Dl. General Şteflea. 13, 30 – Expunerea situaţiei militare. Asistă:

— Führerul
— Dl. Mareşal
— Dl. General Şteflea.
— Generalii germani respectivi

14, 30 – Dl. Mareşal trece în apartamentul D-sale şi discută cu Dl. General Şteflea şi Dl. Col. Davidescu.

15 – 16, 30 – Dejunul oferit de Führer pentru întreaga misiune. Participă:

— Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Vicepreşedinte
— Dl. von Ribbentrop
— Dl. Himmler
— Dl. Feldmareşal Keitel
— Dl. General Jodl
— Dl. General Gheorghe Ion şi ceilalţi generali, miniştri şi ofiţeri germani şi români. 16, 30 – 17 – Dl. Mareşal discută cu Dl. Himmler şi Dl. Vicepreşedinte. În acest timp Dl. General Ş teflea are o conferinţă cu Dl.

Feldmareşal Keitel. După aceasta Dl. Mareşal se retrage în apartament.

17, 30 – Dl. Mareşal şi suita pleacă la gara Salzburg cu automobilele (Domnia sa este condus de Führer). La gară sunt prezente aceleaşi personalităţi germane ca la sosire. Ne însoţeşte Dl. Ministru von Dörnberg şi Legations rat Brenner. 17, 45 – Conferinţă în tren. Participă:

— Dl. Mareşal
— Dl. Vicepreşedinte
— Dl. General Şteflea
— Dl. General Gheorghe Ion

19, 30 – Sosire prin München în gara Weilheim (30 minute de la München). De acolo, plecarea cu maşinile (20 minute) la Castelul Waldbickl (7 km) care aparţine Ministerului Afacerilor Străine şi în care a stat Ducele Mussolini după eliberarea sa două săptămâni. Aceasta din cauză că la München sunt dese bombardamente ale aviaţiei inamice.

20, 30 – Masă pentru întreaga misiune. Participă: Dl. Mareşal, Dl. Vicepreşedinte, Dl. Ministru von Dörnberg etc.

21, 30 – Cafeaua se ia în salon.

22,00 – Dl. Mareşal se retrage în apartamentul D-sale. Restul misiunii împreună cu Dl. Vicepreşedinte asistă la prezentarea unui film.

Sâmbătă 25 martie 1944

6,00 – Deşteptarea Domnului Mareşal.

7, 30 – Plecarea cu maşinile de la Castel la gara Weilheim. Dl. Mareşal este condus de Dl. Ministru von Dörnberg. 8, 30 – Plecarea spre München.

9,00 – Sosirea în gara München şi plecarea cu maşinile spre aeroport. Dl. Ministru von Dörnberg însoţeşte pe Dl. Mareşal.

9, 10 – Plecarea cu avionul spre Bucureşti. Ne însoţeşte Dl. Legations rat Brenner.

13 (ora germană), 14 (ora românească) – Sosire la Bucureşti pe aeroportul Băneasa. La sosire Dl.

Mareşal este întâmpinat de oficialităţi şi de Dl. Suphi Tanriöer, Ambasadorul Turciei la

Bucureşti.

14, 05 – Dl. Mareşal şi Dl. Vicepreşedinte, pleacă cu maşinile la vila Băneasa. 17,00 – Lucru în birou (la Preşedinţie). 18, 30 – 19 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 19,00 – Chestiuni operative:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. General Pantazi

— Dl. General Şteflea

— Dl. General Mardare

21,00 – Dl. General Pantazi.

21, 20 – Dl. Eugen Cristescu.

21, 45 – Dl. General Vasiliu.

22, 10 – Plecarea la vilă.

Marţi 4 aprilie 1944 (la Preşedinţie)

9, 15 – Lucru în birou.

10,00 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

— Dl. Ministru Dr. Tomescu 11,00 – Lucru în birou.

12,00 – Dl. Ministru Atta Constantinescu: chestiuni de serviciu. 12, 20 – Lucru în birou.

13,00 – Dl. General Popescu-Corbu, reîntors din Transnistria: informaţii. 13, 15 – Lucru în birou. 13, 30 – Alarmă aeriană. 13, 55 – Bombardament.

16,00 – Dl. Mareşal vizitează locurile bombardate: Ateneul Român, Hotel Athenée Palace, Splendid Parc şi Gara de Nord. 17, 30 – Scurt dejun la vilă.

18,00 – Dl. Mareşal zboară cu avionul deasupra Capitalei. 18, 45 – Sosire la Preşedinţie. Lucru în birou. 19, 30 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.

20,00 – Lucru în birou.

21,00 – Dl. General Pantazi: chestiuni de serviciu. 21, 20 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 21, 30 – Dl.

Ministru Atta Constantinescu. 21, 40 – Lucru în birou. 22, 10 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu

22, 30 – Dl. Mareşal pleacă la Snagov (vila Weber) unde rămâne peste noapte.

Miercuri 5 aprilie 1944 (la Snagov – vila Weber) 10,00 – Lucru în birou.

11,00 – Dl. General Şova: chestiuni de serviciu. 13,00 – Dejun, la care participă:

— D-na şi Dl. Mareşal Antonescu
— Dl. Feld Mareşal Kleist
— Dl. Prof. M. Antonescu
— Dl. General Pantazi
— Dl. General Şteflea
— Dl. General Hansen
— Dl. General Spalcke
— Dl. Cpt. Von Seidlitz
— Dl. Col. Davidescu Radu
— Dl. Maior Evolceanu, adj. de serviciu
— Dl. Cpt. Vasilovici

15, 30 – Plecarea Domnului Feldmareşal Kleist.

15, 35 – 21 – Dl. Mareşal a vizitat locurile bombardate de la Ploieşti. La sosire a fost întâmpinat de Dl. General Vasiliu şi de Primarului oraşului. S-a vizitat: gara, prefectura, centrul oraşului, halele centrale, Soc. „Astra Română", Soc. „Arion", 3 spitale, închisoarea militară. 21, 30 – Dl. Mareşal soseşte la vila Weber.

Joi 6 aprilie 1944 (la Preşedinţie)

10, 30 – Plecarea de la Snagov.

11,00 – Sosirea la Preşedinţie. Lucru în birou cu Dl. Subs. Stat Vlădescu şi Dl. Colonel Davidescu.

11, 40 – Dl. General Jienescu: chestiuni de serviciu.

12, 10 – Lucru în birou.

14,00 – Plecare la vilă pentru dejun.

17, 30 – Lucru în birou.

18, 45 – Dl. Suphi Tanriöer, Ambasadorul Turciei la

Bucureşti. 19,00 – Consiliu pentru apărarea pasivă. Participă:

— Dl. General Pantazi
— Dl. General Popescu
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Marinescu
— Dl. General Iosif Teodorescu
— Dl. General Vasiliu
— Dl. General Răşcanu
— Dl. Colonel Repanovici
— Dl. Colonel Elefterescu

— Primarii de sectoare şi Comandanţii Militari de sectoare pentru Apărarea Pasivă.

19, 30 – Dl. I. Mihalache.

21, 15 – Continuarea Consiliului pentru apărarea pasivă, cu persoanele de mai sus. 21, 45 – Lucru în birou. 22,00 – Plecarea la vilă.

Sâmbătă 15 aprilie 1944 (la Preşedinţie)

9,00 – Lucru în birou.

11,00 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. General Dobre
— Dl. Ministru Gheron Netta
— Dr. C. Angelescu, Guv. B.N.R. S-a discutat:
— Problema salariilor funcţionarilor.

— Propunerile Domnului Ministru al Finanţelor pentru achitarea furniturilor ce se fac armatei pe zonă, în Moldova.

— Situaţia circulaţiei de bilete şi a emisiunilor pentru Stat şi alte operaţii.

11, 45 – Alarmă aeriană. D-na şi Dl. Mareşal împreună cu Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu pleacă cu automobilul în direcţia Tunari.

14,00 – Atacul aerian a durat până la această oră. S-a bombardat Capitala. 14, 30 – Dl. Mareşal ia dejunul la vilă.

15,00 – Vizitarea localurilor sinistrate: Universitatea,

Cartea Românească, Hotel Majestic, Hotel
Splendid, Hotel Union, Restaurantul Capşa etc.
16,00 – La Preşedinţie. Lucru în birou.
18,00 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.
19,00 – Chestiuni financiare (continuarea Consiliului de dimineaţă):
— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. General Dobre
— Dl. Ministru Gheron Netta
— Dl. Subs. Stat M. Vulcănescu
— Dl. General Pantazi
— Dl. Ministru Ovidiu Vlădescu 20, 30 – Chestiuni operative şi de aprovizionare:
— Dl General Pantazi
— Dl. General Dobre
— Dl. General Arhip
— Dl. Colonel Davidescu
21, 15 – Dl. General Vasiliu: chestiuni de serviciu. 21, 30 – Plecare la vilă.
În noaptea învierii Dl. Mareşal rămâne la vilă.
Duminică 16 aprilie 1944 (Sf. Paşti)
10, 35 – Alarmă aeriană. Dl. Mareşal însoţit de Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu au ieşit pe şoseaua Târgovişte, dincolo de gara Mogoşoaia, unde au stat până la ora 12, 30, când s-a dat încetarea alarmei. 12, 35 – Înapoierea la vila Băneasa.
13, 30 – S-a servit o gustare la care a luat parte Dl. General Dobre şi ofiţerii din suită.
Imediat după masă, Dl. Mareşal pleacă la aerodromul Băneasa. 14, 25 – Decolarea, cu direcţia Braşov.
15, 25 – Aterizare pe aerodromul fabricii de avioane I.A.R. din Braşov.
Se vizitează localurile distruse de bombardament: fabrica de avioane I.A.R., gara Braşov, cartierul gării, centrul oraşului. 17, 05 – Decolarea cu direcţia Bucureşti.

18,00 – Aterizare pe aerodromul Bucureşti – Băneasa. Domnul Mareşal pleacă cu automobilul la Snagov (vila Weber), unde a rămas peste noapte.

Miercuri 19 aprilie 1944

8, 20 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul de la Snagov la aeroportul Băneasa. 9,00 – Sosire la aeroport şi plecarea cu avionul spre Galaţi. Dl. Mareşal este însoţit de: Dl. Colonel Davidescu, Dl. Lt. Comandor Adj. Popescu Deveselu, Dl. Maior Magherescu şi Dl. Maior Dr. Zilişteanu.

10,00 – Aterizare pe aerodromul Galaţi. Dl. Mareşal a fost primit pe aerodrom de Comandantul Grupului de Armate „Sud" General Schörner cu şeful său de stat major şi de Dl. General Dumitrescu Petre, Comandantul Armatei 3-a cu şeful său de stat major. 10, 10 – Plecarea cu maşinile la Comandamentul Grupului de Armate Sud.

10, 30 – Dl. Mareşal a intrat în conferinţă cu Dl. General Schörner şi Dl. General Dumitrescu Petre. Conferinţa a durat până la ora 12 când s-a servit o gustare.

12, 30 – Dl. Mareşal ia dejunul la Comandamentul Grupului de Armate „General Dumitrescu Petre", împreună cu Dl. General Schörner cu şeful său de stat major, ofiţerii Comandamentului, Dl. General Şteflea şi Dl. Colonel Davidescu. 15,00 – Plecarea la aeroportul Galaţi.

15, 15 – Plecarea cu avionul la Bârlad. A mers cu avionul şi Dl. General Şteflea.

16,00 – Sosire la Bârlad. Dl. Mareşal a fost întâmpinat la aerodrom de Dl. General Wöhler.

Plecarea cu maşinile la Comandamentul Grupului de Armate Wöhler.

16, 10 – Conferinţă şi expunerea situaţiei frontului până la ora 17; apoi s-a servit un „filtru". La conferinţă au asistat: Dl. Mareşal, Dl. General Şteflea, Dl. Colonel Davidescu, Dl. General

Wöhler cu statul său major şi Dl. Lt. Comandor Adj.

Popescu Deveselu.

17, 20 – Dl. Mareşal, condus de Dl. General Wöhler, pleacă la aerodromul Bârlad.

17, 30 – Plecarea de pe aerodromul Bârlad, cu avionul, spre Bacău.

18, 20 – Aterizare pe aerodromul Bacău. Dl. Mareşal a fost întâmpinat de Dl. General Racoviţă Comandantul Armatei 4-a.

18, 30 – Plecarea la Bacău la Comandamentul Armatei 4-a. Conferinţă cu Dl. General Racoviţă şi statul său major, până la ora 21, 30.

21, 30 – Plecarea la Gârleni, unde este garat trenul special al Domnului Mareşal. 22, 10 – Sosirea la tren.

22, 25 – Mutarea trenului de la Gârbeni la Podoleni, unde s-a ajuns la ora 23, 10. Peste noapte trenul special rămâne în staţia Podoleni.

Joi 20 aprilie 1944

7, 20 – Plecarea cu trenul de la Podoleni la Gârleni, unde s-a ajuns la ora 8.8, 10 – Plecare cu maşinile la Roman.

9, 20 – Dl. Mareşal vizitează Comandamentul C. 5-a, unde se expune situaţia frontului de către Dl. General Nicolescu C., Comandantul Corpului şi Dl. Col. Lupescu, Şeful de Stat Major al Corpului.

11, 30 – 12 – Vizită la Corpul 57 German, unde Generalul Comandant (Dl. General Mantenfel) expune situaţia frontului şi a dispozitivului unităţilor blindate. 12,00 – Plecarea de la Roman la Cartierul Div. 6 Inf.

Vineri 12 mai 1944 (la Snagov)

Dl. Mareşal lucrează în apartamentul particular. 11, 30 – Prezentare (reîntorşi din Crimeea):

— Dl. General Pantazi
— Dl. General Hugo Schwab Cdt. C. Munte
— Dl. General Dumitrache, Cdt. Div. 2 Munte
— Dl. General Mociulskey, Cdt. Div. Munte

— Dl. General Bălan, Cdt. Secund. Div. V Munte

12,00 – Dl. Lt. Colonel R. Paşakai, Ataşat Militar al Turciei la Bucureşti: prezentare pentru sosire. 14, 30 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la aeroportul Băneasa.

15,00 – Domnia sa pleacă cu avionul la Constanţa pentru a vedea trupele evacuate din Crimeea, fiind însoţit de Domnii: General Pantazi, Colonel Davidescu, lt. Comandor Adj. Popescu Deveselu, Maior Magherescu, Maior Niculescu Maximilian, Maior Georgescu Ion, Căpitan Popescu Nicolae.

16, 10 – Sosirea pe aeroportul Constanta. Dl. Mareşal este primit de Domnii: General Şova, Ministrul Marinei, Contra Amiral Georgescu Ion, Contra Amiral Măcelariu, General Ionaşcu, Comandantul Garnizoanei, Primarul oraşului Constanţa şi Prefectul judeţului.

Dl. Mareşal a vizitat: Distrugătorul „Regele Ferdinand", nava „Dacia", Distrugătorul „Regina Maria", dana 6 unde a fost primit de trei generali germani în frunte cu Generalul de C.A. Almendinger; nava „Murgescu"; Spitalul Militar din Constanţa, unde se găseau răniţi aduşi din Crimeea.

18,00 – Decolare de pe aerodromul Constanţa cu Direcţia Bucureşti. 19,00 – Aterizare la Băneasa şi plecarea cu auto la Preşedinţie

19, 10 – Dl. General Dobre; Dl. Guvernator Angelescu: chestiuni de serviciu (la Preşedinţie).

Marţi 13 iunie 1944 (la Snagov) 9, 30 – Lucru în birou.

10, 30 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 11,00 – Lucru în birou.

11, 30 – Dl. Ministru Petrovici: chestiuni de serviciu.

12, 30 – Raport asupra situaţiei de pe front; lipsa de rufărie la spitale:

— Dl. General Pantazi

— Dl. Ministru Dr. Tomescu

— Dl. General Dr. Căpitanovici
— Dl. Colonel Davidescu
14,00 – Dejunul.
16, 45 – Plecarea la Bucureşti.
La Preşedinţie
17, 30 – Sosire de la Snagov.
17, 35 – Dl. Romulus Dianu: chemat de Domnul Mareşal.
18,00 – Dl. Pantazopol – Dir. Asigurărilor Sociale: chestiuni de serviciu.
19,00 – Dl. General Dobre: chestiuni de serviciu.
20,00 – Lucru în birou.
20, 30 – Dl. Ministru Vlădescu.
21,00 – Lucru în birou.
21, 30 – Plecarea la Snagov.
Miercuri 28 iunie 1944 (la Snagov)
9, 30 – Lucru în birou.
Capitala este bombardată de avioanele anglo-americane. A fost lovit localul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (apartamentul D-nei şi Domnului Mareşal). 11, 30 – Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu. 12,00 – Lucru în birou. 13, 40 – Dejunul.
14, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. Col. Davidescu pleacă cu auto la Bucureşti. 15, 15 – 17, 30 – Vizitarea locurilor bombardate în Capitală astăzi dimineaţă şi anume: Depozitul de benzină Mogoşoaia; Hipodromul Băneasa; localul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri; Închisoarea Văcăreşti şi Bateria Wikers nr. 22.
La Şcoala Superioară de Război 17, 30 – Dl. Ing. N. Mareş: manifestul Maniu şi chestiuni ale Uniunii Sindicatelor Agricole. 18, 30 – Prezentare pentru plecare şi sosire:
— Dl. Maior Tehavdarov – Ataşat Militar Aero şi naval al Bulgariei
— Dl. Maior Petroff – noul Ataşat Militar Aero şi naval

al Bulgariei 19,00 – Dl. Pella, Ministrul României în Elveţia: chestiuni de serviciu. 20,00 – Dl. General Jienescu: chestiuni de serviciu.

20, 45 – Dl. Subs. Stat Ovidiu Vlădescu: chestiuni de serviciu. 21,00 – Lucru în birou. 22,00 – Plecare la Snagov.

Sâmbătă 1 iulie 1944 (la Snagov)

10,00 – Lucru în birou.

10, 30 – Regimul cerealelor; libertatea circulaţiei; colectare; regimul exportului; asigurarea stocului necesar aprovizionării armatei şi populaţiei civile; sistemul de plată:

— Dl. Vicepreşedinte Mihai Antonescu
— Dl. Guvernator Angelescu
— Dl. General Dobre
— Dl. Ministru Netta
— Dl. Ministru Ghiolu
— Dl. General Arbore
— Dl. Ministru Nernoianu
— Dl. Minescu – Director General I.N.C.O.P.
— Dl. Sub. de Stat O. Vlădescu
— Dl. Ing. N. Mareş (cu specialişti) 12, 30 – În legătură cu adăposturile:
— Dl. General Răşcanu
— Dl. Colonel Repanovici 13, 30 – Dejunul.

15, 45 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul de la Snagov la Predeal însoţit de Dl. Lt. Comandor Adj. Popescu Deveselu. 18,00 – Sosirea la Predeal.

18, 10 – Dl. Mareşal se plimbă prin grădina vilei şi apoi la Veştea şi Poliştoaca. 20,00 – Dl. Mareşal se înapoiază la vilă.

Duminică 2 iulie 1944 (la Predeal)

În cursul dimineţii Dl. Mareşal se plimbă prin grădina vilei. 13, 30 – Dejunul la care are invitat pe nunţiul apostolic Monseniorul Andrea Casulo. După masă Dl. Mareşal se plimbă la Veştea şi Poliştoaca.

20, 30 – Înapoierea la vilă.

Luni 3 iulie 1944 (la Predeal)

9, 45 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul de la Predeal la Snagov.

11,00 – Maşinile trec prin Ploieşti chiar în momentul când se dădea alarma şi se puneau în funcţie aparatele fumigene. Se bombardează Capitala.

La Snagov 11, 30 – Sosire de la Predeal. Lucru în birou. 13, 30 – Dejunul.

15,00 – Plecare la Bucureşti. Se vizitează locurile bombardate.

La Şcoala Superioară de Război

17, 30 – Sosirea la Bucureşti. Lucru în birou.

17, 35 – Dl. Inginer Miclescu de la S.A.R.T.: chestiuni de serviciu.

18,00 – Chestiuni în legătură cu evacuările:

— Dl. General Dobre

— Dl. General Şova

— Dl. General Stavrat

19,00 – Dl. Subs. Stat Enescu: chestiuni de serviciu. 19, 30 – Chestiuni de serviciu:

— Dl. General Vasiliu

— Dl. Eugen Cristescu 21, 10 – Lucru în birou. 21, 45 – Plecarea la Snagov.

Miercuri 5 iulie 1944 (la Snagov)

10,00 – Lucru în birou.

11, 45 – Dl. General Şova: chestiuni de serviciu.

12, 10 – Chestiuni în legătură cu siguranţa navigaţiei pe Dunăre:

— Dl. General Amiral Marschalt – trimis de Führer cu adjutantul său

— Dl. Ministru Killinger

— Dl. General Şova

— Dl. Col. Davidescu

— Dl. Colonel Blücher 13,00 Lucru în birou.

14,00 – Dejun.

16, 30 – Dl. Mareşal pleacă cu automobilul la aeroportul Băneasa. 16, 55 – Sosirea la aeroport.

17,00 – Dl. Mareşal pleacă cu avionul („Douglas” pilotat de Cpt. rez. au. Max Manolescu) la Bacău, pentru a inspecta trupele aflate pe front. Domnia sa este însoţit de Domnii:

— General Şteflea
— General Jienescu
— Colonel Davidescu
— Colonel Adj. Zaharia
— Lt. col. Caloinescu
— Maior Magherescu
— Maior Dr. Zilişteanu
— Maior Georgescu
— Cpt. Dimitriu Alex.

În timpul zborului Dl. Mareşal discută cu Dl. General Şteflea.

18, 10 – Aterizare pe aerodromul Bacău, unde Dl. Mareşal a fost întâmpinat de Dl. General Racoviţă Comandantul Armatei 4-a.

Deplasarea cu automobilele la Gioseni (conacul D-nei Cancicov). 18, 40 – Sosire la Gioseni. 19 – 21, 30 – Conferinţă cu:

— Dl. General Şteflea
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Racoviţă Cdt. A 4-a
— Dl. General Antonescu, Şef de Stat Major al A. 4-a
— Dl. Colonel Dragomir, Subşef de Stat Major al A. 4-a 21, 45 – Masa, la care participă:
— Domnul Mareşal
— D-na Cancicov
— D-şoara Antonescu
— Dl. Colonel Davidescu
— Dl. Colonel Adj. Zaharia

— Dl. Lt. col. Caloinescu
— Dl. Maior Zilişteanu
— Dl. Maior Magherescu
— Dl. Maior Georgescu
— Dl. Căpitan Trifu
— Dl. Căpitan Dimitriu

23,00 – Dl. Mareşal s-a retras în apartamentul D-sale.

Joi 6 iulie 1944

8, 10 – Plecarea din Gioseni cu avionul (Storch) la terenul de aterizaj Voineşti (S.V. Iaşi). Timp nefavorabil (ploaie şi ceaţă). Dl. Mareşal este însoţit de Dl. General Şteflea, Dl. Col. Davidescu, Dl. Col. Adj. Zaharia şi Maior Magherescu.

9,00 – Sosirea la Voineşti, unde Dl. Mareşal este întâmpinat de Dl. General Stoenescu, C-dtul Corpului 4 Armată. Plecarea cu automobilul, prin Iaşi, la P.C. al Div. 7-a Inf. (General Filip Agricola), Valea Lupului (7 km Vest de Iaşi). 12,00 – Sosirea la P.C. (înaintat) la C. 4 a (Nord Copou).

12, 30 – Inspecţie la Reg. 4 Dorobanţi (Şc. Normală de învăţători). Conferinţă cu comandanţii: Div. 7 (General Filip Agricola), Div. 3-a (General Calotescu), C-dtul Artileriei C.A. (General Ceauşu), Cdtul Artilerie Div. 3-a (General Borcescu), C-dtul Brig. 3 Inf. (General Dumitrescu Alex.) la P.C. al Div. 3-a Inf.

14, 30 – Dejun. Invitaţi toţi cei de mai sus şi însoţitorii Domnului Mareşal. În acest timp artileria rusă a început tragerea.

15, 45 – Plecarea la Iaşi. Vizită la Primăria oraşului. 16, 30 – Conferinţă cu autorităţile locale.

18, 30 – Vizitarea oraşului bombardat şi a cimitirului „Eternitatea”, unde se depune flori pe mormintele eroilor români şi germani şi se păstrează un moment de reculegere. 19,00 – Vizitarea ambulanţei Divizionare a Div. 3 Inf. (Miroslava).

20, 15 – Vizitarea Spitalului de Campanie Moto nr. 10 al Drului Moruzi (Ciurea). Deplasarea în staţia Ciurea (la automotor).

21, 30 – Masă în automotor, la care participă:

— Dl. Mareşal

— Dl. General Şteflea

— Dl. General Stoenescu

— Însoţitorii Domnului Mareşal

22,00 – Dl. Mareşal se retrage în Cabina D-sale de la automotor (halta Piciorul Lupului). Vineri 7 iulie 1944

7, 30 – Dl. Mareşal însoţit de Dl. General Şteflea şi Dl. General Stoenescu pleacă la Div. 5 Cavalerie (General Corp Corneliu) pe şoseaua Iaşi – Vaslui (la intersecţia cu drumul Mogoşeşti). Discuţiuni asupra organizării poziţiei în Sectorul Reg. 11 Roşiori. Terenul este desfundat în urma ploii de ieri.

9, 45 – Vizită la P.C. al C. 4A (Bucium) (General Stoenescu). Discuţiuni cu Dl. General Stoenescu.

Instruirea Comandanţilor de Divizii:

— Div. 5 Cav.: General Corp Corneliu

— Div. 11 Inf.: General Rădulescu Edgar

— Det. 102 Munte: General Iordăchescu Vizita la unităţi se amână din cauza ploii.

13,00 – Dejun la locuinţa Domnului General Stoenescu. Invitaţi:

— Dl. General Mieth

— Dl. General Weinchnechte

— Comandanţii Diviziilor 3 şi 11 Inf.

— C-dtul Artileriei C.A

— Dl. Colonel Davidescu

— Dl. Colonel Adj. Zaharia

Înainte de masă Dl. Mareşal decorează pe domnii:

— General de C.A. Mieth – cu Ordinul „Mihai Viteazul” Clasa a 3-a

— General Stoenescu – cu Ordinul „Mihai Viteazul”

Clasa a 3-a

— General Weinchnechte – cu Ordinul „Coroana României” Clasa a 2-a cu spade şi panglică de „Virtute Militară”.

— General Calotescu – cu Ordinul „Coroana României” Clasa a 2-a cu spade şi panglică de

„Virtute Militară”.

15,00 – Plecarea la Voineasa la P.C. al C. 6-a A (General Avramescu. Conferinţa la C. 6 a cu: Dl. General Avramescu, Dl. General Popescu, Comandantul Artileriei C.A., Dl. General Nicolau, Comandantul Div. Infanterie).

18, 35 – Plecarea cu avionul (Storch) la Bacău (Gioseni).

19, 30 – Sosire la Gioseni.

20, 30 – Masa cu însoţitorii.

21, 30 – Dl. Mareşal se retrage în apartament.

Sâmbătă 8 iulie 1944

9,00 – Dl. Mareşal însoţit de D-na Cancicov pleacă cu automobilul la Bacău, unde a inspectat:

— Spitalul de izolare (tifos exantematic) „Schuller” de sub conducerea Domnului Dr. Corelac. Spitalul are 30 bolnavi. Foarte curat.

— Spitalul de Campanie nr. 3 de sub conducerea Domnului lt. col. Dr. Bogdan Gh; a fost găsit curat.

— Spitalul de Campanie nr. 10 (Ea. II) de sub conducerea Domnului căpitan Dr. Rădulescu de la Răcăciuni; a fost găsit curat.

— Postul de Jandarmi Răcăciuni. S-a găsit totul în ordine şi foarte curat.

După vizitarea celor de mai sus, Dl. Mareşal pleacă la Gioseni unde ajunge la ora 12.12,00 – Conferinţă cu:

— Dl. General Schörner, Comandantul Gr. Arm. În România

— Dl. General Dessloch, Comandantul Aviaţiei pe front Rom.

— Dl. General Racoviţă
— Dl. General Şteflea
— Dl. General Stavrat
— Dl. General Jienescu
— Dl. General Gârbea de la O.K.H.
— Dl. Col. Davidescu
— Dl. Col. Dragomir situaţia operativă în urma unei ofensive ruse la Centru. 14, 15 – Dejun cu persoanele de mai sus. 15, 30 – Continuarea conferinţei cu aceleaşi persoane.

16,00 – Pleacă Dl. General Dessloch. Conferinţa continuă cu persoanele rămase. 17,00 – Pleacă Dl. General Schörner. Conferinţa continuă cu persoanele rămase. 19,00 – Pleacă Dl. General Stavrat. Restul ofiţerilor rămân până la ora 20.21,00 – Masă împreună cu însoţitorii. 22,00 – Dl. Mareşal se retrage în apartament.

Miercuri 19 iulie 1944 (la Snagov)

10,00 – Lucru în birou.

13, 30 – Dejunul.

16, 45 – Plecarea la Bucureşti.

La Preşedinţie 17, 15 – Sosire de la Snagov. Lucru în birou.

18,00 – Dl. Lt. col. Octav Rădulescu de la S.A.R.T.: chestiuni de serviciu.

18, 20 – Dl. Subs. Stat I.C. Petrescu: chestiuni de serviciu.

18, 45 – Dl. General Pantazi: chestiuni de serviciu.

19,00 – Lucru în birou.

19, 30 – Dl. Subs. Stat Ovidiu Vlădescu.

20,00 – Lucru în birou.

22,00 – Plecarea la Snagov.

Joi 20 iulie 1944 (Sf. Ilie – la Snagov)

9, 30 – Lucru în birou.

11,00 – Consiliu de Colaborare Militară.

13, 20 – Dl. General Pantazi şi Dl. General Jienescu:

chestiuni de serviciu.

14,00 – Dejunul.

16, 30 – Plecarea spre Bucureşti.

21, 30 – Sosire la Preşedinţie. Dl. Mareşal primeşte pe D-na Mariana Boteanu. 21, 45 – Dl. Subs. Stat Ovidiu Vlădescu: chestiuni de serviciu. 22,00 – Lucru în birou. 22, 15 – Plecarea la Snagov.

Vineri 21 iulie 1944 (la Snagov) 4

10,00 – Lucru în birou.

12,00 – Dl. General Ramiro Enescu:

— Organizarea apărării pasive pe ţară.

— Organizarea corpului de Intervenţie.

4 Ultima însemnare din *Jurnal*.

— Construirea adăposturilor contra bombardamentelor aeriene. 13,00 – Dl. General Pantazi

— Dl. General Şteflea 14,00 – Dejunul.

16, 15 – Plecarea la Bucureşti.

La Preşedinţie

16, 50 – Sosire de la Snagov. Lucru în birou. 17,00 – Consiliu de Miniştri5.

5 ANR, fond Cabinetul Militar, dosar 204/1944, filele 3 – 174

CAPITOLUL VI *ANTONESCU ÎN ORBITA* AXEI

Pentru evoluţia situaţiei României în epoca celui de-al doilea război mondial examinarea raporturilor politice, economice, militare sau culturale între Bucureşti şi Berlin, tot astfel după cum şi relevarea contradicţiilor dintre regimul antonescian şi cel de-al III-lea Reich reprezintă unul dintre capitolele esenţiale, deşi, cu unele excepţii notorii (Andreas Hillgruber, Martin Broszat, Arnold J. Toynbee şi Veronica M. Toynbee, Gerhard L. Weinberg, Jürgen Forster, Armin Heinen, Aurică Simion, Rebecca Haynes, Alesandru Duţu, I. Chiper ş.a.) 1, insuficient investigate. Este revelator că, după o jumătate de veac, monografia faimosului Andreas Hillgruber rămâne clasică,

nefiind în vreun fel afectată de trecerea timpului ori de cercetările mai recente2. Din rândul surselor publicate, de cea mai mare importanţă se dovedeşte, în continuare, colecţia de documente diplomatice descoperite după 1945 în arhivele germane capturate, tipărită după război în mai multe serii şi limbi (germană, engleză şi, parţial, franceză) 3. În acelaşi timp, arhivele diplomatice şi militare din Bucureşti sau Piteşti (fondurile acoperind relaţiile româno-germane în anii ’30 – 40 ai secolului XX) au fost intens investigate, dar, în mod paradoxal, documentele (în mare cantitate şi de excelentă calitate) nu au fost şi mulţumitor valorificate, în studii speciale, monografii şi colecţii de izvoare.

Sintezele apărute şi documentele editate ori cel inedite consultate evidenţiază cu pregnanţă toate deficienţele şi slăbiciunile „noii ordini europene” instalată de Reichul nazist şi, deopotrivă, atestă caracterul fragil şi întâmplător, lipsit de perspective durabile în domeniul raporturilor existente între România şi Germania. S-a dovedeşte o dată în plus, dacă mai este nevoie, că, în timp ce pentru Marele Reich al lui Adolf Hitler România se număra printre statele ale căror prietenie ori obedienţă, şi chiar supunere, se impunea din multiple necesităţi militare, economice şi politico-diplomatice, pentru ţara noastră, din contră, alianţa cu Germania şi sateliţii săi, în cadrul *Axei* Berlin-Roma-Tokio, departe de-a reprezenta o necesitate, reprezenta exclusiv rodul evoluţiilor politice şi militare la nivel continental şi pe plan intern, din ajunul şi din prima etapă a conflagraţiei din 1939 – 1945. În ceea ce-l priveşte pe Conducătorul Statului român din anii 1940 – 1944, I. Antonescu s-a declarat el dispus să menţină România în orbita Reichului german4, dar

1 Cf. unele menţiuni în Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România. O bibliografie*, Iaşi, Editura Academiei Române, 1981. O bibliografie la zi în

Rebecca Haynes, *Politica României faţă de Germania între 1935 şi 1940*, Iaşi, Editura Polirom, 2003, p. 190 – 207.

2 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române (1938 – 1944)*, ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994.

3 Pentru deceniile IV-V, vezi îndeosebi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 19181945*, Baden-Baden, cu începere din 1950, seriile B, C, D şi E.

4 Vezi *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu*, 8 volume apărute (1940 – 1942), Bucureşti, 1997 – 2004; Josif Constantin Drăgan ed., *Antonescu*, aceasta n-a fost nicidecum voinţa şi predilecţia poporului român. Este interesant, din acest punct de vedere, să reţinem ceea ce declara însuşi Antonescu în reuniunea din 18 septembrie 1940 a Consiliului de Miniştri: „Noi ne-am aşezat pe *Axa* Roma-Berlin. Mergem sută la sută şi cu cea mai mare cinste în această direcţie. Am pornit aşa, nu ne mai uităm la dreapta sau la stânga” 5. Orientarea spre Berlin, direcţia spre *Axă* exprimau, în acel moment, poziţia legionarilor şi a partizanilor generalului Antonescu reuniţi în acelaşi guvern. Mai apoi, după eliminarea legionarilor de la putere în ianuarie 1941, generalul s-a simţit dator să dea noi asigurări, în sensul că „România merge fără nicio şovăire alături de *Axă*, de Marele Führer şi Ducele Mussolini” 6. „Alianţa” cu Berlinul, ca iniţiativă şi aprofundare – au subliniat Ion şi Mihai Antonescu nu o singură dată, uneori până la saturaţie în epoca marilor succese germane pe toate teatrele de operaţiuni militare în 1940 – 1941 – şi-o revendicau în exclusivitate aproape, ceea ce, pe de altă parte, punea pe terenul just al faptelor adevărul că poporul român nu a ţinut la apropierea şi prietenia Germaniei naziste. Despre faptul că Antonescu a legat, fără voia poporului, soarta ţării de aceea a Germaniei şi a aliaţilor

săi, în februarie 1942, Mareşalul a declarat lui Joachim von Ribbentrop, şeful diplomaţiei naziste, că: „Singur şi numai cu sprijinul domnului Mihai Antonescu am declarat *fără a întreba poporul* că politica ce trebuie s-o duc este alături de *Axă* (subl. ns.)” 7 Pe de altă parte, referitor la atitudinea şi simţămintele opiniei publice naţionale, ale întregului popor român faţă de Germania, mai ales după ce Berlinul, de acord cu Moscova şi Roma, a patronat în 1940 „opera” răşluirilor teritoriale, un martor ocular străin al evenimentelor, l-am numit pe K. St. Pavlowitch, primul-secretar al ambasadei iugoslave la Bucureşti în acea vreme, consemna în amintirile sale că, după prăbuşirea României Mari, deşi regimul antonescian angajase ţara în sistemul *Axei* fasciste pe un drum „fără ieşire şi fără întoarcere”, în schimb „marea majoritate a românilor era ostilă germanilor”, astfel că 90% dintre ei doreau „eşecul total” al Reichului nazist şi al aliaţilor săi în războiul mondial în curs8. Evaluările erau confirmate procentual de nota din 24 aprilie 1941 a Secţiei a II-a (Informaţii) a Marelui Stat Major care consemna: „Germanii sunt mulţumiţi de conducerea administrativă a generalului Antonescu, dar *nu sunt* mulţumiţi de faptul că 90% din totalul românilor sunt antigermani (subl. ns.)” 9. Realităţile expuse explică inevitabilitatea contradicţiilor dintre Bucureşti şi Berlin între 1940 şi 1944, într-un ritm şi o intensitate direct proporţionale cu aglomerarea eşecurilor de proporţii ale trupelor fasciste pe toate teatrele de operaţiuni militare, prefigurând de o manieră categorică şi deznodământul raporturilor dintre regimul antonescian şi Reich, adică alterarea lor progresivă, compromiterea şi sfârşitul lor, în clipa prăbuşirii Mareşalului, cum avea să se

Mareşalul României şi războaiele de reîntregire. Mărturii şi documente, 4 volume, Veneţia, Editura Nagard, 1986 – 1990.

5 *Pe marginea prăpastiei*, I, Bucureşti, 1942, p. 105.

6 Cf. „Timpul” din 29 ianuarie 1941.

7 *Procesul marii trădări naţionale*, Bucureşti, 1946, p. 13.

8 K. St. Pavlowitch, *Roumanie-Allemagne (1936 – 1941)*, în „Balkan Studies”, vol.15 – 2 (1974), Thessaloniki, p. 257 – 259.

9 Cf. *Contribuţia României la victoria asupra fascismului*, Bucureşti, 1965, p. 64 – 65

(foto).

Întâmple şi în alte state aliate ori satelite ale Berlinului – Italia, Bulgaria, Finlanda şi

10

Ungaria.

Problematica raporturilor româno-germane dintre 1940 şi 1944, iar, în context, apariţia şi dezvoltarea contradicţiilor dintre Bucureşti şi Berlin, pe măsura adâncirii crizei blocului statelor *Axei* şi a înfrângerilor repurtate pe fronturile celui de-al doilea război mondial, îşi află actualmente reflexul istoriografic într-o bogată literatura de specialitate. Dintre contribuţiile temeinice consacrate aspectelor în discuţie revenim la monografiile regretaţilor Andreas Hillgruber şi Aurică Simion11 ori ne referim la studiile şi articolele apărute12. Literatura memorialistică reţine însemnările diplomaţilor români şi germani (Raoul Bossy, Mihail Manoilescu, Gh. Barbul, Mihail Sturdza, Ion Gheorghe, Paul Schmidt) 13, ultimul punându-ne la dispoziţie şi relatările făcute autorităţilor americane în Germania imediat după terminarea ostilităţilor14. De un interes fundamental pentru abordarea şi elucidarea problemelor sunt volumele de documente diplomatice, la care neam referit, apărute în seria cunoscută privind politica externă a celui de-al III-lea Reich15.

10 Cf. Maxime Mourin, *Le drame des états sattelites*

de l'Axe, de 1939 à 1945, Paris, 1957, *passim*.

11 Andreas Hillgruber, *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu*, ediţia citată; Aurică Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din August 1944*, Cluj-Napoca.

1979.12

12 Vezi Ilie Ceauşescu, *Atitudinea şi activitatea Marelui Stat Major român în perioada septembrie 1940 – 23 August 1944, ostile politicii duse de Germania hitleristă în România pentru contracararea unor măsuri antipopulare ale dictaturii antonesciene*, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 5 – 6, Bucureşti, 1979; D. Şandru, A. Kareţchi, I. Saizu, *Dificultăţi în*

„Colaborarea „româno-germană (1940 – 1944), în „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A.D. Xenopol»", Iaşi, tom. XXIII (1986); D. Şandru, I. Saizu, *Unele aspecte privind consecinţele economice ale prezenţei trupelor germane în România (1940 – 1944)*, în „Anuarul Iaşi, tom. IV (1967); Leonida Loghin, Mihai Inoan, *Consideraţii referitoare la relaţiile militare româno-germane în perioada 6 septembrie 1940 – 23 august 1944*, în *File*... vol. 5 – 6.

13 Vezi G. Barbul, *Mémorial Antonesco, Le III-e homme de l'Axe*, I, Paris, 1950; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei. Amintiri din ţara pierdută*, Rio de Janeiro – Madrid, 1966; Mihail Manoilescu, *Dictatul de la Viena. Memorii. Iulie-august 1940*, ediţie Valeriu Dinu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1991; idem, *Memorii*, I-II, ediţie Valeriu Dinu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1993; Raoul Bossy, *Amintiri din viaţa diplomatică (1918 – 1940)*, I-II, ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Humanitas, 1993; idem, *Jurnal (2 noiembrie 1940 – 9 iulie 1969)*, ediţie Ion Mamina, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2001; Camil Demetrescu, *Note – Relatări*, ediţie Nicolae C. Nicolae, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2001;

Constantin Vişoianu, *Misiunile mele* (*Culegere de documente*), ediţie George G. Potra, Nicolae Dinu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997; Ion Gheorghe, *Un dictator nefericit*: *Maraşalul Antonescu*. (*Calea României spre statul satelit*), ediţie Stelian Neagoe, Bucureşti, Editura Machiavelli, 1996 (ed. orig.

— Heidelberg, 1952); Paul Schmidt, *Hitler's Interpreter*, London-Melbourne-Toronto, 1951 (cf. şi traducerea în limba română: *Interpretul lui Hitler îşi aminteşte*, în „Almanahul Flacăra 1974", Bucureşti, p. 313 – 328).

14 Cf. Nicolae Dascălu, *Politica nazistă în sud-estul Europei în ajunul şi în timpul celui de-al doilea război mondial în relatările interpretului personal al lui Hitler*, I-II, în „Anuarul...", Iaşi, tom. XXIII/2 (1986) şi tom. XXIV/2 (1987).

15 A se vedea, pentru anii 1940 – 1944, ultimele serii ale colecţiei (D şi E): *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D, *1937 – 1941*, vols. XI1 – XIII2, Bonn – Göttingen, 1964 – 19 l70; *Akten*... Serie E, *1941 – 1945*; vols. I-VIII, Göttingen 1969 – 1979.

precum şi cele editate în ultimii ani de istorici români16; pe aceeaşi listă includem şi colecţia stenogramelor întâlnirilor lui Adolf Hitler cu militarii şi diplomaţii străini în anii 1939 – 194417, în acest cadru integrând stenogramele întrevederilor oamenilor politici români cu liderul Reichului18, precum şi cele două variante – germană şi română – ale ultimei întrevederi a Führerului cu Mareşalul Antonescu la 5 august 194419, ca şi relatările generalului Titus Gârbea pe marginea aceluiaşi episod20.

Ajuns la putere în condiţii interne şi internaţionale deosebit de complexe21, în situaţia în care România fusese ciuntită de imperialismele mari şi mici ori era complet izolată pe plan extern, generalul I. Antonescu a apelat şi a

beneficiat efectiv de asistenţa Legaţiei germane din Bucureşti22. Investit cu depline puteri în calitatea sa „Conducător al Statului român” după abdicarea regelui Carol al II-lea în folosul fiului său Mihai, generalul va proclama la 14 septembrie 1940 România stat „naţional-legionar”. Cabinetul format tot atunci, incluzând cu precădere reprezentanţi ai Gărzii de Fier, în frunte cu Horia Sima însuşi, desemnat vice-premier, şi-a propus de la bun început să realizeze o „schimbare totală de front” a politicii interne şi externe23. Pe plan extern, aşa după cum era de aşteptat, orientarea politicii României spre Berlin a fost neîntârziată şi totală în stadiul respectiv24. Astfel, generalul Antonescu a făcut cunoscut de îndată că România renunţa la toate obligaţiile ce-o angajau potrivit tratatelor şi pactelor semnate în epoca interbelică25; a reînnoit solicitarea regelui Carol II privind venirea unei Misiuni Militare germane în ţară pentru „instruirea” armatei române şi, în fond, pentru asigurarea pazei zonei petrolifere26, după cum s-a exprimat în folosul unei strânse colaborări cu Reichul. Din acest punct de vedere, diplomaţii naziști reţinură faptul că Antonescu era „gata în orice moment” a înfăptui aderarea României la o „uniune economică” cu Germania. A mărturisit – relata în mai 1941 Manfred von Killinger, ministru al Reichului la Bucureşti – că „este un adept al totalei uniuni economice europene şi, pe mai departe, al unei uniuni politice europene sub conducerea Germaniei” 27. În acest fel, guvernul antonescian

16 Vezi Mircea Muşat şi colab., eds., *23 August 1944. Documente*, I, *1939 – 1943*; II, *1944*, Bucureşti, 1984; V.F. Dobrinescu şi colab., *Relaţiile militare româno-germane. 1929 – 1944. Documente*, Bucureşti, Editura Europa Nova, 2000.

17 Andreas Hillgruber, Hrsg, *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, I, *1939 – 1941*; II, *1942 – 1944*,

Frankfurt-am-Main, 1966 – 19 l80 (volumul I a fost tradus în limba franceză: Andreas Hillgruber, ed., Les *entretiens secréts de Hitler*, Septembre 1939 – Decembre 1941, Paris, 1909).

18 Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999.

19 Andreas Hillgruber, *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler* II, p. 481 – 501; „Magazin istoric", nr. 3/1968, p. 39 – 47; „Magazin istoric", nr. 7 – 8/1968, p. 38 – 43.

20 Cf. „Anuarul...", Iaşi, tom. XXIII/2/ (1986), p. 816 – 820.

21 Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2001, *passim*.

22 Vezi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik*, Seria D, 1937 – 1941, Band XI1, *Die Kriegsjahre* (1. September bis 13. November 1940), Bonn, 1964, p. 191-20; A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, 1976, p. 23 – 36.

2234 Ibidem. p. 38.

24 Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România*, p. XIV.

25 Interviul pentru „Völkischer Beobachter" din 13 octombrie 1940.

26 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 110 – 111.

27 ANR, fond *Microfilme SUA*, rola 9, cadrul 149598, (telegrama nr. 1248 din 5 mai

1941).

dovedea că rămânea fidel angajamentului luat din primul moment, la 8 septembrie 1940, prin emisarul lui Antonescu la Berlin, Valer Pop, în sensul că România îşi propunea inaugurarea unei epoci noi de „colaborare intimă

cu Germania în primul rând pe tărâm politic, militar, economic" 28. La 18 noiembrie 1940, în cadrul şedinţei Consiliului de Miniştri, generalul a făcut cunoscută intenţia sa de a adera la Pactul Tripartit, ceea ce s-a şi înfăptuit, la 23 noiembrie, cu ocazia vizitei sale la Berlin29. Prin acest pas, România adera la sistemul *Axei*, consecinţele fiind de durată asupra situaţiei şi evoluţiei de ansamblu a ţării. Condiţiile raporturilor statornicite între Bucureşti şi Berlin conduseră de îndată – ceea ce documentele deja tipărite şi noile surse, descoperite în arhivele din ţară şi de peste hotare pun în evidenţă – la situaţia stranie că nu s-au putut împlini rezultatele scontate, că ideala şi fructuoasa cooperare s-a transformat rapid în contrariul ei, atât pe planul politico-diplomatic sau militar, cât şi economico-financiar sau cultural. Aşa cum, de altfel, vom surprinde în paginile de mai jos. „Alianţa" România-Reichul nazist se va prelungi, este adevărat, aproape patru ani, dar ea a fost permanent minată de contradicţii interne grave ori mai puţin grave, formale ori de esenţă, „stabilitatea", câtă a existat, fiind determinată sau salvată de interesele regimurilor de la Bucureşti şi de la Berlin în conducerea războiului mondial şi, nu mai puţin, de raporturile personale bune statornicite între Hitler şi Antonescu, din primul moment (Berlin, noiembrie 1940). Din momentul în care, în disputa cu legionarii pentru putere, generalul Antonescu s-a impus atenţiei lui Hitler30, care l-a preferat la conducerea Statului Român, România a ajuns la statutul unei ţări satelite a Reichului. Este dificil de evaluat cât a reprezentat un avantaj pentru România ori dimpotrivă, dar, dintr-un anume punct de vedere, având în seamă că Mareşalul a apreciat la un mod cu totul personal „prietenia" cu Adolf Hitler, inconvenientele n-au întârziat să apară. Căci, în cursul Războiului din Răsărit (19411944), Antonescu a situat, deasupra şi împotriva tuturor realităţilor şi argumentelor,

valoarea camaraderiei şi a „cuvântului” dat Führerului, care nu mai aveau valoare de vreme ce devenise evident, pe toate fronturile, că Germania nu mai avea capacitatea să reziste în faţa trupelor Aliaţilor, în cazul în speţă în faţa Armatei Roşii. De aici şi până la a-şi juca *ultima carte* ca militar şi om de stat n-a mai fost decât un pas, care a fost făcut la

23 august 1944.

Începând de la 22 iunie 1941, România s-a înrolat în războiul mondial, participând, alături de Germania şi aliaţii ei, la ostilităţile împotriva U.R.S.S., pentru început, iar, apoi, punându-se treptat în stare de conflict cu toate Naţiunile Unite. Interesele purtării războiului, cu fazele sale de succes şi de eşecuri în serie după 1942/1943, au afectat pe toate planurile raporturile româno-germane, care, datorită accentuării crizelor politico-diplomatice, militare şi economice în cadrul *Axei*, au complicat toate resorturile sau compartimentele alianţei Hitler-Antonescu. În această privinţă, declaraţiile oficiale pornite de la Berlin sau Bucureşti despre multilaterala şi ideala conlucrare între România şi al III-lea Reich erau departe de-a mai exprima o realitate concretă, bunele intenţii neexistând decât în limbajul documentelor declarative. În timp ce evoluţia ostilităţilor a agravat în fond contradicţiile româno-germane, determinând de-o manieră decisivă natura şi intensitatea lor. Sub raporturile cronologic şi

28 Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, op. cit., p. XIV.

29 *Ibidem*; A. Simion, op. cit., p. 140 şi urm.

30 Vezi telegrama lui Joachim von Ribbentrop din 25 ianuarie 1941 (în *Akten zur deutschen auswärtigen Politik*, Band XI, Bonn, 1964, p. 987).

de conţinut alianţa Berlin-Bucureşti a fost, pentru început, în anii 1940 – 1941, afectată de problemele economice, ca şi de solicitările imperioase ale lui Antonescu de-a se anula dictatul de la Viena; ulterior, în

1942 – 1943, acestor probleme li s-au adăugat aspectele colaborării militare pe frontul de Est, situaţia evreilor şi a Grupului etnic german din România, pentru ca, în etapa finală, adică în 1943 – 1944, să predomine divergenţele politico-diplomatice, ajungându-se chiar în preziua actului istoric de la 23 august 1944 la avertismentul Mareşalului înaintat reprezentanţilor lui Hitler la Bucureşti în ultimele 48 de ore dinainte de impact în sensul că România se considera, în lipsa unui sprijin militar german efectiv, absolvită de toate obligaţiile asumate şi intenţiona un armistiţiu cu Naţiunile Unite31. De la un capăt la altul al colaborării româno-germane *problema statutului României* în cadrul *Axei* s-a aflat necontenit pe tapet, abordarea ei survenind însă doar în momentele de „criză” înregistrate între Bucureşti şi Berlin.

* * *

Una din problemele care a afectat raporturile româno-germane a fost aceea a anulării dictatului fascist de la Viena din 30 august 194032. În fapt, Transilvania, în egală măsură cu restul provinciilor istorice pierdute în vara tragică a anului 1940, a preocupat stăruitor în decursul întregii epoci a conflagraţiei secolului din 1939 – 1945 pe toţi strălucitii reprezentanţi ai corpului diplomatic românesc, în frunte cu titularii Ministerului Regal al Afacerilor Străine din Bucureşti:

— Grigore Gafencu (decembrie 1938-mai 1940);
— Ion Gigurtu (iunie-iulie 1940);
— Mihail Manoilescu (iulie-septembrie 1940);
— Mihail Sturdza (septembrie-decembrie 1940);
— Ion Antonescu (ianuarie-iunie 1941);
— Mihai Antonescu (iunie 1941-august 1944);
— Grigore Niculescu-Buzeşti (august-noiembrie 1944);
— Constantin Vişoianu (noiembrie 1944-februarie 1945);

— Gh. Tătărescu (martie 1945-noiembrie 1947).

Este remarcabil că unii dintre cei menţionaţi ne-au lăsat importante volume cu

33

caracter memorialistic33, alţii (precum Grigore Niculescu-Buzeşti) diverse sinteze de serviciu34, în vreme ce Antoneştii şi Tătărescu – materiale ce acoperă fonduri întregi în arhivele noastre diplomatice ori mărturii cuprinse în colecţii internaţionale de documente.

31 Cf. Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 August 1944 în context internaţional. Studii şi documente*, Bucureşti, 1984, p. 297 – 299.

32 Vezi, mai jos, date referitoare la dictat şi istoriografia problemei.

33 Vezi Mihail Manoilescu, *Dictatul de la Viena*, *Memorii*, *Iulie-august 1940*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1991; Mihail Sturdza, *România şi sfârşitul Europei*. *Amintiri din ţara pierdută*, ediţia a II-a în limba română, Alba Iulia-Paris, Editura Fronde, 1994. Cf. şi relatările lui Valeriu Pop, cel care l-a „dublat" pe Mihail Manoilescu la Viena în 29 – 30 august 1940 (*Bătălia pentru Ardeal*, ediţie Sanda Pop şi Nicolae C. Niculescu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1992; *Bătălia pentru Ardeal*, ediţie Nicolae Mareş, Bucureşti, Editura Colosseum, f.a.).

34 Vezi Gh. Buzatu *România cu şi fără Antonescu*, p. 177 – 180 (studiul *Politica externă a României şi criza europeană*, 1920 – 1940, 45 pag. dact., descoperit de noi la Hoover Institution Archives, Stanford University, Palo Alto, Collection Brutus Coste, Box nr. 1).

35

cei dintâi graţie raporturilor lor speciale cu Adolf Hitler şi colaboratorii săi35, iar ultimul – ca prim-delegat al României la Conferinţa Păcii de la Paris din iulie-octombrie 1946 în colecţiile de acte oficiale ale

areopagului păcii36. Mai puţin „interesant” din punctul de vedere al temei abordate de noi a fost C. Vişoianu, care a condus destinele diplomaţiei noastre într-o foarte scurtă perioadă, dar dominată şi bulversată de presiunile sovietice pentru impunerea guvernului de factură comunistă dr. P. Groza.

Pentru cei menţionaţi, indiferent de convingerile politice şi de perioadele de gestionare a M.A.S. român, problema anulării dictatului de la Viena s-a impus ca un obiectiv primordial şi constant al activităţii lor şi aceasta de la Mihail Manoilescu, care a semnat aşa-zisul „arbitraj”, dar pe care l-a atacat şi contestat instantaneu, şi până la Gh. Tătărescu, care şi-a susţinut bătălia până la discursul rostit în Adunarea Deputaţilor la 23 august 1947, cu prilejul ratificării Tratatului de Pace de la Paris37.

Pentru fiecare dintre diplomaţii menţionaţi s-au aflat în deosebită atenţie şi s-au constituit în exemplu acţiunile lui N. Titulescu din epoca interbelică în apărarea Transilvaniei româneşti38, deci ale maestrului diplomaţiei Bucureştilor, care, pentru a-şi dovedi ataşamentul faţă de obiectivele luptei sale, a solicitat prin testament să fie (aşa cum este) înmormântat în inima Transilvaniei! De ce Transilvania? Pentru că, aşa cum se exprimase într-un faimos discurs rostit la Ploieşti în mai 1915, pentru intrarea României în războiul unităţii naţionale: „... România nu poate fi întreagă fără Ardeal [...]. Pentru Ardeal nu-i viaţă care să nu se stingă cu plăcere; pentru Ardeal nu-i sforţare, care să nu se ofere de la sine; pentru Ardeal totul se schimbă, totul se înfrumuseţează, până şi moartea se schimbă, încetează de a fi hidoasă, devine atrăgătoare! Ardealul nu e numai inima

39

României politice; priviţi harta: Ardealul e inima României geografice!” 39.

Fiind de acord cu decizia impusă la Viena de

Germania şi Italia în privinţa cedării nordului Transilvaniei, Ungariei, regimul Regelui Carol al II-lea şi-a semnat, se cunoaşte prea bine, sfârşitul lamentabil, după ce acceptase nenorocita evacuare a Basarabiei şi

35 Vezi Adreas Hillgruber, Hrsgb., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, I-II, ediţia citată; idem, *Les entretiens secréts de Hitler*. *Septembre 1939-Decembre 1941*, ediţia citată; Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, ediţia citată; stenogramele întrevederilor Hitler-Ion Antonescu ori Hitler-Mihai Antonescu dintre noiembrie 1940 şi august 1940 au fost reţinute şi traduse de Ion Calafeteanu, op. cit. ori de Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan Lache, *Antonescu-Hitler*. *Corespondenţă şi întâlniri inedite* (*1940 – 1944*), I-II, Bucureşti, Editura Cozia, 1991.

36 Vezi şi unele intervenţii şi în Ion Enescu, op. cit., passim; Gh. Tătărescu, *Mărturii pentru istorie*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996, *passim*.

37 Cf. Ion Enescu, *Politica externă a României în perioada 1944 – 1947*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979, p. 430”. Redobândirea Transilvaniei – a precizat delegatul României – a constituit pentru guvernul nostru obiectivul cel mai important al acţiunii sale şi redobândirea Transilvaniei a devenit centrul întregii sale activităţi diplomatice [.]. În această luptă guvernul şi ţara au triumfat: Transilvania întreagă face parte din trupul României. Au triumfat drepturile noastre imprescriptibile asupra acestei provincii – leagănul românismului –, au triumfat jertfele generaţiilor care au trudit şi au luptat pentru pământul românesc şi pentru libertatea românească”. Se relevă, în continuare, sprijinul diplomaţiei sovietice (*ibidem*, p. 456458).

38 Cf. Frederick Kellogg, Gh. Buzatu, *Nicolae Titulescu and Transylvania*, în volumul *Românii în istoria universală*, ÎI/1, Iaşi, 1967, p. 653 – 660.

39 Nicolae Titulescu, *Discursuri*, Bucureşti, Editura

Ştiinţifică, 1967, p. 142 – 143.

nordului Bucovinei şi iniţiase negocieri cu Bulgaria relativ la Cadrilater40. Noul regim, al generalului Antonescu, ca să nu-şi lege numele în niciun fel de noile cedări teritoriale, să format la 14 septembrie 194041, lăsând în seama guvernului demisionar, a oamenilor săi, să efectueze practic pe teren operaţia cosmetizării noilor graniţe ale României. În guvernul legionaro-antonescian de la 14 septembrie 1940, M. Sturdza, membru marcant al Mişcării Legionare, a fost desemnat la conducerea M.A.S. de la Bucureşti. În ciuda legăturilor strânse cu Berlinul, Mişcarea Legionară n-a fost de acord cu cedarea Transilvaniei. Punctul de vedere respectiv a fost susţinut de reprezentantul legionar în Consiliul de Coroană din noaptea de 30 – 31 august 194042, iar Sturdza – în memoriile sale – relatează că, plecând din Berlin la începutul lui septembrie 1940 şi având o discuţie cu Joachim von Ribbentrop, ministrul de Externe al Reichului, i-a spus acestuia că, dacă Mişcarea Legionară ajungea la putere, „nu vom mai permite nicio violare a graniţelor noastre” 43. Tot în aceeaşi lucrare, fostul titular al M.A.S. din Bucureşti consacra un capitol special atitudinii legionarilor faţă de dictatul de la Viena44, pe care-l considera stupid45, şi în privinţa căruia, având în vedere rolul Germaniei la semnare, pretindea că ar fi comunicat unuia din colaboratorii Legaţiei Reichului la Bucureşti: „Cu aceasta [cu decizia de la Viena] aţi pierdut probabil războiul” 46. La 14 – 16 noiembrie 1940, acompaniindu-l pe generalul I. Antonescu la Roma, în vizită la Benito Mussolini, Mihail Sturdza s-a întâlnit cu omologul său italian, contele Galeazzo Ciano, căruia de asemenea i-a imputat „contribuţia” Italiei în naşterea dictatului din 30 august 194047. În sfârşit, în calitatea-i de lider al diplomaţiei române, Mihail Sturdza l-a însoţit pe Antonescu şi la Berlin, la 22 – 24 noiembrie 1940,

asistându-l pe Conducătorul Statului la întrevederile sale cu Hitler şi cu unii dintre colaboratorii săi, inclusiv von Ribbentrop. Din motive lesne de înţeles, memorialistul nu-l simpatiza de fel pe Antonescu, dar a apreciat poziţia sa clară, exprimată pe un ton hotărât în faţa liderilor nazişti de la Berlin: Acolo – a reţinut Sturdza – Antonescu a prestat o „elocventă şi bine documentată protestare privitoare la Arbitrajul de la Viena” 48.

O situaţie cu totul curioasă, chiar anormală, a existat de-a lungul anilor 19411944, când România s-a angajat în războiul drept al eliberării Basarabiei şi Bucovinei de Nord, alături de Germania, care fusese iniţiatoarea impunerii dictatului vienez împreună cu Italia şi de Ungaria, beneficiara nefastei decizii. Dar ceea ce trebuie bine reţinut – fapt care, orice s-ar pretinde, nu ţine câtuşi de puţin de o tentativă de reabilitare a Mareşalului Antonescu – niciun moment regimul de la Bucureşti din 1940 – 1944 n-a acceptat dictatul vienez, l-a declarat caduc cu începere de la 15 septembrie 1941, l-a atacat pe cele mai

40 Vezi *Istoria Românilor*, VIII, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2003, p. 589 şi urm.

41 Generalul fusese investit ca prim-ministru de către Carol al II-lea încă la 4 septembrie 1940, iar la 5 septembrie 1940 depusese jurământul.

42 Cf. Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, ÎI/2, 1933 – 1940. Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p.1.284 (intervenţia dr. Vasile Noveanu).

43 Mihai Sturdza, op. cit., p. 172.

44 *Ibidem*, p. 166 – 172.

45 *Ibidem*. p. 171.

46 *Ibidem*.

47 *Ibidem*. p. 191.

48 *Ibidem*. p. 195.

diverse căi, inclusiv, dacă nu chiar în primul rând, la Adolf Hitler, autorul soluţiei din 30 august 1940. Cei care au condus ostilităţile, care s-au impus în aceste acţiuni au fost Ion Antonescu, el însuşi ministru de externe în prima jumătate a anului 194149, şi Mihai Antonescu, titularul M.A.S. Între 29 iunie 1941 şi 23 august 194450, care a pregătit – în fruntea unei echipe de excelenţi specialişti şi patrioţi – toată documentaţia Mareşalului pentru întâlnirile sale cu Hitler; el a condus „războiul nervilor" cu Budapesta, a adunat şi sistematizat, în cadrul cunoscutului Birou al Păcii de după 16 iunie 1942, toate materialele trebuincioase pentru viitoarea Conferinţă de Pace51 ori a pregătit şi editat monumentala lucrare în două volume *Siebenbürgen* (1943), sub conducerea istoricului C.C. Giurescu, cu colaborarea unor condeie de primă mărime ale ştiinţei şi culturii naţionale. În anii conflagraţiei, dintre toţi vizitatorii lui Adolf Hitler (regi şi şefi de state şi de guverne, diplomaţi ş.a.), niciunul, dar absolut niciunul, nu s-a bucurat de statutul pe care Ion Antonescu nu numai că şi l-a impus, dar l-a impus şi lui Hitler, anume de a discuta deschis cu Führerul orice problemă, oricât de gravă, chiar dacă în contradictoriu. Această situaţie a fost recunoscută de către Hitler în persoană, iar interpretul Führerului, Paul Schmidt, a recunoscut-o fără reticenţe, atât în memoriile sale52, cât şi mai ales în cursul interogatorului luat de învingători după război53. La un moment dat, Schmidt a declarat anchetatorilor săi americani: „*... Toate conferinţele* [*lui Hitler*] *cu ungurii şi românii au atins şi problema Transilvaniei* [...]. *În special Mareşalul Antonescu nu obosea niciodată, afirmând că românii erau de origine romană, că România era o ţară europeană, o insulă europeană în marea slavă şi că Transilvania era stânca cea mai mare a insulei* (subl. ns.)" 54. În abordarea problemei, rolul lui Paul Schmidt este foarte important, dat fiind că – în afara cazurilor în care Ion Antonescu şi-a

dictat notele asupra întâlnirilor sale cu Hitler55 – tălmaciul Führerului a fost acela care a întocmit toate stenogramele oficiale germane ale întrevederilor, care s-au păstrat şi editat după război în diverse colecţii de documente, dar în primul rând de Andreas Hillgruber. În acest loc se impune, desigur, să stăruim asupra faptelor în discuţie. Astfel, în anii 1940 – 1944, Hitler şi Antonescu s-au întâlnit în mai multe rânduri, mai precis la: Berlin, la 22 noiembrie 194056; Berlin, la 23 noiembrie 194057; Obersalzburg, la 14 ianuarie 194 1 58; München, la

49 Generalul Antonescu a condus M.A.S. din Bucureşti în perioada 27 ianuarie – 29 iunie 1941 (cf. M.A.S. al României, *Anuar diplomatic şi consular – 1942*, ediţia citată, p. 167).

50 *Ibidem*.

51 Vezi Ion Ardeleanu, *„Biroul Păcii”*: *Proiecte privind soluţionarea problemelor frontierelor României şi realizarea unor bune relaţii în Balcani (1942 – 1943)*, în „Europa XXXI”; t. I-II/1992 – 1993, p. 128 şi urm.

52 Vezi Paul Schmidt, *Hitler’s Interpreter*, *passim*. A se confrunta cu amintirile lui Gh. Barbul, care-l însoţea pe Mareşal la Hitler, pentru a asigura traducerea în limbile germană-franceză (vezi *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, ediţie V.F. Dobrinescu, Iaşi, Editura Institutului European, 1992).

53 Vezi N. Dascălu, *Politica nazistă în sud-estul Europei în ajunul şi în timpul celui de-al doilea război mondial în relatările interpretului personal al lui Hitler*, I-II, în *loc cât*.

5545 *Ibidem*. II, p. 297.

55 Este cazul întrevederilor din 23 – 24 martie 1944 de la Klessheim (Vasile Arimia şi colaboratori, *Antonescu-Hitler*, II, p. 143 şi urm.) ori din 5 august 1944 de la Rastenburg (*ibidem*, p.166 şi urm.).

56 Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de*

Hitler, I, p. 354 şi urm. 57 *Ibidem*, p. 372 şi urm.

12 iunie 194159; Berdicev (Ucraina), la 7 august 194160; Rastenburg, la 11 februarie 194261; Rastenburg, în aceeaşi zi62; Rastenburg, la 10 ianuarie 194363; Rastenburg, în aceeaşi zi64; Castelul Klessheim (Salzburg), la 12 aprilie 194365; Klessheim, la 13 aprilie 194366; Rastenburg, la septembrie 194367; Rastenburg, la 3 septembrie 194368; Klessheim, la 26 februarie 194469; Klessheim, la 17 februarie 194470; Klessheim, în

71 72 73

aceeaşi zi; Klessheim, la 23 martie 1944; Klessheim, la 24 martie 1944; Rastenburg, la 5 august 194474; Rastenburg, în aceeaşi zi75.

Examinarea stenogramelor celor 20 de întrevederi ne îngăduie să desprindem că Ion Antonescu a supus atenţiei lui Hitler: problema Transilvaniei în general, chestiunile desprinse din impunerea şi aplicarea dictatului de la Viena, anularea lui imediată sau după terminarea ostilităţilor, în cadrul reuniunilor: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 16, 17, 18 şi 19. Câteva exemple sunt necesare:

Chiar la prima întâlnire cu Adolf Hitler, Ion Antonescu a declarat fără echivoc Führerului, blamând soluţia impusă la Viena, că pământul Transilvaniei „a aparţinut României în istoria lui şi n-a fost niciodată divizat. El a susţinut teza aceasta cu unele date istorice şi a dezminţit, de asemenea, în această ordine de idei, că secuii ar putea fi consideraţi unguri. El a subliniat că, desigur, România va sta acum liniştită, dar, *la încheierea păcii generale, ea îşi va ridica imediat din nou glasul pentru a obţine dreptate şi a făcut aluzie la faptul că el consideră posibilă o soluţionare satisfăcătoare pe baza unui schimb de populaţii între Ungaria şi România* (subl. ns.)” 76. Faţă de precizările lui

Antonescu, Hitler a replicat finalmente că *„istoria nu se va opri în anul 1940* (subl.

77
ns.)”.
58 *Ibidem*, p. 431 şi urm.
59 *Ibidem*, p. 589 şi urm.
60 *Ibidem*, p. 621 şi urm.
61 Idem, *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, p. 43 şi urm.
62 *Ibidem*, p. 57 şi urm.
63 *Ibidem*, p. 196 şi urm.
64 *Ibidem*, p. 202 şi urm.
65 *Ibidem*, p. 214 şi urm.
66 *Ibidem*, p. 228 şi urm.
67 *Ibidem*, p. 300 şi urm.
68 *Ibidem*, p. 311 şi urm.
69 *Ibidem*, p.348 şi urm.
70 *Ibidem*, p. 355 şi urm.
71 *Ibidem*, p. 360 şi urm.
72 *Ibidem*, p. 389 şi urm.
73 *Ibidem*, p. 398 şi urm.
74 *Ibidem*, p.480 şi urm.
75 *Ibidem*, p. 484 şi urm. În majoritatea cazurilor, beneficiem de textele traduse ale stenogramelor din ediţiile Andreas Hillgruber, în Vasile Arimia şi colaboratori, eds. *Antonescu-Hitler*, I-II, *passim*; Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1999, *passim*.
76 Vasile Armia şi colaboratori, eds., *Antonescu-Hitler*, I, p. 44.
77 *Ibidem*.
La întrevederea din ziua următoare, Antonescu a revenit asupra problemei Transilvaniei, deschisă prin dictatul vienez, reamintindu-i lui Hitler că „România va avea un cuvânt greu de spus la stabilirea păcii generale” 78.
La întrevederea din 11 februarie 1942, Mareşalul a

solicitat Führerului să impună Ungariei, din momentul în care fusese satisfăcută la Viena, să-şi angajeze în mai mare măsură forţele pe Frontul de Est79. La reuniunile din 23 – 24 martie 1944, deci la numai câteva zile după ocuparea Ungariei (inclusiv a nordului Transilvaniei) de către armata germană, Antonescu a aflat prilejul cel mai nimerit pentru a contesta dictatul, ceea ce a făcut într-una după ce guvernul său l-a declarat caduc la 15 septembrie 1941. În contextul precizat, însuşi Hitler a deschis problema, observând că „nu mai poate rămâne singurul susţinător al Arbitrajului de la Viena" 80, ceea ce i-a îngăduit Mareşalului – după cum desprindem din notele dictate lui Radu Davidescu, şeful Cabinetului Militar al Conducătorului Statului – să facă o expunere sintetică a trecutului românilor81:

„Poporul românesc este o mică naţiune cu trecut îndelungat de lupte, sacrificii şi suferinţe şi [...] acest popor stă pe locul lui din secolul al 3-lea, de la formarea Daciei de către romani. Singur a continuat lupta timp de o mie de ani cu toţi barbarii. Deşi nu avem documente, nu este posibil ca timp de o mie de ani să fi rămas cu braţele încrucişate pentru a privi hoardele barbare trecând în sus şi în jos. De la anul 900 poporul românesc a început lupta contra ungurilor. Această luptă a durat o mie de ani şi când la 1918 credeam că s-a terminat, acest proces istoric a fost redeschis prin Arbitrajul de la Viena... „82.

În ciuda demersurilor sale, Mareşalul n-a obţinut, până în august 1944, vreo promisiune a Führerului pentru anularea concretă a dictatului vienez, ci doar promisiuni, apoi asigurări. În definitiv a fost exact ceea ce Hitler i-a declarat generalului la a doua întrevedere a lor, din 23 noiembrie 1940, anume că istoria nu avea să se oprească la acel

moment, recunoscând deschis că arbitrajul nu mai

reprezenta „soluţia ideală” 83. A fost motivul fundamental pentru care, la ultima sa întrevedere cu Hitler, din 5 august 1944.

84

Mareşalul, pretindea el84, căutând să exprime condiţiile în care România ar mai putea rămâne alături de Germania, a dorit să afle o sumă de asigurări, drept care, după problemele concrete puse liderului nazist (sprijinul Reichului pentru apărarea terestră a nord-estului României, pentru apărarea aeriană şi consecinţele unei schimbări de atitudine a Turciei în război), cea de a patra a fost „chestiunea privitoare la atitudinea viitoare a Ungariei şi ce se va petrece în spaţiul ungar în viitorul apropiat (subl. ns.)” 85. Schmidt, în stenograma sa, îl confirmă pe Antonescu86. Pe deplin stăpân atunci pe

78 *Ibidem*, p. 52.

79 *Ibidem*, p. 186.

80 *Ibidem*, II, p. 144.

8812 *Ibidem*, p. 148.

82 Cunoaşterea în detaliu a problemelor îl indică pe autorul unei inspirate istorii concise a românilor, întocmită şi publicată de Ion Antonescu imediat după terminarea primului război mondial (cf. *Românii*, *Originea*, *trecutul*, *sacrificiile şi drepturile lor*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Clio, 1990; ediţia originală – Bucureşti, 1919).

83 Vasile Arimia şi colaboratori, eds., *Antonescu-Hitler*, I, p. 44; Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secréts de Hitler*, p. 364.

84 Vezi nota dictată de Antonescu după întrevedere.

85 *Ibidem*.

86 *Ibidem*, p. 191.

destinele Ungariei, Hitler a dat „o garanţie absolută că nu se va întâmpla nimic”, că va

87

Interveni decisiv „în cazul celui mai mic pericol”

(Schmidt). Era vorba, evident, de desfăşurarea ostilităţilor şi Mareşalul putea pleca liniştit de la Rastenburg, convins că Führerul avea să se răzgândească în privinţa arbitrajului vienez. Oricum, Antonescu n-o declară, dar deja se putea dispensa de o asemenea „asigurare" de vreme ce, Germania nemaifiind capabilă să asiste România, el a rămas convins că-l alertase pe Hitler în privinţa posibilei detaşări a Bucureştilor de *Axă88*, deşi stenograma Schmidt îl contrazice categoric, nespunând ceva despre un asemenea demers89. Subliniem că, dacă, cu adevărat, Mareşalul optase din acel moment, de la 5 august 1944, pentru părăsirea *Axei*, fapt pe care l-a comunicat precis lui Clodius în seara zilei de 22 august 1944 la Bucureşti, el avea asigurări de la Aliaţi – cu care tratase intens prin delegaţii proprii şi intermediari începând din martie 194490 – că, în cazul unui armistiţiu, dictatul de la Viena avea să fie anulat.

Abandonându-l pe moment pe Mareşal în discuţia noastră, credem că se impune să atragem atenţia asupra iniţiativei sale de a edita elegantul şi temeinicul Album prezentând fruntariile României (în mai multe limbi de circulaţie internaţională), care a slujit delegaţiei române la Paris în 1946 şi, ulterior, a fost reeditat91. Tot astfel se impune să reţinem aceste rânduri din memorandumul redactat de Mihai Antonescu şi predat de Mareşal lui Hitler cu prilejul vizitei sale din 11 februarie 1942 la Marele Cartier General al *Wehrmachtului*:

„Poporul român îndeplineşte azi în lupta de la Răsărit o misiune anonimă şi colectivă în prăbuşirea slavismului, care este marea misiune a poporului german. Dar poporul român are o misiune şi faţă de el însuşi: Transilvania. Poporul român s-a născut în Carpaţii Daciei, a trăit în unitatea geopolitică a Daciei, pe care nici Imperiul Roman unificator nu a înlăturat-o şi nici invaziile nu l-au putut îndepărta. Singur, lovit de veacuri, invazii şi imperialisme,

el a înfruntat aici toate primejdiile şi aici va muri. Transilvania nu este un pământ, un teritoriu, este leagănul românilor, este sufletul nostru. Cum nu poţi scoate pe niebelungi şi pe luptătorii lui Adolf Hitler din Valea Rinului, nicio forţă de pe lume nu ne va scoate din Podişul Transilvaniei. Poporul român luptă azi în contra slavismului şi a comunismului, dar mâine el va trebui să lupte în contra acelora care i-au luat pământul fără luptă. Transilvania este datoria noastră faţă de noi înşine şi nu va fi un singur român care să nu moară pentru ea. Mai bine să ne prăbuşim într-o luptă dreaptă, decât să trăim veacuri în ruşinea nedreptăţii […]. *Poporul român* [.] *are dreptatea cu el, trebuie să aibă şi forţa de a o obţine şi a o păstra, pentru zidirea acestor drepturi, poporul român are datoria să nu-şi distrugă toate forţele ca să se expună la invazia ungară şi umilinţa românească sau la cerşirea unor drepturi pe care trebuie să le treacă prin sabie, dacă aceia care i le-au răpit nu i le restituie*". *92*.

8878 *Ibidem*, p. 192.

88 Este varianta lui Antonescu, în nota dictată de el.

89 Vasile Arimia şi colaboratori, eds., *Antonescu-Hitler*, II, p. 194. Citǎm din document: „. Niciun aliat al Germaniei nu este atât de loial ca România. Ea va rămâne de partea Germaniei şi va fi ultima ţară care va părăsi Reichul, pentru că ştie că sfârşitul Germaniei înseamnă sfârşitul României".

90 Vezi Gh. Buzatu, ed., *Actul de la 23 august 1944 în context internaţional, passim*.

91 Vezi Mircea Cociu, ed., *Spaţiul istoric şi etnic românesc*, volumele I-III. Bucureşti, Editura Militară, 1992 – 1993.

92 Vasile Arimia şi colab., eds., *Antonescu-Hitler*, I, p. 171 – 172.

La rândul lui, Mihai Antonescu a fost permanent alături sau pe urmele Mareşalului, susţinând drepturile

României asupra nordului Transilvaniei în întrevederile cu Adolf Hitler93, cât mai ales în cele cu Joachim von Ribbentrop, al cărui invitat a fost la Berlin şi căruia la 16 noiembrie 1941 i-a făcut o declaraţie de principiu de la care nu s-a abătut până la 23 august 1944:

„Consider ca o datorie elementară, Domnule Ministru, acum când mă primiţi la Berlin în vizită oficială şi când discut cu dv. problemele neamului românesc, să vă afirm simplu şi lămurit că actul de la Viena din 1940 este un act născut mort [.]. *Că acest act nu va putea să rămână niciodată în picioare pentru că poporul român îl va călca în picioare, dacă nu se va putea altfel „94.*

În ianuarie 1943, Mihai Antonescu l-a însoţit pe Mareşal la Rastenburg, la întrevederea cu Hitler din 10 ale lunii respective95 ori având discuţii separate cu Joachim von Ribbentrop. Acestuia i-a anunţat ca subiect special al discuţiilor tot problema Transilvaniei, astfel că, atunci când Führerul a primit delegaţia română, a avut loc – după cum a relatat însuşi liderul diplomaţiei române colegilor din guvern – următorul dialog insinuant:

„… În timpul mesei, diferite convorbiri.

Cel dintâi lucru care m-a întrebat Führerul imediat a fost: câte ceasuri i-ai vorbit lui Ribbentrop pe chestia Transilvaniei?

Spun: Nu încă, mi-o rezervpentru diseară.

La care Führerul mi-a răspuns: Nu mai este nevoie, că mi-a vorbit Mareşalul destul.

I-am spus: Totuşi va trebui s-o reiau, afară dacă Excelenţa Voastră îmi dă un răspuns care să facă inutilă convorbirea… „96.

În etapa postbelică, în cadrul preparativelor delegaţilor români pentru participarea la Conferinţa Păcii de la Paris, chestiunea anulării integrale a dictatului vienez s-a aflat, se înţelege, în centrul preocupărilor. După cum şi în politica Marilor Puteri, al U.R.S.S.

97

de exemplu97. În mai iunie 1946, Bucureştii au primit cele dintâi semnale liniştitoare în

98

sensul că Marii Aliaţi (U.R.S.S., în rândul întâi) 98 respinseseră orice pretenţie ungară asupra Transilvaniei99. În atare condiţii a fost de înţeles motivul pentru care, la 13 august 1946, în excelentul expozeu prezentat în planul Forumului Păcii de la Paris ministrul de Externe al României, Gh. Tătărescu, a insistat din primul moment, cu satisfacţie, asupra anulării dictatului vienez, după cum urmează:

93 Din 28 noiembrie 1941 sau 23 septembrie 1942.

94 Vasile Arimia şi colaboratori, eds., *Antonescu-Hitler*, II, p. 143.

95 Vezi Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, p. 202 şi urm.

96 Vasile Arimia şi colab., eds., *Antonescu-Hitler*, II, p. 27 – 28.

97 Cf. T.V. Volokitina şi colab., *Transilvanskii vopros. Venghero-rumânskii territorialnîi spor i SSSR1940 – 1946. Dokumenti*, Moskva, Rosspen, 2000, *passim*.

98 Deşi în iunie 1944, la nivelul conducerii M.A.E. al U.R.S.S., s-au avansat proiecte privind: 1 – consacrarea dictatului vienez; 2 – anularea dictatului şi 3 – „independenţa" Transilvaniei (*Transilvanskii vopros*... p. 8 – 9).

99 Vezi detalii în Ştefan Lache, Gh. Ţuţui, *La Roumanie et la Conférence de la Paix de Paris (1946)*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987, p. 158 şi urm.

„Proiectul de Tratat de Pace oferă întregului popor român şi o altă sursă de recunoştinţă prin hotărârea formulată de articolul 2, care declară nulă şi neavenită sentinţa de la Viena din 30 august 1940, în virtutea căreia Transilvania de nord era alipită în mod arbitrar la Ungaria

şi readuce frontiera româno-ungară la traseul de la 1 ianuarie 1938. Această hotărâre, care redă României Transilvania de nord, smulsă Patriei Române prin violenţă şi constrângere, pune în sfârşit capăt pentru vecie opresiunii îndelungate şi repetate a cărei victimă a fost poporul român.

Pronunţată în numele justiţiei şi în acelaşi timp – suntem convinşi – în numele sacrificiilor fără număr consimţite de întreaga naţiune română, această hotărâre deschide perspective serioase unei colaborări fecunde între poporul român şi poporul ungar şi promite să stingă ultimele focare de agitaţii, moştenire a unui trecut dureros, care a împiedicat până astăzi stabilirea unor relaţii amicale între aceste două popoare.

România primeşte acest act reparator cu voinţă fermă de a-şi îndeplini fără şovăire rolul său de factor al concordiei şi ordinii între celelalte popoare libere şi democratice". 100.

La ce se referea, în fond, Gh. Tătărescu? După 23 august 1944, cum am precizat, România, drept recunoştinţă pentru cotitura efectuată în război şi pentru a se atenua pierderea Basarabiei, a nordului Bucovinei şi Ţinutului Herţei în folosul U.R.S.S., a fost susţinută de Aliaţi să obţină anularea sentinţei de la Viena. Începutul datează chiar din vremea discuţiilor de la Moscova pentru Convenţia de Armistiţiu101. După cum se ştie, în Convenţie s-a înscris un articol cu prevederi condiţionate (*restituirea Transilvaniei ori a celei mai mari părţi a provinciei României*), pentru ca în anii 1945 – 1946 să câştige teren cauza anulării integrale a dictatului de la Viena. Tratatul de Pace s-a semnat la 10 februarie 1947, la Paris, iar la 23 august 1947 Parlamentul României l-a ratificat în unanimitate în temeiul intervenţiei lui Gh. Tătărescu, care a prezentat necesara expunere de motive102, din care reţinem aceste precizări pline de

semnificaţie:

„Tratatul ce veţi ratifica constituie nota de plată a unui război pierdut, dar el constituie în acelaşi timp şi actul reparator al unei cauze câştigate. El abundă în clauze purtătoare de griji şi de poveri, dar el cuprinde şi câteva clauze purtătoare de lumină şi de nădejdi: pacea, independenţa, colaborarea internaţională, Transilvania" 103.

Pacea, aşadar, s-a întronat în anul de graţie 1947, oribilul dictat fiind anulat prin litera Tratatului de la Paris, dar cele petrecute la 30 august 1940 şi întreg lanţul de grozăvii ce au urmat deciziei de la Viena încă nu puteau fi uitate. Retras şi hăituit, căci în curând avea să fie arestat şi să moară în gulagul comunist, Mihail Manoilescu, economistul de faimă mondială, în febra specifică presimţirii propriului sfârşit, şi-a compus memoriile, în care, ca unul dintre foştii principali „actori" ai dramei vieneze, însera următoarea judecată şi previziune în privinţa destinului celor care îi forţaseră mâna în problema sacrificării Transilvaniei:

„Ca într-o melodramă de gust învechit, dar plină de deznodăminte drepte, toţi cei vinovaţi de mutilarea Transilvaniei şi-au primit o cumplită pedeapsă. Hitler s-a prăbuşit sub ruinele Reichului său; Mussolini a fost împuşcat de un fugar la o margine în Apud Ion Enescu, op. cit., p. 398 – 399.

101 Cf. V.F. Dobrinescu, *Problema Transilvaniei în Convenţia de Armistiţiu de la Moscova 212/13 septembrie 1944*), în „Europa XXI", Iaşi, tom. III-IV/1944 – 1995, p. 187 şi urm.

102 Apud Ion Enescu, op. cit., p. 552 – 468.

103 *Ibidem*, p. 466.

de drum; Ribbentrop a sfârşit când nemţii l-au descoperit că îi trăda; Csaky a murit în condiţii stranii la două luni după funestul arbitraj, iar Bardossi, ministrul

ungur de la Bucureşti, devenit în urmă prim-ministru, a fost executat în 1946. Transilvania noastră e vrăjită" 104.

S-ar putea afla o încheiere mai nimerită pentru toată drama Transilvaniei de la 1940 – 1944?

După cum era de aşteptat într-o epocă a războiului general şi total, problema petrolului s-a aflat consecvent şi predominant la ordinea zilei în raporturile dintre Berlin şi Bucureşti în intervalul 1940 – 1944. Aşa cum am evidenţiat cu alte prilejuri105, comparativ cu Marele Război de la 1914 – 1918, izbucnirea, desfăşurarea şi soarta conflagraţiei secolului din 1939 – 1945 au depins, infinit mai mult, de factorul petrol. Să-l reţinem, dintre atâţia studioşi ai problemei, pe francezul Jean-Jacques Berreby, autorul unei documentate istorii mondiale a „aurului negru", şi care a afirmat: „Mai mult decât primul război mondial, războiul din 1939 – 1945 a depins de petrol, a cărui importanţă a fost esenţială" 106. Există, aşadar, motive serioase pentru care ne propunem să investigăm separat problema de referinţă şi a cărei esenţă se desprinde, în primul rând, din însuşi titlul capitolului special la care îl trimitem pe cititor: *Petrolul – cheia alianţei ori mărul discordiei*?

* * *

Tezaurul României s-a aflat în rândul problemelor pe care guvernul Antonescu şi-a propus să le rezolve cu concursul Reichului german. Multiplele aspecte legate de Tezaur (decizia guvernului român de expediere în Rusia, depunerea la Moscova, condiţiile de securitate, evenimentele din 1917 – 1918 şi confiscarea de către autorităţile

107

sovietice, destin etc.) am fost şi sunt amplu dezbătute de către istorici. În perioada

104 Mihail Manoilescu, *Dictatul de la Viena*, p. 292.

105 Vezi Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*,

Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998, p. 314 şi urm.; idem, *Războiul şi problema petrolului românesc*, în Academia Română, *Istoria Românilor*, VIII, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 554 şi urm.; idem, *Petrolul românesc şi războiul mondial* (*Noi aspecte*), în *Festung Ploieşti*, I, Ploieşti, Editura Printeuro, 2003, p. 55 şi urm.

106 Jean-Jacques Berreby, *Histoire mondiale du petrole*, Paris, Éditions du Pont Royal, 1961, p. 207. Pentru date şi consideraţii recente despre rolul şi locul petrolului în determinarea conflictului vezi Aymeric Chauprade, *Géopolitique. Constances et changements*, Paris, Ellipses, 2003, p. 643; *Festung Ploieşti*, Ploieşti, Editura Printeuro, 2003, *passim*.

107 Vezi, îndeosebi, Mihail Gr. Romaşcanu, *Tezaurul român de la Moscova*, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2000, reeditare (ediţia originală – Bucureşti, Cartea Românească, 1934); C.I. Băicoianu, *Istoria politicii noastre monetare şi a Băncii Naţionale 1914 – 1920*, vol. III, Bucureşti, 1933; *Studii asupra tezaurului restituit de U.R.S.S.*, cuvânt înainte de acad. G. Oprescu, Bucureşti, Editura Academiei, 1958; Viorica Moisuc, Ion Calafeteanu, Constantin Botoran, eds., *Tezaurul României la Moscova. Documente* (*1916 – 1917*), Bucureşti, Editura Globus, 1993; Lavinia Betea. *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceauşescu şi Iliescu*, Bucureşti, Editura Evenimentul Românesc, 1998; Cristian Păunescu, Marian Ştefan, *Tezaurul Băncii Naţionale a României la Moscova. Documente*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale „Magazin interbelică, recuperarea Tezaurului a preocupat pe I.I.C. Brătianu, I.G. Duca, Vintilă I.C. Brătianu, N. Titulescu, acesta din urmă reuşind în 1935 să determine U.R.S.S. să restituie unele piese. Ion Antonescu, un mai puţin decât predecesorii săi la guvernare, n-a considerat „închisă” problema, chiar dacă lumea era cuprinsă în vâlvătăile războiului planetar. Astfel, în toamna anului

1941, deci chiar în toiul Războiului din Răsărit, Mareşalul a aflat răgazul şi disponibilitatea să se ocupe de soarta bunurilor naţionale (în primul rând stocul metalic al Băncii Naţionale a României) pierdute ori confiscate în/de U.R.S.S. după Revoluţia bolşevică din Octombrie 1917. Aşadar, în octombrie 1941, pe atunci când trupele germane ameninţau direct Moscova, Banca Naţională a României s-a adresat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri şi Ministerului Regal al Afacerilor Străine din Bucureşti cu o informare privind situaţia Tezaurului evacuat în Rusia cu 25 de ani mai devreme. Rezoluţia pusă de Antonescu pe adresa B.N.R. stabilea ca Berlinul să fie înştiinţat în privinţa Tezaurului nostru, iar la Moscova, în perspectiva pe atunci „sigură” (?!) de a cădea în mâinile trupelor germane, s-a propus declanşarea unor investigaţii pentru aflarea în muzeele şi arhivele sovietice centrale a bunurilor pierdute după 1917. A intervenit în consecinţă, la 1 noiembrie 1941, Raportul nr. 5 479 al lui Alexandru Ottulescu, guvernatorul B.N.R., adresat Mareşalului. Documentul, însoţit de cele două tabele cuprinzând (a) detalii privind repartiţia la Bucureşti a celor 1 436 lăzi din Tezaur returnate de Moscova în 1935 şi (b) lista bunurilor Academiei Române care nu fuseseră restituite cu acelaşi prilej (Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Cabinetul Militar), venea ca o completare a unui raport din octombrie 1941, fiind de cel mai profund interes cuprinzând informaţii exacte şi sistematice despre valoarea stocului metalic al B.N.R., plus bijuteriile Reginei Maria evacuate la Moscova în decembrie 1916 (suma exactă: 314 580 456, 84 lei aur + 7.000.000 lei aur), despre condiţiile predării şi garanţiile primite, despre depozitarea bunurilor la Kremlin şi despre valorile BNR trimise în cel de-al doilea transport din 1917 (suma precisă: 1, 594 miliarde lei, din care 500.000 lei arhivă şi 574 523, 57 lei aur). Restul bunurilor publice sau private

înglobate tot în cel de-al doilea transport totaliza 6, 5 miliarde lei aur. Exceptând cele 1 436 lăzi restituite în iunie 1935 României de U.R.S.S., Alexandru Ottulescu stabilea valoarea Tezaurului rămas la Moscova la 6 067 153 343, 19 lei aur, care, la nivelul anului în curs (1941), ajunsese să reprezinte 371, 8 miliarde lei, aceasta fiind suma pentru care România putea emite pretenţii de despăgubire din partea puterii inamice. Rezoluţia Mareşalului Antonescu pe Raportul guvernatorului B.N.R. din 1 noiembrie 1941, înregistrat la Cabinetul Civil al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri sub nr. 16 489/13 noiembrie 1941, impunea Ministerului Afacerilor Străine să iniţieze demersuri la Berlin pentru acceptarea trimiterii unei comisii romane speciale la Moscova, imediat după capturarea capitalei sovietice, pentru a se îngriji de recuperarea Tezaurului. Drept urmare, între 23 noiembrie şi 2 decembrie 1941, Direcţia Economică din cadrul Ministerului Afacerilor Străine din Bucureşti a întocmit directivele corespunzătoare vizând aducerea la îndeplinire a

Istoric", 1999; Gh. Buzatu, *Românii în arhivele Kremlinului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996; Viorica Moisuc, *România's Treasure Evacuted to Moscow în 1916 and Confiscated by the Soviets. A Present Internation Problem*, Timişoara, Editura Augusta, 2001; Petre Otu, *Sub semnul marilor dispute. Prima vizită a lui Nicolae Ceauşescu la Moscova*, în „Revista de Istorie Militară", nr. 2/2001; „Dosarele Istoriei", nr. 11/2001, număr special – *Problemă a trecutului, problemă a prezentului*: *Tezaurul României la Moscova*, din sumar: Gh. Buzatu, *Mareşalul Antonescu şi Tezaurul României*, p. 24 – 27.

rezoluţiei Mareşalului. În acelaşi timp, Ministerul Afacerilor Străine, Academia Romană, Muzeul de Antichităţi din Iaşi, Mitropolia Moldovei, Arhivele Statului

ş.a. au prezentat listele proprii cuprinzând documentele, cărţile şi obiectele artistice trimise la Moscova în 1917. Pe aceasta baza, generalul Radu Rosetti, ministrul Culturii Naţionale şi al Cultelor, avea să înainteze lui Mihai Antonescu, titularul Externelor şi preşedintele *ad interim* al Consiliului de Miniştri, un raport incluzând măsurile preconizate pentru a se împlini redobândirea Tezaurului.

Evoluţiile militare şi politice ulterioare pe fronturile celui de-al doilea război mondial nu au oferit, cel puţin până la încheierea ostilităţilor în 1945, niciun alt prilej favorabil pentru atingerea obiectivului vizat. Credem că a fost un „caz fericit", întrucât, dacă avem în vedere politica de forţă promovată de U.R.S.S. şi regimurile de ocupaţie întronate de Kremlin în România şi în toată zona est-central europeană imediat după 1944 – 1945, ar fi fost posibil ca Tezaurul recâştigat în condiţiile indicate de Antonescu şi cu concursul Germaniei să fi fost trecut în categoria… „capturilor de război" operate de trupele romane, alături de cele germane, în teritoriile din Est după 22 iunie 1941, iar prin Convenţia de Armistiţiu din 12 – 13 septembrie 1944 ar fi sporit enorm pretenţia despăgubirilor de război!

* * *

Pe planul consecinţelor posibile pentru menţinerea/sistarea raporturilor statornicite în 1940 între Reichul nazist şi România antonesciană cele mai ameninţătoare s-au dovedit în fapt pregătirile forţelor politice de la Bucureşti pentru dobândirea dictaturii antonesciene şi încetarea războiului hitlerist, pentru retragerea din *Axă* şi trecerea de partea Naţiunilor Unite. Preparativele complotiştilor au inclus contactele iniţiate în secret cu reprezentanţii Aliaţilor în vederea stabilirii condiţiilor de armistiţiu în cazul abandonării taberei fasciste, pentru stabilirea condiţiilor propice, producerea cotiturii însăşi. De remarcat că toate aceste demersuri,

realizate de regulă în capitale neutre şi prin reprezentanţi ai grupărilor burgheze, s-au desfăşurat în bună parte cu ştiinţa autorităţilor antonesciene, care – în stadiul atins în 1943 – 1944 de evoluţia generală a ostilităţilor – nu numai că le-au sprijinit, ci au iniţiat şi purtat ele însele, pe cont propriu, negocieri ultrasecrete cu aliaţii anglo-americani pentru aflarea soluţiei celei mai convenabile în perspectiva, ce se profila tot mai clar, a prăbuşirii Germaniei108. Un rol bine determinat în angajarea şi conducerea tratativelor cu Marile Puteri inamice ale *Axei* l-a avut Mihai Antonescu, care a acţionat consecvent sub acoperirea Mareşalului Antonescu şi a vizat în „dialog" capitalele neutre (Ankara, Stockholm, Berna, Lisabona sau Madridul, dar şi Cairo), plănuind, în primele şapte luni ale anului 1943, o acţiune pentru care s-au primit şi asigurările „Ducelui" Benito Mussolini109. Cu toate măsurile

108 Vezi, în acest sens, Vasile Mocanu, *Tentative ale cercurilor politice burgheze de scoatere a României din „Axă „şi alăturarea ei Naţiunilor Unite*, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 8, Bucureşti, 1980, p. 233 şi urm.: D. Tuţu, *Tentative şi contacte ale guvernului şi burgheziei române pentru ieşirea din războiul dus alături de Germania hitleristă*, în „Acta Musei Napocensis", Cluj-Napoca, vol. XV/1978, p. 603 şi urm.; Gh. Buzatu, A. Simion, *Preliminarii diplomatice ale actului de la 23 august 1944*, în *Actul de la 23 august în context internaţional*, p. 210 şi urm.; Al. Cretzianu, *The Lost Opportunity*, London, 1957.

109 Renato Bova Scoppa, *Colloqui con duc dittatori*, Roma, 1949, p. 70 şi urm.

luate, tratativele nu s-au dus în cea mai deplină discreţie, care, în fond, nici nu s-a urmărit, astfel că Berlinului nu i-a fost deloc dificil să ia cunoştinţă de acţiunile diplomatice ale Bucureştilor. Aflând de cele

întâmplate, autorităţile hitleriste au socotit de îndată că însăşi „trăinicia” *Axei* era periclitată, că sateliţii (în cazul de faţă – România) puneau la îndoială capacitatea Reichului de-a obţine victoria şi, în consecinţă, au intervenit pentru sistarea convorbirilor secrete. Ca atare, între Bucureşti şi Berlin s-au ivit noi motive de încordare a raporturilor, îmbogăţindu-se registrul contradicţiilor dintre capitalele respective.

Mai înainte de orice, Mihai Antonescu însuşi – apreciind în primăvara anului 1943 că sosise „momentul propice pentru acţiune” 110 – a redactat un memoriu destinat lui Joachim von Ribbentrop, înaintat prin Manfred von Killinger. Antonescu, relata secretarul său, „enumera toate contactele luate sau propuse neutrilor şi, în special, cu Spania, Portugalia şi Turcia. El ruga insistent Reichul să-i încredinţeze misiunea de a trata cu anglo-saxonii. Prin intermediul acestor state, el deschidea calea compromisului. Primul care luă cunoştinţă de acest document fu von Killinger. El îl examină cu atenţie şi declară că era de acord. Încurajat, Mihai Antonescu redactă un al doilea memoriu. El a fost încredinţat lui von Killinger; conţinea propuneri secrete. Mareşalul trebuia, la momentul potrivit, să discute cu Hitler” 111. Pe de altă parte, hitleriştii au obţinut ei înşişi, prin canalele proprii, informaţii mai mult sau mai puţin exacte despre tratativele României. Şi aceasta pe cele mai diverse căi şi metode: prin propriile contacte cu reprezentanţi ai Naţiunilor Unite, prin acţiunea serviciilor de informaţii, prin interpretarea şi decodificarea unor mesaje schimbate între Bucureşti şi delegaţii săi din capitalele

112

neutre112. Nu rareori, „scurgerea” informaţiilor a fost întâmplătoare ori chiar dirijată de către partenerii aliaţi, anume pentru a provoca tensiune şi derută în rândul membrilor *Axei*. În sfârşit, au fost cazuri când diverse

fapte de culise au devenit publice datorită indiscreţiilor presei aliate, precum se va întâmpla, în martie 1944, cu misiunea prinţului Barbu Ştirbey la Cairo.

Germania nu a acceptat, este lesne de imaginat, iniţiativele României. După Conferinţa de la Casablanca a liderilor occidentali ai Marii Coaliţii, unde s-a lansat formula impunerii capitulării necondiţionate pentru Germania şi aliaţii săi, în definirea politicii Reichului şi, în consecinţă, a *Axei* a prevalat punctul de vedere personal al lui Adolf Hitler, care, până la prăbuşirea totală din mai 1945, a respins orice soluţionare pe cale politică a conflictului mondial. Führerul, victimă a „doctrinei" naţional-socialiste şi a viziunii proprii asupra evoluţiei ostilităţilor, a păstrat până la sfârşit convingerea că dispunea de „argumentele" militare şi ideologice convenabile pentru a-şi apropia victoria ori, cel puţin, pentru a evita dezastrul 113. Era, aşadar, de aşteptat ca Hitler să intervină pe lângă Mareşalul Ion Antonescu, reclamând – adesea pe un ton ultimativ – sistarea negocierilor secrete şi pedepsirea vinovaţilor. Aşa a făcut-o mai ales în aprilie 1943, când n0 G. Barbul, op. cit., I, p. 186.

111 Precum în cazul descifrării telegramelor lui Scarlat Grigoriu către Mihai Antonescu (vezi Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, *1942 – 1944*, p. 230231). 112

112 Cf. Klaus Hildebrand, *The Foreign Policy of the Third Reich*, London, 1973, p. 131134.113

113 Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, 1942 – 1944, p.

217 – 225.

s-a întâlnit la Klessheim cu Ion Antonescu şi când, într-o stare de vădită surescitare, i-a explicat Mareşalului toate nemulţumirile sale faţă de demersurile dirijate de Mihai Antonescu în vederea unei păci separate cu

Aliaţii114. Reproşurile Führerului l-au vizat direct pe ministrul de Externe român, sub a cărui acoperire – declara el – „miniştrii români în capitalele ţărilor neutre desfăşoară o activitate deosebită în ceea ce priveşte încheierea păcii” 115. Un martor ocular, din nou Gheorghe Barbul, a relatat despre „atmosfera” întrevederilor din 12 şi 13 aprilie 1943116. Examinarea minutelor întrevederilor Hitler – Antonescu din aprilie 1943117 confirmă întocmai veridicitatea relatărilor lui Gheorghe Barbul 118. Ambele documente, întocmite ca de obicei în asemenea împrejurări de Paul Otto Schmidt, la 15 aprilie 1943, denotă că „dosarul Mihai Antonescu şi, legat de aceasta, problema negocierilor secrete ale României în capitalele neutre au reţinut în proporţie de 75 – 80% atenţia interlocutorilor” 119. Hitler n-a putut ascunde că se afla încă sub impresia catastrofei de la Stalingrad120, ceea ce nu l-a oprit să vorbească despre aşteptata „victorie deplină a Reichului în război” 121. A atacat brusc „cazul Mihai Antonescu”, având la dispoziţie un raport din care a prezentat cu amănunte şi cronologic date ce evidenţiau că Berlinul surprinsese suficiente informaţii despre tratativele secrete ale României, îndeosebi din Turcia, Spania, Portugalia, Elveţia şi Vatican122. A afirmat chiar, la un moment dat, că dispunea de o ştire „foarte exactă, despre un anume demers la Madrid a ministrului N. Dimitrescu prin diplomaţii argentinieni şi portughezi de acolo” 123. Führerul a dezaprobat toate acţiunile întreprinse, mai ales că avea impresia că demnitarii români vorbiseră şi „în numele” Reichului, ceea ce oricum nu se putea accepta, apoi pentru că era „neloial” ca Bucureştii, potrivit

124

„Tratatului de alianţă” cu Berlinul, să nu-şi fi avertizat partenerul 124. El era convins că membrii *Axei* sunt legaţi „la bine şi la rău” 125. Antonescu era rugat să reflecteze asupra urmărilor grele pentru *Axă* ale

demersurilor întreprinse fără acordul Berlinului126. În cursul convorbirilor din 13 aprilie 1943, Hitler a adus noi argumente asupra „pericolelor" posibile prin sondajele de pace separată127, dat fiind că „duşmanii principali ai *Axei* şi-au

114 *Ibidem.*, p. 220.

111165 G. Barbul, op. cit., I, p. 186 – 187.

116 Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, 1942 – 1944, p. 217 – 225, 228, 232, Vezi şi A. Simion, Preliminarii... p. 278 – 285.

117 Vezi însă şi amintirile generalului Ion Gheorghe, ministrul României la Berlin (op. cit., p. 289 – 219108).

118 De altfel, Hitler însuşi a precizat că punea problemele respective „în centrul discuţiei" (Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, p. 223).

119 *Ibidem*, p. 214 – 217.1M *Ibidem*, p. 216 – 217.

121 *Ibidem*, p. 217 şi urm.

122 *Ibidem*, p. 220.

123 *Ibidem*, p. 222.

124 *Ibidem.*

125 *Ibidem*, p. 223.

126 *Ibidem*, p. 231.

127 *Ibidem*, p. 230.

făcut o părere cu totul greşită despre poziţia Germaniei şi Italiei" 128. A rugat, prin urmare.

129

pe Mareşal „să aibă grijă să nu se mai repete în viitor astfel de acţiuni" 129.

După cum vom constata, Mareşalul a sărit în apărarea adjunctului său. Deşi s-a declarat „foarte mirat" de toate cele aflate, el le-a calificat „intrigi" 130. Dar s-a angajat să dispună „o cercetare minuţioasă" 131, iar, finalmente, l-a asigurat pe Hitler că România avea să rămână în război „alături de Germania" 132.

Se cunoaşte că, în ciuda aşteptărilor Legaţiei germane din Bucureşti133, nu s-a ajuns la destituirea lui Mihai Antonescu. Dar nici acţiunile întreprinse de oamenii săi în capitalele neutre nu au fost sistate134. De la mijlocul anului 1943 a survenit accelerarea negocierilor secrete cu delegaţii Aliaţilor, identificându-se din acel moment trei canale esenţiale: Istanbul-Ankara, Cairo şi Stockholm135, mai ales că eşecurile de pe teatrele de operaţiuni militare s-au accentuat, iar România, un stat satelit şi nu ocupat de cel de-al III-lea Reich, va beneficia de libertatea de manevră la care ne vom mai referi.

* * *

În literatura ştiinţifică consacrată istoriei celui de-al doilea război mondial136, problema statutului internaţional al a României nu a fost abordată, cel puţin până în prezent, în mod special, ci doar tangenţial. Aşa se explică faptul că, în diverse lucrări, uneori în cazul aceluiaşi autor, se întâlnesc referiri eronate, contradictorii pe marginea aspectului în discuţie. Cel mai adesea cititorul se confruntă cu următoarea situaţie: se vorbeşte de suportarea de către România a unui *regim de stat ocupat* (alteori, ceva mai nuanţat, se indică regimul de stat *cvasi-ocupat*), în vreme ce pentru perioada ulterioară loviturii de la 23 august 1944 existenţa unui asemenea regim a fost, dacă nu ignorată, tăgăduită şi chiar demonstrată. Cu referire nemijlocită la regimul României antonesciene în raporturile cu Reichul nazist, Mihai Fătu a fost, la un moment dat, cel mai tranşant, străduindu-se să demonstreze nu numai caracterul sută la sută. fascist al dictaturii, ci şi

137

grozăviile „ocupaţiei naziste” în România până la 23 august 1944. „Regimul politic instituit de Antonescu – a subliniat el, în context – a fost o mostră (şic! 1) 3 8 de crimă de înaltă trădare faţă de poporul român pe care

istoria nu o poate califica altfel" 138.

128 *Ibidem*.

129 *Ibidem*, p. 223.

130 *Ibidem*, p. 224.

131 *Ibidem*, p. 229.

132 Gh. Barbul, op. cit., I, p. 188 – 189.

133 Andreas Hillgruber, op. cit., p. 170 şi urm.

134 Vezi N.I. Lebedev, *Krah faşizma v Rumânii*, Moskva, 1976, p. 452 – 426.

135 Al. Cretzianu, *The Rumanian Armistice Negotiations*: *Cairo*, *1944*, *în* „Journal of Central European Affairs", vol. XI. No. 3, October 1951, p. 243 – 258; idem, *The Lost Opportunity*, *passim*; Georges Ciorănesco şi colab., *Aspects des relations russo-roumanies*. *Retrospectives et orientations*, I, Paris, 1967, p. 174 şi urm.

136 Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România*. *O bibliografie*, p. VII-XXXVIII.

137 Mihai Fătu, *Contribuţii la studierea regimului politic din România* (*septembrie 1940-august 1944*), Bucureşti, 1984, p. 190, 347 – 348.

138 *Ibidem*.

Problema ce se află în atenţia noastră prezintă mai multe aspecte, după cum urmează:

Cel dintâi aspect priveşte statutul internaţional al României între 1940 şi 1944. A fost România *un stat aliat* al *Axei* ori, pur şi simplu, *o ţară ocupată* sau *cvasi-ocupată* de către Germania? După cum am menţionat, potrivit unor specialişti, lucrurile ar fi stat, în adevăr, astfel. O asemenea opinie a avut o largă circulaţie îndeosebi în anii războiului şi la începutul perioadei postbelice. Să nu neglijăm, în context, că propaganda aliată a excelat în a prezenta în epocă România, Finlanda, Ungaria şi Bulgaria, după cum Croaţia şi Slovacia, drept state ocupate de către

al III-lea Reich. Mai mult decât atât, politica oficială a Naţiunilor Unite s-a condus după acelaşi principiu, precum, de exemplu, S.U.A. care, în octombrie 1940, au dispus blocarea tuturor bunurilor româneşti de peste Ocean, de îndată după sosirea Misiunii Militare germane la noi, pe motivul că am fi devenit o ţară ocupată139. Cunoscând azi documentele fundamentale ale epocii şi apreciind cu luciditate situaţia, se poate afirma categoric că intrarea Misiunii germane nu a echivalat cu ocuparea României, precum în cazurile Poloniei în 1939, Iugoslaviei în 1941 şi Ungariei în 1944. De altfel, însăşi directiva semnată de Hitler la 10 octombrie 1940, la trimiterea Misiunii Militare la Bucureşti, insista ca nu cumva acţiunea *Wehrmachtului* la noi să dea „şi cea mai mică aparenţă de ocupaţie militară a României (subl. ns.)" 140. În adevăr, Misiunea Militară germană a fost invitată (dar nu de Antonescu, ci, iniţial, de Regele Carol al II-lea), iar, când în noiembrie 1940 România a aderat la Pactul Tripartit.

141

a acţionat ca o ţară cu drepturi suverane, parte contractantă.

Revenind la propaganda aliată din vremea războiului, consemnăm că, la 14 august 1941, Roosevelt şi Churchill, semnând *Charta Atlanticului*, la care au aderat apoi toate celelalte Naţiuni Unite, inclusiv U.R.S.S., la 24 septembrie 1941, îşi propuneau, la punctul al III-lea, cu gândul desigur la ţările aflate în situaţia României, să redea „drepturile suverane şi liberul exerciţiu de guvernare al celor care au fost privaţi de ele

142

prin forţă" 142. Spre sfârşitul ostilităţilor în Europa, asemenea formulă a fost abandonată de Aliaţi, întrucât şi-au dat seama că, propunându-şi să pedepsească într-un fel sau altul statele colaboratoare ale *Axei*, trebuiau să scoată

România, Ungaria, Bulgaria şi Finlanda dintre ţările ocupate, în această situaţie nemaifuncţionând criteriul de culpabilitate proprie pentru care acestea puteau fi chemate la răspundere.

Statutul juridic internaţional al României în raporturile cu membrii *Axei*, cu Germania în mod special, nu a fost precizat printr-un document anume. Precum în cazurile altor state, *practica şi-a spus cuvântul*, iar realitatea istorică ne obligă să consemnăm că – dintre toate ţările aflate în situaţie analogă (Ungaria, Finlanda şi Bulgaria) – România, alături de Finlanda, s-a bucurat de la început şi până la sfârşit de un

139 F.D. Roosevelt Library, Hyde Park, New York, O.F. 428 Rumania /Memorandumul lui H. Morgenthau pentru Roosevelt din 10.10.1940); Biblioteca Centrală de Stat, Bucureşti, fond Al. Saint Georges, pachet LV/7 (nota verbală prezentată de Mihai Antonescu lui F.M. Günther, Bucureşti, 30.10.1940).

140 *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D: 1937 + 1945, Band XI/I, Bonn, 1964, p. 23 l9 – 240 (doc. Nr. 171).

141 Cf. A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941*, Clu2-Napoca, 1976, p. 140 şi urm.

142 Alexandru Vianu şi colab., *Relaţii internaţionale în acte şi documente*, II, 1939 – 1945.

Bucureşti, 1976, p. 111.

regim ce o *excludea automat din categoria statelor ocupate de Reichul nazist*. Numai în atare situaţie au fost posibile, în august-septembrie 1944, „defecţiunea" şi, deci, desprinderea celor două ţări – pe căi diferite, dar cu acelaşi sens şi efect – de *Axa* fascistă.

Pentru definirea statutului internaţional al României dintre 1940 şi 1944 nu pot fi neglijate:

1. Raporturile personale stabilite între Hitler şi

Antonescu. Direcţia de principiu a României spre *Axă* a depins hotărâtor de voinţa Conducătorului Statului român din 19401944 care, aparent dezinteresându-se de precizarea naturii relaţiilor bilaterale între Bucureşti şi Berlin, făcea ca trăinicia sistemului să depindă personal de el. Într-una din primele şedinţe ale guvernului său (21 septembrie 1940), generalul Antonescu a declarat deschis: „Noi mergem sută la sută, până la moarte, alături de *Axă*. Ori triumfăm cu *Axa*, ori cădem cu Axa" 143. O declaraţie similară o făcuse în şedinţa din 18 septembrie 1940 a cabinetului144. De asemenea, la 5 august 1944, deci la ultima întrevedere cu Hitler, Mareşalul l-a asigurat pe Führer de hotărârea sa de a continua războiul alături de Germania, fapt relevat atât de varianta germană, cât şi de cea română145. Nota germană a reţinut această expresie a Mareşalului: „România va rămâne de partea Germaniei şi va fi ultima ţară care va părăsi Reichul, pentru că ştie că sfârşitul Germaniei înseamnă sfârşitul României146. Pentru discuţia noastră, de mare interes este recunoaşterea lui Hitler că armata română era aliată *Wehrmachtului* în războiul mondial147.

Poporul român nu a împărtăşit *in corpore* punctul de vedere al Mareşalului. Percepând această situaţie, în februarie 1942, Mareşalul se destăinuia lui Joachim von Ribbentrop în acest sens: „... Singur şi numai cu sprijinul domnului Mihai Antonescu am declarat fără a întreba poporul că politica ce trebuie s-o duc este alături de Axă (subl. ns.)" 148.

Relativ la raporturile personale dintre Hitler şi Antonescu, se impune precizarea că acestea, de natură specială, au afectat relaţiile dintre Berlin şi Bucureşti, cu avantaje directe pentru Reichul nazist, dar şi cu foloase indiscutabile pentru tratamentul rezervat României în cadrul *Axei*. Se ştie că, după Mussolini, Mareşalul Antonescu se bucura cel dintâi de stima Führerului între

toţi liderii ţărilor Axei, iar Conducătorul, în cadrul întrevederilor sale cu Hitler, nu şi-a ascuns niciodată gândurile, expunându-şi deschis opiniile şi situaţia României. A. Simion a observat că, deja la primele întrevederi cu Hitler, Antonescu a recurs la un ton ferm, ceea ce, departe de a-i displace Führerului, a făcut impresie asupră-i149. Nu mai târziu decât în ajunul loviturii de la 23 august 1944, Antonescu i-a reamintit lui Hitler, cu prilejul menţionatei întrevederi din 5 august ll944.

143 Arhiva C.C. al P.C.R., fond 25, dosar 1074, f. 16; *Pe marginea prăpastiei*, I, Bucureşti, 1942, p. 112 – 114.

144 *Ibidem*, p. 105 („... Noi ne-am aşezat pe *Axa* Roma-Berlin. Mergem sută la sută şi cu cea mai mare cinste în această direcţie. Am pornit aşa, nu ne mai uităm la dreapta sau la stânga").

145 Vezi „Magazin istoric", nr. 7 – 8, 1968, p. 38 şi urm.; idem, nr. 3, 1968, p. 39 şi urm.; Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, *1942 – 1944*, Frankfurt am Main, 1970, p. 484 + 501.

146 *Ibidem*, p. 501.

114478 *Ibidem*, p. 500.

148 Cf. *Procesul marii trădări naţionale*, Bucureşti, 1946, p. 13.

149 A. Simion, op. cit., p. 149.

că problemele economice provocaseră tot timpul „raporturi foarte încordate" între România şi Reich, precizându-i datoria sa de-a apăra „avutul şi munca poporului şi statului român" 150.

Documentele tipărite evidenţiază în ce grad, în cursul campaniei din Est, conflictul româno-german s-a manifestat şi în domeniul militar. Studiile lui Andreas Hillgruber şi Alesandru Duţu l-au pus în valoare151. Ca exemplu, insistăm asupra telegramei din 3 decembrie 1942 trimisă de I. Antonescu generalului Ilie Şteflea, şeful

Marelui Stat Major român. Era la scurt timp după succesul contra-ofensivei sovietice la Stalingrad, soldată cu prinderea în „cleştele" Armatei Roşii a armatelor 6 germană, 3 şi 4 române, iar Mareşalul a ţinut să sublinieze: „Răspunderea în faţa istoriei o port eu pentru că nu am făcut mai mult decât am făcut pentru a împiedica masacrarea armatelor, *datorită uşurinţei cu care a procedat conducerea germană*, a lipsei totale de prevedere şi a impasivităţii cu care a primit semnalele noastre de alarmă şi pregătirile ştiute din vreme ale inamicului" 152. Tot pe atunci, relevă Alesandru Duţu, „absenţa unor tratate sau convenţii militare, încheiate în adevăratul sens al cuvântului, a avut consecinţe negative asupra relaţiilor militare româno-germane, faptul fiind invocat chiar şi de Ion Antonescu, cunoscut pentru felul în care şi-a respectat promisiunile făcute, inclusiv cele verbale. La 9 decembrie 1942 [...] Mareşalul român reamintea Feldmareşalului Erich von Manstein, comandantul Grupului de Armate «Don», că între Germania şi România nu exista până la acea dată «nicio convenţiune, nici politică, nici militară» şi atenţiona conducerea germană că «nimeni nu ne poate cere altceva decât ceea ce noi consimţim a da» „153. Ne întrebăm dacă o asemenea „inculpare" a responsabilităţilor germane ar fi fost posibilă în cazul existenţei unui regim de ocupaţie al Berlinului la Bucureşti.

2. Pe planul politico-diplomatic reţine atenţia faptul că, în anii războiului, România s-a bucurat de *largi posibilităţi de manevră* în domeniul relaţiilor internaţionale. Astfel, în primul rând, România a întreţinut relaţii diplomatice nu numai cu membrii *Axei*, ci şi cu statele neutre (Spania, Portugalia, Elveţia, Suedia, Turcia sau Vaticanul), iar, în măsura în care nu a intervenit starea de beligeranţă, cu membrii Naţiunilor Unite (S.U.A. ş.a.), ceea ce nu s-a petrecut în cazul ţărilor realmente ocupate

de Germania (Polonia, Cehoslovacia, Danemarca ş.a.) ori a regimurilor marionetă ale lui Tisso, Ante Pavelici sau Quisling. Mai mult decât atât, România, tocmai beneficiind de relative posibilităţi de acţiune, a desfăşurat ample negocieri de pace separată în anii 19431944. Berlinul a aflat de acest lucru şi, în primăvara anului 1944, Hitler, cum se ştie, a solicitat personal lui Antonescu pedepsirea liderului diplomaţiei de la Bucureşti, profesorul Mihai Antonescu, „principalul vinovat". Care însă a acţionat cu avizul Mareşalului! Acesta, bineînţeles, a luat apărarea principalului său colaborator şi, în schimbul asigurării că „România îşi va continua drumul alături de Germania până la sfârşitul războiului" 154, nu a admis să se dispenseze de serviciile celui aflat în culpă155.

151 Cf. „Magazin istoric", nr. 7 – 8, 1968, p. 43.

151 Vezi Andreas Hillgruber, *Hitler*, *Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, *passim*; Alesandru Duţu*, între Werhmacht şi Armata Roşie*. *Relaţii de comandament româno-germane şi româno-sovietice (1941 – 1945)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, *passim*.

m Cf. *23 August 1944*, *Documente*, I, *1939 – 1943*, Bucureşti, 1984, p. 465.

153 Alesandru Duţu, op. cit., p. 10 – 11.

154 Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, p. 223 + 224.

Este adevărat că angajamentul Mareşalului de reînnoire a ataşamentului faţă de Berlin era grav, însă statutul României de satelit nu a fost „alterat", Führerul a admis şi nu a mai insistat156.

C. Pentru elucidarea problemelor în atenţie se impune, netăgăduit, să luăm în dezbatere şi poziţia Reichului în privinţa respectării/violării statutului României. Fără a intra în detalii, atragem atenţia asupra următoarelor aspecte:

Luând act de negocierile separate de pace ale

Budapestei şi Bucureştilor, Hitler a dispus, în ianuarie 1944, pregătirea operaţiunilor „Margarethe!” şi „Margarethe II”, adică ocuparea Ungariei şi, respectiv, a României de către forţele *Wehrmachtului157*. Planul „Margarethe!” a fost executat, la 19 martie 1944, astfel că Ungaria, ocupată de unităţile naziste, va combate alături de Reich până la dezastrul final din primăvara anului 1945. În ceea ce priveşte România, după întrevederile Hitler – Antonescu din 26 – 27 februarie 1944, Berlinul decise contramandarea tuturor preparativelor de executare a operaţiunii „Margarethe II” 158, de unde şi preexistenţa condiţiilor propice pentru pregătirea şi declanşarea loviturii de stat din august 1944: în ţară nu vor exista şi acţiona trupe germane de ocupaţie, ci doar unităţile care intrau în componenţa misiunilor militare ori trupele care, alături de armatele române, acţionau în zona operativă de la Iaşi-Chişinău. Ca atare, problema ce atrage atenţia este următoarea: dacă, în concepţia conducerii O.K.W.-ului, România ar fi fost o ţară ocupată, înainte de ianuarie 1944, mai era nevoie de un plan pentru… ocuparea ei?

Dar nu numai *O.K.W.* – *u*\, ci şi Ministerul de Externe al Reichului – deci departamentul ce era cel mai mult în măsură să definească şi să impună respectul limitelor admise în raporturile dintre Berlin şi Bucureşti – nu accepta în 1944, cu numai o lună înainte de cotitura de la 23 august 1944, includerea României între ţările ocupate. Dimpotrivă. În acest sens, la 20 iulie 1944, Joachim von Ribbentrop se adresa lui W. Keitel, răspunzând la o solicitare a Feldmareşalului, adjunctul lui Hitler la conducerea *O.K.W.*-ului, precizându-i că până atunci Germania nu tratase România decât ca „un *stat aliat* (subl. ns.)” 159. Şi, lucru deosebit de semnificativ, fundamental din punctul de vedere al problemei tratate de noi, era următorul pasaj din documentul menţionat: „A trata România ca pe un teritoriu ocupat, cum se tinde ocazional

de către diferite foruri germane [în genere, de către cele militare], nu este, firește, posibil

(subl. ns.)" 160.161

Din discuţie nu poate lipsi161, firește, precizarea că singura zonă a României *realmente ocupată* de Germania a fost nord-vestul Transilvaniei: „cedată" Ungariei horthyste prin odiosul dictat de la Viena din 30 august 1940, această parte a ţării a fost invadată de forţele *Wehrmachtului* la 19 martie 1944, adică atunci când s-a pus în

155 Cf. Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 August 1944 în context internaţional*, p.

222 – 223.

157 *Ibidem*.

157 Cf. Percy Ernst Schramm, Hrsg., *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (*Wehrmachtfuhrungsstab*), IV/7, München, 1982, p. 247 şi urm.

158 Cf. Andreas Hillgruber, op. cit., II, p. 348 – 363.

159 Vezi „Revista Arhivelor", nr. 3/1974, p. 405 (doc. nr. 27).

160 *Ibidem*.

161 Pentru alte opinii, inadecvate, vezi îndeosebi I.E. Levit, *Uciastie faşistskoi Rumânii v agressii protiv SSSR*, I, Chişinău, 1981, *passim*.

aplicare planul „Margarethe!" al *O.K.*W.-ului. Ea va rămâne sub ocupaţia germană, dublată de cea maghiară, până la 25 octombrie ll944, când trupele române, în alianţă cu cele sovietice, au alungat de pe meleagurile străbune ultimele rămăşiţe fasciste.

3. Concluzionând, ne întrebăm: care a fost, în ultimă instanţă, statutul internaţional al României între 1940 şi 1944, care a fost regimul ei în cadrul *Axei* fasciste? Respingând *de plano* orice demonstraţie despre existenţa unui regim german de ocupaţie în România, admitem în schimb utilizarea unui termen ce nuanţează situaţia, în

raport nemijlocit cu realitatea istorică. Termenul a fost folosit şi înainte de 1939, dar s-a impus în domeniul dreptului internaţional şi al politicii mondiale cu deosebire în epoca celui de-al doilea război mondial şi după aceea: *sateliţismul*. Cu alte cuvinte, România a avut în cadrul *Axei* regimul unui *stat satelit162*. Numai o atare situaţie a îngăduit Conducătorului Statului, Mareşalului Ion Antonescu, ca, deşi făcând războiul alături de *Axă*, să rămână încrezător în victoria Naţiunilor Unite, în frunte cu Anglia! De aici au decurs avantaje pentru România care, deşi adesea minime şi total ignorate ori desconsiderate din clipa loviturii de stat de la 23 august 1944, nu putem astăzi să nu le luăm în seamă. Între altele, cum am subliniat, ele au constituit una din premisele esenţiale pentru succesul însuşi al loviturii de stat. Deopotrivă, slăbiciunile „Vechiului Regim", al lui Antonescu, au oferit tot atâtea condiţii favorabile de acţiune complotiştilor, care, nu o singură dată, au operat nestingheriţi. Pe de altă parte, România niciun moment nu s-a integrat complet în sistemul politico-diplomatic, economic şi militar al *Axei*, iar în 1941 – 1944 nu a aplicat „soluţia finală" în spiritul recomandărilor ori modelului dictate de la Berlin. Dar, în acest domeniu, cercetările nu sunt definitive, iar patimile şi controversele sunt în toi, astfel că este preferabil să nu intrăm în detalii. Mai ales că nu această problemă formează subiectul cărţii.

În concluzie, sateliţismul în tabăra Reichului, favorabil Berlinului, a reprezentat *esenţa* statutului României între 1940 şi 1944. Din momentul declanşării loviturii de stat de la 23 august 1944, regimul respectiv a încetat, dar niciun fel de avantaje n-au survenit în folosul României. Din contra. Şi iată în ce împrejurări sau de ce:

Lovitura de stat a însemnat, pentru cei care au pregătit-o şi înfăptuit-o, dar nu şi pentru întreg poporul român, *un fel de act al voinţei naţionale*. Declanşat într-un

context internaţional prielnic, actul de la 23 august 1944 a exprimat voinţa complotiştilor de a determina ca România să reintre în drepturile sale suverane depline, în limitele

162 Despre evoluţia ţărilor satelite în cadrul sistemului hitlerist, vezi excelenta sinteză (încă) semnată de Maxime Mourin, *Le drame des états satellites de l'Axe, de 1939 à 1945*, Paris, 1957, 275 p.

163 Referitor la aceste aspecte a se vedea, mai ales, Ion Coja, ed., *Holocaust în România*? Bucureşti, Editura Kogaion, 2002; Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, p. 193 – 200; Alesandru Duţu, Constantin Botoran, coordonatori, *Al Doilea Război Mondial*: *Situaţia evreilor din România*, *1939 – 1941*, Bucureşti, Editura Ţara Noastră, 2003 (ediţia a II-a a lucrării, cea dintâi, din 1994, fiind interzisă şi trimisă la topit?!); Michael Shafir*, între negare şi trivializare prin comparaţie*: *Negarea Holocaustului în ţările postcomuniste din Europa Centrală şi de Est*, Iaşi, Editura Polirom, 2002. Volumul ultim reprezintă un anti-model de scriere a istoriei, un manifest de tipul cominformist al anilor '50, în care sunt condamnaţi în bloc toţi cei care nu admit opiniile neştiinţifice, suprarealiste şi falsificate ale „Centrului". Am reţinut „opera" lui M. Shafir, un propagandist al neadevărului prin faptă, tocmai pentru că realizează exact ceea ce… respinge – negarea şi trivializarea istoriei.

Independenţei naţionale şi refacerii integrităţii teritoriale, cel puţin parţiale, dacă nu depline, care era de la sine înţeles că nu mai era cu putinţă în condiţiile în care U.R.S.S. se anunţa învingătoare braţ la braţ cu S.U.A. şi Marea Britanie! Documentele de bază ale complotiştilor, precum în rândul întâi Proclamaţia regală şi Declaraţia guvernului din noaptea de 23/24 august 1944, au făcut cunoscute ţării şi lumii întregi obiective realiste, în funcţie de promisiunile date de Aliaţi în cadrul negocierilor secrete anterioare şi, de asemenea, potrivit principiilor

cuprinse în *Charta Atlanticului*, în declaraţiile marilor conferinţe interaliate ale liderilor aliaţi şi reprezentanţilor lor (Casablanca – ianuarie 1943, Moscova – octombrie 1943, Teheran – noiembrie-decembrie 1943 etc.). Cu adevărat, răsturnarea dictaturii antonesciene a coincis automat cu încetarea stării de beligeranţă a României de partea *Axei* fasciste, fapt făcut cunoscut imediat prin Proclamaţia Regelui Mihai I, iar, în cursul nopţii de 23 – 24 august 1944, cu înrolarea *de facto* a ţării în tabăra Naţiunilor Unite, situaţie consacrată şi *de jure* la 24 august 1944, orele 16, 30, prin declaraţia oficială de război a noului guvern condus de generalul Constantin Sănătescu. România s-a angajat, totodată, să semneze imediat Armistiţiul cu Marile Puteri ale Naţiunilor Unite (U.R.S.S., S.U.A. şi Marea Britanie), prin care urma a se consfinţi oficial sfârşitul ostilităţilor cu acestea. Convenţia de Armistiţiu s-a semnat, se ştie, în noaptea de 12 – 13 septembrie 1944, la Moscova, marcând retroactiv intrarea României, cu începere din zorii zilei de 24 august 1944, în războiul contra Germaniei naziste şi a ultimilor ei aliaţi, dar, neacordând României, după cum nu o va face nici Conferinţa Păcii de la Paris din 1946 şi nici Tratatul de Pace de la Paris din 10 februarie 1947, regimul la care – după modelul Italiei – se aştepta: nu beligeranţa, ci calitatea de *cobeligerant* al Naţiunilor Unite164. Ce însemna cobeligeranţa în condiţiile date, desprindem din această definiţie cuprinsă într-unul din dicţionarele de drept internaţional public apărut la Bucureşti: „Situaţia în care se află un stat care participă la un conflict armat alături de alte state, împotriva unui inamic comun, fără a face parte din alianţa cu statele alături de care participă la lupte. În această situaţie se află, de regulă, statul care la începutul ostilităţilor luptă alături de un grup de state, iar apoi întoarce armele împotriva acestora. Cobeligeranţa creează efecte pe planul răspunderii internaţionale, statul

cobeligerant având dreptul să ia parte, alături de celelalte state beligerante, la încheierea păcii, să devină parte contractantă la tratatul de pace şi să beneficieze de reparaţii de război" 165. Nu a fost – evident, în niciun fel – cazul României la 1944 – 1947. De unde şi consecinţele tragice, în mai toate privinţele, pentru statul şi poporul român.

Situaţia internaţională a României după 23 august 1944, cea la care a sperat şi aceea care a rezultat, a depins decisiv de acordurile secrete încheiate între marii parteneri ai Naţiunilor Unite şi care, dacă nu exprimau deschis ţelurile contractanţilor, oricum nu le ignorau în subtext. În august 1944, ţările din sud-estul Europei fuseseră din luna iunie împărţite în *sfere de interese* între Est şi Vest, prin acorduri interaliate (este adevărat) cu caracter temporar, dar reînnoite în octombrie 1944 la Moscova de W.S. Churchill şi I.V. Stalin, menţinute neştirbite după terminarea conflictului general, într-un fel „permanentizate" până la prăbuşirea U.R.S.S. în 1991 şi chiar după aceea166.

164 Cf. Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 august 1944*, p. 467 şi urm.

165 Ionel Cloşcă, coordonator, *Dicţionar de drept internaţional public*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982, p. 55.

166 Elizabeth Barker, *British Policy în South-East Europe in the Second World War*, London, Macmillan, 1976, *passim*.

Numeroase şi elocvente documente provenind din arhivele române şi străine evidenţiază *deteriorarea* continuă a statutului internaţional al ţării imediat după 23 august 1944. Vom menţiona numai unele dintre aceste documente, fără a pretinde că avansăm deja concluzii finale. Ne mulţumim cu sugestii pentru concluzii riguroase, obiective. Astfel:

— La 28 august 1944, Gr. Niculescu-Buzeşti, ministrul de Externe al guvernului C. S ănătescu, transmitea reprezentantului nostru la Ankara, Al. Cretzianu, o lungă comunicare, care, a doua zi, a fost predată ambasadorilor S.U.A. şi Angliei din capitala Turciei. Nota sesiza că, de la 24 august 1944, România se afla în stare de război cu Germania167 şi că, la Bucureşti, fusese bine primită declaraţia lui V.M. Molotov din 25 august 1944 în sensul că Armata Roşie nu va dezarma trupele române care continuau lupta împotriva celor naziste168. Guvernul român spera că promisiunea va fi respectată, insistând să se stopeze capturarea militarilor români de pe frontul din Moldova. Se exprima dorinţa de a se stabili imediat relaţii diplomatice cu U.R.S.S. Cel mai important era însă paragraful al 7-lea al notei: „Guvernul român, care de acum înainte se afla în situaţia *de facto* de cobeligerant, *doreşte ca Naţiunile Unite să-l recunoască drept aliat* (subl. ns.)" 169. Nota prezentată a rămas fără niciun fel de urmări practice.

— La 31 august 1944, acelaşi Gr. Niculescu-Buzeşti, prin telegrama nr. 44, s-a adresat tot lui Cretzianu pentru a-i informa pe diplomaţii S.U.A. şi Angliei la Ankara. Se aprecia ca fiind „insuportabilă" situaţia rezultată din amânarea semnării armistiţiului

170

planificată să se producă la Moscova170. Demnitarul român nu ascundea realitatea crudă: „... Începe [în România] să se răspândească impresia că amânarea semnării armistiţiului a fost determinată de dorinţa de a ocupa integral teritoriul românesc de către trupele

171

sovietice" 171. Faptul nu era justificat, din momentul în care „guvernul român a lichidat aproape în întregime prin propriile sale mijloace rezistenţa germană" 172. Se insista, totodată, ca Marile Puteri Occidentale să obţină de

la U.R.S.S. respectarea promisiunii date în cursul negocierilor secrete anterioare lui 23 august 1944 în sensul că Armata Roşie va ocoli o anumită zonă din România (inclusiv capitala ţării), tocmai pentru a nu lăsa impresia că intervenea în afacerile sale interne173.

— A doua zi, la 1 septembrie 1944, telegrama nr. 55 expediată de Niculescu-Buzeşti la Ankara se pronunţa în mod cât se poate de categoric în sensul că trupele aliate „au impresia că [ele] consideră România drept o ţară ocupată” 174.

167 La 30 august 1944, România a rupt relaţiile diplomatice cu Ungaria, Croaţia, Slovacia şi regimul lui Mussolini, iar la 31 octombrie 1944 – cu Japonia (Arh. M.A.E., Bucureşti, fond 71/1939 E9, vol. 352, f. 162 – 163, 173). La 7 septembrie 1944, România a declarat război Ungariei horthyste care ocupase partea de nord-vest a Transilvaniei (*ibidem*, f. 173).

168 ANR, fond *Microfilme* S.U.A., rola 662, cadrele 467 – 471 (raportul nr. 1619/Ankara, 1.9.1944 al ambasadorului S.U.A. către Departamentul de Stat).

Ibidem.

170 *Ibidem*, cadrul 1027 şi urm.

171 *Ibidem*.

172 *Ibidem*.

173 *Ibidem*.

174 *Ibidem*.

— Tot la începutul lunii septembrie 1944, Al. Cretzianu a prezentat ambasadorului sovietic în Turcia, Vinogradov, nota cu numărul 1 383. Respectând instrucţiunile sosite de la Bucureşti, diplomatul român relata un fapt cu totul *sui generis*: un general sovietic din Bucureşti solicitase autorităţilor române să-i arate în ce mod se îngrijiseră de asigurarea pazei echipei lui I. Antonescu, ascunsă – după evenimentele din noaptea de 23 – 24 august 1944 – în detenţie într-o casă conspirativă a

P.C. din România din Capitală. Conduşi la faţa locului, reprezentanţii aliaţi, la plecare, au sechestrat pe toţi foştii demnitari, pe care i-au pus sub paza soldaţilor Armatei Roşii, care au fost „dublaţi” de câţiva ostaşi români. Nota lui Cretzianu califica toate cele întâmplate drept „o încălcare făţişă a suveranităţii României” 175.

— Reprezentanţi ai guvernelor de la Bucureşti s-au referit şi în alte ocazii la involuţia lentă dar sigură a României spre regimul de stat ocupat: Niculescu-Buzeşti, de exemplu, în întâlnirea cu reprezentanţii presei din 1 septembrie 1944176; acelaşi într-o discuţie cu un reprezentant al *O.S.S.*-ului la Bucureşti177; Iuliu Maniu într-o întâlnire cu Burton Berry, reprezentantul oficial al S.U.A. la Bucureşti, în seara de 8 decembrie 1944178; C. Vişoianu, succesorul lui Niculescu-Buzeşti la conducerea M.A.S... într-o întrevedere cu Burton Berry la 3 ianuarie 1945179.

— După semnarea convenţiei de armistiţiu180, instituirea regimului de ocupaţie a fost sancţionată prin crearea Comisiei Aliate (sovietice) de Control, cu prerogative atât de largi încât putea stânjeni şi chiar anula autoritatea guvernelor de la Bucureşti, toate iniţiativele lor.

Concluzia generală care se impune priveşte situaţia – incredibilă, dar întru totul reală – că pentru România lovitura de stat, împotriva tuturor aşteptărilor şi contrar tezelor şi datelor vehiculate timp de peste o jumătate de veac, n-a coincis nicidecum cu mult trâmbiţata. eliberare, ci a marcat trecerea instantanee de la regimului de stat satelit al celui de-al III-lea Reich la acela de stat ocupat de către U.R.S.S., care a procedat imediat şi nestingherit la comunizarea forţată a ţării. Degradarea statutului internaţional al României, consacrată prin numeroase acorduri secrete şi tratate bilaterale sau multilaterale, semnate în principal între 1944 şi 1947 de către toţi Marii

învingători din 1945, nu putea să nu prejudicieze grav şi pe o lungă perioadă evoluţia de ansamblu a statului român, în mod sigur până la prăbuşirea „modelelor sovietice" în ţările Europei Est-Centrale, cel puţin.

175 *Ibidem*.

176 Arh. M.A.E., fond 71/1939 E9, vol.532, f. 27 – 29.

177 ANR, fond *Microfilme SUA*, rola 662, cadrele 497 – 499.

178 Idem, rola 630, cadrele 767 – 769 (telegrama nr. 52/Bucureşti, 19.12.1944).

179 Arh. MAE, fond 71/1939 E9, vol. 189, f. 258 – 259.

180 Faptele relatate sunt probate şi de condiţiile în care s-au purtat negocierile pentru semnarea convenţiei de armistiţiu, examinate în capitolul relativ la raporturile româno-sovietice după 1944.

CAPITOLUL VII

ALIAŢI CA ALIAŢI, DAR PETROLU-I PE BANI!

Istoricii români şi străini au insistat, acolo unde şi atunci când a fost cazul, asupra faptelor esenţiale legate de trecutul petrolului, incontestabil una dintre bogăţiile cele mai importante ale ţării în epocile modernă şi contemporană, cu implicaţii şi consecinţe profunde în viaţa noastră politico-diplomatică, economico-financiară, socială, militară şi culturală. Se ştie prea bine că, pentru veacul al XX-lea, rolul şi locul „aurului negru" în determinarea unor evenimente au fost relevate şi au fost receptate la modul fabulos, nefiind rare cazurile, chiar ale unor prestigioşi istorici sau al unor sinteze şi monografii remarcabile, care au atribuit petrolului sau combustibilului lichid o influenţă şi efecte covârşitoare, universale. În asemenea măsură că nu mai apar de fel surprinzătoare aserţiuni de genul că petrolul a răsturnat guvernele sau regimurile, că „aurul negru" ar fi provocat cutare sau cutare război ori că, mai mult, destinul celui de-al doilea conflict mondial şi, apoi,

desfăşurările şi deznodământul „războiului rece” au fost determinate decisiv de factorul ţiţei sau derivatele lui!

În ceea ce ne priveşte, în tratatul academic al Istoriei Românilor1, am stăruit asupra rostului combustibilului lichid în determinarea evenimentelor intervenite în cursul preludiilor, declanşării şi evoluţiilor celui de-al doilea război mondial în stadiul iniţial, european, al ostilităţilor (1939 – 1940). Relativ la România, ne-am referit la politica neutralităţii, cu privire directă la factorul petrol, definindu-i prezenţa în raporturile cu Germania, pe de o parte, cu Marea Britanie şi Franţa, pe de altă parte. Am evidenţiat că, în condiţiile intervenţiei faimosului şi catastrofalului pact sovieto-german din 23 august 1939, care a provocat nemijlocit conflagraţia secolului şi i-a impulsionat decisiv evoluţia în primii ani (1939 – 1941), România, în condiţii istorice concrete, dar şi... cu voia Marilor Puteri (din ambele tabere beligerante) ori datorită propriilor şi gravelor erori ale Bucureştilor în context2, s-a văzut tot mai mult, ca să nu spunem intim, „rezervată” spaţiului Reichului lui Adolf Hitler. Tot astfel după cum, în octombrie 1944 (acordul de procentaje Churchill-Stalin) şi mai apoi, România avea să fie „orientată”, mai precis abandonată zonei de dominaţie stalinistă a Moscovei. Revenind la debuturile conflagraţiei, evoluţia României s-a răsfrânt nemijlocit asupra destinului petrolului, care a devenit obiectivul strategic nr. 1 al tuturor beligeranţilor. Nici nu se putea altfel, şi astfel a rămas până la sfârşitul ostilităţilor pe bătrânul continent. Pe moment, în 1939 – 1940.

1 Vezi Academia Română, *Istoria Românilor*, VIII, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

2003, p.2554 – 563.

2 Cf. Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri (1939 – 1947)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, *passim*.

petrolul a urmat calea României, de la o ţară

suverană şi independentă la una intrată în orbita Germaniei, deci de la neutrulatitatea din septembrie 1939 la nonbeligeranţa părtinitoare începând cu mai 1940, cu alte cuvinte, pentru a rămâne la petrol, de la o industrie acomodată statutului şi cerinţelor pieţii libere capitaliste la una încorsetată de celebrul ŐI Pakt convenit între Bucureşti şi Berlin la 27 mai 19403.

* * *

Cel dintâi aspect ce se impune atenţiei priveşte importanţa resurselor româneşti de petrol pentru Germania angajată într-un război mondial4 şi supusă blocadei totale iniţiată de Marea Britanie la finele anului 1939. În acest sens, potrivit estimărilor unui fost mare istoric german, l-am numit pe Andreas Hillgruber, în răstimpul ianuarie 1939-iulie 1944 livrările de produse petroliere ale României către Germania (teritoriul Reichului, armatele de pe front şi Protectoratul Cehiei şi Moraviei) au însumat 11 632.000 tone5. Aceasta cantitate, modesta în aparenţa, a reprezentat însă 1/3 din consumul general al Reichului în vremea ostilităţilor din 1939 – 19456, element ce pune în evidenţa importanţa extraordinară a resurselor româneşti de petrol pentru Hitler până la 23 august 1944, iar, după aceea, şocul înregistrat de Berlin prin pierderea obiectivului respectiv. A fost cauza pentru care nimeni altul decât însuşi Albert Speer, în calitatea-i de fost ministrul al Armamentului Reichului, a recunoscut, după cum vom vedea, ca în urma retragerii României din Axa la 23 august 1944 s-a produs „o întorsătura decisiva" în economia de război germana şi, deci, în desfăşurarea conflagraţiei înseşi 7.

Producţia de ţiţelei a României a înregistrat ritmuri nesemnificative în vremea războiului, comparativ cu perioada imediat precedenta, tendinţa generală fiind, în ciuda cerinţelor presante, aceea de scădere, datorită evoluţiilor/involuţiilor rezultate din prelungirea ostilităţilor

şi a bombardamentelor anglo-americanilor. Pentru aceştia, în 1943 – 1944, zona petrolifera Ploieşti a devenit unul dintre obiectivele prioritare de atins pe întinderea „fortăreţei europene” (Festung) a lui Adolf Hitler8. Prezentam unele date comparative atestând nivelul producţiei de petrol înregistrat de România între 1939 şi 1945:

3 Idem, *O istorie a petrolului românesc*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998, p. 314 şi urm.; *Istoria Românilor*, vol. VIII, p. 562.

4 Pentru bibliografia problemei, cf. Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 314316.

5 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române (1938 – 1944)*, ediţie în limba română de Stelian Neagoe, Bucureşti, 1994, p. 290 – 291

(tabelele 5 – 6).

6 Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 369.

7 *Ibidem*.

8 *Ibidem*, p. 359 şi urm.

Anii	Sursa9	Sursa10
1939	6 240.000 tone	6 240.000 tone
1940	5 810.000 tone	5 815.000 tone
1941	5 453 179 tone	5 577.000 tone
1942	5 665 367 tone	5 665.000 tone
1943	5 273 432 tone	5 330.000 tone
1944	3 525.000 tone	3 525.000 tone

1945 4 640.000 tone 4 640.000 tone

În continuare, marile societăţi petroliere au avut o pondere majora în realizarea producţiei brute de ţiţei11:

Societatea	% în 1942	% în 1943
Astra Româna	30, 93	31, 69
Concordia	11, 66	12, 32
Româno-Americană	10, 89	10, 48
Steaua Româna	10, 24	10, 14
Unirea	9, 27	9, 32
Colombia	7, 63	7, 84
Creditul Minier	4, 73	5, 01
Prahova	4, 32	4, 16
INDP	2, 13	2, 42

9 „Monitorul Petrolului Român” (în continuare, se va cita: MPR), nos. IX-X/1945, p. 297; Gh. Buzatu, op. cit., p. 340 – 341; Gheorghe Ivănuş, coordonator, *Istoria petrolului în România*.

Bucureştli?, 2004, p. 367…

10 Andreas Hillgruber, op. cit., p. 289 (anexa II, tabelul 3).

11 Cf. D. Şandru, I. Saizu, *Cu privire la acapararea petrolului românesc de către Germania hitleristă (1940 – 1944)*, în „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol»”, Iaşi, t. ÎI/1965, p. 17 (tabel).

Potrivit unui raport al „Asociaţiei Industriilor de

Petrol din România" din 23 mai 1945, aportul principalelor societăţi din ţară („Astra Română", „Concordia", „Româno-Americană", „Steaua Română", „Unirea", „Colombia", „Creditul Minier", „Prahova", „INDP", „Redevenţa", „Dacia", „Grupul Petrolul Românesc", „Foraj Lemoine") în domeniul producţiei generale de ţiţei s-a materializat astfel:

1941 5 576 837 tone

1942 5 665 357 tone

1943 5 273 432 tone

1944 3 530.000 tone12

Ponderea societăţilor respective, care deţineau şi cele mai mari rafinării („Astra Română", „Concordia", „Româno-Americană", „Steaua Română", „Unirea", „Creditul Minier", „Colombia", „Petrol Block", Prahova", „Prahova"), a fost, se înţelege, majoră şi în privinţa cantităţilor de produse prelucrate, mai precis:

1941 4 829 069 tone

1942 5 149 797 tone

1943 4 604 074 tone

1944 2 936 947 tone13

Este indiscutabil ca de cel mai mare interes sunt datele privind livrările de produse petroliere româneşti către Germania în anii războiului (în tone):

A	Germania1	ania şi armat	
nii	4 Germ	Protectorat15	germana de
		pe fronturi16	
1	1 258.000	1 272.000	284
939	1 196.000	1 177.000	.000 127
1940	2 314.000	2 963.000 2 192.000	800
1941	1 497.000		210

1942			700 400	110

12 Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, vol. 90.

13 *Ibidem*.

14 Cf. Andreas Hillgruber, op. cit., p. 290 (tabelul nr. 4).

15 *Ibidem*, p. 291 (tabelul nr. 6).

16 *Ibidem* (tabelul nr. 5).

1943	1 214.000	2 406.000	66 700
1944	591.000	1 043.000	35 900

Pentru aceeaşi perioadă, în funcţie de presiunile şi solicitările Reichului şi ale aliaţlor săi, raportul dintre consumul intern şi cel extern a evoluat astfel (în mii tone) 17:

Anii	Total	Consum intern	Export	Export % din total
1939	5 965	1 785	4 178	70,0
1940	5 356	1 862	3 495	65,2
1941	5 946	1 811	4 135	69,5
1942	5 492	2 097	3 395	61,8
1943	5 184	2 007	3 177	61,3
1944	3 227	1 108	2 119	65,7

1 4 1 444 3 172 68
945 616 , 7

17 Ibidem, p. 275 (tabel 250). Iată situaţia ce se desprinde din raportul „Asociaţiei Industriilor de Petrol din România” (23 mai 1945) (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 2, filele 179 – 182; idem, vol. 90):

Anii	Consum intern	Export
1938	1, 6 milioane tone	4, 2 milioane tone
1939	1, 7 milioane tone	4, O milioane tone
1940	1, 8 milioane tone	3, 7 milioane tone
1941	1, 8 milioane tone	4, O milioane tone
1942	2, O milioane tone	3, 3 milioane tone
1943	2, O milioane tone	3, 1 milioane tone
1944	1, 1 milioane tone	2, 1 milioane tone
1945	1, 3 milioane tone	3, 1 milioane tone

În raportul „Asociaţiei Industriilor de Petrol din România” (7 mai 1946) statisticile exporturilor petroliere, în ultimii ani de război, au avut următoarea configuraţie18:

Situaţia în anul 1943:

Destinaţia	Total
Total	3 159 169 tone
din care:	
Germania	2 511 894 tone
Italia	391 354 tone

Elveţia	57 605 tone
Franţa	14 664 tone
URSS	

Situaţia în anul 1944:

Destinaţia	Total
Germania	1 200.000 tone
URSS	748 644 tone
Elveţia	19 892 tone
Grecia	12 062 tone
Italia	92 tone

Situaţia în anul 1945:

Destinaţia	Total
Total	3 157 852 tone
din care:	
Germania	
Italia	
URSS	3 141 794 tone

18 Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 2, f. 180 – 181.

Suntem convinşi ca statistica prezentată nu mai necesită comentarii, mai cu seamă că asupra unor detalii vom reveni.

Deopotrivă cu aspectele militare şi teritoriale, politico-diplomatice ori cu acelea privind caducitatea arbitrajului de la Viena problemele financiar-economice s-au aflat constant pe agenda raporturilor româno-germane între 1940 şi 1944, mai ales ca în orice moment Germania a fost profund interesata de grânele şi petrolul românesc, absolut necesare pentru continuarea efortului de război. Limitându-ne la aspectele aflate în atenţie, nu este de fel exagerat dacă apreciem, în baza datelor prezentate succint mai sus, ca, din septembrie 1940 şi până la 23 august

1944, problema petrolului românesc şi-a aflat necontenit o prioritate absoluta pe agenda relaţiilor dintre Bucureşti şi Berlin, afectându-le corespunzător. De aceea, se poate afirma, fără nicio exagerare, ca în rastimpul celor patru ani relaţiile româno-germane au purtat „mirosul aurului negru” 19.

20

De îndata după ce a preluat conducerea statului român20, la 6 septembrie 1940, generalul Ion Antonescu a socotit necesar să-i adreseze un mesaj lui Adolf Hitler, transmiţându-i „mărturia credincioasa” a neamului românesc în Führer şi în poporul german, deodată cu încrederea în „securitatea prezentului şi nadejdea viitorului”. În săptămânile următoare, prin intense contacte politico-diplomatice, s-au pregătit vizita lui Antonescu la Berlin şi aderarea României la Pactul Tripartit. Înainte de întâlnirea din 22 noiembrie 1940 a lui Antonescu cu Hitler, care a precedat aderarea oficială de a doua zi a României la tabara Axei Berlin-Roma-Tokyo, conducătorul statului român a avut o lungă

21

convorbire cu Joachim von Ribbentrop, liderul diplomaţiei naziste. În ce-l priveşte pe Hitler, acesta a insistat asupra chestiunilor economice, declarând ca Germania era „foarte mult interesata în Balcani”, unde nu dorea doar să-şi exporte mărfurile, ci, de asemenea, îşi propusese să devină „un mare cumpărator” de materii prime. Pe acest motiv, el nu admitea extinderea ostilităţilor în sud-estul continentului. Hitler a oferit spre semnare tratate comerciale pe termene lungi (10 – 20 ani) cu România, iar în cadrul lor Reichul prelua surplusurile de produse româneşti (între acestea, desigur, în primul rând cele petroliere), la preţuri fixe stabilite pe mai mulţi ani curgători. Hitler a reiterat spiritul

Vezi V.F. Dobrinescu şi colaboratori, eds., *Relaţii*

militare româno-germane. 19391944. Documente, Bucureşti, Editura Europa Nova, 2000, *passim*; Andreas Hillgruber, op. cit., *passim*; Vasile Arimia şi colab., eds., *Antonescu-Hitler. Corespondenţă şi întâlniri inedite (19401944)*, I-II, Bucureşti, Editura Cozia, 1991, *passim* (În continuare, se va cita: *Antonescu-Hitler*). Potrivit lui Viorel Roman, petrolul românesc a jucat „un rol central" în planurile est-europene ale lui A. Hitler (cf. *Rumänien im Spannungsfeld der Grossmächte*, II, *1878 – 1944*, Offenbach, Dr. Dieter Falk Verlag, 1989, p. 154), iar, după Aurică Simion, în 1940 – 1944, „un deosebit apetit manifestau hitleriştii pentru petrolul românesc" (cf. *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 148).

20 Prezentam, în continuare, numai unele aspecte esenţiale privind locul şi rolul chestiunii „aurului negru" în evoluţia raporturilor româno-germane potrivit celor expuse în *o istorie a petrolului românesc*, pp. 314 – 359, în temeiul investigării arhivelor române şi străine şi a unei bogate bibliografii, incluzând în primul rând volumele de documente diplomatice şi militare şi studiile datorate lui Andreas Hillgruber, Constantin şi Costin C. Kiriţescu, A. Simion, D. Şandru şi I. Saizu, Maurice Pearton, James Dugan şi Carroll Stewart, Marcel D. Ciuca ş.a.

21 Vezi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie D, Band XI/2, *Die Kriegsjähre*, IV/*2, 13. November 1940 bis 31. Januar 1941*, Bonn, 1964, pp. 548 – 554 (doc. nr. 380) (În continuare, se va cita: *ADAP*); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 24 – 33 (doc. nr. 3).

tratatelor şi convenţiilor bilaterale intervenite între Berlin şi Bucureşti în anii precedenţi.

22

dar, în acelaşi timp, bazându-se pe „afinitatea" între cele două regimuri22, a trasat cadrul înţelegerilor în perspectiva, în esenţa ale acordului economic din 4

decembrie 1940. În raport cu disponibilitatea spre dialog manifestata de Antonescu, Hitler a admis ca „verdictul de la Viena” din 30 august 1940 nu reprezenta „o soluţie ideala” 23. Problemele colaborării economice româno-germane au fost aprofundate, la 23 noiembrie 1940, într-o noua convorbire cu Joachim von Ribbentrop, asistat de ambasadorul cu însărcinari economice Carl Clodius. Nu mai puţin interesanta s-a dovedit întâlnirea cu Feldmareşalul Wilhelm Keitel. Înainte de plecarea din Berlin, la 23 noiembrie 1940, Antonescu a fost din nou primit de Hitler. Generalul a sintetizat rezultatele discuţiilor sale cu oficialităţile Reichului, inclusiv înţelegerea în domeniile economic şi financiar24. A fost un nou prilej pentru general de a-l asigura pe Führer ca România era gata „să lupte pentru drepturile sale”, iar gazda a garantat ca Reichul „va susţine, în toate privinţele, pe aliatul său, atât pe tărâm politic, cât şi pe cele economic” 25. Revenit la Bucureşti, Antonescu a declarat presei, în 25 noiembrie 1940: „... Pot să vă asigur astăzi ca ma întorc cu încrederea Führerului şi a poporului german. România va merge la biruinţa. România va avea drepturile ei” 26. De asemenea, Antonescu a prezentat în şedinţa cabinetului din 26 noiembrie 1940 bilanţul negocierilor de la Berlin27. La acea reuniune de guvern au predominat eveneimentele interne, dar, cu referire la succesul înregistrat la Berlin, premierul a ţinut să evidenţieze avantajele dobândite pe plan economic: stabilirea unui plan de colaborare pe zece ani, pentru care tratativele, cu participarea lui Clodius, începuseră deja la Predeal şi Bucureşti; obţinerea de credite pentru dezvoltarea agriculturii, cailor de comunicaţie, irigări ţi industria alimentară; prin insistenţe

28

personale la Hitler, reducerea dobânzii la credite de la 6% la 3, 5%28.

Andreas Hillgruber şi Aurica Simion s-au ocupat de conţinutul şi semnificaţia acordului economic româno-german semnat la 4 decembrie 1940 la Berlin de către C. Greceanu, ministrul României în Germania, şi V. Dimitriuc, subsecretar de stat al Ministerului Economiei Naţionale pentru problemele petrolului, de o parte, şi Carl Clodius, de cealaltă parte. Documentul, în opt puncte, denumit protocol, stabilea pentru zece ani cadrul cooperării economice între Berlin şi Bucureşti, reglementând primirea creditelor din Germania şi cuantumul dobânzilor, iar – separat, pe articole – fixa condiţiile pentru fiecare domeniu (agricol şi silvic, industrie, cai de comunicaţii şi mijloacele de transport, sistemul bancar şi de credit, raporturi comerciale etc.) Unul din cele mai importante articole (& 7) stabilea preţuri fixe pentru produsele furnizate de România (în primul rând, grâne şi petrol) şi, mai mult decât atât, asigura Berlinul ca piaţa românească

2223 *Ibidem*.

23 *Antonescu-Hitler*, I, p. 44.

24 *ADAP 1918 – 1945*, Band XI/2, p. 576 – 577 (doc. nr. 389); *Antonescu-Hitler*, I, p. 52 – 53 (doc. nr. 6).

25 *Ibidem*, p. 53.

26 Arhivele Naţionale ale României, Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 325/1940, f. 123.

27 *Antonescu-Hitler*, I, pp. 53 – 62 (doc. nr. 7); Marcel-Dumitru Ciuca şi colab., eds., *Stenogramele Şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu*, I, *Septembrie-decembrie 1940*, Bucureşti, 1997, pp. 493 – 523 (doc. nr. 25).

28 *Ibidem*, p. 495.

avea să constituie „un debuşeu sigur” pentru Germania aflata în război. Acordul s-a semnat într-un moment în care deja se declanşase ofensiva germana pentru întărirea poziţiilor în România – concomitent cu domeniile metalurgic, şantiere navale, firme comerciale

(„Malaxa”, „Reşiţa”, „Metrom”, „Cugir”, „Şantierele Navale Galaţi”, „Astra”, „Hunedoara”, „Agromex”, „Dunărex” ş.a.) – în industria de petrol ori a marcat semnal care a încurajat acţiunea respectivă. Berlinul a avut în grija, în primul rând, achiziţionarea în întregime ori parţial a acţiunilor societăţilor aparţinând cetăţenilor/firmelor din statele ocupate (Cehoslovacia, Olanda, Belgia, Franţa), printre acestea aflându-se „Petrol Block” (care avea interese şi la „INDP”), „Concordia”, „Colombia”, „Astra Româna”, „Foraky”, „Steaua Româna”, „Explora” ş.a. Singura societate care a făcut oarecum excepţie a fost „Româno-Americană”; în 1940 – 1941, ea să aflat sub „protecţia” unui comisar special al Ministerului Economiei Naţionale, iar din octombrie 1941 s-a întărit tutela germana, în măsura în care, la un nivel superiorse realizase acordul între Standard Oil Co. şi I.G. Farbenindustrie de a veghea reciproc la apărarea intereselor lor în cele două tabere beligerante. După acordul economic din decembrie 1940, ofensiva germana în domeniul petrolier s-a intensificat, mai ales prin crearea, la 27 martie 1941, a companiei transnaţionale Kontinentale ŐI A.G. Eforturile Germaniei, surprinse în numeroase alte lucrări de specialitate, se considera că au fost încununate prin înţelegerea dintre Kontinentale ŐI A.G. şi Astra Română din mai 1941, care, în opinia lui Andreas Hiligrubber, ar fi „pecetluit pătrunderea capitalului german în industria petroliera româna, unde a dobândit o poziţie însemnata, dacă nu chiar

29

dominanta (subl. ns.

— Gh. B.)” 29. Este inutil să precizam ca, în anii războiului din Est (1941 – 1944), lucrurile nu au rămas pe loc, situaţia firmelor şi intereselor germane în industria ţiţeiului consolidându-se necontenit, ca şi controlul german.

Fără a fi în măsura sa delimitam cu exactitate natura capitalurilor investite în industria petroliera în epoca războiului, vom apela la datele comunicate în 1945 în „Monitorul Petrolului Român” pentru anul în curs30:

Proveniența capitalului	Total (mil. lei)
românesc	3 840, 9
american	1 728, O
belgian	480, 7
englez	3 161, 7
elveţian	170, 1
francez	1 495, 9
Italian	533, 5
olandez	228, 9
URSS	1 759, 9
alte capitaluri	647, O
TOTAL	14 046, 5

După cum se observa, capitalurile românesc şi britanic deţineau întâietatea, fiind succedate de cel sovietic, adică de cel care, prin decretul-lege publicat în

29 Andreas Hillgruber, op. cit., p. 195.

30 Cf. M.P.R., nos. XI-XII/1945; Victor Axenciuc, *Evoluţia economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859 – 1947*, I, *Industria*, Bucureşti, Editura Academiei, 1992, p. 286 (tabel nr. 265).

„Monitorul Oficial” din 19 iulie 1945, a fost scos de sub apartenenţa germana şi... transferat direct URSS!

Generalul Ion Antonescu a revenit în Germania, la Obersalzburg, la 14 ianuarie 1941, pentru negocieri hotărâtoare cu Hitler şi von Ribbentrop în vederea şi în ajunul confruntării cu legionarii din 21 – 24 ianuarie 1941. Pentru analiza întrevederii beneficiem de două stenograme: una a translatorului lui Hitler, Paul Otto Schmidt31, iar cealaltă întocmita de colaboratorii premierului roman, după cele dictate de acesta32. Numai varianta germana oferă detalii despre faptul ca Antonescu s-a referit la pericolul unor atacuri britanice asupra regiunilor petrolifere româneşti şi a rezervelor de ţiţei depozitate în portul Constanţa. Oaspetele român a relevat în context ca ţara sa era în măsura sa folosească „toate mijloacele de care dispunea” pentru a contribui pe viitor la victoria Puterilor Axei33. Întrevederea a avut un rol major în a-l convinge pe Hitler să-l sprijine pe Antonescu în conflictul ce se profila cu legionarii. Antonescu şi-a consolidat poziţia. Ajuns la Bucureşti, el a expediat Führerului un memorandum34 care sintetiza problemele

35

dezbătute la 14 ianuarie 1940 şi care, mai mult, se constituia într-un program de viitor35. Poziţia-cheie a României în dispozitivul german din sud-estul continentului şi apartenenţa

31 Vezi *ADAP 1918 – 1945*, Serie D: *1937 – 1945*, Band XI/2, pp. 905 – 911 (doc. nr. 652); Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, Paris, Fayard, 1969, pp. 432 – 441 (doc. nr. 59); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 65 – 74 (doc. nr. 9).

32 *Ibidem*, pp. 79 – 82 (doc. nr. 11).

33 *Ibidem*, p. 72.

3345 *Ibidem*, pp. 75 – 79 (doc. nr. 10).

35 Din arhivele investigate, reţinem unele dintre

convenţiile, acordurile, protocoalele româno-germane din 1939 – 1944 privind problemele petroliere şi care, în aprilie-mai 1946, au fost prezentate le „procesul" echipei lui I. Antonescu: protocolul confidenţial din 28 septembrie 1939, semnat de I. Bujoiu (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 90, f. 63 – 64); acordul H. Neubachervictor Slăvescu din 22 mai 1940 (*ibidem*, filele 47 – 53); protocolul referitor la producţia de benzină pentru aviaţie (idem, vol. 10, f. 92 – 93; idem, vol.8, f. 120 – 121); protocolul relativ la producţia şi repartizarea beanzinei de aviaţie în România din 12 iulie 1942 (idem, vol. 18, f. 9191 verso); protocolul I.N. Finţescu-H. Neubacher din 8 februarie 1943 (idem, vol. 8, f. 382 – 383); protocolul M. Antonescu-Joachim von Ribbentrop din 11 ianuarie 1943 (idem, vol.90, f. 163 – 164; idem, vol. 76, f. 250 – 251).

la tabara Axei erau indiscutabile şi necondiţionate. „România reprezintă astăzi pentru Germania – citim în memorandum – un centru strategic şi o bază pentru supremaţia politică asupra Europei de Est şi de Sud-Est [...] În caz de necesitate, România este gata să treacă la acţiuni militare de partea Germaniei [...] În cazul când Rusia va ataca, România doreşte să participe la operaţia militară cu toate forţele sale" 36. Pregătirile în perspectiva ale României antrenau mai multe domenii: militar, economic, diplomatic şi politic. Capitolul din memorandum relativ la domeniul economic nu putea să ignore problema petrolului: „În calitate de ţara cu potenţial industrial, economia României este suplimentara faţa de economia Germaniei; în felul acesta, industria germana are posibilitatea de a stabili cu uşurinţa centrul pentru producţia industriala şi desfacerea produselor în întreaga zona. Fiind în posesia celor mai apropiate rezerve de petrol şi formând un centru strategic între Mediterana, Balcani, Strâmtori şi Rusia, pe viitor România va continua să aibă aceeaşi importanţa ca şi azi în privinţa securitaţii

Germaniei în sectorul Europei de Răsărit (subl. ns.
— Gh. B.)" 37.

În prima parte a anului 1941, în contextul preparativelor Germaniei pentru declanşarea operaţiunii „Barbarossa" împotriva URSS la 22 iunie, problema petrolului a fost cel mai adesea abordata în cadrul contactelor dintre Berlin şi Bucureşti: la 6 februarie 1941, cu prilejul întâlnirii noului ministru german în România, Manfred von Killinger, cu şeful Biroului 2 al Marelui Stat Major al Armatei Române; la 11 iunie 1941, la întâlnirea generalului Ion Antonescu cu liderii militari şi diplomatici ai Reichului în frunte cu Hitler de la München38; memorandumul prezentat Führerului la München, datat 11 iunie 194139, cuprinzând asigurări de consolidare a colaborării industriale germano-române, cadru în care România putea deveni „un centru de aprovizionare al întregii regiuni europene", cu materiile sale prime şi mâna ieftina de lucru necesare. De asemenea, în cadrul pregătirii operaţiunii militare în Est, la 23 mai 1941 Cartierul General al lui Hitler l-a desemnat pe generalul Ritter von Schobert comandant suprem al forţelor armate germane din România şi i-a stabilit atribuţiile, inclusiv subordonarea forţelor Misiunii Militare a lui Erik Hansen, al căror prim rol consta în „asigurarea regiunii petrolifere" 40. În luna martie 1941, Antonescu a fost primit de Hermann Göring, la Palatul „Belvedere" din Viena41. La dorinţa Reichsmareşalului, discuţiile s-au concentrat numai asupra problemei petroliere, cu aspectele conexe: aprovizionarea Reichului şi a Wehrmachtului, resursele Germaniei (singure: România şi Rusia), locul şi rolul României în aprovizionarea Reichului pe moment şi, în perspectiva, sporirea producţiei de ţiţei şi descoperirea unor noi rezerve, posibilitatea unor atacuri aeriene inamice (britanice şi sovietice) asupra zonei petrolifere Ploieşti.

36 *Antonescu-Hitler*, I, p. 75 (doc. nr. 10).

3378 *Ibidem*, p. 77.

38 Vezi *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945*, Series D *1937 – 1945*, XII, *The War Years*. *February* l-*June 22, 1941*, London, Her Majesty's Stationery Office, 1962, pp. 9961006 (doc. nr. 614); Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, pp. 590 – 603 (doc. nr. 81, minuta Schmidt); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 93 – 105 (doc. nr. 15).

39 *Antonescu-Hitler*, I, pp. 89 – 92 (doc. nr. 14).

40 *Ibidem*, p. 87 (doc. nr. 13); *DGFP 1918 – 1945*, Series D, XII, p. 864 (doc. nr. 544, directiva4 llui W. Keitel 44780/41).

41 *Ibidem*, pp. 221 – 227 (doc. nr. 126, minuta Schmidt asupra întrevederii din 5 martie

1941).

Cu numai câteva zile înaintea agresiunii antisovietice, Adolf Hitler, potrivit celor convenite la München, s-a adresat lui Ion Antonescu, pentru a-l informa de „hotărârea definitiva" luată în privinţa momentului atacului. Era la 18 iunie 194142 şi Führerul a subscris unul dintre documentele cele mai elocvente din perioada războiului în care recunoştea rolul esenţial al petrolului românesc în conducerea şi desfăşurarea ostilităţilor. Din punctul de vedere al înaltului Comandament al Wehrmachtului (OKW), forţele germane din România (Armata a II-a şi Misiunile terestra, navala şi aeriana) împreună cu cele române (Armatele 2 şi 3) alcătuiau grupul forţelor aliate, de sub comanda generală a lui Ion Antonescu, iar pentru acestea Führerul stabilea misiunea iniţială în război, care consta în:

„1. A apara teritoriul român contra invaziei forţelor ruseşti. În această ordine de idei, se acorda o importanţa deosebita pazei contra atacurilor aeriene, contra acţiunilor paraşutiştilor şi a acţiunilor de sabotaj în regiunea

petrolifere, VITALĂ PENTRU CONDUCEREA COMUNĂ A RĂZBOIULUI, asupra portului Constanţa şi asupra podului peste Dunăre" 43.

Se aveau în vederea crearea unor capete de pod la est de Prut şi, apoi, trecerea la ofensiva. În atare condiţii, misiunea forţelor aeriene militare române era multipla, dar în primul rând se punea „problema asigurării securităţii României ŞI ÎN SPECIAL A

REGIUNII PETROLIFERE (sublinierile noastre – Gh. B.)" 44.

Evoluţia evenimentelor şi proceselor militare, politico-diplomatice şi financiar-economice până la 23 august 1944, când România a defectat din Axa fascista, a confirmat integral opinia cuprinsă în mesajul lui Hitler din 18 iunie 1941: PROBLEMA PETROLULUI ROMÂNESC ERA ŞI A RĂMAS VITALĂ PENTRU REICHUL NAZIST ANGAJAT ÎNTR-UN RĂZBOI GENERAL ŞI TOTAL.

În cursul campaniei din Est, problema petrolului s-a aflat necontenit la ordinea zilei în cadrul raporturilor româno-germane.

În noile condiţii, Berlinul şi Bucureştii au ajuns la importante înţelegeri. Nu a fost întâmplător ca toate documentele româneşti cunoscute înregistrează faptul ca toate acordurile bilaterale realizate erau avantajoase pentru Germania45. Oficialii români, cel

42 *Ibidem*, pp. 1047 – 1049 (doc. nr. 644).

43 *Ibidem*, p. 1048; *Antonescu-Hitler*, I, p. 108 (doc. nr. 16).

4445 *Ibidem*, p. 109.

45 Vezi Jean Ancel, ed., *Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry during Holocaust*, IX, New York, The Beate Klarsfeld Foundation, 1986, pp. 197 – 213 (doc. nr. 85, din17 septembrie 1941 – Raport asupra avantagiilor acordate Germaniei prin Acordurile comerciale şi de plăţi de la începutul războiului, septembrie 1939 şi până astăzi).

Numai din exportul de produse petroliere, datorită diferenţelor de preţuri, România înregistrase în doi ani pierderi în valoare de 90 mil. mărci/5, 4 miliarde lei la cursul zilei (*ibidem*, p. 198 – 199; vezi detalii mai jos).

45 *Ibidem*, p. 216 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-H. Neubacher, 22 septembrie 1941); *ibidem*, p. 238 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-Carl Clodius, 17 octombrie 1941); *ibidem*, p. 249 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-Manfred von Killinger, în prezenţa consilierului dr. Steltzer, 10 noiembrie 1941); *ibidem*, p. 219 şi urm. (nota convorbirii M.

mai adesea Mihai Antonescu, titularul Externelor în perioada 29 iunie 194123 august 1944, au negociat intens cu delegaţii Berlinului, în chip deosebit cu Manfred von Killinger, Hermann Neubacher, Carl Clodius, generalul Georg Thomas de la OKW ş.a.46 Ce anume pretindeau trimişii Reichului? Nu este greu de bănuit: în primul rând PETROL! La 10 noiembrie 1941, de exemplu, Manfred von Killinger, vorbind în numele Feldmareşalului W. Keitel, a cerut ca România să respecte înţelegerile economice şi, în acest fel, „să facă jertfele de colaborator strâns al Germaniei”, pretenţiile exprimate determinând replica liderului diplomaţiei Bucureştilor, şi anume ca Mareşalul Antonescu se angajase în război, dar că el înţelegea „să apere şi drepturile României”. Tot pe atunci, la 19 noiembrie 1941, von Killinger, organizând o conferinţă de presa la Legaţia Reichului cu ziariştii germani, nu a ascuns ca: „Ne trebuie multe şi în special petrol” 47. La finele lui noiembrie 1941, Mihai Antonescu, pentru a semna aderarea României la Pactul Anticomintern48, s-a deplasat la Berlin, unde a fost primit pe rând de către Hermann Goering49, Joachim von Ribbentrop50, Adolf Hitler51 şi Joseph Goebbels52, iar

Antonescu-generalul Thomas, 25 septembrie 1941); *ibidem*, p. 251 (nota convorbirii M. Antonescu-H.

Neubacher, 15 noiembrie 1941).

46 Vezi Jean Ancel, ed., *Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry during Holocaust*, IX, New York, The Beate Klarsfeld Foundation, 1986, pp. 197 – 213 (doc. nr. 85, din17 septembrie 1941 – Raport asupra avantagiilor acordate Germaniei prin Acordurile comerciale şi de plăţi de la începutul războiului, septembrie 1939 şi până astăzi). Numai din exportul de produse petroliere, datorită diferenţelor de preţuri, România înregistrase în doi ani pierderi în valoare de 90 mil. mărci/5, 4 miliarde lei la cursul zilei (*ibidem*, p. 198 – 199; vezi detalii mai jos).

46 *Ibidem*, p. 216 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-H. Neubacher, 22 septembrie 1941); *ibidem*, p. 238 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-Carl Clodius, 17 octombrie 1941); *ibidem*, p. 249 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-Manfred von Killinger, în prezenţa consilierului dr. Steltzer, 10 noiembrie 1941); *ibidem*, p. 219 şi urm. (nota convorbirii M. Antonescu-generalul Thomas, 25 septembrie 1941); *ibidem*, p. 251 (nota convorbirii M. Antonescu-H. Neubacher, 15 noiembrie 1941).

4478 *Ibidem*, p. 253.

48 Cf. A. Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, p. 954 şi urm.

49 Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, pp. 257 – 266 (doc. nr. 101, nota dictata de Mihai Antonescu pe marginea primirii la Reichs Mareşalul Reichului); *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945*, Series D, XIII, p. 844 şi urm. (doc. nr. 505, minuta germana a întrevederii Mihai Antonescu-Hermann Göring); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 132 – 140 (doc. nr. 30, minuta Mihai Antonescu).

50 *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945*, Series D, XIII, p. 870 – 876 (doc. nr. 513, minuta germana a întrevederii); Jean Ancel, ed., *Documents*... p. 269 – 276 (doc. nr. 104, nota dictata de Mihai Antonescu);

Antonescu-Hitler, I, pp. 140 – 147 (doc. nr. 31, minuta Mihai Antonescu).

51 *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945*, Series D, XIII, pp. 891 – 894 (doc. nr. 519, minuta germana a întrevederii); Andreas Hillgruber, ed., *Les entretiens secrets de Hitler*, p. 676 şi urm. (doc. nr. 94, minuta germana); Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, pp. 277 – 285 (doc. nr. 105, nota dictata de Mihai Antonescu pe marginea convorbirii sale cu Führerul Adolf Hitler); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 147 – 153 (doc. nr. 32 – minuta Mihai Antonescu).

52 Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, pp. 286 – 300 (doc. nr. 106, nota dictata de Mihai Antonescu)

Între termenii cei mai uzitaţi s-au aflat război, jertfe, acorduri economice şi, desigur, petrol. Mihai Antonescu, de exemplu, i-a relevat ministrului Propagandei Reichului: „Presupun ca nu vă spun noutăţi [...] când insist mai ales asupra contribuţiei noastre în petrol, grâne şi vite, de la începutul războiului, în septembrie 1939, şi până astăzi... „În ceea ce-l priveşte, Adolf Hitler, apreciind pe conducătorul fanatic care era Mareşalul Antonescu53, a punctat ca, pe Frontul de Răsărit, „poporul român a făcut jertfe nu numai de ordin economic, dar şi jertfe de sânge (subl. ns.

— Gh. B.)" 54. Era şi motivul pentru care Führerul agrea ca România, în Est, să primească „drepturi şi puteri fără limita; luaţi cât credeţi" 55 – a venit îndemnul. Se ştie însă ca Bucureştii nu aveau să accepte niciun moment aşa ceva. Fără îndoiala însă ca Mihai Antonescu s-a dovedit cât mai elocvent faţa de Hermann Göring, căruia i-a relatat despre sacrificiile armatei române şi despre bogatele aprovizionari cu petrol56; la rândul său, Hermann Göring a pledat cel mai bine în problema petrolului. Dintru început, Reichsmareşalul a observat – după cum deducem din minuta germana a întrevederii – ca problema căpătase

„o importanţa neaşteptata”. Observând cu temei, ca Germania lui Hitler şi România lui Antonescu „pot câştiga împreună ori pierde împreună războiul”, Reichsmareşalul a declarat fără ezitare: „Imediat după sângele soldaţilor ei, cea mai importantă contribuţie pe care România o poate avea la cauza comuna era în consecinţa PETROLUL” 57.

Manfred von Killinger şi Hermann Neubacher au abordat adesea cu Mareşalul Antonescu dosarul schimburilor economice germano-române, pe primul loc aflându-se, la începutul anului 1942, problema petrolului. În august 1943, Joachim von Ribbentrop a expediat din Berlin mai multe telegrame lui Hermann Neubacher să abordeze cu Mareşalul Antonescu personal problemele sporirii livrărilor de ţiţei la export, refacerii rafinăriilor din zona Ploieşti în urma bomdardamentelor aliate etc., având în vederea importanţa „hotărâtoare” a combustibilului lichid pentru purtarea războiului.

De la Berlin adesea au fost recepţionate la Bucureşti mesaje ale negociatorilor noştri pur şi simplu exasperaţi de amploarea pretenţiilor germane şi de brutalitatea presiunilor exercitate. Astfel, la 14 ianuarie 1942, prin bunăvoinţa Legaţiei României din Berlin, N. Răzmeriţa comunica din capitala Reichului ca discuţiile economice şi financiare (inclusiv în chestiunea petrolului) fuseseră „drastice”, astfel ca „ne-am putea considera aproape pe punctul ruperii tratativelor la ora aceasta” 58.

În desfăşurarea operaţiunilor militare tot mai profund în teritoriul URSS, în ultimele luni ale anului 1941, Hitler i-a comunicat lui Antonescu ca raţiunea lor consta.

53 *Ibidem*, p. 152.

54 *Ibidem*.

55 *Ibidem*.

56 Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, pp. 286 – 300 (doc. nr. 106, nota dictata de Mihai Antonescu).

57 *Ibidem*.

58 Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, p. 332.

Între altele, şi în lichidarea bazelor aeriene sovietice ce ar fi putut ameninţa zona petrolifera Ploieşti59.

Un nou mesaj, probabil cel mai semnificativ din toată istoria războiului, a pornit din Berlin spre Bucureşti la 29 decembrie 1941: Führerul îl înştiinţa pe Mareşalul Antonescu despre stadiul operaţiunilor militare în ansamblu şi despre modificările ce operase la nivelul conducerii forţelor terestre după primele eşecuri în Rusia, invitându-l să participe cu noi unităţi la ofensiva din Est planificată pentru primăvara anului 194260. În partea finală a scrisorii Führerului se afla un pasaj care, posibil, explica însăşi raţiunea expedierii documentului: „În sfârşit, Va mai rog încă o dată, Domnule Mareşal, de a face tot posibilul pentru a pune la dispoziţia războiului nostru comun LUCRUL CU CARE

ROMÂNIA POATE 61CONTRIBUI CEL MAI MULT [la izbândă]: PETROL ŞI

BENZINĂ (subl. ns.)" 61.

Din mesajul de răspuns din 5 ianuarie 1942 nu putem să desprindem decât ca Mareşalul Antonescu a fost încântat de atenţia Führerului, reafirmând, o dată în plus, hotărârea de lupta în tabara germana pentru zdrobirea „slavismului comunist" 62. În urma solicitărilor Führerului, Mareşalul a impulsionat exportul a 33 380 tone benzina şi derivate petroliere în afara angajamentelor, în domeniul cerealelor dictând măsuri similare. Un angajament concret era binevenit: „Cel mai larg efort va fi făcut pentru viitor, reducând consumaţia [de produse petroliere] şi înlocuind-o cu carbuni" 63.

În perioada în care se acumulaseră asemenea probleme, Mareşalul Ion Antonescu era susţinut, dacă mai era nevoie, în argumentările sale, de către Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi titularul Externelor. Ca exemplu, trimitem la nota dictată

de acesta la 26 noiembrie 1941, în cursul vizitei sale la Berlin, şi din care extragem: „Mareşalul Antonescu şi Guvernul Regal al României a făcut, începând din septembrie 1940 şi până astăzi, toate jertfele în colaborarea cu Marea Germanie. Guvernul român a exportat cantităţi colosale faţă de exportul obişnuit de petrol pentru Germania (subl. ns.). De la 848 659 tone în 1939 la 2 744 551 tone şi 3 300.000 tone produse petroliere Germaniei şi Italiei de la 1 octombrie 1940 la 1 octombrie 194164, şi aceasta în vreme producţia petrolierp română a scăzut de la 8 740.000 tone ăiâeo în 1936 la 5.500.000 tone în 194 165. Acelaşi lucru [este valabil] pentru cereale şi alte mărfuri...” 66 Existau, aşadar, temeiuri pentru ca diplomatul român să recomande Berlinului ca „să înţeleagă situaţia”, sprijinind oficialităţile de la Bucureşti în ceea ce privea „răspunderea

59 *Antonescu-Hitler*, I, p. 119 – 120 (doc. nr. 23, scrisoarea din 14 august 1941); *ibidem*, p. 130 – 131 (doc. nr. 28, scrisoarea din 5 octombrie 1941). Vezi şi replicile Mareşalului Antonescu (*ibidem*, pp. 121 – 122, 122 – 124, 131 – 132).

60 *Ibidem*, pp. 154 – 158 (doc. nr. 33); *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918 – 1945*, Serie E, Band I, pp. 113 – 116 (doc. nr. 63).

61 În germană: „*Endlich bitte Ich Sie nochmals, Marschall Antonescu, alles zu tun, um unserer gemeinsamen Kriegfuhrung das zur Verfugung zu stellen, was Rumanien am meisten beisteuern kann*: *Ől und Benzin* „(*ibidem*, p. 116); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 154 – 158 (doc. nr. 33).

62 *Ibidem*, p. 163 (doc. nr. 37).

63 *Ibidem*, p. 162.

64 A se confrunta cu datele expuse mai sus.

65 Idem.

66 Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 76, f. 172.

ce o iau în faţa naţiunii şi a istoriei prin continuarea jertfelor economice, convenind să aducă [autorităţile germane] în folosul poporului român soluţii politice care să dea României puterea de jertfă până la capăt şi Conducătorului lui cinstea datoriei împlinite" 67. Desprindem că oficialii de la Bucureşti nu pierdeau din vedere ca, pentru „eforturile" lor alături de Axă, să obţină susţinerea Berlinului în cazul victoriei în Răsărit, care, cel puţin la finele anului 1941, nu era... hazardantă! Din aceeaşi perioadă, mai dispunem şi de un alt document semnificativ, intitulat: Raport privitor la contribuţiile şi sacrificiile făcute de statul român ca urmare a alăturării la politica Axei şi a participării la războiul contra URSS68. Un capitol special al raportului (Exportul de produse petroliere) ne îndeamnă să reţinem câteva paragrafe: „Caracterul de jertfă a ajutorului dat de Guvernul Român Germaniei apare cu toată puterea în condiţiunile în care se efectuează exportul nostru de petrol. Petrolul echivalează, el singur, în importanţă cu întreg continegentul de producţie agricolă destinat exportului în Germania. Astfel, în timp ce în primele şase luni ale anului 1940 petrolul reprezenta 30% din întreaga valoare a exportului nostru, în primul semestru al anului 1941 el reprezintă 72, 8% din această valoare. Produsele petroliere româneşti sunt exportate în Germania la preţul antebelic (subliniat în original). Datorită acordului în vigoare, importatorul german nu plăteşte decât 50% din preţul plafon al petrolului (subl. ns.). Pentru ca să obţină acest imens avantaj importatorul german, Statul român renunţă la drepturile sale (care reprezintă 50% din preţul plafon) cu contra-avantajul [deci în speranţa] de a se furniza [de către Germania] armament tot la preţul antebelic" 69. Drept rezultat, pierderea acumulată, pentru răstimpul 1 octombrie 1940 – 30 septembrie 1941, se ridica la 240 milioane mărci (14 400 milioane lei), din care se

acoperiseră 150 milioane mărci, reprezentând contravaloarea armamentului importat din Germania. Rămânea, astfel, o pierdere efectivă

70

de 90 milioane mărci (5 400 milioane lei) 70. Soldul activ de 90 milioane mărci aflat în Germania nu putea oferi României decât „posibilităţi reduse" de compensare, dat fiind, în primul rând, faptul că, în timp ce în 1940 preţurile mărfurilor germane crescuseră cu 75%, acelea ale produselor de export româneşti nu depăşiseră indicele de 16%. De unde, concluzia neiertătoare a raportului: „Astfel, România pierde sume enorme (sublinia în original) vânzând petrolul la preţuri antebelice şi cumpărând armamentul german la

71

preţul zilei" 71. Cifrele72 erau, apreciau autorii raportului examinat, „şi mai elocvente" dacă s-ar fi avut în vedere orientarea cu prioritate a exporturilor româneşti către Germania, „acordurile" economice încheiate între Berlin şi Bucureşti, diferenţele de preţuri între cele stabilite prin convenţiile bilaterale şi cele practicate pe piaţa mondială73.

67 *Ibidem*, p. 176

68 Idem, vol. 8, filele 195 – 197.

69 *Ibidem*, f. 195.

70 *Ibidem*.

71 *Ibidem*.

72 Realităţile îi erau perfect cunoscute Mareşalului şi, mai mult decât sigur, la ele se gândea, la sfârşitul anului 1942, într-un interviu acordat unui ziarist italian, atunci când când, comparând situaţia prezentă cu perspectiva dominaţiei sovietice, remarca: „*... Jafurile Germaniei le putem îndura, dar sub ameninţarea Rusiei putem sucomba* "!

73 Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 8, f. 196.

Rezultau pierderi acumulate de aproximativ 10.000 miliarde lei, o sumă enormă raportată

74

la bugetul statului român de atunci: 115 920 260.000 lei74.

Anticipând evoluţia (în fapt, involuţia) ale raporturilor economice şi financiare româno-germane până în august 1944, stăruim asupra unui alt document oficial, redactat

75

la 5 octombrie 1943 de Ministerul Economiei Naţionale75, sub titlul: Notă privind pierderile suferite de economia naţională prin exportul de produse petroliere şi importul de materiale de război din Germania şi Protectorat. De fel complicate, calculele operate au condus la cifre şi mai alarmante în raport cu cele deja cunoscute. Astfel, în 1940 – 1943 (primele opt luni), sumele încasate de România din desfacerea produselor petroliere în Germania şi Protectorat au reprezentat:

1940	8 027 618 105 lei
1941	13 200 561 478 lei
1942	13 011 412 920 lei
1943	12 745 154.000 lei
Total	47 044 746 503 lei76

Pentru suma totală realizată, România a suportat taxe reprezentând 26, 3 mii miliarde lei, plus pagube de 14, 4 mii miliarde lei datorită diferenţelor de preţuri. Dacă la acestea se adaugă 5, 1 mii miliarde lei, plătite în plus pentru achiziţionarea armamentului german la preţuri sporite comparativ cu cele antebelice, rezultă pentru anii 1940-august 194377 pierderi totalizând 46 033 573 016

lei78.

În răstimp, la 11 februarie 1942, Mareşalul Antonescu – apreciind că se impuneau semnale de alarmă ori, pe de altă parte, că era cazul să se asigure în caz de victorie în Răsărit – a transmis ministrului german la Bucureşti, Manfred von Killinger, un amplu

79

memorandum79, însoţit de bogate materiale statistice. Erau evidenţiate eforturile României pe planurile militar, economic şi financiar, nu mai puţin sacrificiul de sânge pentru „victoria comună" în război. Reţinem din memorandum cele consemnate la punctul h: „[România] a pus la dispoziţia Germaniei 2 762 700 tone petrol, dându-şi ultimele rezerve de benzină ale propriei sale aviaţii şi impunând privaţiunile cele mai absolute (sic!) populaţiei sale. Producţia. Împinsă până la epuizarea rezervelor, şi păcura românească au avut un rol hotărâtor în susţinerea războiului şi [în acţiunea din Mediterana (subl. ns.)" 80.

74 *Ibidem*.

7756 Idem, vol. 3, f. 65.

76 *Ibidem*, f. 65 verso.

77 O notă-raport din 16 decembrie 1942 a Ministerului înzestrării Armatei şi al Producţiei de Război /nr. 134 177) înregistra cuantumul pagubelor rezultate din exporturile petroliere pentru anii 1940 – 1942 la nielul de 34 750.000.000 lei (idem, vol. 90, f. 120 – 121). Întrucât cifra fusese considerată „prea mare", s-a dispus... reexaminarea surselor (*ibidem*, f. 121).

78 *Ibidem*, f. 154.

8790 Idem, vol. 9, f. 102 şi urm.

80 *Ibidem*, f. 102 verso.

Problemele care s-au aglomerat şi acutizat cu timpul în domeniul vital al combustibilului lichid au alertat, cu preponderenţă, pe factorii implicaţi direct în petrol

(asociaţii, societăţi, industriaşi, proprietari etc.). Preocupările lor s-au concretizat în cunoscuta Lege a petrolului promulgată prin decretul-lege nr. 2 017, publicată în „Monitorul Oficial” din 17 iulie 194281. România fiind confruntată cu scăderea producţiei de ţiţei (de la 6, 2 milioane tone în 1939 la 5, 6 milioane tone în 1942), cu reducerea forajului, cu expansiunea agresivă a capitalurilor germane, legiuitorul, natural, a procedat în consecinţă, avansând unele soluţii rezonabile, deşi, în ansamblu, rezultatele nu aveau să se dovedească fructuoase82. Nici nu se putea altfel83, cât timp factorul decisiv pentru înclinarea balanţei în sensurile succes/eşec ajunsese să-l reprezinte cursul războiului.

Angajamentele asumate de Mareşal au reprezentat cel mai adesea faţada contradicţiilor profunde financiar-economice şi comerciale ce minau „colaborarea” româno-germana. Tocmai de aceea au fost necesare intervenţii de ambele părţi, iar diferendele intervenite erau aplanate în sesiunile Comisiunilor guvernamentale. La 17 ianuarie 1942, cea de a 11-a sesiune a Comisiunilor guvernamentale a condus la semnarea unui protocol ce a reglementat divergenţele dintre Berlin şi Bucureşti rezultate din modalităţile de decontare a livrărilor de materiale de război. Din studiile efectuate la Bucureşti s-a desprins ca, şi după încheierea protocolului, contul de clearing al României la Berlin atinsese suma de 600 milioane mărci, din care statul român ar fi putut valorifica maximum 200 milioane de mărci.

La 11 februarie 1942, Mareşalul Antonescu s-a deplasat la Cartierul General al lui Adolf Hitler de la Rastenburg – Prusia Orientală (*Wolfsschanze*/*Bârlogul lupilor*), unde a avut două întrevederi totalizând patru ore cu Führerul 84. A fost un prilej pentru examinarea evenimentelor militare şi politico-diplomatice la scara mapamondului.

81 Pentru detalii, vezi Gh. Buzatu, op. cit., p. 333 – 342.

82 *Ibidem*, p. 341.

83 Cu poate acestea, propunerile avansate şi măsurile impuse n-au fost lipsite de interes şi o anume eficienţă. Remarcăm că unele dintre propuneri au venit din partea Institutului Geologic al României, unde erau încadraţi specialişti de renume mondial (prof. G. Macovei ş.a.), iar Mareşalul Antonescu s-a interesat personal de unele aspecte – concesionarea terenurilor petrolifere ale statului (idem, vol. 18, filele 151 – 162, material din 22 decembrie 1943); întocmirea proiectului de regulament al Legii (*ibidem*, filele 109 – 112); corectarea unor erori (*ibidem*, f. 113114); regimul concesiunilor cu termen sau până la epuizare, direcţie în care se considera că prevederile legislative erau „inovatoare" (*ibidem*, filele 121 – 127) ori intensificarea operaţiunilor de foraj (1941 – 252 942 m; 1942 – 342 459 m; 1943 – 341 459 m; 1944 – 143 980 m) (idem, vol. 90, material întocmit de Asociaţia Industriilor de Petrol din România, Bucureşti, 23 mai 1945). A se vedea, de asemenea, aceleaşi sate privind forajul în sinteza Asociaţiei din 28 mai

1945 (*ib8 i4 dem*, f. 113).

84 Vezi minutele Schmidt, în Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, Frankfurt am Main, Bernard unde Graefe Verlag fur Wehrwesen, 1970, pp. 44 – 57 (doc. nr. 2); *ibidem*, pp. 57 – 61 (doc. nr. 3); *ADAP 1918 – 1945*, Serie E, Band I, pp. 443 – 456 (doc. nos. 244 – 245); *Antonescu-Hitler*, I, pp. 185 – 188 (doc. nr. 41, extrase din minuta celei de a doua convorbiri); *ibidem*, pp. 179 – 184 (doc. nr. 40, rezumatul convorbirilor dictat de I. Antonescu colonelului Radu Davidescu, şeful Cabinetului Militar); Josif Constantin Dragan, ed., *Antonescu. Mareşalul României şi războaiele de reîntregire*, III, Cannaregio, Editura Nagard, 1988, pp.

249252 (doc nr. 75, minuta Davidescu).

context în care Antonescu a preciza hotărât: „Nu acceptam [ca un document] definitiv arbitrajul de la Viena”. Ambele stenograme, germana şi româna, atesta ca, deşi au predominat aspectele militar-strategice, problemele economice nu au fost neglijate. Este lesne de bănuit ca pe primul loc s-a aflat livrarea produselor petroliere româneşti către ţările Axei: 3, 9 milioane tone dintr-o producţie de 5, 3 milioane tone. La 12 februarie 1942, Antonescu s-a întâlnit separat cu Joachim von Ribbentrop, în centrul discuţiilor situându-se tot problema petrolului85. De o mare importanţa a fost memorandumul prezentat de Ion Antonescu lui A. Hitler, datat 11 februarie 1942. Cum era şi de aşteptat, Mareşalul reînnoia asigurările de „adeziune” a României la cauza Germaniei, ceea ce nu trebuia să conducă la neglijarea contribuţiilor anterioare, pe care semnatarul documentului le-a categorisit în 11 domenii (militar-strategic, jertfe financiare şi alimentare, pregătirea şi trimiterea unor forţe pe front, declanşarea agresiunii antisovietice etc.) 86 Punctele g-h-idin memorandum expuneau situaţia cheltuielilor de război şi a livrărilor de mărfuri româneşti către Germania în perioada precedenta:

„G. [România] a făcut jertfe financiare de 200 miliarde lei pentru pregătirea şi susţinerea acestui război;

h. A pus la dispoziţia Germaniei 2 672.000 tone petrol, dându-şi ultimele rezerve de benzina ale propriei sale aviaţii şi impunând privaţiunile cele mai drastice populaţiei sale.

Producţia întinsa până la epuizarea rezervelor şi păcura românească au avut un rol hotărâtor în susţinerea războiului şi acţiunea din Mediterana;

I. A dat 88, 6% din întregul sau comerţ exterior Germaniei, ajungând astfel la un adevărat monopol de export în favoarea Germaniei;

j. A dat cereale, animale şi contingentele de export care reprezintă 31, 6 miliarde lei" 87.

* * *

1942 a fost anul marii ofensive de vara a trupelor germane şi aliate (române, ungare etc.) în sud-estul URSS, pe direcţiile Stalingrad şi Caucaz. Operaţiunea declanşată la 28 iunie 1942 (denumirea-cod Blau-Braunschweig) a presupus o serie de acţiuni concertate pe planurile militar şi politico-diplomatic la Bucureşti. Nu a fost neglijat, bineînţeles, sectorul economic, domeniu în care grija pentru asigurarea resurselor petroliere necesare războiului a predominat. Au intervenit, în acele condiţii, Hitler, Keitel, Joachim von Ribbentrop. Răspunzând unei scrisori din 6 mai 1942 a lui Hermann Göring, I. Antonescu a dat noi asigurări asigurări ca România va exporta „fără menajamente" produsele petroliere în direcţia Reichului, iar aceasta cu sacrificarea consumului intern88. Mareşalul era încânt ca Hermann Göring aprecia eforturile de

85 Cf. A. Simion, *Preliminarii*... pp. 174 – 177.

8867 *Ibidem*, p. 167 – 168.

87 *Ibidem*, p. 167; Jean Ancel, ed., *Documents*... p. 345 şi urm.

88 Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, pp. 398 – 399 (doc. nr. 148).

război ale României în termeni măgulitori, ceea ce, în compensaţie, smulgea asigurările Conducătorului Statului român în sensul ca „vom continua cu eforturi înmulţite până la totala dobândire a victoriei" 89. În septembrie 1942, în toiul ofensivelor trupelor Axei spre Stalingrad ori în Africa de Nord, Mareşalul Antonescu l-a asigurat pe feldmaresalul W. Keitel în privinţa eforturilor făcute pentru a asigura produsele petroliere necesare Germaniei şi Italiei, cărora le expediase în anii 1940 – 1942 peste 6, 4 milioane tone90.

Eşecul de proporţii al forţelor Axei la Stalingrad şi în

Caucaz din iarna 19421943, soldat cu catastrofa Armatelor 3 şi 4 române, a provocat serioase tensiuni politico-diplomatice şi militare între Bucureşti şi Berlin. Mareşalul Antonescu s-a adresat personal lui Adolf Hitler, ca şi Feldmareşalului Erich von Manstein, comandantul armatelor Axei din zona de vest la Stalingrad (Grupul de Armate „B").

O nouă runda de negocieri Antonescu-Hitler s-a desfăşurat tot la „Wolfschanze" la 10 – 12 ianuarie 1943, sub presiunea evenimentelor militare de pe frontul de Est, ca şi după evadarea temporara a lui Horia Sima din lagărul de concentrare de la Berkenbrűuck91. Cu toate acestea, aspectele cu caracter economic şi financiar nu au fost ignorate. Mareşalul a fost însoţit de Mihai Antonescu şi generalii Gh. Dobre şi Ilie Şteflea, ministrul Economiei Naţional şi, respectiv, şeful Marelui Stat Major român. Mihai Antonescu şi-a informat colegii de cabinet asupra vizitei la Cartierul General

92

german din 10 – 12 ianuarie 194392. În temeiul convenţiilor de credit româno-germane din 17 ianuarie şi 17 august 1942, Mihai Antonescu, după negocieri cu Carl Clodius şi

93

Joachim von Ribbentrop, a obţinut semnarea unui nou protocol de plaţi93. Avantajele obţinute de partea româna erau explicabile în baza furnizărilor anterioare de produse petroliere, pe care Germania nu reuşisese să le „acopere" cu livrări de armament în cantităţi şi la o valoare egale. Dezechilibrul survenit, a specificat Mihai Antonescu în şedinţa Guvernului, ameninţa cu o inflaţie grava, ce putea determina prăbuşirea sistemului economic al României, ceea ce nu era nici în intenţia şi nici în interesul celui de-al III-lea Reich. Trebuie să reţinem că tratativele economice şi financiare germano-române s-au

purtat în baza unui memorandum, datat 9 ianuarie 1943, adresat de Ion

89 *Ibidem*, p. 398.

90 Josif Constantin Drăgan, ed., *Antonescu*... III, p. 267 – 268. La 29 octombrie 1942, Keitel s-a adresat din nou lui Ion Antonescu insistând pentru grăbirea livrărilor de păcură (ANR, fond *Microfilme SUA*, rola 39, cadrul 1 796 405).

91 Cf. minutele Schimdt ale întrevederilor Hitler-Antonescu din 10 ianuarie 1943 (Andreas Hillgruber, Hrsgb., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, pp. 197 – 203 (doc. nr.

26); *ibidem*, pp. 202 – 208 (doc. nr. 27).

92 Vezi Declaraţia domnului Mihai Antonescu la reuniunea din 18 ianuarie 1943 a guvernului (*Antonescu-Hitler*, II, pp. 20 – 57 (doc. nr. 53).

93 Documentul a fost semnat de Mihai Antonescu şi Joachim von Ribbentrop (vezi Protocolul semnat la 11 ianuarie 1943, în Josif Constantin Drăgan, ed., *Antonescu*... III, p. 347348, doc. nr. 141). Se avea în vedere ca România să achite numai jumătate din preţul de cumpărare al fiecărei comenzi în Germania, iar Berlinul dispunea (art. 2) ca Banca Reichului să pună imediat la dispoziţia B.N.R.-ului 30 tone aur (84 mil. mărci) şi să-i vândă (art. 3) în următoarele şase luni 43 milioane franci elveţieni (*ibidem*, p. 347; *Antonescu-Hitler*, II, p. 3233). Respectivul protocol avea să fie succedat de un altul, la 17 iulie 1943 (apud Josif Constantin Drăgan, ed., *Antonescu*... III, p. 363 – 364, doc. nr. 153). Relativ la tranzacţiile de aur, cf. În continuare.

Antonescu lui Adolf Hitler, dar elaborat de Mihai Antonescu şi prezentat, tot de el, lui Joachim von Ribbentrop şi Carl Clodius94. Documentul, se reţine din preambul, îşi propunea să trateze toate problemele, prezente şi viitoare, referitoare la războiul comun

împotriva bolşevismului95. Se consemna că, în urma războiului alături de Germania, România a dezrobit „pământurile nedrept ocupate prin agresiunea sovietică”, fapt remarcabil, dar obţinut prin „sleirea” capacităţii sale militare. În perspectivă, sprijinul Germaniei pentru România devenea foarte important şi Bucureştii se străduiau să evite situaţia de „umilire la pace şi în reorganizarea de mâine a continentului”. Marealul însă păstra deplin încredere în „cuvântul leal” la Führerului şi, în acel spirit, compartimentul secund al memorandumului insista – după cum s-a menţionat – asupra jertfelor româneşti în conflictul mondial: pierderi în oameni, armament, respectarea angajamentelor economice cu Germania, în acest ultim sens expunându-se detaliat şi alarmant rolul şi condiţiile industriei române de petrol96. La întâlnirea de despărţire efectuată de Ion Antonescu şi colaboratorii săi lui Adolf Hitler, Führerul, după ce studiase memorandumul primit, a elogiat colaborarea germano-română, inclusiv în domeniul economic.

Desfăşurarea în continuare a ostilităţilor generale şi dificultăţile tot mai mare ale Axei au determinat ca Berlinul să intervină într-una la Bucureşti, cu insistenţe ca România să-şi intensifice eforturile pe toate planurile, inclusiv economic (în domeniul petrolului ce prezintă interes pentru noi aici). Câteva exemple se impun. La 30 martie

9/1 Cf. *Antonescu-Hitler*, II, p. 27 – 28.

95 Sunt cunoscute două variante: *Antonescu-Hitler*, II, pp. 9 – 20 (doc. nr. 52); Josif Constantin Drăgan, ed., *Antonescu*... III, pp. 340 – 347 (doc. nr. 140). A se vedea, de asemenea, un alt memorandum, tot din 9 ianuarie 1943 (apud Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, pp. 531 – 538, doc. nr. 195). În arhive am depistat un Memorandum din 9/10 ianuarie 1943 (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 8, filele 139 – 149) şi, de asemenea, un Memorandum economic,

din 9 ianuarie 1943 (*ibidem*, filele 222 – 235; idem, vol. 76, filele 189 – 199).

96 Vezi, supra, Memorandum economic, filele 223 şi urm.*; Antonescu-Hitler*, II, pp. 1113. Datele communicate, care trebuie coroborate cu informaţiile provenind din alte documente, surprindeau o situaţie în agravare continuă. Relativ la exporturile de produse petroliere către Germania, reţinem: mai-decembrie 1940 – 8 027 618 105 lei; 1941 – 13 200 561 478 lei; 1942 – 13 071 412 910 lei. Valoarea pierderilor acumulate în urma menţinerii preţurilor la nivelul antebelic la produsele petroliere: 25 361 211 839 lei (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 8, filele 223 – 228), plus 9 387.000.000 (*ibidem*, f. 228). Prin programul aplicat, România putea ajunge – citim în document – la „o suprimare a economiei private şi a producţiei, mergând până la epuizarea oricărei rezerve fără posibilităţi de a reface mâine aceste funcţiuni economice" (*ibidem*, f. 225). Totodată, în privinţa producţiei de ţiţei s-a mers până la „epuizarea rezerveelor", concomitent cu reducerea severă a consumului intern (*ibidem*, f. 230). Îngrijorătoare erau prestaţiile evaluate pentru anul 1943 şi, de asemenea, faptul că „statul român a dat toate rezervele şi stocurile petroliere ale economiei naţionale, precum şi rezervele armatei şi ale Căilor Ferate, Germaniei" (*ibidem*). Motivele de îngrijorare erau şi mai serioase în condiţiile în care Bucureştilor li se solicita „revizuirea" unor acorduri. De altfel, Antonescu a fost deschis atunci când a remarcat: „Guvernul Regal Român cere să fie înţeles şi ajutat, deoarece el trebuie să continue eforturile de război, să acopere gravele pierderi suferite recent în Răsărit şi să restabilească ordinea financiară internă, prin revizuirea salariilor, bugetului şi a preţurilor, faţă de situaţiunea creată prin finanţările excesive ale nevoilor germane" (*ibidem*, f. 230 – 231). În context, lucru foarte important,

memorandumul insista asupra greutăţilor şi pagubelor rezultate în urma prezenţei pe teritoriul naţional a Misiunii Militare germane.

1943, Mihai Antonescu l-a primit la Preşedinţia Consiliului de Miniştri din Bucureşti pe faimosul „ambasador al petrolului" Hermann Neubacher, însoţit de mai mulţi consilieri germane. Nemţii veniseră, va relata Antonescu în nota asupra convorbirii, să ceară din nou bani pentru misiunile terestră şi aeriană din România, dar înseosebi „a formulat noi cereri de petrol, solicitând ca să dăm din rezervele de petrol ale aviaţiei şi armatei" 97. Iată răspunsul demnitarului roman, în varianta dictată de acesta: „I-am spus domnului ministru Neubacher că acest lucru [sacrificial unor noi cantităţi pentru export] devine imposibil, mai ales sub ameninţarea bombardamentului rafinăriilor, care ar ajunge să paralizeze complet producţia noastră de petrol °i odată cu ea nu numai activitatea întreprinderilor legate de combustibilul lichid, dar şi apărarea naţională" 98.

Următoarea rundă de negocieri Hitler-Antonescu, din 12 – 13 aprilie 1943, a intervenit în momentul în care, după eşecurile de proporţii ale Axei la Stalingrad şi Caucaz, România însăşi şi-a intensificat demersurile secrete pentru posibila abandonare a taberei germane. În ceea ce priveşte problema petrolului, aceasta nu a fost ignorată. Dimpotrivă, ea s-a dezbătut cu prioritate, la 13 aprilie 1943, în întrevederea Antonescu-von Ribbentrop99.

În perioada care a urmat, problema petrolului avea să revină adesea la ordinea zilei în evoluţia raporturilor dintre Berlin şi Bucureşti. Mai întâi, Mareşalul Antonescu însui s-a adresat în repetate rânduri lui Hitler.

Anterior noului protocol coconomic şi financiar româno-german din 17 iulie 1943, ample negocieri s-au derulat la Berlin, iar Carl Clodius a reapărut la Bucureşti. La 15 iulie 1943, el a fost primit de Mihai Antonescu şi

miniştrii români de resort. Au fost evocate plăţile comenzilor făcute în Germania (jumătate pentru comenzile de material de război) efectuate prin convenţiile de credit din 27 ianuarie 1942 şi 17 august 1942 ori după semnarea protocolului din 11 ianuarie 1943, iar Clodius s-a interesat de apărarea petrolului românesc – „o problemă naţională".

În 1943 – 1944, aspectele economice (iar, în context, dacă nu în principal, problema petrolului) au persistat pe agenda fiecăreia dintre întrevederile Hitler-Antonescu100. În acest timp, la 15 decembrie 1943, a intervenit un mesaj trimis de Adolf Hitler Mareşalului Ion Antonescu şi care reamintea, fără nicio îndoială, de celebra cablogramă a lui Georges Clemenceau din 15 decembrie 1917 către preşedintele de atunci al SUA în

97 Jean Ancel, ed., *Documents*... IX, p. 557 (doc. nr. 205).

98 *Ibidem*.

99 *Antonescu-Hitler*, II, pp. 84 – 91 (doc. nr. 61).

100 Ne referim la întrevederile din 2 şi 3 septembrie 1943 (apud Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, pp. 301 – 311, 311 – 314, doc. nos. 38 – 39); 26 şi 27 februarie 1944 (*ibidem*, pp. 348 – 354, 355 – 359, 360 – 363, doc. nos. 44 – 46); 23 şi 24 martie 1944 (*ibidem*, pp. 389 – 397, 398 – 406, doc. nod. 50 – 51, minutele Schmidt; vezi şi notele dictate de Mareşal colonelului Radu Davidescu – *Antonescu-Hitler*, II, pp. 143 – 149, doc. nr. 71) şi 5 august 1944 (apud Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, pp. 481 – 484, 484 – 501, doc. nos. 63 – 64; *Antonescu-Hitler*, II, pp. 176 – 194, doc. nr. 84 – minutele Schmidt; *Antonescu-Hitler*, II, pp. 166 – 176, doc. nr. 83 – notă dictată de Ion Antonescu; *ibidem*, pp. 195204, relatarea generalului Titus Gârbea).

privinţa necesităţii absolute de combustibil lichid în război ca şi de sângele ostaşilor101, şi anume:

„... DOMNULE MAREŞAL, PENTRU CĂ RĂZBOIUL DIN RĂSĂRIT ESTE FOARTE ASPRU ŞI FOARTE GREU, SĂ RECUNOAŞTEM CE NE AŞTEAPTĂ PE TOŢI DACĂ ACEASTĂ LUPTĂ NU AR FI CÂŞTIGATĂ. DE ACEEA, EA TREBUIE CÂŞTIGATĂ! DAR ACEASTA ESTE CU PUTINŢĂ NUMAI DACĂ NOI

RENUNŢĂM LA ORICE PUNCT DE VEDERE CARE NE ABATE ATENŢIA ŞI NE DEDICĂM UNEI SINGURE IDEI: CE POATE ÎNTĂRI FORŢA NOASTRĂ ŞI CE

POATE FI DE AJUTOR SOLDAŢILOR NOŞTRI? FIECARE TONĂ DE PETROL

CARE VA PUTEA FI ECONOMISITĂ ÎN ROMÂNIA VA REPREZENTA UN SPRIJIN PENTRU RĂZBOIUL PURTAT DE GERMANIA, DECI PENTRU VIITORUL NOSTRU COMUN. CĂCI EA NU IA CALEA GERMANIEI PENTRU A SE IROSI ACOLO, CI PUNE ÎN MIŞCARE DIVIZIILE NOASTRE DE TANCURI, SERVICIILE NOASTRE DE ÎNTĂRIRE, FOLOSIND ASTFEL FRONTULUI DE LUPTĂ (subl. ns.

— Gh. B.)" 102.

Evident, pledoaria lui Hitler pentru petrol, pentru cât mai mult petrol, îşi avea rostul ei, dar, probabil că pentru Antonescu a constituit o mare surpriză ştirea ce-i comunicase Führerul în sensul că soarta războiului Axei ajunsese să stea în sarcina petrolului românesc!

Orice comentariu îl apreciem, ca atare, de prisos!

Până în ultimul moment al defecţiunii României din tabăra Axei acordurile economice cu Germania şi aplicarea lor s-au aflat în atenţia guvernanţilor de la Bucureşti.

Vom reţine că în interogatoriul luat la Moscova Mareşalului Ion Antonescu de reprezentanţii NKVD-ului, în 4 aprilie 1946, când el a declarat între altele că103: „În perioada războiului Germaniei şi României împotriva Uniunii Sovietice petrolul extras de România era transportat în principal în Germania şi parţial în Italia,

Turcia şi Bulgaria. În total, în România în aceeaşi perioadă se extrăgeau anual 4 400.000 tone de petrol, din care se trimiteau în Germania 3.000.000 tone. Întreaga industrie petrolieră a României se afla în mâinile societăţilor petroliere engleze, americane, olandeze, belgiene şi franceze. În acest fel s-a întâmplat că producătorii englezi şi americani de petrol îi asigurau Germaniei petrolul". Iar în continuare: „Livrările de petrol românesc Germaniei s-au efectuat în conformitate cu convenţia economică încă înainte de venirea mea la putere. În noiembrie 1940, la prima mea întâlnire cu Hitler, între noi a fost încheiată o nouă convenţie economică, conform căreia nemţii livrau României avioane marca «Messerschmidt-109», tancuri, tractoare, artilerie anti-aeriană şi antitanc, automate şi alt armament, primind din România – petrol, benzină şi pâine. În afară de aceasta, în primăvara anului 1941 la întâlnirea de la Viena cu Göring am convenit verbal cu el că

Vezi Gh. Buzatu, *România şi trusturile internaţionale de petrol până la 1929*, Iaşi, Editura Junimea, 1981, p. 13.

102 *Antonescu-Hitler*, II, p. 135.

103 Apud Alina Tudor, Şerban Pavelescu, *Mareşalul Antonescu*: *Alte interogatorii*, în „Magazin Istoric", nr. 10/1997, p. 29 – 30; Teodor Mavrodin, *Mareşalul Antonescu întemniţat la Moscova*, Piteşti, Editura Carminis, 1998, pp. 180 – 182.

România să se străduiască să mărească livrările de petrol şi în locul acestuia va primi de la nemţi echipament petrolier. Această convenţie purta un caracter general şi ulterior a fost dezvoltată şi concretizată prin tratative..." 104

După prăbuşirea regimului antonescian, în cursul şi în urma „procesului" cabinetului Mareşalului Antonescu din mai 1946, s-a acreditat şi difuzat opinia că toate guvernele de la 1940 – 1944 n-ar fi avut alt rost decât înrobirea efectivă a României Reichului nazist, sub toate

raporturile (ideologic, politico-diplomatic, economic, militar etc.) o atare realitate, contrazisă de studiile de specialitate, a fost însă amplu expusă în Actul de acuzare prezentat în deschiderea lucrărilor „Tribunalului Poporului" din Bucureşti la 6 mai 1946, mai multe compartimente fiind semnificativ intitulate: „trădarea" şi „dezastrul" ţării, politica de „jaf" promovată exclusiv în folosul Germaniei hitleriste etc.105 Într-un loc din document se aflau asemenea consideraţii: „... Hitler a avut nevoie de întreţinere pentru trupele lui, destinate să atace Balcanii şi apoi Uniunea Sovietică, şi slugile lui antonesciene i-au dat-o cu prisosinţă; a avut nevoie de petrolul românesc (subl. ns.

— Gh. B.), şi l-a avut până la secătuirea izvoarelor noastre de bogăţie; a vrut cerealele noastre, şi le-a avut până la flămânzirea populaţiei; a vrut munca de sclavi a braţelor româneşti; a vrut stăpânirea totală a industriei şi comerţului românesc; a vrut controlul asupra întregului sector economic, şi toate i-au fost puse la dispoziţie de guvernul lui Antonescu..." 106. De asemenea, Alexandru Voitinovici, preşedintele „Tribunalului Poporului", l-a chestionat pe Ion Antonescu: „În ce priveşte aservirea economică, după venirea germanilor [în România, octombrie 1940], care a fost rolul dv. în această aservire economică?..." 107 Răspunsul principalului acuzat, foarte scurt, a fost cât se poate de precis: „Aservirea economică a fost făcută de predecesorii mei şi am găsit o situaţiune dată. Şi, această situaţiune, noi am luptat ca s-o ameliorăm" 108. Mareşalul Antonescu avea să revină în Ultimul cuvânt: „... Nu am premedit şi pus la cale primirea coloanei a cincea germane pe teritoriul ţării [...] În ceea ce priveşte aservirea bogăţiilor ţării, mi se aduce pe nedrept această acuzaţie. Dacă mi-aţi fi dat putinţa, v-aş fi arătat legile economice, v-aş fi arătat ce acoperire bună avea moneda [...] Am salvat capitalul străin, telefoanele şi

chibriturile. Nu am avut legi de vasalitate faţă de Germania, ci de egalitate…” 109 Cum se ştie, finalmente, condamnarea miniştrilor antonescieni şi, mai cu seamă, trimiterea Mareşalului în faţa plutonului de execuţie s-a făcut în baza declarării lor drept vinovaţi de „dezastrul ţării”, de „crime împotriva umanităţii” şi de „crime de război” 110. În cazul special al lui Ion Antonescu s-a reţinut că – pe planurile militar şi politico-economic – ar fi aservit „fără scrupule şi fără nicio milă ţara şi bogăţiile ei lui Hitler şi clicii lui. Astfel, imediat după preluarea puterii, Ion Antonescu şi miniştrii săi.

104 *Ibidem*.

105 Cf. *Procesul Mareşalului Antonescu*. *Documente*, I, editor Marcel-Dumitru Ciucă, Bucureşti, Editura Saeculum/ Editura Europa Nova, 1995, p. 63 şi urm. (Actul de acuzare nr. 1 din 29 aprilie 1946, citit în şedinţa publică a „Tribunalului Poporului” din 6 mai 1946).

106 *Procesul Mareşalului Antonescu.*, I, p. 90.

107 *Ibidem*, p. 201.

110089 *Ibidem*.

109 Apud Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, p.

335.

110 Apud *Procesul Mareşalului Antonescu*, I, p. 113.

nu fac altceva decât să lucreze pentru interesele şi scopurile Germaniei hitleriste” 111. Studiile de specialitate din ultimiul deceniu au dovedit netemeinicia unor atare acuzaţii112. De altfel, în cursul „procesului” cei judecaţi au relevat inconsistenţa acuzaţiilor113, iar, în 1948, Mircea Vulcănescu, în Ultimul cuvânt rostit în faţa Curţii de Apel din Bucureşti, a demonstrat sistematic absurditatea teoriilor despre „jefuirea” României în folosul hitleriştilor între 1940 şi 1944 ori despre „subjugarea” politică şi economică a ţării în faţa Reichului. Un capitol aparte l-a consacrat acordurilor şi protocoalelor economice

şi financiare din 23 martie 1939, 4 decembrie 1940, ianuarie 1942, ianuarie 1943 sau februarie 1944114. Potrivit lui Mircea Vulcănescu, acordurile şi protocoalele semnate cu trimişii Berlinului s-au realizat în temeiul principiilor impuse şi urmărite consecvent de Mareşalul Antonescu, şi anume115: „1. Nu se exportă nimic în Germania decât dup ce se rezervă cantităţile necesare consumului intern şi după ce se rezervă şi cantităţile de export necesare pentru acoperirea importurilor trebuitoare ţării, pe care aceasta nu şi le poate procura din Germania; 2. Schimburile se fac în mod echilibrat, la preţuri fixe; fiecare spor de preţ dintr-o parte trebuie compensat de un spor corespunzător de cealaltă. Se admit depăşiri momentane într-un sens sau altul, dar ele trebuie să fie compensate în cursul anului contractual; 3. În acoperirea exporturilor, se primesc mărfuri necesare pieţei şi investiţiunilor statului; unelte agricole, maşini, piese de schimb, dar şi rente, averi mobiliare şi răscumpărări de datorii externe; 4. Petrolul, materialul necesar războiului, se exportă pe armament; 5. Efortul net de finanţare, făcut în interior pentru aceste schimburi, se acoperă cu aur şi devize libere”.

Relativ la „stoarcerea” economiei româneşti de către Germania (grâne, petrol etc.) 116, Mircea Vulcănescu a dezvăluit cu totul alte realităţi decât cele vehiculate de autorităţile comuniste de la Bucureşti la finele anilor ’40: „… România a izbutit să-şi răscumpere creanţe din străinătate şi să-şi procure în acelaşi timp din străinătate aur şi devize liber convertibile în aur de circa 11 vagoane (din care 8 şi jumătate din Germania), dublându-şi, astfel, stocul B.N.R. de la 13 şi jumătate la 24 şi jumătate vagoane aur. Este o situaţie unică, nemaiîntâlnită în nicio altă ţară, chiar victorioasă, cum e cazul Angliei, care nu a putut să-şi acopere nevoile decât cedând din aurul şi portofoliile străine, pe care le poseda în alte ţări,

rămânând şi îndatorat. Astfel, România nu numai că n-a fost secătuită [de Germania], dar ea a putut să constituie, prin rezervele acumulate pe teritoriul ei, o bază importantă de aprovizionare a Aliaţilor în războiul dus în Vest, după 23 august 1944" 117.

Exactitatea situaţiei expuse de Mircea Vulcănescu a fost rediscutată în materialele apărute recent, cu prilejul discuţiilor antamate în jurul problemei aurului nazist. În baza în *Ibidem*, p. 115.

112 Vezi îndeosebi Ioan Dan, „*Procesul*" *Mareşalului Ion Antonescu*, Bucureşti, Editura

Tempus, 1 113993, pp. 171 – 183.

113 *Procesul Mareşalului Antonescu.*, I, p. 188 şi urm.

114 Cf. Mircea Vulcănescu, *Ultimul cuvânt*, ediţie Marin Diaconu, Bucureşti, Editura Humanitas, 1992, p. 63 idem, *Ultimul cuvânt*, ediţie Virgil Ierunca, în „Ethos", Paris, nr. 4/1983, p. 20 şi urm.

115 *Ibidem*, p. 50; idem, *Ultimul cuvânt*, ediţie Marin Diaconu, p. 67 – 68.

116 *Ibidem*, ediţia Humanitas, pp. 69 – 71.

117 *Ibidem*, p. 70 – 71.

unor surse provenind de la Banca Naţională a României şi a unor documente inedite118, s-a reconfirmat că, potrivit acordurilor economice şi comerciale româno-germane din 1940 – 1944, în afara tehnologiei şi tehnicii militare primite în schimbul (în principal) al exporturilor de grâne şi petrol, Bucureştii au condiţionat şi obţinut din partea Berlinului plata în aur a livrărilor executate. În consecinţă, în anii războiului Germania a livrat României: 3, 4 tone aur în 1940; 14, 3 tone aur în 1942; 29, 9 tone aur în 1943 şi 10, 3 tone aur în 1944; în total, deci, 58, 1 tone aur fin (sub formă de lingouri sau monede) 119.

Este uluitor faptul că, încă din iulie 1945, Serviciul Relaţii cu Străinătatea (Secţia devize libere) din Bucureşti

a definitivat două materiale care, deşi au ajuns la dispoziţia celor ce au instruit „procesul marii trădări naţionale” din 6 – 17 mai 1946 în care au compărut membrii fostului regim Ion Antonescu, nu le-au folosit în vreun fel. Astfel, Serviciul menţionat a prezentat mai întâi, la 4 iulie 1945, lista transferurilor în devize liebre efectuate pentru Colegiul de Patronaj în intervalul 19 aprilie 1943 – 3 octombrie 1944, beneficiari fiind exclusiv societăţile suedeze şi daneze120. După câteva zile, la 12 iulie 1945, Serviciul Relaţii cu Străinătatea a difuzat documentul Chestiunea aurului şi devizelor libere121. Din datele centralizate înaintate organizatorilor „procesului” descoperim că, în anii 1940 – 1944, s-a cumpărat din Germania, potrivit acordurilor în termen, o cantitate totalizând 58 169, 7 kg aur fin, din care:

47 773, 9 kg s-au adus în ţară;

10 395, 7 kg a constituit depozit liber în Elveţia122.

De asemenea, în aceeaşi perioadă, s-au cumpărat din Germania, tot conform acordurilor în vigoare, şi devize libere: 1 mil. Dolari şi 110 268 506, 67 franci elveţieni, echivalentul a 24 600 kg aur fin123. Devizele au fost trecute în conturile BNR, utilizându-se pentru plăţi financiare solicitate de stat sau de particulari124. În 1941 – 1944, BNR125 a cumpărat din Elveţia, din conturile sale de devize libere, 19 656, 5 kg aur fin, din care 10 403, 9 kg au fost aduse în ăară, iar 19 252, 5 kg au rămas depozitate în ţara cantoanelor. Rezultă, aşadar, că în 1940 – 1944 România a cumpărat în total 87 826, 2 kg aur fin (58 169, 7 kg din Germania şi 29 656, 5 kg din Elveţia), din care s-au adus la Bucureşti 55 177, 9 kg aur fin, iar 29 648, 2 kg aur fin s-au constituit în depozit la Berna126. Se impune

118 Apud „Evenimentul zilei”, Bucureşti, 8 decembrie 1997, p. 3.

119 Vezi detalii, mai jos, în temeiul documentelor descoperite recent în arhive.

120 Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 90, f. 83.

121 *Ibidem*, filele 80 – 82.

122 *Ibidem*, f. 80.

123 *Ibidem*.

112245 *Ibidem*, f. 81.

125 Despre unele operaţii în context ale instituţiei, cf. mai ales Cristian Păunescu, Marian Ştefan, *Legendele Bătrânei Doamne. Oameni şi întâmplări din trecutul BNR*, Bucureşti, Editura

Oscar Print, 2004.

126 *Ibidem*.

atenţiei un alt aspect foarte important: guvernarea Antonescu n-a admis niciun transfer de

127

devize libere, pentru vreunul dintre oficiali127.

Statisticile şi condiţiile examinate explică situaţia pentru care, la 23 august 1944, în momentul prăbuşirii regimului antonescian128, România poseda cea mai mare rezervă de

129

aur din veacul trecut, adică: 244, 9 tone aur potrivit unor surse; 241, 9 tone aur potrivit altora. Iată motivul pentru care, credem, se impune să urmărim sinusoida stocului de aur al BNR după primul război mondial (în tone) 130:

A nii	Stoc străinătate	în	Stoc în ţară	Total
1920	143, 3		O, 5	143, 8
1920	O, 2		112, 5	112, 7
1939	16, 2		119, 2	135, 4
1940	16, 2		123, 5	139, 7

941	1	25, O	137, 4	162, 4
942	1	22, O	158, 4	180, 4
943	1	45, 3	191, O	236, 3
944	1	51, 7	190, 2	241, 9
945	1	51, 7	186, 4	238, 1
950	1	21, O	118, 4	139, 4
955	1	14, 4	31, 4	45, 8
960	1	10, 6	48, O	58, 6
968	1	24, 7	89, 6	106, 6
980	1	21, 2	79, 7	115, 4
985	1	25, 9	192, 8	118, 7

112278 *Ibidem*, f. 82.

128 În *Ultimul cuvânt* la „procesul” din 1946, Ion Antonescu a menţionat de altfel că a lăsat în seifurile BNR-ului 49 tone de aur, adunate în vreme de război, comparativ cu perioada precedentă, creditată doar cu 16 tone de aur (cf. Gh. Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, p. 335). În fond, comparând cifrele, avem convingerea că ex-Mareşalul avea în vedere situaţia stocului de aur depus de România în străinătate (vezi, mai jos, tabelul privind anii 1920 – 1989).

129 Vezi, în acest sens, „Evenimentul zilei” din 8 decembrie 1997, p. 3; „Adevărul” din 3 decembrie 1997, p. 20; Daniel Pavel, *BNR deţine 60 tone de aur nazist*, în

„Naţional” din 5 decembrie 1993, p. 3; Cristian Păunescu, Marian Ştefan, *Legenda Bătrânei Doamne*, p. 119.

130 Cristian Păunescu, Marian Ştefan, op. cit., p. 118 – 121.

1986	32, 8	40, 1	72, 9
1987		42, 4	42, 4131
1988		45, O	45, O
1989		67, 6	67, 6

Numeroşi istorici români şi străini au investigat dificultăţile traversate de România în domeniul raporturilor economico-financiare între Bucureşti şi Berlin în anii

132 133

războiului132. Pe de altă parte însă nu mai este, desigur, cazul 133 să revenim la „concluziile” aproximative şi neveridice ale materialelor de propagandă oficiale şi oficioase elaborate şi difuzate cu insistenţă de îndată după 23 august 1944 şi mulţi ani mai apoi referitoare la subjugarea economiei româneşti de către Reichul nazist sub regimul Antonescu134.

Ar fi de prisos să argumentăm de ce, în măsura în care petrolul românesc a prezentat în perioada 1940 – 1944 o importanţă aparte pentru Germania şi maşina ei de război, zona Ploieşti a constituit simultan pentru forţele ostile Axei, reunite în coaliţia Naţiunilor Unite, în frunte cu SUA, URSS, Marea Britanie, Franţa şi China, un obiectiv de primă însemnătate. Iar, cel puţin cât timp Hitler a dominat copios fortăreaţa Europa (1940 – 1943), regiunea Ploieşti s-a aflat în centrul dispozitivului Reichului şi nu a putut fi ocupată de către Naţiunile Unite prin operaţiuni clasice de invazie ori de desant, fiind expusă, în cel mai fericit caz, loviturilor pe calea aerului. A fost motivul capital pentru care, în 1940 – 1943, Hitler şi Antonescu s-

au preocupat serios de fortificarea Ploieştilor, în asemenea măsură, încât în momentele invaziei continentului de către forţele armate ale Naţiunilor Unite (1943 – 1944), ţinutul petrolifer situat în arcul exterior carpatic a devenit.

135

Indiscutabil, cel mai serios punct protejat din dispozitivul întregii Festung Europa135. Ceea ce, evident, n-a descirajat pe comandanţii trupelor Aliaţilor, care, mai întâi, au

131 Cel mai scăzut nivel din cursul epocii contemporane!

132 Vezi, în acest sens, Costin C. Kiritescu, *Sistemul bănesc al leului şi precursorii lui*, II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, pp. 503 – 531; D. Şandru, A. Kareţchi, I. Saizu, *Dificultăţi în „colaborarea „româno-germana (1940 – 1944)*, în „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol»", Iaşi, t. XXIII/1986; Gh. Buzatu, I. Saizu, *Apariţia şi dezvoltarea contradicţiilor dintre regimul antonescian şi Germania hitlerista*, în Gh. Buzatu şi colab., eds., *Românii în istoria universala*, Iaşi, 1988; I. Saizu, *Ion Antonescu despre relaţiile economice româno-germane (1940 – 1944)*, în Mihai Timofte, ed., *Concepte şi metodologii în studiul relaţiilor internaţionale*, II, Iaşi, Antheros, 1998.

133 Cf. Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 359.

134 După „modele" precum: *Rezultatele „colaborării" economice cu Germania şi ale participării noastre la războiul hitlerist*, Bucureşti, 1945 (trimiteri speciale la industria petrolului, pp. 9 – 11); Tudor Savin, *Economia românească sub jugul imperialismului german*, Bucureşti, Editura Scânteia, 1946.

135 Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 362.

jinduit, apoi chiar au proiectat şi bombardat Ploieştii

şi centrele învecinate, devenite unul dintre „pivoţii strategici” ai Fortăreţei europene, cum se numea, pretenţios, dispozitivul Werhmachtului lui Adolf Hitler pe bătrânul continent. Pentru început, la 13 iulie 1941, deci la scurt timp după declanşarea războiului germano-rus, aviaţia sovietică a încercat a izbi zona petroliferă Ploieşti136, iar următorul atac avea să survină după un an, la 12 iunie 1942, fiind efectuat de 13 fortăreţe americane B-24 (operaţiunea „Halpro”) pornite din

137 138

Egipt137. Rezultatul a fost, mai mult decât modest, deplorabil138. Insistenţi, americanii vor reveni după încă un an, la 1 august 1943, când au lansat din nordul Africii una dintre cele mai mari operaţiuni aeriene (denumirea-cod Tidal Wave/Valul nimicitor) din cursul războiului mondial în ansamblu139. Raidul, efectuat de 178 de bombardiere de tipul Liberator B-24 decolate de la Benghazi (pe care s-au îmbarcat 1 761 de americani, un canadian şi un britanic), nu a avut succesul scontat. Nu numai că nu au fost serios afectate principalele obiective vizate (îndeosebi rafinăriile „Steaua Română”, „Astra Română”, cu pierderi în proporţie de 20 – 30%, „Româno-Americană”, rămasă neatinsă, în schimb „Creditul Minier” cu pagube de până la 75%), dar pierderile agresorilor au fost de-a dreptul impresionante: 53 de avioane distruse, 37 grav avariate şi numai 88 de aparate returnate la bază, şi acestea avariate în raport de 2/3140. Aceste „rezultate”, comunicate ca atare la 16 august 1943 Congresului Statelor Unite ale Americii chiar de către preşedintele F.D. Roosevelt141, au determinat pe Aliaţi să-şi impună un nou „respiro”, ei suspendând din nou pe mai multe luni, până în aprilie 1944, operaţiunile aeriene asupra Ploieştilor. Pe de altă parte, operaţiunea Valul nimicitor a impus imediat autorităţilor române evaluarea strictă a pagubelor şi demararea reparaţiilor absolut necesare142, Mareşalul

Antonescu fiind ţinut la curent în detaliu143. El a reunit Consiliul de Colaborare din cadrul guvernului (3 august 1944) şi a dictat dispoziţiuni de maximă urgenţă144, concretizate în ordinul nr. 100 100 din 6 august 1943 al Cabinetului Militar145, de a cărui executare s-a preocupat cu prioritate Marele Stat Major146. Tot la 3 august 1943, sub conducerea Mareşalului, M. Antonescu, liderul Externelor şi vicepreşedintele Consiliului de Miniştri, generalul Jienescu, ministrul Aerului, generalul Marinescu, comandantul Apărării Pasive, colonelul Radu Davidescu, şeful Cabinetului Militar, s-au întâlnit cu

136 Gheorghe Ivănuş, coordonator, *Istoria petrolului în România*, p. 367. În *Ibidem*.

138 Gh. Buzatu, op. cit., p. 362.

139 Pentru detalii, *ibidem*, p. 362 – 365; Gavriil Preda, *Importanţa strategică a petrolului românesc. 1939 – 1947*, Ploieşti, Editura Printeuro, 2001; Eugen Stănescu şi colaboratori, *Războiul petrolului la Ploieşti*, Ploieşti, Editura Printeuro, 2003; Gavriil Preda şi colaboratori, eds., *Festung Ploieşti*, vol. 1, Ploieşti, Editura, Printeuro, 2003.

1/10 Gh. Buzatu, op. cit., p.364.

141 *Ibidem*.

142 La 4 august 1944, Mihai Antonescu îl informa deja pe generalul A. Gerstenberg (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 76, f. 165 – 166).

143 Vezi, în acest sens, nota din 3 august 1943, semnată Alex. D. Neagu, de la Ministerul Finanţelor, relativ la pagubele pricinuite de bombardamente (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 127, partea a II-a, f. 143 şi urm.).

144 Idem, vol. 92, partea a II-a, f. 611.146 *Ibidem*, f. 620 – 621.

146 *Ibidem*, f. 622 – 623 (adresa nr. 8 130/12 august 1943, semnată general I. Arhip, subşeful MStM-ului, însoţită de planul de măsuri).

Manfred von Killinger, ministrul german la Bucureşti,

generalul A. Gerstenberg, ataşatul Aerului, colonel Woldenga, comandantul Aviaţiei de vânătoare germană din România, colonelul Göring, comandantul Apărării antiaeriene germane, colonelul Eichler, comandantul Forţelor de apărare pasivă germane, şi comandantul Diviziei 5 A.A. germane147. Măsurile stabilite (întărirea Aviaţiei de vânătoare şi a Apărării anti-aeriene, creşterea forţelor la dispoziţia MStM-ului cu 2 200 de oameni pentru companiile de ceaţă artificială, proiectoare şi apărare pasivă etc.) 148 intrau neîntârziat în vigoare. Deşi s-au considerat unele distrugeri la rafinării ca fiind „foarte serioase", Mareşalul Antonescu a apreciat că artileria a „lucrat foarte bine" în ziua atacului (duminică, 1 august 1943) 149. De reţinut, în context, că Mareşalului i s-au raportat informaţii detaliate privind situaţia piloţilor americani capturaţi şi el a dispus personal măsuri efective pentru protejarea lor în limitele precise ale legilor internaţionale observate în condiţiile ostilităţilor150.

Bombardamentele aliate asupra zonei petrolifere Ploieşti, reluate începând cu 5 aprilie 1944, s-au desfăşurat în continuare, fără pauze majore şi cu rezultate mai consistente, până la 23 august 1944. Situaţia a rezultat nemijlocit din faptul că, în documentele principalelor arganisme militare de la Washington şi Londra, s-a consacrat o realitate indubitabilă: pentru aviaţia anglo-americană bombardarea petrolului românesc fu proclamată şi a rămas, până la desprinderea Bucureştilor din Axă, „prioritate absolută" 151.

Pentru desfăşurarea ostilităţilor în Europa şi pentru războiul României decisivă s-a dovedit ultima decadă a lunii august 1944. Sub acest aspect, documente valorificate nu demult şi provenind din arhivele britanice152 atestă interesul major al organismelor militare din Londra (Subcomitetul Reunit al Informaţiilor, Statul Major al Planificării din cadrul Cabinetului de

Război britanic ş.a.) pentru a lovi grav zona Ploieşti, până la 23 august 1944, iar apoi pentru evaluarea consecinţelor pierderii „aurului negru” în urma ieşirii României din Axă153. De o valoare remarcabilă au fost concluziile Subcomitetului Reunit al Informaţiilor (JIC) expuse în minuta şedinţei din 28 august 1944, în sensul următor:

„6. Capitularea României sporeşte imens dificultăţile petroliere ale Germaniei. Aceste dificultăţi pot fi rezumate astfel: a) Excluzând petrolul produs anterior şi consumat în România, rezervele de petrol sunt imediat reduse, comparabil cu rezervele disponibile în august, cu aproximativ 12%. Această pierdere va fi permanentă şi nu va depinde de un bombardament susţinut; b) Similar, rezervele de petrol sunt imediat reduse cu aproximativ 16%; c) Forţele germane din Balcani şi din sectorul sudic al frontului de Răsărit pot fi aprovizionate doar din surse germane ori central europene, şi aceasta cu preţul direct al neglijării altor fronturi de luptă. Presiunea asupra liniilor de comunicaţii

147 *Ibidem*, filele 601 – 610 (minuta integrală a reuniunii).

148 *Ibidem*, f. 609 – 610.

149 *Ibidem*, f. 610.

150 *Ibidem*, filele 612 – 619.

151 *Ibidem*, filele 612 – 619.

152 Vezi Gh. Buzatu, Dana Beldiman, *23 august 1939 – 1944. România şi proba bumerangului*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2003.

153 *Ibidem*, *passim*; Gh. Buzatu, Elena Istrăţescu, *Actul de la 23 august 1944 din perspectiva războiului petrolului*, în *Festung Ploieşti*, vol. 2, Ploieşti, Editura Printeuro, 2004, p. 137 şi urm.

germane va spori; d) Odată cu pierderea României, sursele rămase ale Germaniei sunt expuse unui atac aerian aliat considerabil sporit; c) În iulie, consumul inamicului

(exceptând petrolul produs şi consumat în România) a fost estimat între 900.000 şi 1.000.000 tone. În august, când rezervele n-au mai putut fi stoarse, o estimare preliminară arată scăderea consumului la nivelul de producţie deja redus de aproximativ 580.000 tone. În septembrie, odată cu pierderea rezervelor din România, consumul nu poate depăşi aproximativ 500.000 tone, ceea ce reprezintă echivalentul producţiei curente şi nu ia în considerare pagubele ce vor fi provocate în viitor surselor de producţie, din care trei cincimi rămân vulnerabile la bombardament. Dacă uzinele chimice şi rafinăriile de petrol rămase ar fi scoase din uz, producţia totală de petrol ar fi limitată la mai puţin de un sfert din producţia pe aprilie trecut. În aceste condiţii, nu ar mai exista producţie de combustibili pentru avioane de luptă ori anumite alte tipuri de combustibili şi lubrifianţi" 154.

Este confirmat integral, în acest fel, Albert Speer, fostul ministru al Reichului în domeniul Armamentului: „Aceasta [pierderea zonei petrolifere Ploieşti de către Reich] a fost cauza înfrângerii [celui de-al III-lea Reich]. Ea a apărut nu ca urmare a bombardamentelor strategice aeriene executate de britanici şi americani, întrucât producţia [Germaniei] continua să sporească la sondele din Vest, ci prin pierderea, după 23 august 1944, a surselor de aprovizionare din România [...] Fără doar şi poate, acea zi de 23 august 1944, de la Bucureşti, a dus la o întorsătură decisivă în istoria producţiei şi economiei de război [a Reichului hitlerist], deci în istoria conflagraţiei însăşi" 155.

Din nefericire, pentru România nu a survenit şi sfârşitul războiului, al tuturor încercărilor şi umilinţelor, salvarea petrolului. Şi aceasta, întrucât, în fapt, la 23 august 1944 România a schimbat sateliţismul german cu acela sovietic, devenind pe moment – cine ar fi presupus, oricum nu autorii loviturii de stat – un stat ocupat de către URSS, cu forţe proprii şi directe şi prin înţelegeri

internaţionale consimţite ulterior de către toţi Marii învingători. Consecinţele au fost răvăşitoare, pe termen lung şi în absolut toate domeniile. Începând în rândul întâi cu regimul social-politic, întrucât liderul de la Kremlin, I.V. Stalin, stabilise ca, imediat în urma tancurilor sovietice pătrunse în inima Europei Est-Centrale, să exporte sistemul communist de tip moscovit, asiatic.

În atare condiţii, problema petrolului românesc a fost abordată şi şi-a aflat „soluţiile" de rigoare, adică total nesatisfăcătoare, catastrofale. Petrolul nostru, combustibil şi materie primă excelente, după ce se dovedise vital pentru Reichul nazist în război, nu avea cum să-şi atenueze calităţile şi semnificaţia şi pentru URSS!

Dimpotrivă. Mai ales că, în 1944 – 1945, necesităţile continuării războiului contra Germaniei şi a ultimilor ei aliaţi au impus consumuri massive de produse de ţiţei pentru forţele Armatei Roşii aflate în ofensivă spre Berlin, iar pretenţiile erau mai lesne a fi satisfăcute direct de la sursă, din România, iar nu aduse tocmai din Caucaz. La fel, Convenţia de Armistiţiu din 12/13 septembrie 1944 a impus României plata unor immense despăgubiri de război, care, deşi aveau să sufere – după cum a afirmat Kremlinul – „reduceri" treptate din cele 300.000.000 dolari atribuiţi iniţial Moscovei, plata, în final, s-a oprit la aproximativ 2.000.000.000 dolari. Totodată, petrolul a

154 Gh. Buzatu, Dana Beldiman, op. cit., p. 236 şi urm. (doc. nr. 112).

155 Apud Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 369.

devenit – cu sau fără voia învingătorului ori a învinsului – o unitate de măsură sigură şi curentă prezentând o sumă de avantaje de netăgăduit: nevoile absolute şi presante ale frontului, lesne de livrat şi de transportat, disponibil, mai ales, la distanţe acceptabile şi în cantităţi relativ suficiente în ţinutul prahovean-Se

cunoaşte, fapt subliniat, că în extrem de bogata şi variata literatură mondială referitoare la petrol se vehiculează insistent aserţiunea potrivit căreia, pentru unele state şi naţiuni, în numeroase împrejurări ale istoriei moderne şi contemporane, resursele de ţiţei, în loc să le aducă cuvenitele avantaje, le copleşesc cu nenorociri, imposibil de prevăzut şi de prevenit. În acest sens, deja la 9 aprilie 1944, dar referindu-se la epoca dominaţiei germane în Europa, cotidianul elveţian „Neue Berner Zeitung" opina: „Regiunea Ploieşti a adus României multă bogăţie, dar şi gelozie din partea altor ţări. De partea aliată se crede că pierderea Ploieştilor ar pune capăt războiului într-un timp relativ scurt" 156. Aşa a şi fost, după cum e cunoscut. Numai că, în consecinţă, problema petrolului românesc pur şi simplu s-a răsturnat, în toate datele ei majore ori minore, din moment ce URSS a luat locul Germaniei în România, şi mai rău decât atât.

În epoca de referinţă şi ulterior nivelul producţiei de ţiţei a reprezentat:

1944 3 ne
525.000 to
1945 4 680.000
tone
1946 4 257.000
tone
1948 4 149.000
tone
1952 8 002.000
tone
1955 10 555.000
tone157

Potrivit statisticilor, din cantităţile extrase de ţiţei, în ultimele luni al războiului mondial în Europa (septembrie-decembrie 1944, ianuarie-iunie 1945) exporturile, destinate anterior cu prioritate Germaniei, au fost

deturnate rapid către URSS, înregistrând 749 086 tone şi, respectiv, 981 108 tone158.

În anul 1945, în ansamblu, exporturile petroliere în URSS au atins cifre copleşitoare, procentual tinzând spre cota incredibilă de 99, 99%, mai precis:

Cantităţi livrate conform articolelor 10 – 11 din Convenţia de Armistiţiu 2, 5 milioane tone (94% din total)

Cantităţi livrate conform Acordului comercial România – URSS din 8 mai 1945 181 948 tone (5, 79% din total) 159

156 Apud Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, p. 366.

157 Gheorghe Ivănuş, coordonator, *Istoria petrolului în România*, pp. 378, 467. Nivelul maxim al producţiei de ţiţei în epoca postbelică a fost atins în anul 1976 – 15 100.000 tone (*ibidem*, p. 470).

158 *Ibidem*, p. 371.

Situaţia nu s-a schimbat de fel nici în anul 1946160.

După cum constatăm, în numai câteva luni, „modelul sovietic" a bătut toate recordurile, „modelul german" devenind, prin comparaţie, unul aproape. „Acceptabil", în măsura de a provoca până şi nostalgii?! Cât îi priveşte pe cei mai optimişti, cine dintre ei ar fi cutezat a prevesti o atare răsturnare în lumea petrolului românesc. Care, după cum se ştie, aveau să afecteze întreaga lume românească, iar aceasta pe un lung şir de decenii.

159 Potrivit cifrelor furnizate la 7 mai 1946 de către

Asociaţia Industriilor de Petrol din România, menţionate deja, exporturile în URSS ar fi atins în 1945 3 141 794 tone din 3 157 794 tone (Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 2, f. 181).

160 Gheorghe Ivănuş, coordonator, op. cit., p. 376.

CAPITOLUL VIII

23 AUGUST1944: *UN DIVORŢ „PROGRAMA T”*.

Cel puţin într-o privinţă, istoria s-a dovedit darnică cu mai toţi tiranii secolului al XX-lea – Lenin, Stalin, Mussolini, Hitler ş.a. –, în sensul că ei n-au dus lipsă de lovituri de stat sau de palat, în care au fost implicaţi, fie ca simpli conspiratori, fie ca subiecţi ori autori, fie ca victime, cel mai adeseori fiece pe rând. Era şi natural să se întâmple astfel, cât timp fiecare dintre pretendenţii la putere, dispunând de forţe şi mijloace pe măsură, au stat în veacul trecut cu manualele despre puciuri, insurecţii şi bătălii de stradă la căpătâi. Curzio Malaparte, dacă a fost cazul, în cea mai bună tradiţie exemplificată cândva de *Principele* lui Machiavelli, le-a predat elementele de bază, inclusiv acest principiu fundamental, preluat de la Troţki, care preferase să insiste asupra aspectului *tehnic* al problemei: *„Pentru a prelua puterea într-un stat modern este nevoie de o trupă de asalt şi de specialişti*: *echipe de oameni înarmaţi*, *aflaţi sub comanda unor ingineri” 1*. Cu astfel de „ingineri”, nici n-a fost de mirare că învăţăceii au devenit cu timpul, ei înşişi, „profesori” în domeniu. Poate să pară straniu, dar, din rândurile „profesorilor” în materie, se desprind, imediat după, dacă nu cumva *înaintea* lui Hitler şi Mussolini, partizani şi înfăptuitori de puciuri, Lenin, Stalin şi Troţki, propovăduitori, şi practicanţi sadea, ai loviturilor de stat comuniste pe calea *insurecţiilor*, începând cu 1917 şi culminând cu cele exportate de Stalin, mai ales după 1944 – 1945. Potrivit lui Troţki, o insurecţie se traduce

printr-o *„lovitură de pumn dată unui paralitic”* 2, în vreme ce Ignazio Silone, alt specialist reputat în materie, descoperă chiar o *„artă”* a înfăptuitorilor. Unul dintre personajele sale cheie, Toma Cinicul, dezvăluie „scenariul”, în sensul că, în ultimul act al unei lovituri de stat, este recomandabil să se întâmple un fapt care *„umple de onoare întreaga naţiune şi deschide larg porţile* happy-endului „3.

Ar fi fost straniu dacă Antonescu, ca aliat oficial al lui Hitler şi inamic declarat al lui Stalin, nu ar fi traversat şi el o serie de lovituri de stat: la 6 septembrie 1940 – pentru a impune abdicarea Regelui Carol II; la 21 – 23 ianuarie 1941 – pentru a impune divorţul de legionari; la 23 august 1944 – el însuşi devenind victimă a complotului organizat de forţele politice din opoziţie, în frunte cu Regele Mihai. Lovitura din urmă i-a fost fatală Mareşalului, căruia i s-a deschis în consecinţă o singură perspectivă – drumul spre plutonul de execuţie. Nu-i mai puţin adevărat însă că nici happy-end-ul sperat de complotiştii de la 23 august 1944 nu a intervenit, de vreme ce unii dintre ei aveau să suporte (iar alţii să sucombe) şocurile actelor de la 6 martie 1945 sau de la 30 decembrie 1947 date de comunişti, pentru ca aceştia, la rândul lor, să-şi vadă începutul sfârşitului tot

1 Cf. Curzio Malaparte, *Tehnica loviturii de stat*, Bucureşti, Editura Nemira, 1996, p. 99.

2 Cf. Ignazio Silone, *Şcoala dictatorilor*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992, p. 144.

3 *Ibidem*, p. 148.

printr-o lovitură de stat, la 22 decembrie 1989! În bună măsură, pregătită şi dată *în familie*, dar ce contează de vreme ce evenimentul – proclamat iniţial „revoluţie”, ca şi la 23 august 1944 – a inaugurat perioada cea mai „convenabilă” de pe lume – *aceea a tranziţiei fără de sfârşit*, care conduce univoc spre *nicăieri*, asigurând integrarea României *în era haosului planetar* actual4.

În privinţa mai multor elemente, autorii loviturilor de stat se prezintă – ca un făcut – cu… *lecţiile nepregătite*, nefiind în măsură să probeze: *Când* şi *cum* se dă o lovitură de stat? Există lovituri de stat *patriotice*, sau *antinaţionale*; *progresiste*, sau *retrogradei Cât de mult* se prelungesc consecinţele în timp ale puciurilor şi, în egală măsură, *cât costă* ele, în bani şi vieţi omeneşti? Întâlnim iarăşi aceleaşi situaţii: uzurpatorii oferă exclusiv *răspunsuri optimiste*, pentru a se constata apoi că *nimic nu-i sigur sub soare*… Excludem situaţiile în care, asemenea unor reacţii în lanţ, un puci antrenează pe un altul, iar dictatorii, prinşi în sarabandă, oferă întocmai spectacole binecunoscute în istorie în care tronurile cădeau unul după altul!…

Într-o asemenea serie ar fi fost culmea ca puciul de la 23 august 1944 să se fi dovedit unul sută la sută „curat”, aşa cum au intenţionat şi apoi au clamat demolatorii lui Antonescu… Care s-au străduit să deovedească că a fost o lovitură de stat „fără probleme”, chiar patriotică şi progresistă, populată, din partea lor, exclusiv cu eroi „pozitivi”. În privinţa urmărilor, ele nu putea fi decât… luminoase. Să recunoaştem că în 1944 zei sau semizei de-ar fi acţionat, dar tocmai acest lucru nu a fost posibil, cât timp lumea era cuprinsă în flăcări, iar România, ţară beligerantă, era disputată de atâţia, deopotrivă învingători şi învinşi. Binevoitori şi înţelegători, românii însă au ţinut pentru multe decenii data de 23 august 1944, când s-a proclamat capitularea în faţă Armistiţiului oferit de Stalin, drept… zi naţională. Pe când alţii, mai puţin numeroşi ca noi şi mai puţin dispuşi le temenele, ne referim la finlandezi, profund realişti, au rânduit momentul armistiţiului lor din septembrie 1944 cu URSS ca zi de doliu naţional; cum a fost şi rămâne în fond până astăzi5.

* * *

În ceea ce-l priveşte, Hitler n-a fost la curent, spre deosebire de Antonescu, cu pregătirile complotiştilor de la

23 august 19446. Deşi unele informaţii i-au parvenit Führerului şi, mai cu seamă, împuterniciţilor săi de tot felul (militari, diplomaţi, consilieri economici, spioni) din zonă. Multe din ştirile lor se contraziceau însă, iar, la Cartierul General al Führerului, nimeni n-a aflat timpul şi dispoziţia necesară, în vâltoarea eşecurilor militare în serie ale celui de-al III-lea Reich, să realizeze un *puzzle* absolut obligatoriu, cel puţin pentru a obţine o *imagine exactă*. Relativ la soarta lui Antonescu, Hitler era mai demult îngrijorat, după cum vom constata. A fost şi motivul pentru care, în ianuarie-februarie 1944, mizând tocmai pe cartea ca Reichul să piardă Bucureştii din constelaţia *Axei*, Führerul a ordonat declanşarea preparativelor tehnice pentru elaborarea

4 Alain Joxe, *Imperiul haosului*, Bucureşti, Editura Corint, 2003.

5 Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. 5, Bucureşti, Editura Vremea, 2005, p. 15.

6 Vezi capitolul IX.

7

planului de ocupare a României: Operaţiunea „Margaretha II” 7. Abia în urma vizitei lui Antonescu la Klessheim, în 26 – 27 februarie 1944, Hitler a abandonat, după 24 de ore, toate pregătirile8. Rezultatul: România, spre deosebire de Ungaria (19 martie 1944), n-a mai fost ocupată de forţele *Wehrmachtului*, puciştii de la Bucureşti şi-au văzut de treabă în condiţii absolut fireşti, căci ei n-au avut altceva de făcut decât să dărâme „Vecinul regim” al lui Antonescu. În anume momente, de fapt, până în ultima clipă, s-a pus problema dacă nu cumva vor acţiona… împotriva Mareşalului dar *cu Antonescu*?] Oricum, lovitura a survenit în condiţiile în care, mulţumită acordului Hitler-Antonescu din februarie 1944, trupele germane erau prezente în România, dar nu constituiau forţe ocupante.

Nu se poate tăgădui că o atare situaţie a înlesnit considerabil, dacă nu cumva decisiv, preparativele şi asaltul puciştilor, asigurându-le mari şanse de reuşită.

În cadrul ultimei întâlniri Hitler-Antonescu de la Cartierul General al *OKW* de la Rastenburg (*Wolfschanze*), din 5 august 1944, problema continuării războiului României în tabăra Reichului i-a preocupat obsesiv pe cei doi interlocutori. Care au abordat-o frontal, fără să fi ajuns însă şi la o soluţie pe măsură. Hitler, mai precis, după stenograma germană, ar fi lămurit lucrurile9, pe când Antonescu, după propriile-i note dictate la revenirea lui în Bucureşti10, ar fi exersat duritătţi în prezenţa Führerului. Greu de imaginat, dat fiind că, la sfârşitul notei, Antonescu însuşi a menţionat că, după peste cinci ore de discuţii, el nu dăduse un răspuns „*nici negativ, nici pozitiv*" la întrebarea „intempestivă" a lui Hitler dacă mai considera războiul comun ori nu11. Pentru înţelegerea deplină a cazului, decisiv este următorul text12, înserat la dispoziţia Mareşalului în PS-ul stenogramei: „*Era să adaug, dar m-am reţinut, privitor la ruptura dintre România şi Germania. Niciodată un popor nu poate să ia un angajament orbeşte alături de alt popor, când acesta face o acţiune şi politică şi militară greşită şi cine spune că Germania nu va mai face de acum înainte aceleaşi greşeli… Nu pot sacrifica poporul meu dacă se produc astfel de greşeli*" *13*. Această notă, cu caracter netăgăduit personal, apropie textul lui Antonescu de stenograma germană14, în sensul că acordul Mareşalului pentru a rămâne alături de Führer fusese – pentru ultima oară – dat. „*Antonescu* – descoperim în stenograma germană – *a răspuns că arătase deja că nu pusese deloc la îndoială intenţiile* [lui Hitler]. *De altfel, niciun aliat al Germaniei nu este atât de loial ca*

7 Cf. Percy Ernst Schramm, Hrsg., *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (*Wehrmachtführungsstab*), Band IV/7, München, Bernard

und Graefe Verlag, 1982, p. 247 – 249. Planul „Margaretha!” privea Ungaria, fiind pus în aplicare la 19 martie 1944, odată cu invazia *Wehrmachtului* (*ibidem*, p. 189 – 246).

89 *Ibidem*, p. 247 – 249

9 Vezi Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 254 – 272. La întrevederea de după micul dejun, Hitler s-a declarat convins *„că soarta Germaniei este legată în mod indisolubil de soarta statelor mijlocii şi mici dion Europa. Nicio protecţie engleză nu poate salva Finlanda, România, Ungaria, Bulgaria, Iugoslavia sau Turcia de bolşevism”* (*ibidem*, p. 266).

10 *Ibidem*, p. 245 – 254. *n Ibidem*, p. 254.

12 Care nu apare în toate ediţiile documentelui în discuţie.

13 Apud Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, p. 254.

14 Întocmită, precum toate celelalte de acelaşi personaj din anturajul Führerului şi delegat al MAE din Berlin, ministrul Paul Schmidt, cunoscut după război şi ca un eminent memorialist (cf. *Hitler’s Interpreter*, Melbourne-London-Toronto, Heinemann, 1951).

România. Ea va rămâne de partea Germaniei şi va fi ultima ţară care va părăsi Reichul, pentru că ştie că sfârşitul Germaniei înseamnă sfârşitul României „15. Examinând acest paragraf, profesorul Florin Constantinescu stabileşte legătura şi cu declaraţia făcută în acele zile de Mareşal însărcinatului cu afaceri al Turciei la Bucureşti, şi anume că *„nu era posibil, nici în interesul României să întreprindă acţiuni militare împotriva Germaniei”* 16.

Printre cei prezenţi la Rastenburg la ultima întrevedere Hitler-Antonescu s-a aflat şi generalul Titus Gârbea, şeful în exerciţiu al Misiunii Militare Române pe lângă *OKW*, şi care, de asemenea, a rezumat convorbirile

ori şi-a consemnat impresiile17. Generalul a reţinut că, în finalul dialogului, Antonescu a creat un moment tensionat, la care *„Hitler, încruntat şi nervos, sare din domeniul militar al discuţiei în domeniul politic, fără legătură. El îi cere lui Antonescu să răspundă dacă va lupta, ca aliat al Reichului, în fruntea armatei române până la limita extremă. Mareşalul a fost surprins şi indignat de această întrebare fără ocol, care îndepărta perspectiva încheierii războiului. Foarte dezamăgit, Antonescu a răspuns prin nişte întrebări. Iată-le*: «*Îmi cereţi să mă sinucid împreună cu poporul şi armata mea*? *Cum este cu putinţă*? *Cum puteţi crede că aş putea lupta alături de diviziile germane, înarmate aşa de bine, când aţi refuzat mereu să-mi acordaţi ajutoarele militare solicitate*? *Cum credeţi că veţi menţine Frontul de Răsărit odată cu intrarea Turciei în război* [2 august 1944], *intrare ce oferă Aliaţilor posibilitatea cuceririi Mării Negre şi a Bulgariei, chiar lângă noi*? *Cum credeţi că, lipsiţi de apărarea antiaeriană, putem rezista raidurilor aliate*?». *Reacţia neaşteptată a lui Antonescu l-a descumpănit pe Hitler*; *acesta nu se aştepta la atâta vehemenţă şi din această cauză*

18

răspunde cu lucruri care nu pot să stea în picioare… „18 Potrivit lui Titus Gârbea, rezultatul discuţiilor din 5 august 1944 din „Bârlogul lupilor” a fost nul, dezbaterile având un caracter conflictual 19. Toţi cei prezenţi erau extenuaţi, astfel că Hitler a suspendat dezbaterile. La ieşire din sala de conferinţe, Antonescu s-a apropiat de generalii Titus Gârbea şi Ion Gheorghe, ministrul nostru în funcţie la Berlin, cărora le-a declarat revoltat: „«*Auzi, domnule, domnule, domnule… Ăştia sunt gangsteri*! *Ai văzut, domnule, mi-a pus mâna în gât şi m-a întrebat dacă sunt de acord să mă sinucid cu el, împreună cu armata şi poporul român*?!» „20. Drept urmare, au sporit admiraţia şi încrederea generalului Titus Gârbea în Mareşal: „*Ion*

Antonescu nu avea ideea fermă dea rămâne până la sfârşit alături de Hitler şi nici gândul să rămână împreună cu România, cu armata ei şi cu tot neamul nostru alături de Germania" 21. La câteva săptămâni după 23 august 1944, liderul ţărănist Ion Mihalache avea să-i declare lui Eugen Cristescu că, în seara de 22 – 23 august 1944, la Preşedinţie, Mareşalul i-a relatat despre

15 Apud Ion Calafeteanu, *Români la Hitler*, p. 272. Vezi consideraţii asupra acestui episod, în Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 400.

16 *Ibidem*.

17 Vezi Gh. F. Anghelescu, Gh. Buzatu, *Generalul Titus Gârbea despre ultima întrevedere Hitler-Antonescu*, în „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol»", Iaşi, t. XXIII/2, 1986, p. 815 – 820.

18 *Ibidem*, p. 817 – 818.

19 *Ibidem*, p. 818.

20 *Ibidem*.

21 *Ibidem*, p. 820.

vizita la Rastenburg în 5 august 1944, menţionând anume că rămăsese „foarte indispus de maniera cu care l-a tratat Hitler" 22.

Hitler, aşadar, avea motive să fie neliniştit, fiind convins că, Antonescu dispărând de pe scena politică, România s-ar fi desprins de *Axă*. Nu s-a insistat, până acum, asupra constatărilor Führerului, în cercul restrâns al colaboratorilor de la *Wolfschanze*, din seara de 26 februarie 1942, în sensul că: „*România*! *Dacă acum se întâmplă ceva cu Antonescu, cine-i va lua locul*? *Mă gândesc cu teamă la aceasta*... (subl. Gh. B.) „23. De data aceasta, în seara de 23 august 1944, teama – după cum vom vedea – era de domeniul strict al realităţii... Reîntorcându-ne la mărturisile lui Hitler din 26 februarie 1942, evenimentele au dovedit că el nu s-a înşelat. Astfel,

el a precizat atunci că, în locul lui Antonescu, Regele Mihai nu-i apărea în vreun fel demn de încredere ca lider. Impresia ce-i lăsase suveranul, în urma întrevederii din 28 noiembrie 1941 de la Berlin, era total

24

negativă.

Potrivit documentelor de care dispunem, în 1943 – 1944 Mareşalul Antonescu a cunoscut în profunzime toate pregătirile opoziţiei şi ale Casei Regale vizând retragerea României din *Axă* şi instaurarea, în condiţii interne şi internaţionale propice, a unui cabinet Constantin Sănătescu. Deşi, cum s-a menţionat, până în ultimul moment, s-a păstrat ca alternativă, la insistenţele liderilor „istorici" Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu, şi varianta unui cabinet Antonescu. Mareşalul, graţie îndeosebi notelor şi „surselor" *SSI*-ului, în baza rapoartelor Direcţiei Generale a Poliţiei şi ale Inspectoratului General al

25

Jandarmeriei, a avut cunoştinţă de toate acţiunile, „la zi", ale adversarilor politici, inclusiv comuniştii. Motivele pentru care n-a reacţionat pot fi numeroase, dar, în prima ordine, a fost convingerea intimă (nefondată) cum că problemele aflate pe agenda zilei se puteau rezolva numai cu el şi prin el! Ceea ce a constituit, după cum au dovedit-o derulările ulterioare, *o eroare de proporţii* pentru un şef de guvern şi de stat... Nu a funcţionat, apoi, nici principiul că adversarul politic intern va fi reticent în a acţiona, dată fiind gravitatea situaţiei generale a ţării şi necunoaşterea problemelor. De acest lucru şi-a dat seama mai degrabă inamicul, precum, în septembrie 1944, când delegaţia română fusese convocată la Moscova pentru semnarea Armistiţiului cu Naţiunile Unite, iar Lucreţiu Pătrăşcanu, intrigat, interesându-se la V.M. Molotov de ce URSS nu se arăta la fel de „receptivă" cu trimişii noii puteri de la Bucureşti în raport cu concesiile promise delegaţilor lui

Antonescu anterior lui 23 august 1944, a primit din partea demnitarului sovietic acest răspuns, pe cât de sec, pe atât şocant şi de real: *„Pentru că Antonescu reprezenta poporul român, iar dv*. [reprezentaţi] *o aventură*!*” 26*.

22 Apud *Cartea Albă a Securităţii*, I, *23 august 1944 – 30 august 1948*, editor Mihai

Pelin, Bu23 cureşti, 1997, p. 259.

23 Apud Dr. Henry Picker, Hrsg., *Hitlers Tischgespräche im Führerhauptquartier*, *194141*, Bonn, Athenäum-Verlag, 1951 (însemnare din 26 februarie 1942); idem, *Zastolnâie razgovorî Ghitlera*, Smolensk, Rusici, 1998, p. 86.

2245 *Ibidem*.

25 Vezi ANR, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri – Serviciul Special de Informaţii, dosar 6/1940; idem, dosar 10/1943; idem, dosar 25/1943; idem, dosar 64/1943, vol. I-II; idem, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 244/1944.

26 Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. 5, p. 18 – 19.

Pe de altă parte, Mareşalul – defecţiune de viziune ori de creştere în mediul balcanic bucureştean? – nu a pus mare preţ pe valoarea membrilor „Opoziţiei” şi nici pe şansa lor de reuşită. Din multitudinea de documente, ne oprim asupra rezoluţiei lui Antonescu pe un raport al *SSI* din 23 iunie 1944, intitulat *Notă cu privire la chipul în care apreciază Maniu posibilităţile de armistiţiu ale României*. Era exact cu două luni înaintea puciului, iar Mareşalul, luând act de manevrele persoanelor implicate, le rezerva, fără nicio reţinere, un *„rol de ciocli care se pregătesc să moară omul şi să-i ia în primire cadavrul*! *Frumos, foarte frumos şi mai ales patriotic rol şi-au asigurat*”. Cât priveşte moralitatea complotiştilor, nişte *„păioase*”, ei reprezentau *„toate zdrenţele* [care] *s-au*

27

adunat de vânt la colţuri de stradă şi gunoaie". * * *

Literatura istorică privind evenimentele din august 1944 din România este, pe cât de bogată, pe atât de inegală şi de variată28. Ceea ce este deosebit de semnificativ, lovitura de stat de la 23 august 1944 s-a aflat, chiar din momentul declanşării, în centrul unei suite de conflicte, care s-au interferat ori succedat, deopotrivă, în ţară, dominată de comunişti în 1945 – 1989, ori în exil, unde „vocile" predominante au aparţinut îndeosebi reprezentanţilor P.N.Ţ., P.N.L., Regelui Mihai29 şi, nu mai puţin, legionarilor din emigraţie30. A fost, nu trebuie să ne înşelăm, o confruntare ce s-a desfăşurat pe planurile politico-diplomatic, ideologic şi propagandistic, ştiinţific şi literar, iar, nu în cele din

31

urmă, în domeniul informaţiilor. Însă rolul major, se înţelege, l-au avut istoricii, ei fiind, finalmente, adevăraţii învingători. Aceasta întrucât, în stadiul actual, istoricii şi-au câştigat posibilitatea de a studia nestingheriţi premisele şi desfăşurările lui august 1944 ori libertatea de-a spune ultimul cuvânt. Ceea ce, trebuie să recunoaştem, este cu totul remarcabil, în raport cu situaţia lui Aurică Simion, care a beneficiat de un „tratament special" cu volumul intitulat *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 194432*, cuprinzând informaţii şi interpretări rămase valabile şi astăzi. Pe de altă parte, s-ar putea vorbi de o satisfacţie tardivă, după ce – atâtea decenii – au precumpănit

27 ANR, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri – Serviciul Special de Informaţii, dosar 30/1941, f. 73. Vezi, de asemenea, Mircea Bălan, *Istoria trădării la români*, II, ediţia a II-a, Timişoara, Editura Eurostampa, 2002, p. 402 şi urm.

28 Repertorierea, parţială, a producţiei istoriografice în Ştefan Pascu, Gh. Hristodol şi colaboratori, eds.,

Bibliografia istorică a României, vol. I, IV-IX, Bucureşti – Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, 1970 – 2000; Gh. Buzatu, Gh. I. Florescu, *Al doilea război mondial şi România*. *O bibliografie*, Iaşi, Editura Academiei, 1981; Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945*, Iaşi, Centrul de Istorie şi Civilizaţie Europeană, 1995, p. 69 – 110; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (1918 – 1948)*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 593 – 663; Traian Udrea, *23 august 1944*: *Controverse istorico-politice*. *Studiu istoriografic*, Bucureşti, Editura Alex-Alex & Leti Pres, 2004.

29 Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. 5, p. 15 şi urm.

30 Vezi Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei româneşti (1927 – 1941)*, Bucureşti, Editura FFP – ress, 1996, p. 11 – 50.

31 Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1996.

32 Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979.

punctele de vedere ale factorilor politici, situaţie care se reflectă, înainte de orice şi în chipul cel mai nefiresc, în şirul denumirilor de tot felul pe care le-a cunoscut actul de la 23 august 1944, de la *lovitură de stat* sau *de palat*, ceea ce nu-i tot una, prin 1944 – 1945, la *eliberarea sovietică*, predominantă prin 1947 – 1955, apoi la *insurecţia armată* şi, în sfârşit, prin anii ’80, la *revoluţia de eliberare naţională armată antifascistă şi antiimperialistă33*, altfel zis, în viziunea autorităţilor ceauşiste, *revoluţia română din august 1944*, pentru ca, în prezent, să se ajungă, iarăşi, la ceea ce a fost de bun la început şi exprimă, cu adevărat, realitatea, esenţa fenomenului istoric – *lovitură de stat*... Deşi se insistă, de regulă, asupra străduinţelor comuniştilor de-a se „introduce” în derularea actului de la 23 august 1944, pe care l-au înălţat până la rangul de sărbătoare naţională, mai multe forţe politice şi grupări s-

au străduit să-şi asume paternitatea, exclusivă sau măcar parţială, a evenimentului34, precum: 1) Regele Mihai I şi colaboratorii; 2) partidele istorice şi, cu prioritate, P.N.Ţ.

— Iuliu Maniu; 3) P.C.R., care a avut privilegiul duratei menţinerii la putere (1947 – 1989), dar nu şi pe acela al adevărului, în vreme ce, de cealaltă parte, s-au impus străduinţele foştilor colaboratori ai Mareşalului Ion Antonescu şi, separat, ale legionarilor de-a desconsidera şi condamna faptele întâmplate. De altfel, sub acest aspect, „startul" l-a dat însuşi Mareşalul Ion Antonescu, care, la sfârşitul zilei de 23 august 1944, închis fiind după arestare împreună cu Mihai Antonescu în camera de timbre a Casei Noi de la Palatul Regal din Bucureşti, a fost *cel dintâi* care a redactat „pentru istorie" o relatare referitoare la împrejurările demiterii sale35, respingând – cum putea face altfel? – faptele survenite şi exprimându-şi îngrijorarea – pe deplin legitimă, în condiţiile survenite – pentru viitorul ţării şi al neamului.

Cu referire directă la 23 august 1944, în stadiul actual al cercetărilor, după deschiderea arhivelor şi extinderea perspectivei asupra epocii cercetate, după desfiinţarea cenzurii, dar şi după toate cele prin câte şi cum a România, în prezent este sigur că nimeni nu mai e în măsură să revendice exclusiv paternitatea actului istoric, să-l includă în categoria temelor tabù sau, cumva, în cercul lui noii tangere… În chip cu totul fericit, faptele, în măsura sporită în care ţin de domeniul trecutului, ele aparţin istoricilor, şi numai lor, care, dacă încă n-au făcut-o, trebuie să se pună la lucru, pentru a le surprinde şi reda exact, obiectiv, în toată amploarea, spectaculozitatea şi complexitatea lor, cu toate laturile lor bune sau rele, albe sau negre. Şi aceasta dacă se doreşte a se confirma tradiţiile, excelente, ale scrisului nostru istoric, în ansamblu. Revenind la bilanţ, se impune cu prioritate atenţiei un lucru: decenii la rând, pe măsură ce

aniversările se aglomerau, numărul dărilor de seamă voit concluzive şi festive sporea, se raportau, de la un an la altul, obligatoriu, noi realizări istoriografice, superioare celor precedente, deşi, până acum, iată, CARTEA CĂRŢILOR despre 23 august 1944 încă n-a apărut! Cu toate că, în anume privinţe şi momente, intensitatea investigaţiilor în domeniu bătea toate recordurile istoriografice, până la a deveni bănuitoare, iar, în chip bizar, se ajunsese, prea adeseori, ca întreaga istorie a prezenţei României pe fronturile celui de-al doilea război mondial şi chiar întregul trecut naţional să fi fost „cântărite" (ori valorate) prin… prisma

33 Conceptul, orice s-ar zice, a fost fundamentat şi exportat de Moscova.

34 Vezi Gh. Neacşu, ed., *23 august 1944 în arhivele comuniste*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 2000, p. 7 – 8.

35 Mareşal Ion Antonescu, *23 august 1944: Însemnări din celulă*, apud Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, p. 289 – 293.

lui 23 august 1944! Nu se afirma cu claritate, dar se gândea, că, dacă a fost conflagraţia secolului, ea s-a produs numai pentru că trebuia să survină 23 august 1944. Pentru atât, şi pentru nimic mai mult, nu! Fără evenimentul nostru, măcelul planetar n-ar fi avut vreun rost şi sens! Erori grave, evident, dar nu o tragedie, din moment ce, şi în prezent, după 15 ani de tranziţie, mulţi dintre studioşii de odinioară au „emigrat" spre alte zone ale trecutului, unde – culmea! – repetă păcatul originar, fiind dispuşi să înghesuie istoria de ansamblu a războiului mondial în alte „mari" probleme, care, acum ca şi atunci, se dovedesc parte a fenomenului şi nu pot, nicidecum, atinge ori depăşi întregul!

Fără alte considerente, reţinem din bilanţul

istoriografic despre 23 august 1944: Domeniul este acoperit cu lucrări de toate genurile: monografii, sinteze, radiografii, studii, articole şi note, bibliografii şi cronologii, volume de documente şi memorialistice, ghiduri de arhive, albume etc., apărute fie (mai ales) în ţară, fie în străinătate. Sub raport cantitativ, situaţia se prezintă, potrivit cercetărilor noastre, astfel: – cărţi speciale apărute în ţară şi în străinătate (în emigraţie) 36, aproximativ 1.000; – cărţi generale despre al doilea război mondial dar cuprinzând referinţe şi aprecieri esenţiale ori documente specifice despre 23 august 1944 – aproximativ 1.50037; – studii şi articole valorificate în revistele de specialitate (române şi străine) – aproximativ 3.000. De reţinut, în context, că numai în lucrarea de proporţiile Bibliografiei istorice a României, vols. I şi IV-IX, deci anii 1944 – 1999, am depistat peste 1 700 de studii privind epoca celui de-al doilea război mondial, inclusiv ori îndeosebi actul de la 23 august 1944. Acestora trebuie să le adăugăm aproximativ 4.000 articole şi materiale diverse de istorie locală, apărute în publicaţii întâmplătoare ori în presa judeţeană. În ce priveşte documentele valorificate prin publicare în volume sau în revistele din ţară şi străinătate ori cele depistate personal sau de care avem cunoştinţă, că există în marile arhive sau biblioteci române şi străine, ele acoperă istoria zilei de 23 august 1944, cu premisele, contextul declanşării şi desfăşurarea evenimentului, cu consecinţele sale multiple, apropiate şi îndepărtate.

numărul lor depăşind cu mult cifra de 10.000.

* * *

Pentru desfăşurarea războiului mondial în ansamblu, luna august 1944 s-a dovedit a fi fost una dintre cele mai bogate în evenimente militare şi politico-diplomatice decisive pentru determinarea cursului ostilităţilor într-un sens unic – prăbuşirea Germaniei şi a celorlalte state

rămase fidele *Axei*. După eşecul *Wehrmachtului* de-a preîntâmpina deschiderea celui de-al doilea front de către Aliaţi pe teatrul european, în Normandia, şi după imposibilitatea de-a evita prăbuşirea Grupului de Armate „Centru” în faţa ofensivei forţelor Armatei Roşii, ambele, eşecuri de proporţii, înregistrate concomitent, în iunie

36 Din rândul cărora am distins mai multe tendinţe sau orientări: regaliştii şi grupul complotiştilor de la 23 august 1944; partidele politice; legionarii; militarii şi „naţionaliştii” (Josif Constantin Drăgan, N. Baciu ş.a.).

37 Ceea ce, insist, nu este mult, în raport cu bibliografia mondială consacrată ostilităţilor din 1939 – 1945 şi care, anual, se îmbogăţeşte cu circa 20.000 de lucrări, iar în ansamblu, potrivit datelor centralizate pe computer, a depăşit de mult un milion de titluri de toate genurile.

38 Vezi Gh. Buzatu, D. Puzdrea, *Actul de la 23 august 1944 în perspectiva unor noi documente*, în *Istorie şi societate*, II, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2005, p. 12 – 13.

1944, pentru Adolf Hitler a devenit clar că sfârşitul devenise inevitabil39. Dar nimic nu i-a schimbat hotărârea de a continua lupta ori de-a refuza să pună capăt conflictului printr-o soluţie negociată. Ceea ce, între altele fie spus, nici nu era posibil, întrucât, de cealaltă parte, decizia Marilor Puteri ale Naţiunilor Unite era în egală măsură fermă, de a continua ostilităţile până la capitularea necondiţionată a Germaniei şi aliaţilor ei.

România, în rolul de stat satelit al Reichului şi de participant activ la război, cu forţele inamicului sovietic pătrunse în martie 1944 pe teritoriul naţional şi supusă adeseori, după 4 aprilie 1944, bombardamentelor represive anglo-americane, era – în august 1944 – angrenată profund în complexul imens al desfăşurărilor conflagraţiei secolului. Situaţia ei era, mai mult decât a

altor beligeranţi, inextricabilă, ceea ce se desprindea ca rezultat al evoluţiei proprii, sub toate aspectele, dar mai cu seamă în urma confruntării cu o realitate incredibilă: porţiuni ale teritoriului naţional ocupate, de-o parte şi de alta, de forţele inamicului sovietic (în nord-est) dar şi de forţele pe moment… aliate, germane şi ungare (nord-vestul Transilvaniei). Dar cum, în ciuda situaţiei disperate, războiul alături de Germania fiind în perspectivă pierdut, faptul nu trebuia să se concretizeze cu mutilarea teritorială a ţării de către învingători (în speţă, de către U.R.S.S.) şi nici cu impunerea unor despăgubiri enorme, Mareşalul Antonescu a oferit răspunsuri parţial satisfăcătoare problemei de interes general: *ce era de făcut*? Este cazul însă să menţionăm că nici din partea opoziţiei politice anti-antonesciene, care s-a coagulat treptat mai ales în 1943 – 1944, n-a venit un răspuns prompt şi adecvat. Aceasta doar pentru că, în culise, se pregătea lovitura de stat? Greu de admis, de vreme ce, până la mijlocul zilei de 23 august 1944, s-a avut din nou în vedere recursul la Mareşal pentru a dirija desprinderea României din tabăra *Axei*! Regele şi colaboratorii săi, confruntaţi cu Ion şi Mihai Antonescu, n-au mai fost de acord cu aşa ceva, aceştia au fost arestaţi, astfel că debutul loviturii de stat cel puţin s-a dovedit plin de succes, dar chestiunile esenţiale ale ţării n-au fost, prin aceasta, rezolvate şi nici nu şi-au aflat soluţii. Armistiţiul impus României de Marile Puteri (URSS) ale Naţiunilor Unite s-a dovedit împovărător, niciun angajament precis şi dătător de speranţe nu s-a luat în perspectiva Conferinţei Păcii, dar, ceea ce era cel mai grav, răsturnarea regimului a fost departe de a-şi fi dovedit rezultatele scontate. Eşecul de la Bucureşti al lui Hitler după pierderea ca aliat a lui Antonescu, prin toate consecinţele sale militar-politice, economice şi propagandistice, a creat avantaje Marilor Aliaţi, România fiind obligată să lupte mai departe, de data

aceasta în rândurile Naţiunilor Unite, trebuind, în octombrie 1944, să realizeze, în contrast cu iulie 1941, *„cealaltă trecere a Nistrului”*, spre Vest, unde s-a angajat în unele operaţiuni de amploare pe teritoriile Ungariei şi, în continuare, ale Cehoslovaciei şi Austriei. Prea-puţinul obţinut a semnificat – poate?! – evitarea *distrugerii României* prinsă între două fronturi masive, posibilă mai ales în cazul confruntării cu inamicul sovietic pe teritoriul naţional, dar, totuşi, faptul ţine de domeniul probabilităţii. În istorie, nu mai insistăm, intervenţia inevitabilului *ce ar fi fost dacă…* se dovedeşte oricând contraproductivă. Sub un alt aspect, forţele „eliberatoare” sovietice au înfăptuit rapid *ocuparea României*, care a căpătat un statut agravant în raport cu cel precedent, de *stat-satelit al Reichului german*, ceea ce era cu totul altceva pe planul raporturilor internaţionale. Iată de ce, în context, Mareşalul Antonescu, confruntat cu atâtea variabile, a optat pentru continuarea războiului

39 A se vedea opiniile împărtăşite de A. Hitler lui Anté Pavelici la 18 septembrie 1944 (Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, Frankfurt am Main, 1970, p. 505 şi urm.).

În tabăra germană. Am insistat că, în cursul întrevederilor cu Hitler din 26 – 28 februarie şi 5 august 1944, Mareşalul l-a convins pe Führer în privinţa capacităţii reale a României de-a rămâne „prezentă” de partea *Axei*. A fost şi motivul pentru care, după cum s-a arătat, în februarie 1944 Hitler a contramandat ordinul de pregătire a planului operaţiunii *„Margaretha II”* – ocuparea României în caz de defecţiune, ceea ce nu s-a mai petrecut cu planul *„Margaretha*!”, aplicat în cazul Ungariei, la 19 martie 1944. La 21 iulie 1944, în şedinţa a Consiliului de Miniştri, Antonescu şi-a exprimat convingerea că *„singura forţă în Europa care era şi este capabilă să mai ţină ordine în acest continent este tot forţa*

germană. În ziua când forţele militare germane se vor prăbuşi şi vor antrena în această prăbuşire întreaga prăbuşire socială şi militară a Germaniei, atunci toată Europa va cădea în anarhie. Nu văd posibilitatea din partea americanilor, în special a englezilor, ca să menţină şi să salveze Europa de la anarhie şi de aceea... interesul nostru politic şi militar este ca Germania să nu se prăbuşească" 40. Acţionând pentru continuarea războiului, Mareşalul Antonescu nu era, trebuie să fie cât se poate de limpede, pe deplin mulţumit de nivelul şi formele susţinerii nemţeşti, pentru că nu mai departe decât la 5 august 1944, în ultima sa întrevedere cu Hitler, să-i transmită Führerului nemulţumirile sale41. După aceea, chiar în cursul evenimentelor decisive din ultima decadă a lui august 1944, în discuţiile cu general-colonel Hans Friessner, comandantul Grupului de Armate „Ucraina de Sud" dispus în nord-estul României, sau cu Karl Clodius42, emisarul economic al Führerului la Bucureşti, Antonescu, continuând să-şi exprime nemulţumirea, a avertizat partea germană că nu mai excludea din calcul soluţia unui armistiţiu cu reprezentanţii Naţiunilor Unite. După unele recunoaşteri ulterioare, demersurile Mareşalului au precipitat acţiunile complotiştilor pentru a se urgenta destituirea Conducătorului statului român43, înaintea oricărei mişcări neconvenabile ori surprinzătoare.

Faptele surveneau în zilele în care serviciile secrete ale Reichului apreciau drept „bună" starea de spirit a armatei române, voinţa ei de-a continua războiul „alături de Germania" 44, iar ministrul german de Externe Joachim von Ribbentrop, în baza rapoartelor lui Manfred von Killinger, ministrul de la Bucureşti, socotea poziţia Mareşalului Antonescu ca fiind, pe mai departe, „pe deplin sigură" 45.

41 ANR, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 31/1944, f. 105 – 106.

41 Andreas Hillgruber, op. cit., II, p. 481 şi urm.

42 Vezi, în anexa acestui capitol, *însemnările din celulă* ale Mareşalului, din care extragem acest rânduri: *„... I-am cerut* [lui Clodius]... *să arate acest lucru la Berlin, să roage să înţeleagă poziţia Ţării noastre în faţa cataclismului ce o ameninţă şi a mea în faţa Istoriei şi a Ţării şi să-mi dea dezlegarea a trata un armistiţiu* (subl. Gh. B.), *dorind să ieşim din această situaţie ca oameni de onoare şi nu prin acte care ar dezonora pentru vecie Ţara şi pe conducătorii ei. Dl Clodius a promis că va arăta exact dorinţa noastră; i-am arătat că noi trebuie să ne luăm libertatea de a ne apăra viaţa viitoare a neamului"*.

43 Eugen Stănescu şi colab., *Alexandru Cretzianu – un diplomat de carieră în misiune pentru pregătirea ieşirii României din Axă*, Ploieşti, Editura Mectis, 1999, p. 94 – 95.

44 Gh. Buzatu, ed., *Actul de la 23 august 1944 în context internaţionale. Studii şi documente*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1984, p. 290.

45 *Ibidem*.

În rândul forţelor opoziţioniste regimului Antonescu şi prelungirii războiului alături de Hitler, anul 1944 a adus nu numai importante clarificări, ci şi reorganizări46. Astfel, diversele grupuri politice (Gh. Tătărescu, fost N. Iorga etc.) au intrat în alertă, iar principalele partide şi lideri (P.N.Ţ.

— Iuliu Maniu, P.N.L.

— Constantin I.C. Brătianu, P.S.D.-C. Titel Petrescu, P.C.R.

— Lucreţiu Pătrăşcanu) au întemeiat Blocul Naţional Democrat, consolidat de manifestul lansat în iunie 1944. În rândurile intelectualităţii şi ale corpului de ofiţeri superiori (în special în cazul celor disponibilizaţi de Mareşal pe parcurs) s-a accentuat curentul anti-antonescian. Un loc aparte l-a câştigat corpul diplomaţilor de carieră, care,

acţionând în cadrul Ministerului Regal al Afacerilor Străine, sub conducerea lui Grigore Niculescu-Buzeşti, s-a aflat la curent cu negocierile purtate de Ion şi Mihai Antonescu pentru încheierea armistiţiului cu Marii Aliaţi şi, totodată, avea legături strânse cu Casa Regală, cu Regele în persoană. Pentru toate forţele, prezenţa lui Mihai I şi a Casei Regale în tabăra ostilă Mareşalului devenise nu numai un simbol, ci în perspectivă se dovedea de mare însemnătate, mai ales că, potrivit planurilor complotiştilor, se căzuse de acord ca, în debutul loviturii de stat, suveranul să-l convoace pe Antonescu la Palatul din Bucureşti şi să dispună arestarea lui dacă se mai opunea armistiţiului, iar, în continuare, în lipsa Conducătorului Statului şi a Comandantului de Căpetenie al Armatei, singur Regele, în calitatea-i de Cap al Oştirii47, fiind în măsură să se adreseze Ţării şi Armatei pentru a le comunica schimbarea şi a le chema la luptă, alături de Naţiunile Unite (în speţă, U.R.S.S.) şi împotriva Germaniei şi a ultimilor ei aliaţi! În etapa preliminară actului de la 23 august 1944 s-a dovedit inspirată constituirea şi acţiunea unei formaţiuni militare (C. Sănătescu, D. Dămăceanu, Emil Bodnăraş ş.a.), care, sub raportul tehnic, a definitivat preparativele concrete ale arestării Mareşalului şi echipei sale. Astfel, la 24 iulie 1944, echipa militară a complotiştilor, lipsită de „contribuţia" politicienilor, a pus la punct planul de acţiune cuprinzând problemele generale – politice şi speciale – şi cele tehnico-militare, iar *momentul acţiunii* a fost stabilit vag pentru ultima decadă a lunii august 1944. La 15 – 16 august, s-a stabilit lovitura *pentru 26 august 1944*, când, fiind într-o sâmbătă, se presupunea că Mareşalul Antonescu era mai lesne de atras în cursă, adică „convocat" la Palatul Regal din Bucureşti şi, potrivit soluţiei „optime", arestat, dacă s-ar fi împotrivit semnării armistiţiului cu Naţiunile Unite şi încetării imediate a războiului alături de Germania. Aşa după cum

se ştie, în funcţie de desfăşurarea evenimentelor interne şi internaţionale, cu prioritate a celor pe plan militar, ulterior, în prima parte a zilei de *23 august 1944*, a survenit devansarea loviturii de stat, de la 26 august 1944, cum se stabilise iniţial, chiar pentru după-amiaza zilei de 23 august 194448!…

Pentru evoluţia faptelor spre acest deznodământ, un aport important a revenit nu numai bulversărilor de pe teatrele de război europene (de pe frontul din Moldova îndeosebi), dar şi desfăşurărilor de pe tărâmul diplomatic, care, în esenţă, fac subiectul

46 *Ibidem*, *passim*.

47 Fundamentată prin Decretul-Regal nr. 3 027 din 7 septembrie 1940 (apud Mareşal Ion Antonescu, *Un ABC al anticomunismului românesc*, vol. I, ediţie Gh. Buzatu, Iaşi, Editura

Moldova48, 1992, p. 78, doc. nr. 32).

48 Detalii la Gh. Buzatu, Stela Cheptea… *Şi a fost 23 august* şi Robert Zidaru, *23 august 1944*: *Preliminarii şi desfăşurare*, în Gh. Buzatu, coord., *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, p. 248 – 288.

dezvăluirilor unor documente recent apărute49 Pentru moment, ne referim, în mod special, la contactele secrete vizând semnarea armistiţiului României antonesciene cu reprezentanţii Naţiunilor Unite, angajate progresiv în 1943 – 1944 de trimişii Mareşalului, cu delegaţii S.U.A., Marii Britanii şi U.R.S.S., la Cairo, Lisabona, Berna, Madrid, Ankara şi Stockholm50. La aceste negocieri au participat, cu acceptul Mareşalului, şi reprezentanţii declaraţi ori bănuiţi ai grupărilor politice opoziţioniste (în speţă, P.N.Ţ. şi P.N.L.) prezente în complot. Prezenţa lor a avut o dublă semnificaţie. În primul rând, aceştia, depăşindu-şi limitele mandatelor încredinţate de Antoneşti, au negociat cu prioritate *în numele opoziţiei* ori, dacă n-au reuşit să blocheze, pentru

motive lesne de bănuit, succesul eforturilor oficiale, cel puţin au realizat, în al doilea rând, să-i ţină la curent pe cei interesaţi în privinţa sorţii tratativelor. Ceea ce, în condiţiile date, ale izolării diplomatice internaţionale a României aflată în război, n-a fost puţin lucru. Dimpotrivă. Nu mai insistăm să subliniem, dintr-un alt punct de vedere, că, tot prin canalele Ministerului Afacerilor Străine, aceleaşi persoane (Grigore Niculescu-Buzeşti, Alexandru Cretzianu, George I. Duca. ş.a.) au stabilit şi întreţinut contacte cu reprezentanţii Naţiunilor Unite şi, mai mult decât atât, în perioada 20 – 23 august 1944, iau avertizat asupra evenimentului în perspectivă de la Bucureşti: demiterea lui Antonescu şi retragerea României din Axă51. Respectivele demersuri, netăgăduit, şi-au avut rostul şi locul lor pe lângă cancelariile diplomatice de la Londra şi Washington, dacă n-ar fi fost, în parte cel puţin, anihilate de contraofensiva ori de indiferenţa, frizând ostilitatea, a Kremlinului, convins că „opoziţia burgheză" din România, în preajma desprinderii Bucureştilor de Axă, miza excesiv pe Marea Britanie şi S.U.A., ceea ce, cu adevărat, era în contradicţie cu acordurile interaliate care prevedeau o „participare egală" la toate negocierile secrete cu sateliţii Germaniei. Nemulţumirea a devenit cu atât mai făţişă cu cât, după înţelegerea anglo-sovietică din iunie 1944, U.R.S.S.-ului i-a revenit „partea leului" în abordarea şi soluţionarea problemelor Europei Est-Centrale. Este bine stabilit că, în octombrie 1944, la Moscova, în urma negocierilor Churchill-Stalin, acordul amintit avea să fie desăvârşit, ceea ce pentru România şi vecinii săi a sporit riscul de-a trece de sub tutela celui de-al III-lea, prin acordul sau din indiferenţa Occidentului, în zona de dominaţie sovietică, altfel spus – în robia Kremlinului. Se profila un orizont sumbru, pentru „actorii" de la 23 august 1944 care *proiectaseră una şi câştigau cu totul altceva*. Grigore Niculescu-Buzeşti, cel care fusese în fond liderul

echipei de diplomaţi implicată în prepararea şi declanşarea actului de la 23 august 1944, va mărturisi, cu deplină sinceritate, într-o epistolă adresată la 7 martie 1949 colegului său Gheorghe Barbul, cunoscutul colaborator şi biograf al fostului Mareşal: *„În răsturnarea politicii noastre din august 1944 s-au reflectat un element de alegere şi unul de fatalitate. Alegerea nu a fost între regimul nazist şi cel comunist. Dacă chestiunea s-ar fi prezentat în acest mod, cred că toată lumea ar fi ales regimul nazist, căci nu poate fi nicio îndoială – nu exista o*

Cf. Gh. Buzatu, Dana Beldiman, *23 august 1939 – 23 august 1944*: *România şi proba bumerangului*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2003.

50 Vezi cele mai concludente informaţii referitoare la această problemă Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 august 1944 în context internaţional*, p. 210 – 285; Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, I, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1988, p.

229 – 3045.1

51 Vezi Gh. Buzatu şi colaboratori, *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I-II, Iaşi, Editura B.A.I., 1990, *passim*; Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1944*, p. 217 şi urm.

asemenea îndoială nici chiar în august 1944 – că regimul nazist ar fi fost cu mult mai suportabil decât cel comunist. În spiritul acelor care au contribuit la schimbarea politică, alegerea era între regimul nazist şi o şansă rezonabilă de libertate (subl. Gh. B.)” 52. Recunoaşterea lui Grigore Niculescu-Buzeşti, coroborată cu declaraţiile cunoscute ale lui Iuliu Maniu din septembrie-decembrie 1944 şi nenumărate alte documente, denotă în ce grad sau amploare complotiştii de la 23 august 1944 au ratat obiectivul vizat prin destituirea lui Antonescu, care a constituit *însăşi raţiunea* acţiunii lor, şi anume – în termenii dulci ai epistolarului – *„şansa*

rezonabilă de libertate”. Este categoric că, mizând pe… şansă, complotiştii au acţionat într-un fel în postura de sinucigaşi, de vreme ce, se cunoaşte mult prea bine, în locul unui regim de libertate aşteptat şi râvnit la Bucureşti s-a instalat regimul comunist, fabricat, exportat şi patronat de Moscova! Se adevereau, în acest fel, cuvintele lui I.V. Stalin expuse lui I.B. Tito, la Moscova, în aprilie 194553. De altfel, în condiţiile concrete create, n-a fost de mirare că majoritatea complotiştilor de la 23 august 1944 aveau să-şi găsească sfârşitul în cele mai cumplite condiţii (unii asasinaţi, în închisorile şi lagărele comuniste), alţii fiind nevoiţi să se expatrieze şi numai foarte puţini (Ioan de Mocsonyi-Styrcea, de exemplu) reuşind, după ani grei de detenţie, să ajungă în Vest. Sub acest aspect trebuie înţeleasă mărturisirea de o debordantă sinceritate a lui Grigore Niculescu-Buzeşti, unul dintre principalii „actori” ai loviturii de la 23 august 1944, că, dacă s-ar fi pus în discuţie o opţiune între regimul comunist şi cel nazist pentru etapa post-Antonescu, complotiştii ar fi rămas în băncile lor!!! Preferăm să nu insistăm, întrucât poveştile cu *dacă* nu-şi au rostul în reconstituirea faptelor istorice. În ceea ce-l priveşte însă pe Grigore Niculescu-Buzeşti este recomandabil să reţinem şi alte mărturii, de fel favorabile, asupra acţiunilor sale şi ale grupului ce-l reprezenta. Marele ziarist şi istoric care a fost Pamfil Şeicaru îi transmitea generalului N. Rădescu, la 14 octombrie 1948, din Palma de Malorca, unde emigrase, informaţii concrete despre complotul organizat la nivelul Ministerului Regal al Afacerilor Străine din Bucureşti în 1943 – 1944, din care a reieşit *„o scelerată conspiraţie de ambiţii disparate” 54*.

* * *

În răstimp, în nord-estul României, acolo unde în perioada aprilie-august 1944 cele două grupuri de armate care se înfruntau – Fronturile 2 şi 3 Ucrainene şi Grupul de

Armate „Ucraina de Sud” (în total, aproximativ 2.000.000 de oameni) – şi-au consolidat necontenit poziţiile, apropierea uraganului devenind iminentă. La 23 mai 1944, în şedinţa guvernului, Mareşalul Antonescu a subliniat cum că „pe front se prevede în curând dezlănţuirea furtunii”. General-colonel Hans Friessner, la puţin timp după ce preluase comanda Grupului de Armate „Ucraina de Sud” şi numai cu patru zile înaintea ofensivei sovietice în zonă, s-a declarat convins că sovieticii urmau să lovească între Prut şi Siret.

Liviu Vălenaş, *Mareşalul Ion Antonescu şi frontul secret. Convorbiri cu Gheorghe Barbul*, Bucureşti, Editura Vremea, 2001, p. 151.

53 Milovan Djilas*, întâlniri cu Stalin*, Craiova, Editura Europa, 1990, p. 74 – 75.

54 Hoover Institution on War, Revolution and Peace, Hoover Archives, Palo Alto, California, USA, fond G. Caranfil, box no. 1.

Şi, în adevăr, în zorii zilei de 20 august 1944, după succesele în serie repurtate de Armata Roşie în toate sectoarele Frontului de Est, pe „verigile” care legau ţinuturile Careliei de acelea ale Ucrainei apusene, Fronturile 2 şi 3 Ucrainene s-au pus în mişcare în cadrul operaţiunii Iaşi-Chişinău. A fost una dintre cele mai mari ofensive declanşate în cursul celui de-al doilea război mondial şi, în funcţie de rezultat, una „dintre cele mai reuşite” 55. Întrucât, avându-se în vedere că după numai trei zile s-a produs cotitura României în război, iar în zona Chişinăului Hitler a pierdut pentru a doua oară, şi atunci definitiv, Armata a 6-a germană, desfăşurările militare din zonă au deschis U.R.S.S.-ului „poarta Balcanilor” şi, nu mai puţin, a Europei Centrale. Totul a căpătat, în viziunea unuia dintre cei mai de seamă istorici militari ai veacului XX, l-am numit pe Basil Liddel Hart, proporţiile unui nou Stalingrad56.

Insuccesele trupelor germane şi române au fost rapide şi tulburătoare57. Între 20 şi 22 august 1944, Mareşalul însuşi s-a deplasat în zona frontului, la Bacău, la Comandamentul Armatei 4 române, ori la Tg. Ocna, la Statul Major al lui Friessner. Pericolul ce se profila asupra României era imens – tăvălugul sovietic ameninţa însăşi inima României, Capitala şi zona petroliferă, ambele de însemnătate vitală pentru continuarea războiului. Este adevărat că Mareşalul Antonescu mai dispunea de câţiva „aşi în manşetă" pentru a mai spera să răstoarne cumva cursul operaţiunilor militare, dar, în primul rând, nădăjduia să stăvilească ofensiva inamicului pe aliniamentul Focşani – Nămoloasa – Brăila. Dar, pentru aceasta, l-a avertizat Mareşalul pe Friessner, la 22 august 1944, se impunea ca, prin eforturi conjugate, trupele germane şi române să bareze înaintarea Fronturilor 2 şi 3 Ucrainene *înainte* ca ele să atingă faimoasa linie de apărare, pentru că, în caz contrar, România avea să fie „pierdută". Conducătorul statului român a dezvoltat un atac fulminant la adresa înaltului Comandament german în privinţa modului în care nu reuşise să organizeze apărarea României58, pentru ca, finalmente, să cuteze a prevedea cu deplină luciditate: „*… Fără Mareşalul Antonescu, România ar fi poate astăzi o jertfă a anarhiei şi a puterilor duşmane Germaniei „59*. Era însă, deja, prea târziu! Pe front, în zona Iaşilor sau în Basarabia, eşecurile se ţineau lanţ, iar la Bucureşti mecanismul loviturii de stat, stabilită – cum s-a menţionat – pentru data de 26 august 1944, stătea să fie declanşat. Au intervenit, în acele condiţii, o sumă de elemente, care, toate, au contribuit la dezamorsarea mecanismului, totul devenind *posibil*: situaţia şi apelurile disperate de pe front; decizia Mareşalului de a informa Berlinul, prin Clodius, în privinţa deciziei sale de-a se retrage din tabăra germană60 şi intenţia de-a se deplasa iarăşi pe front, începând cu după-amiaza zilei de 23 august, pentru a conduce personal

bătălia Moldovei, în speranţa de a opri la „porţile Focşanilor” trupele invadatoare sovietice, cu scopul de-a obţine condiţii mai bune de armistiţiu. Or, tocmai acest fapt, plecarea lui Antonescu din Bucureşti, a alertat pe complotişti, care şi aşa, după 20 august 1944.

55 Henri Michel, *La Seconde Guerre mondiale*, II, Paris, PUF, 1969, p. 209.

56 B.H. Liddell Hart, *History of the Second World War*, London, Cassell, 1971, p. 585.

57 Platon Chirnoagă, *Istoria politică şi militară a războiului României contra Rusiei Sovietice*. *22 iunie 1941 – 23 august 1944*, ediţia a IV-a, Iaşi, Editura Fides, 1998, p. 328 – 329.

58 *Ibidem*, p. 338 – 342.

59 *Ibidem*, p. 342.

60 Un element-cheie în viziunea lui V. Rădulescu-Pogoneanu pentru a-i impulsiona pe complotişti să acţioneze la 23 august 1944 (cf. Eugen Stănescu şi colab., *Alexandru Cretzianu*, p. 96).

deveniseră extrem de întreprinzători – conciliabule zilnice şi nocturne, multe cu participarea Regelui Mihai I, alertarea Marilor Aliaţi, mobilizarea echipelor pregătite pentru cazurile de „maximă urgenţă” etc. Confruntarea care se anunţa a antrenat forţele cele mai diverse: trupele străine de pe teritoriul naţional, germane sau sovietice, care, fiecare, din puncte de vedere total opuse, erau interesate în deznodământul dramei, străduindu-se, unii, s-o provoace ori, alţii, s-o... prevină. Mareşalul Antonescu şi oamenii săi, care, deja se pregăteau să iasă de pe scena istorică, nu-şi imaginau *cum*; complotiştii, precipitaţi să ocupe locurile rămase libere, deşi nu-şi dădeau prea bine seama *când* şi *în cel fel* se va produce revirimentul? Optimismul lor era molipsitor, cu toate că, la urma urmelor, acţiunea lor nu se baza pe forţele proprii, ci, cu

precădere, pe factorul surpriză sau pe bunăvoinţa Marilor Aliaţi… Oricare dintre complotişti era speriat să afle ce se întâmpla dacă factorii presupuşi nu ar fi jucat ori, mai cu seamă, dacă ar fi fost descoperiţi? Şi nu a lipsit mult să se întâmple chiar aşa ceva! Iată motivul pentru care actul de la 23 august 1944, de însemnătate substanţială pentru cauza Naţiunilor Unite în războiul contra Germaniei şi a ultimilor ei aliaţi, avea să devină, odată cu trecerea anilor, un serios motiv de remuşcări şi reproş, complotiştii trebuind, ei înşişi, să se explice dacă nu cumva ei planificaseră trădarea ţării sau n-au înlesnit instaurarea regimului comunist la Bucureşti?!

Cât îl priveşte pe Mareşalul Ion Antonescu, acesta, la „procesul” din mai 1946, a avut tăria să declare fără reticenţă şi fără regret:

„Se *va şti odată precum că ziua de 23 august EU am fixat-o în Istorie*! (*sub*\. Gh. B.)”.

* * *

Ajungem la episodul cardinal – arestarea Antoneştilor. După radiografia zilei de 23 august 1944, publicată în colaborare în anul 197961 şi după alte studii, bazate pe investigarea şi confruntarea memorialisticii şi declaraţiilor, pe coroborarea documentelor, încheierile ce se desprind sunt următoarele:

1) La 23 august 1944, în epicentrul evenimentului – arestarea Antoneştilor (la Palatul Regal din Calea Victoriei) s-au aflat cel puţin 30 de persoane, care, ulterior, au depus mărturii, verbal ori în scris62. Calitatea surselor, în funcţie şi de aceea a oamenilor, diferă şi, se înţelege, valoarea probelor este inegală. Un izvor (Ioan de Mocsonyi-Styrcea)

61 Vezi Gh. Buzatu şi colaboratori, *Istoria unei zile*, Iaşi, Editura Academiei, 1979 (extras).

62 Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la*

judecata istoriei, p. 274 – 278; Eftimie Ardeleanu, *Armata şi actul de la 23 august 1944*, în mss. (referat la doctorat, aprilie 2000); Alexandru Oşca, *Protagoniştii actului de la 23 august 1944*. *Destăinuiri contemporane*, în „Revista Istorică", Bucureşti, t. XV, nr. 5 – 6/2004, p. 27 – 42; Gh. Neacşu, ed., *23 august 1944 în arhivele comuniste*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 2000; general-maior M. Varia, *23 august 1944*. *Studiu*, Bucureşti, 1993 (xeros); relatarea generalului Aurel Aldea (editor Claudiu Secaşiu, revista „22", nr. 34/1998, p. 8 – 9); relatările lui Corneliu Coposu (apud Gh. Onişoru, *Instaurarea regimului comunist în România*, Bucureşti, 2002, p. 118 – 120) şi Gh. Brătianu (apud Gh. Buzatu, Claudiu Secaşiu, *Din arhiva istorică a României contemporane*, I, în „Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol»", Iaşi, t. XXII/2, 1985, p. 679 – 684; Traian Golea, *Actul de la 23 august 1944, văzut de Regela Mihai ca autor*. *Critici*: *Horia Sima*, *Pamfil Şeicaru*, *C.W. Forester*, Hallandale/Florida, Studii Istorice Româneşti, 2001.

este (asemenea personajului, care în 1947 – 1963 a răvăşit închisorile comuniste) execrabil, deci inutilizabil; altele sunt aproximative, atestând clar dorinţa autorilor de-a se propulsa tardive pe roluri marcante în desfăşurarea faptelor (în ordine, D. Dămăceanu, Emilian Ionescu, C. Sănătescu, aşadar, toţi militari); nu lipsesc probele dezinhibate (Lucreţiu Pătrăşcanu, Bellu Zilber), nici cele dezlânate (Emil Bodnăraş, C. Agiu), după cum nici altele fardate şi voit studiate (Regele Mihai, diplomaţii de la Curte). În categoria, rară, a mărturiilor sistematice şi precise le includem pe cele datorate lui Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gh. I. Brătianu, Mihai Antonescu, Gheorghe Barbul, Grigore Gafencu şi Eugen Cristescu, iar în cea de excepţie, cuprinzând relatări şi declaraţii prompte şi exacte, unele chiar adnotate (chiar dacă în închisoare), care rezistă tuturor confruntărilor, se înscriu toate

materialele ce poartă girul Mareşalului Antonescu. Faptul nu este întâmplător, de vreme ce, în 1944 – 1946, era cel dintâi interesat de aflarea şi stabilirea adevărului. Este un element remarcabil, care recomandă precis sursele fudamentale, de la care trebuie să pornim şi la care să revenim în analize.

Dintre documentele ce poartă semnătura Mareşalului, distingem trei de o valoare excepţională:

— Documentul intitulat *însemnări din celulă*, aşternute într-o agendă din 1930 a Regelui Carol II, chiar în seara demiterii (aprox. Între orele 21 şi 23), după ce Mareşalul şi Mihai Antonescu au fost încuiaţi în aşa-zisa cameră-safă a Casei Noi. Documentul, ţinut ascuns vreme de decenii, a fost scos la lumină, în 1980, de către Gh. Teodorescu (fost în garda Palatului) şi se păstrează în original.

— Detaliile furnizate de I. Antonescu în cursul interogatoriilor conduse de Avram Bunaciu, la 15 şi 20 aprilie 1946, în cadrul pregătirii procesului „marii trădări naţionale" din 6 – 17 mai 1946. De reţinut că ex-Mareşalul a revăzut şi corectat, cu acribie… ştiinţifică, toate filele dactilografiate ale interogatoriilor şi, în unele cazuri, nemulţumit, a solicitat să fie re-audiat! Aşa s-a întâmplat cu textul primei audieri pe tema 23 august 1944, când pe marginea interogatoriului din 15 aprilie 1946 a consemnat:

„Declaraţiile [mele] *nu sunt înregistrate total şi nici în propriile fraze* [exact]. *De aceea apar atât de incoerente. Mareşal Antonescu'66*.

În consecinţă, Avram Bunaciu l-a chemat pe deţinut la un nou interogatoriu, la 20 aprilie 1946, din care extragem acest fragment, care, juxtapus textului amintit al *însemnărilor din celulă*, ne oferă, fără discuţie, descrierea cea mai completă şi veridică, exactă a desfăşurării audienţei istorice de la Palat din 23 august 1944 (aproximativ între orele 15, 15 şi 17, 30) 64. Să parcurgem

şi acest text:

„[…] *Mergând la Palat* [în după-amiaza de 23.8.1944], *l-am găsit pe culoare pe dl. Mihai Antonescu şi am mers împreună la Rege. Am văzut în curte tancurile pe care mi le ceruse să se apere de nemţi. Ţevile erau îndreptate spre casă. Atunci, în faţa lui Mihai Antonescu şi Sănătescu, i-am spus că nu mai e nimic de făcut şi că aşteptăm numai un răspuns de la dl. clodius şi scrisoarea partidelor politice. Sănătescu se scoală şi spuse*: «*Vi le aduc eu*». *Regele a ieşit din cameră şi după o jumătate de ceas să reîntors cu un pluton de soldaţi din garda Palatului5 cu revolverele în mână. Surprins, am spus*: «*Ce înseamnă aceasta, Majestate*?». *În timpul acesta m-a luat de*

64 Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, vol. 44, f. 108.

64 Cf. şi relatarea lui Ion Mihalache, după declaraţia lui Eugen Cristescu din 14 aprilie 1946 (apud *Cartea Albă a Securităţii*, I, p. 259).

65 Adăugat de ex-Mareşal în text.

coate un maior [Anton Dumitrescu] *pe care l-am făcut «mişel». Lui Sănătescu i-am spus*: «*Nu ţi-e ruşine, dumitale, om bătrân, să-l puie pe Rege, un copil, să facă astfel de lucruri neuzitate*?». *După ce Sănătescu mi-a spus*: «*Sunteţi arestat fiindcă nu aţi vrut să faceţi armistiţiu*» *şi i-am răspuns «Cum îndrăzneşti să afirmi că nu am vrut să fac armistiţiu*?», *Regele a trecut în altă cameră. După aceasta Sănătescu a făcut semn soldaţilor să ne scoată* [din „Salonul Galben”]. *Am fost băgaţi într-o casă de fier în care-şi ţinea (presupun) d-na Lupescu bijuteriile. Era o încăpere mică, lipsită de fereastră, fără scaune. Am stat până la 4, când a venit dl. «Ceauşu» 66 care ne-a dus într-o casă de la periferie* [în Bucureşti] *unde am stat 8 zile* [până 30 august 1944], *când ruşii ne-au ridicat şi dus la Moscov*a’ *67*.

Ce se desprinde, în mod sigur, din textul de mai sus, care repetăm, trebuie coroborat cu *însemnările din* celulă ale Mareşalului68, precum şi cu alte mărturii69?

66 Emil Bodnăraş.

67 Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 44, f. 169 – 170; cf. şi *Procesul Mareşalului Antonescu*, vol. 3, editor Marcel-Dumitru Ciucă, Bucureşti, 1998, p. 444 – 445.

68 Anexate prezentului capitol.

69 Revenim asupra dezvăluirilor pe care Ion Mihalache, indicând drept sursă pe Iuliu Maniu, le-a făcut la 28 august 1944 lui Eugen Cristescu: *„... însuşi Mihalache a fost surprins de întorsătura lucrurilor şi ştia de la Maniu următoarle amănunte*: *că M.S. Regele a chema întâi pe Mihai Antonescu şi, după aceea, a pus pe Mihai Antonescu să-l cheme pe Mareşal. După o discuţie asupra situaţiei, l-a întrebat pe Mareşal*: «*Ce ai de gând să faci*?» *Şi Mareşalul i-a spus că a luat contact cu Mihalache şi cu Gheorghe Brătianu, că a făcut arnajementul care l-am arătat mai sus, că în trei zile va semna armistiţiul şi, în acest scop, Mihai Antonescu e pregătit să plece la Cairo. Că M.S. Regele a spus Mareşalului că e târziu în trei zile ca să se încheie armistiţiul, dat fiind situaţia gravă a frontului, şi că, dacă nu-l încheie Mareşalul Antonescu repede, atunci M.S. Regele are soluţia ca să se încheie imediat armistiţiul. Aci s-a început o discuţie enervantă, între M.S. Regele şi Mareşalul Antonescu. Mareşalul i-a spus*: «*Majestatea Voastră n-are puterea politică în mâna sa. Aceste puteri sunt lăsate prin decret de tatăl Maiestăţii Voastre mie şi aceste puteri mi-au fost întărite mie, prin cele două plebiscite, pentru care am cerut confirmarea din partea poporului a actelor politice pe care le-am făcut*». *Discuţia a mers din ce în ce mai enervantă, până când M.S. l-a trecut pe Mareşal într-o altă cameră, să aştepte, şi atunci a chemat pe Sănătescu, cu care avea deja formula complet aranjată, a schimbat guvernul, s-a hotărât să dea*

comunicatul prin radio, pentru încetarea luptelor şi au urmat tot lucrurile cunoscute. Pe dl Mihalache l-am întrebat: «*Cum, dacă v-aţi înţeles cu toţii aşa şi dacă Mareşalul mi-a spus că s-a înţeles cu Gheorghe Brătianu, cum s-au învârtit lucrurile că M.S. s-a supărat şi a pornit singur să facă, fără Mareşalul Antonescu, armistiţiul*?». Dl *Mihalache mi-a răspuns că nu ştie pozitiv cum a relatat Gh. Brătianu conversaţia sa cu Mareşalul Antonescu şi că el crede că Gheorghe Brătianu a acela care, prin modul cum a expus lucrurile, s-a tras concluzia că Mareşalul nu ar vrea să încheie armistiţiul, până nu va aviza şi pe Hitler. Că Gh. Brătianu a cerut Mareşalului, în acelaşi timp, şi o schimbare a guvernului, iar Mareşalul a răspuns*: «*Aceasta o vom face după încheierea armistiţiului. Nu e vreme acum pentru schimbare de guvern. O vom face ceva mai târziu*» *şi că, din relatarea acestor fapte, Maniu, Dinu Brătianu şi, probabil, şi Regele au tras concluzia că Mareşalul Antonescu nu vrea să încheie armistiţiul imediat şi de aceea a trecut M.S. Regele, personal, împreună cu Sănătescu şi ofieţerii care-l avea fixaţi dinainte, la darea comunicatul pentru încetarea luptei şi la schimbarea guvernului*. „(declaraţia lui Eugen Cristescu din 14 aprilie 1946, în *Cartea Albă a Securităţii*, I, 23 august 1944 – 30 august 1948, editor Mihai Pelin, Bucureşti, 1997, p. 259).

Neputând cuprinde totul, vom proceda selectiv, reţinând esenţialul, surprinzând mobilul faptelor întâmplate:

a) În 22 – 23 august 1944, Antonescu luase ferm decizia de-a încheia Armistiţiul cu Naţiunile Unite, lucru comunicat şi, deci, bine cunoscut complotiştilor.

b) I. Antonescu fusese rugat de fruntaşii partidelor istorice (Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, I. Mihalache, Gh. I. Brătianu, C. Titel Petrescu) să conducă el operaţiunea de semnare a armistiţiului.

c) Mareşalul fusese ferm convins până atunci că

retragerea României din *Axă* şi semnarea armistiţiului trebuiau realizate numai după avertizarea lui Hitler. De altfel, în seara de 22 august, revenind de pe frontul din Moldova, el i-a exprimat precis lui Carl Clodius, pe care l-a primit la Preşedinţia Consiliului de Miniştri din Bucureşti, intenţia ca România să se desprindă de *Axă*, precizându-i că mai aştepta răspunsul Berlinului încă 24 de ore, până la 24 august 1944, orele 18,00. Dar, în clipa în care, la Snagov, în 23 august 1944, aproximativ la ora 11,00, Ion Antonescu a căzut la înţelegere cu Gh. I. Brătianu, în prezenţa lui Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi titularul Externelor, ca istoricul să-i aducă o „scrisoare de garanţie" semnată de liderii istorici în sensul că ei erau de acord cu condiţiile armistiţiului (cedarea provinciilor istorice din Est în folosul U.R.S.S., despăgubirile de război etc.), din acel moment, aşadar, Mareşalul s-a declarat dispus să nu mai aştepte „acordul" lui Hitler.

d) De „scrisoarea de garanţie", Antonescu avea nevoie la vizita anunţată telefonic de la Snagov Palatului Regal pentru ora 15,00, de faţă fiind chiar Gh. I. Brătianu. La rândul său, istoricul se angajase ferm să aducă documentul până la ora 15,00 dar, nefiind posibil, s-a deplasat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri din Bucureşti, în jurul orei 15,00, pentru a-i face cunoscut lui Mihai Antonescu acordul deplin al liderilor istorici, urmând să prezinte „scrisoarea de garanţie" în cursul serii, pentru a fi difuzată prin radio. Putem presupune că Mihai Antonescu nu l-a înştiinţat imediat pe Mareşal asupra acestei comunicări, dat fiind, probabil că avea s-o facă la Palat, unde aveau să se întâlnească în minutele următoare la Rege, unul (Mihai Antonescu) ajungând mai devreme, iar celălalt (Ion Antonescu) cu oarecare întârziere. Ne conducem după condica de audienţe la Rege, aflată în păstrare la Biblioteca Academiei Române, unde se

menţionează „intrările” la Palat: Mihai Antonescu – ora 15,00, Ion Antonescu – ora 16, 15.

e) Mihai Antonescu, care, înainte de sosirea Mareşalului, s-a întâlnit cu Regele şi generalul Constantin Sănătescu preţ de 20 minute, le-a expus această „desfăşurare de forţe”, precum şi intenţia de-a pleca cu avionul la Ankara pentru a negocia cu Aliaţii, mai ales că în 22 – 23 august 1944 făcuse patru intervenţii diplomatice oficiale şi urgente prin Ankara70.

f) Regele l-a rugat pe ministrul de Externe să rămână la Palat, urmând a reveni odată cu Mareşalul, când acesta avea să ajungă în Calea Victoriei.

g) Această pauză, de numai 30 de minute şi care s-a ivit întâmplător, avea să le fie fatală Antoneştilor, dar iată cum şi de ce:

— Suveranul, reîntâlnindu-se în răstimpul cu colaboratorii săi, în biroul regal de lucru din Casa Nouă, situat vizavi de Salonul Galben, unde aveau să fie primiţi şi arestaţi Antoneştii, a fost sfătuit de complotişti să-l preseze pe Mareşal să semneze imediat armistiţiul.

70 Vezi mai jos, în acest capitol.

— Este posibil ca Mihai Antonescu să nu-l fi înştiinţat pe Ion Antonescu de acordul

71

verbal adus de Gh. I. Brătianu la Preşedinţie înainte de ora 15,00, deşi nu credem71. Admiţând că l-a înştiinţat, Mareşalul mai mult ca sigur a apreciat gestul ca insuficient şi, de aceea, în cursul ultimei audienţe la Rege, nici nu l-a avut – după cum deducem din *însemnările din celulă* – în consideraţie. Numai aşa se explică cum, venit pentru a discuta soluţia Armistiţiului, Mareşalul a respins sugestiile şi solicitările presante ale Regelui în direcţia unui armistiţiu imediat. În plus, Antonescu venise la Rege ca să-l informeze, iar nu să-i raporteze ori să realizeze ceva (armistiţiul!) împreună. Înainte de orice, Mareşalul nu era

omul – nici chiar în acele momente cruciale – care să asculte recomandările Suveranului, un „copil”, cum l-a calificat de altfel în cursul întrevederii, iar aceasta pentru că în problema armistiţiului Conducătorul avea deja planul său şi n-a admis sugestiile venindu-i din partea „cuibului de vipere” de la Palat.

h) Din aceste contradicţii şi neînţelegeri avea să rezulte, puţin după ora 17,00, respingerea de către Mareşal a sugestiilor Regelui, iar, finalmente, arestarea Antoneştilor!

I) Care era deosebirea de soluţii între cele două tabere – complotişti şi victimele posibile ale inversării de situaţii? Una enormă, şi anume:

— Regele şi echipa sa apreciau că era suficient să se anunţe arestarea Antoneştilor şi întoarcerea armelor, pentru ca Aliaţii – iluzie deşartă – să se grăbească să ofere României Armistiţiul, şi încă în cele mai bune condiţii! Or, se cunoaşte prea bine, nu avea să fie aşa. N-a fost admis niciun Armistiţiu, iar presa internaţională („Times”, „New York Times” ş.a.) de a doua zi s-a precipitat a vorbi despre capitularea României72, care, efectiv, se produsese.

— I. Antonescu urmărea, dimpotrivă, ca să se încheie efectiv un Armistiţiu, pentru un anume segment al frontului, şi ale cărui consecinţe, mult mai favorabile decât ale unei capitulări de genul celei menţionate, ar fi fost incontestabil pozitive!

În aceasta a constat esenţa faptelor desfăşurate. Imediat, trupele sovietice au ocupat România, ele fiind literalmente „aduse”, iar guvernul Constantin Sănătescu, tocmai instalat, surprins şi dezamăgit, avea să protesteze cel dintâi împotriva situaţiei intervenite. Efectele loviturii de stat, departe de-a fi fost „roze”, începură să se repercuteze chiar împotriva complotiştilor şi, în perioada imediat următoare, deopotrivă cei victorioşi şi cei învinşi la 23 august 1944, aveau să suporte din plin consecinţele de

cataclism ale unui act istoric înfăptuit în pripă şi prost conceput. Era, poate, răzbunarea istoriei, la care aveau să se refere Ion Antonescu, în detenţie la Moscova ori la Bucureşti (1944 – 1946)? Sau, după cum au întrevăzut victimele complotului, „blestemul Mareşalului”?! Nu ştim, cu toate că legătura nu era una fantezistă…

* * *

Ajunşi cu expunerea faptelor în seara de 23 august 1944, se impun câteva întrebări retorice, absolute necesare pentru formularea concluziilor:

71 În varianta I a interogatoriului din 20 aprilie 1946, Ion Antonescu a tăiat fraza următoare privind promisiunea lui Gh. I. Brătianu de-a reveni cu „scrisoarea de garanţie”: „N-a sosit nici el [Gh. I. Brătianu], nici Mihalache până la ora 3, când aveam audienţă la Rege”.

(Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 36, f. 84 – 85).

72 Vezi Gh. Buzatu, ed., *Românii în istoria universală*, vol. II/2, Iaşi, 1988, *passim*.

— La 23 august 1944, după orele 22,00, românii şi-au manifestat bucuria pentru sfârşitul războiului, prăbuşirea dictaturii şi instalarea păcii. Din toate, n-a fost niciuna, în afară de tragedia României, în curs de amplificare în ceasurile şi în zilele următoare!

— Nu s-a documentat suficient, cu aplicaţie specială la România, rostul formulei „capitulării necondiţionate” în condiţiile prezenţei Bucureştilor în *Axă* până la 23 august 1944.

— Războiul din Est, căruia i s-a pus capăt la 23 august 1944, nu încetase, totuşi, a fi fost – până în ultima secundă – unul just şi naţional. Este dificil a calcula de câte ori „Eliberatorul” de după 23 august 1944, deşi admis în rândurile Naţiunilor Unite, era un agresor recidivist faţă de România şi din punctul de vedere al dreptului internaţional.

— În sfârşit, o acţiune precum cea înfăptuită la 23

august 1944, fiind complot, nu putea fi şi naţională. Pe deasupra, în negocierile preliminare de armistiţiu s-au ciocnit toate grupurile şi grupuleţele, toate punctele de vedere, iar Iuliu Maniu, Regele şi guvernul, faţă cu asaltul intern şi extern comunist, numai aparent s-au bucurat de credit şi autoritate. În atare condiţii numai, clasa politică din România n-a fost capabilă să realizeze o retragere a ţării din conflagraţie după exemplul Finlandei. Cei care au beneficiat de această situaţie au fost, în rândul întâi, Marii Aliaţi în general, Stalin în special.

— Foarte bine, se va spune, întrucât în politică scopul scuză mijloacele. Acestea fiind repudiate numai după ani şi ani, atunci când vin istoricii să le descopere şi să le condamne… Astfel, trebuie să fim în acord cu neîntrecutul N. Iorga, şi anume istoria este numai într-un sens, moral, un tribunal.

* * *

De mai multe decenii, în mod concret de la terminarea celui de-al doilea război mondial încoace, dacă nu cumva din anul imediat precedent, deci de îndată după lovitura de stat de la 23 august 1944, istorici şi publicişti, comentatori militari şi politici, cunoscuţi politicieni şi diplomaţi, martori şi acuzatori la „procesul” din mai 1946 al echipei guvernamentale care a condus România între 1940 şi 1944 au susţinut, cu orice prilej şi pe un ton hotărât, în temeiul unor argumente şi documente, multe considerate. irefutabile, cum că Mareşalul Ion Antonescu şi colaboratorul său principal, Mihai Antonescu, vicepreşedintele cabinetului şi ministrul Afacerilor Străine, ar fi respins – categoric şi sistematic – orice dialog serios, constructiv cu delegaţii Marilor Puteri ale Naţiunilor Unite, în frunte cu S.U.A., U.R.S.S. şi Marea Britanie. Angajate cu scopul dea obţine ieşirea ţării din tabăra *Axei*, patronată de Germania, pe calea armistiţiului. Nu au fost luate în consideraţie nici intensele negocieri de pace

separată din 1942 – 1944, nici misiunile speciale încredinţate unor soli tainici (Barbu Ştirbey ş.a.), nici rosturile unor diplomaţi (Al. Cretzianu, George I. Duca ş.a.), nici demersurile de la Bucureşti din ultimele zile şi ore de „dinaintea furtunii", adică de la 20 – 23 august 1944, totul, dar absolut totul, a fost astfel construit ca echipa Mareşalului să fie acuzată, o dată în plus, pentru ignorarea realităţilor îngrozitoare ale ţării, din dorinţa de a. sluji Germania şi pe Adolf Hitler „până la capăt", chiar cu preţul catastrofei României. Semnale de pace specifice, între care un document şi un episod inventate (telegrama „personală" adresată Mareşalului personal de către Stalin!), au fost folosite tot împotrivă.

73

Documentele73 ne îngăduie însă abordarea istoriei diplomatice sub noi unghiuri, permiţând interpretări şi concluzii complet diferite de acelea la modă. Cele mai multe dintre aceste documentele provin fie din inepuizabilele fondurile diplomatice britanice74, fie din fondul constituit după război de un fost colaborator al Ministerului Afacerilor Străine din Bucureşti, D.G. Popescu, care, după Conferinţa Păcii de la Paris din 1946, s-a decis să rămână în Occident. El a încredinţat ulterior spre păstrare copiile după originalele unor documente diplomatice esenţiale din arhiva MAS celebrei Fundaţii internaţionale *Hoover Institution on War, Revolution, and Peace*. *Hoover* Institution *Archives* de pe lângă (nu mai puţin celebra) Stanford University din Palo Alto, California, Statele Unite ale Americii. În cursul cercetărilor noastre din 1980, 1986 şi 1987, le-am descoperit şi cercetat în fondul respectiv. Documentele din acest fond, coroborate cu informaţiile desprinse din arhivele diplomatice britanice şi române, întregesc în chip fericit datele deja cunoscute din colecţiile oficiale editate în S.U.A. referitoare la un episod marcant, care a provocat şi se menţine în atenţia

istoricilor. Facem referire la acţiunile României antonesciene în perspectiva loviturii de la 23 august 1944. Astfel, s-a afirmat şi se susţine cum că guvernul Ion Antonescu nu ar fi admis, nici în faţa dezastrului de pe Frontul din Moldova din 20 – 22 august 1944, să facă vreun pas în direcţia Armistiţiului cu Aliaţii. Declaraţia făcută de Mareşal Regelui Mihai I, în cursul ultimei audienţe din după-amiaza lui 23 august 1944, când a respins îndemnul suveranului de-a se înţelege cu Naţiunile Unite, este luată ca atare. N-au contat stăruinţele şi motivaţiile Mareşalului sau ale lui Mihai Antonescu, care, după ce la 22 – 23 august

75

1944 avuseseră iniţiative serioase în această direcţie75, au cerut timp pentru a se aştepta rezultatele eforturilor. Dar – persistă cei neîncrezători – *au existat realmente asemenea demersuri*? iar răspunsurile oferite sunt, cel mai adesea, negative. Iată însă că documente recent editate infirmă asemenea opinii. Aşa, de exemplu, telegrama fulger nr. 1 386, expediată de ambasadorul britanic la Ankara, Sir H. Knatchbull-Hugessen, la 23 august 1944, ora 3, 26 p.m., deci aproximativ cu o oră înaintea audienţei decisive (şi ultime) a Antoneştilor la Regele Mihai, subliniază că diplomatul fusese convocat de premierul Turciei pentru a-i fi transmis mesajul recepţionat de la reprezentantul turc din Bucureşti. Este bine să reţinem că, deopotrivă cu Knatchbull-Hugessen, premierul turc i-a informat pe ambasadorii S.U.A. şi U.R.S.S. la Ankara. Care era însă conţinutul mesajului din Bucureşti? Reprezentantul turc în România fusese chemat de Mihai Antonescu, vicepreşedintele cabinetului şi ministrul de Externe al României, care, ţinând seama de situaţia „foarte gravă” de pe Frontul din Moldova, decisese, „cu asentimentul

73 Cf. Gh. Buzatu, Dana Beldiman, op. cit., *passim*.

74 Great Britain, Public Record Office, London – Kew Gardens, Foreign Office – 371.

75 Facem trimitere la ofertele prin intermediul Turciei (vezi în special Arh. M.A.E., fond T. 1, Ankara, vol. 3, filele 113 – 114 – M. Antonescu către Legaţia din Ankara, 22.8.1944; *Ibidem*, f. 115 – telegrama nr. 4 097 din 22.8.1944 a lui M. Antonescu către Al. Cretzianu; *Ibidem*, f. 120 – telegrama „strict secretă" a lui M. Antonescu către Al. Cretzianu, 23.8.1944) ori la delegarea unor negociatori în capitalele neutre (cf. Gh. Buzatu şi colaboratori, eds., *Mareşalul Antonescu în faţa istoriei*, I, Iaşi, Editura B.A.I., 1990; Gh. Zaharia şi colaboratori, eds., *Istoria P.C.R. Sinteză. Documentar*, vol. 5, Bucureşti, f.a.). Referitor la demersurile lui Mihai Antonescu din 22 – 23 august 1944 prin Ankara vezi detalii în capitolul precedent, precum şi la Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, I, p. 247.

Mareşalului, al Regelui şi al şefilor tuturor partidelor de opoziţie" 76, să propună negocieri de armistiţiu Naţiunilor Unite. Se aştepta, pentru următoarele 24 de ore, răspunsul guvernelor de la Londra şi de la Washington în privinţa iniţiativei Bucureştilor. Dar este preferabil să luăm cunoştinţă de textul integral al notei ministrului turc la Bucureşti destinat Ankarei77:

„[…] *2. Am fost la Preşedintele Consiliului78. Situaţia este foarte gravă. În două zile, ruşii vor fi ocupat Basarabia. Înaintează şi în alte ţări. Poate Turcia media între noi şi armatele anglo-americane beligerante? Am asentimentul Mareşalului, al Regelui şi al şefilor tuturor partidelor de opoziţie. Rog un răspuns în 24 de ore din partea Guvernelor britanic şi al Statelor Unite la următoarele probleme*:

a. Vom trimite un delegat român la Moscova pentru încheierea unui armistiţiu;

b. Vom intra în contact cu ruşii şi anglo-americanii: *în*

acelaşi timp pentru a fixa condiţiile armistiţiului;

c. *Vom discuta condiţiile la Cairo cu Aliaţii*;

d. *Preşedintele Consiliului României doreşte să ştie care dintre aceste trei alternative ar fi preferată de anglo-americani*.

(*Sfârşeşte*).

3. *Preşedintele Consiliului Turciei* – încheia ambasadorul britanic în Turcia – *m-a informat pe mine, pe ambasadorul sovietic şi îl informează pe reprezentantul Statelor*

Unite [.] *79*.

Telegrama lui Knatchbull-Hugessen a fost primită la Londra tot în cursul zilei de 23 august, la ora 4, 35 pm, iar *Foreign Office-ul* s-a hotărât, fără întârziere, să dea curs mesajului. Iată cuprinsul memorandumului redactat pentru uzul intern al departamentului:

„Rog vedeţi această copie preliminară a unei telegrame fulger de la Ankara conţinând o ofertă de pace din partea Mareşalului Antonescu80. Formularea din telegramă este foarte obscură şi nu-mi pot da seama ce înseamnă sugestia ca Turcia să medieze între români şi «armatele anglo-americane beligerante». Antonescu voia un răspuns în 24 de ore de la Guvernele britanic şi american, nemenţionând însă Guvernul sovietic, deşi este gata în aparenţă să trimită un delegat român la Moscova pentru încheierea unui Armistiţiu. Dacă noi şi americanii răspundem în sensul că românii trebuie să trimită un delegat la Moscova pentru încheierea unui Armistiţiu, românii ar putea crede că noi şi americanii ne dezinteresăm de acea ţară şi ar putea prefera să continue lupta decât să se predea ruşilor.

Dar, din cele trei alternative, cel mai bine ar fi, evident, ca românii să trimită un delegat la Moscova, unde ambasadorii britanic şi american să poată participa la negocieri. Am putea să-i anunţăm pe români că noi şi

americanii vom lua parte la negocieri.

Proiecte de telegrame către Moscova şi Washington.

76 Excluzându-l pe Ion Antonescu, toate celelalte referinţe erau inexacte.

77 PRO, FO – 371/44005; Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945*, p.

217.78

78 Mihai Antonescu, ministrul Afacerilor Străine şi vicepreşedintele Consiliului de Miniştri.

70 PRO, FO – 371/44005.

80 Referire la demersurile lui Mihai Antonescu, prin intermediul Turciei, din zilele de 22

şi 23 august 1944.

23 august 1944" 8.

Pe atunci, la Londra încă nu se aflase de evenimentele de la Bucureşti, respectiv de arestarea Mareşalului şi demiterea guvernului său. După cum se vede, consilierii *Foreign Office*-ului care au examinat şi comentat telegrama lui Knatchbull-Hugessen82 au trecut la fapte, astfel că, la începutul zilei de 24 august 1944, între orele 12, 30 şi 12, 40, au pornit spre Washington şi Moscova telegramele nr. 7 47983 şi, respectiv, 2 64684. Ambasadele Majestăţii Sale din S.U.A. şi U.R.S.S. fură instruite să reacţioneze „imediat", pentru a se afla poziţia Administraţiei Roosevelt85 şi a guvernului sovietic faţă de demersul lui Mihai Antonescu. Sugerându-se că, în situaţia în care propunerea Bucureştilor de a trimite un emisar la Moscova ar fi fost agreată, la negocieri trebuiau să se ralieze şi ambasadorii S.U.A. şi Marii Britanii din U.R.S.S., *Foreign Office*-ul insista să afle imediat poziţia Kremlinului la oferta românească, iar, în caz afirmativ, ambasadorul sovietic de la Ankara să fie înştiinţat, astfel ca Knatchbull-Hugessen să-l abordeze fără amânare pe premierul Turciei86, pentru a se putea răspunde grabnic iniţiativei Bucureştilor. Schimbul de telegrame pe traseul Ankara –

Londra – Washington

— Moscova pe tema demersului lui Mihai Antonescu va continua, până când avea să se constate că, în urma loviturii de stat de la Bucureşti, problema nu mai era de actualitate.

Demersul diplomatic final al lui Mihai Antonescu a fost însă contrabalansat nu numai de desfăşurarea evenimentelor, ci şi faptul că, din clipa în care captase atenţia capitalelor menţionate, el era deja virusat de un alt mesaj sosit tot de la Bucureşti. Mesajul, neoficial, fusese semnat Iuliu Maniu87, fiind emis în premieră la 19 august 1944, apoi reînnoit şi receptat de ministrul român la Ankara, Al. Cretzianu, care i-a asigurat cea mai bună difuzare. Se aducea la cunoştinţă – după cum transmitea însărcinatul cu afaceri american pe lângă guvernul iugoslav de la Cairo, Shantz, la 23 august 1944, la ora 7 p.m.

— Că opoziţia din România se decisese „să treacă la acţiune" pentru data de 26 august

88

1944. Ziua de 26 august 1944 n-a rămas în atenţia marilor capitale decât câteva ceasuri, întrucât, în cursul nopţii de 23 – 24 august 1944, s-a constat că lovitura de stat reuşise… A fost rândul ei să capteze atenţia, astfel că demersul lui Mihai Antonescu a trecut rapid la

89

Capitolul *file de istorie*. Din moment ce Marile Puteri au acceptat să trateze cu noile autorităţi de la Bucureşti, favorabile Armistiţiului şi dispuse să întoarcă armele împotriva Reichului nazist şi a ultimilor lui aliaţi, intervenea un motiv în plus pentru ca iniţiativa

81 PRO, FO371/44005; Gh. Buzatu, *România şi războiul mondial din 1939 – 1945*, p. 219, doc. nr. 3.

82 *Ibidem*.

83 *Ibidem*; Gh. Buzatu, op. cit., *p*. 220, document nr.

4.

85 PRO, FO371/44005; Gh. Buzatu, op. cit., p. 220 – 221, document nr. 5.

85 În mod practic, Ambasada britanică va înainta Departamentului de Stat al S.U.A. un memorandum la 24 august 1944 (PRO, FO – 371/44005; Gh. Buzatu, op. cit., p. 237, doc. nr. 21.) S-a primit replica Departamentului de Stat la 25 august 1944 (PRO, FO – 371/44005; Gh. Buzatu, op. cit., p. 237, document nr. 21), care insista că, după răsturnările de la Bucureşti, „s-ar putea ca guvernul Antonescu să nu mai fie în măsură de a îndeplini termenii propuşi". Ceea ce era cu totul întemeiat.

86 PRO, FO – 371/44005.88 PRO, FO – 371/44005.

88 Gh. Buzatu, op. cit., p. 221, document nr. 6.

89 *Ibidem*.

Antoneştilor să fie – şi a fost! – definitiv înmormântată. Ea era destinată a îmbogăţi inventarul aprigelor controverse istorice.

* * *

Insistând asupra actului de la 23 august 1944, trebuie, inevitabil, să facem eforturi pentru a evita falsa înţelegere şi interpretare a faptelor, semnificaţia lor şi, drept urmare, consecinţele lor reale, pe plan intern şi internaţional. Astfel, în vreme ce prestigiosul cotidian nord-american „The New York Times" includea cotitura din 23 august 1944 a Bucureştilor în războiul mondial în clasa „evenimentelor hotărâtoare" ale conflagraţiei, Hitler, pe deplin realist, primindu-l la 18 septembrie 1944, la Cartierul General de la Rastenburg, pe Anté Pavelić, şeful statului marionetă croat, i-a vorbit despre cele trei „crize" în urma cărora nu mai credea că Germania mai putea să-şi revină pe planul militar: neputinţa de-a preîntâmpina debarcarea în Normandia la 6 iunie 1944, prăbuşirea Grupului de Armate german „Centru" în Polonia şi „trădarea" României90. Adevărul despre ceea ce s-a

petrecut nu-l vom afla recurgând la formule artificiale. Evenimentele au survenit într-un context specific în care ulterior şi Mareşalul Antonescu a pretins un „rol”, pretinzând cum că el le-ar fi”. provocat”. De asemenea, s-a vorbit şi se insistă asupra devansării loviturii de stat de la 26 august la 23 august 1944, asupra implicării generalilor şi diplomaţilor în complotul anti-antonescian, dar, în chip miraculos, nimeni n-a pronunţat deschis cuvântul adecvat: trădare! Problema se pune însă astăzi91. S-a considerat, probabil, că trădarea, necesară şi efectivă, n-ar fi fost tocmai. elegantă? Ar fi fost lipsit de gust şi chiar deplasat ca grupul de diplomaţi, în majoritate tineri, crescuţi în Apus şi filo-occidentali veritabili, care l-au sfătuit şi l-au presat pe Rege să acţioneze la 23 august 1944, să fi fost implicaţi în cumva vreo… trădare. Şi, totuşi, afirmă dl. Aurel Sergiu Marinescu, „Direcţiunea Cifrului din Ministerul Afacerilor Străine, condusă de Grigore Niculesc-Buzeşti, a fost pusă de el la dispoziţia conspiraţiei, fiind în legătură cu Iuliu Maniu şi cu Regele prin I. Mocsonyi-Styrcea, prietenul lui Mihai Antonescu. Grigore Niculescu-Buzeşti – hotărât, deosebit de ambiţios, cu planuri mari de mărire, ginerele lui Barbu Ştirbey – a organizat grupul complotiştilor diplomaţi din care făceau parte Piki Rădulescu-Pogoneanu, Alexandru Cretzianu, Constantin Vişoianu, F. Roiu’, Camil Demetrescu ş.a. Concomitent, oamenii lor de încredere – delegaţii lor personali – au fost numiţi pe lângă legaţii româneşti din Berna, Lisabona, Stockholm. Ei aveau o libertate totală faţă de şefii de misiune titulari, care rămâneau reprezentanţi oficiali ai guvernului român”. Culmea este că în urma lui 23 august 1944, luând calea străinătăţii, liderii grupului respectiv s-au străduit, şi reuşit, să-şi asume conducerea ineficientă a Exilului românesc anticomunist92. Fără îndoială, o slabă compensaţie, în raport cu planurile proiectate anterior lui 23 august 1944!

La fel au stat lucrurile şi în tabăra generalilor de „rezervă” care băteau bulevardele Bucureştilor şi culoarele Palatului Regal, pregătindu-se activ pentru „după”. Să fim bine înţeleşi: pentru după Antonescu, nu pentru comunism, care i-a succedat şi i-a lichidat ori i-a „cuminţit”! Şi.

90 Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX. 1918 – 1948*, Bucureşti.

Editura P9 laideia, 1999, p. 460.

91 Vezi Mircea Bălan, *Istoria trădării la români*, II, ediţia a II-a, Timişoara, Editura

Eurostam92 pan, 2002, p. 402 – 415.

92 Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuţie la istoria exilului românesc*, vol. 5, Bucureşti, Editura Vremea, 2005, p. 17, 20.

totuşi, va trebui să admitem, cândva, că a fost trădare. Fie numai pentru că, de exemplu, la momentul 23 august 1944, Ţara era încă, aşa cum a fost permanent începând cu 22 iunie 1941, ÎNTR-UN RĂZBOI NAŢIONAL, PENTRU APĂRAREA SUVERANITĂŢII ŞI INTEGRITĂŢII TERITORIALE. Recunoaştem că este CU TOTUL ALTCEVA faptul că, în acele clipe, războiul împotriva trupelor sovietice invadatoare era lipsit de orice şansă. Dar era suficient, singur acest argument, pentru complotişti ca să acţioneze subversiv pentru a-l aduce pe inamic şi deschide Capitala Ţării Armatei Roşii? Şi încă ce inamic? Care, după ce-şi eliberase „teritoriul naţional”, compus din achiziţii imperialiste, lupta pe pământuri străine, îşi alina durerile şi-şi domolea pornirile prin cruntă răzbunare pentru 22 iunie 1941, provocat tot de el în sectorul românesc al frontului? Şi care, după dispoziţiile ferme ale lui Stalin, trebuia, în fuga tancurilor, nu doar să „elibereze” de sub hitlerişti Europa, inclusiv România, ci să le comunizeze? Ajungeau asemenea „considerente” pentru a-i fi determinat pe complotişti să apese pe butonul de comandă, prevalând răsturnarea dictatorului intern, faţă

de pericolul imens extern? Iată de ce se impune să nu mai renunţăm ci să depistăm şi să cântărim TRĂDAREA, câtă şi cum a fost? Au căpătat complotiştii anticipat iertarea în faţa Tribunalului Istoriei ori, pe un alt plan, au obţinut ei de undeva garanţia că, în caz de succes, pe care l-au avut (Antonescu fiind destituit), realizau un armistiţiu onorabil cu Aliaţii? Şi, chiar aşa, totul le-ar fi fost scuzat? Nicidecum! Întrucât se ştie că, în clipa următoare arestării echipei Mareşalului Antonescu şi anunţării

„Armistiţiului", s-au produs OCUPAŢIA BRUTALĂ A ARMATEI ROŞII, de unde până atunci România fusese UN SATELIT al Germaniei, s-a declanşat, în plus, procesul comunizării forţate a ţării, iar Armata Română a fost trimisă pe Frontul de Vest fără ca Bucureştii să primească – cel puţin în compensaţie, precum Italia – statutul de cobeligeranţă. Oricât de scumpă ne-ar fi obiectivitatea, implicarea unor personaje în faptele trecute, pozitivă ori respingătoare, nu trebuie în vreun fel să întunece şi judecata istoricilor.

* * *

RECAPITULARE ŞI CONCLUZII: Le data aceea, în 23 august 1944 după-amiază, sosise la Palatul Regal din Bucureşti, poate PENTRU PRIMA ŞI ULTIMA DATĂ, Conducătorul statului român dispus, în fine, să încheie Armistiţiul cu Aliaţii. Existau toate premisele şi şansele, mai ales că Mareşalul acceptase acest lucru, iar liderii partidelor „istorice" îi garantaseră concursul. Complotiştii trebuiau să se decidă: cu ori fără Mareşal, iar, dacă era aşa, cum ei preferau de atâta timp, adică fără Mareşal, atunci pentru ei cuvântul de bază la ordinea zilei, lansat şi înfăptuit, a devenit: RAPID, CU ORICE RISC ŞI INDIFERENT CUM dar Antonescu nu putea fi lăsat să pregătească şi să semneze, EL, armistiţiul! Prin urmare, chiar atunci, la 23 august 1944, trebuia să se producă ARESTAREA ANTONEŞTILOR care, indiferent de

consecinţe, oricum cădea bine, garanta succesul loviturii de stat gestante de atâta vreme. O lovitură de stat de tip clasic, dat fiind că Regele şi echipa sa de colaboratori realizau, concomitent cu înlăturarea regimului antonescian şi aparent fără a fi fost deconspiraţi, o modificare constituţională fundamentală93, arestând pe primul-ministru, care, întâmplător, era chiar şeful statului, iar nu formal. Şi, în cavalcada războiului general sau a situaţiei specifice de la Bucureşti, lovitura apărea scuzabilă şi chiar necesară, în faţa naţiunii, a beligeranţilor

93 Cf. Barbu B. Berceanu, *Istoria constituţională a României în context internaţional*, Bucureşti, Editura Rosetti, 2003, p. 380 şi urm.

Învingători şi – nu-i aşa – a Istoriei? Vorbeam, la începutul acestui capitol, de sfatul lui Toma Cinicul, închipuit de Ignazio Silone. Chiar cu riscul de a ne repeta, revenim la textul integral al „învăţăturii" maestrului:

„În penultima scenă a ultimului act al loviturii de stat se descoperă, de regulă, un complot sau se întâmplă un atentat, care umple de onoare întreaga naţiune şi deschide larg porţile happy-endului" *4.

94 Ignazio Silone, *Şcoala dictatorilor*, p. 148.

ANEXĂ

MAREŞALUL ION ANTONESCU:

23 AUGUST 1944: ÎNSEMNĂRI DIN CELULĂ1

Astăzi, 23 august 1944, am venit în audienţă la Rege la ora 15, 30 pentru a-l face o expunere asupra situaţiei frontului şi a acţiunii întreprinsă pentru a scoate Ţara din greul impas în care se găseşte.

Timp de aproape 2 ceasuri Regele a ascultat expunerea, păstrând ca de obicei o atitudine foarte rezervată, aproape indiferentă.

La expunerea mea a asistat la audienţă Dl Mihai Antonescu.

1 Gh. Buzatu, Mircea Chiriţoiu, eds., *Agresiunea*

comunismului în România. *Documente din arhivele secrete*: *1944 – 1989*, II, Bucureşti, Editura Paideia, 1998, p. 151 – 154. Vezi şi detalii despre condiţiile în care documentul respectiv s-a pierdut după bombardamentul german asupra Capitalei, la 24 august 1944, fiind descoperit tot atunci de către căpitan (ulterior, general maior) Gheorghe Teodorescu, comandant al gărzii Palatului Regal, care la 20 mai 1980 i l-a trimis lui N. Ceauşescu, pentru a fi depozitat la Arhivele Naţionale ale României, unde se află şi prezent (*ibidem*, p. 148 – 150). A fost publicat în repetate rânduri cu începere din 1990 (cf. *Procesul Mareşalului Antonescu*, vol. 1, editor Marcel-Dumitru Ciucă, Bucureşti, Editura Saeculum/ Editura Europa Nova, 1995, p. 49 – 53; Gh. Buzatu, coordonator, *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2002, p. 289 – 293). *Însemnările* Mareşalului, de departe în top sub raporturile obiectivităţii, preciziei şi promptitudinii, trebuie, desigur, coroborate cu relatările celorlalţi „actori" şi martori de la 23 august 1944, îndeosebi Regele Mihai I, generalii Constantin Sănătescu şi Aurel Aldea, colonelul Emilian Ionescu, maiorul Anton Dumitrescu, Mircea Ioaniţiu, Ioan de Mocsonyi-Styrcea ş.a. (cf. Gh. Buzatu, Stela Cheptea… *Şi a fost 23 august*, în *Mareşalul Antonescu la judecata istoriei*, p. 267 – 288). Subliniez în context că generalul C. Pantazi, în amintirile sale scrise în închisoare în 1946 – 1947, relatează că, din moment ce „grupul Antonescu" a fost încredinţat la 29 august 1944 delegaţilor Armatei Roşii din Bucureşti, el a fost a doua zi îmbarcat şi trimis în URSS, în maşini pe traseul Dobreşti-Urziceni-Buzău-R. Sărat-Focşani-Tecuci-Bârlad-Valui-Iaşi-Stânca-Bălţi, iar mai departe, până la Moscova, cu trenul. Pe parcurs, în dimineaţa de 31 august 1944, îşi aminteşte generalul Pantazi, ex-Mareşalul s-ar fi destăinuit foştilor colaboratori (Mihai Antonescu, C. Pantazi, Mircea Elefterescu) care-l

însoţeau" spre destinaţia necunoscută prizonierilor în aceşti termeni: „… *Ne-a spus că pe cartonul unei mari icoane, pe contrapagină, a scris din nou toate impresiile sale asupra arestării, felului cum s-a făcut, atitudinea Regelui, a lui Sănătescu* etc. „(Arhiva CNSAS, fond 40 010, vol. 134/I, f. 153). Iar referitor la *însemnările* cuprinse în prezenta anexă, relata tot generalul C. Pantazi, că în seara de 23 august 1944, după orele 20, 30, ex-Mareşalul *„în saffé a scris reflexiile lui pe o carte* [în fond, o agendă legată] *ce a găsit-o acolo. A scris două ore în acea carte, indignarea lui contra atitudinii Regelui şi a lui Sănătescu*" (*ibidem*, f. 148).

I-am arătat Regelui că de aproape 2 ani Dl Mihai Antonescu a căutat să obţintă de la Anglo-Americani asigurări pentru viitorul Ţării şi i-am afirmat cu această ocazie că, dacă aş fi găsit înţelegere, şi aş fi putut găsi înţelegere pentru asigurarea vieţii, libertăţilor şi continuităţii istorice a acestui nenorocit popor, nu aş fi ezitat să ies din război, nu acum, ci chiar de la începutul conflictului mondial, când Germania era tare.

În continuare, i-am arătat conversaţia avută, imediat la întoarcerea mea de pe front, în noaptea de 22/23 [august 1944], cu Domnii Clodius şi Mihalache şi în dimineaţa zilei [de 23 august

1944] cu Dl G. Brătianu.

Domnului Clodius i-am vorbit în faţa Domnului M. Ani [onescu] pe un ton răspicat şi i-am amintit că atât prin Dl M. Ani [onescu] de acum câteva luni, cât şi în februarie, la ultima întrevedere, am arătat Germaniei ca, dacă frontul nu se va menţine pe linia Tg. Neamţ-Nord Iaşi-Nord Chişinău-Nistru, România va căuta soluţia politică pentru terminarea războiului.

I-am arătat Domnului Clodius că nicio ţară, şi nici chiar Germania, nu ar putea continua războiul în caz când jumătate din teritoriul ei ar fi ocupat şi ţara total la

discreţia Ruşilor.

I-am cerut ca şi Dl M. Ani [onescu] să arate acest lucru la Berlin, să roage să înţeleagă poziţia Ţării noastre în faţa cataclismului ce o ameninţă şi a mea în faţa Istoriei şi a Ţării şi să-mi dea dezlegarea a trata un armistiţiu, dorind să ieşim din această situaţie ca oameni de onoare şi nu prin acte care ar dezonora pentru vecie Ţara şi pe conducătorii ei.

Dl Clodius a promis că va arăta exact dorinţa noastră; i-am arătat că noi trebuie să ne luăm libertatea de a ne apăra viaţa viitoare a neamului.

Relativ la conversaţia cu Dl Mihalache, deşi ea a durat câteva ceasuri, totuşi i-ai arătat numai esenţialul.

Dl Mihalache mi-a cerut să mă sacrific şi să fac eu pacea, oricât de grele ar fi condiţiile puse.

I-am iarătat cu eu, fiind exponentul unei revoluţii care m-a adus, fără a [o] fi pus eu la cale sau să fi avut vreo legătură cu ea, la conducerea Statului, dându-mi mandatul să reconstituie graniţele Ţării, să restabilesc ordinea morală şi să pedepsesc aducându-i în faţa tribunalului poporului pe acei care2… catastrofa graniţelor şi prăbuşirea Dinastiei. Cum Ţara îmi impusese şi pe legionari şi mai târziu şi războiul, pentru a legifera actele mele, am cerut aprobarea Ţării pentru faptul că schimbasem din luptă regimul legionar pentru trădările sale şi pentru că intrasem în război în aclamaţiile şi, cu asentimentul întregii naţiuni, trecusem, forţat de operaţiuni, şi Nistrul.

Ţara, prin câte 3 milioane de voturi, mi-a dat dezlegare şi a aprobat tot ce eu făcusem. În consecinţă, a accepta astăzi propunerile Molotov înseamnă:

a. – a face un act politic de renunţare şi pierdere a Basarbiei şi Bucovinei, act pe care România nu l-a făcut până acum niciodată de la 1812 şi până la ultimatumul Molotov.

I-am adăugat că după părerea mea, făcând acest act, putem pierde beneficiul Chartei Atlanticului, în care Roosevelt şi Churchill s-au angajat printre altele „să nu recunoască nicio modificare de frontieră, care nu a fost liber consimţită”.

b. – să bag Ţara pentru vecie în robie, fiindcă propunerile de armistiţiu conţin şi clauza despăgubirilor de război neprecizate, care, bineînţeles, constituie marele pericol, fiindcă, drept gaj al plăţii lor, Ruşii vor ţine Ţara ocupată nedifinit. Cine, am spus

2 Lipsă în textul original.

Domnului Mihalache, îşi poate lua răspunderea acceptării acestei porţi deschise, care poate duce la robia neamului?

c. – a treia clauză, şi cea mai gravă, e aceea de a întoarce armele în contra Germaniei. Cine, am arătat Domnului Mihalache3., poate să-şi ia răspunderea consecinţelor viitoare asupra neamului ale unui asemenea gest odios, când putem să ieşim din război oricând dorim.

Am avea bazele viitoarei politici a Statului asigurate şi i-am afirmat că dacă4. de Dl Maniu, pe care l-am lăsat şi i-am înlesnit tratativele direct cu Anglo-Americanii sau de Dl Mihai Antonescu, care a tratat cu ştiinţa mea, eu nu m-aş da la o parte şi aş da, dacă mi s-ar cere concurs, pentru a scoate România din război, luându-mi curajul şi răspunderea să spun Führerului în faţă că România se retrage din război.

d. – a patra condiţie cerută de Molotov şi de Anglo-Americani este să dau ordin soldaţilor să se predea Ruşilor şi să depună armele, care ne vor fi puse la dispoziţie pentru ca, împreună cu Ruşii, să alungăm pe Nemţi din Ţară.

Care om cu judecata întreagă şi cu simţul răspunderii ar putea să dea soldaţilor Ţării un astfel de ordin care, odată enunţat, ar produce cel mai mare haos şi ar lăsa

Ţara la discreţia totală a Ruşilor şi Germanilor?

Numai un nebun ar putea accepta o astfel de condiţie şi ar fi pus-o în practică.

Vecinătatea Rusiei, reaua ei credinţă faţă de Finlanda, Ţările Baltice şi Polonia, experienţa tragică făcută de alţii, care au căzut sub jugul Rusiei, crezându-i pe cuvânt, mă dispensează să mai insist.

Notez că, atunci [când] ni s-au propus acestea, situaţia militară a Germaniei, deşi slăbită, era totuşi încă tare.

e.

— În sfârşit, propunerile Molotov mai conţineau şi clauza care ne impunea să lăsăm Rusiei dreptul de a pătrunde pe teritoriul României oriunde va fi necesar, pentru a izgoni pe Nemţi din Ţară. Adică, sub altă formă, prezenta ocupaţiunea Rusească cu toate consecinţele ei.

Reamintind toate acestea Domnului Mihalache, D [umnealui] mi-a spus, ceea ce a constituit o surpriză pentru mine, că trebuie să mărturisească că D [umnea] lor, adică naţional-ţărăniştii, s-au înşelat; au crezut în spirijinul Anglo-Americanilor, însă şi-au făcut convingerea definitivă că aceştia sunt total nepregătiţi pentru a indispune pe Ruşi şi că suntem lăsaţi la totala lor discreţie, ca şi Polonia şi, poate, alte ţări. În consecinţă, trebuie să ne considerăm o generaţie sacrificată, să ne resemnăm şi să aşteptăm.

I-am răspuns Domnului Mihalache că, într-o astfel de situaţie, este de preferat ca un popor pe care-l aşteaptă, dacă are siguranţa că îl aşteaptă o asemenea soartă, să moară eroic, decât să-şi semneze singur sentinţa de moarte.

Dl Mihalache a insistat încă o dată să fac eu armistiţiul şi să semnez pacea, fiindcă condiţiile puse sunt condiţii de pace, nu de armistiţiu (este sublinierea D-sale). Bineînţeles, am declinat (refuzat) aceasta.

În dimineaţa zilei de astăzi, pe când eram în Consiliul

de Miniştri, a cerut să mă vadă Dl. Brătianu, care, spre deosebire de Dl Mihalache, mi-a declarat că vine de la o întrevedere dintre Domnii Maniu şi Dinu Brătianu şi că vine cu mandatul formal de la ambii că sunt de acord şi că îşi iau alături răspunderea, dacă accept, să fac eu tratative de pace.

3 Aşa în original.

4 Aşa în original.

I-am răspuns că accept cu condiţia să mi se dea în scris acest angajament, să accepte ca el să fie publicat, pentru ca poporul să vadă că s-a înfăptuit unirea internă şi pentru ca străinătatea, aliaţii şi inamicii, să nu mai poată5., prin dezbinarea noastră.

Dl Brătianu urma să-mi aducă adeziunea scrisă înainte de audienţa mea la Rege, fiindcă voiam să merg la această audienţă cu hotărârea luată, adică să-l pot afirma că, dat fiind faptul că s-a realizat unirea politică internă, îmi pot lua angajamentul să încep tratativele de pace. Generalul Sănătescu a intervenit în discuţii de două ori şi şi-a luat angajamentul, fără să i-l fi cerut, că-mi va aduce dânsul acest angajament, pentru care i-am mulţumit.

Cum Regele spunea ca aceste tratative să înceapă imediat, Dl Mihai Antonescu i-a spus că aşteaptă răspunsul de la Ankara şi Berna pentru a obţine consimţământul Angliei şi Americii de a trata cu Ruşii. Aceasta, fiindcă Churchill, în ultimul său discurs, a spus, vorbind despre România, că „această Ţară va fi curând la discreţia totală a Rusiei”, ceea ce era un avertisment că vom fi atacaţi în forţă şi că vom fi total la discreţia lor şi că va trebui să tratăm mai întâi cu Ruşii.

Acest „mai întâi”, legat şi de alte indicaţii pe care le-am avut pe căi serioase, a determinat pe Dl M. Antonescu să arate Regelui că este o necesitate să mai aştepte 24 de ore, să primească răspunsurile pe care le aşteaptă şi după aceea să continue cu tratativele.

Eu am confirmat că sunt de acord cu aceste condiţii, chiar cu plecarea Domnului M. Antonescu la Ankara şi Cairo pentru a duce tratative directe.

În acest moment, Regele a ieşit din cameră, scuzându-se faţă de mine, şi discuţia a continuat câtva timp cu generalul Sănătescu, revenind cu afirmaţia că va aduce el adeziunea scrisă a D-lor Maniu, Brătianu şi Titel Petrescu.

Când eram în curs de discuţiuni şi mă plictiseam aşteptân revenirea Regelui pentru a pleca, Regele intră în cameră şi în spatele lui apare un maior din garda Palatului cu 6 – 7 soldaţi cu pistoale în mână.

Regele a trecut în spatele meu, urmat de soldaţi, unul din soldaţi m-a prins de braţe pe la spate şi generalul Sănătescu mi-a spus: „D-le Mareşal, sunteţi arestat pentru că nu aţi vrut să faceţi imediat armistiţiu”.

M-am uitat la soldatul care mă ţinea de braţe şi l-am spus ca să ia mâna de pe mine şi, adresându-mă generalului Sănătescu, în obrazul Regelui, care trecea în altă cameră cu mâinile la spate: „Să-ţi fie ruşine; acestea sunt acte care dezonorează un General”. M-am uitat fix în ochii lui şi l-am repetat de mai multe ori apostrofa.

După aceea, bruscat, am fost scos din cameră pe culoar unde o bestie de subofiţer mi-a spus să scot mâna din buzunar, ceea ce am refuzat. După aceea, împreună cu Dl Mihai Antonescu, am fost băgat la ora 17 într-o cameră „Safe” Fichet şi încuiaţi cu cheile.

Camera nu are decât 3 m pe 2, este fără fereastră şi fără ventilaţie.

După 2 ore s-a deschis uşa şi ni s-au oferit scaune aduse din afară.

Nu s-a avut nicio dorinţă de a se da acestei camere-celulă cel puţin aspectul curat. Este plină de praf şi într-o dezordine organizată.

Iată cum a ajuns un om care a muncit 40 de ani ca un

martir pentru Ţara lui, care a salvat-o de 2 – 3 ori de la prăpastie, care a scăpat de la o teribilă răzbunare pe membrii Dinastiei, care a luat jurământul tânărului Rege în strigătele mulţimii, care îmi cerea să dau pe toţi din Palat pentru

5 Lipsă în text.

a fi linşaţi şi care a servit timp de 4 ani, cu un devotament şi cu o muncă de mucenic, Armata înfrântă, Ţara şi pe Regele ei.

Istoria să judece.

Mă rog lui Dumnezeu să ferească Ţara de consecinţele unui act cu atât mai necugetat cu cât niciodată eu nu m-am cramponat de putere. De mai multe ori am spus Regelui în [tre'] patru ochi şi în prezenţa Domnului M. Antonescu că, dacă crede că este un alt om în Ţară capabil să o servească mai bine ca mine, eu îi cedez locul cu o singură condiţie: să prezinte garanţii şi să nu fie un ambiţios sau un aventurier.

M [areşa] l'Antonescu 23. VIII.1944

Scris în celulă.

CAPITOLUL IX

23 AUGUST1944 ÎN CAPITALELE AXEI

Evenimentele din România din august 1944 s-au impus de îndată atenţiei opiniei publice din întreaga lume. Înregistrate cu maximă promptitudine, faptele românilor au stăruit serios în atenţia comentatorilor politici şi militari de peste hotare, a diverselor personalităţi şi a presei internaţionale1. Opiniile exprimate atunci se refereau atât la semnificaţia acţiunii pentru istoria naţională, cât şi, mai cu seamă, la consecinţele cotiturii României pentru revoluţia ostilităţilor în etapa finală a conflagraţiei mondiale.

În tabăra aliată, pasul României a fost întâmpinat, se înţelege, cu deosebită satisfacţie, convingerea ce s-a format imediat fiind aceea că Reichul nazist şi aliaţii săi

suferiseră o puternică lovitură, în vreme ce Naţiunile Unite câştigaseră un aliat în lupta împotriva fascismului în Europa. De asemenea, nu au fost ignorate consecinţele economice ale reorientării României, cunoscut fiind că ea constituia un important grânar şi, mai presus de orice, izvorul principal pentru aprovizionarea Germaniei cu produse petroliere. Simultan s-a acordat atenţie semnificaţiei politico-diplomatice a retragerii României din *Axă*, ea fiind primul şi cel mai de seamă dintre statele *satelite* care abandona cauza Reichului hitlerist. Pe primul loc în atenţia opiniei publice din ţările aliate s-au aflat însă consecinţele militare ale evenimentelor de la Bucureşti. Aşa, de pildă, chiar în zorii zilei de 24 august 1944, postul de radio Londra a remarcat că *„fapta României constituie un act de mare curaj şi acest act va grăbi sfârşitul războiului. Situaţia Germaniei în Balcani se apropie de o catastrofă îngrozitoare* […]. *Zilele nemţilor în Balcani pot fi numărate pe degete*”. În seara zilei de 24 august 1944, acelaşi post de radio (în emisiunea în limba franceză) reafirma: *„Ieşirea României din război constituie o lovitură grea pentru Germania, care îşi vede iremediabil periclitat frontul în Balcani*”. Referindu-se tot la *„schimbarea*” de la Bucureşti, postul de radio nord-american pentru Europa aprecia că era *„un act senzaţional, care urmează să aibă efecte imediate şi de mare amploare*”. În paginile ziarelor apărute în diverse ţări aliate.

Vezi, în acest sens, Gh. Zaharia şi colab., eds., *Istoria P.C.R. Sinteză. Documentar*, vol. 5, ediţia citată; *Ecoul internaţional al insurecţiei armate şi al participării României la războiul antihitlerist*, Bucureşti, Editura Militară, 1964; *Presa străină despre contribuţia României la victoria asupra fascismului*, Bucureşti, Editura Militară, 1985; Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 august 1944 în context internaţional. Studii şi documente*, Bucureşti, Edituiră Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984, p. 442466, 541 –

643; idem, *Românii în istoria universală*, vol. II/2, Iaşi, 1987, p. 69 – 150; idem, *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991, p. 214 – 250; idem, *România în războiul mondial din 19391945*, p. 179 – 256; Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (1918 – 1948)*, Bucureşti, Editura Paideia, 1999, p. 452 – 475; Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri. 1939 – 1947*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, pp. 351 – 402.

evenimentele din România şi-au aflat un ecou pozitiv, reliefându-se efectele lor pentru continuarea războiului antifascist. Dintre numeroasele interpretări ce s-au dat gestului României, reţinem: *„... un eveniment de mare importanţă care a dat una din cele mai sensibile lovituri celui de-al III-lea Reich [.]. Catastrofa [.] a şi început să existe pentru cel de-al III-lea Reich* („Le Figaro" din 25 august 1944); *„... Unul din cele mai hotărâtoare evenimente ale întregului război"* („The New York Times" din 25 august 1944); *Importanţa ieşirii României din Axă depăşeşte cadrul României. Presa străină are dreptate să spună că aceasta înseamnă prăbuşirea întregului sistem de apărare german din Balcani"* („Pravda" din 28 august 1944). Referindu-se la implicaţiile politico-diplomatice ale retragerii României din *Axă*, postul de radio Londra opina, la 24 august 1944, că *„gestul României va fi un exemplu de urmat pentru Bulgaria şi Ungaria"*, ceea ce, de altfel, s-a şi întâmplat2.

Evenimentele din România, survenite într-un context intern şi internaţional bine precizat3, s-au impus din primul moment nu numai atenţiei publice internaţionale, ci şi preocupărilor cabinetelor principalelor puteri beligerante şi, cu atât mai mult, ale statelor mici şi mijlocii implicate în război ori neutre.

PENTRU GERMANIA ŞI PENTRU TOŢI MEMBRII AXEI, evenimentele din România au constituit o surpriză. După ultima întrevedere Hitler-Antonescu din 5 august

1944 şi în ciuda unor dezacorduri manifestate atunci4, încrederea Führerului în Mareşal a rămas neclintită, fiind întărită de rapoartele sosite de la Bucureşti şi care, aproape fără nicio excepţie, relevau trăinicia regimului antonescian. *„Nu este de aşteptat* (în România) – declarase la 1 august 1944, ministrul german la Bucureşti, Manfred von Killinger, generalului Hans Friessner, noul comandant al Grupului de Armate german „Ucraina de Sud" – *vreo criză de guvern" 5*.

Iar, la 14 august 1944, von Killinger supervizase concluzia înserată de ataşatul militar german la Bucureşti, dr. Spalcke, în raportul său destinat O.K.H.-ului: *„După întoarcerea Mareşalului de la Cartierul General al Führerului se observă în cercurile militare şi civile o îmbunătăţire a stării de spirit" 6*. Declanşarea, la 20 august 1944, a marii operaţiuni Iaşi-Chişinău de către Armata Roşie a pus *Wehrmachtul* şi pe aliaţii săi într-o grea situaţie militară7, dar, evident, pentru Hitler şi Cartierul General german nu apărea vreo problemă insolubilă atâta timp cât România nu abandonase *Axa* fascistă. O eventuală stăvilire a ofensivei sovietice, posibilă pe linia Focşani-Nămoloasa-Brăila, era avută în modul cel mai serios în vedere, iar la 23 august 1944, orele 19, 45, Agenţia

2 Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 august 1944 în context internaţional*, *passim*.

3 Idem, *România cu şi fără Antonescu*, p. 214 şi urm.; Ilie Ceauşescu, ed., *România în anii celui de-al doilea război mondial*, vol. II, Bucureşti, Editura Militară, 1989, *passim*; Eddy Bauer, *The History of World War* II, Leicester, 1984, p. 540 şi urm.; B.H. Liddell Hart, *History of the Second World War*, London, Cassell, 1971, p. 584 – 585; Hans Kissel, *Die Katastrophe în Rumänien 1944*, Darmstadt, 1964, *passim*.

4 Cf. Andreas Hilgruber, Hrsg., *Staatsmänner und*

Diplomaten bei Hitler, vol. II, Frankfurt-am-Main, 1970, p. 484 şi urm.; *Antonescu despre ultima întrevedere cu Hitler*, în „Magazin istoric", nr. 78/1968, p. 38 şi urm.

5 Hans Friessner, *Verratene Schlachten* „Hamburg, 1956, p. 53.

6 ANR, fond *Microfilme S.U.A.*, rola 59, cadrul 5631430. O.K.H.-ul reprezenta înaltul Comandament al Trupelor Terestre ale Reichului.

7 Cf. John Erickson, *The Road to Berlin. Stalin's War with Germany*, vol. 2, London, Weidenfeld and Nicolson, 1983, p. 356 şi urm.

„Transocean" dădea asigurări că în zona Iaşi-Chişinău *„poziţia germană a fost restabilită prin folosirea sistematică a rezervelor locale" 8*. De reţinut că precizarea venea la câteva ceasuri după doborârea regimului antonescian, în privinţa căruia, evident, Berlinul încă nu fusese informat! De altfel, în acele momente, nici organismele hitleriste de la Bucureşti nu erau edificate în privinţa faptelor petrecute, astfel că planul complotiştilor de a înfăptui cotitura ţării în război de o manieră totalmente surprinzătoare, mai ales pentru tabăra germană, se putea considera ca o reuşită deplină. După mai multe luni, în ianuarie 1945, inginerul Kurz, fost agent informator al Legaţiei germane din Bucureşti, consemna relativ la cele petrecute în Capitală: *„Miercuri, 23 august 1944, ora 18,00, am auzit în oraş că Mareşalul ar fi fost arestat la Palatul Regal* [.]. *Am anunţat o staţie radio germană, care a promis că va transmite ştirea O.K.H.-ului" 9*. Să reţinem în context că Legaţia germană însăşi era, în momentele de referinţă, departe de-a fi ştiut ceva concret despre cele petrecute la Palatul Regal din Bucureşti. Potrivit constatărilor noastre10, primele ştiri sosite la Legaţie în legătură cu destituirea guvernului antonescian au putut fi încadrate între orele 18 şi 18, 30. Istoricul german Hans Kissel, extrem de optimist, a fixat în jurul

orei 17, adică concomitent cu arestarea Antoneştilor, faptul iniţierii unei consfătuiri la Legaţie, imediat după ce Eugen Cristescu, şeful SSI-ului, l-ar fi informat personal pe dr. Steltzer, secretarul de Legaţie11. Oricum, cei prezenţi la Legaţie deciseseră abia după orele 19,00 să-l convoace şi pe Manfred von Killinger, în prezenţa căruia s-a căzut de acord ca ministrul să solicite o audienţă regelui Mihai pentru a se interesa de soarta Antoneştilor şi, abia după aceea, să fie înştiinţat Berlinul 12. Ce a însemnat după aceea deducem din următoarele: la ora 20, 50, generalul A. Gerstenberg, ataşatul german al Aerului, a transmis Statului Major al Grupului de Armate „Ucraina de Sud”: „*Amândoi* (Antoneştii – n. ns.) *au mers azi după-amiază la Rege, fără să se fi întors până acum*. „13. În ceea ce-l privea, von Killinger s-a adresat lui Friessner cu începere de la ora 22, 2514, adică cu numai cinci minute înainte ca general dr. Spalcke să fi înştiinţat telefonic – a fost o şansă a sa să afle o linie liberă! – secţia „Ataşaţi” din cadrul *O.K.W.*-ului. Comunicarea generalului Spalcke a fost cea dintâi relatare detaliată receptată în acea seară de Berlin, deşi ea cuprindea multe lucruri inexacte, inclusiv precizarea că Mareşalul Antonescu ar fi prezentat, din proprie iniţiativă, el însuşi. demisia cabinetului său Regelui Mihai15. La Cartierul General al lui Hitler de la Rastenburg însă prima informaţie care a sosit despre evenimentele de la Bucureşti s-a interceptat – după mărturiile cele mai demne de încredere16 – în jurul orei 22, 25, adică atunci când şi în „bârlogul lupilor” a fost înregistrată cea dintâi transmisie a proclamaţiei

8 ANR, fond Ministerul Propagandei Naţionale (buletine radioinformative), dosar 245/1944, f. 211.

9 Gh. Buzatu şi colaboratori, *Din istoria unei zile*, Iaşi, Editura Academiei, 1979, p. 45 (extras).

10 *Ibidem*, p. 51.

11 Hans Kissel, *Die Katastrophe în Rumänien 1944*, p. 108.

12 Gh. Buzatu şi colaboratori, *Din istoria unei zile*, p. 51 – 52.

13 *Ibidem*, p. 61.

14 *Ibidem*.

15 ANR, fond *Microfilme* S.U.A., rola 59, cadrul 5631408. Cf. şi Gh. Buzatu şi colaboratori, op. cit., p. 61, 84. Acelaşi document a fost publicat de Ion Ardeleanu, Mircea Muşat, eds., *23 August 1944. Documente*, II, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, p. 419 – 420; Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române (1938 – 1944)*, Bucureşti, Editura

Humanitas, 1994, p. 258 – 259.

16 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 258.

17

regale. În clipele următoare, a sosit – dacă mai era nevoie?! – o nouă confirmare: comunicarea telefonică a generalului Werner Kreipe, şeful Statului Major al *Luftwaffe*, care transmitea din Berlin. Având în vedere poziţia şi rolul lui Kreipe în zilele din august 1944, postura sa de memorialist, supunem atenţiei cititorului notele sale surprinzând comportamentul cercurilor politice şi militare hitleriste în primele ceasuri şi zile după cotitura României şi în raport direct cu memorabilul eveniment ce a agravat considerabil situaţia generală a celui de-al III-lea Reich18:

„[…] 23.8.1944. Raport de dimineaţă: la Iaşi, mai ales, situaţia nefavorabilă. Raport la Führer. Hitler amabil cu mine, retras reproşurile de ieri, nu a vrut să mă atace personal. După amiază, convorbiri cu Stedemann, Burckhard şi Kripfer despre organizarea artileriei antiaeriene. Eu sunt împotriva noilor comandamente în patrie.

Raport de seară. Primele informaţii despre lovitura de stat din România. Convorbirile telefonice cu von Killinger (ambasadorul) şi Gerstenberg la Bucureşti. Amândoi închişi în ambasadă, von Killinger e distrus de tot, transmite salutări pentru Führer. Propunerile lui Gerstenberg pentru atac cu Stuka şi angajarea diviziei antiaeriene la Ploieşti; vrea să ocupe oraşul! Telefoane cu Hitler, care aprobă propunerile lui Gerstenberg, cere capturarea Regelui. Legătura cu Bucureştii încă o dată restabilită, apoi întreruptă.

La ora 2,00 raportul lui Koller, înapoiat din Franţa. Foarte pesimist. Patru ani de putere ocupantă şi viaţa dumnezeiască din Franţa se răzbună. Dar aceleaşi porcării şi la armată. La ora 4 în pat.

24.8.1944. Orientarea Reichsmarschall-ului [Göring] despre *evenimentele române şi dispoziţiile date; [Göring] este de acord. El s-a pronunţat pentru 26. Raport la Führer, toţi se ocupă de România. Hitler foarte optimist, înjură SD* şi *Ministerul de Externe (Auswärtiges Amt), iniţiază pe von Ribbentrop, Goebbels şi Bormann la raport. În continuare, o conversaţie lungă cu amândoi. Goebbels îngândurat din cauza României. Mi-a promis, în sfârşit, acest atât de mult dorit film de propagandă pentru aviaţia militară.*

Raport de seară. Ordine pentru România. Încă nicio legătură cu Gerstenberg. Informaţii contradictorii.

25.8.1944. Mare haos în România. Lung raport la Führer. Von Ribbentrop prezintă situaţia într-o lumină favorabilă, von Killinger şi Gerstenberg ar putea restabili situaţia. Hitler se raliază la această părere. Imediat după invitaţia lui Ribbentrop, renunţ şi mă scuz cu lucrul. După-amiază, mare supărare cu improvizaţia pentru România. Telefoane cu Budapesta şi Bratislava. Grijă din cauza evoluţiilor de acolo.

27.8.1944. Raport de dimineaţă. Grupul de armată

nord ca şi izolat, în vest totul a mers, în România şi Slovacia totul neclar.

Raport de dimineaţă. Chemare Fütterer, generalul de armată aeriană în Ungaria. Situaţia în Budapesta încărcată, se teme de o situaţie ca aceea din România […]".

Între elementele ce redau elementul surpriză cu care s-a confruntat cel de-al III-lea Reich prin decizia României din 23 august 1944 se remarcă expunerea pe care profesorul

17 *Ibidem*.

18 Aceste note le-am desprins dintr-o anexă a lucrării lui Hermann Jung consacrată bătăliei din Ardeni (Cf. *Die Ardennen-Offensive 1944/45. Ein Beispiel für die Kriegsführung Hitler*, Hurich-Frankfurt, 1971, p. 207 – 216; vezi şi Gh. Buzatu, ed., *Din arhiva istorică a României* (I), în *Românii în istoria universală*, Iaşi, 1988, p. 783 – 786.

Ernst Gamillschegg, fost director al Institutului German din Bucureşti, a ţinut-o în decembrie 1944 în faţa unui cerc restrâns de colaboratori ai Institutului de Relaţii Externe din Berlin. Textul incomplet al respectivei expuneri, intitulată *Răsturnarea din România de la 23 august 1944. Premisele şi desfăşurarea*, reţine suficiente elemente ce pun în cauză nemijlocită incapacitatea serviciilor secrete naziste politice şi militare, a Legaţiei din Bucureşti, de a depista stadiul preparativelor complotiştilor români şi de a interpreta corect evoluţia evenimentelor în direcţia răsturnării lui Antonescu şi abandonării simultane a *Axei* de către România 19.

Nu la mult timp după cotitura României, evenimentele de la Bucureşti şi consecinţele lor politico-militare au revenit în atenţia lui Hitler şi a colaboratorilor săi reuniţi la Wolfsschanze. Astfel, la 31 august 1944, Führerul, fără a face vreo apreciere asupra situaţiei din

România, s-a referit la continuarea războiului de către cel de-al III-lea Reich şi aceasta *„până când se va fi ivit posibilitatea unei păci acceptabile pentru Germania” 20*. A doua zi, la 1 septembrie 1944, în schimb, Hitler şi colaboratorii săi militari prezenţi (dintre care menţionăm pe Keitel, Doenitz, Guderian, Jodl, Buhle, Warlimont, Burghorf, Kreipe, Westphal, Wenck, Voss, Fegelein) au stăruit asupra evoluţiei evenimentelor pe teritoriul României în perioada ce a succedat actului de la 23 august 194421.

O relatare dintre cele mai interesante, precisă şi nuanţată, a celor constatate *„în interiorul”* Cartierului General al lui Hitler la aflarea primelor ştiri despre „dezertarea” României din *Axa* fascistă datorăm istoricului britanic David Irving. Acesta, în baza unei documentaţii extrem de bogate şi sistematice, a reconstituit întreaga istorie a Germaniei

22

naziste22, devenind o autoritate ştiinţifică internaţională în domeniul respectiv. În ultimul volum al trilogiei sale, Irving surprinde *„scena”* Cartierului General german din cursul nopţii din 23 – 24 august 1944:

„… Iarăşi, el [A. Hitler] a *fost luat prin surprindere de violenţa evenimentelor. Îşi lua ceaiul cu cei apropiaţi în buncărul său, târziu în această zi de august* [1944] *când adjutantul său, Amsberg, l-a chemat la telefon. O voce anunţa că Mareşalul Antonescu tocmai fusese arestat după o audienţă la Rege. Hitler a lăsat receptorul şi a comentat faţă de Amsberg*: «*De ce naiba el* [Antonescu] *nu m-a ascultat*! *Eu ştiam că aceasta se va întâmpla*!». *La scurt timp după aceasta, postul de radio român difuzează o proclamaţie a Regelui Mihai*: «*Guvernul român a acceptat armistiţiul oferit de Rusia şi de Naţiunile Unite*». *Aliaţii promiseseră retrocedarea Transilvaniei* [de Nord] *României, garantându-i independenţa ca şi posibilitatea*

de-a lupta umăr la umăr împotriva dictaturii ungare. Oricum, Regele a ordonat forţelor sale să nu deschidă ostilităţile cu Wehrmachtul german. Aceasta era o mângâiere rece pentru Hitler, pentru că multe din necesităţile

19 Vezi Gh. F. Anghelescu, ed., *Din arhiva istorică a României* (IV), în *Românii în istoria universală*, III/1, p. 812 şi urm.

20 Hoover Institution on War, Revolution, and Peace. Hoover Institution Archives, Stanford University, Palo Alto-California, S.U.A., Collection Germany, Wehrmacht (Oberkommando), Führerhauptquartier, *Stenogräphische Dienst im F.H. Qu.*, vol. 33, stenograma reuniunii din 31.8.1944 (fragmentul nr. 46). Cf. şi Helmut Heiber, ed., *Hitler parte à ses généraux*, Paris, A. Michel, 1964, p. 277280.

21 Hoover Institution Archives, Collection Germany… *Stenogräphische Dienst im F.H. Qu.*, vol. 3, stenograma reuniunii din 1.9.1944 (fragmentul nr. 43).

22 Vezi David Irving, *The War Path Hitler's Germany, 1933 – 1939*, London, Macmillan, 1983; idem, *Hitler's War, 1939 – 1942*, London, Macmillan, 1983; idem, *Hitler's War, 1942 – 1945*, London.

Macmillan, 1983.

sale curente de petrol erau satisfăcute de puţurile româneşti. Dar oamenii săi de la Bucureşti nu erau oameni de acţiune – desigur, precum cei din Varşovia sau Paris, agenţiile germane fiind răspândite pretutindeni în capitala României şi în localităţile din împrejurimi, cu un dispreţ hazliu faţă de pericolele potenţiale precum acesta; staţia radio a Ambasadei [Legaţiei] era într-o suburbie îndepărtată, ceea ce l-a lăsat pe Hitler dependent de vechiul serviciu telefonic român. Kreipe23 a notat în această seară [.].

De la orele 9, 45 p.m.24 până târziu în cursul nopţii

Cartierul General al lui Hitler a emis ordine destinate Grupului de Armate [„Ucraina de Sud”] *al lui Friessner şi generalului Jansen, care încă era reprezentantul militar german la Legaţia din Bucureşti25. Friessner trebuia să se pregătească pentru capturarea zonelor petroliere şi planul însemna asigurarea petrolului pentru Reich. Oricare german în uniformă din România era plasat la dispoziţia sa. Hansen era însărcinat să înăbuşe puciul, Divizia a 5-a Anti-Aeriană de la Ploieşti trebuia să ocupe Capitala, după cum sugerase Gerstenberg, iar amiralul Brinkmann urma să captureze portul Constanţa la Marea Neagră. Un general român pronazist trebuia să fie numit şef al guvernului. Friessner, prompt, l-a demis pe Hansen şi l-a însărcinat pe Gerstenberg să execute ordinele lui Hitler.*

Hitler şi-a început conferinţa sa de război tărăgănată la ora 2 a.m. [*în ziua de 24 august 1944*] *şi, după acea, a discutat iarăşi situaţia alterată din întreaga arie a Balcanilor cu Feldmareşalul von Weichs. El se decisese să abandoneze Grecia în mâinile inamicului în momentul în care acesta ar fi atacat, în mod special, Peloponezul. El urma să-şi mute punctul de rezistenţă în nordul Greciei. Aceasta făcea ca vitală să fie prevenirea ca bulgarii – a căror defecţiune devenise clară numai cu câteva ceasuri mai devreme – să fi ocupat linia ferată dintre Niş şi Skopje în folosul Aliaţilor, întrucât ea era unica legătură cu Grecia.*

La ora 3, 30 a.m., Gerstenberg a informat prin radio, de la Ploieşti, Cartierul General al lui Hitler: «*Am răzbătut prin luptă şi am luat comanda la Ploieşti împreună cu generalul SS Hoffmeyer*». *Dar deja Hansen cât şi von Killinger şi-au pierdut speranţa. Mesajul lor telefonic ajunsese în Prusia Orientală o oră mai târziu*: «*Acesta nu este un puci înfăptuit de camarila de la Curte, ci o lovitură de stat bine condusă şi având sprijinul complet al armatei*

şi poporului». Niciun general român cu simpatii pentru Germania nazistă nu a putut fi găsit. Românii controlează mijloacele de comunicaţie. «Dată fiind balanţa de forţe, nu se poate întrezări pe moment un succes militar sau politic». Oricum, Hitler a repetat ordinele sale şi l-a împuternicit pe von Ribbentrop să difuzeze o proclamaţie către români: Horia Sima, liderul Gărzii de Fier, care, cu sprijinul clandestin al lui Heydrich, încercase *fără succes să răstoarne pe Antonescu în 1941, după ce-l ajutase să preia puterea în 1940, trebuia scos din exilul său german26, unde el fusese ţinut la insistenţa lui Antonescu, şi numit succesorul acestuia.*

Hitler a ordonat lui Gerstenberg să înainteze spre Bucureşti la ora 6, 30 a.m., iar, cinci ceasuri mai târziu, 2000 de oameni din trupele Anti-Aeriene erau la periferia nordică a Capitalei. Gerstenberg, stăruitor, ignora avertismentul lui Hansen şi a ordonat trei atacuri aeriene asupra centrului oraşului. Dar el era depăşit cu 4 la 1 în privinţa

23 Urmează un extras din *Jurnalul de război* al lui W. Kreipe.

24 Ora Berlinului, la Bucureşti fiind ora 22, 45.

25 În fapt, şeful Misiunii Militare terestre a *Wehrmachtului* din România.

26 În realitate, dintr-un lagăr de concentrare nazist.

forţelor; românii minaseră drumurile şi adunaseră tancuri şi artilerie. Gerstenberg a capturat staţia radio, dar, neavând forţe proaspete de luptă, nu a putut înainta mai departe. Hitler a ordonat să i se trimită mai multe trupe. «Conferinţa de război cu Führerul – nota un general al Luftwaffei la orele prânzului27. Fiecare era ocupat cu România. Hitler foarte optimist, ocărăşte Serviciul de Informaţii al SS-ului [S.D. VI] *şi ministrul de Externe, imită pe von Ribbentrop. Goebbels şi Bormann sunt, de asemenea, prezenţi». Dar noi trupe sosesc puţine la*

număr, iar românii sunt încă stăpâni pe capitala lor.

Conferinţa de la prânz din ziua următoare [*25 august 1944*] *a fost lungă şi violentă*. «*Von Ribbentrop pledează pentru circumstanţele atenuant, este sigur că von Killinger şi Gerstenberg vor restaura situaţia. Hitler acceptă punctul de vedere*» *28. La 25* [august 1944], *apelând ca pretext la atacurile aeriene, românii declară război Germaniei*... „29.

Alături de David Irving, un alt reputat specialist britanic, John Erickson, a consacrat evenimentelor de pe Frontul de Est dintre 1941 şi 1945 o monografie în două volume, ambele primite foarte bine, mult apreciate pentru temeinicia şi acurateţea reconstituirii istorice. Erickson se opreşte mai puţin decât colegul său la surprinderea atmosferei de la Cartierul General al Führerului în urma actului de la 23 august 1944, însă subliniază mai pregnant semnificaţia cotiturii României. *„23 august 1944* – afirmă autorul – *s-a dovedit a fi fost una dintre zilele decisive ale întregului război*”. 30. Iar în alt loc: *„Defecţiunea României de la 23 august* (din punctul de vedere al Germaniei – n. ns...) *a schimbat înfrângerea militară a Germaniei într-o catastrofă*” 31, evenimentele de la Bucureşti

32

surprinzând Berlinul în cel mai înalt grad32.

Jurnalul de război (*Kriegstagebuch*) al O.K.W.-ului pentru anii 1940 – 1945 intră în seria documentelor militare fundamentale ale istoriei ultimei conflagraţii mondiale, iar în privinţa valorii ştiinţifice de excepţie a acestui document specialiştii şi-au spus deja cuvântul, astfel că nu mai socotim necesar să insistăm. Editat în mai multe rânduri (1961, 1982), prin grija unor specialişti precum Percy Ernst Schramm, Hans-Adolf Jacobsen, Andreas Hillgruber sau Walter Hubatsch, *Jurnalul de război* cuprinde mărturii dintre cele mai elocvente despre măsura în care *„şocul*” cotiturii României din 23 august

1944 a afectat însuşi „epicentrul” conducerii militare germane – am numit *înaltul Comandament al Wehrmachtului* (*O.K.W.*). Una dintre sintezele ce însoţeau *Jurnalul* se oprea asupra situaţiei militare generale la mijlocul anului 1944, abordând în context şi evenimentele din sud-estul continentului european, prilej de a se consemna cu exactitate că:

„... El [Hitler] nu a luat măsurile de urgenţă ce decurgeau din avertismentele primite pe diverse căi, unele ascunse – este adevărat – de către anturajul său. De aceea, căderea lui Antonescu (23 august) nu a fost surprinzătoare numai pentru Mareşal, ci şi pentru Hitler. Armata Română a încetat lupta contra Armatei Roşii, iar diviziile Grupului de Armate «Ucraina de Sud» (16 în total), staţionate în sudul Basarabiei şi în Moldova, după ce au depus o rezistenţă disperată, au căzut în prizonierat la ruşi (aproximativ 150.000 de oameni). Această pierdere, împreună cu ieşirea din luptă a diviziilor româneşti, din care

27 W. Kreipe.

28 Acelaşi W. Kreipe.

29 David Irving, *Hitler's War*, *1942 – 1945*, p. 692 – 694.

30 Vezi John Erickson, op. cit., vol.2, p. 360.

31 *Ibidem*.

32 *Ibidem*, p. 362.

unele s-au verificat în luptă, a însemnat o nouă catastrofă de proporţia celei care s-a produs în cadrul Grupului de Armate «Centru», caracterizată ceva mai sus. Din punctul de vedere al istoriei războiului este un miracol că la frontiera ungară şi sârbă s-a mai putut înjgheba un nou front defensiv, deşi foarte inconsistent” 33.

Iar, cu referire directă la declanşarea şi consecinţele loviturii de stat, aflăm în *Jurnalul O.K.W.*-ului următoarele aprecieri:

„... În România, evenimentele au evoluat în mod cu totul surprinzător. Printr-o lovitură de stat, ambii Antoneşti au fost imediat *destituiţi şi s-a declanşat armistiţiul. La început se mai credea încă că era vorba de un puci al cercurilor Palatului; la 24 august s-a dovedit că proclamaţia Regelui corespundea stării de oboseală în război a poporului şi armatei, din care cauză nu se mai putea conta pe o continuare a luptei alături de Germania (comunicarea adjunctului Şefului Statului Major al Wehrmachtului din 26 august) 34.*

...La 24 august, generalul german35, de acord cu ministrul plenipotenţiar german, a repetat că este vorba de o lovitură de stat bine pregătită, în înţelegere cu armata şi întreaga opoziţie. Poporul şi trupele, fiind informate prin radio, îşi exprimă acordul. Împotriva Regelui şi a noului guvern nu se poate găsi niciun general pentru formarea unui contraguvern" 36.

În raport cu Cartierul General al *Wehrmachtului* situat la Rastenburg, unde se afla şi Hitler, Statul Major al Grupului de Armate „Ucraina de Sud", surprins de acţiunea din august 1944 la Tg. Ocna, se afla cu adevărat în *epicentrul* evenimentelor din România. El avea în grijă trupele germane aflate pe frontul din zona operaţiei Iaşi-Chişinău, iar după arestarea lui Antonescu va primi misiunea să „coordoneze" acţiunea forţelor germane vizând înăbuşirea insurecţiei române, situaţie în care toate unităţile Misiunii Militare germane, care până atunci depindea direct de *O.K.W.*, i-au fost subordonate37. Se înţelege, în atare situaţie, că însemnările reţinute în *Jurnalul de război* al Grupului de Armate „Ucraina de Sud" excelează, în funcţie de locul şi rolul Comandamentului lui Friessner, tocmai pentru bogăţia de informaţii şi promptitudinea, exactitatea detaliilor înserate, totul executându-se cu o conştiinciozitate tipic germană. Având în vedere cele precizate, supunem atenţiei cititorului

extrase mai largi din *Jurnalul de război38* al Grupului comandat de generalul Friessner39.

În vara anului 1944, un loc important în ierarhia miliară germană şi în conducerea operaţiunilor pe continent revenea *Comandamentului superior al teatrului de război Sud-Est* (*Oberbefehlshaber Südost*), de sub comanda Feldmareşalului Maximilian von Weichs. Sediul *Comandamentului* era la Belgrad, iar după 23 august 1944 *O.K.W.*-ul, de care von Weichs depindea nemijlocit, a dispus implicarea forţelor de sud-est într-o

33 Percy Ernst Schramm, Hrsg., *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (*Wehrmachtführungsstab*), Band IV/*1, 1 Januar 1944 – 22 Mai 1945*, München, Bernard und Graefe Verlag, 1982, p. 15 (în continuare, se va cita: *KTB*).

34 *Ibidem*, p. 805.

35 Erik Hansen.

3367 *KTB*, IV/1, p.808.

37 Potrivit ordinului nr. 0010259/24.8.1944 al O.K.W.-ului (vezi Gh. Buzatu şi colab., op. cit., p.

97 – 98).

38 Valoarea informaţiile cuprinse în acest document a fost investigată de Eugen Bantea, *Insurecţia română în „Jurnalul de război „al Grupului de Armate german „Ucraina de Sud”*, *passim*.

39 *Ibidem* (Anexa II).

măsură în desfăşurările militare din România ori interesând România40. După cum s-a arătat, cotitura României l-a surprins pe von Weichs la Cartierul General al Führerului, cu care s-a întreţinut la 24 august 1944, răstimp în care comunicările primite relativ la desfăşurarea faptelor de la Bucureşti41.

Între documentele germane descoperite şi publicate de istoricii români, o serie surprinde reacţia Berlinului, a Cartierului General german faţă de decizia României ori

evidenţiază posibilitatea *Wehrmachtului* de-a „controla” evenimentele de după 23 august 1944, cu alte cuvinte de-a restabili o situaţie avantajoasă celui de-al III-lea Reich. Insistând asupra acestei categorii de documente o facem pentru a releva, o dată mai mult, starea de confuzie, surpriza, nehotărârea reflectată în deciziile pripite luate la cel mai înalt nivel al ierarhiei naziste. Să reamintim pasajele esenţiale ale unora dintre documentele din această categorie:

„Ordinul Führerului:

Arestaţi imediat – transmitea la 24 august 1944, ora 1, 55, generalul Friessner lui Gerstenberg – *camarila trădătorilor*; *înăbuşiţi o eventuală răscoală*. *Formaţi un nou*

42

guvern, prezidat de un general filogerman”.

B. „*Secret*. *Deoarece guvernul român* – indica W. Keitel, la 24 august 1944, ora 7, adresându-se Comandamentului Grupului de Armate „Ucraina de Sud” – *se consideră ca fiind în stare de război cu Germania*, [.] *se ordonă*:

Întreaga Românie constituie zonă de acţiuni militare ’43.

C. Relatare, primită la 24 august de Secţia Ausland (Străinătate) din partea MAE al Reichului şi semnată I.A. Burian, despre împrejurările în care s-a produs doborârea dictaturii Antoneştilor la Bucureşti:

„[.] 5. *România a*) *Guvernul* [instituit în urma] *puciului, condus de generalul Sănătescu, este format din naţional-ţărănişti, liberali, social-democraţi şi comunişti*;

În dimineaţa zilei de 24 august, Legaţia a primit ordin telefonic să pună capăt puciului prin formarea imediată a unui contra-guvern naţional român;

Ministrul plenipotenţiar Clodius şi generalul Hansen, împreună cu personalul, s-au adunat la Legaţie, care este

lipsită de comunicaţii cu tabăra din afara oraşului; Mareşalul şi Mihai Antonescu au fost arestaţi de Rege la Predeal. Situaţia lui Mihai şi cea a Mareşalului nu sunt întru totul clare.

În seara zilei de 22 august, Mareşalul, în prezenţa lui Mihai şi a ministrului de Război, ar fi declarat ministrului plenipotenţiar Clodius: în ciuda faptului că frontul nu poate fi menţinut, după retragerea diviziilor germane, el va arunca în luptă ultimele rezerve, pentru a opri pe sovietici la sud de Iaşi şi pe Bug. Din situaţia dată rezultă însă şi o problemă politică. După ce el a respins, din loialitate, condiţiile lui Wilson de la Cairo, frontul de sud – contrar supoziţiilor lui – a fost în continuare în mod considerabil slăbit. De aceea el ar trebui să-şi recapete libertatea de acţiune politică.

40 Eugen Bantea, *Operaţia română de acoperire. Septembrie 1944 în sud-vestul României*, Bucureşti, Editura Militară, 1985, *passim*.

41 Vezi ANR, fond *Microfilme S.U.A.*, rola 529, cadrul 761 şi urm.; O.B. Südost, *Kriegstagebuch*, nr. 3, 1, 7 – 31.12.1944); *Ibidem*, cadrul 986 şi urm. (*Umsturzin Rumänien*).

42 *23 August 1944. Documente*, II, p. 452.

43 *Ibidem*, p. 531.

Impresia ministrului plenipotenţiar Clodius a fost că Mareşalul, numai în caz de prăbuşire a frontului, vrea să aibă mână liberă pentru încercarea disperată de a ieşi din război" 44.

D. *„Situaţia în Bucureşti* – desprindem într-o radiogramă expediată de către generalul Gerstenberg serviciului „Ataşaţi militari" din cadrul *O.K.W.*-ului la 25 august 1944, ora 12, 30 – *este foarte gravă. Ne aflăm, doar cu forţe insuficiente, la marginea de nord a Bucureştilor, în linie cu aeroportul Băneasa (3 km sud-est de Mogoşoaia) şi până la marginea de nord a aeroportului Otopeni". 45.*

În noianul de ordine şi contraordine, plecate de la Cartierul General, un loc aparte a revenit, la 1 – 2 săptămâni după cotitura României, relatărilor directe – mai mult ori mai puţin exacte – datorate unor martori ai evenimentelor din România. Din acest punct de vedere, nu pot fi ignorate îndeosebi următoarele documente:

A. Informarea redactată de dr. Henrik Klugkist, colaborator economic al Legaţiei germane din Bucureşti între 1936 şi 1944 transmisă MAE al Reichului prin intermediul dr. Edmund Weesemnayer, plenipotenţiar nazist de la Budapesta, la 30 august 1944

(orele 21, 30):

„Prin înaintarea Aliaţilor în Franţa [la timpul respectiv] *a sporit în România tendinţa de a pune capăt printr-un compromis războiului, care nu mai putea fi câştigat alături de Germania. Mareşalul Antonescu, într-o lungă şi aprinsă discuţie, a informat despre această situaţie pe directorul ministerial Clodius şi a rugat să se trimită îndărăt trupele germane retrase şi să i se aducă la cunoştinţă linia de apărare germană definitivă din România. El a adăugat că, dacă nu primeşte un răspuns satisfăcător, trebuie să-şi rezerve deplină libertate de acţiune, căci poziţia lui în România a devenit mult mai slabă datorită ultimelor evenimente. În acelaşi timp devenise cunoscut că prin mijlocirea Mareşalului Curţii, Sănătescu, şefii de partid democraţi propu*seseră *Regelui să înlocuiască cabinetul Antonescu printr-un cabinet de coaliţie liberal-democratic-socialist. Directorul ministerial Clodius reuşise, prin intermediari români, să-l determine pe Rege să respingă propunerile şi să promită că nu va schimba politica României fără ca* [în prealabil] *să ia contact cu noi. Câteva zile după aceea a urmat pătrunderea ruşilor prin sectoarele de baraje de la Iaşi şi Tighina, deşi Legaţia* (Germaniei), *pe baza comunicaţiilor zilnice ale forurilor militare, asigura în continuare*

guvernul român că ruşii n-au concentrat forţe, de aceea nu poate fi vorba decât de mici înaintări locale lipsite de importanţă. Atunci a început o activitate politică febrilă la Bucureşti. Cererea privind schimbarea politicii româneşti a devenit generală. Speranţele germane se bazau pe încăpăţânarea Mareşalului Antonescu şi pe puterea lui de comandă asupra armatei române. Antonescu a fost chemat la 23 august după-amiază la Rege, la Palatul din Bucureşti, unde Regele i-a făcut cunoscut că, având în vedere situaţia complet schimbată, doreşte retragerea sa. Antonescu s-a opus. Regele a replicat: Eu nu mai sunt un copil, eu numesc pe preşedintele Consiliului de Miniştri, armata este sub comanda mea. Dacă Mareşalul Antonescu a fost arestat singur sau împreună cu tot cabinetul său a cedat – acest fapt n-a putut fi stabilit la Bucureşti.

Plenipotenţiarul Killinger, la aflarea ştirii că Sănătescu a fost numit preşedinte al Consiliului de Miniştri, s-a anunţat imediat la Rege, care l-a primit în prezenţa acestuia din urmă, precum şi a noului ministru de Externe Niculescu-Buzeşti (până acum consilier

44 Ibidem, p. 448.

45 Ibidem, p. 476.

de legaţie în Ministerul de Externe român). Plenipotenţiarul a făcut Regelui violente reproşuri şi a declarat că Germania nu poate accepta o schimbare a politicii externe româneşti. Regele a replicat că trupele germane nu mai apără ţara şi de acum el trebuie să încerce să atenueze dezastrul inevitabil prin intrarea în contact cu inamicii. Împotriva trupelor germane din România şi împotriva cetăţenilor Reichului din România, guvernul român nu va întreprinde, desigur, nimic. El roagă ca Germania să aibă înţelegere pentru situaţia de forţă majoră în care a ajuns România. Ea a împlinit cu mari sacrificii obligaţia ei de aliat, însă acum ea însăşi a fost abandonată de Germania […] '46.

B. La 14 septembrie 1944, ora 00, 20, acelaşi Weesemnayer informa telegrafic Berlinul în privinţa ştirilor capturate de la Erwin Konnerth, cetăţean român aparţinând Grupului etnic german şi care la 1 septembrie reuşise să dispară din Bucureşti:

„[.] *Proclamaţia Regelui s-a difuzat la orele 22, 20, imediat după ştirile transmise de postul român de informaţii. Ea a fost primită de populaţie cu mare bucurie, deoarece se spera că prin aceasta se va ajunge la pace. Au avut loc manifestaţii pe străzile Bucureştilor, în faţa Palatului Regal şi pe bulevarde. La orele 23 cea mai mare parte a membrilor Legaţiei germane era adunată în clădirea Legaţiei. Eu am avut impresia că evenimentele i-au surprins pe toţi cei prezenţi, deşi în cercurile politice ale Capitalei se vorbea de mult timp de «posibilitatea» răsturnării guvernului. Se pare că ministrul plenipotenţiar* [Manfred von Killinger] *a fost informat, cu titlu de zvon, miercuri după-amiază, de către fostul subsecretar de stat Brandsch, asupra evenimentelor ce urmau să aibă loc în perspectiva imediată, dar ar fi considerat aceste temeri ca fiind absolut neîntemeiate. Tot astfel, termenul «pentru declanşarea acţiunii», anume 23 august, era deja cunoscut în cercurile bine informate.*

Joi către orele 2 dimineaţa au fost trase primele focuri de armă în Capitală. Spre orele 6 dimineaţa a început atacul asupra Capitalei dinspre Băneasa, condus de generalul Gerstenberg. Cea mai mare parte a trupelor germane a rămas în Bucureşti, deoarece nu se emisese niciun ordin către acestea. Comenduirea garnizoanei până la ora 3 dimineaţa încă nu primise vreun ordin de sus. Eşaloanele superioare ale Wehrmachtului care se găseau la Bucureşti au fost dezarmate în cursul zilei de joi de trupele române şi conduse pe străzile Bucureştilor sub pază slabă. Nu-mi sunt cunoscute cazuri de atitudine ostilă faţă de soldaţii germani dezarmaţi. Spre orele 10

dimineaţa a început un bombardament groaznic asupra oraşului Bucureşti, care a distrus complet cea mai mare parte a centrului oraşului. Seara, porţiuni întregi de străzi erau în flăcări. Populaţia oraşului a crezut la început că e vorba de anglo-americani. Când s-a constatat că erau bombe germane, ura generală contra germanilor a atins punctul culminant. În cercurile româneşti, bombardamentele aeriene germane au fost considerate ca temei pentru schimbarea generală de atmosferă din România. Atacurile aeriene au ţinut toată ziua de joi. Până la orele 6 seara, armata generalului Gerstenberg a ajuns prin luptă până la Arcul de Triumf, deci până aproape de limita centrului oraşului. La Legaţie, unde în cele din urmă se adunase aproape toată colonia germană, în plus şi vreo 60 de soldaţi germani şi transmisionişti, domnea cel mai mare optimism. Dar în cursul zilei de vineri au avut loc lupte slabe. În cele din urmă, generalul Gerstenber4 g7 a fost luat prizonier la Otopeni, în «tabăra de pădure», la 6 km distanţă de Bucureşti" 47.

46 Ibidem, p. 614.

47 Ibidem, p.718.

Ce a însemnat pentru Germania retragerea României din Axă? Istoricii români şi străini au acumulat în ultimele decenii numeroase şi categorice informaţii în privinţa consecinţelor grele suportate de Reichul hitlerist în urma „*şocului*" de la 23 august. Nimeni altul decât Sir Basil H. Liddell Hart, cel mai reputat istoric militar al veacului, a calificat defecţiunea *Wehrmachtului* în România după declanşarea acţiunii ca fiind de proporţiile Stalingradului48. Cine altul – ne întrebăm – putea să precizeze mai bine consecinţele militare catastrofale, în primul rând, pentru cel de-al III-lea Reich, decât însuşi Adolf Hitler, care la 18 septembrie 1944, primindu-l în „bârlogul lupilor" de la Rastenburg pe Ante Pavelici, şeful statului croat, a recunoscut că în cursul anului 1944

Wehrmachtul traversase „trei" crize majore – prăbuşirea Grupului de Armate „Centru" în Belorusia, *„trădarea"* României şi eşecurile succesive în Franţa după debarcarea aliată din Normandia49. Iar în noiembrie 1944, tot Führerul se va destăinui generalului A. Jodl50 că, în urma celor trei eşecuri de proporţii, al III-lea Reich *„ratase"* cu siguranţă victoria în cel de-al doilea război mondial! Vom consemna, de asemenea, că la momentul oportun doi dintre colaboratorii militari cei mai apropiaţi ai Führerului, W. Keitel şi H. Guderian, şeful *O.K.W.*-ului şi, respectiv, cel al Marelui Stat Major al forţelor terestre germane, i-au prezentat un raport strict-secret descoperit după război în arhivele din Bucureşti. Decizia României de a abandona *Axa*, relevau Keitel şi Guderian în documentul menţionat, ce a fost adesea examinat de către istorici, *„pe lângă consecinţele imediate de ordin militar, a produs în acelaşi timp şi o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci şi al Bulgariei, Iugoslaviei şi Greciei, punând în pericol toată armata germană din Balcani. Deosebit de pierderea poziţiilor în Carpaţi, pierderea grânarului şi petrolului românesc constituie o altă mare şi grea lovitură"*. În consecinţă, faţă de imensul prejudiciu provocat Reichului, autorii raportului sugerau Führerului o măsură tipic nazistă, cerând să se ia – nici mai mult, nici mai puţin – *„toate măsurile ca România să dispară de pe harta Europei şi poporului român să dispară ca naţiune" 51*.

Albert Speer, fostul ministru al Armamentului al Reichului, condamnat la Nürnberg în lotul marilor criminali de război nazişti şi *„reabilitat"* ulterior ca memorialist al epocii hitleriste52, s-a destăinuit, cu şase ani înainte de moarte (1981), cunoscutului istoric francez al conflagraţiei mondiale dintre 1939 şi 1945, Jacques de Launay: „În *primăvara anului 1944, toţi se minunau de progresele înregistrate de Reich în domeniul producţiei*

industriale. Dar eu nu mă lăsam păcălit; aveam convingerea că războiul era pierdut. Din iunie până în decembrie 1944, am înaintat lui Hitler 12 memorandumuri, prin care îl avertizam despre iminenta înfrângere. Ştiu că Führerul le-a citit pe toate, dar, de câte ori îl întâlneam, eluda subiectul. La 30 iunie 1944, l-am înştiinţat în scris că pierdusem cea mai mare parte din rezervele de carburant pentru aviaţie şi că urmările erau catastrofale. Începând din iunie 1944, nu puteam asigura decât sub 50.000 tone de benzină lunar, iar din august, când trupele noastre au trebuit să părăsească România, cifra a scăzut sub 20.000 tone. Era clar că mergeam spre dezastru. Aceasta a fost cauza înfrângerii. Ea a apărut nu ca urmare a bombardamentelor strategice aeriene executate

48 B.H. Liddell Hart, *History of the Second World War*, p. 585.

49 Andreas Hillgruber, Hrsg., *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, p. 511.

50 Gh. Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1988, p. 190.

51 Vezi Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 August 1944*, p. 307 – 308.

52 Cf. Albert Speer, *Au coeur du III-e Reich*, Paris, Fayard, 1971.

de britanici şi americani, întrucât producţia continua să sporească la sondele din Vest, ci prin pierderea, după 23 august 1944, a surselor de aprovizionare din România…" 53.

Recunoaşteri ca aceasta îngăduie surprinderea veridică a semnificaţiei internaţionale a cotiturii României pentru determinarea cursului ultimei faze a celui de-al doilea război mondial.

Evenimentele din august 1944 din România, cu toate

consecinţele lor pentru cel de-al III-lea Reich nazist, au avut, cu atât mai mult, repercusiuni asupra ultimelor state „aliate" ale Berlinului – Finlanda, Ungaria şi Bulgaria. Fără a ne propune să intrăm în detalii, ne vom limita la a aduce câteva mărturii în acest sens. Astfel, referitor la Finlanda, încă la 25 august 1944 (orele 16) Ministerul Afacerilor Externe al Reichului sesiza Secţia Ausland a *O.K.*W.-ului despre ecourile cotiturii României la Helsinki: *„Evenimentele din România au produs o impresie profundă în Finlanda. Dacă şi cât de mult au fost încurajate prin aceasta năzuinţele de pace încă nu ne putem da seama. Cercurile politice sunt conştiente de deosebirea de principiu a poziţiei sovietice faţă de Finlanda şi faţă de România"*. 54. De altfel, posturile de radio străine şi agenţiile de presă internaţionale au stăruit, în primele zile şi săptămâni după demiterea lui Antonescu şi înrolarea României în rândul Naţiunilor Unite, asupra efectelor politico-diplomatice şi psihologice ale exemplului dat de Bucureşti celorlalţi sateliţi ai Reichului nazist55, semnalându-se cu justificat temei posibilitatea *„repetării"* scenariului, în condiţiile şi la proporţiile specifice fiecărui stat vizat. *„Gestul României* – aprecia la 24 august 1944, ora 7, Postul de radio Londra – *va fi un exemplu de urmat pentru Bulgaria, Finlanda şi Ungaria „*56. Tot la 24 august (ora 5, 15), Agenţia *„Reuter"* comenta prin glasul autorizat al lui Randal Neale: *„Capitularea României şi eliberarea Parisului marchează pagina neagră a războiului dus de Germania* [.] *Întregul edificiu nazist din Balcani începe să se năruie, iar efectul capitulării României asupra Bulgariei şi Ungariei va fi acela al unui şoc electric de o deosebită violenţă; de el chiar Finlanda se va resimţi. Consecinţele pentru viitorul mers al războiului sunt incalculabile"* 57. Cercetările de specialitate au condus la concluzia că defecţiunea României, prin toate consecinţele sale a reprezentat *„o puternică lovitură pentru Germania"* 58. *„A*

fost – sublinia în acelaşi sens Nicolette Franck – *o lovitură de trăsnet care, plecată de la Bucureşti, zgudui Balcanii. Fortăreaţa Europa se prăbuşi* [.]. *Trupele Reichului din Iugoslavia şi Bulgaria au fost izolate prin acţiunea română de la 23 august şi trupele britanice pătrunseră, cu atât mai lesne, în Grecia" 59*. Mai apoi, istoricul american M. Bohl a demonstrat că *„răsturnarea"* de la Bucureşti, conjugată cu ofensiva forţelor Armatei Roşii spre Dunăre, a prevestit că şi pentru Bulgaria *„ceasul deciziei"* sosise, Sofia trebuind să definitiveze ultimele contacte pentru a se desprinde de *Axă" 60*.

53 Apud „Magazin istoric", nr. 11/1982, p. 60.

54 Vezi *23 August 1944. Documente*, II, p. 479.

5565 *Ibidem*.

56 ANR, fond Ministerul Propagandei Naţionale (Serviciul presă externă), dosar 140/1944, f. 2.

57 Idem, dosar 245/1944, f. 216.

58 Paul D. Quinlan, *Clash over România. British and* American *Policies toward România*: *19381947*, Los Angeles, ARA, 1977, p. 102 – 103.

59 Nicolette Franck, *La Roumanie dans l'engrenage*, Paris-Bruxelles, Editions Elsevier Sequoia.

1977, p. 63 – 64.

60 Michael Boll, *Cold War in the Balkans. American Foreign Policy and Emergence of Communist Bulgaria, 1943 – 1947*, The University Press of Kentucky, 1984, p. 44.

În numeroase alte ţări, cu predilecţie în cele ale Europei Est-Centrale aflate sub dominaţia nazistă, efectele cotiturii României au fost deopotrivă resimţite cu vigoare. Studiile şi documentele editate au surprins evoluţiile înregistrate la nivelul mişcărilor de rezistenţă antifascistă în Polonia61, în Cehia şi în Slovacia62. Aşa, de pildă, „Armia Ludowa", organ al armatei populare antrenată în august 1944 în insurecţia varşoviană, exprimându-şi

satisfacţia şi solidaritatea cu lupta poporului român, considera – la numai patru zile după declanşarea acţiunii la Bucureşti – că, prin acţiunea României cu multiplele ei consecinţe politico-diplomatice, economice şi îndeosebi militare, se putea întrezări *„un vestitor al înfrângerii definitive a blocului hitlerist” 63*. După noile grave complicaţii ivite în faţa *Wehrmachtului* în România, s-au intensificat brusc acţiunile mişcării de rezistenţă mai ales în Slovacia şi, lucru cât se poate de semnificativ, în acea porţiune care, în 1938, prin cel dintâi dictat de la Viena, fusese *„integrată”* Ungariei horthyste prin *„voinţa”* lui Hitler şi Mussolini. În această zonă a Slovaciei populaţia şi-a sporit încrederea în apropierea eliberării definitive de sub jugul dublu al ocupanţilor horthyşti şi hitlerişti, apreciind cu realism că, prin fapta sa, România ameninţa direct sistemul de dominaţie al Berlinului şi Budapestei din centrul Europei64, noile autorităţi de la Bucureşti făcând cunoscut prin primele documente difuzate prin radio după arestarea lui Antonescu că nu recunoşteau de fel cel de-al doilea dictat de la Viena din 1940, ordonând, în consecinţă, armatei române intrarea în acţiune pentru eliberarea nordului Transilvaniei.

La Budapesta, după cum şi la Berlin, cotitura României a avut efectul unui şoc. Examinând faptele, în temeiul unor documente descoperite în arhivele ungureşti şi străine şi al presei budapestane, istoricul Csátári Dániel a surprins mai demult realitatea că *„revirimentul României* (de la 23 august 1944 – n. ns...) *avu o foarte mare influenţă asupra vieţii politice ungare” 65*. Autorul citează, spre ilustrare, un raport al poliţiei horthyste din 31 august 1944 care insista asupra faptului că ştirile sosite de la Bucureşti *„zguduiră”* toată Ungaria, ele devenind *„alimentul preferat”* al opiniei publice şi având *„un efect dezastruos asupra spiritelor. căci el făcea să apară inexorabil în faţa ochilor cetăţenilor unguri spectrul unei*

eventuale posibilităţi de-a urma exemplul românesc" *66*. S-au înăsprit măsurile poliţieneşti67, s-au concentrat trupele şi s-au elaborat noi directive militare în perspectiva unei acţiuni comune germano-horthyste contra trupelor române şi sovietice în Transilvania. Guvernul Sztójay Döme, ale cărui ceasuri au devenit numărate după evenimentele de la Bucureşti, fiind demis de Horthy la 24 august 194468, şi-a propus – se exprimă acelaşi istoric ungur – „să oprească progresul efectelor produse de exemplul României" 69. Noul guvern al generalului Lakatos Géza, instalat la 28 august 1944, nu

61 Apud Milică Moldoveanu, *Reflectarea situaţiei României şi a stării de spirit a societăţii româneşti în presa conspirativă polonează în anii celui de-al doilea război mondial*, în Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 august 1944 în context internaţional*, p. 369 şi urm.

62 Apud Vasile Puşcaş, *Efectele evenimentelor din România în Europa Est-Centrală*, în Gh. Buzatu, coordonator, *Actul de la 23 August 1944*... p. 341 şi urm.

63 Milică Moldoveanu, op. cit., p. 388.

64 Cf. Vasile Puşcaş, op. cit., p. 344 – 345.

65 Csátári Dániel, *Dans la tourmente*. *Les relations hungaro-roumains de 1940 à 1945*, Budapest.

Akadémiai Kiadó, 1974, p. 345.

66 *Ibidem*. Vezi, de asemenea, *Histoire de la Hongrie*, Paris 1974, p. 573.

67 Apud *23 August 1944*. *Documente*, II, p. 478.

68 Cf. László Sütö, *La politique interalliée et la Hongrie pendant la Deuxième Guerre mondiale*, Bruxelles, Presses Universitaire, 1983, p. 176.

69 Csátari Dániel, op. cit., p. 346.

avea menirea de a înfăptui o *volte-face* în raporturile cu Germania, ci de a o prepara; în context, la 31 august 1944, amiralul Horthy i-a exprimat generalului Heinz Guderian dorinţa Ungariei de a rupe alianţa cu Reichul70.

În zilele care au urmat, însă, pentru regimul horthyst va predomina dorinţa de-a păstra neatins dictatul de la Viena din 30 august 1940, astfel că în deciziile luate s-a mizat esenţialmente pe concursul *Wehrmachtului* în încercarea de a stăvili ofensiva trupelor sovietice şi române în Transilvania71, mai ales că pe teritoriul românesc ocupat acţiunile antihorthyste şi antinaziste s-au intensificat brusc după 23 august 194472. O serie de documente publicate de istoricii unguri în urmă cu peste 40 de ani surprind starea de spirit ce domnea în rândul cercurilor guvernamentale şi militare horthyste în urma prăbuşirii regimului antonescian. Astfel, la 25 august 1944, cabinetul ungar s-a întrunit în şedinţă de urgenţă, iar ministrul de Finanţe, îndeplinind sarcina de premier ad-interim după revocarea lui Sztójay, a propus – după cum desprindem din protocolul reuniunii respective, cu caracter extraordinar – dezbaterea în detaliu şi pe toate planurile a *„situaţiei excepţionale”* rezultate în urma deciziei României de-a rupe alianţa cu Germania73. Cu acel prilej, un cuvânt greu de spus l-a avut generalul Vörös, şeful Marelui Stat Major ungar, care tocmai discutase situaţia cu omologul său german, generalul Guderian. S-a exprimat, în consecinţă, punctul de vedere german autorizat în sensul că se întrevedea retragerea progresivă a *Wehrmachtului* din Balcani, într-un moment când situaţia pe teatrul de Vest era critică; Hitler personal aprecia drept *„grea”* evoluţia ostilităţilor, punându-şi mari speranţe în folosirea armelor secrete. Pentru moment, în sud-estul Europei – informa Vörös – *„sarcinile cele mai arzătoare”* urmărite rămâneau: dezarmarea trupelor române

74

şi zăgăzuirea ofensivei Armatei Roşii. *„Trecerea României de cealaltă parte* [contra *Axei* fasciste] – a opinat, în continuare Vörös – *va avea o mare influenţă asupra cercurilor politice ale Finlandei. În ce-i priveşte pe*

*bulgari, nem7 (5 ii sunt convinşi că ei se vor alia cu Naţiunile Unite şi că Bulgaria îi va urma Finlandei „*5. S-a admis că, dacă în termen de două zile *Wehrmachtul* nu avea să reuşească a *„stăpâni”* situaţia din România, atunci consecinţele vor fi grele pentru Ungaria, calificându-se drept un *„pas fatal”* continuarea luptei alături de Germania76. Ministrul Finanţelor, având în vedere că guvernul Sănătescu încă din startul evenimentelor declarase caduc dictatul de la Viena, a

77

propus chiar atacarea României77. Cabinetul, în final, a recomandat ca trupele germane şi ungare să fie astfel concentrate în dispozitivul de luptă ca să le permită *„apărarea”* (sic!) graniţei stabilite la 30 august 1940 prin semnăturile lui von Ribbentrop şi Ciano78.

Urmărind evoluţiile politice de la Budapesta (instalarea unui nou guvern, decizia de-a lupta alături de Germania, declanşarea la 5 septembrie 1944 a atacului contra trupelor române din Transilvania în speranţa de-a stăvili ofensiva sovieto-română asupra *„graniţei”* stabilite la Viena în 1940, eşecul operaţiunii şi, apoi, soluţia Consiliului de Coroană din 7 septembrie 1944 de-a solicita armistiţiul Naţiunilor Unite şi toate faptele

70 *Ibidem*, p. 348 – 349.

71 *Ibidem*, p. 349.

72 *Ibidem*, p. 349 – 351.

73 Adám Magda şi colaboratori, eds., *Vengriia i vioraia mirovaia voina*, Moskva, 1962, p. 329 (ediţie originală – Budapesta, 1959).

74 *Ibidem*.

75 *Ibidem*, p.330.

76 *Ibidem*.

77 *Ibidem*, p.332.

78 *Ibidem*. Pentru diverse aspecte, vezi şi László Sütö, op. cit., p. 176 – 177.

de până la 15 octombrie 1944, soldate cu îndepărtarea lui Horthy de către hitlerişti) 79, László Sütö conchidea: *„Cererea de armistiţiu de către România, la 23 august 1944, avu o foarte mare importanţă pentru Ungaria, atât din punct de vedere militar, cât şi din punct de vedere politic. Concepţia militară ungară după care armata ar fi putut rezista faţă de forţele sovietice pe linia Carpaţilor până când situaţia Ungariei ar fi devenit mai favorabilă, adică până la sosirea trupelor Occidentalilor80, s-a prăbuşit, căci calea spre Ungaria pentru forţele armate sovietice şi române era de-acum deschisă dinspre sud. Din punct de vedere politic, cererea de armistiţiu a românilor avea încă o importanţă şi mai mare pentru Ungaria: cursa contra-cronometru pentru Transilvania81 fusese câştigată de către România. „*82.

Pericolul care plana după 23 august 1944 asupra Ungariei horthyste punea în discuţie, concomitent, întreg sistemul de dominaţie politică sau cel de apărare militar-strategică al celui de-al III-lea Reich din centrul Europei. A fost şi motivul pentru care Cartierul General al lui Hitler s-a preocupat în cel mai înalt grad, la confluenţa lunilor august-septembrie 1944, de salvarea situaţiei în zonă, recurgând la o suită de măsuri şi dictând acţiuni militare care, toate, s-au dovedit ineficace după decizia României de-a elibera pământul Transilvaniei de Nord şi în faţa ofensivei comune sovieto-române. A fost şi motivul pentru care, de la Budapesta, prin plenipotenţiarul său Edmund Weesemnayer, Reichul nazist a urmărit îndeaproape desfăşurările de forţe din România, intenţiile guvernelor şi comandamentelor român şi sovietic, mutaţiile politice, militare şi sociale

83

survenite în Ungaria.

Pentru *Axă*, prăbuşirea lui Antonescu nu s-a soldat pur şi simplu cu pierderea unui aliat de bază, cât, mai ales,

cu *„câştigul unui nou inamic*!” Intrarea României în război contra *Axei* a fost corolarul răsturnării regimului Antonescu. *„România* – aprecia la 25 august 1944 (orele 19) postul de radio Londra – *n-a capitulat, ci luptă acum mai departe alături de Aliaţi*”. 84. Asemenea termeni exprimau cu fidelitate faptele, cunoscut fiind că cele dintâi unităţi ale armatei române au iniţiat acţiuni contra *Wehrmachtului* încă în cursul nopţii de 23 – 24 august 1944 şi că, în urma represaliilor dictate de Adolf Hitler şi generalii săi împotriva Bucureştilor, guvernul Constantin Sănătescu a dispus difuzarea proclamaţiei ce făcea cunoscută intervenţia oficială a stării de război între România şi Reichul nazist, la 24 august 1944 (orele 16, 30) 85. În ceasurile următoare, postul de radio va comenta: *„Prin ruperea relaţiilor sale cu Germania şi prin declararea războiului împotriva acestei ţări, România a zdrobit zidul Balcanilor ce fu*sese *ridicat acum cinci ani de Hitler „*6.

79 *Ibidem*, p.175 – 189.

80 Cercurile horthyste sperau pe dezbinarea politică şi militară a Marilor Aliaţi, respectiv sovieticii şi anglo-americanii.

81 Purtată de horthyşti pentru a smulge acceptul Naţiunilor Unite în privinţa valabilităţii... dictatului de la Viena din 1940!

82 László Sütö, op. cit., p. 175 – 176.

83 Vezi, îndeosebi, *23 August 1944. Documente*, II, p. 478 (telegramă din 24.8.1944 către secţia Ausland a O.K.W.-ului); *ibidem*, p. 626 – 627 (telegrama lui Weesemnayer către von Ribbentrop, Budapesta, 30.8.1944); *ibidem*, p.726 şi urm. (telegrama lui Weesemnayer către MAE german. Budapesta, 14.9.1944); *ibidem*, p. 622 şi urm. (raport asupra evenimentelor de la Bucureşti până la 25.8.1944).

84 Arh. M.A.E., fond 71/1939. E9, vol. 383, f. 62.

85 *Ibidem*, f. 58.

86 ANR, fond MPN (Serviciul presa externă), dosar 140/1944, f.13.

De remarcat un fapt cu totul semnificativ, şi anume că România a întrerupt relaţiile oficiale cu fiecare dintre ultimele state „*aliate*” ale Reichului hitlerist, mai precis: la 30

87

august 1944 a rupt raporturile diplomatice cu Ungaria87. De asemenea, România a făcut cunoscut la 30 august 1944 că nu recunoştea88 pe niciunul dintre „*aliaţii*” marionetă ai Reichului – Croaţia, Slovacia sau „Republica” 88 fascistă a lui Mussolini, pentru ca, exact peste două luni, să procedeze la ruperea relaţiilor diplomatice cu ultimul membru marcant al *Axei* – Japonia89.

În felul acesta, s-a confirmat nu numai *de facto*, ci şi *de jure* retragerea României din *Axă*, care din interior a primit una dintre loviturile fatale care-i vor grăbi dezagregarea. În perioada imediat următoare.

* * *

Evenimentele din România au fost receptate cu satisfacţie şi urmărite cu deosebit interes – se înţelege – de către toate marile capitale aliate. Poziţia şi acţiunile lor în context, examinate cu alt prilej90, nu formează tema preocupărilor noastre de această dată.

87 Arh. M.A.E., fond 71/1939. E-9, vol. 383, f. 76; idem, vol. 352, f. 222. După agresiunea trupelor hitleriste şi horthyste în Transilvania împotriva armatelor română şi sovietică s-a produs *declaraţia de război* a României contra Ungariei (idem, vol. 383, f. 95).

88 Idem, dosar 352, f. 173. S-a stabilit ca termen pentru schimbul reprezentanţilor oficiilor diplomatice ale Ungariei, Slovaciei, Croaţiei şi „republicii” lui Mussolini ziua de 7 septembrie 1944 (*ibidem*, telegrama nr. 29 a lui Gr. Niculescu-Buzeşti din 30.8.3044 către Legaţia din

Berna).

89 *Ibidem*, f. 162 – 163. Pentru detalii, cf. Ion Enescu, *Politica externă a României. 1944 – 1947*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979, p. 59 – 61.

90 Vezi, mai ales, Gh. Buzatu şi colaboratori, *Din istoria unei zile*, p. 88 şi urm.; Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri. 1939 – 1947*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, p. 379 şi urm.

DOCUMENTELE 1 – 71245

1927 – 1941 – Acte atestând cariera militară a Mareşalului Ion Antonescu

Nr. Anuar 52, pagina 34 Arma Cavaleriei FIŞE

NOTA REZUMATIVĂ a Generalului de Brig. ANTONESCU IOAN din COMAND. DIVIZIEI 3

I. Studii

— Liceul Militar Craiova

— Ş coala Militară de Infanterie şi Cavalerie

— Ş coala Superioară de Război

— Cursul de Comandament

II. Vechimea şi Stagiul (în ultimul grad)

10.V.1931

— De la 10.V.1931 – 1. VII.1931 Brig. 6 Cavalerie

— De la 1. VI.1931 – 15. VII.1933 Director S.S.R.

— De la 15. VII.1933 – 1. XII.1933 Comand. Diviziei

— De la 1. XII.1933 – 11. XII.1934 Şeful M.St.M. şi Comand. Div.

— De la 11. XII.1934 – 1. XI.1937 Comand. Diviziei 3

ARE STAGIU

III. Pedepse în ultimul grad şi întreaga carieră: Nu are.

IV. Concedii în ultimul an, grad.:

— 31. XII. 1936 – 8 zile permisie

— 26. IV.1937 – 10 zile permisie

— 21 iunie 1937 – 3 zile permisie

— 7 august 1937 – 30 zile concediu medical

— 23. XI. 1937 – 30 zile concediu în străinătate.

V. Caracterizări (în ultimii ani) în ultimul grad.:

— 1937/1938 – admis provizoriu la Comandă Corp de Armată şi înaintare la gradul de general de Divizie sub rezerva verificării la Manevrele Regale.

VI. Propuneri pe 1936/1937:

— I-ul Şef ierarhic – merită a înainta la EXCEPŢIONAL

— AI II-lea Şef ierarhic – După lege merită a înainta la excepţional

— AI III-lea Şef ierarhic – la gradul de General de Divizie şi la Comand.

Comandantul Corpului I de Armată

1245 Cu o singură excepţie (doc. nr. 8), toate trimiterile indică fondul: Arhiva CNSAS, Bucureşti, fond 40 010, „Tribunalul Poporului”, 1946, volumul, fila/filele (în continuare, abreviat: Arhiva CNSAS, vol. f...).

General de Divizie ss. Dumitrescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 342).

Brigada II Roşiori Intrare nr. 1 030

1927 luna X Nr. 14 17.X.1927

se va ataşa copia de pe memoriul ofiţerului

General ss. Răzvan

COLONEL ANTONESCU I. către

BRIGADA ÎI ROŞIORI la nr. 860

Am onoare a vă face cunoscut următoarele:

1. Studii. Am următoarele studii:

a. Clasele primare.

b. Patru clase liceu.

c. Patru clase Şc. Mil. Craiova.

d. Şc. Mil. Inf. şi Cav. (2 ani).

e. Şc. Spec. Cavalerie (1 an).

f. Şcoala Super. de Război (2 ani).

g. Anul complimentar la M.S.M. (1 an).

h. Şc. Obs. aerieni (brevet nr. 13).

2. Timp petrecut în timpul războiului:

a. Şeful operaţiilor Arm. de Nord, 14 august 1916 – 15 noiembrie 1916 (gradul de căpitan).

b. 5 noiembrie 1916 transferat, după dezastrul de la Jiu, ca şeful operaţiilor Arm. I-a (acelaşi grad).

c. La 10 noiembrie inamicul trecând Dunărea la Zimnicea, am fost numit şeful operaţiilor Grupului Arm. General Prezan; constituit cu această ocazie (acelaşi grad).

d. La 5 decembrie 1916 am trecut şeful operaţiilor la M.C.G., unde am funcţionat, în această calitate, până la demobilizarea armatei (aprilie 1918) (gradul Maior şi lt. col.).

e. Imediat după aceasta am fost numit comandantul unui divizion de cav. (Roşiori) care se găsea în acoperire pe Nistru în zona Tighina (gradul lt. Colonel).

f. În octombrie 1918 am fost chemat telegrafic de M.S. Regele şi însărcinat să fac proiectul de operaţiuni pentru cazul reintrării în acţiune, iar la 1 noiembrie cu ocazia remobilizării armatei, am fost numit şeful operaţiunilor la M.C.G. unde am funcţionat până la 1 aprilie 1920, când armata s-a demobilizat în mod definitiv (acelaşi grad).

g. De la 1 aprilie 1920 până la 8 septembrie 1922 am fost Comand. Şcolii Spec. de Cavalerie Sibiu. În acest interval de timp am fost trimis în Franţa, pentru un stagiu de 4 luni, în care timp am urmărit manevrele franceze, am vizitat toate centrele de instrucţie franceze şi am urmat cursul de la Versailles (gradul lt. Colonel şi Colonel).

h. În septembrie 1922 am fost numit ataşat militar în Franţa, unde am funcţionat până la 1 aprilie 1923; de la această dată am trecut în Anglia şi Belgia, în aceeaşi calitate, până la 1 noiembrie 1926, când am fost rechemat în ţară. În acest interval de timp (h) am fost însărcinat şi cu lichidările de război, pe care le-am terminat; şi consilier tehnic pe lângă comisia de reparaţii din Paris şi în 1924 la

Geneva cu ocazia primei conferinţe a dezarmării.

I. La 1 noiembrie 1927 am fost numit comandantul Regimentului 9 Roşiori „Principesa Elena”, iar la 15 iulie 1927 Directorul Şcolii Superioare de Război.

Prizonier: După cum se vede din cele arătate mai sus, prizonier nu am fost niciodată.

Colonel, ss. I. Antonescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 346 – 347).

Corpul I Armată Comandantul Diviziei 3-a

FOAIE PERSONALĂ

a

Generalului de Brigadă Antonescu Ion Comandantul Diviziei 3-a

Vechimea în grad: 10.V.1931 Promoţia Şc. S. Război: – Anul Absolvirei: 1.X.1911 Media de Absolvire: – Clasificaţia: – Calificativul: – Caracterizarea ca ofiţer de Stat Major:

TABELA:

Stagiul la trupă în ultimul grad: 9 luni De când e în Divizia 3-a: 1. VII.1933

Recompense: Medalia jubiliară Carol I, Avântul Ţării, Virtutea Militară pace, Ord. Mihai Viteazul el. III-a, Ord. Coroana României în grad de Comandor, Steaua României grad ofiţer cu spade, Crucea comemorativă; Semnul Onorific de 25 ani; Victoria; Polonia Restituită.

Cai proprietate: – Echipament de război:

— De vară: are

— De iarnă: are Starea civilă:

— Născut: 2. VI.1882

— Căsătorit: da

— Copii: – Starea materială:

— Avere personală: – Dota: – Datorii: – Starea fizică:

— Conformaţie: Robust

— Aptitudini: – Garnizoanele în care are interese: Bucureşti

STUDII ANTERIOARE ŞI REZULTATE

Studii de bază	Şcoli militare şi de specialitate (anul, media, clasificaţia, aprecieri)	Stu cultură (Univer
	Şcoala Milit. de Inf. şi Cavalerie 1902 – 1904	
	Şc. Specială Cavalerie 1905 – 1906, Media 1841, clasif. 1/23	
	Şc. Sup. de Război 1909 – 1911	

EXTRAS DIN MEMORIU CALIFICATIV

Grade	Anul (date)	Unitatea	Funcţiuni îndeplinite	Absenţe	d
Su blocot.	1. VIII.1904	Reg. 1 Roşiori	Comand. Pluton		
Su blocot.	1905/1906	Şc. Sp. Cavalerie	Elev		
Su blocot.	1906/1907	Reg. 1 Roşiori	Comand. Pluton		
Locotenent	1907/1908	R.10.R.-R.1.R	Comand. Pluton	4 luni concediu medical	
Locotenent	1908/1909	Hergheliea Armatei şi R.10.R	Comand. Pluton	45 zile concediu medical	
Locotenent	1909/1910	Şc. Sup. Război	Elev	8 zile interese	
Locotenent	1910 1911	Şc. Sup. Război Brig. 7 Roşiori	Elev		

Locotenent	19111912	R.4. R şi stagiu M.St.M.	Cdt. Pluton		
Căpitan	19121913	Detaşat Reg. Neagoe Basarab pentru stagiu	Cdt. Companie	6 zile interese fam.	
Căpitan	19131914	Detaşat Div. 2 Cav.	Of. de Stat Major la Div. 2-a Caval.	30 zile concediu	
Căpitan	19141915	Şc. Cavalerie şi c. IV-A Stat Major	Cdt. Escadron elevi; Şef. Bir. Operativ C. IV	6 zile permisie	
Maior	19151916	C. IV. St. Major	Şeful Bir. Oper.		
Maior	19161917	Armata de Nord Grup GI. Prezan M.C.G.	Şeful Bir. Oper.		
Lt. Colonel	19171918	M.C.G. şi R.7.R.	Şeful Bir. Operaţiilor şi det.		

			Divizion I		
Lt. Colonel	19181919	R.7.R.	Cdt. Divizion I		
Colonel	19191920	Şc. Sp. Cavalerie	Cdt. Şcolii		
Colonel	19201921	Şc. Sp. Cavalerie	Cdt. Şcolii		
Colonel	19211922	Şc. Sp. Cavalerie şi Ataşat Milit. Franţa	Cdt. Şcolii; Ataşat Militar Franţa		

Colonel	19 221923	M.St.M. şi Ataşat Milit. Londra	Ataşat Militar		
Colonel	19 231924	M.St.M. şi Ataşat Milit. Londra	Ataşat Militar	30 zile interese	
Colonel	19 241925	M.St.M. şi Ataşat Milit. Londra	Ataşat Militar		
Colonel	19 251926	Centru Instr. Cav.	Cdt. Centrului	40 zile interese	
Colonel	19 261927	Cdt. Şc. Sup. Răzb.	Cdt.	30 zile repaus	
Colonel	19 271928	Cdt. Şc. Sup. Răzb.	Cdt.	30 zile repaus	
Colonel	19 281929	Secretar GI. M.A.N. Cd. Şc. Sup. Răzb.	Secret. GI. Cdt. Şcolii	30 zile repaus	
Colonel	19 291930	Secretar GI. M.A.N. Cd. Şc. Sup. Răzb.	Cdt. Şcolii	45 zile repaus	
Colonel	19 301931	Comand. Brig. 8 Cav., Comand. Brig. 6 Cav.	Cdt; Cdt.		
General	19 311932	Şc. Sup. Războiu	Comandant		
General	19 321933	Şc. Sup. Războiu	Comandant		
General	19 331934	Cdt. Divizia 3-a şi Şef M.St.M.	Comandant şi Subşef M.St.M.		

ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel ss. indescifrabil
(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 343).

MISIUNI ŞI ÎNSĂRCINĂRI SPECIALE IMPORTANTE

Căpit an 1 Şeful Bir. Operaţii la Divizia I. Cavaleri campania din Bulgaria (1913)

Căpitan	Comandantul Escadronului de Elevi (1914
Maior	Şeful Bir. Operaţii la Armata de Nord (191
Maior	Şeful Bir. Operaţii la Grupul GI. Prezan (1
Maior	Şeful Bir. Operaţii la M.C. General (1916 –
Lt. col.	Misiune politică-militară la Petrograd (1917)
Lt. Colonel	Misiune politică-militară la Constantinop (1919)
Lt. Colonel	Misiune politică-militară la Varşovia, pen primelor baze ale alianţei politico-militare cu Po
Lt. Colonel	Idem la Congresul de Pace (1920)
Lt. Colonel	Comandantul Şc. Spec. de Cavalerie (192(
Colonel	Delegat la Comisia de Reparaţii din lichidarea litigiului născut de pe urma ocupa (1921)
Colonel	Ataşat militar la Paris şi Londra (1922 – 19
Colonel	Însărcinat cu lichidările de război în Franţ
Colonel	Delegat la Geneva pentru dezarmare (192
???	Directorul Şc. Superioare de Război (1927
???	Secretar General al M.A.N. (1928)
???	Directorul Şc. Superioare de Război (1931
???	Şeful delegaţiei pentru dezarmare la Gene
???	Subşeful Marelui Stat Major (1933 – 1934
???	Invitat oficial de M.A.N. francez în Franţa
???	Ministrul Apărării Naţionale (1937)
General de Armată	Conducător al Statului (6 septembrie 1940
???	Stabilirea ordinii în stat după rebeliunea 23 ianuarie 1941 (10. II.1941)

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 364 bis).

TABEL1246

relativ la Ordinele şi Medaliile de război şi de pace – române şi străine – conferite Domnului General de Divizie Antonescu Ioan, Ministrul Apărării Naţionale

RECOMPENSE, DECORAŢIUNI, MEDALII

1. Ordine şi medalii de război române

Ordinul „Mihai Viteazul” el. III-a	I.D. nr. 5 454/1919; 392/1919
Ordinul „Steaua României” el. IV	I.D. nr. 203/1918; B 064/1918
Ordinul „Coroana României” el. IV-a	I.D. nr. 3 138/1916; 429/1916
Medalia „Avântul Ţării” 1913	I.D. nr. 6 247/1913
Medalia „Crucea Comemorativă” 1916 – 1918 cu	I.D. nr. 1 744/1918; 56 129/1925
baretele: Ardeal, Carpaţi, Oituz, 1918, 1919	
Medalia „Victoria”.	I.D. nr. 3 390/1921; 9 495/1925
Medalia „Trecerea Dunării” cu bareta „Tradiţie”.	I.D. nr. 343 din 1 Brevet nr. 103/1941
Ordinul „Mihai Viteazu” el. II-a	I.D. nr. 2 240 din 1941; Brevet nr. 1 din

1246 Vezi şi V.F. Dobrinescu, Gh. Nicolescu, *Plata şi răsplata istoriei*: *Ion Antonescu*, *militar şi diplomat* (*1914 – 1940*), Iaşi, Institutul European, 1994, p. 121 – 122.

7 august 194

Ordinul „Mihai Viteazu” el. I-a	I.D. nr. 2 35 Brevet nr. 2 din 21 augus
Ordinul „Virtutea Aeronautică” cu	I.D. nr. 3 33

spade, în toate clasele Brevet nr. 610/194

2. Ordine şi medalii de pace române

Ordinul „Coroana României” Mare I.D. nr. 1 158
Cruce Ordinul „Steaua României” el. III-aI.D. nr. 3 782/1924
Ordinul „Coroana României” el. III-a Medalia I.D. nr. 5
„Virtutea Militară” el. I-a „Semnul Onorific”731/1913 I.D. nr.
de aur de 25 ani 213/1923

Medalia „Jubiliară” 1906 Medalia I.D. nr. 5 384
„Peleş”. I.D. nr. 2 305

Marea Cruce a „Ordinului Carol I în I.D. nr. 1 534
gradul de Cavaler”.

1. Ordine şi medalii de război străine

Ordinul „Legiunea de Onoare” în Brevet autori
gradul de Cavaler (2) Ordinul „Sf. Stanislas” Brevet auto
el. III Brevet autoriz. nr.

Ordinul „Sf. Vladimir” el. IV-a cu spade Brevet autori
şi fundă Rus autoriz. nr. 6 710/1

Ordinul „Coroana Italiei” în gradul de Brevet autori
Comandor Brevet auto

Ordinul „Sf. Mihail şi Sf. Gheorghe” înBrevet autoriz. nr.
gradul de Comandor (Englez) Brevet autori

Ordinul „Sf. Stanislas” el. II-a cu spade ană), 6 augus
Rus Finlandei H

Ordinul „Sf. Stanislas” el. II-a cu spade1941
şi placă Rus

Însemnele Crucei de Război cu citaţie
pe Armată (Franc

Ordinul „Sf. Ana” el. II-a cu spade

Ordinul „Victoria” (Engleză) grad
Comandor

Ordinul „Leopold” (Belgian) grad
Comandor

Crucea Neagră (Belgian) grad Ofiţer

Marele Cordon al Ordinului Sf.

Mauriciu (Italiană)

Crucea de Cavaler al Ordinului „Crucea de Fier” (Germ în clasele: „Cavaler” I-a şi II-a

Marea Cruce cu Spade a Ordinului „Trandafirul Alb” al Marea Cruce

2. Ordine şi medalii de pace străine

Ordinul „Polonia Restituta” el. III Brevet autori

Ordinul „Polonia Restituta” Mare Ofiţer Brevet (?) / 1

Ordinul „Coroana Jugoslaviei” Mare Cruce Brevet orig. n Sigmaringen,

Crucea de Onoare Cl. I cu Spade anr. E-4, 25 octombr Ordinului Iol)

Casei de „Hohenzollern”.

Marea Cruce de Merit a Ordinului Militar

Ospitalier şi Suveran a Să Lazăr al Ierusalimului (Span

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 365 – 366).

FOAIA MATRICOLĂ

1. Starea civilă Starea civilă:

Numele şi prenumele: Antonescu Ioan

Născut la: 2 iunie 1882, în Piteşti

Plasa: –, judeţul Argeş

Fiul lui: I. Antonescu şi al De religie: ortodoxă, domiciliat la – 2. Schimbări în starea civilă în cursul carierii Căsătorit:

Cu: D-ra Maria Niculescu, de religie: ortodoxă în anul: 1928, luna: – Ziua: –, în oraşul: – Biserica: – 3. Campanii Rane. Acte de bravură sau de curaj (în timp de război sau în timp de pace) Campanii:

— 23 iunie 1913 mobilizat la R. 1 Că-l. şi detaşat la Div. 2 Cav. I.D. nr. 4 609

— 31 august 1913 demobilizat. I.D. nr. 5 510

— 14 august 1916 mobilizat la Arm. de Nord I.D. nr. 2 784

— 1 aprilie 1918 demobilizat M.C.G. (Bir. Operaţii)

— 28 octombrie 1921 demobilizat Şc. Spec. Cav. I.D. 879

4. Studii:

Civile:

— Primare: 4 clase

— Secundare: liceul militar Craiova

— Universitare: – diferite alte şcoli: – Militare:

— Ş c. preg. a of. activi: Şcoala Militară de Infanterie şi Cavalerie

— Ş coala specială: Ş coala Specială de Cavalerie (1905 – 1906)

— Curs de informaţii sau alte cursuri: – Şcoala superioară de război etc.: Şcoala Superioară de Război (1909 – 1911) Limbi străine: franceza, engleza

5. Recompense, decoraţiuni, medalii

— Medalia Jubiliară „Carol!” I.D. 5 384/1906

— Medalia „Avântul Ţării” 1913

— Medalia „Virtutea Militară” de pace I.D. 5 852 din 7.X.1914

— Ordinul „Mihai Viteazu” Cl. III

— „Coroana României” în gradul de ofiţer cu spade

— „Coroana României” în gradul de Comandor I.D. 3 782

— „Steaua României” în gradul de ofiţer cu spade

— „Steaua României” în gradul de Comandor cu spade

6. Servicii şi diverse poziţiuni

Corpurile şi serviciile în care	Garnizoane de		Datele de Înaintare în	

a executat serviciul militar	reşedinţă a corpului sau serviciului	Diferite poziţii. grade, funcţiuni	grad şi numirilor în diferite funcţiuni	Nr. baza căruia făcut mut
Şcoala Militară de Infanterie şi Cavalerie		Elev	1 iulie 1902	D.N
Regim. 1 Roşiori		Sublocotenent	1 iulie 1904	I.D.
Regim. 1 Roşiori		Sublocotenent	1 aprilie 1908	I.D.
Regim. 1 Roşiori		Locotenent	10 mai 1908	I.D.
Herghelia Armatei Cislău		Locotenent	14 iunie 1908	Iliz
Regim. 8 Roşiori		Locotenent	10 mai 1909	I.D.
Şcoala Sup. de Răzb.		Locotenent	1 octombrie 1909	D.N 15??
Brigada 7 Roşiori		Locotenent	1 octombrie 1911	I.D.
Regiment 4 Roşiori		Locotenent	1 ianuarie 1912	I.D.
Regiment 4 Roşiori		Locotenent	1 noiembrie 1912	Det M.St.M. stagiu d D.N. 4

Reg. 1 Călăraşi		Căpitan	1 aprilie 1913	I.D. detaşat stag Neagoe Basa
Reg. 1 Călăraşi		Căpitan	1 octombrie 1913	M.R
Şcoala de Cavalerie		Căpitan	1 noiembrie 1914	I.D. 24
Corpul IV Armată		Căpitan	1 aprilie 1915	I.D.
Marele Cartier General		Maior	1 noiembrie 1916	Înai
Marele Cartier General		Lt. col.	1 septembrie 1917	Înai 330
Reg. 7 Roşiori		Lt. col.	1 iulie 1918	
Şcoala Specială Cav.		Lt. col.	1 noiembrie 1920	
Şcoala Specială Cav.		Colonel	1 aprilie 1920	I.D.
Şcoala Specială Cav.		Colonel	7 mai 1921	Ataş militară I luni
Marele Stat Major		Colonel	30 august 1922	Ataş
Marele Stat Major		Colonel	1 iulie 1923	Ataş
Centrul de Instr. al		Colonel	1 octombrie	

Cav.			1926	
Şcoala Sup. de Război		Colonel	15 iulie 1927	Dire I.D. 2 333
Secretar Generalul M.R.		Colonel	1 octombrie 1928	D.M I.D. 2 542
Şcoala Sup. de Război		Colonel	12 noiembrie	Dire

1928				
Brigada 5 Roşiori şi rămas Director al S.S.R. până la 1. VII. ori general nr. 32 al M.A.		Colonel	1 aprilie 1929	Cdt. 861/1929
Brig. 8 Cavalerie		Colonel	10 mai 1930	Ord 428/1930 Cav.
Brig. 6 Cavalerie		Colonel	21 iunie 1930	I.D.
Brig. 6 Cavalerie		Genera l	10 mai 1931	Ord 040/1931
Şcoala Sup. de Război		Genera l	1 iulie 1931	Dire I.D. 2 352
Divizia 3 Inf.		Genera l	15 iulie 1933	Cdt. 965/1933
Marele Stat Major		Genera l	1 decembrie 1933	Şefu delegaţie 3 I.D. 3 0
Corpul I Armată		Genera l	11 decembrie 1934	Înce însărcina îndeplini

				Subşef ţinând în locul Şe I.D. nr. 3 XII.1934
Corpul I Armată		Genera l Brig.	1. XI. 1937	Nur Comanda Teri C.H.A.I.D 544
Corpul I Armată		Genera l de Divizie	25. XII.1937	I.D.
Ministrul Apărării Naţionale		Ministr u	28. XII.1937	I.D.
Marele Stat Major	Buc ureşti	Genera l Div. rez.	6 iunie 1940	Apr din cadr armatei ş ofiţer de de la dis I.O. nr. 2 014 zi nr. 161
Marele Stat Major	Buc ureşti	Genera l Div. rez.	4 septembrie 1940	Nur al Cons. nr. 3 051/
Marele Stat Major	Buc ureşti	Genera l Div. rez.	5 septembrie 1940	Inve puteri conducer Român 053/1940
Marele Stat Major	Buc ureşti	Genera l de	16 septembrie	Se trecerea

		C.A.	1940	de rezerv efectuată 014 din înălţându de Gene data D vechimea 1940 I.D. 16 septe Zi nr. 383
Conducător al Statului	Buc ureşti	Genera l de Armată	10. II.1941	Con din 18 feb

Conducător al Statului	Buc ureşti	Mareşa l	22 august 1941	Ava conf. I.D. 21 augus

FOAIA DE SĂNĂTATE ŞI ABSENŢE

Absenţe la serviciu

Boli, concedii de boală, de interese, de repaus şi permisii

Anu!	Corpul de trupă sau serviciul	Data	Natura	Durata	De c au f acordate
1907		Mai 25	Concediu	4 luni	M. Răzb.
1908		August 4	Concediu	45 zile	M. Răzb.
1909		Martie	Permisie	8 zile	Com. Corp.
1913		Aprilie	Permisie	6 zile	Subşe M.S.M.
1915	R.N. Bas.	Noiembrie 9	Concediu	30 zile	Com. Corp armat

3					
1914	R.N. Bas.	Februarie 3	Permisie	1 zi	Rapoi M.
1914	R.N. Bas.	Aprilie 5	Permisie	5 zile	Com. Regim.
1923	M. St. Major	Noiembrie 28	Concediu	30 zile	Şeful M.St.M.
1925	M. St. Major	Iunie	Concediu	40 zile	Minis Răzb.
1926	M. St. Major	1 august	Concediu	30 zile	M.St.
1927	M. St. Major	1 august	Concediu	30 zile	M.St.
1928	M. St. Major	1 august	Concediu	30 zile	M.St.
1929	M. St. Major	15 iulie	Concediu	45 zile	M. Armatei
1934	M. St. Major	26 iulie	Concediu	27 zile	M. Armatei
1934	Divizia 3	29 iulie	Concediu de odihnă în străinătate	30 zile	C.I.A.
1934	Divizia 3	25 decembrie	Concediu	15 zile	C.I.A.
1935	Divizia 3	24 aprilie	Concediu	11 zile	C.I.A.
1935	Divizia 3	25 iunie	Concediu în străinătate	30 zile	C.I.A.

1 93 5	Divizia 3	6 noiembrie	Permisie	4 zile	C.I.A.
1 93 5	Divizia 3	31 decembrie	Permisie	10 zile	C.I.A.
1 93 6	Divizia 3	31 decembrie	Permisie	8 zile	C.I.A.
1 93 7	Divizia 3	23 ianuarie	Învoire	48 ore	C.I.A.
1 93 7	Divizia 3	26 aprilie	Permisie	10 zile	C.I.A.
1 93 7	Divizia 3	21 iunie	Permisie	3 zile	C.I.A.
1 93 7	Divizia 3	7 august	Concediu medical	30 zile	M.A.N
1 93 7	Divizia 3	23 noiembrie	Concediu în străinătate	30 zile	Dir. Pers.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 364, 367 – 368).

MARELE STAT MAJOR
Serviciul Medical
ANEXA
LA
FOAIA DE SĂNĂTATE

Dl. Generalul Antonescu Ioan din Marele Stat Major, Şeful Marelui Stat Major, fiind examinat în ziua de 1934 de Comisiunea Medicală constituită în baza ordinului M.A.N. Dir. Sanitară Umană nr. 24 457 din 1 februarie 1934 şi compusă din: Dl. Medic General Dr. Constantinescu D.C., Medic Colonel Dr. Iancovescu N., şi Medic Locotenent Dr. Bălănescu I., a fost găsit sănătos.

Medicul Marelui Stat Major Medic Colonel, ss. N. Iancovescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 369).

— Doc. 8 – 1920 – 1943 – Studiu sinteză, întocmit de Mircea Moschuna-Sion, diplomat, pe marginea evoluţiei raporturilor româno-germane1247

1247 Apud Gh. Buzatu, *România şi Marile Puteri (1939 – 1947)*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2003, pp. 216 – 243.

[…]

I. GERMANIA ŞI FRUNTARIILE NOASTRE

Am avut prilejul să amintesc mai sus că venirea la putere a regimului naţional-socialist în Germania şi afirmarea categorică de la început – şi pe planul extern – a unei politici ce devenea din zi în zi mai dinamică, trebuiau să atragă în modul cel mai serios atenţiunea noastră, ba chiar să ne îngrijoreze.

Lupta pe faţă împotriva tratatelor de pace, asocia, deşi indirect, îndârjirea celui de-al III – le-a Reich acţiunii revizioniste a vecinilor noştri de la apus şi miazăzi, în vederea înlăturării teritoriale consfinţite la Trianon şi Neuilly.

Germania naţional-socialistă părea din ce în ce mai convinsă de „nedreptatea" pe urma căreia România îşi trăsese hotarele sale.

Mai mult decât atât: noul Reich concretiza în formule din ce în ce mai realiste necesitatea absolută de expansiune a poporului german peste graniţele fireşti, expansiune realizabilă printr-o forţă crescândă, descătuşată de litera unor angajamente considerate efemere, şi liberată – totodată – de prejudecăţi faţă de spiritul lor.

Intangibilitatea hotarelor noastre, putea fi şi în acest chip, cândva, pusă în discuţie.

Totuşi, iată ce declara Cancelarul Hitler ministrului Jugoslaviei la Berlin, în martie 1934:

„Ideea de «Drang nach Osten» nu este o idee

germană, ci austriacă. Ea s-a evaporat cu dispariţia Austriei, Imperiul Oesterreich. Nimeni nu se gândeşte a încerca o politică de aventură în Răsărit, ce ar avea azi infinit mai puţini sorţi de cucerire decât pe vremea Habsburgilor, când posibilităţile de cucerire erau altele şi conştiinţa naţională a popoarelor aproape inexistentă. Dacă mai aveţi vreo îndoială asupra intenţiilor mele, reamintesc să am declarat de atâtea ori că sunt dispus a încheia şi cu Dvs. un act de garanţie identic celui încheiat cu Polonia".

La obiecţiunea ministrului iugoslav că ţara sa face parte din Mica înţelegere, Dl. Hitler a răspuns: „Sunt dispus să închei cu dumneavoastră toţi un asemenea pact". Aceste cuvinte au fost spuse în prezenţa ministrului german al Afacerilor Străine, pe vremea aceea dl. von Neurath.

De altfel, chestiunea încheierii unui pact de neagresiune şi de garanţie între Germania şi România a făcut atunci obiectul unor discuţiuni care nu au dus însă la rezultatele dorite. S-a vorbit mult de această chestiune.

Eventualitatea încheierii unui Pact de neagresiune cu Mica înţelegere a început să apară la începutul anului 1934, în conversaţiile funcţionarilor de la Auswärtiges Amt cu diplomaţii străini din Berlin. Aceste conversaţiuni erau cât se poate de vagi, apărând mai mult ca nişte baloane de încercare. Se afirm atunci de toţi în capitala Germaniei că în niciun caz Germania nu va admite încheierea unui asemenea pact cu Mica înţelegere ca atare, ci cu fiecare stat membru în parte.

La 30 ianuarie 1933, vicecancelarul von Pappen, vorbind cu ministrul nostru la Berlin despre pactul de garanţie germano-polon, a spus domnului Petrescu-Comnen: „Acum este rândul dumneavoastră". Ministrul României a spus că ţara sa este membră a Micii înţelegeri (cele declarate de cancelarul Hitler ministrului iugoslav

confirmă şi întăresc aceasta) şi că orice propunere de această natură nu poate fi discutată în afara Cehoslovaciei şi Jugoslaviei.

Nicolae Titulescu, căruia ca ministru al Afacerilor Străine, dl. Petrescu-Comnen i-a comunicat răspunsul ce dăduse domnului von Pappen, a telegrafiat imediat. „Ai ţinut limbajul care trebuia. Continuă a spune că chestiunea Pactului de neagresiune trebuie discutat cu cele trei state ale Micii înţelegeri".

Prin urmare, punctul nostru de vedere era atunci că încheierea unui pact de asistenţă mutuală cu Germania trebuia condiţionată de alianţa Germaniei cu celelalte state aliate nouă. Ori, am văzut că punctul de vedere german înlăturase ideea încheierii unui pact cu România, Jugoslavia şi Cehoslovacia ca membre ale Micii înţelegeri.

În anul 1930, cu prilejul vizitei fostului rege Carol la Paris, Nicolae Titulescu a însărcinat pe ministrul ţării la Berlin să ofere Germaniei un pact de asistenţă mutuală fără a-l mai condiţiona însă de o alianţă cu celelalte două state din Mica înţelegere.

La 27 iulie 1935, Nicolae Titulescu trimitea următoarea telegramă legaţiunii noastre de la Berlin, în care preciza poziţiunea României faţă de Germania, dând anumite „directive" asupra „liniei de călăuză a politicii externe a României":

„Până azi nu s-a deschis niciodată vorba între Soviete şi noi asupra unui pact de asigurare mutuală. Prin urmare, toate ştirile apărute în presa străină şi în special în cea germană sunt fanteziste şi de rea credinţă, având mai adeseori ţinta să facă un asemenea acord imposibil. Poziţiunea noastră geografică faţă de Soviete ne obligă a lua în serioasă consideraţiune realitatea rusă, după cum am luat totdeauna în serioasă consideraţiune realitatea germană. Câtă vreme nu ar fi avut loc un schimb de vederi între conducătorii politicii externe a României, poziţia

noastră este că noi nu putem accepta nici refuza pacte de asistenţă mutuală cu Sovietele. Dacă din convorbirile eventuale cu Sovietele şi pentru care nu s-a fixat niciodată ar reieşi că Sovietele sunt dispuse a garanta integritatea pe toate frontierele noastre, în plus şi pe acelea ale aliaţilor noştri, un pact de asigurare mutual ar fi posibil. El nu va fi însă îndreptat împotriva nimănui, ci împotriva agresorului, oricare ar fi el. Bineînţeles că un asemenea acord s-ar face (aci urmează patru cifre indescifrabile) în orice caz el ar rămâne deschis şi adeziunii celorlalţi.

În consecinţă, dacă eventual am încheia un pact de asigurare mutuală cu Sovietele, suntem dispuşi a încheia unul identic şi cu Germania, cu condiţia ca şi ea la rândul ei să ne garanteze integritatea noastră teritorială şi a ţările aliate nouă.

Veţi uza cu mult tact de directivele ce vă comunic, insistând asupra ideii, linie călăuză a politicii externe româneşti şi anume aceea a unei egale amiciţii cu toate marile puteri, amiciţii ce la care nu înţelegem ca Germania să fie exclusă".

Chestiunea încheierii unui pact de asistenţă mutuală cu Rusia Sovietică, aşa cum este pusă în instrucţiunile de mai sus ale fostului ministru al Afacerilor Străine, face parte din sistemul securităţii colective, astfel cum a fost preconizată în faimosul proiect francez de asistenţă mutuală pentru garantarea tuturor fruntariilor statelor Micii înţelegeri. Am spus în partea introductivă că, faţă de eventualitatea încheierii unui pact cu U.R.S.S., Germania şi-a manifestat în repetate rânduri aprehensiunile sale, considerând această înţelegere ca îndreptată împotriva sa.

Guvernul naţional-socialist bănuia încă de la începutul anului 1935 România de o anumită atitudine faţă de Soviete, suspectă socotea Berlinul, faţă de Reich.

Într-o întrevedere cu dl. von Ribbentrop, în ajunul plecării sale ca ambasador la Londra, acesta a exprimat

domnului ministru Petrescu-Comnen, mirarea că România „care este mai ameninţată cu mult decât alte state. face jocul Sovietelor”. La argumentarea ministrului României că situaţia geografică a ţării sale cerea dezvoltarea unor relaţii cel puţin normale cu vecinul de la Răsărit a cărui structură economică era cu mult mai robustă decât a noastră şi al cărui potenţial de război devenea din ce în ce mai ameninţător, dl. von Ribbentrop a fost silit să admită că „într-adevăr România se găseşte într-o situaţiunea specială”, adăugând totuşi sfatul „să nu ne angajăm prea mult în această direcţiune”. Ceea ce preocupă mai ales Berlinul era teama că, în urma unei înţelegeri cu Sovietele, ţara noastră să nu-şi deschidă graniţele trecerii armatelor sovietice. Factorii răspunzători ai politicii externe a celui de al III-lea Reich nu lăsau aproape nicio ocazie să treacă fără a împărtăşi ministrului şi Legaţiunii României bănuielile şi temerile lor în această privinţă. Sunt cunoscute, pe de altă parte, campaniile violente ale presei germane din acea vreme împotriva noastră, în legătură cu relaţiunile româno-sovietice.

Atitudinea politicii României faţă de Germania, astfel cum a fost definită în directivele mai sus menţionate ale regretatului Nicolae Titulescu a fost reconfirmată – din ordinul său – la Auswärtiges Amt în repetate rânduri.

Amintesc că dl. ministru Petrescu-Comnen informa că a încredinţat domnului von Ribbentrop, pe atunci şeful politicii externe a Partidului naţional-socialist, chiar o notă neoficială, nesemnată, prin care se definea politica noastră faţă de Germania pe baza directivelor date de Titulescu, cu rugămintea de a fi remisă Führerului. Dl. von Ribbentrop ar fi asigurat pe dl. Petrescu-Comnen că nota ajunsese la destinaţie.

Însărcinatul nostru cu Afaceri la Berlin asigurând pe directorul politic din Auswärtiges Amt, la 11 februarie 1936, de „lealitatea politicii României a cărei dorinţă

sinceră era de a colabora cu orice stat care ar garanta hotarele noastre”. Dl. von Renthe-Fink a obiectat textual: „Noi înţelegem să admitem orice pact de amiciţie şi pact de neagresiune cu Sovietele. Alt acord însă mai adânc ar închide România într-un sistem rigid, construit împotriva Reichului. Aceasta ar însemna că România abandonează poziţia sa de neutralitatea de azi, ceea ce ar impresiona considerabil opinia germană...”. Iată, deci, precis definit, punctul de vedere german faţă de eventualitatea încadrării României în sistemul securităţii colective.

În scopul de a preciza instrucţiunile sale din 27 iulie 1935, mai sus menţionate, Nicolae Titulescu însărcina, în cursul lunii februarie, pe dl. ministru Petrescu-Comnen să comunice domnului von Neurath poziţia noastră din acel moment faţă de Germania. Iată comunicarea pe care, în urma acestei însărcinări, ministrul României în Germania a făcut-o la 24 februarie 1936, ministrului german al Afacerilor Străine:

„Ieri, 24 februarie, am avut cu dl. von Neurath, ministrul Afacerilor Străine al Reichului, o conversaţiune de aproape două ore.

Am făcut un larg tur de orizont examinând în special problemele ce ne interesează direct.

I-am reînnoit dorinţa Guvernului nostru şi a Excelenţei Voastre de a întreţine cele mai bune relaţii cu Reichul, reamintind dovezile de interes şi simpatie pe care România în toate împrejurările nu a încetat de a le da Germaniei.

Recunoscând adevărul afirmaţiilor mele, Domnia sa m-a însărcinat să vă mulţumesc, împărtăşindu-mi satisfacţiunea atât faţă de dezvoltarea relaţiunilor economice între statele noastre, cât şi faţă de faptul că în acest moment nu mai există niciun mal entendu mai serios între noi.

Am trecut apoi la chestiunea ce ştiam că preocupa

mai de aproape guvernul german şi anume la raporturile noastre cu Sovietele, reînnoindu-i cunoscutele explicaţiuni date de atâtea ori. Am adăugat, conform instrucţiunilor Excelenţei Voastre, că un război ruso-german ar putea pune în joc existenţa statelor limitrofe a ambelor ţări, ceea ce dictează acestora şi îndeosebi nouă, cea mai caldă dorinţă de a contribui la evitarea unei asemenea posibilităţi.

Aşa fiind, am reînnoit declaraţiunea făcută de atâtea ori, cât de fericită ar fi România de a ajuta la ameliorarea raporturilor dintre Reich şi vecinii săi.

În ceea ce priveşte evoluţia relaţiilor noastre cu Sovietele, am confirmat că până în acest moment nu a survenit nicio modificare, că, însă, dacă cumva România într-o zi, ar vederea necesitatea încheierii unui pact cu Rusia, Germania să ia act:

1. Că un asemenea pact nu ar fi îndreptat contra Germaniei.

2. Că România ar fi dispusă a semna unul similar cu Reichul.

3. Că România nu va admite trecerea, din punct de vedere tehnic chiar improbabilă, a trupelor sovietice prin teritoriul său.

Am sondat apoi terenul pentru a vedea cum primeşte dl. von Neurath ideea unui pact de asistenţă mutuală cu România, Jugoslavia şi Cehoslovacia.

Von Neurath mi-a mulţumit călduros pentru toate atenţiunile şi dovezile de bune sentimente ale guvernului regal şi în special ale Excelenţei Voastre, atât pentru ţara sa cât şi pentru Domnia sa personal.

În ceea ce priveşte eventualitatea pentru noi a încheierii unui nou acord cu Sovietele, deşi Domnia sa personal înţelege că poate la un moment dat România să se vadă nevoită a încheia un asemenea pact, nu-şi ascunde părerea că el ar produce „o dureroasă impresiune în opinia

publică germană. Ostil, însă, cel puţin pentru moment, ideii încheierii oricăror noi acorduri ce i-ar angaja viitorul, guvernul german nu este dispus să încheie niciun pact de asistenţă mutuală nu numai cu noi, dar chiar nici cu altă ţară. Germania este încredinţată că în conjunctura internaţională actuală, interesele sale sunt mai bine garantate prin izolarea sa actuală decât prin încheierea de noi acorduri. Dacă cumva Germania ar socoti la un moment dat că interesul său o sfătuieşte a ieşi din această izolare, nu va lipsi să-şi reamintească atât de propunerile noastre cât şi de bunele oficii oferite de Excelenţa Voastră".

Dacă răspunsurile evazive şi la sfârşit chiar negative ale reprezentanţilor oficiali ai politicii externe germane puteau constitui o atitudine explicabilă atunci când România condiţiona încheierea pactului de asistenţă mutuală cu Germania nu numai de garantarea frontierelor noastre dar şi de acelea ale aliaţilor noştri, acea atitudine nu-şi mai putea găsi vreo justificare în momentul în care propunerea românească purta exclusiv asupra hotarelor noastre.

[.]

La 16 noiembrie, Führerul declara domnului Gh. Brătianu că „dacă România s-ar elibera de tendinţele influenţei bolşevice şi-ar avea cu România relaţii economice mai bune, aşa cum a făcut Jugoslavia, cu care am realizat în această privinţă mari progrese, atunci interesul Germaniei ar spori faţă să vadă în acest colţ al Europei o Românie independentă şi puternică".

La întrebarea domnului Brătianu dacă, admiţând că ţara sa s-ar desface de influenţa sovietică (de care era în mod permanent suspectată şi acuzată de Germania) şi dacă se realizează mai bune legături economice cu Germania, vom găsi acelaşi sprijin pe care Jugoslavia l-a căpătat împotriva revendicărilor ungureşti, cancelarul

Hitler ar fi răspuns categoric: „Da, acelaşi lucru se poate face cu România. Aşi merge în cazul acesta foarte departe şi aş spune-o în mod public şi oficial la Roma şi la Budapesta, şi mai cu seamă la Budapesta”.

Führerul autoriza, în acelaşi timp, pe dl. Gh. Brătianu, să comunice cele de mai sus regelui şi tuturor oamenilor de răspundere de la noi (vezi dosarul conf. relaţii româno-germane vol. 1., nr. 27).

Führerul, la rândul său, era dispus să acorde o „cuprinzătoare garanţie fruntariilor româneşti, numai în urma unei modificări a politicii noastre faţă de Soviete şi în baza ameliorării raporturilor economice”. Leit-motivul virusului sovietic de care guvernanţii Reichului al III-lea ne acuzau că am fi infestaţi revenea şi acum.

Cu prilejul conversaţiunilor economice purtate cu Mareşalul Göring, la începutul lunii decembrie, înaltul demnitar german a confirmat domnului ministru Petrescu-Comnen, în trăsături general, cele ce cancelarul declarase cu câteva zile mai înainte domnului Gh. Brătianu:

„Dorim a ajunge cu Dvs. la aceleaşi relaţii ca şi cu Jugoslavia. Cu aceasta avem azi un aranjament lămurit «ganz klare Abmachung». Ceea ce cerem de la Dvs. e să ne asiguraţi că nu sunteţi şi nu vă veţi angaja în niciun fel de «combinaţie» împotriva Germaniei. În schimbul acestei asigurări, suntem gata a da României o «garanţie formală de stat» pentru integritatea sa teritorială. În caz de ameliorare a relaţiunilor noastre politice, vă vom face cele mai bune condiţiuni economice, contribuind la întărirea Dvs. militară. Vă asigur că în atare condiţiuni, veţi obţine cele mai bune şi chiar cele mai «vertrauliche» arme”.

La obiecţiunea ministrului României la Berlin că declaraţiuni similare făcute cu doi ani în urmă regelui şi un an mai târziu domnului Gh. Brătianu au fost, dacă nu anulate, cel puţin minimizate simţitor de cei însărcinaţi cu politica externă oficială a Reichului, Mareşalul Göring a

răspuns următoarele: Auswärtiges Amtul nu avea nicio înţelegere pentru politica celui de-al III-lea Reich; că este birocratic şi tradiţionalist. Dl. Göring a repetat în acelaşi chip că fusese autorizat de Führer să facă domnului Petrescu-Comnen „în mod oficial" declaraţiunile de mai sus şi că, dacă ministrul României ar fi dorit, cancelarul Hitler era gata să-l primească pentru a i le confirma şi personal.

La întrebarea ministrului nostru dacă Führerul crede că nu există incompatibilitate între asigurările ce ni se cereau şi alianţele noastre, Mareşalul Göring, revenind bineînţeles asupra unor anumite înţelegeri „secrete" ce am fi avut cu U.R.S.S., s-a declarat de acord cu politica României din acel moment (vezi dos. conf. vol. 1, nr. 34).

Cu prilejul Congresului Internaţional al Foştilor Luptători din Războiul 1914 – 1918, în primăvara anului 1937, cancelarul Hitler a declarat delegaţiunii române, în legătură cu faimosul articol al domnului Alfred Rosenberg din „Völkischer Beobachter" în care se spunea că Germania recunoaşte intangibilitatea frontierelor româneşti, că articolul fusese scris din ordinul D-sale.

În audienţa din 20 martie 1937, ministrul României la Berlin, comunica Mareşalului Göring, conform instrucţiunilor primite, următoarele:

1. Guvernul român ţinea să lămurească din capul locului că România nu înţelegea să-şi abandoneze niciuna din amiciţiile şi alianţele sale de atunci, rămânând în acelaşi timp credincioasă obligaţiunilor izvorâte pentru ea din Pactul Societăţii Naţiunilor.

2. Dacă Germania era dispusă a ne garanta în mod precis şi categoric integritatea noastră teritorială, România ar fi fost, la rândul ei, dispusă a da asigurări că nu va încheia cu Sovietele niciun tratat de alianţă şi nicio convenţie particulară de tranzit de forţe militare.

3. România era dispusă a da asigurări că nu va lua parte la nicio „combinaţie" – cum spunea dl. Göring –

îndreptată împotriva Germaniei.

4. România era dispusă a dezvolta relaţiunile comerciale cu Germania cât mai mult, ţinându-se însă seama de posibilităţile României, de obligaţiunile acesteia şi de nevoile sale specifice.

Mareşalul Göring a răspuns domnului Petrescu-Comnen că, în principiu, declaraţiunea de mai sus era de natură a-i da satisfacţiune însă (!) ...". Guvernul german avea atunci informaţii precise că România era stăruitor solicitată de Franţa şi Cehoslovacia în vederea încheierii unui pact general de asistenţă mutuală. O asemenea alianţă ar lega implicit România de Soviete". Din nou gogoriţa sovietică.

Mărturisind ministrul României că ceea ce Führerul urmărea cu toată stăruinţa era ca să împiedice România „să cadă în braţele Sovietelor". Dl. Göring conchidea astfel:

„Noi nu cerem României nicio alianţă, dimpotrivă, neutralitatea acesteia ne-ar fi cu mult mai de folos, decât o alianţă. Dar această neutralitate trebuie să fie sinceră şi riguroasă (cine strenge Neutralität). În schimbul garanţiei unei asemenea neutralităţi, Germania va spune tuturor vecinilor cum au spus-o şi pentru Jugoslavia: Vom spune la Budapesta ca şi la Sofia că orice tentativă împotriva României ar fi urmată de apariţia avioanelor noastre deasupra Budapestei şi Sofiei. Nu mai încape îndoială, de asemenea, că orice tentativă din partea Sovietelor de a trece graniţa Dvs. ar găsi, la cererea Dvs., în dosul armatelor române, legiunile noastre...

În 1940, tocmai prin sentinţa arbitrală germano-italiană pierdeam Ardealul de Nord şi Cadrilaterul, spre a nu mai pomeni de legiunile germane atât de departe de graniţele noastre răsăritene în clipa ultimatumului sovietic! Şi, numai după ce am renunţat la neutralitatea noastră şi după ce ungurii şi bulgarii au căpătat la Viena

dreptul de a se atinge de pământul românesc, Germania ne-a recunoscut şi ne-a garantat formal integritatea noastră teritorială.

În întrevederea din 16 aprilie 1937 cu dl. Atta Constantinescu, Mareşalul Göring declara şi fostului deputat liberal georgist că reînnoieşte asigurările că Germania era dispusă a ne da „cine ganze Garanţie der Integrität Rumäniens, pe toate graniţele, împotriva tuturor, cum a dat şi sârbilor”.

Cu prilejul remiterii scrisorilor de acreditare ale domnului ministrul Radu Djuvara, la 22 aprilie 1938, Führerul, fără ca ministrul României să-i fi pus întrebarea privitoare la garantarea frontierelor noastre, i-a spus: „După cum am declarat pentru Franţa şi Italia, declar că frontierele germane sunt definitiv trasate. Orice om trebuie să recunoască că frontierele ideale care să satisfacă pe toată lumea nu pot fi trase. Dar trebui respectate fruntariile statelor naţionale. Noi, azi, înainte de toate, ţinem să fim un «factor de încredere» mai ales în sud-estul european”.

Dl. ministru Djuvara raporta că cele de mai sus au fost repetate de mai multe ori în cursul întrevederii în prezenţa ministrului Afacerilor Străine. La sfârşit, cancelarul Hitler, declarând din nou că va garanta fruntariile noastre, a încheiat astfel: „Dau cuvântul meu şi totdeauna m-am ţinut de cele ce am spus”.

De asemenea, cu prilejul vizitei fostului ministrul al Afacerilor Străine al Poloniei la Berchtesgaden, în ianuarie 1939, Führerul declara colonelului Beck, cu privire la bazinul dunărean, următoarele: „nu am intenţiuni politice în Sud şi Sud-estul european, ci numai interese economice de precizat prin negocieri directe”.

La 18 noiembrie 1938, în convorbirea avută cu dl. C. Argetoianu asupra relaţiunilor germano-române, Mareşalul Göring a spus interlocutorului său următoarele:

„Germania este gata să garanteze României graniţele sale. Nu numai spre Rusia, dar şi spre Ungaria. Vă propunem garantarea graniţelor Dvs. şi nu vă cerem în schimb să veniţi în ajutorul nostru. Nu vă cerem nici să părăsiţi alianţele Dvs. actuale. Suntem foarte mulţumiţi că sunteţi aliaţi cu Polonia şi cu Jugoslavia. N-avem nimic de obiectat la prietenia Dvs. cu Franţa şi Anglia, sunt ţări de care voim să ne apropiem şi noi. Nu vă cerem decât două lucruri: o declaraţie de prietenie, care să ne asigure că nu ne veţi ataca şi o convenţie economică pe baza unui plan de mai mulţi ani”.

Era pentru prima oară când, faţă de declaraţiunile privitoare la garantarea graniţelor noastre făcute înainte mai vag de domnii Hitler şi Göring, acesta propunea in concreto garanţia graniţei dinspre Ungaria fără să ceară în schimb modificarea relaţiunilor noastre cu Franţa şi Anglia (dos. conf. vol. 1 nr. 55).

A urmat – nu în condiţiile optime – vizita fostului rege Carol la Berchstesgaden cu epilogul dispariţiei lui Corneliu Codreanu şi al fruntaşilor legionari. Faţă de reacţiunea germană, părea la un moment dat că tot ce se construise în calea unei apropieri, se năruise peste noapte, iar revenirea la normal ar fi însemnat a lua cu greu drumul de la început. În orice caz, fulgerelor primelor zile şi săptămâni, le-a urmat o perioadă de răceală şi de rezervă completă a Reichului faţă de noi, cu toate asigurările primite din partea guvernului român.

În cursul vizitei sale oficiale la Varşovia, dl. von Ribbentrop declara ambasadorului României, pe tonul cel mai rezervat, că găsea naturală colaborarea româno-germană pe teren economic, pe baza economiilor noastre complementare. Prin faptul că a vorbit domnului Franasovici numai de colaborarea economică, evitând orice aluzie la cea politică, ministrul german a voit să marcheze o rezervă pe terenul politic. De altfel, ministrul

german al Afacerilor Străine nu a omis a arăta ambasadorului român impresiunea profundă produsă asupra Führerului, defavorabilă raporturilor româno-germane, de evenimentele care au urmat întrevederii între fostul rege şi cancelarul Hitler.

Ataşatul militar aeronautic al Germaniei la Bucureşti, colonelul Gerstenberg, om de încredere al Mareşalului Göring, spunea totuşi ministrului Afacerilor Străine al României la Berlin, la 28 ianuarie 1939, că în ciuda adâncii tulburări pricinuite la Berlin de întâmplările din luna decembrie, ce produsese îndeosebi printre conducătorii naţional-socialişti o vie supărarea, dl. Göring, cu gândul la cele discutate cu fostul rege Carol la Leipzig (în urma vizitei la Berchtesgaden) cu privire la adâncirea relaţiunilor economice între cele două ţări, lucrase la o destindere, câştigând în acest scop chiar pe Führer. Era vorba de stabilirea unor legături economice trainice în cuprinsul unui plan mai larg şi de mai lungă durată (propunere mai veche a Mareşalului).

Totodată, dl Gerstenberg a ţinut să asigure pe dl Gr. Gafencu că declaraţiunile făcute de către conducătorii germani atât fostului rege cât şi unor bărbaţi politici români cu privire la integritatea noastră teritorială au păstrat până atunci toată valoarea lor (vezi dos. conf. 2 nr. 3).

În convorbirea din 14 februarie 1939 cu dl Wohlthat, sosit atunci la Bucureşti în vederea realizării unor temeinice înţelegeri economice între România şi Reich, colaboratorului la planul de patru ani al domnului Göring, ministrul de Externe al României i-a spus că, mai ales în situaţiunea de atunci, economicul nu putea fi despărţit de politic şi că străduinţele de o parte şi de alta trebuiau îndreptate spre o lămurire desăvârşită a tuturor problemelor care interesau Germania şi

România, prin asigurări politice reciproce care să

întărească ordinea politică şi teritorială existentă atunci.

Dl. Wohlthat a răspuns că, deşi nu era însărcinat să dezlege probleme politice, ştia că politica domnului Göring şi Ministerului Afacerilor Străine german a fost totdeauna prielnică unor asemenea garanţii politice.

Dl. Gafencu a comunicat demnitarului german că era informat despre asigurările care fuseseră date cu privire la hotarele noastre d-lor Gh. Brătianu, Goga şi Argetoianu, şi că de aceea au ţinut să lămurească părerea sa că asemenea asigurări trebuie statornicite printr-o înţelegere formală. Dl. Wohlthat promitea a comunica acest punct de vedere la Berlin (vezi dos. conf. 2 nr.

8).

În ajunul plecării sale la Berlin, spre a supune Mareşalului Göring rezultatele negocierilor economice duse la Bucureşti, dl. Wohlthat a avut o nouă întrevedere cu ministrul Afacerilor Străine român. Dl. Gafencu a revenit asupra celor discutate în cursul primei convorbiri, cu privire la raporturile între cele două ţări şi la ordinea noastră politică şi teritorială. Amintind de declaraţiunile oficiale schimbate de Reich cu Franţa, cu Polonia şi cu Belgia, conducătorul politicii noastre externe de atunci sugera domnului Wohlthat ideea de a se semna şi între Germania şi România o asemenea declaraţie solemnă, prin care să se stabilească că raporturile noastre prieteneşti urmează a se dezvolta pe temeiul situaţiei noastre politice şi teritoriale, adică în cuprinsul unor hotare pe care ni le-am recunoscut. Dl. Gafencu nu a omis a adăuga în acelaşi timp că am fi luat act şi am fi respectat prin zisa declaraţie aranjamentele noastre anterioare. Întrebat de interlocutorul său dacă s-a gândit la o simplă recunoaştere a hotarelor dau dacă cerea o garanţie a acestor hotare, dl Gafencu a răspuns că nu cerea o garanţie, ci se mulţumea cu o simplă dar categorică recunoaştere. Ideea D-sale având aprobarea factorului constituţional şi a guvernului,

fostul ministru de Externe a rugat pe dl Wohlthat să o expună şefului său, Mareşalul Göring, cel mai în măsură de a-şi da seama că acordul economic pe care-l urmărea trebuia să fi fost desăvârşit printr-o înţelegere politică. Urma că numai după ce vom fi cunoscut răspunsul domnului Göring, să se fi stabilit de partea românească contactul politic sau diplomatic necesar cu guvernul Reichului în vederea negocierii cât mai apropiate a unei atare declaraţiuni.

Dl. Wohlthat, urmărind ideea-motiv a d-lor Hitler şi Göring, a întrebat cu acel prilej pe dl Gafencu dacă era adevărat că ruşii se gândeau atunci să ne propună încheierea unor anumite pacte sau înţelegeri. Fostul ministru de Externe a declarat domnului Wohlthat că, în ceea ce ne priveşte – deşi nu aveam interes să fi respins brutal ofertele ruseşti, totuşi nu am fi luat în considerare nicio altă propunere până când nu vom fi ajuns la lămurirea raporturilor noastre cu Germania.

Situaţiunea era clară şi drumul către o lămurire temeinică părea netezit, mai ales în urma invitaţiunii guvernului german ca dl Gafencu să meargă în vizită oficială la Berlin.

Între timp, cu ocazia vizitei protocolare de prezentare a domnului ministru Radu Crutzescu la dl von Ribbentrop, în 30 martie 1939, ministrul german al Afacerilor Străine stăruind asupra perspectivelor fericite pentru ambele ţări deschise în urma încheierii acordului economic, declara că „faptul de a fi obţinut în această parte a Europei, odată cu Carpaţii, graniţe naturale, pe care Germania nu înţelege – a afirmat cu tărie dl. von Ribbentrop – a le depăşi, România putând fi deci pe deplin încredinţată de inexistenţa oricăror năzuinţe germane în direcţiunea ei, constituie bazele unei rodnice şi armonioase colaborări”.

Dl. ministru Crutzescu informa, de altfel, că primise

de pretutindeni cele mai depline asigurări nu numai în privinţa menţinerii independenţei noastre, dar şi în legătură cu toate legitimele noastre susceptibilităţi naţionale.

Iată însăşi declaraţiunile făcute de Führer domnului Radu Crutzescu, în cursul ceremoniei prezentării scrisorilor de acreditare, în ziua de 31 martie 1939, cu privire la graniţele noastre: „... Toate zvonurile răspândite din anumite surse străine dar care par a fi găsit şi la Bucureşti o oarecare ascultare despre unele intenţiuni cotropitoare ale Reichului asupra României, sunt tot atât de stupide pe cât de răuvoitoare. Pe unde să trecem? Prin văzduh? Nu înţelegem să aducem nici cea mai mică atingere independenţei şi integrităţii Dvs. teritoriale. Germania naţional-socialistă rămâne, de acum ca şi înainte, hotărât pe tărâmul etnic.

Este locul, cred – deoarece Reichul a manifestat, dacă nu o nemulţumire formală, în orice caz o nedumerire şi dorinţa de a fi lămurit, să vorbesc pe scurt despre garanţiile franco-britanice din 13 aprilie 1939.

Ideea unor garanţii date de Puterile Occidentale României s-a ivit în toiul crizei din martie-aprilie 1939, după ocuparea Cehoslovaciei. În momentul în care Anglia începea tratative cu Polonia pentru asistenţa reciprocă, guvernul român a lansat sugestia unor declaraţiuni unilaterale de sprijinire a independenţei şi integrităţii noastre.

La 31 martie 1939, miniştrii Angliei şi Franţei la Bucureşti prezentau propunerea de garantare a României în cazul când e hotărâtă să reziste la agresiune.

Guvernul român acceptând propunerea franco-engleză de garantare, ţinea totuşi să atragă atenţiunea că „printre agresori pot fi în primul rând unele state vecine” şi îşi exprima dorinţa ca afirmarea sprijinului celor 2 puteri garante să se facă în termeni care să nu vizeze pe nimeni”.

În instrucţiunile date domnului ministru Cretzianu, care fusese trimis la Paris şi Londra pentru precizarea situaţiei, se vede aceeaşi grijă:

1. „Nu trebuie aţâţată Germania”. Prin urmare, nu pacte bilaterale.

2. Asistenţa dată de Anglia şi Franţa Poloniei să fie independentă de garanţia oferită României.

Acest sistem ar avea avantajul că ar putea într-un caz fericit să fie extinse, Germania participând în rândul statelor garante.

Se vede grija constantă a României de a nu fi considerată că participă la un sistem de încercuire a Germaniei.

Precizările trimise cu acel prilej Ambasadei noastre la Paris şi Legaţiunii noastre la Londra cuprind în esenţă următoarele:

România era hotărâtă să-şi apere hotarele şi neatârnarea. La orice atingere a graniţelor noastre ne apărăm pe calea armelor. Aveam în acel moment informaţii despre concentrarea de forţe excepţionale – trupe germane în Slovacia, trupe maghiare la hotarele noastre, care ne priveau direct. De altfel, metoda injoncţiunilor neaşteptate şi a atacurilor bruscate era îndeobşte cunoscută.

România s-a ferit şi se ferea să urmărească o politică faţă de Germania care ar fi putut fi privită drept provocatoare. Orice acţiune de acest fel ar fi grăbit ritmul acţiunii politice şi militare a Germaniei şi ar fi precipitat evenimentele.

În consecinţă, afirmam că nu credeam în oportunitatea unui pact de asistenţă mutuală.

Credeam că pentru noi era în schimb necesar ca Marile Puteri Occidentale din propria lor iniţiativă să lase să se ştie într-o formă cât mai precisă că nu admit noi schimbări în hotarele şi stările din Europa şi că sunt

hotărâte să ne ajute cu toată puterea lor militară să ne apărăm graniţele.

De altfel, trebuie adăugat că, în ipoteza pe care o respingeam ab initio a unui pact de asistenţă mutuală, încheierea lui ar fi ridicat pentru noi problema atât de gingaşă a sprijinului rusesc. Ca atare, asistenţa acceptată de mai înainte ne părea o provocare primejdioasă faţă de Germania.

Situaţia de atunci a României cerea guvernului să menţină cele mai bune raporturi cu

Reichul.

Reacţiunea imediată a Germaniei n-a fost – după cum am spus mai sus – hotărât ostilă. În convorbirea pe care ministrul de Externe, în vizită la Berlin, a avut-o cu cancelarul Hitler la 20 aprilie 1939, Führerul a arătat o atitudine înţelegătoare, lăsând doar impresia interlocutorului său că ar fi bine ca garanţiile să păstreze caracterul lor spontan şi unilateral şi să fie ferite de orice înrâurire rusească.

Mai mult decât atât, într-o convorbire cu Mareşalul Göring, dl. ministru Gafencu a declarat că „suntem gata oricând să desăvârşim printr-o garanţie germană sistemul nostru de siguranţă”. Sugestiei nu i s-a dat curs din nicio parte.

În preajma izbucnirii războiului şi în prima fază a acestuia, e de remarcat că Germania nu s-a arătat îngrijorată de existenţa garanţiilor, arătând dimpotrivă satisfacţia ei pentru corectitudinea neutralităţii române. E adevărat că ea suspecta România de o înţelegere mai adâncă cu „democraţiile” dar din moment ce aceasta nu s-a tradus prin nicio acţiune politică, Germania nu atribuia actului însuşi al garanţiei o importanţă exagerată.

În aceeaşi ordine de idei, faţă de aprehensiunile Germaniei şi în legătură cu menţinerea garanţiei unilaterale franco-britanice dată ţării noastre în Acordul

franco-anglo-turc de la Ankara din 19 octombrie 1939, guvernul ţării a ţinut să dea de îndată la Berlin cele mai complete preciziuni. Astfel, „orice interpretare prin care s-ar susţine pe linia angajamentelor asumate «inter alios» la Ankara, o participare a noastră la organizarea frontului oriental este lipsită de orice temei şi în contradicţie cu atitudinea noastră de strictă neutralitate”.

Faptul că s-a pomenit despre acele garanţii la art. 3 al sus-zisului pact, ne aşeza în faţa unor obligaţiuni şi nu ne impunea niciun angajament. Şi neutralitatea noastră care ieşi întărită în urma garanţiei date (căci ne era dată împotriva unei eventuale agresiuni) ar fi fost cu atât mai mult întărită, cu cât garanţia împotriva unei agresiuni ar fi putut fi mai generală. De altfel, nu neam dat înapoi niciodată, dimpotrivă am manifestat întotdeauna dorinţa noastră ca să obţinem, îndeosebi din partea Germaniei, o garanţie asemănătoare. Nu putem fi învinuiţi că garantarea fruntariilor noastre (deşi dată în urmă şi pe baza unei amputări pe cât de dureroase, pe atât de nedreaptă) de către Germania a venit abia în anul 1940.

Repet, preocuparea sinceră şi constantă a factorilor răspunzători ai politicii noastre externe de atunci era de a nu contribui în niciun chip a slăbi poziţiunea noastră faţă de Germania, ferindu-ne de a-i da vreun prilej de temeri sau bănuieli justificate.

A urmat vizita, la 19 aprilie 1939 – prima vizită oficială a unui ministru român al Afacerilor Străine de la război încoace – la Berlin a ministrului de Externe al României, dl Grigore Gafencu.

Aşezând în cadrul larg al frământărilor europene de atunci problemele care ne interesau de-aproape şi anume: acordul economic, garanţia franco-engleză, raporturile cu U.R.S.S., criza în raporturile româno-ungare, dl. Gafencu a cercetat amănunţit cu dl. von Ribbentrop aceste chestiuni.

Ministrul Afacerilor Străine al Reichului a ţinut să

asigure, în primul rând, pe dl Gafencu despre intenţiile pacifice ale Reichului în general şi îndeosebi faţă de Sud-Estul european „deoarece Germania şi-a atins de acum spaţiul ei vital şi nu mai doreşte decât să-şi consolideze poziţiunile şi Imperiul”.

Dl ministrul Gafencu a arătat domnului von Ribbentrop care-i ceruse unele lămuriri, care erau principiile politicii noastre de pace, principii care ne-au dus în chip firesc la încheierea acordului comercial cu Germania, cât şi la acceptarea garanţiilor franco-britanice.

În urma acestor precizări, conform cu politica definită de dl Gafencu în memoriul supus de domnia sa şi aprobat de consilierii regali, dl ministru von Ribbentrop nu i-a cerut nicio nouă precizare şi niciun angajament.

În cursul audienţei la Führer, în ziua de 20 aprilie 1939, ministrul român al Afacerilor Străine a precizat cancelarului Reichului politica de pace a guvernului român, stăruind asupra însemnătăţii acordului economic şi lămurind chestiunea propunerilor anglo-franceze de garanţie.

Dl Gafencu informa că a găsit o înţelegere şi o atitudine binevoitoare în amândouă chestiunile.

I s-a lăsat însă a înţelege că ar fi bine ca garanţiile occidentale să păstreze până la capăt caracterul lor spontan şi unilateral şi să fie ferite de orice înrâurire rusească.

Führerul a stăruit asupra intenţiunilor paşnice faţă de România, pe care Germania „nu înţelege să o tulbure în niciun fel şi cu care voieşte să trăiască în cea mai deplină înţelegere”.

În convorbirea avută în aceeaşi zi cu Mareşalul Göring, acesta a insistat mai mult decât ceilalţi interlocutori germani asupra garanţiilor franco-engleze. Mareşalul a dat să înţeleagă domnului Gafencu că „Germania nu are niciun interes să apere de poftele

vecinilor o ţară care s-ar lăsa atrasă într-o politică de încercuire împotriva ei”.

A fost singurul avertisment – comunica dl Gr. Gafencu – exprimat de altfel într-o formă politicoasă, care i-a fost dat să-l audă la Berlin. Şi, faţă de tot şirul de declaraţiuni anterioare privitoare la ţara noastră, era oarecum surprinzător ca acest avertisment să vină de data aceasta tocmai de la Mareşalul Göring. Mareşalul a afirmat însă că, în ce priveşte Reichul, ţine să ne asigure că, deoarece şi-a împlinit aspiraţiunile în „spaţiul vital” nu urmărea decât o colaborare paşnică cu ţările vecine sau apropiate din Sud-estul european.

În ceea ce priveşte aprehensiunea germană faţă de garanţiile franco-britanice, aceste garanţii – a declarat dl Gafencu Mareşalului – se potriveau cu desăvârşire cu principiile politicii externe pacifice a României. Într-adevăr, spunea fostul ministru al Afacerilor Străine, „Dl Wohlthat e martor că atunci când mi-a vorbit de încheierea unui pact economic, i-am atras atenţiunea că un asemenea pact e legat în mintea mea de o înţelegere sau cel puţin de o declaraţie cu caracter politic, prin care Germania să ne recunoască statornicia stărilor noastre. Suntem gata oricând să desăvârşim printr-o garanţie germană sistemul nostru de siguranţă.

Ceea ce trebuie neapărat menţionat aci este răspunsul domnului Gafencu la acuzaţiunea adusă de dl Göring guvernului român că s-ar ralia politicii de încercuire a Puterilor Occidentale împotriva Germaniei.

De altfel, îngrijorarea germană faţă de politica aşa-zisă de încercuire a Angliei era în fond supărarea guvernului german că într-o regiune în care el nădăjduia după München să rămână singur, şi-au manifestat din nou prezenţa Anglia şi Franţa.

„În ce priveşte încercuirea, pot să asigur pe dl Mareşalul că nu există o încercuire, nici politică, nici

militară a Germaniei. Se pregăteşte însă o încercuire sufletească şi aceasta nu se produce de sus în jos, prin uneltiri de propagandă sau prin voinţa cârmuitorilor, ci de jos în sus, prin teama şi nesiguranţa create în toate statele de pe urma unor principii germane neprecise, nelămurite şi neîngrădite, ca de pildă „spaţiul vital" şi „sfera de influenţă", principii care, sprijinite pe forţa tot mai uimitoare a Germaniei, îndreptăţeşte o firească îngrijorare la toate popoarele. Şi, deoarece dl Mareşalul mi-a vorbit deschis, ţin să-i răspund cu aceeaşi sinceritate că am simţit această îngrijorare în România după cum am simţit-o în Jugoslavia, Turcia, Polonia şi pretutindeni. Când am început negocierile germano-române aproape unanimitatea opiniei publice române era în spatele nostru. Când am încheiat aceste negocieri, am simţit un gol în spatele nostru. Opinia publică îşi pierduse încrederea în prietenia Germaniei. Se întâmplase între timp expansiunea Germaniei în „spaţiul ei vital", adică ocuparea Cehiei şi renunţarea din partea Germaniei la principiul etnic. Pentru a pune capăt acestei încercuiri sufleteşti e nevoie ca Germania să ajute prietenilor ei sinceri din afară, să lămurească ţelurile politicii germane şi să definească, îngrădindu-le în acelaşi timp, principiile care par să călăuzească astăzi politica Reichului. E nevoie în această privinţă de o iniţiativă germană. „La force même que l honeur oblige".

În privinţa rezultatelor vizitei sale la Berlin, în legătură directă cu interesele noastre, dl Gafencu conchidea astfel:

„Lămuririle noastre cu privire la garanţia franco-engleză au fost acceptate. N-am nimic împotriva („Ich habe nichts dagegen"), mi-a spus dl Hitler, adică dacă aceste garanţii sunt paşnice şi unilaterale. În schimb, atitudinea Germania faţă de noi s-ar putea schimba şi sprijinul pe care l-ar da Ungariei s-ar mări în consecinţă,

dacă am căuta să transformăm aceste garanţii în pacte bilaterale, sau dacă am căuta un sprijin de orice fel în Rusia.

Atâta vreme cât vom sta pe poziţiile noastre de azi, pe care le-am lămurit la Berlin în mod satisfăcător, adică atâta vreme cât vom aplica acordul economic şi nu vom da o nouă întindere garanţiilor occidentale, vom putea comanda şi primi mai departe armament şi muniţiuni, atât din Germania cât şi din fabricile Boemiei.

În urma încheierii pactului franco-anglo-polon şi a propagandei dezlănţuite de Germania împotriva Poloniei pe chestiunea Danzig-ului şi a pretinselor vexaţiuni aduse minorităţilor germane din Polonia, propagandă din zi în zi mai vehementă, Europa mergea cu paşi grăbiţi spre război. De altfel, punţile înţelegerii fuseseră definitiv rupte în urma ocupării Cehoslovaciei. Zarurile erau aruncate.

Pentru noi, în afara atitudinii viitoare a Germaniei faţă de Sud-estul european, în conjunctura dezlănţuirii războiului, începea să se desemneze dinspre răsărit o simptomatică atitudine a guvernului sovietic faţă de hotarele noastre basarabene. Pe zi ce trecea, veleităţile ruseşti asupra Basarabiei – câtăva vreme păstrate în umbră – începeau să apară la lumină. Şi, faţă de eventuala luare de poziţie a Germania în sud-est şi dat fiind apropierea rezultată din acordul economic, era rândul nostru acum să întrebăm Germania cum privea ea manifestările din ce în ce mai zgomotoase ale Sovietelor faţă de problema Basarabiei. Iar încheierea pactului germano-rus din 23 august 1939 ne îndreptăţea cu atât mai mult să cerem guvernului german să ne dea la rândul său lămuririle sale, guvern care ani de-a rândul căutase orice prilej spre a ne descoase din fir până în păr asupra legăturilor noastre cu Sovietele (care de la Führer până la ultimul S.A. Mann erau privite ca duşmani de moarte ai celui de-al III-lea Reich şi ca inamicul public nr. 1 al

Europei şi al omenirii întregi). Ce uşor se înşală întotdeauna aceia care se pripesc a considera evenimentele precum cel al apropierii germano-ruse ca un „curiosum”. Într-adevăr, faţă de gama întreagă de atitudini luată în trecutul apropiat încă de Reichul naţional-socialist în ce priveşte Sovietele, călătoria domnului von Ribbentrop la Kremlin corespunzând – cum afirma însărcinatul cu afaceri german la 25 august 1939 ministrului de Externe al României – unei politic de destindere pe care Germania o urmărea sistematic cu U.R.S.S. şi care era potrivită vechii tradiţii bismarkiene – putea să pară în primul moment ca un „curiosum”.

Dl. Stelzer afirma cu acel prilej domnului Gafencu că Rusia era pe care de a evolua de la internaţionalismul bolşevic spre un regim naţionalist, întemeiat pe noţiunile de stat şi teritoriu (însă pe noţiunea de teritorii ale altora!).

Dl Gafencu a spus însărcinatului cu afaceri al Reichului că guvernul său preţuia noul Pact „în măsura în care va putea – aşa cum nădăjduim – întări pacea generală. Cu atât mai mult vom preţui acest pact, care statorniceşte situaţia de pace între Germania şi Rusia, cu cât suntem convinşi că statornicind această pace, Germania a ţinut seama de toate interesele ei şi îndeosebi de acelea pe care le are în comun cu noi, adică de interesul de a păstra libertatea Gurilor Dunării, garantată prin prezenţa la aceste guri a unei Românii puternice şi independente”.

Ataşatul militar al Reichului, colonelul Gerstenberg, întreba, la 29 august 1939, pe dl ministrul Gafencu de ce nu ne-am adresat Mareşalului Göring direct pentru a lămuri – odată cu darea unei garanţii germane du cu privire la intenţiunile Ungariei faţă de noi – şi problema Basarabiei.

Germania, adăuga dl. Gerstenberg, nu avea niciun interes ca o parte atât de însemnată din România ca

Basarabia să fie sustrasă colaborării ei economice, astfel cum fusese statornicită prin acordul economic germano-român. Chiar dacă s-ar putea învoi – continua ataşatul militar german – să recunoască ruşilor zone de influenţă în Europa răsăriteană, Germania nu va accepta niciodată ca Basarabia să fie despărţită de România atâta vreme cât legăturile ei cu România întreagă vor fi întărite prin împlinirea întocmai a Acordului economic.

Fostul ministru al Afacerilor Străine a amintit atunci domnului Gerstenberg de cele ce-i declarase Mareşalul Göring că putem întreţine legături de prietenie cât vrem cu Anglia şi Franţa, dar că de îndată ce vom strânge legăturile cu Rusia vom pierde prietenia cu Germania. „Noi neam ţinut de cuvânt. N-am strâns legăturile cu Rusia, pentru a nu da de bănuit Germaniei. Atitudinea noastră a fost şi în această privinţă leală şi prietenească. Nădăjduim – a încheiat dl Gafencu – că nu vom avea azi de pătimit de pe urma acestei lealităţi".

Şi încă cum am pătimit, nici peste un an, tocmai din pricina ei!

În convorbirea pe care a avut-o în 31 august cu ministrul Germaniei, Armand Călinescu, pe atunci preşedinte al Consiliului de Miniştri, amintind la rândul său domnului Fabricius de declaraţiile repetate ale Führerului şi ale Mareşalului Göring că o înţelegere ruso-română ar fi interpretată ca un act inamical faţă de Germania, i-a spus: „Dvs. acum v-aţi înţeles cu Sovietele. Nu mai rămâne decât să le recunoaşteţi şi zona de influenţă spre România".

Ministrul Germaniei a recunoscut acest lucru şi explicând schimbarea de atitudine a Moscovei, care a devenit antisemită (?) a adăugat – în necunoştinţă de (?!) preciziuni cu privire la pactul germano-rus, că socotea inadmisibil să se fi dat Sovietelor vreo încurajare pentru două motive: mai întâi pentru că Gurile Dunării – fluviul cel

mai important pentru ei – nu puteau fi lăsate altora decât românilor cu care aveau o înţelegere economică, iar apoi pentru că în Basarabia era o puternică minoritate germană, mulţumită în România.

La 9 septembrie 1939, dl inginer Gigurtu comunica Mareşalului Göring, la Karinhall, hotărârea României de a rămâne în neutralitate, aceasta fiind părerea regelui, a guvernului şi a tuturor oamenilor politic de răspundere din ţară.

Germania – declara dl Gigurtu Mareşalului – putea avea toată încrederea în poziţia adoptată de guvernul român, de nu ar fi fost decât faptul că ea corespundea cu totul situaţiunii de atunci atât din punct de vedere economic, cât şi politic. „Economiceşte ne completam – spunea dl Gigurtu – iar politiceşte avem nevoie de o Germanie puternică care să ne asigure împotriva pretenţiunilor ruseşti”.

În această privinţă, Mareşalul Göring a răspuns trimisului României, că atâta timp cât Reichul va fi avut relaţii prieteneşti cu Sovietele, nu trebuie să ne temem de Rusia. Dl Göring socotea că nu vom face greşeala de a aplica Tratatul nostru cu Polonia în cazul când armatele sovietelor ar trece graniţa polonă, acest lucru nemaiavând niciun sens, deoarece statul polon era în acel moment ca şi inexistent. Evident însă – a adăugat Mareşalul – că în această eventualitate, Reichul nu va mai putea împiedica nimic.

Dl inginer Gigurtu a căpătat impresia că dl Göring, nevoind a-şi lua toată răspunderea, să abţinut dinadins să ne dea mai multe asigurări, astfel cum i-ar fi fost poate intenţiunea.

Uniunea Sovietică însă îşi dezvăluia din ce în ce mai mult intenţiunile agresive faţă de noi.

La 4 decembrie 1939, în urma necontenitelor informaţii primite de guvernul nostru cu privire la

asemenea intenţii, ministrul Afacerilor Străine al României a împărtăşit ministrului Germaniei temerile sale în această privinţă.

Reamintind tot cursul politicii româneşti, care tocmai spre a nu tulbura întru nimic legăturile cu Reichul, a respins întotdeauna cu toată hotărârea orice aluzii sau propuneri ce ne fuseseră făcute spre a participa la pregătirea unui eventual front oriental, dl Gafencu exprima însă totodată lămurit dorinţa guvernului ţării ca legăturile pe care le întreţineam cu Reichul să poată întări siguranţa şi pacea României.

Dl Fabricius a ţinut să asigure pe fostul ministru de Externe că, în ce privea Germania, ea nu avea nicio intenţie agresivă împotriva noastră, iar în ce privea Rusia, domnii von Ribbentrop şi von der Schulenburg (ambasadorul german la Moscova) s-au străduit cu succes să ridice un zăgaz prietenesc în calea intenţiilor sovietice.

Ministrul Germaniei însă, adăuga că nu ştia care erau în acel moment intenţiunile Rusiei şi dacă, în cazul unei înăspriri a războiului în Occident, Rusia ar mai putea fi oprită să-şi realizeze unele planuri.

În orice caz, dl Fabricius ţinea să recunoască şi el că nu puteam conta decât pe bunăvoinţa germană şi nicidecum pe sprijinul ei militar, fiindcă în împrejurările ei de atunci, Reichul nu putea decât să rămână strâns unit de Rusia, al cărei ajutor era din ce în ce mai însemnat. Acesta era, de astfel şi din nefericire, punctul de vedere oficial al Berlinului, foarte evoluat faţă de anumite declaraţii răsunătoare făcute în martie 1937 de dl Göring ministrului României la Berlin.

Dl ministrul Gafencu a arătat ministrului Germaniei că pretenţiile Rusiei asupra Basarabiei nu corespundeau unui interes vital, ci însemnau pur şi simplu voinţa de înaintare spre sud, pentru a cuceri prin arme şi revoluţii teritoriile care despart Rusia de Bazinul Dunărean şi de

Strâmtori, accentuând că atitudinea pasivă a Germaniei care ar fi îngăduit libera desfăşurarea a unei atare politic ruseşti şi deschidea calea bolşevismului în acel bazin, era fatală nu numai intereselor noastre, dar şi intereselor germane.

La întrebarea domnului Fabricius: „Ce cereţi de la noi?", dl Gafencu a răspuns: „Cerem pacea pe care ne-am învoit împreună s-o respectăm şi s-o întărim prin atât de strânse raporturi economice, s-o întăriţi şi s-o apăraţi şi faţă de alţii".

Raporturile pe care le întreţinusem până atunci cu Reichul, ne îndreptăţeau din plin să punem Germaniei întrebări aşa legitime: Accepta Germania o pătrundere a U.R.S.S. în bazinul dunărean? Accepta Germania bolşevizarea ţinuturilor dintre Nistru şi Valea Dunării? Şi să aşteptăm un răspuns la ele.

Neavând nicio intenţiune agresivă împotriva Rusiei, guvernul român care respinsese, după cum am văzut, orice hotărâre de participare la un eventual front oriental, era gata să consolideze – dacă puteau fi de folos – legăturile noastre de drept existent cu Rusia, prin noi angajamente de neagresiune, neutralitate şi prietenie.

Acestea toate au fost spuse şi lămurite în timp de factorii noştri răspunzători, guvernului de la Berlin.

Dar aceluiaşi guvern i-am făcut cunoscut, totodată, că nu puteam supune unei legături care ar transforma poporul nostru atât de refractar la curente bolşeviste, într-un instrument al comunismului. De asemenea nu puteam renunţa la hotare care erau şi sunt nu numai pentru noi, dar şi pentru întreg bazinul dunărean, graniţe neutrale şi etnice.

Iar punctul de vedere al guvernului Reichului în acel moment faţă de o eventuală presiune sovietică asupra noastră, se desprinde din convorbirea ministrului României la Berlin cu secretarul de stat de la Auswärtiges Amt, dl

von Weizsäcker, din 9 decembrie 1939. Dl ministru Radu Crutzescu a putut desprinde atunci din cele discutate, mai ales confirmarea impresiei sale (deci şi confirmarea celor declarate la Bucureşti cu câteva zile înainte de dl Fabricius ministrului de Externe român) – ce a devenit mai târziu convingere, iar în iunie 1940 fapt împlinit – că Germania naţional-socialistă nu era în măsură să dea atunci (ca şi mai târziu) la Moscova decât bune cuvinte în favoarea noastră şi că, faţă de o hotărâre fermă a Sovietelor, nu puteam aştepta din partea ei niciun sprijin efectiv.

Tragedia înjumătăţirii noastre a început prin ultimatumul sovietic, pe urma căruia am cedat – la sfatul guvernului german – Basarabia.

Mult întârziata şi aşteptata garanţie a fruntariilor noastre ne-a fost dată formal de Puterile Axei, numai în urma pierderii prin Arbitrajul de la Viena, a Ardealului de Nord, la 30 august

1940.

Prin aderarea sa din 23 noiembrie 1940 la pactul tripartit germano-italo-japonez, România îşi trasa definitiv orientarea sa politică alături de Puterile Axei.

COPIE PROTOCOL

Guvernele Germaniei, Italiei şi Japoniei deoparte şi Guvernul României de altă parte stabilesc prin plenipotenţiarii lor mai jos semnaţi următoarele: *Articolul I*

România aderă la Pactul Tripartit semnat în Berlin în ziua de 27 septembrie 1940 între Germania, Italia şi Japonia.

Articolul II

Când comisiunile tehnice comune prevăzute în art, 4 al Pactului Tripartit vor trata chestiuni ce ating interesele României, reprezentanţii României vor lua parte şi ei la deliberările comisiunilor.

Articolul III

Textul Pactului Tripartit este alăturat ca anexă la

acest Protocol.

Prezentul Protocol este redactat în limbile română, germană, italiană şi japoneză şi fiecare text face credinţă ca act original. El intră în vigoare în ziua semnării.

Drept care semnatarii de mai jos, investiţi de către Guvernele lor cu depline puteri în regulă, au semnat acest Protocol şi l-au înstărit cu sigiliile lor.

Făcut în 4 exemplare în Berlin în ziua de 23 noiembrie 1940 – în anul XIX al Erei Fasciste, corespunzând cu ziua 23-a a lunii 11-a anului al 15-lea al Erei Syöwa.

ss. von Ribbentrop ss. Gino Buti ss. Saburo Kurusu ad referendum ss. general Antonescu

SCHIMBUL DE SCRISORI privitor la garanţiile oferite României de Puterile Axei (traducere)

Ministrul Afacerilor Străine al Reichului

Viena 30 august 1940

EXCELENTĂ.

În numele şi din ordinul guvernului german am onoarea a comunica Excelenţei Voastre următoarele:

Germania şi Italia asumă cu începere de astăzi garanţia pentru integritatea şi inviolabilitatea teritoriului Statului român.

Primiţi, Excelenţă, şi cu această ocazie, încredinţarea prea înaltei mele consideraţiuni.

Joachim von Ribbentrop

Excelenţei Sale Domnului M. Manoilescu Ministrul Afacerilor Străine al Regatului României

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE Viena, 30 august 1940

EXCELENŢĂ.

În numele şi din ordinul Guvernului italian am onoarea a comunica Excelenţei Voastre următoarele

Italia şi Germania acceptă din ziua de astăzi garanţia pentru integritatea şi inviolabilitatea teritoriului Statului

român.

Primiţi, Excelenţă, şi cu această ocazie, încredinţarea prea înaltei mele consideraţiuni.

CIANO

Excelenţei Sale Domnului M. Manoilescu Ministrul Afacerilor Străine al Regatului României

Viena 30 august 1940

EXCELENTĂ.

În numele şi în urma însărcinării primite de la Guvernul Regal Român, am onoarea a confirma primirea Notei Excelenţei Voastre de azi, prin care Germania şi Italia preiau cu începere de azi, garanţia pentru integritatea şi inviolabilitatea teritoriului Statului român.

Guvernul Regal Român a luat cu satisfacţie cunoştinţă de această comunicare şi acceptă garanţia acordată României.

Primiţi, Vă rog, Excelenţă, asigurarea prea înaltei mele consideraţiuni.

Manoilescu Excelenţei Sale

Ministrului Reichului pentru Afaceri Străine Domnului Joachim von Ribbentrop

[…]

III. RELAŢII ECONOMICE*

Ca Ministru al Afacerilor Străine, Take Ionescu comunica Legaţiunii de la Berlin, la începutul anului 1921, printre altele:

„… Nous ne sommes nullement pressés de voir les relations commerciales entre les deux pays devenir très importantes”.

Ţara noastră inaugura deci, în ce priveşte normalizarea legăturilor economice cu Germania, un ritm cât se poate de lent.

Din partea germană, dimpotrivă, din chiar primele timpuri ale reluării raporturilor diplomatice, nu au lipsit voci care să preconizeze o cât mai apropiată revenire la

normal, adică la stadiul relaţiunilor economice româno-germane din preajma anului 1916. Prilejurile oferite de germani se loveau de inerţia guvernelor noastre, inerţie justificată până la un punct de faptul că Reichul refuza a ne da satisfacţie în anumite chestiuni economico-financiare litigioase provocate de starea de război.

Aceste chestiuni litigioase au făcut rând pe rând obiectul unor înţelegeri constituind – în ansamblul lor – faza lichidărilor economice şi financiare între România şi Germania.

— Pentru întocmirea acestui capitol trebuie să aduc viile mele mulţumiri domnului I. Zdrula, ataşat comercial principal din Direcţia Economică.

În domeniul economic aceste înţelegeri au purtat asupra lichidării restituirilor de animale, de vagoane, căi ferate, şlepuri, etc. În materie financiară s-au încheiat acorduri de natură valutară printre care cel mai însemnat a fost acela de lichidare a biletelor Băncii Generale. Dar aceste înţelegeri nu au făcut decât să stingă litigii. Ceva constructiv, nou, care să realizeze cu adevărat un pas înainte pe calea propăşirii legăturilor economice între cele două ţări nu s-a făcut decât mult mai târziu.

Raporturile economice cu Reichul pot fi deci grupate în două perioade:

1. De la 1919 – 1928
2. De la 1928 până astăzi.

Am văzut mai sus că în prima perioadă, cele două stat au avut de stins litigiile născute din starea de război. Deci, o fază de tranziţie care a durat însă destul de mult. Numai după încheierea Acordului din 10 noiembrie 1928 se poate spune că legăturile economice cu Germania păşeau către o normalizare.

Protocolul privitor la lichidarea datoriilor financiare germane faţă de România din 10 noiembrie 1928

Dezvoltarea schimburilor economice româno-

germane propriu-zise începe prin încheierea Protocolului privitor la lichidarea datoriilor financiare germane faţă de România din 10 noiembrie
1928.

În acest Protocol se prevede plata din partea Germaniei a sumei de 75 mil. RM într-o perioadă de trei luni. Cu această ocazie, România renunţă la toate drepturile decurgând din art. 297 b) Sect. IV, Partea X, a Tratatului de la Versailles, privitoare la bunurile şi interesele germane în România, exceptând pe cele reţinute sau rechiziţionate în interesul statului român până la data de 27 august 1928.

Demn de menţionat cu ocazia semnării suscitatului Protocol este şi chestiunea renunţării din partea Guvernului român la art. 306 al Tratatului de la Versailles, în aşa fel încât şi titularii germani ai brevetelor în România să nu aibă nicio pretenţie asupra exploatării lor înainte de această dată.

Protocolul din 10 noiembrie 1929 a fost urmat de un Protocol final semnat tot la acea dată, prin care se pune capăt diferendelor financiare existente între România şi Germania, printre care cel mai însemnat era acela purtând asupra biletelor Băncii Generale.

Un alt acord important pentru dezvoltarea schimburilor noastre economice cu Germania este Protocolul din 18 iunie 1930.

Acest Protocol fixează în primul rând criteriile după care supuşii aparţinând celor două ţări urmează a beneficia de clauza naţiunii celei mai favorizate.

Tot de această clauză beneficiază supuşii ţărilor semnatare şi în ceea ce priveşte taxele aferente schimburilor de mărfuri, neprohibindu-se la import şi export pe baza ei mărfurile germane şi române.

Deşi tendinţa politicii economice a Germaniei era atunci de a intensifica schimburile cu statele Europei

Centrale şi Sud-estice (unde, după marea criză din 1929, a fost posibil să se facă o largă aplicaţiei a metodelor de plată fără numerar/ clearing şi compensaţie) totuşi, ceva mai târziu, prin inaugurarea şi practicarea unei politici de autarhie economică, regimul naţional-socialist ameninţa foarte serios şi ducea la destrămarea legăturilor economice cu sus-zisele state.

În întrevederea din 27 mai 1933, ministrul României declara cancelarului Hitler că, prin practicarea autarhiei, Germania mergea spre pierderea debuşeurilor în bazinul dunărean, acest fapt putând atrage după sine o pierdere a influenţei politice şi a prestigiului. Führerul, căruia dl. Petrescu-Comnen i-a remis cu acel prilej şi un memoriu cuprinzând date precise care arătau cât de deficitară era atunci balanţa noastră comercială cu Reichul, a recomandat colaboratorilor săi să se dea pe cât este cu putinţă, satisfacţie cererilor româneşti de ameliorare a balanţei noastre comerciale atât de deficitare în acel moment cu Reichul. În acelaşi timp, Führerul a mărturisit ministrului nostru că, cu tot interesul ce poartă relaţiunilor Germaniei cu ţările din Europa Centrală, era greu a ajunge la normalizare, cât timp Germania „trăieşte în nesiguranţa politică de azi. Cum poate cineva să găsească capitalurile necesare normalizării când este lipsit de orice siguranţă?”

Cu acel prilej, ministrul României a remis cancelarului un memoriu, propunând soluţiuni pentru a ameliora balanţa noastră comercială, făcând cu putinţă exportul a vreo 1.500 vagoane porumb şi orz, 500 vagoane petrol.

La 8 iunie, în urma unei convorbiri cu dl. von Bülow, pe atunci secretar de stat la Auswärtiges Amt, asupra relaţiunilor noastre economice cu Reichul, acesta a informat pe dl. ministru Comnen că propunerile din sus-zisul memoriu erau cercetate „cu tot interesul” de organele competente, nădăjduind a-i da un răspuns cât mai

curând.

Dl von Bülow a repetat, totodată, ministrului nostru cele spuse de cancelarul Hitler în întrevederea mai sus amintită anume că „este greu a se concepe bune raporturi economice cu ţări care pe planul politic sunt permanent contra Germaniei”.

Din faptul de a lega în mod obligatoriu economicul de politic în relaţiunile pe care Germania din 1933 dorea să aibă cu Centrul şi Sud-estul Europei, se poate trage concluzia că guvernul celui de al III-lea Reich încerca o presiune asupra ţărilor agrare ce se găseau în legături de prietenie cu Occidentul şi în primul rând cu Franţa, preferând relaţiunile comerciale cu acele ţări cu care aveau şi legături politice mai strânse.

Regimul naţional-socialist înţelegea să adapteze relaţiunile sale economice la o politică nouă, pe care părea a voi să o inaugureze faţă de ţările cu care cel de al III-lea Reich nu se găsea atunci în relaţii politice strânse.

Specialiştii cei mai autorizaţi în materie economică şi de politică externă ca domnii Gesandter Deitz (şeful secţiunii economice din Auswärtiges Amt, un fel de ministru al Afacerilor Străine „Ersatz” al Partidului Naţional-Socialist) şi Alfred Rosenberg (conducătorul lui Aussenpolitisches Amt) confirmau ministrului României la 14 iunie 1933 cele de mai sus.

Cu privire la propunerile concrete făcute de domnul Petrescu-Comnen în memoriul prezentat Führerului, dl Deitz spunea ministrului României că în ce priveşte categoriile de produse menţionate în memoriul prezentat cancelarului, înţelegerea dintre cele două ţări nu putea avea loc decât dacă „guvernanţii germani aveau mai întâi siguranţa că în cazul unui conflict politic, România nu va fi contra Germaniei”.

Dl. Alfred Rosenberg de asemenea afirma cu acelaşi prilej unui membru al Legaţiunii noastre că „pentru a relua

relaţiunile comerciale normale cu Germania, România trebuie în primul rând să-şi părăsească actualele alianţe şi să intre în orbita de „influenţă politică a Germaniei”.

Totuşi, şi nu mai târziu decât în toamna aceluiaşi an, se putea constata un reviriment în atitudinea guvernului Reichului faţă de noi. Chiar în cursul verii, ministrul nostru în Germania relua acţiunea începută prin memoriul înmânat cancelarului, primind în primul rând asigurarea că, în baza unei legi noi ce urma să fie promulgată, se va face în fine cu putinţă exportul românesc de orz şi porumb, interzis aproape complet în anii trecuţi în Germania.

Înalte personalităţi germane au făcut domnului Petrescu-Comnen declaraţii favorabile ameliorării relaţiunilor noastre economice cu Reichul.

Astfel, dl Darré, pe atunci ministru al Agriculturii, recunoscând că tendinţele de autarhie faţă de Estul şi Sud-estul Europei nu erau necesare, că politica de continue crescânde tarife vamale nu a dat rezultatul voit, declara că Germania trebuia să se apropie tot mai mult de ţările din Sud-estul Europei. Dl Darré a asigurat totodată pe ministrul român că va căuta să găsească o soluţie de normalizare a raporturilor economice cu ţara noastră.

De altfel, revirimentul produs în atitudinea germană faţă de Est şi Sud-estul european în materie economică, se încadra într-o politică nouă de îndepărtare de ţările transoceanice şi de apropiere tot mai strânsă de statele din Centrul şi Răsăritul Europei.

Nu se mai vorbea acum ministrului nostru despre necesitatea modificării politicii noastre externe pentru restabilirea relaţiunilor economice dintre România şi Germania. Regretatul

Octavian Goga, în urma întrevederilor avute atunci cu domnii Hitler şi Goebbels, a confirmat această impresiune. Conducătorii naţional-socialişti au vorbit de data aceasta în mod deosebit de călduros despre

necesitatea normalizării raporturilor între ţările noastre, fără să condiţioneze aceasta de abandonarea prealabilă a alianţelor României. Germania, găsindu-se în acel moment complet izolată politiceşte, căuta apropierea cu ţări ca România care, din pricina situaţiei sale geografice, constituia pentru Reich un factor economic şi politic însemnat. Cel de al III-lea Reich relua astfel, în ceea ce ne priveşte, politica noastră tradiţională a Germaniei.

La 25 septembrie 1933, ministrul nostru la Berlin informa că o persoană influentă din apropierea cancelarului Hitler, vorbind cu Domnia sa despre relaţiunile cu România, i-a confirmat că Führerul dorea a intensifica legăturile comerciale germano-române, repetând cu multă insistenţă dorinţa regimului naţional-socialist de a recâştiga locul pierdut pe piaţa românească.

Dintr-o comunicare a Legaţiunii noastre în Germania din 10 decembrie 1934, relatând o întrevedere a ministrului nostru cu dl von Neurath, reiese că relaţiunile economice dintre cele două ţări porneau pe un drum ceva mai sigur.

Astfel, la 23 martie 1935 s-a încheiat cel mai important acord între România şi Reich şi anume Tratatul de Stabilire, Comerţ şi Navigaţie.

Prin acest Tratat se stabilea cadrul juridic al schimburilor economice viitoare între România şi Germania, se definitiva problema stabilirii supuşilor celor două ţări şi se reglementa chestiunea navigaţiei între cele două ţări.

Tratatul de Stabilire, Comerţ şi Navigaţie din 23 martie 1935 cuprinde câteva capitole extrem di importante în ordinea semnării lui:

a) Stabilire. Capitolul stabilirii locuitorilor părţilor contractante reglementează situaţia juridică a cetăţenilor germani stabiliţi în România, dreptul de creare de societăţi anonime, scutirea de rechiziţie şi serviciu militar,

exceptând situaţia când una din ţări s-ar găsi, din cauză de forţă majoră, în nenorocire, dreptul de exercitare a comerţului, fixarea quantumului taxelor vamale şi asigurarea dreptului de tranzit pentru cetăţenii stabiliţi în una din ţările semnatare a susmenţionatului Tratat, conform Statutului de la Barcelona.

b) Comerţ. Capitolul schimburilor economice în sensul unei cât mai mari dezvoltări în interesul celor două economii (cu această ocazie s-a făcut o menţiune specială pentru ca Germania să se bucure de clauza naţiunii celei mai favorizate).

c) Navigaţie. Capitolul navigaţiei prevede că vasele uneia din părţi beneficiază – în materie de taxe aferente navlului – de clauza naţiunii celei mai favorizate.

Tot în cadrul acestui capitol se prevede că părţile beneficiază de clauza naţiunii celei mai favorizate la pescuitul naţional, la privilegiul acordat societăţilor naţionale, precum şi la exercitarea serviciului maritim al porturilor.

Prin Tratatul de Stabilire, Comerţ şi Navigaţie, din 23 martie 1935, punctul 32, raporturile economice româno-germane sunt reglementate pe cale de negocieri periodice între Comisiuni guvernamentale ale celor două ţări, stabilite în acest scop.

Aceste Comisiuni guvernamentale s-au întrunit anual şi uneori semestrial.

Conformându-se instrucţiunilor guvernului Goga, ministrul nostru la Berlin a comunicat domnului von Neurath, în întrevederea din 14 ianuarie 1938, că „Guvernul român va căuta să dezvolte tot mai mult relaţiile economice cu Germania, ţinând seama de legile geopolitice şi de economiile noastre complementare”.

Într-o convorbire cu noul ministrul al Economiei Naţionale al Reichului, dl W. Funk spunea domnului ministru Comnen că „România este ţara cea mai bogată

din Europa şi căreia îi este sortit cel mai strălucit viitor”. Dl Funk a adăugat că este dispus să lărgească colaborarea noastră economică, contribuind chiar la punerea în valoare a bogăţiile româneşti”.

La 26 aprilie al aceluiaşi an, ministrul Afacerilor Străine al Reichului declara domnului ministru Radu Djuvara: „Dorim să fiţi convinşi că tot interesul nostru în bazinul dunărean şi în special în România este tot în direcţiunea economică. Noi suntem primii care dorim o cât mai mare stabilitate şi consolidarea a României, mai ales din cauza pericolului sovietic. Avem nevoie de materii prime din România şi ţara dvs. se poate industnalmente în mare parte satisface la noi. Relaţiunile noastre economice trebuie cât mai mult intensificate şi chiar duse la maximum”.

În discursul ţinut la 30 ianuarie 1939 în Reichstag, cancelarul Hitler, vorbind despre relaţiunile economice cu Jugoslavia a precizat că ele sunt, ca şi cele cu Bulgaria, Grecia, România, Turcia – prietene – şi se găsesc în proces de evoluţie crescândă, mulţumită posibilităţilor de întregire reciprocă şi naturală ce există între aceste ţări şi Germania.

În convorbirea din 1 februarie cu Mareşalul Göring, acesta a declarat domnului Gh. Brătianu că planează o îndoială asupra politicii generale a României, care poate fi înlăturată în primul rând prin acorduri economice ce trebuie realizate în timpul cel mai scurt.

Misiunea domnului Wohlthat în România în cursul acelei luni – care a dus la încheierea Acordului economic din 13 martie 1939 – era chemată să aducă o înrâurire considerabilă asupra raporturilor româno-germane. Ea s-a produs din ordinul Mareşalului Göring, cu asentimentul Führerului. De altfel, misiunea domnului Wohlthat avea ca obiect să traducă în fapt dorinţa exprimată de fostul rege Carol II Mareşalului Göring la Leipzig (cu prilejul trecerii

sale prin Germania în noiembrie 1938), de a restabili, între România şi Germania, legăturile economice din trecut.

Instrucţiunile pe care dl Grigore Gafencu, pe atunci ministru al Afacerilor Străine, le da la 23 ianuarie 1939, într-o conferinţă, d-lor miniştri Cretzianu şi Christu, cu privire la situaţia relaţiunilor noastre cu Germania, învederau, printre altele, următoarea ipoteză favorabilă: Germania ar aştepta de la noi un semnal, pentru a relua acţiunea de apropiere, încercând însă să profite de această conjunctură pentru a-şi asigura anumite avantagii de ordin politic şi economic.

În asemenea ipoteză, trebuia să studiem poziţiunea noastră pentru a fi pregătiţi să facem unele concesii Germaniei, dar, în acelaşi timp, să ne menţinem poziţiunile în toate chestiunile care ar primejdui independenţa şi suveranitatea noastră.

Dl Gafencu adaugă: „Trebuie să facem în această privinţă o politică de realităţi. Mai cu seamă în ceea ce priveşte relaţiunile noastre economice cu Germania trebuie să ţinem seama de situaţia noastră geopolitică. Anglia şi Franţa îşi pot procura petrolul de pe întreaga suprafaţă a pământului şi nu numai din România, ceea ce nu este cazul Germaniei. Trebuie deci să căutăm care sunt posibilităţile de a ţine seama de cerinţele economice ale Reichului şi a căuta, în acelaşi timp, a formula de partea noastră cereri care pot fi satisfăcute de industria germană".

Dl ministru Christu a arăta că direcţia în care relaţiunile noastre economice astfel cum le concepea domnul Gafencu s-ar putea dezvolta mai mult cu Germania ar fi aceea a petrolului. Anume „să ne asigurăm participarea Reichului la exploatarea şi descoperirea unor noi zăcăminte de petrol. Dacă Germania ar putea în modul acesta să contribuie la intensificarea producţiei noastre, am putea să exportăm cantităţi de petrol în schimbul

cărora am putea să mărim importul nostru din Germania”.

Cele preconizate de domnii Gafencu şi Christu în privinţa laturii economice a raporturilor noastre cu Germania corespunde aproape în întregime cu liniile mari ale planului pe care dl Wohlthat şi-a propus să-l realizeze cu prilejul misiunii sale în România din cursul lunii februarie

1939.

Participarea Germaniei la dezvoltarea economică a României trebuia să se realizeze în baza unui plan de mai mulţi ani: ea este de ordin comercial, tehnic şi financiar.

Planul urma să prevadă satisfacerea nevoilor statului în domeniul lucrărilor de utilitate publică, de industrializare a ţării şi de apărare naţională, eşalonate pe o serie mai mare de ani precum şi de posibilităţile de plată ale autorităţilor respective eşalonate de asemenea pe un anume număr de ani.

I. Acordul asupra promovării raporturilor economice între Regatul României şi Reichul german, din 23 martie 1939, a hotărât în primul rând întocmirea unui plan privitor la:

a) Dezvoltarea şi orientarea producţiei agricole, prin cultivarea de noi produse agricole, precum şi intensificarea culturii furajelor, oleaginoaselor şi plantelor textile.

b) Dezvoltarea industriei agricole şi înfiinţarea de noi industrii agricole.

c) Dezvoltarea economiei silvice româneşti şi a lemnului.

d) Înfiinţarea unei societăţi mixte româno-germane care se va ocupa cu exploatarea petrolului şi cu executarea unui program de foraj şi prelucrare a ţiţeiului.

e) Colaborarea pe teren industrial.

f) Crearea de zone libere în care se vor instala întreprinderi comerciale şi industriale şi construirea în

aceste zone libere de antrepozite şi instalaţiuni de transbordare pentru navigaţia germană.

g) Livrări de armament şi echipament pentru armata de uscat, marină, aviaţia română şi industria de armament.

h) Dezvoltarea căilor de comunicaţie şi a mijloacelor de transport, al reţelei de căi ferate şi căilor de apă.

I) Construirea de instalaţii de utilitate publică.

j) Conlucrarea între băncile române şi germane, în interesul ambelor ţări, îndeosebi pentru finanţarea diverselor afaceri.

Acest Tratat, denumit de altfel în limbajul obişnuit şi „Planul Wohlthat" a constituit punctul de plecare al colaborării economico-financiare româno-germane, de unde au pornit mai târziu toate celelalte convenţiuni importante, cum ar fi acordul de credit din 4 decembrie 1940, Planul de colaborare de 10 ani, Protocolul din 17 ianuarie 1942 şi din 2 februarie 1943.

Printre cele mai importante acorduri economice actuale sunt următoarele:

I. Tratatul asupra promovării raporturilor economice între Regatul României şi Reichul german, din 29 martie 1939.

II. Protocolul confidenţial româno-german din 24 aprilie 1940.

III. Protocolul confidenţial româno-german din 4 decembrie 1940.

IV. Protocolul confidenţial româno-german din 29 mai 1941.

V. Protocolul confidenţial româno-german din 17 ianuarie 1942.

VI. Protocolul confidenţial româno-german din 12 iunie 1942.

VII. Protocolul confidenţial româno-german din 2 februarie 1943.

II. Protocolul confidenţial româno-german din 24

aprilie 1940. Problemele fundamentale care au format obiectul negocierilor au fost:

— Exportul românesc în Germania;

— Exportul german în România;

— Înlăturarea blocărilor ivite în traficul de plăţi. Soluţiunile la care s-a ajuns prin Protocol sunt:

a) se vor da permise de export pentru:

— 250.000 buc. piei de miel

— 150.000 buc. piei de ied

— 70.000 buc. piei de oaie.

De asemenea, trebuiau să fie lăsate libere la export 5.000 chintale coajă de stejar.

b) Comisiunea guvernamentală română arăta pe de o parte dificultăţile pe care le întâmpină România în comerţul cu Germania, pe de altă parte, cerea o sporire a contingentelor la unele mărfuri, care au o importanţă deosebită pentru uzinele care lucrează pentru apărarea naţională.

Cererile Comisiunii guvernamentale române au fost în cea mai mare parte satisfăcute. Comisiunea guvernamentală germană urma să se îngrijească ca traficul de mărfuri să se facă fără greutăţi, luând măsuri ca să se poată încheia la timp contracte particulare de livrări (pentru cocs, ţigle), să se creeze posibilităţi de export (zinc, toluol, cărămizi de siliciu, de magnezie, mortar refractar etc.) şi veghind totodată la efectuarea exportului diferitelor mărfuri (creuzot, mărfuri de sticlă pentru necesităţi de laborator şi bile de oţel) mărind contingentul astfel ca să ni se furnizeze 1 200 tone zinc, 360 tone toluol, în intervalul de timp mai – august şi după epuizarea contingentului de 30.000 tone cocs.

Comisiunea guvernamentală germană arăta că pentru fabricarea maşinilor agricole destinate României s-au pus la dispoziţie peste 38.000 tone fier şi că exportul acestor maşini va fi menţinut în volumul său de până acum.

c) Spre a înlătura blocările în traficul de plăţi româno-germane, ivite din cauza subalimentării vechiului cont, adică a lipsei de mărci la vechiul curs, ceea ce stânjenea decontarea exportatorilor în termen scurt, s-au luat măsurile următoare pentru procurarea de RM la cursul de lei 40, 50 = 1 RM:

1. Un avans de 20 mil. RM, dat de Oficiul de cereale german, virat la contul vechi, însoţit de un împrumut de cca. 4 200.000 RM, ce reprezintă diferenţa între cursul de lei 40, 50 şi lei 49 – pentru RM, raportată la suma de 20 mil. RM.

2. Cerealele se vor plăti 100% prin contul A. vechi al BNR şi anume exporturile care vor fi vămuite în România după 15 mai 1940.

Acordul adiţional cuprinde modificările şi completările anexei B de la art. 10, al. 2 al Tratatului de Stabilire, Comerţ şi navigaţie, din 23 martie 1935, în redactarea primului acord adiţional la Tratatului de Comerţ din 21 iunie 1938 şi în redactarea celui de al doilea Acord adiţional din 10 decembrie 1938. Sunt, deci, modificări şi completări ale diferitelor articole vamale.

III. Acordul româno-german din 4 decembrie 1940.

În afară de problemele ce priveau exclusiv traficul de mărfuri şi plăţi al ţărilor contractante şi cel al României cu Protectoratul Boemiei şi Moravei, tratativele s-au extins şi asupra reglementării traficului de plăţi cu ţările ocupate de Germania, precum şi asupra încheierii unui Acord de Credit şi a unui Acord de Colaborarea româno-german în toate sectoarele economice.

În ceea ce priveşte traficul de mărfuri, cele două Comisiuni guvernamentale au stabilit că exportul românesc în Germania pentru anul convenţional viitor să poată fi sporit de la 3.000 mil. RM, cât a fost anul expirat, la 400 mil. RM, cu toate că la cereale, din cauza recoltei slabe, livrările noastre au fost mult inferioare cantităţilor

exportate în anul 1939.

Cât priveşte importul nostru din Germania, s-au putut obţine majorări de contingente la articole foarte interesante pentru industria românească, precum şi reduceri de preţuri de cca. 30% la cocs şi la semifabricate de fier.

Pentru plăţi, odată cu unificarea tuturor taxelor în vigoare din 1935, s-a lărgit cadrul clearingului în sensul că de la 4 decembrie 1940 toate plăţile se vor face prin clearing.

Dispoziţiunile Acordului de plăţi în Germania s-au extins şi asupra Protectoratului Boemiei şi Moravei.

Pentru a înlesni realizarea clearingului central de la Berlin, în cadrul spaţiului european, s-a convenit prin susnumitul acord o majorarea a cursului de la 50 lei = 1 RM la 60 lei = 1 RM.

În afară de aceste aranjamente care priveau traficul de mărfuri şi de plăţi între România, pe de o parte, Germania şi ţările ocupate de Germania, pe de altă parte, s-a mai încheiat un Acord de Colaborare româno-german, punându-se bazele unui plan de 10 ani pentru refacerea economiei româneşti. Prin Acordul de Credit semnat tot la 4 decembrie 1940, ni se dă posibilitatea realizării acestui plan, guvernul german acordând credite suficiente pe termen lung şi cu o dobândă excepţională de 3 1/2%.

IV. Protocolul confidenţial româno-german din 29 mai 1941.

Problemele esenţiale care au format obiectul acestor negocieri au fost următoarele:

a) Decontingentarea unor articole la import în România.

b) Probleme în legătură cu executarea acordurilor din 4 decembrie 1941.

c) Deblocarea clearingului şi găsirea mijloacelor necesare pentru finanţarea trupelor germane în România,

fără a mări emisiunea Băncii Naţionale a României.

V. Protocolul confidenţial româno-german din 17 ianuarie 1942.

Cu ocazia acestor negocieri s-a căutat să se reglementeze întreg complexul de probleme economico-financiare rezultând dintr-o colaborare din ce în ce mai strânsă.

Această colaborare economică accentuată a fost, pe de o parte, consecinţa firească a colaborării româno-germane pe terenul politico-militar, pe de altă parte, ea a fost impusă de realităţile economiei de război în care se găsesc cele două ţări şi, în fine, a fost condiţionată şi de controlul economic german, exercitat asupra majorităţii ţărilor din Europa, fie direct, fie indirect, prin deţinerea monopolului transportului.

Din ansamblul chestiunilor care au format obiectul negocierilor de la 17 ianuarie 1942, de la Berlin, se desprind câteva principii esenţiale:

— Colaborarea economică;

— Adaptarea economiei româneşti la economia de război, în sensul raţionalizării consumului şi ierarhizării nevoilor, pentru a putea furniza puterii militare posibilităţi optime;

— Folosirea experienţei germane pentru o întrebuinţare cât mai raţională a materiilor prime şi pentru aplicarea noilor procedee de fabricare şi conservare în industria românească;

— Executarea obligaţiunilor cuprinse în Acorduri, indiferent de situaţia clearingului.

În afară de clauzele care cuprind obligaţiuni certe, s-au mai înserat şi anumite clauze de bunăvoinţă, care urmau a fi discutate de ambele părţi semnatare, după care răspunsul afirmativ sau negativ trebuia dat, în cel mai scurt timp posibil.

Protocolul din 17 ianuarie 1942 este rezultatul unei

examinări amănunţite a posibilităţilor de livrare ale celor două ţări şi precizează măsurile ce s-au luat pentru o cât mai bună funcţionare a schimburilor de mărfuri şi de plăţi.

VI. Protocolul confidenţial româno-german din 12 iunie 1942.

În baza art. 32 al Tratatului de Stabilire, Comerţ şi Navigaţie, din 23 martie 1935, încheiat între Regatul României şi Reichul german, s-a încheiat la 12 iunie 1942, Protocolul confidenţial al celei de a 12-a sesiuni comune româno-germane.

Prin acest Protocol s-a căutat a se înlătura toate piedicile ivite prin executarea Acordului din 17 ianuarie 1942, preîntâmpinând eventualele pagube care ar fi prejudiciat interesele celor două economii.

Cu această ocaziune, pe lângă completarea din ambele părţi cu supracontingente importante din punct de vedere al războiului, s-a urmărit menţinerea la un nivel cât mai ridicat a schimburilor de mărfuri româno-germane.

VII. Protocolul confidenţial româno-german din 2 februarie 1943.

Acest Protocol a reglementat, în afară de schimburile de mărfuri şi de plăţi obişnuit pentru anul convenţional 1942 – 1943, ansamblul problemelor economico-financiare ce rezultă din colaborarea dintre cele două ţări.

În ceea ce priveşte volumul schimburilor de mărfuri, România va livra în cadrul anului convenţional 1942/1943, mărfuri în valoare de cca. 7.000 mil. RM, dintre care 450 mil. RM produse petrolifere, iar restul alte mărfuri, pe când livrările germane, fără armament şi alte livrări pe credit, nu vor atinge decât cca. 400 mil. RM.

Înglobând şi livrările de armament, precum şi cele făcute pe credit, conform acordurilor în vigoare, valoarea totală a exporturilor germane se ridică la cca. 900 mil. RM.

VIII. Protocolul confidenţial româno-german din 17 iulie 1943

La 17 iulie 1943 s-a mai încheiat un Protocol confidenţial a cărui executare urmează să se discute în cadrul sesiunii comune româno-germane din toamna anului 1943.

Pe lângă aceste acorduri semnate între 1940 – 1943, au mai intervenit şi convenţiuni cu caracter strict confidenţial, semnate în interesul propăşirii economice a celor două state şi mai ales pentru rezolvarea intereselor comune create prin războiul din răsărit.

Din primăvara anului 1939, care precede războiului actual şi înseamnă în acelaşi timp şi începutul unei colaborări mai strânse faţă de starea dinainte, statul român, prin forţa împrejurărilor, începe să ia parte din ce în ce mai simţitor la sforţările depuse de Germania pentru realizarea năzuinţelor sale politice şi trebuinţelor sale economice şi financiare.

În domeniul economic, diferitele acorduri încheiate după data de 23 martie 1939 şi până la 4 decembrie 1940, data semnării Protocolului confidenţial economic româno-german, de la Berlin, pot fi socotite ca înfăţişând o tendinţă progresivă de adaptare a economiei româneşti la economia germană.

Cercetând situaţia comerţului nostru exterior pe ultimii 3 ani, se constată că faţă de situaţia dinainte de 1939, acordurile economice recente au favorizat într-un chip neobişnuit importul german din România.

În timp ce în anul 1939, importul german din România se cifra la 43% din totalul exportului nostru în restul lumii, în anul 1941, şi aceasta pentru perioada primelor 6 luni, se ridică la 69%.

Este cazul să reamintim că produsele petrolifere care constituiau 33% din exportul nostru în Germania se ridică în 1939 la 71% în perioada sus-amintită (6 luni din 1941).

La cereale, cu toată recolta extrem de slabă a anului 1940, se constată şi aci o creştere de la 60% la 78% în

perioada primelor 6 luni din anul 1941.

Vom reda aci două tabele explicative după datele obţinute de la Ministerul Finanţelor, privind exportul românesc în Germania, în anii 1939, 1940, 1941 (6 luni).

(% din valoare			
	1939	O/ * numai în Germania (inclusiv Protectoratul şi Slovacia) 1940 12 luni	6 luni
Din exportul total...	43, 2	49, 3	38, 3
Din exportul total de petrol...	33, 2	49, 3	27, 1
Din exportul total de cereale...	59, 7	58, 3	50, 9
Petrol din exportul total În Germania...	43, 8	64, 7	45, 4
Cereale din exportul total în Germania...	36, 2	24, O	33, 9
Petrol şi cereale din exportul total în Germania	80, O	88, 7	79, 3

Adăugăm la acest tabel un al doilea tabel comparativ, privind exportul nostru în Germania, precum şi în ţările ocupate de Germania, ţări cu care am realizat schimburi, fie prin intermediul clearingului central de la Berlin, fie prin compensaţie:

(% din valoare

	1939	% numai în Germ. 1940 12 luni	6 luni
Din exportul total…	43, 2	51, 1	41, 1
Din exportul total de petrol…	33, 8	48, 9	30, O
Din exportul total de cereale…	43, 5	59, 7	52, 7
Petrol din exportul total În Germania…	43, 8	68, 9	51, 8
Cereale din exportul total în Germania…	36, 2	24, 5	35, 1
Petrol şi cereale din exportul total în Germania	80, O	93, 4	86, 9

Din acordurile semnate cu Germania în perioada 1940 – 1943, reiese că statul român îşi poate clasifica angajamentele în două mari categorii:

1. Angajamente de ordin monetar şi înlesniri de finanţe potrivit acordurilor.

2. Angajamente făcute pentru Germania, fără ca România să aibă o nevoie imediată. Angajamentele pentru finanţare, de la punctul 1, se pot divide la rândul lor în:

— Plăţi pentru Misiunea Militară germană;

— Plăţi pentru finanţarea acordului – petrol;

— Plăţi pentru Legaţiunea germană.

care, în fond, s-ar putea considera recuperabile.

La punctul 2 avem cheltuieli făcute de România datorită alianţei cu Germania, fără însă a fi reclamate de necesităţi româneşti. În această grupă intră:

— Plăţi pentru răscumpărarea rentelor române aflate în Germania;

— Plăţi pentru răscumpărarea bunurilor repatriaţilor germani din Bucovina şi

— Plăţi reprezentând contravaloarea creditului polonez.

În cadrul acordurilor semnate cu Germania, cel mai important capitol, ca o consecinţă a stării de război, pentru schimburile economice cu Germania, l-a constituit livrarea produselor petrolifere.

Din evaluarea cifrelor se constată că s-au livrat Germaniei 70% din cantitatea totală de export, considerând un mediu de 4 mil. tone anual.

Din valoarea acestui export rezultă că România fiind semnatara „Oelpakt”-ului şi deci livrând petrolul nu la preţul-plafon, care ar fi de 47.688 mil. lei, ci la aşa-zisul preţ de bază, este în situaţia de a-şi vinde produsele petrolifere la 21.768 mil. lei anual.

Această diferenţă de cca. 26, 5 mil. lei este pur şi simplu o pierdere pentru economia românească, care a trebuit să renunţe la drepturi vamale:

— Diferenţa între preţul-plafon şi Grundpreis (de bază)

— Drepturi vamale 80% (diferenţa între preţ monitor şi preţ plafon)

— Diferenţe în defavoarea societăţilor petrolifere

— Diferenţe rezultate din drepturile de tarif neîncasate de Regia Autonomă a CFR pentru transportul produselor petrolifere.

Ca o compensare pentru aceste diferenţe de preţuri, Germania livrează, conform scrisorii din 22 octombrie 1940, armamentul la preţurile antebelice. Totuşi, din punct de vedere al valorilor, diferenţa între produsele petrolifere şi armamentul primit este în favoarea Germaniei, întrucât prin Protocolul din 1 octombrie 1940, România renunţă la echilibrul armament-petrol, fixat prin Convenţia din 22 mai 1940.

O stare semănătoare se poate constatat tot din cifrele prevăzute în diferitele acorduri şi la alte produse importante pentru economia românească, cum ar fi produsele agricole, animale, lemn etc. La aceasta se mai adaugă şi pierderile de vase româneşti aflate în serviciul Marinei germane pentru care urmează a se da o confirmare oficială de către Reichul german, a obligaţiunilor de despăgubire ce rezultă din contractele existente între S.M.R. şi Marina de război germană.

Un nou capitol pentru economia românească îl constituie situaţia monetară şi economică din Transnistria, de unde Germania se aprovizionează cu foarte multe articole pentru trupele sale care staţionează sau sunt în trecere.

În cadrul negocierilor din toamna anului 1943, cu ocazia sesiunii comune româno-germane, urmează să se găsească modalităţile cele mai indicate pentru rezolvarea unor litigii care ating interesele economice româneşti, precum şi să se reglementeze în modul cel mai stabil posibil, situaţia schimburilor noastre cu Reichul german.

Doc. 9 – 17

1938 – I. Antonescu, implicat în „cazul Codreanu”.

EXTRAS DIN DOSARUL TRIBUNALULUI MILITAR

Al. Corpului II Armată SECŢIA I

Vol. I, nr. 759 privitor pe CORNELIU Z. CODREANU

Pag. 341

PROCES-VERBAL

De reproducerea în rezumat a dispoziţiei unui martor în şedinţa publică.

În şedinţa publică de azi 24 mai 1938, martorul Ion Antonescu, general, 56 ani, de profesiune ofiţer activ, domiciliat în Bucureşti str. Paharnicului nr. 23, propus de apărare în procesul ce face obiectul dosarului nr. 759/1938 după ce a depus jurământul conform art. 191 din codul Justiţiei Militare, îndeplinindu-se în privinţa lui şi formalităţile prevăzute de art. 194 din C.J.M. declară:

Din conversaţiile avute cu Dl. Codreanu am constatat că nu era preocupat de venirea la putere ci de treburile Ţării şi mi-a afirmat că nu este încă pregătit pentru guvernare. Convorbirea a avut loc în timpul alegerilor şi cum mie îmi era frică de un război civil, am discutat cu Dl. Codreanu această problemă şi îmi aduc aminte că acuzatul mi-a declarat că se retrage din propagandă, iar Domnului Goga i-a declarat că se retrage din alegeri. Dacă eu observam ceva suspect la acuzat în felul că ar avea intenţie de o răscoală, nu stam de vorbă. În chestia armelor am spus acuzatului să le predea autorităţilor militare.

Acuzatul a avut o foarte frumoasă atitudine în legătură cu sentimentele naţionale.

Nu pot aprecia nici în bine nici în rău Partidul Totul pentru Ţară, fiind încă militar.

Din elementele ce le-am avut nu pot crede că acuzatul ar putea fi capabil de trădare.

ss. Ion Antonescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 96). LEGIUNEA JANDARMI BĂLŢI

Nr. 1 384.2. XII.1938

DOMNULE DIRECTOR GENERAL.

Suntem informaţi că în cercurile legionare s-a lansat noua lozincă legionară şi anume: „A murit căpitanul, trăiască generalul”.

Prin general s-ar înţelege Domnul General Antonescu, fostul Ministru al Apărării naţionale.

COMANDANTUL LEG. JAND. BĂLŢI

Maior ss. indescifrabil

DOMNULUI DIRECTOR GENERAL AL POLIŢIEI BUCUREŞTI

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 263).

Notă informativă

3 decembrie 1938

În ziua de 2 decembrie c. Locuinţa generalului Ion Antonescu a fost vizitată:

La ora 13, 10 vine colonelul Rioşeanu.

La ora 13, 10 vine cu maşina maiorul Elefterescu.

La ora 13, 30 pleacă cu maşina colonelul Rioşeanu şi maiorul Elefterescu.

Colonelul Rioşeanu s-a dat jos în Piaţa Romană, iar maiorul Elefterescu şi-a continuat drumul.

La ora 16, 15, pleacă cu maşina D-na Antonescu şi merge în str. Cobălcescu 38 (casele generalului Petală), probabil la D-na Baranga, soacra sa, iar la ora 18, merge în str. Şipotul Izvoarelor No. 7, la inginerul Mareş la care stă până la ora 20, 35. La ora 20, 47 soseşte acasă.

La ora 18, 40 vine fratele generalului Antonescu cu maşina.

La ora 20 vine D-na Stelian Popescu cu alte două doamne tinere, care părăsesc casa la ora

20, 45.

La ora 20, 46 pleacă fratele generalului Antonescu, cu maşina.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 264).

INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIŢIE

BUCEGI

1938 decembrie 5

NOTĂ

Cercurile militare sunt informate că fostul Ministru al Apărării Naţionale, generalul Antonescu, a fost distribuit de la comanda Corpului III Armată, pentru motivul că activa intens în mişcarea legionară, fiind şeful secţiunii speciale a ofiţerilor din toate armele, amici ai „Gărzii de Fier”.

Ei urma să fie judecat de către Tribunalul Militar pentru înaltă trădare şi probabil executat prin împuşcare, fiind cel mai indicat să ia locul lui Corneliu Codreanu, la conducerea „Gărzii de Fier”.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 265).

DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI SERVICIUL RADIO

RADIOTELEGRAMĂ

Transmisă din Chişinău, Nr. 1 811, cuvinte 195, [1938] luna XII, ziua 18, ora 11, minute 00

Primită la Bucureşti, luna XII, ziua 8, ora 14, minute 25

DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI BUCUREŞTI

Luarea comenzii Domnului general Antonescu, de asemeni este destul de criticată şi a prins consistenţă faptul că Domnia sa nu ar fi legionar, dar reprezintă pentru regim un pericol, întrucât obişnuieşte să spună adevărul în problema şi interesele naţionale ale ţării.

Cel puţin o mare parte din armată este greu de convins că generalul Antonescu ar lucra împotriva Suveranului. Dimpotrivă generalul Antonescu este lăudat pentru severitatea şi dreptatea care l-a condus până acum. Că dânsul este autorul descoperirii unor fraude în legătură cu înarmarea ţării etc.

De asemenea, a prins zvonul că generalul Antonescu ar fi arestat, iar după alţii împuşcat. Această de a doua versiune este dezminţită însă, de către acei care vin din Bucureşti.

Mai circulă zvonuri că în Ardeal ar fi mişcări serioase şi că execuţiile nu s-ar reduce numai la acei împuşcaţi până acum pentru că au încercat să evadeze.

Postul de radio din Sofia a comunicat 18.000 de arestări.

Insp. Reg. de Poliţie, Gustav
Nr. of. 6 648 – C.
p. conformitate, ss. indescifrabil
(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 267).

Alba Iulia 10 decembrie 1938
Inspectoratul de Poliţie al Ţinutului Mureş
ALBA-IULIA
SERVICIUL POLIŢIEI DE SIGURANŢĂ No. 3 517
DOMNULE DIRECTOR GENERAL.

Avem onoare a vă raporta că Poliţia oraşului de Reşedinţă Turda ne informează că printre intelectualii din acel oraş circulă o versiune cum că Generalul I. Antonescu ar fi fost împuşcat dovedindu-se simpatizant al mişcării legionare, precum şi în urma faptului că s-ar fi manifestat vehement contra faptului că Corneliu Z. Codreanu a fost împuşcat.

Se mai arată că acest fapt ar fi provocat o vie nemulţumire în rândurile militarilor, în special a generalilor în rândurile cărora generalul I. Antonescu ar fi fost foarte mult apreciat şi unde ar fi avut mulţi prieteni, fiind considerat ca un element de mare valoare. Se discută că prietenii săi din rândurile militarilor vor reacţiona violent.

Din partea noastră s-a dat ordin Poliţiei Turda să identifice pe cei care discută aceste chestiuni dresând acte de dare în judecată contra celor dovediţi.

INSPECTOR DE POLIŢIE
CHESTOR
ss. Marin Dumitrescu ŞEFUL SERV. SIG. ss. Muntean Simion
DOMNIEI SALE
DOMNULUI DIRECTOR GENERAL AL POLIŢIEI BUCUREŞTI
(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 268).
Notă informativă
27 decembrie 1938
În ziua de 26 decembrie c. La ora 11, 15 D-na şi Dl. General I. Antonescu împreună cu avocatul Mihail Antonescu şi cu fiica lui Stelian Popescu fostă D-na Necşeşti, pleacă de la vila sa de la Predeal îmbrăcaţi sport şi merg pe terenul Vestea unde schiază până la ora 13, 30 când se înapoiază cu toţii acasă.
În restul zilei nu au mai fost văzuţi părăsind vila şi nici nu au primit vizite.
(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 279). 8 februarie 1939
Versiune legionară în legătură cu Generalul Antonescu
În cercurile foştilor legionari, circulă zvonul că prin numirea Domnului Armand Călinescu în fruntea Ministerului Apărării Naţionale, se va da curs demisiei din armată a Generalului Antonescu Ion, care va fi trimis într-un lagăr de concentrare.
(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 287).
15 martie 1939 CORPUL DETECTIVILOR GRUPA I-a Nr. 6
În cercurile ziariştilor, se discută faptul că se pregăteşte dosarul pentru judecarea Generalului Ion Antonescu, de către un Consiliu de Disciplină, numitul urmând a fi scos din cadrele active ale armatei.
(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 288).
Doc. 18 – 21 1939 – Supravegherea generalului Ion

Antonescu

NOTĂ

3 iunie 1939

Supravegherea lui I.A.

La ora 11, 55 pleacă de acasă D-na I.A. şi se înapoiază la ora 12, 45. La ora 13, 35 pleacă de acasă cu maşina sa Nr. 8 802 B.I.A. şi soţia sa şi merg la Constantin Buşilă din Aleea Modrogan Nr. 1, unde iau dejunul.

La ora 15, 45 Dl. Şi D-na I.A. pleacă de aici şi se înapoiază acasă.

La ora 17, 50 vin la I.A. acasă două doamne cu maşina 5 964 B. – proprietatea Marioarei Peteanu din Str. Calomfirescu Nr. 4 bis – care lasă un buchet de flori, apoi pleacă imediat.

La ora 18, 35 D-na şi Dl. I.A. pleacă pe jos de acasă şi merg în aleea Stănescu Nr. 5. Aici au mai fost văzute venind următoarele maşini: Nr. 117 C-ţa.

Nr. 3 308 B. Lt. col. Fr. Stropnick Ataş. Mil. Iugoslav Nr. 4 035 B.M. Flechpenmacker Bd. Ferdinand 15

Nr. 1 471 B. Nr. 6 124 B.

Nr. 8 444 B. Marian Navotny Ataşat de Presă Oţetari 2

Nr. 3 430 B. Nr. 8 809 B.

Nr. 6 977 B. Geovani Olivieri Ataş. Com. Italian

Nr. 5 601 B.I. Bălănescu Vice-amiral Str. C. Negruţi 15.

La ora 19, 30 I.A. cu soţia pleacă de aici şi merg în Str. Arhiducesa Ileanu la D-na Niculescu (soacra lui I.A.).

La ora 19, 45 pleacă de aici şi se înapoiază acasă.

La ora 20, 10 vine la I.A. Ing. Orghidan şi soţia acestuia cu maşina lor 760 B. Şi pleacă la ora 23, 10.

La ora 20, 45 vine la I.A. Maşina Nr. 5 964 B. Cu două doamne care pleacă la ora 23, 20. La ora 21, 35 vine acasă la I.A. prof. M. Antonescu cu maşina sa Nr. 2 735 B. Şi pleacă la ora 23, 20.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 289 – 290). NOTĂ

4 iunie 1939

Supravegherea lui I.A.

La ora 11 I.A. pleacă de acasă cu maşina sa 8 802 B. Şi merge la Biserica Albă. La ora 11, 25 pleacă de aici şi merge la Universitate. La ora 12, 50 pleacă de la Universitate şi merge acasă.

La ora 15, 45 D-na şi Dl. I.A. pleacă de acasă cu maşina lor Nr. 8 802 B. Şi merg la Hipodromul Băneasa unde asistă la curse.

La ora 18 pleacă de aici şi merg acasă.

La ora 18, 15 vine la I.A. D-na Goga cu mama sa cu maşina 163 B.

La ora 18, 20 D-na şi Dl. I.A. împreună cu D-na Goga pleacă de acasă cu maşina 163 B., proprietatea D-nei Goga şi merg în comuna Joiţa – Ilfov cătunul Bâcu la filtrele de apă Aricuda la Dl. Ing. Baian.

La ora 20, 30 pleacă de aici şi se înapoiază la I.A. acasă, unde rămân D-na şi Dl. I.A., care nu au mai fost văzuţi ieşind în oraş.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 291).

19 august 1939

Generalul Antonescu ar pregăti un memoriu referitor la politica externă a României

Apropiaţii Generalului Ion Antonescu, aflat în prezent la Predeal, afirmă că acesta pregăteşte un memoriu către Suveran.

În acest memoriu – precizează el – Generalul Tonescu începe prin a defini situaţia sa ca militar şi politic, urmând apoi prin a face un expozeu al politicii noastre interne şi externe, dând sugestii de modul cum înţelege el că trebuie să se comporte conducătorii noştri de astăzi.

În ultima parte a memoriului se afirmă că Generalul Antonescu ar studia posibilităţile noastre din punct de vedere tehnic-militar în comparaţie cu cele ale statelor

vecine şi cu forţele celor două blocuri antagoniste din Europa.

Concluzia acest memoriu – după cum se afirmă este identică cu punctul de vedere exprimat de Iuliu Maniu şi Nicolae Titulescu.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 293).

7 septembrie 1939

Despre activitatea Generalului Antonescu

În cercurile apropiate lui Ion Gigurtu se afirmă că Generalul Ion Antonescu se interesează îndeaproape de toate acţiunile guvernului, îndeosebi de cele în legătură cu situaţia internaţională.

Generalul Ion Antonescu ar spera ca Inginerul Gigurtu să intervină în favoarea sa pe lângă M.S. Regele, „pentru a-şi clarifica situaţia".

Cercurile menţionate afirmă că în eventualitatea angajării României într-un conflict armat, este posibil ca Generalul Ion Antonescu să deţină un rol important".

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 295).

Doc. 22 – 33

Iulie-august 1940 – Informaţii privind un posibil „complot" al generalului Ion Antonescu

6 iulie 1940 C.D.

Legaţia germană a fost informată de Vicol, funcţionar la Ministerul Propagandei, fost la cabinetul Domnului Ministru Sidorovici, că astă noapte 6 crt., va avea loc, probabil la domiciliul Generalului Antonescu, întrunirea unui aşa-zis „comitet de 10", care urmăreşte executarea unei lovituri de forţă împotriva M.S. Regelui.

Sub directivele acestui comitet lucrează 90 executanţi, cu misiuni precis stabilite.

Generalul Antonescu va cere sprijin german.

Vicol, care în urmă cu trei săptămâni a fost primit de Ducele Mussolini, va pleca din nou în Italia pentru a cere ajutor Ducelui. Vicol urmează a trimite de la Roma o

telegramă în limbaj convenţional, anunţând rezultatul intervenţiei sale.

Se urmăreşte confiscarea persoanei M.S. Regelui.

Lovitura urmează să se producă în termen de 48 ore.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 300).

Interceptarea convorbirilor telefonice

15 iulie 1940

Ora 13, 15 – Casa G.A. a fost chemată

Ionescu – D-na G.A. la telefon? Casa G.A. – Da, cine întreabă?

Ionescu – Ionescu. Doamnă, mâine mai mult ca sigur Dl. G.A. va fi acasă. Ceva mai mult, Naţia îi va încredinţa locul de cinste, adică locul pe care îl merită.

Casa G.A. – Să dea Dumnezeu, D-le Ionescu, să fie aşa. Cât priveşte partea cealaltă, ar fi mai bine să-l lase în pace.

Ora 21, 20 – A fost chemată Casa G.A.

X.

— Alo, casa domnului G.A?

Casa G.A. – Da. Cine întreabă?

X.

— Aici D-na Hariton.

Casa G.A. – Bonjour dragă Madame Hariton.

X.

— Cine-i? M-me Niculescu?

Casa G.A. – Da.

X.

— D-na Niculescu, ceva nou?

Casa G.A. – Nimic până în prezent.

X.

— M-me Niculescu, îmi pare aşa de rău, zău ne doare că sunteţi aşa de încercate. M-me G.A. tot aşa cu pungi cu gheaţă se canoneşte? Casa G.A. – Da, dragă!

X.

— Bine dar gheaţa asta nu cred că-i face bine. Casa

G.A. – Acum câteva ore a fost la doctor. X.

— Injecţii cu ergotină a făcut?

Casa G.A. – Nu până în prezent. Ea se simte încă rău şi poimâine dacă n-avem niciun rezultat se duce iar acolo. Sunt sigură că drumul are s-o obosească iar şi nu ştiu eu singură ce va fi.

X.

— Vai! Vai! Cu atâtea prietenii şi nimeni nu se interesează! Casa G.A. – Ce să facem M-me Hariton dacă n-avem nicio putere. X.

— Zău dragă M-me Niculescu să credeţi în durerea noastră, însă regret din suflet că suntem prea mici şi n-avem nicio putere. Nu ştiu dacă înţelegeţi durerea noastră? Casa G.A. – Vai! Înţeleg, însă ce vrei să facem?

X.

— Eu vă rog dragă M-me Niculescu să mă iertaţi că v-am deranjat mereu, dar eram dornică de veşti bune.

Casa G.A. – Vai, îţi mulţumesc foarte mult şi în numele meu şi al lui Rica, dragă M-me

Hariton.

X.

— Poate că va da Dumnezeu să auzim veşti mai bune. Bună seara şi încă odată mii de scuze.

Casa G.A. – Bună seara drăguţă.

Ora 22, 25 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. (M-me Niculescu) – Alo Marie, tu poţi fi gata pentru mâine la ora 8? X.

— Eu nu pot merge.

Casa G.A. – Nu mergem cu maşina, ci cu autobuzul căci nu avem şofer.

X.

— Eu nu pot merge. Aveţi ceva noutăţi? Casa G.A. – Nimic nou; aceeaşi situaţie.

16 iulie 1940

Ora 7, 30 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. – Bună ziua. S-a sculat domnul? X.

— Da, imediat.

Casa G.A. (D-na G.A.) – Cum ai dormit?

X. (un domn) – Relativ bine, însă tare îngrijat de tine. Cum te simţi? Casa G.A. – Tot rău mi-e dragă, îmi vine să disperez. Vrei să iei azi masa cu mine? X.

— Vai merçi, însă nu ştiu cum să termin, deoarece azi este o zi foarte încurcată şi complicată.

Casa G.A. – Şi nu vii azi deloc?

X.

— Ba da, însă am să-ţi telefonez înainte de a veni. Ieşi undeva acum de dimineaţă? Casa G.A. – Nu ies toată dimineaţa nicăieri, stau acasă. Aşa că aştept telefon. X.

— Bine, am să telefonez eu mai târziu. Casa G.A. – La revedere. X.

— Sărut mâinile.

Ora 10, 25 – A fost chemată Casa G.A.

X.

— Casa Domnului G.A.

Casa G.A. – Da, cine întreabă?

X.

— D-na la telefon? D-nă aici prietenul Domnului G.A. de la Mărăşti. Ştiţi Dvs. Casa G.A. – Da, da, ştiu. X.

— Ce veşti aveţi, bune?

Casa G.A. – Aceleaşi. Nici mai bune, nici mai rele.

X.

— Eu am veşti bune. Am vorbit alaltăieri cu cineva care m-a asigurat că în maximum două zile chestiunea se va aranja. Cred că pe la ora 12 o să vă dau veşti şi mai bune. Sunt chemat pe la ora 11 undeva. O să vă dau un telefon.

Casa G.A. – Ar fi bine. Să dea Dumnezeu să se termine şi chestia asta.

X.

— Când aţi venit înapoi?

Casa G.A. – De mult, de vineri.

X.

— Domnul G.A. era sănătos?

Casa G.A. – Da.

Ora 14, 25 – Casa G.A.

Casa G.A. – Casa Domnului Profesor Antonescu? X.

— Da, acolo cine este?

Casa G.A. – Aici este D-na Niculescu. Dl. Profesor este acolo? X.

— D-na Niculescu încă nu a venit din provincie. Casa G.A. – Te rog când o veni să-i spui să-mi dea un telefon. X.

— Da, am înţeles D-nă Niculescu. Sărut mâinile.

Ora 16, 10

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da.

X.

— Vă rog să vină D-na puţin la telefon.

Casa G.A. – Cine este acolo?

X.

— Aici este Cocuţa. Ce se mai aude dragă?

Casa G.A. – Dragă Cocuţa nu este până în prezent nimic nou.

X.

— Am să vin să te văd. Am întrebat ieri de tine la telefon şi mi-a spus mamă-ta că eşti cam bolnavă.

Casa G.A. – Da dragă am fost ieri foarte rău bolnavă, dar acum mă simt mai bine, dacă vrei vino pe la mine chiar acum.

X.

— Da vin imediat. La revedere.

Ora 17, 50

X.

— Sărut mâna mamă.

Casa G.A. – Vrei să vorbeşti cu Rica?

X.

— Da.

Casa G.A. – Aşteaptă puţin la telefon. X.

— Sărut mâna. Ai lume? Casa G.A. – Nu am pe nimeni.

X.

— Dacă vrei să mă aştepţi. Încă nu am ajuns acolo. Te rog să nu pleci nicăieri căci am să-ţi mai dau un telefon să vedem ce am să fac unde mă duc. Casa G.A. – Bine dragă la revedere.

Ora 18, 15

Casa G.A. – Casa Mărculescu?

X.

— Da.

Casa G.A. – D-na Mărculescu este acasă?

X.

— Aşteptaţi Dvs. un moment. Aici este Raia. Acolo cine este?

Casa G.A. – Aici este Rica. Ce faci tu?

X.

— M-am dat acum jos din pat.

Casa G.A. – Şi eu trebuie să mă duc la doctor.

X.

— Ce ai mai auzit de Ionel?

Casa G.A. – Nu ştiu nimic până în prezent.

X.

— El nu ţi-a scris nimic?

Casa G.A. – El mi-a spus când am fost joi la el că în ziua aceia mi-a scris, dar eu nu am primit nici până în prezent vreo scrisoare. X.

— Tu când te mai duci acolo? Casa G.A. – Cred că mâine sau poimâine. X.

— Tu ai autorizaţie să te duci la el?

Casa G.A. – Da, oricând vreau pot să mă duc la el. Rodica unde este? X.

— Este la Societate.

Casa G.A. – Eu am sunat la Societate şi văd că nu răspunde nimeni. X.

— Nu se poate, ea mi-a spus că se duce acolo.

Casa G.A. – Te rog să fii bună când o veni acasă, să mă cheme la telefon. X.

— Bine dar cred că are să vină cam târziu.

Casa G.A. – Cât de târziu o fi, spune-i să mă cheme că am ceva foarte interesant să-i spun.

X.

— Bine dragă Rica am să-i comunic şi te rog dacă mai afli ceva de Ionel comunică-mi şi mie.

Casa G.A. – Sigur că am să-ţi comunic.

17 iulie 1940

Ora 18, 25 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— D-na G?

Casa G.A. – Da.

X.

— Sărut mâna. Eu sunt acasă. Ţi-am telefonat ca să nu fi deloc pesimistă pentru că am multe lucruri bune de comunicat. Este chestiune numai de metodă. Casa G.A. – Bine, mulţumesc.

Ora 19, 10 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, cine întreabă?

X.

— La telefon D-na G? numai cu Domnia sa pot vorbi.

Casa G.A. – Bine, atunci să vă dau pe doamna. Alo!

X.

— Sărut mâna doamnă. Mă iertaţi că nici Dvs. nu vă pot spune numele. Vreau să ştiu ce mai face Dl. G.A.

Casa G.A. – Ce ştii şi Dumneata. X.

— De unde ia Domnia sa masa? Casa G.A. – De acolo,

de la trupă.

X.

— Bine doamnă, asta am vrut. Dvs. vă mai duceţi pe la dânsul? Casa G.A. – Da.

Ora 19, 45 – Casa G.A. a chemat

Casa G.A. – Ştefane, a mai telefonat cineva? X.

— Da, au telefonat o mulţime.

Casa G.A. – Bine Ştefane. Formezi tu 09 şi ceri R. Vâlcea. Vorbeşti cu Legiunea de Jandarmi în numele meu, Prof. Antonescu şi să le spui ca să transmită Domnului G. la Bistriţa că D-na G. vine mâine acolo.

X.

— Bine D-le profesor.

Ora 9, 15 – Casa G.A. chemată

X.

— Sărut mâna doamnă.

Casa G.A. – Bună dimineaţa, dar cine este acolo?

X.

— Aici este Niculae Mareş.

Casa G.A. – Ce este Niculae?

X.

— Când pot să vin să te văd?

Casa G.A. – Vino astăzi.

X.

— La ce oră pot să vin?

Casa G.A. – La ora 11, 30.

X.

— Bine, la ora 11, 30 sunt acolo. Sărut mâinile.

Casa G.A. – La revedere şi te aştept.

Ora 11, 55 Casa G.A. chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, acolo cine este?

X.

— Aici este Viorica, sărut mâinile cucoană mare. Ce

face Rica?

Casa G.A. – Ce să facă, supărată şi cam bolnavă. X.

— Ce face? Nu mai pleacă la el?

Casa G.A. – Aşteaptă până deseară şi dacă nu are niciun rezultat bun, atunci mâine pleacă la el.

X.

— Vă doresc numai bine şi sănătate. Sărut mâinile cucoană mare. Casa G.A. – La revedere Viorică.

Ora 14, 05 – Casa G.A. chemată

X.

— A telefonat cineva?

Casa G.A. – Da, domnul Alecu Dumitrescu, Dl. Nolică care vine vineri, coniţa, domnul Răduţă Nae.

X.

— Tudore, să telefonezi domnişoarei Stănculeţ să caute titlul de pensie al D-nei Niculescu. De la tipografie a venit să ia corecturile? Casa G.A. – N-a venit domnule profesor. X.

— De la tipografia Marvan vezi că trebuie să vină. Casa G.A. – N-a venit domnule, până acum nimeni.

Ora 15,00 – Casa G.A. chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, cine întreabă?

X.

— Manolescu Strunga. Sărut mâinile coniţă, am auzit că mâine vă duceţi la Dl. general să-l vedeţi şi vă rog să transmiteţi din partea noastră cele mai bune sentimente de dragoste şi prietenie.

Casa G.A. – Mulţumesc mult domnule Manolescu.

X.

— De altfel am auzit că se fac presiuni mari, aşa că eu cred că se va rezolva favorabil. Casa G.A. – Da’ se fac, însă rezultatul este nul până în prezent. X.

— Dvs. vă duceţi cu maşina? Casa G.A. – Da domnule

Manolescu.

X.

— Reînnoiesc încă odată urările mele al cărui interpret vă rog să fiţi Dvs., aşa că eu vă sărut mâinile şi vă spun toate cele bune.

Casa G.A. – Mulţumesc Domnule Manolescu. X.

— Sărut mâinile coniţă.

Ora 16, 40 – Casa G.A. chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da. Aici D-na Niculescu mama doamnei G.A. Cine întreabă? X.

— Bună ziua doamnă Niculescu, aici D-na Pop. Voiam să ştiu ce face D-na General? Casa G.A. – Nu se simte bine şi stă în pat. Stai mata un moment să vorbeşti cu ea. X.

— Bună ziua M-me general A. Voiam să-ţi spun o ştire ce am auzit: se vorbeşte că vineri sau sâmbătă, cu ocazia parastasului Reginei Maria se va termina şi cu chestiunea aceasta. Casa G.A. – Depinde dragă din ce sursă ai auzit. X.

— Da, o sursă mai mult sau mai puţin, nu ştiu cum să-ţi spun.

Casa G.A. – Sunt fel de fel de versiuni; până acum nimic real. Mă hotărâsem să mă duc mâine şi nu mă simt bine şi nu ştiu eu singură ce să fac?

X.

— Nici eu nu mă simt bine căci am fost aseară la Braşov şi m-a zdruncinat maşina şi pe drum ne gândeam să ne abatem pe acolo. Unde vine, spre Vâlcea în sus?

Casa G.A. – Da. Acolo să vezi drum rău.

X.

— Dar dumneata l-ai văzut rândul trecut? Vă dă voie?

Casa G.A. – Sigur că da. Am stat împreună, însă la alte persoane nu dă voie. X.

— Ceva cărţi de citit să-i fi dus. Casa G.A. – Da, am avut grijă.

X.

— Dacă nu plecaţi, eu mâine vin pe la mata şi vreau să ştiu la ce oră vă pot găsi. Casa G.A. – Dacă vrei mata, mâine pe la 11, 30 să-mi dai un telefon ca să ştii dacă am plecat sau nu şi pe urmă poţi veni oricând după ora 3.

X.

— Bine M-me G. dacă pleci îţi urez drum bun şi să dea Dumnezeu veşti bune. Casa G.A. – Mulţumesc mult şi în caz că nu plec, te aştept.

Ora 18, 40 – Casa G.A. chemată

X.

— Coana mare?

Casa G.A. – Da, eu cine-i?

X.

— Viorica. Rica ce face? Mai aveţi ceva noutăţi?

Casa G.A. – Nimic dragă. Rica este plecată la doctor să-i facă injecţia.

X.

— Pleacă mâine?

Casa G.A. – Nu ştiu, aşteaptă să vină Dl. Antonescu să vedem ce va decide.

X.

— Altceva nou?

Casa G.A. – Nimic absolut nou.

X.

— Să dea Dumnezeu coană mare să fie bine. Aşa sperăm noi cu toţi. Casa G.A. – Dacă n-ar fi speranţa asta, nu ştiu zău ce ar mai fi. X.

— Păi coană mare bună seara şi să dea Dumnezeu să auzim de bine. Casa G.A. – La revedere şi îţi mulţumesc că ai telefonat.

18 iulie 1940

Ora 7, 30 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— S-a sculat coniţa?

Casa G.A. – Da, împachetează.

X.

— Roag-o te rog ca imediat ceva termina să-mi telefoneze. Casa G.A. – Bine conaşule.

Ora 7, 40 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. – Bună dimineaţa. Eu am terminat cu împachetatul şi după ce vine doctorul trimit maşina să te ia ca să putem ajunge cât mai devreme. X.

— Bine dragă.

Casa G.A. – Să nu iei nimic, căci am luat eu de toate. Zmeură să nu iei căci se strică, porumb mai am din acela de ieri, un cozonac mic dacă vrei să iei. X.

— Cum să fie cozonacul? (râde)

Casa G.A. – Un cozonac mic şi ceva vişine frumoase, fasole. Trimit maşina să te ia imediat ce pleacă doctorul.

X.

— Bine, îmi telefonezi imediat. Sărut mâinile.

Ora 8, 05 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. – Casa D-nei Mărculescu?

X.

— Da.

Casa G.A. – Aici Rica. Uite ce dragă, eu m-am decis să plec la Bistriţa pentru că văd că n-am niciun rezultat aşa că poate să mă întorc mâine seară. Ce mai face mama? S. – Da, este mai bine.

Casa G.A. – Să-i spui că după ce mă înapoiez am vă vin pe acolo. X.

— Da, am să-i spun.

Casa G.A. – La revedere şi să ne vedem cu bine.

Ora 8, 25 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Costică a venit de 5 minute. Am pus bagajul tot la maşină şi venim imediat. Ţi-am dat telefon ca să ştii că nu din cauza mea am întârziat.

Casa G.A. – Hai maică repede, căci se face târziu.

X.

— Bine, venim imediat.

Casa G.A. – Hai căci şi eu sunt gata.

Ora 9, 15 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. – Comanda.

X.

— Da.

Casa G.A. – Duduie te rog să-mi dai Predeal Vila G. X.

— N-are număr de telefon?

Casa G.A. – Ba da duduie, însă mata ceri aşa cum v-am spus eu. X.

— Bine duduie.

Ora 9, 35 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. – Coană mare a venit cineva de jos şi mi-a spus că l-a văzut pe Dl. G. la

Predeal.

X.

— Spune-i că nu-i adevărat.

Casa G.A. – Eu am cerut Predealul însă nu mi-a răspuns încă.

X.

— Lasă-i în pace, vezi că eu am lăsat în oficiu o geantă de muşama, să mi-o aduci aici. Casa G.A. – Da, am înţeles, le voi aduce imediat.

Ora 10, 10 – Casa G.A. a fost chemată

X. – 3.85.25?

Casa G.A. – Da.

X.

— Aţi dorit Predealul?

Casa G.A. – Da, însă văd că este tot ocupat aşa că anulez comanda pentru deseară la ora

9.

Ora 11,00 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da. Cine întreabă? X.

— Căpitan Antohi.

Casa G.A. – Coniţa a plecat la Bistriţa la Dl. G. X.

— Nici coana mare nu este acolo? Casa G.A. – A plecat la dânsa acasă.

X.

— Bine.

19 iulie 1940

Ora 20, 15 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, cine întreabă? X.

— D-na G.A. este acasă? Casa G.A. – Dar cine întreabă? X.

— Nu pot să vă spun.

Casa G.A. – N-a sosit încă, poate pe la 9 sau 10 astă seară. X.

— Mulţumesc doamnă. Casa G.A. – Bună seara.

Ora 20, 20 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da. X.

— D-na G.A. este acasă? Casa G.A. – Cine întreabă? X.

— D-na Popp.

Casa G.A. – Coniţa nu este acasă, este plecată la domnul. X.

— Nu este nici M-me Niculescu? Casa G.A. – Coniţa mare este plecată la dânsa acasă. X.

— Când se înapoiază M-me G.A? Casa G.A. – Cred că în astă seară. X.

— Bine, am să telefonez eu mâine dimineaţă. Ora 20, 45 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— D-na G.A. este acasă?

Casa G.A. – Nu, dar cine întreabă?

X.

— Colonelul Elefterescu. Dar domnul G.A. este tot acolo?

Casa G.A. – Da, tot acolo şi coniţa a plecat de ieri dimineaţă acolo şi se înapoiază în astă seară.

X.

— Bine, am să telefonez eu mai târziu.

Ora 23,00 – A chemat Casa G.A.

Casa G.A. (D-na G.A.) – Ştefan? X.

— Da coniţă.

Casa G.A. – Pot vorbi cu domnul?

X.

— Da, imediat.

Casa G.A. – Ce faci?

X.

— Dormeam căci nu mă simt bine.

Casa G.A. – Atunci noapte bună, pe mâine. La revedere şi somn dulce. X.

— Sărut mâinile.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 302 – 323).

20 iulie 1940

Ora 10, 45 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, cine întreabă?

X.

— Aici D-na Comandor Popp. D-na G.A. la telefon?

Casa G.A. – Da, eu sunt.

X.

— Aveţi veşti bune?

Casa G.A. – De acolo ce veşti să am? Am fost la el, am luat masa împreună. E puţin cam slăbit şi indispus.

X.

— Dragă, am vorbit cu Anişoara şi mi-a spus că în

două-trei zile totul se aranjează şi scuza lor ar fi că s-a luat această măsură pripită şi că este o greşeală. Totul însă se va repara, şi va fi ministru.

Dumneata ce mai faci? Te simţi bine?

Casa G.A. – Da. Mâine o să plec la Predeal să văd ce mai este şi pe acolo, afară dacă astăzi nu o să am ceva veşti bune. Dacă o să am, sigur că o să mă duc iarăşi la Bistriţa. Astăzi aştept un rezultat.

X.

— Dragă, să ştii că toată lumea este foarte indignată de această chestiune. Toată lumea este nedumerită cum un om atât de capabil şi nepătat în ţara asta, trebuie să stea închis. Casa G.A. – De, ce să-i faci?

X.

— Dacă mai am ceva veşti bune, am să ţi le comunic imediat. La revedere. Ora 11,00 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, cine întreabă?

X.

— Aici Otetelişanu. Vreau să vorbesc cu cineva de acolo, cu D-na G.A.

Casa G.A. – Reveniţi Dvs. pe la ora 1, pentru că D-na a plecat în oraş.

X.

— Dar Dl. G.A. s-a înapoiat?

Casa G.A. – Nu, a fost D-na ieri acolo.

X.

— Bine, la revedere.

Ora 17, 05 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Tu eşti Jenica?

Casa G.A. – Da, acolo cine este?

X.

— Aici este Elena, ce se mai aude, a fost Rica la el?

Casa G.A. – Da, a fost.

X.

— Cum se mai simte acolo?

Casa G.A. – Relativ bine.

X.

— Binele acesta să nu-l aibă duşmanii lui.

Casa G.A. – Este bine că este sănătos, dar încolo numai el ştie. Rica a luat masa cu el şi s-au plimbat amândoi.

X.

— Are voie să iasă din odaie? Casa G.A. – Da, îi dă voie cu Rica.

X.

— Atunci este bine că are voie să se mai plimbe. Tu ce mai faci, eşti sănătoasă? Casa G.A. – Mulţumesc sunt bine, dar supărată.

X.

— Eh, ce să-i faci, puţină răbdare şi o să se termine cu asta. Eu am fost o săptămână la

Predeal.

Casa G.A. – Da? Ce mai este pe acolo? X.

— Este foarte frumos. La revedere.

Ora 17, 05 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, acolo cine este?

X.

— Aici este Dinu. Sărut mâinile. Plecaţi la Predeal cu Dl. Stelian?

Casa G.A. – Nu mai plec.

X.

— Sunteţi acasă, sau ieşiţi în oraş?

Casa G.A. – Da, de ce mă întrebi?

X.

— Vrea să treacă cineva pe acolo.

Casa G.A. – Da, dar acum înainte de ora 6 să vină, căci pe urmă plec. X.

— Foarte bine, sărut mâinile.

Ora 18, 05 – Cheamă Casa G.A.

Casa G.A. – Tu eşti Lili?

X.

— Da.

Casa G.A. – Aici este Rica.

X.

— Dragă Rica tocmai mă gândeam să-ţi dau un telefon. Tu când ai venit? Casa G.A. – Aseară la ora 10, 30. Îţi mulţumesc foarte mult de tot ce i-ai trimis. X.

— Tu eşti în Bucureşti zilele acestea? Casa G.A. – Da, sunt în Bucureşti. X.

— Astă seară eşti acasă?

Casa G.A. – Nu dragă Lili. Astă seară şi mâine nu sunt aici. Dacă vrei, vino luni sau marţi.

X.

— Atunci vin luni. Mâine plec şi eu la Sinaia. 23 iulie 1940

Ora 8, 17 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Cine întreabă?

X.

— Coniţa Lizica de la Predeal.

Casa G.A. – Sunteţi la Predeal?

X.

— Nu, sunt venită la Bucureşti.

Casa G.A. – Bună dimineaţa! Când ai venit?

X.

— Am venit cu maşina lui M-me Weiss.

Casa G.A. – Cum este vremea?

X.

— Foarte frumos şi un timp splendid. Lumea se

plimbă liniştită. Ai ceva pentru Predeal?

Casa G.A. – Să-i spui dacă vrei omului nostru că şoferul şi-a uitat tocul de scris lângă garaj.

X.

— Să-l trimit?

Casa G.A. – Nu, să-l ţină omul la el.

X.

— Va să zică atât? Ionel nu este speranţă să vină acasă?

Casa G.A. – Nu este încă nimic.

X.

— Atunci la revedere.

Casa G.A. – Mulţumesc că mi-ai telefonat.

Ora 9, 20 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Bună dimineaţa Rica. Tu ai făcut injecţiile? Cum te mai simţi? Motivul bolii ţi i-a spus?

Casa G.A. – Din cauza emoţiei. Vii astăzi pe la mine?

X.

— Tilică este la ţară şi vin nişte arhitecţi ca să vadă casa pentru nişte reparaţii ce am de făcut. Azi trebuie să stau aici, însă mâine cred că vin.

Casa G.A. – Bine dragă, dacă nu poţi veni azi, atunci te aştept mâine. X.

— Bine dragă, la revedere.

Ora 9, 30 – Casa G.A. chemată

Casa G.A. – Te-ai sculat?

X. (un domn) – Da, sărut mâna.

Casa G.A. – La ce oră ieşi?

X.

— Pe la 9, 40 – 10.

Casa G.A. – Nu ies astăzi deloc. Luăm masa împreună? X.

— De ce nu ieşi?

Casa G.A. – Trebuie să curăţ şi să fiu gata cu masa.

Dacă am ceva nou telefonez. X.

— Da, sărut mâinile, bine.

Ora 9, 50 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Cine întreabă?

X.

— Brăescu, sărut mâinile.

Casa G.A. – Bună ziua domnule Brăescu.

X.

— Am mai sunat, însă nu v-am găsit şi nici n-a răspuns nimeni.

Casa G.A. – Am fost plecată domnule Brăescu la Bistriţa, n-am fost în Bucureşti.

X.

— Ce face domnul G? Este bine?

Casa G.A. – Binele acesta să nu-l aibă nici duşmanii.

X.

— Eu auzisem că i s-a dat drumul domnului G.

Casa G.A. – Nu domnule Brăescu. Este tot la Bistriţa.

X.

— Vă rog doamnă să transmiteţi cele mai afectuoase salutări şi dorinţa cea mai vie de a-l vedea cât mai curând.

Casa G.A. – Mulţumesc mult domnule Brăescu.

Ora 10,00 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Alo, coniţa este acolo? Casa G.A. – Cine întreabă? X.

— D-na Scodrea.

Casa G.A. – Bună dimineaţa tanti Bobi. X.

— Vreau să viu să te văd. Nu te deranjez? Casa G.A. – Vino căci nu mă deranjezi. X.

— Ce mult mi-ar plăcea să vii tu!

Casa G.A. – Tanti dragă nu pot, mai am şi eu treabă, mai sună câte cineva şi trebuie să stau aici.

X.

— Bine, atunci vin eu. Casa G.A. – Te aştept cu plăcere. X.

— Tu ai vorbit cu Ionel? Casa G.A. – Da. X.

— Te mai duci?

Casa G.A. – Cred că joi sau vineri. Nu ştiu sigur. X.

— Cum arată?

Casa G.A. – Este bine, însă foarte nervos.

X.

— Cred şi eu. Are tot ce-i trebuie?

Casa G.A. – Sigur că da. Am trimis şi bani.

X.

— Nu se poate aranja nimic?

Casa G.A. – Nu ştiu ce să mai spun şi ce să mai fac.

X.

— Vai, toată lumea doreşte să vadă terminată această chestiune.

Casa G.A. – Cred şi eu.

X.

— La revedere şi să nu te superi pentru că nu am mai venit. Ora 10, 15 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Casa Domnului G.A?

Casa G.A. – Da, cine întreabă?

X.

— Heroveanu.

Casa G.A. – Bună dimineaţa.

X.

— Eram curios să ştiu dacă s-a înapoiat domnul G.A? Casa G.A. – Nu, este tot acolo. X.

— Este sănătos cel puţin?

Casa G.A. – Da. L-am văzut. Tocmai că vreau să vă rog pentru soldatul Ion Oniţie. Să-i mai daţi concediu căci este încă bolnav.

X.

— Eu doamnă am să mă interesez personal la domnul Râureanu, aghiotantul Domnului Secretar General, ca să vedem unde a trimis actele. Eu cred că toate sunt trimise la unitate.

Casa G.A. – Te rog foarte mult.

X.

— De altfel am să văd unde le-a trimis Dl. Antohi. Aşa că eu cred că se va soluţiona favorabil doamnă.

Casa G.A. – Vă mulţumesc mult.

X.

— Sărut mâinile doamnă şi vă rog a fi interpretul meu pe lângă domnul general, transmiţându-i cele mai frumoase sentimente de dragoste şi respect şi-l aşteptăm cât mai curând printre noi.

Casa G.A. – Şi noi la fel.

X.

— Sărut mâinile.

Casa G.A. – Mulţumesc mult.

Într-o convorbire telefonică avută cu o persoană din oraş, Doamna G.A. a comunicat că va pleca astă-seară la ora 21 la Bistriţa.

Ora 22, 45 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— D-na Antonescu? Sărut mâinile. Aici Ionescu. Nicio schimbare, nimic nou? Casa G.A. – Nimic, tot ce ştii.

X.

— Mă scuzaţi că v-am telefonat aşa târziu, însă auzisem ceva foarte curios. Sărut mâinile.

Casa G.A. – Bună seara.

P.S. Nu a spus ce anume foarte curios a auzit.

24 iulie 1940

Ora 21, 10 – Casa G.A. a fost chemată

X.

— Rica este acasă?

Casa G.A. – Nu, este în oraş.

X.

— Cine este, D-na Niculescu?

Casa G.A. – Da.

X.

— Ce mai face Rica?

Casa G.A. – Vrea să plece mâine la Bistriţa la Ionel; aşteaptă în seara asta un răspuns, dacă i se dă autorizaţie să stea mai multe zile acolo.

X.

— Îmi pare rău că nu am găsit-o să mai vorbesc cu ea. La revedere.

Ora 23,00 – Casa G.A. cheamă

Casa G.A. – Ministerul?

X.

— Da.

Casa G.A. – Aici prof. Antonescu. Dl. Ministru a plecat de mult de la Minister? Unde-l pot găsi la ora asta?

X.

— A plecat aseară, să vă dau numărul de telefon: 4.37.70 (General David Popescu). Casa G.A. – Mulţumesc.

Ora 23, 03 – Casa G.A. cheamă

Casa G.A. – D-na Ministru? Aici prof. Antonescu. Îmi cer iertare că vă deranjez la ora asta. Mi-a spus telefonistul de la Minister că a plecat acum acasă. Îmi promisese un rezultat. X.

— Domnul General a plecat la gară. Casa G.A. – Sărut mâinile, mă iertaţi că v-am deranjat.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 1-16).

PREFECTURA POLIŢIEI BUCUREŞTI

POL. SOC.

5 august 1940

În rândurile cuziştilor şi ale legionarilor din Capitală, se distribuie un manifest multiplicat la maşina de scris adresat M.S. Regelui Carol II, din al cărui text alăturat în copie, se desprinde a fi atribuit generalului Antonescu.

Când acest manifest este remis de la om la om se adaugă că este vorba de scrisoarea generalului Antonescu adresată Suveranului.

Se fac investigaţiuni pentru dovedirea autorilor şi prinderea colportorilor.

Comunicat:

M.I.

Dir. GI. Pol. MSM (S.2) S.S.

15 august 1940

TELEGRAMA CIFRATĂ Către

INSPECTORATELE REGIONALE DE POLIŢIE DIN ŢARĂ

Rugăm luaţi imediat măsuri pentru a împiedica difuzarea de către legionari a manifestului intitulat MAJESTATE, datat august 1940, şi semnat General de Divizie Ion Antonescu.

Vor fi supravegheate îndeosebi gările, autogările şi trenurile, percheziţionându-se pasagerii care prin atitudinea sau bagajul ce au asupra lor ar părea suspecţi.

Veţi raporta imediat telefonic la această Direcţiune orice constatări în legătură cu cele semnalate.

DIRECTOR GENERAL AL POLIŢIILOR

N. Ştefănescu Pentru conf. Cernăianu

ŢINUTUL BUCEGI

INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIŢIE

Nr. 186

16. VIII.1940

DIRECŢIUNII GENERALE A POL. ŞI SIGURANŢEI STATULUI DIRECŢIA POLIŢIEI DE SIGURANŢĂ

Avem onoare a înainta un manifest adresat M.S. Regelui de către Dl. General Antonescu.

Manifestul a fost găsit în şanţul de lângă terasamentul liniei ferate Bucureşti – Giurgiu km. 56 – 300, în dreptul comunei Frasin – Vlaşca, probabil aruncat din tren, fără a se fi putut identifica colportorul.

INSPECTORUL POL. ŞI SIG. ŢINUTULUI BUCEGI
ss. M. Iliescu
Şeful Pol. de Informaţii ss. D. Brăescu
ŢINUTUL BUCEGI
INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIŢIE
Nr. 267
21. VIII.1940

DIRECŢIUNII GENERALE A POL. ŞI SIGURANŢEI STATULUI DIRECŢIA POLIŢIEI DE SIGURANŢĂ

Avem onoare a înainta un manifest intitulat „MAJESTATE” şi semnat de general de divizie I. Antonescu, care a fost găsit în ziua de 18 august 1940, pe şoseaua Câmpina – Sinaia în dreptul bazinului de apă situat la nordul oraşului Ploieşti, de către copii Bujoreanu Vasile de 10 ani şi Marinica Ion de 11 ani, ambii din Câmpina, care au pretins că manifestul a fost aruncat rupt în bucăţi dintr-o maşină de culoare albastră care mergea spre Sinaia.

Din aceiaşi maşină au mai fost aruncate tot rupte în bucăţi şi alte manifeste, care urmează a fi reconstituite pentru a fi înaintate Dvs.

În prezent se fac cercetări de Poliţia Câmpina pentru identificarea maşinii şi a persoanelor care au răspândit asemenea manifeste.

INSPECTORUL POL. ŞI SIG. ŢINUTULUI BUCEGI
ss. A. Pacsimade
Şeful Pol. de Informaţii ss. D. Brăescu
[Anexat]

Majestate.

Ţara se prăbuşeşte. În Basarabia şi Bucovina se petrec scene sfâşietoare. Mari şi mici unităţi abandonate de şefi şi surprinse fără ordine se lasă dezarmate la prima ameninţare. Funcţionarii, familiile lor şi ale ofiţerilor au fost lăsate pradă celor mai groaznice urgii.

Materiale imense şi depozite militare acumulate

acolo din incurie şi menţinute până la ultimul moment din ordin, au rămas în mâna inamicului.

Iată Majestate schiţat în fugă numai un capitol al tragediei şi al calvarului unui neam care este numai la început.

Poporul şi armata au fost dezarmaţi fără luptă. Demoralizarea lor este fără limită, lipsa lor de încredere în conducători este totală. Ura lor contra vinovaţilor, a tuturor vinovaţilor de ieri şi de astăzi creşte.

Consiliul de Coroană va hotărî să cedaţi. Deciziunea a hotărât să dezlănţuiţi haosul, consecinţa lui, anarhia şi anarhizarea sunt însă numai la începutul lor. Ţara care simte, ţara care vede, ţara care presimte, ţara toată este consternată şi în panică.

Este consternată şi panică fiindcă a auzit de repetate ori pe primii miniştri şi pe miniştri ei declarând că „suntem înarmaţi până în dinţi" că „nu vom ceda nicio brazdă" că „să avem încredere oarbă şi fără control în şef, în priceperea şi în înţelepciunea Regelui".

Nicio replică nu a fost tolerată. Orice strigăt public de alarmă, a fost înăbuşit adesea sângeros.

Ţara a mai avut încredere fiindcă generalul pe care Majestatea Ta l-a acoperit cu cea mai mare încredere, a declarat la un banchet că sunteţi „cel mai puternic Rege din Europa". Ţara a mai avut mai ales încredere, fiindcă Majestatea Ta a avertizat-o că „a luat înzestrarea armatei în mână" şi în recenta declaraţie de la Chişinău, fiind desigur dus în eroare, a asigurat-o că a închis-o cu un stăvilar de foc, de fier şi de beton peste care nimeni nu va putea trece.

Realitatea însă s-a răzbunat. S-a răzbunat fiindcă era alta, cu totul alta.

Dar, Majestate, toate acestea sunt fapte consumate, nu putem stărui acum asupra lor, nu ne îngăduie nici timpul şi nici evenimentele. Dar chiar dacă ne va îngădui

nu am face-o. Am contribuit conştient la precipitarea catastrofei şi pe plan intern.

Acum trebuie să ne întrebăm: Ce facem? Şi avem datoria să strângem rândurile. Abandonăm totul şi ne răfuim între noi, ori încercăm chiar şi imposibilul.

Aceasta trebuie să facem. Opera va fi grea dar nu imposibilă. Trebuie s-o încercăm. Încercarea însă nu o pot face tot aceia care sunt vinovaţi de a fi pregătit şi dezlănţuit catastrofa. Ei ar spori-o. Trebuie schimbat...

[document neterminat]

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 19 – 21). Doc. 34

19 septembrie 1940, Moscova – Mesaj al lui Grigore Gafencu privind reacţia URSS faţă de „Arbitrajul" de la Viena

19 septembrie 1940

Scrisoare personală a Domnului Grigore Gafencu, Ministrul României la Moscova, către Ministrul Afacerilor Străine

Teza italiană, despre care v-am vorbit în raportul meu, pare să se confirme. Sovietele sunt nemulţumite în urma Conferinţei de la Viena:

1. Supărare pentru forma întrebuinţată: Sovietele nu au fost consultate (deşi consideră de dreptul lor să participe la toate prefacerile din Bazinul Dunărean şi din Balcani).

2. Supărare de „fond": Nemulţumire exprimată pare-se de unele cercuri militare – fiindcă germanii s-ar fi instalat pe Carpaţi şi în dreptul regiunii petrolifere române.

Cum se va isprăvi această supărare? Desigur, nu printr-o despărţire. Poate, printr-un nou compromis.

Grigore Gafencu

Se certifică conformitatea cu originalul ce se află în arhiva M.A.S. ss. indescifrabile

(Arhiva C.N.S.A.S., Bucureşti, vol. 76, f. 154).

Doc. 35

Octombrie-noiembrie 1940, Bucureşti – Documentele Esenţiale atestând aderarea României la Pactul Tripartit. Opisul «Dosarului» prezentat de MAS al României «Tribunalului Poporului» în 1945

ADEZIUNEA ROMÂNIEI LA PACTUL TRIPARTIT CUPRINSUL DOSARULUI

1.		Textul Pactului Tripartit (27 septe
2.	16 octombrie 1940	Depline puteri date Domnului Va semna adeziunea României.
3.	16 octombrie 1940	T.C. nr. 65 617 către Legaţiunea B Pop este însărcinat a îndeplini fo adeziune.
4.	16 octombrie 1940	T.C. nr. 40 556 a Legaţiunii Berlin a comunicat formal la Auswärtiges An va adera la Pact.
5.	16 octombrie 1940	T.C. nr. 65 914 către Legaţ Adeziunea noastră este amânată.
6.	17 octombrie 1940	T.C. 65 920 de la Legaţiunea Be Pop cere lămuriri.
7.	17 octombrie 1940	T.C. nr. 65 290 către Legaţ Întârzierea a intervenit la cerere german.
8.	17 octombrie 1940	T.C. nr. 65 969 către Roma şi To României este amânată în legătură călătorie a Conducătorului Statului la B
9.	18 octombrie 1940	T.C. nr. 66 379 de la Legaţiunea B Pop anunţă îndeplinirea tuturor formal adeziune.
10.	22 octombrie 1940	T.C. nr. 67 113 de la Legaţiunea B Pop cere expedierea urgentă a deplinel
11.	23 octombrie 1940	T.C. nr. 67 113 către legaţiunea Be puteri au fost expediate prin Legaţiunea
12.	1 noiembrie 1940	T.C. nr. 69 938 de la Legat Protocolul de adeziune este în lucru.

13.	1 noiembrie 1940	5 T.C. nr. 70 741 de la Legaţiunea B va primi pe Dl. Valer Pop la întoarcere Întârzierile provenite pentru semnarea cauzate de formalismul japonez.
14.	1 noiembrie 1940	18 Raport al Domnului Valer Pop di înreg. la nr. 74 531 bis, conţin protocolului de aderare al Român Tripartit, în limba germană.
15.	1 noiembrie 1940	19 T.C. nr. 74 693 a Legaţiunii din So în presă vizita Domnului General Anton pentru semnarea adeziunii la Pactul Tri
16.	1 noiembrie 1940	25 Ziarul „Universul”. Aderarea Rom Tripartit. Declaraţiunea Domnului Gene
17.	1 noiembrie	Declaraţia Domnului von Ribbe
18.	1 noiembrie 1940	26 T.C. nr. 76 636 de la Legaţiunea franceză se ocupă de adeziunea examinează poziţiunea sa.
19.	1 noiembrie 1940	28 T.C. nr. 76 818 de la Legaţiunea Vişinski nu consideră adeziunea îndreptată împotriva Sovietelor.
20.	2 noiembrie 1940	29 T.C. nr. 76 818 către Legaţiu Adeziunea României nu este
		un act îndreptat în contra U.R.S.S.
21.	2 decembrie 1940	19 Scrisoarea Ministrului Japoniei în 852. Guvernul japonez a aprobat adeziune.
22.	2 decembrie 1940	20 Scrisoarea nr. 83 852 a Dom Antonescu către Ministrul Japoni primirea ştirii aprobării.
23.	2 1941	18 aprilie T.C. nr. 29 779 a Legaţiunii Ber Pactului Tripartit, pentru a ajunge principiilor potrivit cărora se auto ştirilor, se propune semnarea unui Pro

secret cuprinzând un acord de presă. (Arhiva CNSAS, vol. 76, f. 365 – 366).

Doc. 36

27 septembrie 1940, Berlin – Făurirea Axei Berlin-Roma-Tokio

TEXTUL PACTULUI TRIPARTIT (27 septembrie 1940)

Întrucât desfăşurarea evenimentelor dovedeşte importanţa Pactului Tripartit intervenit la 27 septembrie trecut între Germania, Italia şi Japonia, socotim util să-l publicăm mai jos în întregime, înlesnind astfel cititorului urmărirea mai de aproape a evenimentelor.

„Guvernul Germaniei, Italiei şi Japoniei consideră ca o condiţie prealabilă pentru o pace de lungă durată, ca fiecare naţiune să primească în lume spaţiul ce i se cuvine. În consecinţă, ele au hotărât să stea alături şi să organizeze colaborarea lor mutuală în marele spaţiu asiatic şi în teritoriile europene, în care scop ele îşi propun să creeze şi să întreţină o nouă ordine de lucru, capabilă să favorizeze bunăstarea şi prosperitatea popoarelor care locuiesc aceste teritorii.

În puls cele trei guverne manifestă dorinţa de a extinde colaborarea lor şi la celelalte naţiuni care locuiesc în alte părţi ale globului şi care ar fi dispuse să-şi orienteze sforţările într-o direcţiune asemănătoare, pentru a-şi realiza astfel aspiraţiunile, care în ultima analiză tind la pacea mondială.

În consecinţă, Guvernele Germaniei, Italiei şi Japoniei au convenit cele ce urmează: Art. 1. Japonia recunoaşte şi respectă direcţiunea italo-germană în crearea unei ordini noi în Europa.

Art. 2. Germania şi Italia recunosc şi respectă direcţiunea Japoniei în crearea unei ordini noi în spaţiul Asiei Mari din Extremul Orient.

Art. 3. Germania, Italia şi Japonia convin să aşeze colaborarea lor pe baza de mai sus. Ele îşi iau în plus,

obligaţiunea de a susţine mutual, prin toate mijloacele politice, economice şi militare, în cazul când una din cele trei părţi contractante ar fi atacate de o putere care actualmente nu este încă angajată în războiul european sau conflictul chinezo-japonez.

Art. 4. Pentru aducerea la îndeplinirea prezentului pact, se vor întruni imediat comisiuni tehnice comune, ai căror membri vor fi desemnaţi de Guvernele Germaniei, Italiei şi Japoniei.

Art. 5. Germania, Italia şi Japonia declară că acest pact nu schimbă întru nimic statutul politic ce există actualmente între fiecare din cele trei părţi contractante şi U.R.S.S.

Art. 6. Prezentul pact va intra în vigoare din momentul semnării sale şi va rămâne în vigoare timp de 10 ani, începând din ziua intrării lui în vigoare. În cazul când una din ele ar cere o înaltei Părţi Contractante vor începe negocieri la timpul potrivit, pentru reînnoirea pactului, înainte de data expirării lui”.

(Arhiva CNSAS, vol. 76, f. 367 – 368).

Doc. 37

16 octombrie 1940 – Desemnarea lui Valer Pop pentru a semna aderarea României la Axă

NOUS, Général Ion Antonescu, Conducător de l’état Roumain et Président du Conseil des Ministres, NOUS confiant pleinement dans la capacité, le zèle et le dévouement de Monsnieur Valeriu Pop, Ministre Plénipotentiaire, ancien Ministre Secrétaire d’Etat lui donnons pleins pouvoirs d’accomplir au nom de la Roumanie les formalités d’adhésion au Pacte conclu à Berlin le 27 septembre 1940 entre l’Allemagne, l’Italie et le Japon.

En foi de quoi, NOUS lui avons délivré les présentes, signées par NOUS et munies du Secau de L’État Roumain.

Fait à Bucarest, le 16 octobre 1940.

Le Conducător de l’état Roumain et
Président du Conseil des Ministres Général
Ministre des Affaires Étrangères
(Arhiva CNSAS, vol. 76, f. 369).

Doc. 38

16 octombrie 1940, Bucureşti – MAS transmite la Berlin plenipotenţele acordate lui Valer Pop

16 octombrie 1940

TELEGRAMA – CIFRATĂ – TELEFONATĂ Legaţiunea României Berlin

Pentru Domnul Ministru Valer Pop.

În urma întrebării Guvernului german, Guvernul român a hotărât să adere la Pactul Tripartit germano-italo-japonez din 27 septembrie 1940.

Sunteţi însărcinat a îndeplini imediat formalităţile necesare în acest scop.

Astăzi de dimineaţă, am depus la Legaţiunea Germaniei textul cuvenitelor depline puteri pe numele Dvs. Această depunere va fi considerată ca suficientă.

Vă atrag atenţiunea că Guvernul ungar este pe cale de a proceda la o asemenea adeziune şi că procedura ce urmăm în bună înţelegere şi cu Guvernul german este destinată a preveni prioritatea adeziunii Ungariei.

Veţi proceda deci cât mai repede.

STURDZA 65 617

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 370).

Doc. 39

23 noiembrie 1940, Berlin – Textul Declaraţiei lui Ion Antonescu, după Aderarea României la Pactul Tripartit

ADERAREA ROMÂNIEI LA PACTUL TRIPARTIT, DECLARAŢIA DOMNULUI GENERAL ANTONESCU1248

Berlin, 23 noiembrie 1940

Agenţia D.N.B. transmite:

După semnarea solemnă a protocolului de adeziune a României la Pactul Tripartit, Generalul Antonescu,

Conducătorul Statului român, a făcut următoarea declaraţie:

Sunt conştient de faptul că am îndeplinit astăzi un act de Stat, care are o însemnătate istorică, nu numai pentru dezvoltarea şi viaţa poporului român, ci şi pentru Europa ce va ieşi din sacrificiile războiului actual.

Nu este vorba numai de o formalitate diplomatică, cum au fost îndeplinite atât de des în ultimele două decenii, ci de un act fundamental al noii orientări a Statului român şi de o contribuţie sinceră şi reală a poporului român la reconstrucţia Europei şi a lumii ca şi la apărarea civilizaţiei actuale, care este asigurată prin victoria Statelor Unite în Pactul Tripartit.

Străduinţele ultimelor două decenii de a asigura o pace durabilă nu au dat roade, deoarece s-au întemeiat pe retorica goală a conferinţelor şi ideologiilor, care erau supuse intereselor condamnabile ale unor forţe de distrugere şi nu ţineau seama de realităţile politice şi geografice, care nu pot fi dispreţuite fără urmări.

Organizarea acestei lumi, dezrobite de jugul de robi al acestor puteri, este însă o necesitate.

Această organizare nu se poate întemeia decât pe temelii de concepţie, politice, etnice, economice şi geografice, care asigură dezvoltarea paşnică şi cooperarea popoarelor în spaţiile vitale, care corespund intereselor lor şi care fac posibilă crearea de mari spaţii comune şi de viaţă armonioasă.

1248 Publicată integral în cotitidianul „Universul”, Bucureşti, 25 noiembrie 1940.

Această nouă orânduire a Europei şi a lumii trebuie să nimicească toate ficţiunile şi să distrugă toate puterile oculte, pe care s-au întemeiat construcţiunile de ieri şi care au dezlănţuit războiul de azi.

Instrumentul eficace al noii orânduiri a Europei şi a lumii a fost creat prin Pactul Tripartit. Germania naţional-

socialistă, Italia fascistă şi Japonia imperială – un bloc compact şi indestructibil, care cuprinde un sfert de miliard de oameni – şi-au întins mâna şi s-au unit spre a realiza o mai dreaptă şi mai bună ordine a lumii. Alianţa acestor trei mari ţări urmăreşte cu hotărâre şi sinceritate restabilirea şi consolidarea păcii mondiale, întemeierea unei lumi noi prin înlăturarea forţelor unei anarhii permanente, precum şi asigurarea unei libere şi armonioase cooperări a popoarelor.

Însufleţită de dorinţa de a desăvârşi propriile sale forme de viaţă, România are ferma convingere că adeziunea ei la marea operă a reconstrucţiei lumii este numai urmarea propriei sale voinţe de reînnoire, care leagă mişcarea legionară, în mod organic şi indestructibil, de naţional-socialism şi de fascism. Regimul naţional legionar simbolizează prin luptele sale victorioase, prin sacrificiile sale şi prin prefacerile interne adeziunea de fapt a poporului român la noua ordine a Europei, realizată prin Pactul Tripartit.

Astfel, adeziunea la Pactul Tripartit săvârşită astăzi şi formal este o urmare logică şi firească a acestei încadrări lăuntrice desăvârşită dinainte.

Regatul României aderă deci solemn şi formal, sincer şi hotărât, la Pactul Tripartit, semnat la 27 septembrie 1940 la Berlin şi aduce totalitatea puterilor sale pentru realizarea ţelurilor cuprinse în pact.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 387 – 388).

Doc. 40

27 noiembrie 1940, Moscova – Telegrama Legaţiei în URSS privind opinia Kremlinului în legătură cu aderarea României la Pactul Tripartit

De la Legaţiunea din Moscova, nr. 3 187 din 27 noiembrie 1940

EXTERNE

BUCUREŞTI

În cursul unei convorbiri mai lungă şi cordială pe care am avut-o cu Dl. Vîşinski, acesta mi-a declarat că Guvernul sovietic îşi dă seama de situaţiunea generală şi nu consideră adeziunea României la Pactul Tripartit ca un act îndreptat împotriva U.R.S.S.-ului. Am ţinut fireşte să confirm acest punct de vedere.

Dl. Vîşinski a adăugat că ar fi fericit să contribuie împreună cu mine cât mai grabnic la delina normalizare a unor raporturi de bună vecinătate între ţările noastre.

Am profitat de acest prilej pentru a aminti Domnului Vîşinski cererile îndreptăţite ale Delegaţiunii de la Odessa care au rămas fără răspuns şi anume:

A. Restituirea materialelor şi averii lăsate de Stat în provinciile alipite.

B. Lichidarea averilor mobile şi imobile lăsate de ofiţeri şi subofiţeri.

C. Restituirea bunurilor şi efectelor reţinute de la repatriaţi (raportul Domnului General Aldea nr. 1 019 din 3 noiembrie).

Am cerut, de asemeni, foarte stăruitor repatrierea D-lor Daschievici, Miron şi Zotta.

Am supus, în sfârşit, Domnului Vîşinski formularele de opţiune comunicate de Dvs.

Nu ştiu dacă Dl. Vîşinski va avea putinţa să-mi dovedească în curând bunele sale intenţiuni. Atitudinea binevoitoare a Domnului Vîşinski ne-ar putea fi însă cu atât mai de folos cu cât după plecarea la Berlin a Domnului Dekanosov, care a păstrat faţă de noi până la capăt o atitudine corectă dar rece, relaţiunile noastre cu Comisariatul Afacerilor Străine depind acum de Dl. Vîşinski.

Gafencu

3 187

p. conformitate cu originalul, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 5).

Doc. 41

29 noiembrie 1940, Bucureşti – Telegrama MAS din Bucureşti către Legaţia din Moscova privind sensul adeziunii României la Pactul Tripartit

[Copie]

Nr. 76 818

29 noiembrie 1940

Legaţiunea Moscova

La telegrama Dvs. nr. 3 187.

1. Adeziunea noastră la pact nu poate fi privită ca un act în contra U.R.S.S.-ului.

Când a dat această adeziune România a avut în vedere şi bunele relaţii dintre U.R.S.S. şi Germania.

2. Suntem gata şi astăzi ca şi în trecut a face totul pentru a normaliza raporturile noastre cu Rusia.

Cerem însă un bun tratament pentru populaţia românească din Basarabia şi Bucovina care nu va face niciun act de ostilitate în contra regimului. Cerem să admită dreptul de opţiune al populaţiei româneşti din Bucovina, discutaţi posibilităţi pentru Basarabia, şi cerem să ne dea putinţa românilor din vechiul regat cuprinşi în teritoriile cedate să se poată reîntoarce.

Mihai Antonescu

76 818

p. conformitate cu originalul, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 6).

Doc. 42

25 noiembrie 1941, Berlin – Documente atestatând aderarea României la Pactul Anticomintern. Opisul «Dosarului» întocmit în 1943 şi prezentat în 1945 «Tribunalului Poporului»

Dosarul nr. 7

ADEZIUNEA ROMÂNIEI LA PACTUL ANTI-COMINTERN (25 noiembrie 1941)

1. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Killinger din 12

noiembrie 1941: întreabă dacă România ar fi dispusă să adere la Pactul Anti-Comintern.

2. Telegrama Legaţiunii din Berlin nr. 333/42 092 din 13. XI: Guvernul German doreşte să obţină adeziunea unor state la pact.

3. Convorbirea Prof. M. Antonescu cu Miniştrii Germaniei, Italiei şi Japoniei din 14 noiembrie 1941: cele trei guverne invită Guvernul Român să adere la Pactul Anti-Comintern.

4. Telegrama nr. 2 793/83 004 din 14 noiembrie către Legaţiunea din Berlin: ni s-a cerut adeziunea la Pactul Anti-Comintern.

5. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Stelzer din 17 noiembrie 1941: invitarea Domnului Prof. M. Antonescu la Berlin. Condiţiile unei eventuale vizite.

6. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Stelzer din 18 noiembrie 1941: nu merg la Berlin decât dacă pot discuta problemele care interesează în fond România.

7. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Stelzer din 20 noiembrie 1941: vizita la Berlin şi condiţiunile acestei vizite.

8. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Killinger din 21 noiembrie 1941: invitaţia oficială de a merge la Berlin.

9. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Stelzer din 21 noiembrie 1941: programul călătoriei.

10. Convorbirea Prof. M. Antonescu – Bova Scoppa din 22 noiembrie 1941: informarea asupra condiţiilor adeziuni.

11. Nota verbală a Legaţiunii Germaniei din 24 noiembrie 1941: relativ la adeziune şi la vizita la Berlin.

12. Scrisoarea de adeziune a Guvernului Român din 25 noiembrie 1941.

13. Discursul Domnului Prim-Ministru M. Antonescu din 25 noiembrie 1941.

14. Declaraţiunile Domnului Prim-Ministru M.

Antonescu din 25 noiembrie 1941.

15. Telegrama Domnului Prof. M. Antonescu către Cancelarul Hitler.

16. Telegrama Domnului Prof. M. Antonescu către Domnul von Ribbentrop.

17. Telegrama Domnului Prof. M. Antonescu către Domnul Göering.

18. Textul „Acordului contra Internaţionalei comuniste" (Pactul Anti-Comintern).

19. Protocolul de prelungire a Pactului Anti-Comintern.

Dosar întocmit în februarie 1943.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 397 – 398).

Doc. 43

14 noiembrie 1941, Bucureşti – România invitată oficial să adere la Pactul Anticomintern

[COPIE]

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

NOTĂ

asupra convorbirii avute în ziua de 14 noiembrie 1941 de Dl. Mihai Antonescu, Vice Preşedintele Consiliului de Miniştri, cu Domnii Miniştri ai Germaniei, Italiei şi Japoniei în audienţă comună, la Preşedinţia Consiliului

Cei trei miniştri au venit în vizită oficială pentru a invita Guvernul Regal să adere la Pactul Anticomintern.

Dl. Ministru von Killinger a pronunţat o alocuţiune de invitaţie, la care s-au raliat cei trei miniştri.

I-am răspuns în numele Mareşalului Antonescu că România primeşte să adere la Pactul Anticomintern în condiţiile care vor fi stabilite ulterior printr-o înţelegere între Guverne.

Dl. Ministru von Killinger m-a informat că n-a primit încă date asupra procedurii.

Am discutat din nou cu Dl. Ministru von Killinger, la terminarea audienţei colective, chestiunea vizitei mele la

Viena.

I-am arătat punctul meu de vedere şi regretul că, contramandarea vizitei mele a provocat nemulţumirea Domnului Baldur von Schirach, rugându-l să intervină pentru a calma această nemulţumire.

Dl. Ministru von Killinger mi-a citit textul unei telegrame în care Dl. von Ribbentrop spunea că în principiu pot să vin la orice dată în Germania, dar, nedând nicio precizie, nu pot să-i răspund.

p. conformitate cu originalul, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 9, f. 117).

Doc. 44

21 noiembrie 1941, Bucureşti – Ministrul german, Manfred von Killinger, prezent la MAS, lansează invitaţii pentru participarea Mareşalului I. Antonescu, respectiv a lui M. Antonescu, la Berlin, la semnarea Protocolului de prelungire a Pactului Anticomintern. Acord privind vizita la Berlin a Regelui Mihai I şi a Reginei Mame

Ministerul Afacerilor Străine

NOTĂ

asupra convorbirii avute în ziua de 21 noiembrie 1941 de Dl. Ministru von Killinger cu Dl. M. Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri la Preşedinţia Consiliului

Dl. Ministru von Killinger a venit să-mi citească textul invitaţiei pe care Dl. von Ribbetrop a adresat-o Mareşalului Antonescu pentru a participa la adeziunea Pactului Anticomitern precum şi propria mea invitaţie la Berlin.

Textul invitaţiei este cam acesta:

În numele Führerului, Dl. Ministru von Ribbentrop invită pe Mareşalul Antonescu să ia parte la solemnitatea prelungirii şi aderării unor state la Pactul Anticomitern.

În cazul când Dl. Mareşalul Antonescu ar fi reţinut de ocupaţiuni militare sau altele, Domnia sa este rugat ca să se facă reprezentant la această solemnitate prin altcineva

şi în primul rând este dorinţa Reichului ca să participe la această solemnitate Dl. Vicepreşedinte al Consiliului Profesor Mihai Antonescu.

Dacă Dl. Mareşal Antonescu ar merge la Berlin, Guvernul Reichului însă roagă ca să meargă şi Dl. Vicepreşedinte al Consiliului Dl. Mihai Antonescu.

Dl. von Killinger a plecat de la mine în audienţă la Dl. Mareşalul Antonescu, care i-a anunţat că la Berlin voi merge numai eu. Am anunţat Domnului von Killinger cu acest prilej că va primi o scrisoare răspuns din partea Mareşalului Curţii Regale că Majestăţile lor acceptă amabila invitaţie a Excelenţei Sale Führerului Cancelar, dar că doresc ca această vizită să aibă un caracter strict privat1249, aşa cum insistasem şi eu în convorbirile avute cu Domnia sa.

(Textul scrisorii l-am alcătuit în înţelegere cu Dl. Col. Mardare, Mareşalul Curţii Regale).

(Arhiva CNSAS, vol. 76, f. 411).

Doc. 45

21 noiembrie 1941, Bucureşti – Stabilirea programului vizitei la Berlin a ministrului Mihai Antonescu

Ministerul Afacerilor Străine

NOTĂ

asupra convorbirii avute în ziua de 21 noiembrie 1941 de Dl. M. Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri cu Dl. Consilier Dr. Stelzer, la Preşedinţia Consiliului de Miniştri.

1249 La 28 noiembrie 1941, Regele Mihai I şi Regina Mamă au fost primiţi de A. Hitler (vezi cap. III).

Dl. Dr. Steltzer a venit în cursul serii de 21 noiembrie să-mi aducă la cunoştinţă programul plecării din ziua de 23 noiembrie, întrucât în ziua de 25 dimineaţa trebuie să fiu la Berlin.

La graniţă voi fi primit de un Ministru şi un demnitar ataşat pe tot timpul şederii mele în Germania.

(Arhiva CNSAS, vol. 76, f. 412).

Doc. 46

22 noiembrie 1941, Bucureşti – Întrevedere

Mihai Antonescu – Renato Bova Scoppa, pe tema vizitei demnitarului român la Berlin

Ministerul Afacerilor Străine

NOTĂ

asupra convorbirii avute în ziua de 22 noiembrie 1941 de Dl. M. Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri cu Dl. Bova Scoppa, Ministrul Italiei la Preşedinţia Consiliului de

Miniştri.

Ministrul Italiei a venit să se informeze asupra plecării la Berlin şi asupra condiţiunii noastre de adeziune la Pactul Anticomintern.

Domnia sa m-a informat că Contele Ciano i-a telegrafiat de la Roma anunţându-l că va pleca la Berlin şi că va avea prilejul să discute cu mine acolo probleme internaţionale care mă preocupă.

Ministrul Italiei m-a rugat în acelaşi timp să intervin pentru ca negocierile economice cu Italia să fie înlesnite, întrucât se izbesc de mari dificultăţi şi foarte multe chestiuni.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 413).

Doc. 47

25 noiembrie 1941, Berlin – România aderă la Protocolul semnat de fondatori privind prelungirea Pactului Anticomintern

[COPIE]

PROTOCOL

privitor la prelungirea termenului de valabilitate a acordului împotriva Internaţionalei Comuniste

Guvernul Reichului German, Guvernul Regal Italian şi Guvernul Imperial Japonez, precum şi Guvernul Regal Ungar, Guvernul Imperial al Manciucuo-ului şi Guvernul

Spaniol, având în vedere că acordurile încheiate de ele pentru combaterea activităţii Internaţionalei Comuniste s-au dovedit a fi întru toate eficace, având convingerea că interesele coincidente ale ţărilor lor cer şi pe mai departe o colaborare strânsă împotriva inamicului comun, au decis să prelungească termenul de valabilitate al acordurilor sus-numite şi în acest scop au căzut de acord asupra următoarelor dispoziţiuni: Articolul I

Pactul contra Internaţionalei Comuniste, pact ce rezultă din acordul şi protocolul suplimentar din 24 noiembrie 1936 precum şi din protocolul din 6 noiembrie 1937, şi la care au aderat: Ungaria prin protocolul din 24 februarie 1939, Manciucuo prin protocolul din 24 februarie 1939 şi Spania prin protocolul din 27 martie 1939, se prelungeşte cu cinci ani, începând de la 25 noiembrie 1941. Articolul II

Statele care intenţionează să adere la acest pact, la invitaţia Guvernului Reichului German a Guvernului Regal Italian şi a Guvernului Imperial Japonez ca primele semnatare ale pactului contra Internaţionalei Comuniste, îşi vor comunica în scris Guvernului Reich-ului German declaraţiile lor de aderare, Guvernul German la rândul său va aduce la cunoştinţa celorlalte state contractante primirea acestor declaraţiuni. Aderarea la pact intră în vigoare în ziua primirii declaraţiei de aderare de către Guvernului Reich-ului German. Articolul III

Protocolul de faţă este redactat în limbile germană, italiană şi japoneză, fiecare dintre aceste texte fiind socotit ca original. Protocolul intră în vigoare în ziua semnării sale.

Înaltele Părţi Contractante se vor înţelege din vreme înainte de scurgerea termenului de 5 ani, prevăzut în articolul I, asupra dezvoltării viitoare a colaborării lor.

Drept care, subsemnaţii, găsind în bună regulă împuternicirile lor din partea guvernelor lor au semnat

acest protocol şi l-au prevăzut cu sigiliile lor.

Făcut în 6 exemplare la Berlin, în ziua de 25 noiembrie 1941, în anul XX-lea al Erei Fasciste, adică în ziua a 25-a a lunii a XI-a din anul al XVI-lea al Erei Showa.

p. conformitate cu originalul, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 9, f. 124). Doc. 48

25 noiembrie 1941 – Guvernele Germaniei şi Japoniei semnează un Acord Anticomintern

[COPIE]

ACORD CONTRA INTERNAŢIONALEI COMUNISTE

Guvernul Reich-ului German şi

Guvernul Imperial Japonez

Având în vedere că scopul Internaţionalei Comuniste, numită Comintern, este subminarea şi siluirea statelor existente prin toate mijloacele de care dispune, având convingerea că tolerarea unei imixtiuni a Internaţionalei Comuniste în chestiunile interne ale naţiunilor primejduieşte nu numai liniştea internă şi bunăstarea socială a acestora, ci ameninţă şi pacea mondială, în dorinţa de a colabora la apărarea subminării comuniste, au căzut de acord în următoarele: Articolul I

Înaltele puteri contractante cad de acord să se informeze reciproc asupra activităţii Internaţionalei Comuniste, să se consfătuiască asupra măsurilor de apărare necesare şi să le aplice pe acestea într-o strânsă colaborare. Articolul II

Înaltele puteri contractante vor invita în comun terţe puteri, a căror linişte internă este ameninţată prin activitatea subversivă a Internaţionalei Comuniste, să ia măsuri de apărarea în spiritul acestui acord sau să participe la acest acord. Articolul III

Pentru acest acord sunt considerate ca originale atât textul german cât şi cel japonez. Acordul intră în vigoare în ziua semnării şi rămâne în vigoare pentru durata de 5 ani. Înaltele Puteri Contractante se vor înţelege din vreme

înainte de scurgerea acestui termen asupra dezvoltării viitoare a colaborării lor.

Drept care, subsemnaţii, după ce şi-au comunicat deplinele lor puteri din partea guvernelor lor şi le-au găsit în bună regulă, au semnat acest acord şi l-au prevăzut cu sigiliile lor.

Făcut în două exemplare la Berlin, în ziua de 25 noiembrie 1936, adică în ziua de 25 noiembrie a celui de-al 11-lea an al perioadei Showa.

Joachim von Ribbentrop

Ambasador extraordinar şi împuternicit al

Reichului German

Viconte Kintomo Mushakoji

Ambasador Imperial Japonez extraordinar şi Împuternicit

(Arhiva CNSAS, vol. 41, f. 122).

Doc. 49

25 noiembrie 1941, Berlin – Germania şi Japonia semnează Protocolul suplimentar la Acordul bilateral Anticomintern

[COPIE]

PROTOCOL SUPLIMENTAR LA ACORDUL CONTRA INTERNAŢIONALEI COMUNISTE

Cu prilejul semnării de astăzi a Acordului contra Internaţionalei Comuniste, împuterniciţii subsemnaţi au căzut de acord asupra următoarelor:

a. Autorităţile competente ale celor două înalte Puteri Contractante vor colabora în mod strâns în privinţa schimbului de informaţiuni asupra activităţii Internaţionalei Comuniste, precum şi în privinţa măsurilor de descoperire şi apărarea împotriva ei.

b. Autorităţile competente ale celor două înalte Puteri Contractante vor lua în cadrul legilor în vigoare măsuri stricte împotriva peroanelor care activează direct sau indirect în interiorul Ţării sau în străinătate în

serviciul Internaţionalei Comuniste sau favorizează activitatea subversivă a acesteia.

c. Pentru a uşura colaborarea autorităţilor competente ale celor două înalte Puteri Contractante colaborarea stabilită la punctul a. se va înfiinţa o Comisiune permanentă. În această comisiune se vor studia şi discuta măsurile de apărare ulterioare necesare pentru combaterea activităţii subversive a Internaţionalei Comuniste.

Berlin, la 25 noiembrie 1936, adică la 25 noiembrie din cel de-al XI-lea an al perioadei

Showa.

Joachim von Ribbentrop

Ambasador extraordinar şi împuternicit al Reichului German

Viconte Kintomo Mushakoji

Ambasador Imperial Japonez extraordinar şi

Împuternicit p. conformitate cu originalul, ss. indescifrabil

(Arhiva CNSAS, vol. 41, f. 123). Doc. 50

26 noiembrie 1941, Berlin – Minuta întrevederii Mihai Antonescu – Hermann Göring

Berlin, 26 noiembrie 1941

Convorbire cu Reichsmareşalul Göring

Reichs Mareşalul Göring m-a invitat la un ceai la care au participat şefii delegaţiilor de la

Berlin.

În timpul ceaiului, Reichs Mareşalul a făcut o expunere asupra situaţiei frontului de Răsărit şi în special a frontului din Africa.

Având intenţia la un moment dat să mă retrag, pentru că aveam oră fixată la Dl. ministru von Ribbentrop (Reichsmareşalul Göring a aflat de acest lucru prin Directorul Protocolului, Ministrul Dörnberg) a venit la mine şi mi-a spus: trebuie să rămânem singuri, doresc să

am o lungă convorbire cu Dvs. Vă rog să aşteptaţi. Voi aranja ca Dl. von Ribbentrop să vă aştepte după aceea.

Câteva minute mai târziu, Reichsmareşalul Göring a făcut să plece pe toţi invitaţii şi m-a reţinut într-o convorbire de două ore şi 20 minute.

Reichsmareşalul a început prin a-mi arăta situaţia militară a Germaniei, evocând scurt şi în termeni plini de laudă lupta armatei române şi contribuţia Mareşalului Antonescu.

Mareşalul Göring mi-a arătat apoi cât de grave sunt nevoile armatei germane, în special pentru petrol, păcură şi celelalte derivate şi m-a rugat să facem toate sforţările pentru a-i ajuta, asigurându-mă de toată înţelegerea Germaniei şi că Germania nu va uita jertfa României.

I-am arătat Reichsmareşalului Göring, într-o lungă expunere, care este situaţia economică a României, sforţările pe care le-a făcut Mareşalul Antonescu şi Guvernul său pentru a menţine ordinea economică şi primejdia pe care o are România de a intra într-o stare de dezechilibru şi inflaţie determinată aproape exclusiv de nevoile Germaniei, la noi.

I-am arătat că inflaţia poate avea consecinţe foarte grave şi de ordin social şi politic şi i-am cerut Reichsmareşalului Göring ca să intervină pentru a i se da României aur şi devize în acoperirea finanţărilor germene trecute şi a celor viitoare; de asemenea, pentru a ni se da armamentul necesar fără de care Guvernul ar primejdui interesele României; materiile prime pentru industria noastră metalurgică şi de război, precum şi toate maşinile şi materialele necesare agriculturii româneşti.

I-am expus Reichsmareşalul toată situaţia agriculturii noastre şi nevoia de a organiza producţia românească şi de a mări capacitatea de producţie la hotar, printr-o industrializare agrară.

De asemenea, i-am arătat Reichsmareşalului Göring

că toate sforţările noastre în petrol au putut să servească foarte mult Germaniei, dar au epuizat o mare parte din rezervele noastre astfel că România cere Germaniei angajamentul ca, după terminarea războiului, petrolul românesc să rămână ca o rezervă permanentă (ceea ce Dl. Mareşal Antonescu a expus şi Führerului şi Reichsmareşalului la München) iar Germania să se oblige, dacă va avea petrol în Rusia, să dea României în aceleaşi condiţiuni în care a primit petrolul românesc.

Reichsmareşalul Göring mi-a făgăduit acest lucru.

I-am vorbit Reichsmareşalului Göring despre necesitatea de a ni se pune la dispoziţie conducte pentru industria de gaz metan şi de gaz de sonde şi cărbunii necesari substituirii combustibilului lichid, dacă Germania ne cere să reducem consumaţia de păcură şi petrol.

I-am arătat Reichsmareşalului Göring că trupele germane din România sunt nefolositoare şi reprezintă o cheltuială prea mare, astfel că consider necesar ca ele să fie suprimate sau în orice caz simţitor reduse.

Toate aceste probleme le-am atacat, prezentând Reichsmareşalului Göring toate datele concrete care figurează la dosarul negocierilor mele de la Berlin.

După aceea, am expus Reichsmareşalului Göring problemele politice ale României tocmai în legătură cu contribuţia noastră la război.

I-am arătat Reichsmareşalului că graniţa din 1940, graniţa arbitrajului de la Viena, este intolerabilă.

Că ea a fost o graniţă pe care Germania şi Italia o puteau justifica, atunci când urmăreau să bareze o invazie rusă şi să-şi asigure stăpânirea petrolului, dar ea rămâne o gravă injustiţie, mai ales acum când aceste împrejurări au trecut;

Că 1 400.000 de români, în Transilvania de Nord, sunt supuşi unui regim de teroare, de nedreptăţi grave.

Că proprietăţile ţăranilor sunt luate înapoi şi

restituite latifundiarilor sau chiar evreilor.

Că românii sunt ameninţaţi în modul cel mai barbar în însăşi existenţa lor fizică, prin acte de sălbăticie, prin condamnări grave şi atrocităţi neînchipuite, medievale, iar viaţa spirituală este aproape interzisă prin desfiinţarea şcolilor româneşti şi alte acte de grave provocări şi ofense nu numai a drepturilor noastre, dar a civilizaţiei însăşi.

Că această stare România înţelege s-o îngăduie numai în această perioadă gravă de luptă cu Rusia, dar că Mareşalul Antonescu şi Guvernul său s-ar considera trădători ai Neamului şi istoriei sale, dacă n-ar spune deschis că graniţa din 1940 nu poate să rămână şi dreptul la 1 400.000 de români nu poate să fie dispreţuit.

I-am arătat Reichsmareşalului Göring, cu date concrete, atrocităţile din Ungaria precum şi incidentele de frontieră, de curier şi altele, care constituie permanente provocări şi i-am mărturisit că cu toată voinţa noastră de a evita incidente în timpul cât suntem angajaţi noi înşine într-o gravă luptă la Răsărit, situaţia începe să devină intolerabilă, şi dacă Guvernul Reichului nu exercită toată autoritatea sa pentru a determina Ungaria să renunţe la această atitudine, România va fi nevoită să examineze situaţia nu numai în drept cum am făcut-o prin declaraţia de caducitate a arbitrajului de la Viena, prin nota şi memorandum-ul din 15 septembrie, dar chiar în fapt, pentru că exasperarea românilor începe să-şi atingă marginile.

După aceea, i-am arătat Reichsmareşalului Göring care sunt însuşirile poporului român, care sunt meritele lui şi cât de mult poate să fie folosit într-o reconstrucţie europeană sănătoasă, solicitându-i spiritul său de soldat şi de mare întemeietor de istorie, alături de Führer, pentru ca, poporul românesc să-şi poată asigura viitorul drepturilor lui.

Reichsmareşalul mi-a răspuns la absolut toate

chestiunile mele, în aceeaşi ordine în care le pusesem.

A admis să se dea României aur şi devize pentru acoperire spunând: ştim ce este inflaţia. Inflaţia trebuie evitată în România.

Mi-a făgăduit să discute a doua zi cu Führerul, pentru că chiar a doua zi să se dea dispoziţiuni concrete în această privinţă.

În ce priveşte armamentul, Reichsmareşalul a examinat nota pe care i-am dat-o privitoare la armament şi mi-a spus că în principiu nu ni se pot da aproape toate materialele, afară de care de luptă şi de unele din materialele indispensabile Germaniei, cel puţin în această perioadă gravă de luptă la Răsărit, urmând ca în câteva luni să le primim şi pe acestea.

În ce priveşte materiile prime, Mareşalul Göring mi-a vorbit despre colaborarea industrială germano-română.

Mi-a mulţumit că am înţeles şi am sprijinit această colaborare prin Grupul Herman Göring Werke.

Mi-a spus că consideră ca o datorie ca, ori de câte ori i-aş semnala orice fel de nemulţumiri în privinţa modului cum funcţionează colaborarea germano-română industrială şi în special metalurgică să ia măsuri pentru deplina noastră satisfacţie, întrucât această colaborare nu are scopuri egoiste sau speculatorii, ci doreşte să pregătească viitorul ordinii naturale care se va înjgheba în bazinul dunărean şi în special între Germania şi România.

Reichsmareşalul a admis ca să mi se dea imediat conducte cel puţin pentru distanţa de 110 km spre a reduce consumaţia de păcură şi a pune în valoare gazele de sondă şi dacă se poate gazul metan.

De asemenea, cererea mea de a ni se livra cărbuni pentru a substitui combustibilul lichid în special la calea ferată.

Ripostele Reichsmareşalului Göring la excepţia făcută în această privinţă de secretarii de Stat Neumann şi

Körner, care arătau că Germania însăşi n-are conducte şi n-are destui cărbuni, ca şi fermitatea sa în chestiunea evitării inflaţiei, mi-a arătat sinceritatea Mareşalului Reichului şi voinţa sa fermă şi leală de a evita României complicaţiuni economice.

„Ştiţi ce este inflaţia domnilor”, a spus Reichsmareşalul privitor la cererea de aur.

Acest lucru trebuie evitat României, dându-i aur şi devize, pentru ca să iasă din acest impas. Cu ce vreţi să înlocuiască România păcura dacă nu i se dau cărbuni”, a spus Reichsmareşalul Göring atunci când s-a obiectat că sunt dificultăţi de transport şi de folosire a cărbunelui.

„Să se găsească conducte dacă vreţi ca România să dea petrol Germaniei” şi a indicat locul unde se vor găsi, ca răspuns la excepţiunea greutăţii de a pune la dispoziţie conducte în această perioadă de război.

Aceeaşi sinceritate a pus-o Reichsmareşalul şi în răspunsul său privitor la reducerea efectivelor germane în România.

Mi-a spus hotărât: „Cifrele prezentate de Dvs. dovedesc că s-a exagerat; iar bugetul întrebuinţat de aceste unităţi este o adevărată exagerare. Voi scoate toate unităţile din România”.

Reichsmareşalului Göring a întrerupt firul expunerii asupra unităţilor pentru a mă întreba: „Dar pentru ordinea internă, ţinând seama că armata română este mobilizată dincolo de Nistru, nu credeţi că prezenţa unor unităţi germane este o garanţie?”

Cu comuniştii de legionari aţi terminat?

I-am spus Reichsmareşalului că România îşi stăpâneşte singură destinul, că n-are nevoie de concursul armatei germane pentru ordinea sa internă şi că dacă Mareşalul Antonescu este lăsat să conducă singur interesele României, fără niciun fel de amestec de nicio natură, aşa cum este potrivit, îi poate garanta Mareşalului

Göring că niciun soldat german n-are ce să caute în România şi că interesele germane vor fi mult mai bine servite.

Tulburările care au avut loc în ianuarie 1941, sunt datorită şi unui amestec german nepotrivit care a exaltat, a indus în eroare sau a încurajat unele elemente ale răzvrătirii.

Reichsmareşalul îmi răspunde că e de acord, că cunoaşte aceste lucruri din nefericire şi că-şi îngăduie sugestia amicală de a folosi cea mai fermă autoritate pentru a reprima orice încercare de rezistenţă, sabotaj sau dezordine, adăugându-mi: „Ştiu că aceste lucruri nu sunt uşoare şi agreabile”.

„Eu însumi sunt un om de inimă care nu le iau uşor, atunci când trebuie s-o facă, însă, credeţi-mă, acesta este singurul mijloc pentru a păstra unitatea şi liniştea unei ţări într-o perioadă atât de grea”.

Reichsmareşalul considera însă că, pentru unităţile de artilerie antiaeriană, este necesar să lase încă trupe germane în România, pentru că pregătirea lor specială va fi de un mare ajutor României, Reichs Mareşalul ostenindu-se chiar să-mi explice cât de greu este să formezi unităţi antiaeriene şi chiar dacă noi am putea să le facem, aceasta ar cere timp, astfel că până atunci este folositor României, în primul rând să aibă aceste unităţi în România spre a evita orice fel de atacuri, în special în zona petroliferă şi pe coasta Mării Negre.

Acelaşi lucru pentru unităţile de marină.

În rest însă va cere ca totul să fie suprimat sau considerabil redus.

Reichsmareşalul a examinat apoi punct cu punct cererile de export german spre România şi mi-a arătat toate sforţările pe care le va face pentru ca să mi se dea satisfacţie.

În sfârşit, Reichsmareşalul a abordat problema

raporturilor cu Ungaria.

Plin de sinceritate, pe care nu o voi uita niciodată, Reichsmareşalul mi-a spus: „Ştiu că alături de Mareşalul Antonescu luptaţi pentru drepturile României şi îmi fac onoarea să vă răspund aşa:

Priviţi această decoraţie (Mareşalul Göring avea la gâtul său, alături de Ritterkreutz, Crucea Mihai Viteazul a României) Mareşalului Göring ştie să-şi aleagă decoraţiile, când iese cu ele în public".

Mi-am pus azi decoraţia „Mihai Viteazul" în semn de respect pentru armata română şi pentru România

Dar n-aţi văzut şi nu veţi vedea pe pieptul meu o decoraţie ungară.

Ungaria se poartă prost nu numai cu românii ci şi cu germanii după teritoriul său.

Ungaria exagerează.

Ungaria nu ştie să ia din învăţămintele trecutului suficiente lecţii.

Vă asigur că Mareşalul Reichului n-are decât un singur cuvânt şi acel cuvânt el vi-l dă în întregime.

Adun în buzunarele mele nu numai judecăţi asupra celor două popoare, nu numai gânduri bune pentru poporul român şi pentru armata lui, dar buzunarele Reichsmareşalului sunt destul de largi şi au destulă memorie pentru a înregistra tot ceea ce primeşte Germania de la unii şi toată atitudinea negativă a altora.

România a dat Germaniei sprijin şi eu am înregistrat aci în buzunarul meu tot ceea ce a făcut România pentru Germania.

Va veni momentul când voi goli buzunarele şi când aceia care au avut o atitudine negativă vor fi puşi în faţa acelora care au făcut jertfe.

Deocamdată aveţi Transnistria.

Folosiţi-o cum vreţi şi cât vreţi.

Graniţele ei sunt încă nedeterminate.

Odessa trebuie să vă aparţină fiindcă aţi câştigat-o cu sângele soldatului român.

Acolo vă puteţi face un viitor mare pentru că este cel mai bogat pământ din Ucraina şi puteţi asigura un mare viitor poporului Dvs. agricol.

„Căutaţi să daţi agriculturii Dvs. O dezvoltare industrială şi folosiţi-vă industria în direcţiuni naturale pentru a vă putea asigura viitorul.

În ceea ce priveşte drepturile spre Ungaria, vă pot asigura că împărtăşesc şi eu gândul Dvs. care consideră graniţa din 1940 foarte grea.

Mâine voi vorbi cu Führerul pentru a discuta mai multe probleme. Vom mai vorbi după aceea”.

A doua zi, Reichsmareşalul mi-a spus, cu ocazia recepţiei Führerului: „România trebuie să-şi vadă un viitor mare asigurat pentru jertfele şi realitatea pe care o aduce în reconstrucţia sănătoasă a Europei de mâine.

Coridorul Transilvaniei trebuie să dispară.

Convin că nu este o graniţă.

Aveţi încredere şi răbdare”.

În faţa mea, Reichsmareşalul i-a spus Mareşalului Keitel, în legătură cu cererile noastre militare: „Sunt prea multe unităţi germane în România, ele trebuie să plece imediat, să nu rămână decât bateriile antiaeriene, bateriile de coastă şi marină, minimum necesare.

Toate celelalte trebuie progresiv îndepărtate din România, pentru că nu putem îngreuna România şi pe acest plan, atunci când România face atâtea sforţări în acest moment”.

Reichsmareşalul Göring a avut cuvinte pline de omagii pentru munca Mareşalului Antonescu şi mi-a spus lucruri pline de măgulire pentru munca mea în sprijinul pe care-l dau Mareşalului şi în reconstrucţia ţării.

Mareşalul Göring mi-a dat impresia cea mai netă că cunoaşte perfect situaţia din România.

Aşa de pildă, Reichsmareşalul mă întreabă surâzând: „Cum merge cu generalii? Te-au înţeles în sfârşit că nu faci decât să te chinuieşti, pentru ca să ajuţi ţara dumitale?”

Unele întrebări ale sale despre evoluţia lucrurilor în România şi despre strădania Guvernului, mi-au arătat că participă şi cu o grijă prietenească la împrejurările noastre.

A doua zi la Führer, aceeaşi cordialitate în tot timpul dejunului cât m-am găsit alături de Domnia sa.

Şi după aceea la recepţie, unde, ostentativ în faţa celorlalţi m-a chemat: Excelenţă Antonescu, veniţi aici, şi m-a aşezat între Führer şi Domnia Sa voind să marcheze şi mai mult atenţia şi cordialitatea de care m-a făcut beneficiar.

Reichsmareşalul mi-a repetat încă o dată la despărţire: Mareşalul Reichului are un cuvânt.

El n-are obiceiul să-l invoce decât atunci când ştie că poate prin acest cuvânt să dea o siguranţă şi să respecte onoarea.

Aveţi încrederea Mareşalului Reichului.

Este alături de Dvs. vă înţelege şi-şi va face datoria faţă de Dvs.

Este omul care mi-a vorbit cu cea mai mare sinceritate şi precizie, care, plin de umanitate şi de obiectivitate, a pus tot interesul în rezolvarea problemelor româneşti.

Am constatat apoi, din conversaţiile cu Ministrul Funk, cu Dl. von Ribbentrop şi cu Dl. Clodius, câtă grijă a pus Reichsmareşalul, ocupându-se personal a doua zi, timp de trei ore şi mergând la Führer pentru ca problemele care priveau România să poată fi rezolvate şi să-mi comunice rezultatele chiar în timpul şederii mele la Berlin, pentru a putea să mă întorc în ţară cu rezultate concrete, în toate privinţele.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 41, f. 116 – 125).

Doc. 51

26 noiembrie 1941, Berlin – Minuta întrevederii M. Antonescu – Joachim von Ribbentrop

Berlin, 26 noiembrie 1941

Întrevedere cu Dl. Ministru von Ribbentrop

Domnul Ministru von Ribbentrop m-a primit într-o întrevedere de două ore şi jumătate.

M-a întâmpinat cu toată cordialitatea şi abia intrat în salonul Domniei Sale, mi-a remis Marea Cruce a Ordinului „Vulturul Germaniei" din partea Führerului Cancelar, adăugându-mi că este o expresie de stimă sinceră pentru acela care alături de Mareşalul Antonescu a făcut cel mai mult pentru ţara sa.

I-am mulţumit Domnului von Ribbentrop şi l-am rugat să creadă că măgulirea pe care mi-o face este nedespărţită de dorinţa mea de a-i vorbi deschis pentru a-i arăta marile răspunderi pe care le are Mareşalul Antonescu în faţa istoriei, drepturile pe care le are poporul român şi necesitatea de a fi înţeles atât pentru problemele sale economice actuale cât şi pentru marile sale probleme politice de viitor.

Dl. von Ribbentrop a început prin a-mi face o expunere de ordin general asupra situaţiei militare, politice şi diplomatice.

Domnia Sa a reluat tema din discursul pe care l-a făcut în ajun mi-a arătat că vor fi suspendate operaţiile militare în timpul iernii, urmând ca în primăvară să fie reluate pentru a zdrobi Rusia şi a face astfel un prim pas în reconstrucţia europeană.

Domnia Sa mi-a vorbit apoi de respectul pe care îl are pentru Mareşalul Antonescu şi pentru soldaţii români, pentru contribuţia României, rugându-ne să o continuă cu încredere dând Germaniei petrol, păcură şi cereale, pentru a putea să continue războiul.

Domnia Sa mi-a adăugat că datorită acestui respect,

şi-a făcut onoarea Germania în împrejurările tulburi din ianuarie trecut să-şi mărturisească simpatia şi deplina sa încredere în Mareşalul Antonescu şi în acţiunea sa politică.

Dl. von Ribbentrop cu toată tăcerea mea s-a simţit obligat să susţină mai lung punctul de vedere german în chestiunea legionară, vorbindu-mi de încrederea nemărginită a Führerului în Mareşalul Antonescu încă de la prima întrevedere şi în poziţia fermă luată pentru România Mareşalului Antonescu în ianuarie anul trecut, când împrejurările tulburi au putut să arate realitatea Germaniei.

De asemenea, Domnia Sa face aluzie la invitaţia făcută de Führerul Adolf Hitler lui Horia Sima împreună cu Dl. Mareşal Antonescu în anul trecut. Din atitudinea acestuia au avut de la început o perspectivă asupra împrejurărilor şi poziţiei personale a Domnului Mareşal Antonescu şi a lui Horia Sima.

În legătură cu aceasta Dl. von Ribbentrop îmi pomeneşte despre atitudinea Führerului atunci când în Germania fiind, a înaintat un memoriu politic Führerului (spre sfârşitul primăverii 1941) Führerul nu numai că nu a citit memoriul, dar de îndată ce a aflat de el a dat dispoziţii ca

Horia Sima să fie expulzat, întrucât nu permite legionarilor din Germania şi cu atât mai puţin lui Horia Sima, niciun fel de manifestări politice.

Dl. Ministru von Ribbentrop mi-a făcut unele aluzii la raporturile cu Ungaria precum şi la unele acte de politică internă, cu toate că sunt unii care cred că Germania a urmărit să facă diferite „jocuri politice” cu legionarii.

Am început expunerea mea, arătând pe larg Domnului Ministru von Ribbentrop toate greutăţile economice pe care le-a creat Germania României în afară de jertfele pe care România le-a făcut în folosul Germaniei.

I-am expus, ca şi Reichsmareşalului, grava situaţie

financiară şi economică a României ameninţată de inflaţie şi de dezordine; necesitatea de a primi imediat aur şi devize, materii prime şi maşini agricole, armament şi acordul pentru stabilirea unei colaborări ordonate şi evitarea oricăror neregularităţi în operaţiunile economice.

Am examinat apoi cu Dl. von Ribbentrop fiecare din aceste cereri pe rând.

În ce priveşte cererea de aur, după ce s-a consultat cu colaboratorii săi, a venit să-mi spună că va fi foarte greu să dea trei vagoane de aur, cu argumentul că Germania nu dispune de trei vagoane de aur, dar că se vor face sforţări pentru a ni se da cât mai mult.

În ce priveşte materiile prime şi armamentul, Reichsmareşalul ne va da tot concursul, de asemenea Domnia Sa va vorbi Führerului şi va sprijini pe lângă organele militare cererea noastră.

În ce priveşte celelalte articole, Domnia Sa s-a declarat de acord, rămânând ca să se precizeze cotele de către organele noastre tehnice.

Am trecut după aceea, cu Dl. von Ribbentrop, la examinarea situaţiei politice şi diplomatice.

I-am arătat Domnului von Ribbentrop, depunând memorandum-ul, cu toate cazurile concrete, atrocităţile pe care le săvârşesc ungurii, violaţiunile de drepturi şi toate actele care ofensează grav şi profund naţiunea română, punând Guvernul în situaţia de a interveni neîntârziat pentru sprijinirea celor 1 400.000 de români aflaţi în Transilvania de Nord.

Domnul von Ribbentrop mi-a spus: Ştiu că se petrec lucruri nepotrivite.

Germanii din Ungaria sunt supuşi unui regim greu şi mi se cere şi mie să intervin.

Trebuie însă să aveţi răbdare.

Din acest moment acţiunea din Rusia trebuie să ne preocupe, ea intrând pe primul plan”.

Am folosit acest prilej, pentru ca să-i vorbesc Domnului von Ribbentrop foarte deschis şi să-i prezint problema Transilvaniei de-a dreptul.

L-am întrebat dacă a primit scrisoarea pe care i-am adresat-o Domnului von Killinger în această direcţie, şi care desigur nu era numai pentru Dl. von Killinger.

Mi-a spus că da, şi că cunoaşte punctul de vedere şi al Domnului Mareşal Antonescu şi acela pe care l-am expus eu în diferite ocazii.

I-am spus Domnului von Ribbentrop formal: consider ca o datorie elementară, D-le Ministru, acum când mă primiţi la Berlin în vizită oficială şi când discut cu Dvs. problemele neamului românesc, să vă afirm simplu şi lămurit că actul de la Viena din 1940 este un act mort născut.

Că declaraţia de caducitate pe care am făcut-o n-a fost decât o consecinţă a unei realităţi politice; că acest act nu va putea să rămână niciodată în picioare pentru că poporul român îl va călca în picioare, dacă nu se va putea altfel.

Domnul von Ribbentrop cu un aer de neînţelegere m-a întrebat: „Vorbiţi de actul de la Viena?” Şi a schiţat un gest de nelămurire.

Atunci i-am spus: „Da, D-le Ministru, vorbesc de singurul act care chinuieşte poporul român, de actul Dvs. de arbitraj de la Viena, din 1940”.

Mi-a schiţat un gest de dificultate.

La aceasta i-am răspuns aşa: Domnule Ministru, dacă vreţi să aveţi prieteni leali, trebuie să-i înţelegeţi şi, atunci când vi se vorbeşte deschis să luaţi omagiul sincerităţii ca o probă a lealei alianţe.

Actul de la Viena din 1940, actul despre care lumea spune că este actul Dvs. eu nu-l consider al Dvs. şi nu-l consider ca un tratat de pace între două popoare, ci ca un act de război care aparţine mai curând statului major (în

momentul când am spus: nu vă aparţine Dvs., Dl. von Ribbentrop m-a întrerupt spunând: Desigur că şi Italia are contribuţia sa).

Acest act a fost făcut în 1940, în momentul când Germania era preocupată de trei mari obiective militare: Garantarea stăpânirii petrolului, baza acţiunii sale militare; nevoia de a stăvili pe Carpaţi o eventuală invazie rusă, deci asigurarea unei poziţii strategice. În sfârşit, pregătirea campaniei spre Balcani, deci organizarea unor posibilităţi politice şi militare care să înlesnească această acţiune.

În 1940, din nefericire, Guvernul român nu a oferit destule garanţii că va fi alături de Germania în acţiunea sa de furnizare a petrolului şi de rezistenţă împotriva Rusiei, cu atât mai puţin deci nu oferea nicio posibilitate de iluzie asupra trecerii trupelor germane spre Balcani, unde Germania trebuia cu orice preţ să rezolve problema garantării Strâmtorilor şi a liniştii în Sudul Europei, pentru a evita un al doilea front ca în războiul trecut.

Aceasta este, Domnule von Ribbentrop, explicaţia actului de la Viena, după mine.

De aceea, eu nu-l consider opera Dvs., nu-l consider un tratat de pace, ci un act de război al statelor majore.

Noi spunem în drept şi în diplomaţie: cessante causa, cessant efectus.

Din moment ce aceste trei cauze au dispărut, cauza însăşi de viaţă a Tratatului a murit: rebus sic stantibus este o veche doctrină germană şi o veche practică istorică.

Astăzi, situaţia este pe de-a întregul schimbată şi nu numai declaraţiunea noastră de caducitate a actului de la Viena, făcută la 15 septembrie, dar însuşi împrejurările organice ale acestui act fac ca el astăzi să fie (arbitrajul de la Viena) mort născut, ci nu un act politic care să constituie o bază de linişte între două popoare, cu atât mai puţin o graniţă normală pentru acestea.

Însăşi conflictele permanente dintre Ungaria şi România dovedesc incapacitatea funcţională a acestui tratat.

De aceea, Domnule Ministru, indiferent de măsurile pe care vă rog să le luaţi, pentru că răbdarea noastră a ajuns la limitele ei, vă rog să priviţi problema de fond şi să ţineţi seama de realităţile autentice, fiindcă actul de la Viena nu mai poate să constituie o bază a raporturilor româno-ungare, nici chiar în discuţiile româno-germane.

Ungaria nu face decât greşeli, provocări şi ofense.

Acţiunea ei de presă, din ultima vreme, este o adevărată jignire a României, pe care n-o vom putea suporta la infinit.

Incidentele de frontieră şi fortificaţiunile de la graniţa noastră ne impun datoria de a veghea la apărarea intereselor româneşti şi de a vă pune deschis problema raporturilor româno-ungare.

Pe de altă parte consider ca o datorie s-o fac fiindcă un articol apărut chiar ieri la Budapesta vorbeşte de necesitatea pentru Ungaria de a-şi conserva armata şi pentru a nu se repeta un 1918, aceasta chiar în momentul când Dl. Bardossy, la Berlin, dă adeziunea sa la Pactul Anticomintern, ceea ce probează că Ungaria scontează înfrângerea Germaniei şi ameninţarea că de data aceasta cu armata sa îşi va realiza drepturile, ceea ce ne impune datoria nouă românilor, de a ne păstra o armată puternică, pentru a răspunde la orice fel de agresiuni ungare şi a ne realiza drepturile.

Dl. Ministru von Ribbentrop, după ce a schiţat la începutul discuţiei un gest de dificultate, atunci când mai ales i-am prezentat actul de la Viena ca nefiind opera sa a avut un surâs plin de înţelegere, pentru ca apoi să-mi vorbească foarte deschis, mai ales atunci când eu i-am prezentat câteva documente probatorii şi acte oficiale, dovedind violenţele ungureşti, ca şi un album străpuns de

baionetă ungară, deşi aparţine corespondenţei diplomatice, probă a permanentelor vexaţiuni ungureşti, Domnia Sa mi-a spus: „Evident, raporturile româno-ungare nu sunt normale şi nu vor putea fi normale pe bazele lor de azi.

Actul de la Viena a creat o stare tulbure, recunosc, între cele două ţări şi va trebui să găsim o altă formulă, dacă ar fi posibil, o formulă de sinteză, pentru a ieşi din această situaţie.

Voi examina, cu cea mai mare atenţie, memorandum-ul Dvs. pentru a cere Ungariei să înceteze orice acte de provocare, însă problema de fond nu se poate pune azi.

În momentul când suntem angajaţi într-un grav război în Rusia, unde interesele româneşti şi cele germane se găsesc alături, Germania nu poate oferi spectacolul unui conflict între aliaţii săi, în spatele frontului rus, pentru că acesta ar fi speculat de campania engleză şi constitui desigur un grav element de demoralizare pentru războiul nostru comun.

Pe de altă parte, problema rusă ne impune tuturor să ierarhizăm problemele şi să ţinem seama întâi de marile primejdii şi apoi de cele secundare.

România nu are de ce să se teamă în fond, din partea Ungariei, fiindcă garanţia germană nu este ca garanţia engleză şi dacă Ungaria va face cel mai mic act concret împotriva graniţelor actuale, ea ar plăti-o, fiindcă Germania ar şti să respecte garanţia dată în această privinţă.

(Mareşalul Göring în ajun îmi spusese exact acelaşi lucru în termeni şi mai categorici, zicând: dacă vreţi ca să vă realizaţi drepturile cu rapiditate, trebuie să vă rugaţi ca Ungaria să facă greşeală neiertată de a ataca frontiera actuală în timp ce Dvs. vă faceţi datoria să luptaţi în Rusia, fiindcă atunci va primi ceea ce i se cuvine).

Domnul von Ribbentrop m-a rugat cu insistenţă să

înţelegem situaţia Germaniei care are de dus o luptă grea împotriva Rusiei şi să căutăm a impune o linişte cât mai serioasă, câtăva vreme, cel puţin, pentru a înlesni această acţiune importantă la Răsărit şi pentru a nu da în afară un spectacol de slăbiciune.

Domnia Sa mi-a făgăduit că în orice caz va interveni la Budapesta pentru a opri orice fel de exagerаţiuni şi a se apăra interesele populaţiei româneşti, rugându-mă ca şi Guvernul nostru să nu facă mai departe o propagandă atât de violentă împotriva Ungariei, fiindcă acest lucru este speculat de englezi şi poate să creeze o permanentă stare de nestabilitate în această regiune.

Domnul von Ribbentrop m-a asigurat că înţelege situaţia pe care o are Guvernul român faţă de 1 400.000 de români, spunându-mi încă o dată: şi germanii din Ungaria suferă, şi eu am dificultăţi.

Partidul naţional-socialist îmi cere să iau atitudine faţă de vexaţiunile elementului german din Ungaria.

Dar trebuie să avem răbdare cu toţii.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 41, f. 108 – 115). Doc. 52

30 noiembrie 1941, Bucureşti – Mesaj al Legaţiei SUA către MAS din Bucureşti prin care se prezintă nota ultimativă a Guvernului britanic cu termen de expirare la 5 decembrie 1941

Traducere

Legaţiunea Statelor Unite ale Americii

Nr. 819

30 noiembrie 1941

Ministrul Statelor Unite prezintă complimentele sale Excelenţei Sale Ministrului Afacerilor Străine al Guvernului Regal Român şi, la cererea Majestăţii Sale Britanice, are onoarea a transmite Guvernului Român comunicarea de mai jos din partea Guvernului Britanic:

„Guvernul Român duce, de multe luni, operaţii militare agresive pe teritoriul Uniunii Republicilor

Socialiste Sovietice, aliata Marii Britanii, în cea mai strânsă colaborare cu Germania, luând astfel parte la războiul general european şi ducând astfel o contribuţie însemnată la sforţarea militară germană. În aceste împrejurări, Guvernul Majestăţii Sale Britanice se vede nevoit să înştiinţeze Guvernul Român că, dacă până la 5 decembrie Guvernul Român nu va fi oprit operaţiunile militare şi încetat orice participare activă la ostilităţi, Guvernul Majestăţii Sale nu va avea nicio altă alegere decât de a declara existenţa unei stări de război între cele două ţări".

30 noiembrie 1941 p.c. Al. Ghika

Excelenţei Sale

Ministrului Afacerilor Străine

Bucureşti pentru conformitatea copiei, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 1).

Doc. 53

6 decembrie 1941, Bucureşti – Legaţia SUA transmite MAS din Bucureşti comunicarea Guvernului britanic privind intervenţia stării de război între Marea Britanie şi România, la 7 decembrie 1941

[COPIE]

Nr. 838

Bucureşti, 6 decembrie 1941 Declaraţie de război

Ministrul Statelor Unite prezintă complimentele sale Excelenţei Sale Ministrului Afacerilor Străine al Guvernului Regal Român şi, la cererea Guvernului Majestăţii Sale Britanice, are onoarea de a transmite Guvernului Român comunicarea alăturată a Guvernului Britanic:

„La 29 noiembrie Guvernul Majestăţii Sale în Regatul Unit a transmis Guvernului Român prin Ministrul Statelor Unite la Bucureşti un mesaj după care dacă, până la 5 decembrie, Guvernul Român nu încetează operaţiunile

militare şi nu se vor retrage efectiv din orice participare activă la ostilităţile împotriva Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, Guvernul Majestăţii Sale nu ar avea altă alegere decât să declare existenţa unei stări de război între cele două ţări. Fiind dat că Guvernul român nu a dat niciun răspuns acestei comunicări şi că după informaţiunile de care dispune Guvernul Majestăţii Sale nu există nicio indicaţiune că Guvernul român are intenţiunea să accepte condiţiunile mai sus menţionate, starea de război va exista între cele două ţări cu începere de la 12, 01 ora meridianului Greenwich, 7 decembrie".

Excelenţei Sale

Ministrului Afacerilor Străine

Bucureşti pentru conformitatea copiei, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 4).

Doc. 54

6 decembrie 1941, Bucureşti – Răspunsul Guvernului român la nota Guvernului britanic privind intervenţia stării de război între Marea Britanie şi România

[Copie]

6 decembrie 1941

Nr. 88 033

Le Ministère Royal des Affaires Étrangères à l'honneur de prier la Legation des États Unis d'Amérique de vouloir bien porter à la connaissance de Gouvernement de Sa Majesté Britannique ce qui suit:

Le Gouvernement Royal Roumain a pris connaissance de la communication que le Gouvernement de Sa Majesté Britannique lui a fait parvenir par l'entremise de la Legation des États Unis a Bucarest.

Vu la situation créee par cette Note, le Gouvernement Royal Roumain se voit obligé de faire les constatations suivantes:

Au moins de juin 1940, la Roumanie a été victime

d’une grave agression de la part de l’U.R.S.S. Au mépris des principes du droit des gens, des droits historiques et de la libre détermination, et en violation des obligations formellement assumée (par des instruments tels que le Protocole du 2 février 1929 et la déclaration du 3 juillet 1933) le Gouvernement de l’U.R.S.S. a occupé la Bessarabie, la Bucovine du Nord ainsi que la région moldave de Hertza.

Ce qui est bien plus grave – et le Gouvernement roumain tient à le déclarer formellement – l’U.R.S.S. est principalement responsable de certains changements teritoriaux intervenus aussi sur d’autres frontières roumaines que la Roumanie a dû subir à la suite de l’agression de U.R.S.S.

Tous les engagements de neutralité, de non-agression ainsi que les instruments par lesquels l’U.R.S.S. reconnaissait, entre 1929 et 1940 les droits de la Roumanie, apparaissent ainsi comme de simples moyens de dissimulation de certains buts d’expansion et d’uşurpation contre la Roumania. L’U.R.S.S. a ainsi en effet la prémière occasion qui lui était offerte par des circonstances internationales complèxes pour déchainer non seulement son action d’invasion, mais pour causer à la Roumanie une grave situation dans laquelle celle-ci n’avait plus que le choix entre son effondrement total, entrainant l’anarchie du sud-est de l’Europe tout entier par l’invasion russe, et l’acceptation passagère d’un Etat d’uşurpation.

Les premiers objestifs de l’agression soviétique ayant été atteints, le Gouvernement de Moscou n-a toutefois pas cessé ses provocations. La preuve était donc faite qu’il entendait poursuivre sa politique d’expansion et d’envahissement.

De toute la série d’actes hostiles à la Roumanie la Gouvernement Royal Roumain se borne à rappeler:

1. L’occupation brutale de quatre îl es du Danube en

automne 1940;

2. Les incidents de frontière quotidiens et les tentatives continuelles de modifier par la force la ligne frontière;

3. La tendance manifeste de contrôler tout le traffic du Danube maritime;

4. Les essais des bateaux soviétiques de pénétrer par la force dans les caux roumaines du Danube, en janvier 1941;

5. Des incurssions incessantes de l'aviation russe qui aux mois d'avril-juin survollaient de deux à sept fois par jour le territoire roumain malgré les protestations de la Roumanie et qui prouvaient de cette manière la préparation d'une action militaire;

6. La concentration massive de forces militaires à la frontière nord et nord-est de la Roumanie à caractère de dispositif ainsi que les incidents permanents crées par des unités d'éclaireus. L'ensemble des forces soviétiques concentrées sur les frontières roumaines se montait à trente divisions d'infanterie, 8 divisions de calaverie, 14 brigades motorisées;

7. Les essais du Commisaire Molotov de miner la sécurité de la Roumanie; l'aveu non dissimulé des tendances russes d'expansion dans des conversations avec des hommes d'Etat étrangers.

8. Cepedant en Bessarabie et Bucovine du Nord continuait l'oeuvre de destruction organisée: des dizaines de milliers d'hommes étaient jetés envoyés en Sibérie. C'est ainsi que, la population de certains centres tels que Chişinău a été considérablement réduite.

Vu cette situation, de plus graves, et devant le danger evident des nombreuses divisions soviétiques concentrées sur ses frontières, la Roumanie a commencé le 22 juin 1941 une action militaire pour défendre son existance naţionale et réintégrer ses droits uşurpés contre

l'agression commencés en 1940 et qui mençait de continuer.

Le Gouvernement Royal Roumain reste fermement convaincu que cette action militaire était le seul moyen qui pouvait sauver le pays de la menace evidente soviétique. D'objectives et catégoriques constatations ultérieurs attestent du reste l'imminence d'une nouvelle agression soviétique.

c'est dans ce but et aussi pour défendre l'ordre de la civilisation du sud-est que la Roumanie s'est joint, dans cette guerre, à la grande Puissance, qui s'est engagée dans cette lutte historique de défense de la civilisation européenne et de barrage de l'invasion qui se préparait contre la Roumanie et la Finlande d'abord, contre l'Europe toute entière ensuite.

Engagée dans cette lutte, la Roumanie respecte les lois d'honneur de la guerre.

Le 22 juin 1941 la Grande Bretagne n était point l'alliée de l'U.R.S.S. Pourtant, le 30 novembre, le Gouvernement britannique considere que la Roumanie entreprend des actes d'agression contre la Russie, l'alliée de la Grande Bretagne.

La Roumanie-n en entrepris et n entreprend pas des actes d'agression.

L'action militaire de la Roumanie a été un moyen de légitime défense contre l'agression russe commencée en 1940 et qui devait être suivie par d'autres étapes. Les opérations militaires pour le nettoyage de la frontière, pour la réduction du centre militaire soviétique d'Odessa qui – 45 km. des embouchures du Dniestre – constituait une ménace permanente et l'action contre la Crimée ou des bases avaient été établies dont l'aviation soviétique se servait contre le territoire et le petrole roumain n étaient que des nécessités militaires naturelles de cette guerre née des agressions soviétiques. La Roumanie était obligée

d'efectuer ces opérations dans l'intérêt de să conservation et afin de s'assurer une zone, de sécurité.

Le Gouvernement Royal Roumain estime de son devoir de rappeler au Gouvernement de să majesté Britanique:

1. Par le Traâté signé à Raris le 28 octobre 1920, la Grande Bretagne a déclaré que... Les frontières fixées dans le présent Traâté ainsi que la souveraineté de la Roumanie sur les territoires qui y sont compris, ne sauraient être mises en question;

2. Plusieurs instruments internationaux conclus entre 1920 – 1939 comportaient l'obligation du respect solidaire des frontières;

3. Conformément à la déclaration de garanţie du 13 avril 1939, „au caz d'une agression... qui ménaçerait l'indépendance. de la Roumanie", le Gouvernement de Sa Majesté assumait l'engagement d'acorder au Gouvernement Roumain toute assistance en son pouvoir.

Malgré cela, lorsque le 26 juin 1940, l'U.R.S.S. a rendu publique son intention d'agression cu'elle a perpétrée les jours suivantes, le Gouvernement de Sa Majesté Britannique n-a entrepris aucun acte de défense et d'accomplissement de la garanţie donnée à la Roumanie.

Le Gouvernement Royal Roumain signale une fois de plus au Gouvernement de Sa Majesté Britannique les souffrances attroces, les dangers mortels cu'à partir du XVIII-ème siècle la Roumanie a dû subir à la suite des uşurpations et occupations de la part de ses voisins de l'est. Ces souffrances sont entrées dans l'histoire. La Grande Bretagne a d'ailleurs lutté elle-même contre cette tendance russe d'expansion dans les Balkans et l'Europe centrale. Le Gouvernement Royal Roumain relève encore la sage politique anti-communiste que la Roumanie a poursuivie durant les 20 dernières années, en contribuant dès 1919 à la défense du sud-est de l'Europe du danger

des troubles sociaux et de l'invasion politique qui a trouvé une large compréhension de la part de la Grande Bretagne. On retrouve des témoignages de cette compréhension dans de nombreuses déclarations des hommes d'Etat anglais entre 1919 et 1939 signalant le danger des menées communistes contre la sécurité sociale et politique de l'Europe.

Le Gouvernement Royal Roumain est fermement convaincu que ce que la Roumanie a entrepris jusqu'à présent représente le seul moyen de conversation de l'existence naţionale du peuple roumain, de défense du sud-est, en même temps cu'une contribution de la sauvegarde des grandes institutions de la civilisation de l'Europe.

La Roumanie a été victime d'une agression entraânant de graves conséquences en 1940, et vivait sous la menace des étapes ultérieures de cette agression; elle ne pouvait faire en 1941 que ce cu'elle a fait. Et cela ne constituie cu'une acte de légitime défense et un sacrifice pour la civilisation.

Bucarest, le 6 décembre 1941.

Pentru conformitatea copiei, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 23 – 25). Doc. 55

12 decembrie 1941, Bucureşti – Mihai Antonescu primeşte pe miniştrii Germaniei şi Italiei care-i solicită ca, în litera şi în spiritul Pactului Tripartit, România să declare neîntârziat război S.U.A.

[COPIE]

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

NOTĂ

asupra convorbirii avute în ziua de 12 decembrie [1941] de Dl. M. Antonescu, vicepreşedintele Consiliului, cu Domnii von Killinger şi Bova Scoppa, la Preşedinţia Consiliului de Miniştri

Anunţată cu 12 ore înainte de Dl. von Mirbach, care

s-a rugat să primesc în audienţă comună pe Dl. Ministru al Germaniei şi pe Dl. Ministru al Italiei, vizita celor doi Miniştri străini a avut un caracter cu totul special.

Dl. von Killinger mi-a transmis în numele Guvernului Reichului, citindu-mi cuvânt cu cuvânt textul unei note transmisă de Dl. von Ribbentrop, cererea de a declara război Statelor Unite ale Americii în conformitate cu dispoziţiunile art. 3 din Pactul Tripartit şi ţinând seama de legăturile de război dintre cele două ţări.

Dl. Bova Scoppa, în numele Guvernului italian s-a asociat la cererea Guvernului Reich-ului, invitând România ca, în conformitate cu art. 3 din Pactul Tripartit, să declare război Statelor

Unite.

Am răspuns Miniştrilor că Guvernul Român va da răspunsul său în cursul aceleiaşi zile.

În cursul aceleiaşi zile am notificat Legaţiei Statelor Unite textul constatării stării de război la care am ajuns în conformitate cu art. 3 din Pactul Tripartit prin intervenirea războiul între Statele Unite ale Americii, Germania, Italia şi Japonia.

Pentru conformitatea copiei, Ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 9, f. 49). Doc. 56

12 decembrie 1941, Bucureşti – Guvernul Antonescu notifică Legaţiei americane din Bucureşti intervenţia stării de război intra România şi SUA

[COPIE] Nr. 88 497

12 décembre 1941

Le Gouvernement Royal Roumain à l'honneur de communiquer au Gouvernement des États Unis d'Amérique cu'en conformité avec les dispositions du Pacte Tripartite et en respect des obligations solidaires prévues par ce Pacte, comme suite à l'état de guerre intervenu entre les États Unis d'Amérique d'une part, et le Reich allemand, l'Italie et le Japon d'autre part, la Roumanie elle

même se trouve en état de guerre avec les États Unis d'Amérique.

Bucarest, le 12 décembre 1941

pentru conformitatea copiei, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 6).

Doc. 57

13 decembrie 1941, Bucureşti – Întrevederea acordată de M. Antonescu însărcinatului cu afaceri al SUA, la încetarea misiunii sale, după declaraţia de război a României

[Copie]

Document Ică

13 decembrie 1941

Dl. M. Antonescu, vicepreşedintele Consiliului Dl. Benton, însărcinatul de Afaceri al Statelor Unite Preşedinţia Consiliului de Miniştri

Dl. Benton a venit în vizita sa de plecare.

I-am mulţumit Domnului Benton că în ajun ne-a informat asupra tendinţelor fostului Rege Carol II de a se întoarce în Anglia, obţinând viza americană, pentru a desfăşura acolo o acţiune politică.

I-am explicat Domnului Benton situaţia României în termenii următori: România luptă prin toate mijloacele pentru unitatea sa politică.

Istoria şi politica externă a României o scrie pământul românesc, teritoriul şi dreptul nostru de unitate teritorială.

Ameninţată de ruşi, cotropită teritorial în 1940 de ruşi, care-şi pregăteau continuarea etapelor de expansiune, România nu putea să ducă decât o politică de conservare a fiinţei sale naţionale şi a teritoriului său, rezemându-se pe singura putere europeană care putea s-o ajute în rezistenţa sa.

România nu uită că în cele 14 puncte ale Preşedintelui Willson s-a recunoscut dreptul de unitate

teritorială al poporului român.

Pentru această unitate teritorială luptăm şi azi prin mijloacele pe care Europa ni le pune la îndemână.

Odată angajat în luptă, alături de Germania, prin care am izbutit să ne recâştigăm teritoriile cotropite fără provocare în 1940 de ruşi, România trebuie să respecte legile de onoare ale războiului.

Dacă oamenii politici şi războiul este trecător, Naţiunea şi instituţiile ei fundamentale sunt veşnice.

Monarhia aparţine acestei instituţii veşnice şi rog pe Dl. Benton să informeze Guvernul American asupra răului pe care l-a făcut Ţării Româneşti fostul Rege Carol II pentru a se înţelege chiar şi în timpul unui război că Regele Carol II nu mai poate în niciun caz să mai reprezinte drepturile onoarei şi destinului Neamului Românesc.

Datorită purtării sale imorale şi lipsită de răspundere, România a pierdut teritorii în 1940 şi şi-a slăbit puterile în aşa fel că în 1941 politica sa de reconstituire teritorială este o consecinţă logică de salvare nu numai pe plan internaţional dar şi pentru reconstituirea situaţiei interne creată de fostul Rege.

L-am rugat pe Dl. Benton să comunice Ministrului Statelor Unite şi Doamnei soţiei sale, că poate să rămână în România, întrucât starea sa este foarte gravă şi să-l roage să creadă în prietenia Mareşalului Antonescu şi a mea personal ca şi în onoarea Guvernului Român, care va şti să-l respecte în timpul bolii sale.

Dl. Benton mi-a mărturisit mişcat regretul că părăseşte România, spunându-mi că înţelege situaţia noastră şi că pleacă de aici cu părere de rău. O despărţire tristă.

pentru conformitatea copiei, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 76, f. 7).

Doc. 58

10 februarie 1942 – Întrevedere Mareşalul Antonescu – von Doernberg

Conversaţia Domnului Mareşal Antonescu cu Ministrul Protocolului von Dörnberg

10 februarie 1942

Lungă discuţie după primirea de la frontieră.

A discutat franc chestiunea Colanului Ordinului Carol I, cerut de Dl. von Ribbentrop, prin diferite organe oficiale germane aflate la noi sau ale noastre pe lângă guvernul german.

Am arătat Domnului von Doernberg greutatea enormă pentru mine ca să explic opiniei publice româneşti această decorare a Ministrului de Externe German, autorul mutilării frontierei Ardealului şi mai ales după ce şi-a agravat această situaţie prin declaraţiile – care după mine constituie o violare politică de la Budapesta, declaraţii în care a repetat ceea ce a spus şi la München: „Trebuia făcută justiţie Ungariei”. Aşa-zisa justiţie pentru Ungaria este o injustiţie pentru poporul român şi ea a creat o tulburare în această parte a Europei, care nu se va calma decât prin restabilirea situaţiei răsturnate de acel nefericit arbitraj.

Domnul von Ribbentrop a adăugat că puterile Axei luptă pentru înlăturarea erorilor tratatului de Versailles.

Verbal şi în scris, am arătat că România nu a intrat în Axă pentru răsturnarea ordinii de la Versailles, ci pentru a lupta contra slavilor care reprezintă un pericol pentru România, Germania şi întreaga Europă; am intrat pentru a duce lupta pentru formarea unei Europe drepte şi noi, în cadrul căreia, dat fiind sacrificiile noastre, se va face şi României dreptate, dar nu pentru a distruge propriile noastre graniţe.

În acelaşi timp, simbolica participare a ungurilor la războiul contra bolşevismului, declaraţiile Şefului Statului Major Ungar că are nevoie de 1.500.000 de soldaţi la

sfârşitul războiului spre a se evita cele petrecute în 1919, discursul lui Bardossy, atitudinea şi declaraţiile presei ungare, oamenilor politici unguri, că Ungaria va duce în viitor lupta contra bolşevismului numai „în limita posibilităţilor”, am considerat că redusa participare ungară în prima parte a luptei contra bolşevismului, are o valoare simbolică, nu îndreptăţea poziţia luată de Dl. von Ribbentrop faţă de România, care a luat parte la acest război cu peste 90% din forţele militare şi a avut pierderi considerabile în oameni şi şi-a consumat şi uzat o mare parte din materialul ei de război.

Faţă de aceasta, ce impresie penibilă ar produce la noi dacă s-ar şti că această distincţie – ce nu s-a dat unui străin de 20 de ani – am dat-o aceluia ce, ca protector al ungurilor şi bulgarilor, a ajutat acestora ca fără niciun sacrificiu să-şi îndeplinească aspiraţiile, depăşind limita lor mai mult decât gândiseră; poporul român s-ar întreba dacă nu trădez interesele ţării, decorând pe cei ce au lovit interesele poporului român când noi luptam iar ungurii stăteau mult departe, în spatele frontului, la adăpost de orice risc şi pierderi.

Am arătat Domnului von Doernberg că nu aş putea să dau această decoraţie decât în cazul că Dl. von Ribbentrop s-ar folosi de prima ocazie să facă şi pentru România declaraţii publice care să dea poporului român, încrederea în lupta ce o duce pentru dreptate şi drepturile lui în Europa de mâine şi pentru ocazia aceasta nu pot da decât dacă se acceptă în principiu nepublicarea acestei decorări, decât după ce va face acele declaraţii.

Domnul von Doernberg mi-a cerut timp de reflectat.

A doua zi, înainte de coborârea din tren, m-a rugat să dau decoraţia deoarece Dl. von Ribbentrop ţine la ea; să nu-i vorbesc de cele spuse lui, dar el se însărcinează să nu se publice această decorare decât în condiţiile fixate de mine. În aceste condiţii am dat decoraţia fără însă a-i da şi

brevetul respectiv.

Text dictat subsemnatului de Domnul Mareşal la 12. II.1944. ss. Col. Davidescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 95/I, f. 203 – 205).

Doc. 59

15 iunie 1942, Berlin – Articol din „Deutsche Allgemeine Zeitung”.

MAREŞALUL ANTONESCU, SOLDAT ŞI OM DE STAT, de Maior Otto Mossdorf

Noua ordine ce se clădeşte de către Germania şi Italia în marele spaţiu european şi de către Japonia în spaţiul marii Asii orientale, se caracterizează prin principiul unui singur conducător, preconizând conducerea de către personalităţi cu puteri depline, nu numai a spaţiilor mari, ci şi a teritoriilor ce le compun pe acestea. Din categoria acestor personalităţi, face parte şi Mareşalul Antonescu al României, care îşi serbează la 15 iunie împlinirea vârstei de 60 de ani. În personalitatea lui sunt întrunite toate calităţile proeminente ale soldatului şi politicianului, fapt de care el a dat dovadă în tinereţea sa ca locotenent, cu ocazia răscoalelor sângeroase ale ţăranilor din Moldova, când prin calmul său însoţit de o conduită ostăşească, a putut linişti pe ţărani reinstaurând ordinea, fără a face uz de arme, cu toate că şeful său, generalul Averescu, ordonase a se proceda fără nicio consideraţie faţă de răsculaţi. Acest tact diplomatic oferit de Antonescu, a atras asupra sa atenţia şefilor, dându-le ocazia să-l mute în Statul Major General. Imediat după aceea, războiul mondial i-a dat ocazia să dea dovadă din nou de calităţile sale ca ofiţer de Stat Major, calităţi pe care le-a pus în valoare mai târziu şi în domeniul diplomatic, ca ataşat militar la Londra.

În 1930 a fost numit comandat de Divizie, iar în 1933 a trecut la şefia Marelui Stat Major.

Era de la sine înţeles, ca Antonescu să se vadă

duşmănit din mai multe părţi pe timpul regimului de sub Carol II, deoarece din cauza marii încrederi de care se bucura din partea armatei şi a cercurilor naţionaliste din ţară, el era considerat drept „un om ce incomoda pe alţii”. Duşmanii au reuşit să impună mutarea lui la Iaşi, unde a luat comanda unui Corp de Armată.

Starea de spirit din România îi deveni favorabilă încă odată pentru scurt timp şi anume în decembrie 1937, când poetul şi politicianul naţional, Goga, un prieten al lui Antonescu, a preluat conducerea guvernului. Acesta a făcut din Antonescu Ministru de Război. După o guvernare de 7 săptămâni, aceleaşi forţe care mutaseră pe Antonescu din Bucureşti, au răsturnat guvernul lui Goga. Antonescu n-a fost atins imediat prin acest eveniment, ci din contră a preluat în guvernul următor condus de Patriarhul Miron Cristea, pe lângă Ministerul Armatei, şi pe acela al Aviaţiei şi Marinei. Situaţia a evoluat într-un mod atât de nenorocit, încât el s-a retras de bunăvoie după câteva săptămâni, pentru a prelua din nou comanda unui Corp de Armată.

Puţin după împuşcarea lui Codreanu, lui Antonescu i s-a luat comanda, iar la 9 iulie 1940 a fost închis în Mănăstirea Bistriţa. I se reproşa, că el, românul radical-naţionalist, ar fi stingherit opera de însănătoşire internă a guvernului. Urmă apoi, mai repede cum s-ar fi crezut, completa întorsătură a lucrurilor în ţară. Regimul carlist copt pentru prăbuşire, a fost forţat să cedeze în faţa sentinţei neîndurătoare a poporului român. Regele a demisionat la 6 septembrie în favoarea fiului său, părăsind apoi ţara.

În situaţia dată, nimeni în afară de Ion Antonescu nu mai putea fi socotit vrednic să repună şi să reconstruiască statul pe baze sănătoase. El întruchipa după convingerea tuturor naţionaliştilor români, cele mai bune şi nealterate calităţi ale românismului. Luând titlul de „Conducător”, el

jură credinţă noului Rege Mihai, după care devine figura făuritoare a noii Românii, figură în care întreaga naţiune vede pe salvatorul României din cea mai grea criză a istoriei sale. În prima sa proclamaţie-program adresată naţiunii, el a făgăduit largi reforme în întreaga viaţă de stat şi socială, pretinzând de la cetăţeni fapte pentru atingerea marelui scop propus. Prin telegrame trimise imediat Führerului şi Ducelui, şi-a făcut cunoscut şi scopurile sale în politica externă, devenind după aceasta, în calitate de conducător al poporului român, un credincios colaborator la opera de zidire a noii Europe.

Este miraculos timpul scurt în care Antonescu a ridicat România, ferind-o de noi zguduiri. Prietenia faţă de forţele Axei a devenit din ce în ce mai strânsă, deoarece – după cum el însuşi a declarat odată –, interesele economice şi politice ale României se identifică cu ale Germaniei şi Italiei. După părerea lui, siguranţa României nu poate fi garantată decât printr-un ataşament faţă de acestea, renunţând în acelaşi timp la afinităţile păstrate până acum faţă de Franţa şi Anglia. Ca urmare a cestor vederi, România s-a alăturat pactelor „Tripartit” şi „Anticomintern”, iar la 22 iunie 1941, după ce s-a convins de opera nefastă săvârşită de bolşevici în provinciile ei, România a început lupta contra bolşevismului alături de armata germană. Armata română a fost pregătită pentru aceasta, de către misiunea militară germană, acceptată de Guvernul român în mod benevol; astfel că în scurt timp a putut repurta victorii frumoase în colaborare cu aripa de sud a frontului german. România stă alături de Germania, cu hotărârea fermă a conducătorului său de a continua lupta până la completa nimicire a inamicului bolşevic, pentru că numai după aceasta poate fi asigurat viitorul statului şi poporului român.

Tânărul Rege Mihai a conferit lui Antonescu rangul de Mareşal şi ordinul „Mihai Viteazul” el. I şi el. II-a, cea

mai mare decoraţiune română. Antonescu a realizat importante succese şi în ce priveşte reconstrucţia provinciilor recucerite, Basarabia şi Bucovina, precum şi în noul guvernământ, Transnistria, dintre Nistru şi Bug. Mareşalul Antonescu a fost în mai multe rânduri oaspele Führerului la Cartierul General al acestuia, cu care ocazii, Hitler i-a acordat o deosebită atenţie, iar pentru eroismul armatei române şi pentru realizările lui ca şef militar, i-a conferit la 6 august 1941 Crucea de Cavaler a Crucii de Fier, fiind primul ofiţer străin, căruia i s-a acordat această distincţie germană. În februarie 1942, Mareşalul a vizitat din nou Cartierul Führerului, pentru convorbiri politico-militare. Cu această ocazie i s-a conferit Marea Cruce a Ordinului „Vulturul German" în aur.

Ziua aniversării de 60 ani a Mareşalului Antonescu, va fi sărbătorită de către poporul român cu mult fast. Prin grai şi scris se vor aduce urări indestructibilei prietenii de arme româno-germane. Saluturile şi urările de bine pentru Mareşalul României amice, vor pleca şi din Germania în acea zi de sărbătoare, deoarece poporul german recunoaşte în el pe soldatul şi politicianul model, care şi-a pus marile sale calităţi nu numai la dispoziţia ţării sale, ci şi în slujba luptei de eliberare a noii Europe contra militarismului bolşevic.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 35, f. 272 – 276). Doc. 60

20 octombrie 1942 – Serviciul Special de Informaţii prezintă un denunţ împotriva Mareşalului Antonescu

CABINETUL MILITAR AL

CONDUCĂTORULUI STATULUI Nr. 10 067, din 21 octombrie 1942

SERVICIUL SPECIAL DE INFORMAŢII

Cu onoare vă trimitem – în original – un denunţ anonim, prin care se fac ameninţări, la adresa Domnului Mareşal Antonescu, Conducătorul Statului. Vă rugăm să binevoiţi a dispune.

D.O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel, ss. Gh. Convan
[Anexă]
20 octombrie 1942 MAREŞALE.

Am avut un singur copil şi acela s-a dus în pustietăţile ruseşti unde i-ai trimis tu ca să lupte pentru ce? Şi până când? Pentru ambiţiile voastre ale câtorva nemernici care nu ştiţi ce-i dragostea de copil? Voi care nu aţi simţit niciodată durerea de a pierde un copil.

Ei bine pentru mine viaţa nu mai are nicio valoare. A o duce mai departe ar fi un chin. Înainte însă de a muri vreau să răzbun durerea a acelor câteva zeci de mii poate şi mai mulţi, de părinţi ce şi-au pierdut tot ce au avut mai drag pe lume – copilul. Sunt creştin şi nu vreau să fiu atât de păcătos de a nu te fi prevenit. Nu vei putea scăpa de mâna mea, voi fi atât de isteţ ca să prind momentul şi acesta cât mai curând de a te trimite şi pe tine acolo unde dorm somnul de veci tot ce am avut mai drag pe lume – copii.

Este imposibil ca de mâna mea să poţi scăpa. Aş fi un păcătos dacă din durerea ce a pus stăpânire pe mine mi-aş zbura creierii înainte de a te fi ucis.

Un tată nenorocit din cauza unuia ce nu a ştiut ce-i durerea părintească.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 23 – 25).

Doc. 61

13 martie 1943, Bucureşti – Mihai Antonescu întruneşte «Biroul Păcii»

BIROUL PĂCII

Extrase din cuvântarea Domnului Profesor Mihai Antonescu, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri şi Ministrul Afacerilor Străine, ţinută în ziua de 13 martie 1943

România nu dispune încă de o lucrare de sinteză

generală, care să prezinte problemele Neamului Românesc şi ale României politice, de o lucrare cu caracter constructiv general, de informaţie sintetică, şi care să poată da uşor o imagine asupra rostului Ţării noastre în organizarea internaţională, în timp ce toate ţările şi-au făcut asemenea monografii, unele cu caracter enciclopedic, altele cu caracter de sinteză, de imagini întovărăşite de texte, care să dea repede o impresie lămuritoare asupra unei ordini naţionale, exprimând în acelaşi timp perspectivele istorice, politice şi economice, într-un cuvânt: rostul naţional al poporului înfăţişat.

Azi nu este prea uşor să introducem, în Europa mai ales, lucrări de propagandă care să înfăţişeze cu caracter contradictoriu drepturile Neamului nostru.

În ţările lângă care ne aflăm în război împotriva Rusiei, există, fără îndoială, dificultatea de a lăsa ca în piaţă, fie şi literară, a lucrărilor, să se înjghebeze un duel – între România şi Ungaria de pildă – asupra drepturilor naţionale.

În teritoriile neutre până în ultima vreme, datorită greutăţilor războiului şi intervenţiilor concentrice pe care le făceau ţările cu interese contradictorii, s-a constatat această situaţie: ţările neutre însăşi ajunseseră la un moment dat la o fază de pasivitate, care excludea posibilitatea de a introduce orice fel de lucrări cu caracter polemic sau înfăţişând contradictoriu drepturile.

De aceea, pentru această perioadă, care începe totuşi acum să capete un caracter mai viu de înfăţişare a unor teze contradictorii, pentru această lume internaţională neutrală, care formează azi un adevărat sistem de legătură între diferite tendinţe manifestate acum în ordinea internaţională în privinţa reconstituirii Europei sau a echilibrului lumii, cred că trebuie să alcătuim aceste lucrări de informaţie generală, apoi să atacăm problemele speciale ale Neamului Românesc şi, în sfârşit, să înfăţişăm

în modul cel mai expresiv drepturile şi aspiraţiile noastre, folosind chiar tonul polemic pe care l-am socoti potrivit.

Înainte de a vă citi programul pe care l-am întocmit şi care urmăreşte să completeze lipsurile din trecut constatate în susţinerea drepturilor noastre şi să organizeze propaganda constructivă viitoare, ţin să vă spun că vă pun la dispoziţie, atât Dvs., cât şi instituţiilor pe care le reprezentaţi, oricâte mijloace financiare veţi cere pentru realizarea programului. Şi aceasta, pentru că noi trebuie să străbatem în popasul câtorva luni, ceea ce n-am împlinit timp de 25 de ani în domeniul propagandei internaţionale.

Aceasta cu atât mai mult cu cât, după experienţa care a fost făcută în Europa şi în lume asupra propagandei ca instrument de călăuzire a ordinii morale a popoarelor şi chiar de aşezare a graniţelor, este sigur că ne vom trezi mâine la conferinţa de pace în faţa unei tehnice esenţial deosebită de tehnica altor conferinţe de pace.

Dacă, în ce priveşte marile linii, marile principii de reorganizare europeană şi de determinare politică a graniţelor, în ceea ce priveşte însă organizarea tehnică, formulele de solidaritate regională, ca şi organizările de amănunt ale teritoriilor, problemele de populaţiuni, problemele de coordonări economice, toate acestea vor fi mult înrâurite de acţiunea de propagandă şi de informaţie de care va fi capabil fiecare guvern în acel moment.

În iunie 1942, luând iniţiativa unei conferinţe, am stabilit un program de lucrări, din care însă foarte puţine au fost întocmite.

De data aceasta, fără nicio trufie, fără nicio vanitate, dar cu răspunderea aspră a Ministrului de Externe, care trebuie să cugete la datoria lui, care este şi a Dvs., trebuie să fixăm termenul pentru aceste lucrări.

Din bunele intenţii pe care le-am mărturisit atunci, nu am cules decât rezultate mărunte. Sunt numai câţiva

dintre cei prezenţi aici care – într-adevăr – au lucrat cu o mare stăruinţă. Şi Ministerul Propagandei a fost fericit să le poată publica şi răspândi lucrările, nu numai în Ţara noastră, dar mai ales în străinătate.

Dacă în timp de pace, când problema graniţelor româneşti se punea ca simplă perspectivă sau ca o vagă ameninţare, era îngăduit ca acest serviciu naţional să fie şi o vocaţiune de foarte mare libertate şi o facultate pentru fiecare, azi nu mai poate fi vorba de asemenea libertăţi.

În timp ce noi ne zbatem, cu contribuţia câtorva cărturari de seamă, să ducem o acţiune de propagandă în străinătate, Ungaria a şi aruncat pe pieţele neutre o seamă de lucrări, în care prezintă problemele ungureşti cu afirmări constructive de drepturi, şi chiar lucrări de polemică, în care suntem denigraţi, prin aparenţa de obiectivitate cu care sunt prezentate problemele româno-ungare, folosindu-se nume de rezonanţă neutrală, franceze, belgiene, olandeze etc…

Astfel, o lucrare recent apărută, Le problème transilvain, care a fost răspândită în întreaga Europă, prezintă problemele transilvane într-o lumină care ne umileşte şi ne revoltă.

Ceea ce este mai grav e că trăim o vreme în care – datorită stărilor politice europene – există o impermeabilitate spirituală între ţările din Europa şi cele din alte continente, o imposibilitate de stabilire a unor constante, ca în celălalt război, când pe teritoriul Statelor neutre se ajunsese nu numai la publicarea unor lucrări de sinteză şi de coordonare a punctelor de vedere, dar chiar la convocarea de conferinţe şi la alcătuirea de asociaţii în vederea păcii.

Azi, această impermeabilitate face ca lucrările care vin din afară din Europa să fie uneori întemeiate pe elemente de informaţie complet amorfe sau inexacte, lipsindu-ne de posibilitatea de a ne informa asupra opiniei

spirituale de unde pornesc, din cauza acestei opacităţi şi lipse de legătură.

De aceea, în lucrările noastre de răspuns, în lucrările noastre cu caracter polemic sau de înfăţişare a unor antagonisme purtând asupra intereselor şi drepturilor Ţării noastre, noi trebuie să urmărim tot ceea ce s-a scris până azi împotriva noastră şi, în acelaşi timp, să ne gândim şi la tot ce ar mai putea să fie scris, prin exagerarea unor tendinţe sau deformarea unor realităţi, pentru ca să evităm să fim surprinşi de fixarea unor puncte de vedere antiromâneşti, fără să fi avut posibilitatea să le combatem.

Vă citez un exemplu: când afirmarea unor realităţi demografice indiscutabile în problemele Transilvaniei a făcut ca Ungaria să se găsească în faţa dificultăţii de a nu putea nega existenţa unui milion şi jumătate de români în Transilvania de Nord – astfel încât nici măcar formula schimbului de populaţii n-ar putea constitui o justificare a ordinii teritoriale prezente – atunci au apărut în presa ungară, şi apoi în presa altor ţări articole cu tematica: Ungurii în Moldova, Ungurii în Valea Prahovei.

De la un articol în care era vorba de ceangăii din Moldova şi în care numărul ungurilor din această provincie era socotit la 80.000, s-a ajuns – într-o recenzie asupra acestui articol – la cifra de 500.000 şi, în câteva zile, la un alt articol în care se vorbea de un milion de unguri, pentru ca, pe aceste date, să se trateze apoi aceste elemente de propagandă internaţională, întemeiate pe prezenţa a numeroase pachete de unguri pe teritoriul românesc.

Se ajunge astfel să se încalce în logica judecătorului obiectiv, dar neinformat, impresia că schimbul de populaţii ar putea duce la situaţiile cele mai drepte pe bazele teritoriale prezente, întrucât – dacă numărul membrilor grupului etnic care ar urma să fie strămutat este aproximativ egal cu numărul membrilor celuilalt grup etnic – atunci fără îndoială că situaţia teritorială poate să

rămână constantă.

Desigur, nu trebuie ca, în lucrările noastre, să dăm acestor îndrăzneli conţinutul unor afirmări de valoare ştiinţifică sau politică, dar nici să le lăsăm fără răspuns, pentru că aşa se face şcoala mistificărilor istorice şi a jocurilor politice: prin lansarea unor afirmaţii care să pătrundă în conştiinţa unor oameni care – neputând să închine tuturor problemelor o egală valoare – riscă uneori să fie victimele unor informaţii superficiale sau tendenţioase.

Trebuie să se facă apoi o lucrare importantă, Graniţele Neamului Românesc, de Vest, de Est, de Nord şi de Sud.

Această problemă a graniţelor Neamului Românesc trebuie să o punem, deşi ne aflăm într-un moment când nu putem pune problema graniţelor politice.

Actul de la Viena nu poate fi numit, din punct de vedere ai dreptului internaţional, arbitraj, ci un act de mediere politică sui generis.

Chiar dacă a fost consimţit printr-un joc de forţe internaţionale, el niciodată nu a fost recunoscut de organele reprezentative ale Neamului Românesc, iar Consiliul de Coroană, care a fost convocat atunci pentru ca să discute anumite ipoteze politice, nu este în niciun caz expresia Neamului Românesc şi deci nu poate să se angajeze.

Nici din punct de vedere naţional, nici din punct de vedere internaţional, nu se poate susţine că, în împrejurările politice în care ne găseam şi ţinând seamă de practicile politicii şi de regulile dreptului internaţional cele mai absolute, actul de la Viena ar constitui un act obligatoriu pentru Neamul Românesc.

Dacă Ungaria, prin însăşi semnătura şefului propagandei de azi, a publicat articole prin care declara că Tratatul de la Trianon este nul, pentru că Ungaria, după

războiul din 1918 nu a fost stăpână pe voinţa ei – deşi pierzând războiul şi date fiind împrejurările internaţionale de atunci, totul concura la considerarea ca valabil a tratatului de la Trianon – ce trebuie să spună Guvernul Român azi, când actul de la Viena a fost discutat de un regim politic care a fost răsturnat, printr-o revoluţie internă, la numai câteva zile după aceea, când acest regim el însuşi se găsea din punct de vedere internaţional sub ameninţarea invaziei ruseşti şi sub presiunea unui ultimatum care i se dăduse fără niciun fel de procedură de discuţii, presiune la care se asociase concomitent acţiunea de revendicări a Bulgariei şi Ungariei împotriva noastră?

Dacă toate acestea pot constitui o situaţie de fapt, ele în niciun caz nu pot constitui o situaţie de drept.

La cea dintâi ocazie am constatat, printr-un act formal, caducitatea actului de la Viena, prin însăşi voinţa de neexecutare a Ungariei, după ce, în cursul anului 1940 şi 1941, în repetate ocaziuni, Domnul Mareşal Antonescu şi eu însumi am declarat, atât faţă de Guvernul German, cât şi faţă de Guvernul Italian, că nu recunoaştem actul de la Viena ca angajând Neamul Românesc.

Nu poate exista azi niciun fel de titlu de drept sau formulă care să impună valabilitatea, opozabilitatea unui act care este „res inter alios acta”, chiar dacă dintr-un punct de vedere s-ar putea vorbi de un act internaţional.

Actul de la Viena este „res inter alios acta”, care în niciun caz nu are consimţirea Neamului Românesc, nici din punct de vedere formal, nici din punct de vedere substanţial.

De aceea, nu putem vorbi de graniţele Neamului nostru pornind de la această bază. Graniţele Neamului Românesc sunt, faţă de oricine şi oricând, graniţele lui istorice, etnice, geografice, permanente, şi numai pe acestea înţelegem să le valorificăm.

Când, într-un document formal, în memorandumul de

la 11 ianuarie 1941, Guvernul Regal Român a declarat Guvernului German că nu recunoaşte actul de la Viena şi că Neamul Românesc trebuie să-şi păstreze forţele, pentru că – dacă nu obţine drepturile lui prin înţelegerea internaţională – va trebui să tragă sabia pentru ca să se realizeze. Când, la 15 septembrie 1941, am făcut declaraţiunea formală de caducitate a actului de la Viena chiar faţă de puterile care considerau acest act – pentru noi „res inter alios acta" – drept un act internaţional încheiat între ele.

Cum am putea azi să ne slăbim poziţia, şi de drept şi politică, considerând graniţele româneşti şi problema Neamului Românesc în raport cu această situaţiune formală, pe care niciodată nu am considerat-o ca definitivă şi angajând poporul român?

O altă problemă care va trebui să fie cercetată este aceea a Românilor din afara Statului Român de azi, a Românilor din Balcani, din Timoc, din Banatul de Vest, de peste Nistru, din Nord.

Domnilor, am avut la un moment dat greaua situaţie de a trebui să fac o intervenţie diplomatică, încă din aprilie 1941, atunci când miniştri noştri de la Budapesta şi Sofia ne-au înştiinţat că urmează să se întrunească, la 23 aprilie 1941, o conferinţă germano-italiană care să decidă asupra teritoriilor iugoslave şi celelalte, în urma războiului din Balcani. Eram în căutarea unui moment în care, pentru prima dată, să putem pune în scris problema inexistenţei actului de la Viena şi să luăm poziţie formală, discutăm, la conferinţa internaţională purtând asupra problemei balcanice, şi graniţele noastre de la Nord-Vest.

Atunci, într-un memorandum, am pus într-adevăr un accent foarte apăsat asupra problemei Românilor din Balcani, Timoc şi Banatul de Vest, fără însă ca să mergem la revendicări teritoriale, înfăţişând totuşi situaţia acestor pachete etnice româneşti, pentru ca să arăt direct

interesele României în Balcani şi să ajung indirect la concluzia politică a memorandumului: că discutarea şi modificarea raporturilor de forţe în Balcani, prin lărgirea graniţelor Bulgariei şi Ungariei, schimbă complet echilibrul regional în Sud-Estul european şi impune o revizuire a frontierelor nu numai în Balcani, dar în întregul Sud-Est. Cu acest prilej, fireşte, am pus accentul pe interesele româneşti în Balcani, stabilind un fel de legătură între Grecia şi România, între Salonic şi Bucureşti, sub titlul de raport de comunicaţie sau altfel.

Vă spun toate acestea pentru a vă arăta că atunci când am căutat material documentar, am constat lipsa lui, mai ales pentru problema Românilor din Balcani. M-am întristat nu numai pentru contradicţiile ce există între datele pe care le avem, dar pentru că sunt foarte mulţi dintre învăţaţii noştri care, aparţinând acestor pachete din Balcani, nu au căutat să apere pe plan politic drepturile Românilor din Balcani şi să prezinte situaţia lor printr-o documentaţie corespunzătoare însemnătăţii luptei din trecut şi din prezent a acestei importantei ramuri a Neamului nostru.

Aceeaşi situaţiune în privinţa Românilor din Banatul de Vest, a căror stare este dintre cel mai întristătoare şi mai grele din cauza coaliţiei împotriva noastră a tuturor elementelor străine, sârbeşti, germane şi ungare.

În ceea ce priveşte numărul Românilor din Timoc, am constatat cu uimire că nu dispunem de niciodată serioasă.

Desigur că toate aceste elemente informative nu vor fi folosite azi pentru formularea unor pretenţii teritoriale, dar în momentul când popoarele îşi adună de pretutindeni datele necesare pentru înfăţişarea drepturilor lor, când politica demografică stă la baza acţiunii Statelor contemporane, este cu neputinţă să neglijăm această realitate biologică a Neamului Românesc.

Chiar dacă nu urmărim soluţii teritoriale, nu putem

să nu căutăm pe plan diplomatic elemente de compensaţie politică.

De aceea, pentru Balcani, rog pe Domnul Profesor Victor Papacostea ca Institutul D-sale, împreună cu Ministerul Afacerilor Străine prin Dl. Ministru Davidescu, care a primit de la mine o serie de informaţiuni asupra iniţiativelor şi metodelor care au fost întrebuinţate până acum de

Societatea Macedo-Românilor, să conlucreze în această direcţie, întocmind un întreg program de acţiune.

De asemenea, rog pe Dl. Papacostea să ne dea sprijinul pentru organizarea unui grup românesc, care să facă politica Statului Român, în problema macedo-română, ca să înceteze odată practicarea politicilor personale sau străine de interesele româneşti.

Noi trebuie să avem o politică naţională faţă de macedo-români; şi pentru aceasta trebuie să cunoaştem datele problemei macedonene în toate amănuntele.

Vom face deocamdată pe plan internaţional o politică de ocrotire a acestui element, rămânând ca la momentul oportun Guvernul să pună problema valorificării acestei prezenţe româneşti în Balcani.

Am dat dispoziţii Domnului Ministru Davidescu şi rog şi pe Dl. Ministru de Finanţe să oprească absolut orice fel de sprijin acestei populaţii, atâta vreme cât nu se constituie într-un grup naţional serios care să împlinească această acţiune de protecţie şi informare. Căci nu putem lasă ca fiecare să-şi anuleze reciproc acţiunea din cauza deosebirilor de vederi, unii ducând lupta împotriva elementului grecesc, alţii căutând să câştige elementul grecesc împotriva comunităţilor, alţii să-l câştige în scopuri economice, alţii urmărind să afirme imperialismul naţional român, ş.a.m.d.

Problema raporturilor cu slavismul este foarte însemnată şi trebuie însemnată şi trebuie studiată imediat,

pentru a avea din timp pregătit materialul documentar cu ajutorul căruia să arătăm tendinţele slave, deosebirea dintre Neoslavi şi Slavii de Răsărit, poziţia României faţă de aceste două grupuri de Slavi.

Pacea care va veni nu va fi numai o pace de tehnică. Am văzut o serie de lucrări tipărite de un învăţat american, Noua Europă, în care sunt înfăţişate hărţi cuprinzând organizarea tuturor regiunilor europene, susţinând sistemul confederaţiunilor regionale şi prezentând o serie de consideraţii istorice şi date asupra raporturilor dintre grupele de State.

Faţă de toate aceste propuneri şi proiecte, noi trebuie să luăm poziţie.

Convingerea mea este că pacea care se va face va fi nu o pace de limitare a teritoriilor, cel puţin pentru popoarele mai mici sau mijlocii, ci dimpotrivă o pace de integrare a teritoriilor şi de lărgire a spaţiilor.

Dacă însă Dvs. vreţi ca noi să luăm o poziţie, eu nu văd nicio incompatibilitate între ideea unităţii geopolitice sau chiar economice a Transilvaniei ca organizare provincială, şi între tema neviabilităţii unităţii Transilvaniei ca Stat autonom şi integrarea ei în unitatea românească.

Cred că avem dreptul să afirmăm azi, de pildă, că graniţele actuale paralizează căile de comunicaţie, pauperizează populaţiile, chiar din regiunile care au primit libertatea prin actul de la Viena, că această graniţă rupe unitatea pământului românesc, slăbeşte puterea şi unitatea Neamului nostru, că orice formulă de separare a Transilvaniei loveşte deopotrivă în unitatea românească şi în sistemul teritorial şi geopolitic sau economic al teritoriului Transilvaniei, fără ca să slujească o altă tendinţă sau o altă luptă europeană.

După ce am fixat acest program naţional şi liniile acţiunii noastre, ţin să vă atrag atenţia că veţi avea

întreaga libertate şi că lucrările Dvs. vor fi publicate sub titulatura fiecărui institut în parte, însă, în toate aceste lucrări, trebuie să existe o unitate. Căci răspunderile noastre comune nu pot să ne ducă la un romantism al libertăţilor şi iniţiativelor, atunci când Statul Român nu dispune de documentaţia necesară în acţiunea lui de propagandă.

În ceasurile grele prin care trecem, în orice loc ne-am afla – oficial sau neoficial – împărţim răspunderile şi ameninţările faţă de toate imperialismele şi de toate duşmăniile.

De aceea, sunt în principiu pentru libertatea Dvs. de acţiune, însă este absolut indispensabil ca lucrările necesare să se facă la timp şi să se încadreze în acest program naţional.

În toate Statele s-a şi întocmit programul de propagandă şi de tipărituri. A început avalanşa lucrărilor de mare prestigiu internaţional, care se introduc acum în conştiinţe. Şi dacă noi, în această fază de pregătire, nu ne pregătim propria noastră poziţie, mâine, când conştiinţa va fi fixată, când cugetarea şi răspunderea oamenilor politici din Europa şi din afară de Europa va fi deja orientată, vom putea aduce lucrările cele mai savante şi vom putea adopta metodele cele mai ideale, fără niciun efect, pentru că vom fi venit prea târziu.

Din anunţarea planului alcătuit, vă puteţi da seama, desigur, că am urmărit un program naţional, fără a imprima nicio atitudine politică, şi că deci nu sunteţi supuşi nici unei servituţi în afară de aceea a directivelor naţionale, a coordonării muncii Dvs. şi a stabilirii unui sistem raţional de acţiune în această direcţie.

Vom da citire acum programului pentru pregătirea materialului documentar, de informare şi propagandă în vederea conferinţei de pace, urmând ca Dvs. şi instituţiile pe care le reprezentaţi să vă alegeţi subiectele de tratat şi

să-mi indicaţi în şedinţa viitoare lista lor şi datele până la care vă angajaţi să le terminaţi.

PROGRAM

PENTRU PREGĂTIREA MATERIALULUI DOCUMENTAR DE INFORMARE ŞI PROPAGANDĂ ÎN VEDEREA CONFERINŢEI DE PACE

I. PROPAGANDA INFORMATIVĂ

1. România sinteză documentară. Prezentare de ordin biologic, etnic şi biografic, cu începere de la Dacia, rolul geopolitic al Daciei, până la România de azi: o serie de lucrări care să se poată detaşa în broşuri scurte şi în lucrări dezvoltate, servind ca material de propagandă imediată.

2. România în imagini şi înfăptuiri.

Albume privind aspecte ale civilizaţiei româneşti. Mănăstirile şi bisericile României. România ştiinţifică, contribuţia României la ştiinţa universală. Industria română, comerţul român. Oraşele române. Armata română. Şcolile române. România pitorească. Arta română, monumente române. România turistică. România epigrafică.

Lucrări de imagini şi de documente simple, pentru a prezenta în scurt aspectele României.

Lucrările de la pct. 1 şi pct. 2 ar putea să fie folosite şi fragmentat şi difuzate ca monografii asupra problemelor speciale, iar reunite ar putea să constituie, adăugându-li-se un vag material de informaţie cu caracter enciclopedic, cu imagini exprimând acest trecut românesc, o mare monografie asupra României; nu însă o monografie de Baedecker, de călătorie şi de informaţie, ci o monografie spirituală, mai ales pentru împrejurările politice actuale şi pentru nevoile propagandei de azi.

II. PROPAGANDA ŞI DOCUMENTAŢIUNE ASUPRA POPORULUI ROMÂN1250 1. Originile şi formarea unităţii româneşti

1250 Vezi şi Arhiva MAE, Bucureşti, fond Conferinţa de Pace de la Paris din 1946, vol.
94, f. 158 – 161.

2. Vechimea poporului român, de unde descindem şi ce am moştenit.

3. Temeiurile unităţii româneşti.

— Temeiuri istorice.

— Temeiuri biologice.

— O lucrare în care să prezentăm şi în perspectiva relaţiilor sociale contemporane, realitatea biologică a poporului român, structura de rasă a Neamului Românesc înăuntrul veacurilor, cu toate greutăţile străbătute; problemele de natalitate, problemele demografice, problemele minoritate.

— Temeiuri spirituale.

— Temeiuri economice.

4. Unitatea de structură a poporului român de azi: unitatea etnică, unitatea socială, unitatea spirituală românească, unitatea pământului şi Statului carpatic românesc.

Această serie de lucrări va avea ca subiect problema unităţii de structură a poporului român, înfăţişate expresiv, succint, în câteva capitole. Ea va constitui o sinteză cuprinzând toate aspectele unităţii româneşti, atât pe planul realităţilor economice, politice, sociale şi etnice ale Neamului Românesc, cât şi pe planul realităţilor spirituale.

5. Unirea de la 1918 şi progresele realizate sub stăpânirea românească.

— Actele de liberă determinare de la 1918.

— Integrarea provinciilor romaneşti între 1918 – 1940.

— Hărţi, diagrame.

6. Graniţele Neamului Românesc:

a. Graniţa de Vest;

b. Graniţa de Est;

c. Graniţa de Nord;
d. Graniţa de Sud.
— Graniţe politice, graniţe etnice, graniţe spirituale.
Graniţele Neamului Românesc nu sunt cele actuale, ci graniţele lui istorice, etnice, geografice, permanente faţă de oricine şi oricând, pe care înţelegem să le valorifică.
7. Românii din afara graniţelor româneşti:
a. Românii din Balcani;
b. Românii din Timoc;
c. Românii din Banatul de Vest;
d. Românii de peste Nistru;
e. Românii din Nord-Vest.
III. ISTORIA PĂMÂNTURILOR ROMÂNEŞTI
1. Istoria Transilvaniei.
2. Istoria Basarabiei.
3. Istoria Bucovinei.
4. Istoria Dobrogei.
5. Istoria Principatelor Unite (Muntenia şi Moldova).
IV. TRANSILVANIA ÎN DREPTUL INTERNAŢIONAL
1. Problema unităţii politice a Transilvaniei:
a. Teritorial;
b. Etnic;
c. Economic;
d. Militar.
2. Transilvania, centrul pământului românesc.
3. Transilvania, centrul vital de apărare a poporului român, a afinităţii şi răsăritului european.
4. Transilvania, teritoriu autonom, dependent de viaţa Neamului Românesc.
5. Caracterul românesc al Transilvaniei şi infiltraţiile străine:
a. Maghiarii despre caracterul românesc al Transilvaniei;
b. Maghiarii despre caracterul românesc al oraşelor

din Transilvania;

c. Germanii şi Saşii despre caracterul românesc al Transilvaniei.

6. Elementul maghiar din Transilvania.

7. Secuii şi Românii înainte de 1918; Secuii în Transilvania de azi.

8. Elementul German în Transilvania.

9. Minorităţile din Transilvania.

10. Constantele politicii Românilor ardeleni.

11. Transilvania, leagănul poporului român.

12. Transilvania, centru vital român. Emigrările în Muntenia, Moldova, Bucovina, Dobrogea.

13. Transilvania, unitate economică.

14. Transilvania, cetate spirituală a Neamului Românesc.

15. Transilvania, legătură cu Europa Centrală.

16. Transilvania, legătură cu Biserica de la Roma.

17. Transilvania, legătură cu latinitatea.

18. Monografii scurte pentru judeţele Transilvaniei de Nord:

a. Situaţia etnică;

b. Istoria elementului românesc şi autohtonia lui;

c. Istoria minorităţilor etnice, din punctul de vedere al imigraţiei acestora.

V. ACTUL DE LA VIENA ŞI ROMÂNIA

1. Natura juridică a actului de la Viena: res inter alios acta.

2. Actul de la Viena din punctul de vedere al dreptului naţional: inexistenţa; şi din punctul de vedere al dreptului internaţional: constrângerea, res inter alios acta, caducitatea.

3. Consecinţele politice şi economice ale partajului de la Viena:

a. Ruperea unităţii economice, culturale şi sociale;

b. Imposibilitatea apărării militare;

c. Consecinţele economice de transporturi;
d. Situaţii demografice.
4. Tratamentul Românilor din Transilvania de Nord.
a. Tratamentul persoanelor;
b. Tratamentul bisericilor şi instituţiilor culturale;
c. Tratamentul întreprinderilor şi instituţiilor economice;
d. Tratamentul proprietăţii;
e. Tratamentul ţărănimii.
5. Retorsiunea, represaliile şi măsurile preventive de apărare a Românilor.
6. Acţiunea diplomatică 1940 – 1942.
7. Memorandumurile României.
8. Comisiunile mixte, anchete Henke – Rogeri.
9. Poziţia Guvernului Român.
10. Caducitatea actului de la Viena.
VI. CONTRAPROPAGANDA FAŢĂ DE UNGARIA
1. Partajul de la Viena şi Europa
2. Problema Transilvaniei, analiza temelor ungare şi răspunsul lor.
3. Constantele politicii maghiare: deznaţionalizarea şi duplicitatea.
4. Ungurii, element de anarhizare în Europa Centrală.
5. Duplicitatea politicii maghiare în veacul al XX-lea.
6. Politica minoritară a Ungariei.
7. Mitul sacrei coroane ungare.
8. Catolicismul în Transilvania sub stăpânirea ungurească.
9. Civilizaţia ungară creată de Habsburgi.
10. Neoriginalitatea civilizaţiei ungare.
11. Valoarea statisticilor ungureşti.
12. Valoarea instituţiilor ungureşti.
13. Valoarea hărţilor etnografice ungureşti.
14. Valoarea legilor ungare.

15. Compromisul din 1866 şi opera europeană a Ungariei. Opresiunea naţionalităţilor.

16. Ce a făcut România cu minorităţile şi ce a făcut Ungaria cu naţionalităţile din graniţele sale.

17. Structura socială română şi structura socială ungară.

18. Reformele sociale româneşti, garanţie a civilizaţiei europene.

19. Biologia poporului român şi a poporului ungar.

20. Investiţiile României în Transilvania de Nord.

21. Opera română şi opera ungară în Bazinul Dunărean.

22. România, Stat religios.

23. Misiunea creştină a poporului român.

24. Contribuţia României la apărarea creştinătăţii şi a civilizaţiei apusene.

25. Temeiurile istorice ale culturii româneşti.

26. Civilizaţia daco-romană şi instituţiile culturii româneşti.

27. Misiunea României de luptă şi misiunea apostolică de anarhie.

28. Misiunea Ungariei şi misiunea poporului român în Răsărit: misiune de vorbe şi misiune de jertfe.

29. Puterea creatoare şi continuitatea istorică a poporului român.

30. Românii, popor de soldaţi.

31. Misiunea militară şi răspunderile istorice ale poporului român.

VII. BASARABIA

1. Istoria Moldovei şi pământului Basarabiei.

2. Caracterul românesc al Basarabiei.

3. Infiltraţiile străine în Basarabia, infiltraţiile ucrainene în spaţiul românesc.

4. Basarabia Voievozilor şi misiunea Moldovei în veacul mijlociu.

5. Basarabia, teritoriu european.

6. Basarabia, teritoriu tampon în faţa Ruşilor.

7. Basarabia, zid de apărare al Europei împotriva Asiei.

8. Basarabia, apărătoarea Gurilor Dunării.

9. Basarabia, instrument de împlinire a misiuniii poporului român, între Slavi şi Neoslavi.

10. Basarabia sub ocupaţia rusă.

11. Basarabia, avangardă a slavismului.

12. Basarabia, pământul terorii comuniste: 1940.

VIII. BUCOVINA

1. Istoria Bucovinei.

2. Bucovina şi trecutul Neamului Românesc.

3. Voievozii români, apărători ai civilizaţiei creştine în veacul mijlociu.

4. Bucovina, pământul Cruciaţilor.

5. Bucovina şi infiltraţiile ucrainene.

6. Ucraina şi Moldova.

IX. DOBROGEA

1. Problemele Dobrogei.

2. Dobrogea, pământ de echilibru european.

3. Pământurile româneşti din Răsărit şi echilibrul european.

4. Congresul de la Berlin.

5. Basarabia şi Dobrogea, instrumente ale echilibrului european.

X. MISIUNEA POPORULUI ROMÂN

1. Misiunea poporului român de la Dacia Romană la România în faţa Slavilor.

2. Misiunea României în răsăritul european: poartă a creştinătăţii şi a civilizaţiei europene.

3. Funcţiunile României în echilibrul raselor, popoarelor şi regiunilor europene.

4. Misiunea poporului român faţă de Balcani.

5. Misiunea poporului român în Bazinul Dunărean.

6. Misiunea poporului român la Gurile Dunării.

7. Misiunea poporului român între Baltică şi Egee.

8. Misiunea poporului român pe axa eurasiană.

9. Misiunea poporului român, centru vital al comunicaţiilor europene.

10. Axa Baltică – Marea Neagră; Rin – Dunăre – Marea Neagră.

11. Misiunea României în Sud-Estul Europei.

12. România, gardian al civilizaţiei la Gurile Dunării.

13. România, factor de legătură între Europa Centrală, Europa Orientală, Europa Baltică şi Europa Sudică.

XI. ROMÂNIA, FACTOR EUROPEAN

1. România, factor social al civilizaţiei europene: instituţiile sociale înaintate ale României şi lupta împotriva anarhiei şi comunismului.

2. România, factor industrial: petrolul, căderile de apă, Delta, căile de comunicaţie.

3. Petrolul românesc, factor european de securitate şi protecţie.

4. România, Stat agricol şi centru al regiunii agricole europene.

5. Sistemul Statelor agrare şi colaborarea cu Statele industriale europene.

6. Capitalul străin şi România.

7. Rolul economic al României în Balcani şi Sud-Est.

8. România în faţa Statelor industriale din Occident.

9. Rolul economic al României în Bazinul Dunărean.

10. România, factor economic european.

— Sinteza asupra ordinii economice române, petrolului, stăpânirii Dunării, liniei de comunicaţie Lemberg – Salonic, transporturilor Dunării şi Mării Negre, ordinii monetare.

11. România, Stat de echilibru financiar.

— Sistemul Băncii Naţionale a României, sistemul

monetar român, datoria publică a

României şi plata cuponului pe pieţele internaţionale, comparaţie între modul cum şi-a administrat datoria publică România şi celelalte ţări.

12. România şi finanţele internaţionale.

XII. ROMÂNIA ŞI VECINII

1. Raporturile cu Ungaria.
2. Raporturile cu Bulgaria.
3. Raporturile cu Polonia.
4. Raporturile cu Cehoslovacia.
5. Raporturile cu Iugoslavia.

XIII. ROMÂNIA ŞI MARILE PUTERI

1. Raporturile cu Germania.
2. Raporturile cu Italia.
3. Raporturile cu Franţa.
4. Raporturile cu Anglia.
5. Raporturile cu Statele Unite ale Americii.
6. Raporturile cu Rusia.
7. Raporturile cu Japonia.

XIV. ROMÂNIA ÎN FAŢA RASELOR

1. România şi germanismul.
2. România în faţa slavismului.
3. Românii şi Neoslavii.
4. Raporturile României cu latinitatea.
5. Raporturile cu Anglo-saxonii.

XV. ROMÂNIA ŞI REGIUNILE EUROPENE

1. România şi Răsăritul.
2. România şi Europa Baltică.
3. România şi Europa Centrală.
4. România şi Europa Balcanică.
5. Organizarea Bazinului Dunărean şi interesele României.
6. Organizarea între Baltică şi Marea Neagră şi interesele României.

XVI. ROMÂNIA ŞI ŢĂRILE BALCANICE

1. Raporturile cu Turcia.
2. Raporturile cu Grecia.
3. Raporturile cu Iugoslavia.
4. Raporturile cu Bulgaria.
5. Rolul Balcanilor în reconstrucţia Europei.
6. Carpaţii, Balcanii, Marea Neagră şi Bazinul Mediteranei Orientale, coordonate de echilibru politic şi de sistem economic.

XVII. ROMÂNIA ŞI ŢĂRILE NEUTRALE

1. Raporturile cu Suedia.
2. Raporturile cu Elveţia.
3. Raporturile cu Portugalia.
4. Raporturile cu Turcia.

XVIII. RAPORTURILE CU ALTE ŢĂRI

1. România şi Finlanda.
2. România şi poporul slovac, poporul croat, poporul sârb.
3. România şi schimburile de populaţie.
4. Elementul german în România.
5. Elementul secuiesc în România.

XIX. PROBLEMELE SPECIALE

1. Problema Banatului.
2. Actul de la Craiova şi problema Cadrilaterului.
3. Problema capitalurilor străine în România.
4. Capitalurile străine şi economia românească.
5. Agricultura română şi misiunea de viitor a României.
6. Bogăţiile solului şi subsolului românesc.
7. Probleme demografice şi de frontieră.

— Hărţi, albume, stabilind evoluţia şi situaţia demografică a României.

8. Refugiaţii din Transilvania de Nord.

— Situaţia numerică, grafice, prejudicii, cheltuielile Statului Român pentru întreţinerea lor.

9. Problema schimburilor de populaţie, din punct de

vedere politic şi economic.

— Procedura, condiţiile, compensaţiile.

10. Elementul german din România.

11. Elementul ucrainean din România.

12. Elementul maghiar din Transilvania.

13. Ceangăii din Moldova.

14. Găgăuţii, Tătarii şi Bulgarii de pe teritoriul românesc.

15. Lipovenii din Bucovina, Moldova, Basarabia, Dobrogea.

16. Evreii din România:

a. Evreii din Vechiul Regat;

b. Evreii din Basarabia;

c. Evreii din Bucovina;

d. Evreii din Transilvania.

— Istorie şi statistică, situaţie economică, soluţii internaţionale, soluţii naţionale.

17. Problemele României la conferinţa de pace.

— Material informativ.

N O T A

Fiecare din lucrările de mai sus se elaborează într-o lucrare documentară, o broşură, cu statistici, diagrame, grafice, fotografii şi mai multe articole de sinteză şi analiză asupra fiecărui subiect.

DOSARE SPECIALE I. DOSARE POLITICE

1. Teritoriile româneşti: Transilvania, Basarabia, Bucovina şi Dobrogea.

2. Populaţiile româneşti.

— Albume şi hărţi demografice

3. Românii din afară de hotare:

a. Românii din Balcani;

b. Românii din Timoc;

c. Românii din Banatul de Vest;

d. Românii de peste Nistru.

4. Populaţia României.

— Statistici şi situaţia demografică

II. DOSARE POLITICE INTERNAŢIONALE

1. Raporturile cu Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia.

— Atitudinea României faţă de acestea, în trecut şi în ultimul război. Contradicţii, situaţiuni speciale.

2. Raporturile cu Ungaria şi Bulgaria.

3. Legăturile ungaro-române între 1918 – 1940 şi 1940 – 1943, pe probleme.

4. Acţiunea diplomatică a Guvernului între 1940 – 1943, pentru susţinerea drepturilor României.

5. Condiţiile ultimatumului rus şi ale partajului de la Viena.

— Consiliul de Coroană neregulat, detronarea; actul de la Viena: res inter alios acta, declaraţia caducităţii actului de la Viena.

6. Experienţa româno-ungară din 1940 – 1943.

7. Dosarele atrocităţilor şi situaţiilor din Transilvania de Nord.

a. Măsuri în contra persoanelor:

— Omoruri, asasinate, violenţe, molestări, arestări, deportări, internări.

b. Măsuri de ordin economic:

— Înfometări, deposedări, sechestrări, rechiziţii forţate, confiscări de proprietate.

— Anulări ale reformei agrare.

— Ordonanţa nr. 1 440 şi anularea proprietăţii (proprietatea comercială şi industrială).

— Măsuri de sechestrări, indisponibilizări, imobilizări sau confiscări de depozite, valori, acţiuni, drepturi, bunuri sau interese. Destinaţia ce s-a dat acestora.

c. Măsuri în contra funcţionarilor:

— Destituiri, retrogradări, refuz de salarii, refuz de pensii.

d. Măsuri în contra muncitorilor:

— Nerespectarea dreptului de muncă, izgonirea din

întreprinderi, rechiziţii forţate, muncă fără salariu.

e. Măsuri cu caracter economic – comercial:

— Nerespectarea contractelor, anularea gajurilor sau garanţiilor, neplata ratelor la asigurări, nerespectarea rezervelor asigurărilor.

III. RAPORTURILE ROMÂNIEI CU MARILE PUTERI

1. Raporturile cu Germania.
2. Raporturile cu Italia.
3. Raporturile cu Franţa.
4. Raporturile cu Rusia.
5. Raporturile cu Anglia.
6. Raporturile cu Statele Unite.

IV. RAPORTURILE ROMÂNIEI CU ŢĂRILE LATINE

1. Raporturile cu Italia.
2. Raporturile cu Franţa.
3. Raporturile cu Spania.
4. Raporturile cu Portugalia.

V. RAPORTURILE ROMÂNIEI CU ALTE ŢĂRI

1. Raporturile cu Turcia.
2. Raporturile cu Finlanda.
3. Raporturile cu Bulgaria.
4. Raporturile cu Grecia.

VI. DOSARE ECONOMICE

1. Contribuţiile României la războiul 1941 – 1943.

— Contribuţii economice, contribuţii financiare.

2. Ocuparea militară a teritoriului Transnistriei.

— Sarcini şi contribuţii.

3. Reocuparea Basarabiei şi Bucovinei:

a. Situaţia monetară;

b. Despăgubiri, bunuri, drepturi şi interese;

c. Statistica pagubelor pricinuite României prin ocupaţiile din 1940;

d. Despăgubirile României faţă de Rusia: tezaurul, prejudiciile din 1940.

4. Dezmembrările şi transformările teritoriale ale

României şi modificări aduse regimului proprietăţii, bunurilor, drepturilor şi intereselor.

5. Regimul monetar şi materialul rulant de cale ferată.

6. Datoria publică.

7. Circulaţia fiduciară.

8. Schimburi monetare.

9. Situaţia bunurilor publice şi particulare în teritoriile dezmembrărilor din 1940 – 1941.

10. Cheltuielile de război ale României.

11. Problemele militare ale graniţelor româneşti.

12. Apărarea naţională a României şi conferinţa de pace.

13. Problema Dunării şi organizarea internaţională a Dunării:

— Dunărea din punct de vedere politic, economic şi tehnic;

— Problema Porţilor de Fier, căderile de apă;

— Problema Gurilor Dunării;

— Organizarea tehnică, organizarea politică, organizarea militară.

14. Problema Mării Negre şi regimul Strâmtorilor.

— Lucrările de la 1940 – 1943.

15. Poziţia României faţă de reglementarea tehnică şi politică a fluviilor internaţionale, a Mării Negre şi a Strâmtorilor.

16. Circulaţia aeriană.

17. Bazele maritime şi aeriene în Marea Neagră.

18. Problema dotării Mării Negre.

19. Problema parcului fluvial şi maritim al României.

20. Problema prizonierilor de război.

21. Problema bunurilor, drepturilor şi intereselor Statelor cu care România se află în război.

— Situaţie, indisponibilitate, valori, lichidare.

22. Depozite române plecate în străinătate.

23. Indisponibilizări de drepturi în România.

24. Societăţi şi participări de capitaluri străine în România. Situaţia lor.

25. Comunicaţiile internaţionale.

— Linia Lembergului, linia Salonicului.

VII. CHESTIUNI SPECIALE

1. Căile ferate particulare din Transilvania.

2. Rentele şi despăgubirile lor.

3. Amortismentul şi cupoanele plătite de noi la rentele şi titlurile societăţilor de cale ferată private, răscumpărate de noi.

— Valoarea bunurilor mobiliare şi imobiliare.

4. Domeniul public sau privat luat în folosinţă de Statul Ungar; materiale, mărfuri, mobilier, depozite însuşite de acesta.

5. Bunuri religioase.

6. Valori şi materiale aflate în instituţiile de Stat în momentul evacuării şi care n-au putut fi ridicate.

7. Depozite în bănci particulare, rămase în case în 1940.

8. Totalul sumelor împrumutate de Casa de Credit, de C.E.C., Casa de Economii sau alte instituţii de Stat, primăriilor sau instituţiilor de administraţie locală din teritoriul ocupat din Transilvania de Nord.

9. Sume şi creanţe, scrisori de valoare, colete poştale, mesagerii, depozite sau mărfuri din staţiunile de cale ferată sau aflate în casele de economii, care n-au fost ridicate la 1940.

10. Totalul datoriei gajate şi negajate a Transilvaniei, achiziţionate de noi, şi proporţia corespunzătoare teritoriului Transilvaniei de Nord, de la 1940 şi până la zi.

11. Dosarul Băncii Naţionale privitor la conturile activelor şi pasivelor Băncii Austro-ungare în legătură cu teritoriul Transilvaniei de Nord şi cu fondul de circa 300.000 dolari din Banca Austro-ungară, lichidată.

VIII. DOSARE POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE

1. Lucrări administrative.

2. Neexecutarea sentinţei arbitrajului de la Viena din partea Ungariei.

3. Incidente de frontieră.

4. Violarea armistiţiului de presă de către Ungaria.

5. Acte de violenţă.

6. Asasinate.

7. Schingiuiri.

8. Bătăi.

9. Arestări şi internări.

10. Expulzări.

11. Înfometări.

12. Maghiarizări.

13. Biserică.

14. Convertiri la confesiuni ungureşti.

15. Dărâmări de biserici şi monumente.

16. Şcoală.

17. Asociaţii culturale şi fundaţii: Fundaţia Gojdu, Astra.

18. Degradarea demnităţii de om (punerea în jug a Românilor).

19. Ofense aduse Suveranului, Conducătorului Statului şi Armatei.

20. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Bihor, vol. I-VIII.

21. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Ciuc.

22. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Cluj.

23. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Maramureş.

24. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Mureş.

25. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Năsăud.

26. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Odorhei.

27. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Satu – Mare.

28. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Sălaj.

29. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Somej.

30. Declaraţiile refugiaţilor din judeţul Trei Scaune.
31. Statistica refugiaţilor şi expulzaţilor.
32. Măsurile în contra pensionarilor români din Transilvania de Nord.
33. Măsurile în contra funcţionarilor români din Transilvania de Nord.
34. Măsurile în contra muncitorilor români din Transilvania de Nord.
35. Măsurile în contra comercianţilor români din Transilvania de Nord.
36. Măsurile în contra liber profesioniştilor români din Transilvania de Nord: vol. I Avocaţi; vol. II Medici; vol. III Farmacişti.
37. Măsurile în contra ofiţerilor români din armata ungară.
38. Măsurile pentru anularea reformei agrare cu privire la păşuni.
39. Extinderea legislaţiei maghiare din Transilvania de Nord.
40. Ordonanţa nr. 1 440 din 1941.
41. Măsuri legislative cu privire la viaţa economică.
42. Măsuri legislative cu privire la proprietatea rurală.
43. Măsuri legislative cu privire la proprietatea urbană.
44. Măsuri legislative cu privire la muncitori.
45. Măsuri legislative cu privire la starea familiară.
46. Măsuri legislative cu privire la administraţie.
47. Măsuri legislative cu privire la şcoală.
48. Măsuri legislative cu caracter militar.
49. Negocierile româno-maghiare de la Budapesta.
50. Măsuri de retorsiune propuse împotriva Ungariei:
a. Proiecte;
b. Propuneri.
51. Material documentar pentru a lua măsurile de

retorsiune.

52. Plângeri maghiare împotriva noastră.

53. Convenţii internaţionale şi proiecte.

54. Norme de drept internaţional (interpretarea lor).

55. Diverse măsuri legislative.

56. Diverse.

57. Exploatări de păduri în Transilvania de Nord.

58. Refuzul de a da ajutoare familiilor refugiaţilor.

59. Exercitarea dreptului de preemţiune.

60. Numirea de curatori la imobile rurale, urbane şi întreprinderi.

61. Pauperizarea elementului românesc din Transilvania de Nord: impozite plătite de românii din Transilvania de Nord.

62. Bunuri publice, dosar general:

a. Mobile;

b. Imobile;

c. Creanţe;

d. Castelul Regal din Lăpuşna.

63. Ministerul Apărării Naţionale.

64. Ministerul înzestrării şi al Producţiei de Război.

65. Subsecretariatul de Stat al Aerului şi Marinei.

66. Ministerul Economiei Naţionale:

a. Mine;

b. Industrie.

67. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor:

a. Păşuni;

b. Păduri.

68. Ministerul Finanţelor: datoria publică.

69. Ministerul Propagandei.

70. Ministerul Afacerilor Interne.

71. Ministerul Culturii Naţionale şi al Cultelor.

72. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale.

73. Ministerul Justiţiei.

74. Ministerul Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor:

a. P.T.T.
b. Societatea Anonimă de Telefoane;
c. C.F.R...
75. Subsecretariatul de Stat al Românizării.
76. Banca Naţională a României.
77. Bunurile altor persoane juridice de drept public.
78. Institutul Naţional al Cooperaţiei.
79. Cooperativele româneşti din Transilvania de Nord.
80. „Regna".
81. Bunuri particulare, dosar general:
a. Mobile;
b. Imobile;
c. Creanţe.
82. Băncile româneşti din Transilvania de Nord.
83. Societăţile de asigurare româneşti din Transilvania de Nord.
84. B.I.M.A.G.
85. Întreprinderile româneşti din Transilvania de Nord.
86. Împrumuturi acordate comunelor şi judeţelor din Transilvania de Nord.
87. Cererile de despăgubiri ale ofiţerilor şi funcţionarilor civili ai armatei române.
88. Situaţia juridică generală a bunurilor refugiaţilor din Transilvania de Nord.
89. Palatul Cancelariei Transilvaniei din Viena.
90. Problema amnistiei.
91. Recensământul maghiar din Transilvania de Nord.
92. Situaţia politică a românilor din Transilvania de Nord.
93. Situaţia economică a lor.
94. Situaţia comparativă a împroprietăririlor din Transilvania de Nord şi de Sud.

95. Situaţia comparativă a întreprinderilor din Transilvania de Nord şi de Sud.

96. Situaţia comparativă a coloniştilor din Transilvania de Nord şi de Sud.

97. Studiul comparativ cu privire la şcoala din Transilvania de Nord şi de Sud.

98. Studiul comparativ cu privire la biserica din Transilvania de Nord şi de Sud.

99. Studiul comparativ cu privire la presa din Transilvania de Nord şi de Sud.

100. Studiul comparativ cu privire la funcţionarii publici din Transilvania de Nord şi de
Sud.

101. Studiul comparativ cu privire la liberii profesionişti din Transilvania de Nord şi de
Sud.

102. Memorii cu privire la acte de violenţă săvârşite de autorităţile maghiare împotriva românilor din Transilvania de Nord.

103. Caracterul abuziv al măsurilor luate de autorităţile maghiare împotriva românilor din Transilvania de Nord.

104. Justiţia maghiară în trecut şi în prezent.

105. Opera constructivă a Statului Român în Transilvania de Nord:

a. Bunuri publice (dosar general);

b. Bunuri particulare (dosar general).

106. Opera constructivă a Statului Român în Transilvania de Nord: Ministerul Apărării Naţionale.

107. Idem Ministerul Aerului şi Marinei.

108. Idem Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.

109. Idem Ministerul Economiei Naţionale.

110. Idem Ministerul Finanţelor.

111. Idem Ministerul Afacerilor Interne.

112. Idem Ministerul Justiţiei.

113. Idem Ministerul Lucrărilor Publice.

114. Idem Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale.

115. Idem Ministerul Propagandei.

116. Idem C.F.R. şi C.F. particulare.

117. Idem Societatea Anonimă de Telefoane.

118. Diferite lucrări cu caracter general.

119. Operaţiunile armatei române în Ungaria.

120. Tratamentul muncitorilor români în Ungaria.

121. Tratamentul minorităţii maghiare din România.

122. „Principii noi în dreptul privat ungar” de V. Theodorescu.

123. Temeiurile lingvistice ale dreptului nostru asupra Transilvaniei: vol I. Studiul lui Gino Lupi asupra drepturilor românilor asupra Transilvaniei: vol II.

124. Coloniştii din Macea.

125. Progresul cultural al Transilvaniei.

126. Maramureşul.

127. Doi ani de stăpânire maghiară în Transilvania de Nord: Vol. I – Situaţia economică a românilor din Ardealul cedat. Vol. II – Acte de violenţă.

Vol. III – Profesiuni libere, tragedia intelectualilor români.

Vol. IV – Situaţia bisericilor ungureşti din Transilvania sub stăpânirea românească (înainte de arbitrajul de la Viena).

Vol. V – Proprietatea românească în Ardealul de Nord. Vol. VI – Şcoala românească din Transilvania de Nord. Vol. VII – Funcţionarii şi pensionarii publici. Vol. VIII – Recensământul maghiar din ianuarie 1941. Vol. IX – Drepturile româneşti asupra Transilvaniei.

128. Realizări în judeţul Alba.

129. Idem în judeţul Arad.

130. Idem în judeţul Bihor.

131. Idem în judeţul Braşov.

132. Idem în judeţul Caraş.
133. Idem în judeţul Ciuc.
134. Idem în judeţul Cluj: vol. I şi vol. II.
135. Idem în judeţul Făgăraş.
136. Idem în judeţul Hunedoara.
137. Idem în judeţul Maramureş.
138. Idem în judeţul Mureş.
139. Idem în judeţul Năsăud.
140. Idem în judeţul Odorhei.
141. Idem în judeţul Sălaj.
142. Idem în judeţul Satu – Mare.
143. Idem în judeţul Severin.
144. Idem în judeţul Sibiu.
145. Idem în judeţul Someş.
146. Idem în judeţul Târnava Mare.
147. Idem în judeţul Târnava Mică.
148. Idem în judeţul Timiş Torontal.
149. Idem în judeţul Trei Scaune.
150. Idem în judeţul Turda.
151. Realizări în Transilvania.
152. Evoluţia frontierei de Vest (două monografii).
153. Presa minoritară din România (1918 – 1940).
154. Învăţământul minoritar în Transilvania sub Unguri şi sub Români.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 95/I, f. 109 – 136). Doc. 62

3 – 4 aprilie 1943, O.K.W.

— Întâlnirea Mareşalului Ion Antonescu cu ofiţeri ai Comandamentului *Wehrmachtului*

DARE DE SEAMĂ asupra

Declaraţiunilor a diferiţilor ofiţeri germani cu ocazia vizitei Domnului Mareşal făcută la O.K.W.

În zilele de 3 şi 4 septembrie 1943

I. ÎNTREVEDEREA CU MAREŞALUL KEITEL; ulterior şi Generalul Buhle, Şeful

Secţiei Serviciilor din O.K.W. Participă Generalul

Şteflea, Colonelul Davidescu şi lt. Colonel Crevato).

1. Mareşalul Keitel a făcut mai întâi o descriere generală a situaţiei de război din care sunt de reţinut următoarele:

a. Anglo-Americanii împreună cu Ruşii încearcă prin ofensiva lor pe frontul de Est şi de Sud şi prin atacurile aeriene asupra teritoriului german să-şi ajungă scopurile ce urmăresc.

Este de aşteptat o debarcare, într-o regiune care este greu de definit, dar care odată produsă va permite Comandamentului German să iasă din încordarea acestei aşteptări şi să-şi poată întrebuinţa rezervele de care dispune.

Domnul Mareşal Keitel a afirmat că Domnia Sa personal nu crede să se producă în curând o acţiune anglo-americană, în stil mare.

Bombardamentele Anglo-Americane nu au micşorat din fericire producţia de materiale de război, cu excepţia unui singur sector – transmisiunile – unde întâmplarea a făcut ca bombardamentele să atingă câteva fabrici.

b. În ce priveşte frontul de Est, Mareşalul Keitel a arătat că, după 2 luni de ofensivă, Ruşii nu au reuşit să realizeze niciun succes strategic. Succesele lor tactice sunt pur locale şi au fost realizate cu preţul unor pierderi sângeroase.

Ruşii fac eforturi spre a obţine succese uzându-şi nu numai rezervele dar şi unităţile din sectoare liniştite. S-a constatat în câteva locuri apariţia de divizii aduse din sectoare calme, divizii care au fost apoi întrebuinţate în mai multe sectoare de atac.

Există informaţii precise că Sovietele nu mai dispun de o rezervă puternică, capabilă de a duce o acţiune de mare dezvoltare în adâncime.

Comandamentul German socoteşte frontul de Est capabil să reziste ofensivei ruseşti şi apreciază că nicio

îngrijorare din partea noastră nu ar putea fi justificată.

c. Pe frontul de Sud, pentru moment este oarecare linişte, în aşteptarea unei eventuale debarcări care s-ar putea produce fie în Italia, fie în Balcani.

Valoarea trupelor Anglo-Americane care pot întreprinde această operaţiune este relativ slabă: nici Americanii, nici Englezii nu s-au bătut în Sicilia aşa cum s-au bătut în Nordul Africii. Cele 3 divizii germane, din care 2 veneau din Tunis, au produs sângeroase pierderi Anglo-Americanilor şi au putut să le întârzie ocuparea insulei timp de 38 zile.

2. Privitor la cererile noastre de materiale, Mareşalul Keitel, pe baza comunicărilor Generalului Bihle, ne-a anunţat că începând de la finele lunii septembrie – începutul lui octombrie 1943, Armata Română va primi, în cote lunare, armament pe care Comandamentul Român este liber a-l întrebuinţa fie pentru completări în Cuban, fie pentru instrucţie şi dotare în interiorul Ţării.

Aici Generalul Buhle a spus:

„Această cotă va fi în orice caz destul de mare, pentru a permite să se satisfacă în scurt timp nevoia de primă urgenţă, adică completarea materialului la unităţile din Cuban; de rest, va putea dispune Comandamentul Român cum va crede de cuviinţă”.

Cantităţile exacte de armament ce se vor livra vor fi comunicate ulterior.

Deocamdată, se pot da următoarele indicaţiuni:

a. Cota lunară ce ne va fi predată a fost calculată pe baza proiectului de reorganizare a Armatei Române la O.K.W. în aprilie 1943, cu ocazia vizitei Domnului Mareşal la Salzburg.

b. Această cotă este în afara comenzilor aflate în curs de execuţie în Germania, Protectorat etc.

c. Valoarea cotei lunare va fi de circa:

— Câteva mii de arme;

— Câteva mii de puşti mitraliere şi pistoale mitraliere;

— Câteva sute de mitraliere.

În privinţa trombloanelor, Generalul Buhle a declarat că ne-ar putea da cât de mult, însă nu există muniţie suficientă.

— Circa 500 trombloane pentru grenade;

— Circa 40 aruncătoare cal. 81, 4 mm.

— Circa 30 tunuri A.C. mijlocii şi grele (cal. 50 şi 75 mm.)

d. În afara cotelor lunare, ni se va da materiale pentru Divizia Blindată şi diviziile motorizate.

Livrarea acestor materiale va fi făcută la începutul anului 1944. S-a promis imediat un material redus pentru instrucţie.

În discuţiile cu Mareşalul Keitel s-a mai atins şi problemul propagandei inamice şi subversive, precum şi măsurile luate şi de luat contra alarmiştilor şi acelora ce răspândesc zvonuri tendenţioase.

II. DISCUŢIILE CU GENERALUL BUHLE, Şeful Secţiei Serviciilor din O.K.W. Participă General Ştefleа, General Ion Gheorghe, General Hansen, Colonel Spalke, Colonel Davidescu şi lt. Colonel Crevato)

Generalul Buhle a precizat că ne va da material pentru:

— Înlocuirea pierderilor la M.U. de pe front;

— Instruirea M.U. din interior inclusiv Divizia Blindată şi cele 2 divizii moto şi

— Dotarea completă a 6 Divizii. Totul în curs de 10 – 12 luni. Generalul Buhle a mai adăugat;

— Fiecare categorie de armament va fi predată şi cu dotaţia de muniţii corespunzătoare;

— Cota lunară, împreună cu materialul blindat şi motorizat ce ni se va livra, constituie singurele livrări ce ni se pot face, în afara comenzilor pe care le avem trecute în

Germania;

— Valoarea exactă a cotelor lunare va fi fixată în scris ulterior. Este posibil ca la început aceste cote să nu fie complet împlinite, însă cotele din anul 1944 vor fi mărite, dat fiind că producţia se găseşte în creştere;

— Deosebit de cota lunară de armament cu muniţia corespunzătoare şi faţă de întrebarea pusă de Generalul Şteflea la întrevederea cu Mareşalul Keitel, Generalul Buhle a răspuns că ni se poate da curând şi fără nicio greutate pentru instrucţie, 100 obuziere ruseşti cal. 122 mm cum şi 50 tunuri ruseşti anticar cal. 45 mm, ambele categorii fără muniţie;

— Potrivit nevoii formulată de Ministerul înzestrării, s-a cerut Generalului Buhle să nu ni se scadă din contingentul de materii prime, a căror livrare este aprobată, cuantumul necesar pentru executarea comenzilor noastre în curs.

Generalul Buhle a răspuns că va examina cererea şi ne va comunica rezultatul.

— S-a adus la cunoştinţa Generalului Buhle situaţia precară în care se găseşte Armata Română din cauza lipsei de echipament.

Generalul Hansen’s confirmat existenţa acestor lipsuri, cum şi nevoia în care s-a găsit Armata Română de a recurge la expediente (opinci şi salopete).

Cu această ocazie Generalul Buhle a afirmat că, nu de mult, s-ar fi studiat livrarea unui stoc de încălţăminte. Va examina stadiul.

S-a arătat Generalului Buhle că lipsurile în rufărie sunt atât de mari, încât nu avem 2 rânduri pentru fiecare soldat, iar cearşafurile au fost suprimate din cazărmi; ele se păstrează numai în spitale şi sanatorii, disponibilul fiind transformat în cămăşi.

Generalul Buhle a răspuns că se cunoaşte această situaţie, că ea va fi studiată şi ni se va arăta dacă şi ce e

posibil să ni se dea.

III. DISCUŢIUNI CU GENERALUL BODENSCHATZ, din aviaţie, reprezentantul Mareşalului Göering la O.K.W. Participă Colonelul Davidescu)

— Generalul Bodenschatz afirmă că 80% din oraşul Hamburg a fost distrus; nu a rămas neatins din Hamburg decât portul şi partea din industrii din afara oraşului.

Deduce Generalul Bodenschatz că atacul englez a avut de scop numai terorizarea populaţiei.

— Ofensiva rusească de pe frontul de Est a produs Germanilor până în prezent circa 8.000 pierderi în ofiţeri (morţi, răniţi şi dispăruţi).

(Comparând cu cifra medie a pierderilor armatei noastre din cursul anilor 1941 şi 1942, care a fost de 1 ofiţer la 35 soldaţi, rezultă că pierderile totale în trupă ale armatei germane în această bătălie sunt de circa 275.000 trupă).

— Privitor la atacurile aeriene Anglo-Americane, Generalul Bodenschatz afirmă că perfectarea sistemului actual de vânătoare liberă pe timpul nopţii, cu aparatele Messerschmidt 109 va produce atâtea pierderi Anglo-Americanilor încât atacurile se vor reduce ca număr şi intensitate.

— Generalul Bodenschatz a arătat voinţa fermă a Germaniei de a învinge punând în joc toate forţele vitale ale poporului său.

A dat numele a 2 ofiţeri generali prezenţi la masă ale căror soţii lucrează în fabrici ca simple lucrătoare; apoi a arătat măsura ce a fost luată deja de a se introduce femeile germane în serviciul apărării A.A.; deocamdată ele sunt întrebuinţate la încadrarea unităţilor de proiectare şi vor fi folosite probabil în funcţiunile secundare şi în bateriile de artilerie A.A.

În prezent, bateriile de artilerie A.A. de apărarea Berlinului sunt deservite în părţi egale de soldaţi germani,

prizonieri ruşi şi copii de şcoală.

IV. EXPUNEREA FĂCUTĂ DE GENERALUL COLONEL ZEIZLER (asistă General

Ş teflea, General Ion Gheorghe, Colonel Davidescu şi lt. Colonel Crevato)

— Într-un timp disponibil foarte scurt, Generalul Zeizler a arătat situaţia de pe frontul de Est şi a caracterizat-o în câteva cuvinte ca desfăşurându-se potrivit proiectelor germane.

După bătălia din iarna 1942 terminată cu replica germană dinspre NIPRU spre KERCI şi BJELGOROD, frontul s-a liniştit şi cei doi adversari şi-au adunat mijloacele în vederea campaniei din vara acestui an.

De partea germană, aceste pregătiri au constat în special în completări de efective a unităţilor cu câteva sute de mii de oameni trimişi din interior.

Ruşii au adus în acest timp trupe din interior pentru refacerea unităţilor încercate şi pentru constituirea de noi mari unităţi.

Se punea pentru Comandamentul German problema, dacă Ruşii atacă sau dacă îşi păstrează forţele pentru o ofensivă de iarnă.

În scopul de a produce unele scurtări de front, fie înspre înainte, fie înspre înapoi şi pentru a determina pe Ruşi să înceapă o acţiune în care să-şi angajeze rezervele, Comandamentul German s-a hotărât ca la 5 iulie să înceapă operaţiunile ofensive în regiunea OREL şi BJELGOROD. Ruşii au răspuns imediat, trecând la o ofensivă caracterizată prin atacuri în numeroase puncte ale frontului, care nu s-au însumat în vederea unui scop bine definit şi nu au arătat până în prezent vreun scop strategic evident.

Pierderile Ruşilor stabilite cu precauţiune şi obiectivitate se ridică la 1 600.000 oameni şi circa 5.000 tancuri şi tot atâtea tunuri.

Moscova ar fi recunoscut oficial 1 200.000 oameni.

Marile pierderi în efective ale Ruşilor sunt ilustrate şi de faptul că ei au introdus în unităţi oameni de la 14 – 55 ani (Ctg. 1829 – Ctg. 1888) şi femei în funcţiunile secundare, chiar în bateriile de artilerie.

La Grupul de Armate de Nord, ofensiva inamicului a fost complet dejucată.

În regiunea STRAJA RUSSA, putându-se afla de la un prizonier pregătirile de ofensivă ruseşti, s-a putut concentra o importantă masă de artilerie cu ajutorul căreia atacul rusesc a fost zdrobit pe însăşi bazele lui de plecare şi fără ca aviaţia germană să fi fost solicitată a interveni.

Atacurile din regiunea LADOGA, Lacul ILMEN, VELUKI-LUKI etc. au putut fi oprite fără pierderi sensibile de teren.

În sectorul centru, atacurile ruseşti, sprijinite de mase mari de artilerie şi lovind sectoare de divizii germane pe fronturi de 28 – 30 km au înregistrat unele pătrunderi, care au silit apărarea germană să cedeze unele porţiuni de teren.

S-a ajuns astfel la o scurtare înspre înapoi a frontului german, supă ce în prealabil mii de capete de vite şi mii de trenuri cu materiale fuseseră evacuate din ieşindul de la OREL.

Pierderile suferite de Ruşi şi măsurile luate de Comandamentul German au obligat pe Ruşi să încetinească ofensiva lor.

Comandamentul German face faţă atacurilor succesive ruseşti prin intervenţia unităţilor blindate. Uneori, o singură divizie blindată, după ce a parcurs mai multe etape de câte 200 km zilnic, restabileşte o situaţie, apoi este scoasă din front şi dusă în altă parte pentru a face o altă operaţiune similară.

În sectorul Grupului de Armate Sud, ofensiva rusească a început în regiunea BJELGOROD şi a fost oprită

la Sud de HARCOV, unde de câtva timp atacul rusesc nu a mai avut niciun câştig de teren.

În regiunea ISJUM, atacuri numeroase şi repetate s-au lovit de o rezistenţă dârză germană, care nu a cedat decât neînsemnate porţiuni de teren, datorită frontului relativ îngust ce revine diviziilor germane din acest sector.

Retragerea din regiunea VOROŞILOWGRAD s-a făcut după o evacuare metodică a regiunii şi o completă pregătire a distrugerilor. Însăşi posturile de radio ruseşti mărturisesc că Germanii în retragere lor au distrus toate puţurile de mină şi instalaţiile industriale existente.

Retragerea din regiunea TAGANROG se datorează succesului pe care Ruşii l-au putut înregistra în regiunea KUIBIŞEWO; din intrândul făcut de Ruşi, trupe rapide ruseşti – blindate şi cavalerie – au atacat înspre Sud cu scop de a încercui trupele germane din sector.

Corpul de Armată german ameninţat, a putut totuşi să-şi retragă întreaga artilerie pe o nouă poziţie de luptă. Această poziţie dinainte pregătită este ţinută ferm de trupele germane; înapoia ei se mai găsesc încă 2 poziţii organizate care asigură pentru orice eventualitate aripa de Sud a frontului oriental.

În CUBAN, toate atacurile ruseşti de până în prezent au fost respinse.

Deşi unele pregătiri arată intenţiunile ofensive, totuşi două comandamente de armată au fost luate din această regiune şi duse înspre Nord, iar un al treilea comandament de armată rus a fost tras înapoi şi este posibil să primească o aceeaşi destinaţie.

Rămâne deci de văzut dacă capul de pod din CUBAN mai îndeplineşte rolul de a fixa forţe ruseşti aici sau dacă dimpotrivă forţele ruseşti nu fixează cumva forţele româno-germane din capul de pod. Personal, Generalul Zeitzler crede în această a doua ipoteză.

Cât priveşte tăria frontului de Est, un OSTWALL în

curs de organizare va permite la nevoie şi o scurtare a frontului şi o economie importantă de forţe.

DISCUŢIUNI CU GENERALUL ZEITZLER ÎN TIMPUL MESEI (participă General

Ş teflea şi col. Davidescu)

Generalul Zeitzler a arăta că fiind însărcinat de Führer să se ocupe în special de frontul oriental, ţine un strâns contact cu comandamentele din Est şi vizitează pe rând sectoarele de luptă. Spre a se informa cât mai complet, cere să i se prezinte ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi din diviziile angajate de la care caută să afle starea de spirit din unităţi.

Tot în acelaşi scop, Generalul Zeitzler a organizat un control al scrisorilor trimise de pe front acolo unde constată nemulţumiri, caută să le afle cauza, care este înlăturată cu mijloace radicale şi rapide.

Un mijloc de a întreţine buna stare fizică şi morală a trupei, îl formează astăzi trimiterea pachetelor rezervate exclusiv luptătorilor din linia I-a; aceste pachete trimise din partea Führerului conţin alimente din cele ce iau mic volum, articole şi obiecte de toaletă, băuturi etc. Şi care nu pot fi oprite sau folosite de niciun comandament şi nicio unitate din linia II-a.

Ruşii schimbă foarte des procedeele de luptă.

Comandamentul German urmăreşte de aproape cunoaşterea procedeelor de luptă ruseşti şi le contracarează prin instrucţiuni scurte trimise trupelor la fiecare 14 zile.

Fiind ceva nou şi succint prezentat s-a remarcat că aceste instrucţiuni sunt citite de trupe şi aplicate cu mai multă exactitate şi folos decât dacă învăţămintele acestea s-ar grupa periodic în cărţi sau broşuri, pe care nu le mai citeşte nimeni, fiind şi obositoare şi perimate.

Starea de spirit a trupelor ruseşti este relativ proastă.

Greutăţile cu care luptă unităţile şi comandamentele ruseşti ca şi scăderea moralului, sunt ilustrate de comunicările radio făcute în clar până la eşalonul comandament de armată şi de ordinele date de Comandamentul rus.

Câteva comunicări radio caracteristice:

— Un comandant de regiment arată că într-un singur atac a avut pierderi de circa 400 morţi şi 1.000 răniţi.

— Un alt comandant de regiment arată că din unitatea sa nu a mai rămas în viaţă decât el şi un mic grup de oameni.

— UN comandant de batalion raportează că a repetat atacul ce I-a fost ordonat, de 5 ori şi a mai rămas cu 40 oameni; întreabă dacă trebuie să reia atacul.

— Un comandant de brigadă raportează că unitatea sa a pierdut toate tancurile.

— Etc.

Pentru stăvilirea automutilărilor şi dezertărilor, comandamentul rus a numit un ofiţer care urmăreşte cazurile de automutilare şi dezertare în fiecare regiment în parte.

Generalul Zeitzler a promis că va trimite Generalului Şteflea instrucţiunile întocmite de Comandamentul German, pentru conducerea şi execuţia luptei de pe frontul oriental şi l-a rugat să revină la O.K.W. la o dată ce ar putea fi stabilită e comun acord pentru conversaţiuni mai îndelungate asupra felului cum se desfăşoară operaţiunile pe frontul de Est, a învăţămintelor ce decurg şi a influenţei pe care acestea trebuie să o producă asupra instrucţiei de luptă a armatei noastre.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 95/II, f. 375 – 387).

Doc. 63

1940 – 1943 – România şi „războiul undelor”[1]

---

1 Pentru perioada ulterioară, vezi Gh. Buzatu, România şi „războiul undelor (19431944), în „Europa XX", Iaşi, t. III-IV/1994-1995, p. 226-

MARELE STAT MAJOR
Serviciul Radio
EXTRASE
din emisiunile posturilor clandestine de radio de la 2 noiembrie 1940 la 1 iunie 1943
ANUL 1940
POSTUL CLANDESTIN

2 noiembrie – Generalul Antonescu a dat ordin să se desfiinţeze vestita bancă „Marmorosch Blank”, iar toate depozitele ei să fie confiscate. Ordinul a venit prea târziu, căci foştii directori ai băncii şi-au pus la adăpost depozitele. De ce Generalul Antonescu a dat acest ordin împotriva întreprinderilor financiare ale prietenului său Aristide Blank?

11 noiembrie – Generalul Antonescu va merge în Italia pentru a primi o parte din teritoriul cedat. Este de mirare că el se mai încrede în Italia, care a dat atâtea dovezi de laşitate şi minciună.

19 noiembrie – Conducătorul Statului a avut nevoie de legionari numai până a adus pe germani în ţară. Acum e păzit de nemţi şi nu mai are nevoie de legionari, care vor fi trecuţi pe planul al doilea.

20 noiembrie – În cuvântarea pe care a rostit-o cu prilejul vizitei sale la Roma, Generalul Antonescu a spus: „România de azi a pierdut o bătălie fără să fi luptat. Dar, o naţiune care a suferit cât a suferit naţiunea română, nu poate pieri. Acestea sunt cuvintele pe care ni le spune un soldat”. Dar soldatul, ofiţerul Ion Antonescu, este departe de a avea dreptul să vorbească astfel, căci a mărturisit singur că, locotenent fiind, a refuzat să execute ordinele generalului Averescu; a mărturisit singur că, ofiţer fiind, a complotat cu Codreanu contra intereselor Statului în slujba căruia se afla; arestat şi eliberat pe cuvânt de onoare că nu va mai complota contra Statului, a folosit

primul prilej pentru a complota din nou.

23 noiembrie – Conducătorul Statului adăposteşte în casa sa persoane politice ale vechiului regim; dar tot el a ordonat cenzurii să interzică ziarelor publicarea discursului ţinut de Maniu la înmormântarea lui Virgil Madgearu şi acela al profesorului Rădulescu Motru la înmormântarea lui Nicolae Iorga.

10 decembrie – Generalul Antonescu este principalul vinovat pentru toate asasinatele şi mai ales pentru acela al lui Nicolae Iorga, deoarece n-a interzis ziarului „Porunca Vremii" să atace mereu pe cei răposaţi.

EMIŢĂTORUL EUROPEI REVOLUŢIONARE (în limba germană)

13 decembrie – România este în întregime ocupată de trupele germane şi iată trei dovezi:

a. Alaltăieri Generalul Antonescu a ordonat evacuarea a 36 de garnizoane de către trupele române pentru a adăposti în locul lor trupe germane.

b. Guvernul român a declarat că va suporta cheltuielile necesare pentru staţionarea trupelor germane în România. În acest scop Ministerul de Finanţe român a acordat un credit de

360.000.000 Reichsmark.

c. În rândurile „Gărzii de Fier" s-a produs o mare criză internă din pricina deosebirilor de simpatie pentru germani.

POSTUL CLANDESTIN

16 decembrie – Generalul Antonescu a făcut până acum numai greşeli, datorită cărora va pierde în curând puterea. A îmbrăcat cămaşa verde aducând odată cu ea teroarea şi mizeria în ţară. A introdus legionarismul în magistratură, pângărind această instituţie a dreptului. A introdus regimul terorii legionare la Jilava, înăsprindu-l. A reuşit să se depărteze complet de armată.

30 decembrie – Postul de radio Bucureşti, polemizând

cu o agenţie de radio străină, în legătură cu aducerea nemţilor la noi în ţară, susţine că Dl. Inginer I. Gigurtu ar fi propus cel dintâi acest lucru iar Generalul Antonescu l-ar fi aprobat numai.

ANUL 1941

POSTUL CLANDESTIN

5 ianuarie – Opera Generalului Antonescu se concretizează în următoarele puncte:

a. A consolidat ţara şi dinastia română dar a detronat pe Rege, luându-i toate prerogativele.

b. A consolidat poziţia externă a ţării noastre, întărind legăturile cu Manciuko, San-Marino etc.

c. A făcut totul pentru poporul românesc, robind un milion jumătate de fraţi de sânge, deoarece a ascultat poruncile stăpânilor.

d. A încheiat un acord economic cu Germania, considerându-l folositor ţării noastre, dar acest acord economic ne fură mâncarea de la gură pentru a fi dusă în Germania.

e. A creat un regim naţional. L-a rezemat însă pe baionete străine.

20 ianuarie – Generalul Antonescu a căutat să ne convingă că în România nu vor veni decât câteva mii de nemţi pentru instruire a armatei. Dar ei s-au abătut ca lăcustele asupra poporului nostru. Generalul Antonescu nu şi-a revenit încă din lovitura ce i-a fost dată la Berlin, în urma vizitei pe care a făcut-o acolo. Se aşteaptă cu nerăbdare rezultatul călătoriei sale, care pare să fie plină de mister. S-ar putea ca graniţele noastre să fie din nou ameninţate prin hotărârile luate la Berlin.

24 ianuarie – Prin rebeliunea legionară Hitler a încercat prin noul său ambasador şi ajutat de uneltele sale legionare să se instaureze complet şi definitiv în România. Generalul Ion Antonescu a ripostat însă dârz, reuşind să rămână stăpân pe situaţie.

27 ianuarie – Noul guvern anunţat astăzi de Generalul Antonescu nu poate să fie decât tot un guvern totalitar. „Un guvern de cerşetori, supus ordinelor date de nemţi”.

28 ianuarie – Politica externă a Generalului Antonescu caută să lege soarta ţării de aceea a Germaniei şi Italiei. Dar numai alături de puterile apusene democratice Generalul Antonescu va putea să se facă respectat de către „Herr Hitler”.

30 ianuarie – Se comentează faptele care au precedat rebeliunea şi se arată toată dârzenia şi voinţa Generalului Antonescu de a slava ţara din mâinile legionarilor, care au căutat s-o ducă în prăpastie. Întârzierea sosirii lui von Killinger în România se datorează chiar Generalului Antonescu, care bănuind ceva, l-a rugat să-şi amâne sosirea. Se pare că acest lucru ar fi stricat toate socotelile lui Horia Sima care aranjase odată cu această venire, să pună mâna pe putere.

31 ianuarie – Când a sosit la Bucureşti von Killinger a fost anunţat de Horia Sima că armata este de partea lui şi că înlocuirea Generalului Antonescu de la conducerea ţării poate fi făcută cu uşurinţă. În ziua de 20 ianuarie s-au încercat asupra Generalului Antonescu două asasinate. La 21 ianuarie populaţia Capitalei a asistat la măcelul care a avut loc pe străzile Bucureştiului, în timp ce Generalul Ion Antonescu lansa apeluri către ţară de la posturile de radio. La 23 ianuarie, datorită tactului său şi bravurii soldaţilor, Generalul Antonescu era stăpân pe situaţie.

12 februarie – Ruperea relaţiilor diplomatice cu Anglia se datorează faptului că România a acceptat ca teritoriul ei să devină bază de plecare a trupelor germane pentru o eventuală acţiune în Balcani. Pretextul că trupele germane aduse în România nu servesc decât pentru instruirea trupelor române, este o minciună cu care Generalul Antonescu a încercat nu numai să ne înşele pe

noi dar şi pe una din cele mai mari puteri ale lumii, Anglia. După această faptă, Ion Antonescu ne va aduce pe cap urgia unui război groaznic, pe care nu-l dorim. Frica de bombele engleze a silit pe Generalul Antonescu să ascundă numărul mare al trupelor germane aflate în România.

2 martie – Plebiscitul de la 2 martie este o crimă tot aşa de odioasă ca şi omorul de la Jilava şi asasinarea mişelească a lui Nicolae Iorga. Plebiscitul de la 2 martie este încă o povară grea asupra trecutului nefast al Generalului Antonescu.

8 martie – Vizita la Viena a Generalului Ion Antonescu este vizita unui gauleiter căruia i se ordonă să vină pentru a primi ordine de la super Mareşalul Göring. Hitler nu are de ce să se mai ostenească de acum înainte să primească el însuşi pe Conducătorul Statului Român.

15 martie – În faţa corespondenţilor presei străine din Berlin Dr. Goebbels a făcut declaraţii oficiale, arătând că venirea instructorilor germani la noi în ţară este dictată de interese militare ale Germaniei şi nicidecum de apărarea hotarelor noastre. Această ştire, interceptată şi de Agenţia „Rador”, a fost cenzurată din ordinul Generalului Antonescu pentru ca poporul român să nu cunoască adevărul.

2 aprilie – Bucureştiul a dezminţit ştirea dată de Berlin după care Generalul Antonescu ar fi demisionat. Această dezminţire ascunde ceva: N-ar fi de mirare ca Hitler pierzând încrederea în Generalul Antonescu să-i fi ordonat să plece.

În discursul ţinut recent, Generalul Antonescu urmărea o abilă diplomaţie. Dintr-o singură lovitură el voia să câştige ţara de partea lui şi să sperie pe nemţi. Berlinul pare a nu fi fost mulţumit cu această vorbărie şi i-a notificat subtil plecarea. Pentru a-l menţine în slujbă, nemţii i-au cerut Generalului Ion Antonescu cca. 6 – 7 divizii care să lupte contra Iugoslaviei.

11 aprilie – Generalul Antonescu ne-a făcut complicii germanilor la odioasa crimă care este bombardarea şi masacrarea bravilor noşti vecini, iugoslavii. Generalul Ion Antonescu este marele vinovat de tot ce se petrece astăzi la noi. Afirmaţia sa că nu doreşte decât binele naţiunii este o tristă inconştienţă. Iată răul politic pe care l-a adus naţiunii:

a. A făcut jurământ de credinţă la Berlin şi Roma, legându-se că România va merge până la sfârşit cu Axa.

b. N-a făcut nicio opoziţie la răpirea Transilvaniei şi a permis instaurarea stăpânirii străine la noi în ţară.

c. A îngăduit crimele care au tulburat ţara.

d. Gestapoul a predat pe foştii noştri aliaţi polonezi.

e. A permis germanilor să facă din ţara noastră bază de atac contra Greciei şi Iugoslaviei. Cu toate acestea, discursurile Generalului Antonescu exprimă îndoială în victoria finală a germanilor.

17 aprilie – Pretutindeni circulă zvonul că Horia Sima, prin intermediul lui von Killinger, ar fi făcut insistente propuneri de împăcare Generalului Ion Antonescu, pe care acesta le-ar fi respins deoarece posedă probe indiscutabile că Horia Sima ar fi plănuit decapitarea sa.

Generalul Antonescu a înlăturat pe generalul Florea Tenescu care va fi răsturnat în curând.

23 aprilie – Dacă von Killinger, care venise în ţară pentru a susţine revenirea la putere a lui Horia Sima, a acceptat să se înţeleagă cu Generalul Ion Antonescu, aceasta nu s-a putut întâmpla decât cu anumite concesiuni din partea generalului. Este sigur că el a promis Germaniei să-i pună la dispoziţie armata română pentru războiul cu Rusia. Aceasta este explicaţia bunăvoinţei Reich-ului, care în ultima vreme tolerează chiar şi atacuri contra dictatului de la Viena. Generalul Ion Antonescu a căzut în cursa pe care i-a întins-o Berlinul. Dacă ar fi refuzat să dea carnea

de tun cerută de nemţi, desigur că ar fi dispărut de la conducere pentru ca un altul să-i ia locul.

8 mai – În timp ce îndeplinea la Londra funcţia de ataşat militar al României, Generalul Antonescu a funcţionat în loja francmasonilor. Nu este aşadar de mirare că acum a lepădat haina de legionar.

20 mai – Generalul Antonescu a fost încunoştinţat de la Berlin de planul lui Hitler de a ataca Rusia. Hitler i-a cerut intervenţia armatei române, dar Generalul Antonescu a refuzat sub pretextul lipsei de dotaţie. Cu siguranţă că scopul Consiliului restrâns care s-a ţinut zilele trecute, a fost problema echipării armatei. Generalul Antonescu să fie sigur că încercarea de a ocoli războiul nu se va prinde la nemţi.

25 mai – Generalul Antonescu a acceptat instructori germani pentru ţara noastră. Aceştia au venit însă într-un număr atât de mare încât din punct de vedere economic au adus secătuire ţării.

26 mai – Guvernarea Generalului Antonescu a dus la dezorganizarea finanţelor şi economiei. S-a dezorganizat armata şi s-au distrus şi mijloacele de ridicare morală. Ţara a fost izolată de restul lumii şi a fost aservită economiceşte.

28 mai – Prin românizare, Generalul Antonescu n-a făcut decât să înlocuiască pe evrei şi să dăruiască germanilor economia ţării. Generalul Antonescu pretinde că preferă capitalul evreiesc pe cel german, care reprezintă o putere economică şi că numai Germania ne poate pune la dispoziţie capitalul de care avem nevoie. Cei care au ochi să vadă îşi pot explica însă unde se duce petrolul şi grâul nostru. „Binele” pe care ni l-a făcut Generalul Antonescu explică de ajuns de ce ofiţerii români şi personalităţile politice încearcă să fugă din ţară.

29 mai – Ultimele legiferări ale Generalului Antonescu dovedesc şi de astă dată mania pedepselor şi

persecuţiilor, datorită spectrului sabotajelor şi atentatelor la siguranţa Statului. Orice critică adusă guvernului sau actelor sale este un act de sabotaj sau crimă împotriva siguranţei Statului şi se pedepseşte cu moartea. Orice atac la adresa nemţilor constituie un act de sabotaj. Ascunderea alimentelor, declararea inexactă a produselor solului şi subsolului în ceea ce priveşte cantităţile deţinute, toate sunt acte de sabotaj pedepsite cu moartea, cu carcera sau cu foamea.

Generalul Antonescu a răpit libertatea scrisului şi cuvântului, a desfiinţat dreptul de proprietate şi a confiscat rodul muncii. Toate aceste nemaipomenite măsuri au fost inspirate de Berlin.

15 iunie – Ultima întrevedere a Generalului Antonescu cu Hitler la München n-a avut alt scop decât pe acela de a înşela populaţia noastră asupra amiciţiei germano-române, de care nici nu poate fi vorba. Sunt însă alte fapte care vorbesc mai mult decât orice declaraţie. Astfel, în loc de 3.000 de instructori nemţi, s-a dovedit că în România sunt 30 de divizii. Generalul Antonescu a afirmat că soldaţii nemţi mănâncă alimente aduse din Germania, dar totuşi la noi s-au împărţit populaţiei cartele şi s-au impus restricţii alimentare.

4 iulie – Generalul Antonescu face azi o politică externă care se limitează la închiderea tuturor legaţiilor româneşti din ţările inamice Germaniei. De bună seamă că Ministrul României la Nanking va fi numit generalul Băgulescu.

13 iulie – Decretul semnat de Generalul Antonescu la 10 iulie, privitor la materialele şi bunurile ce vor fi găsite în Basarabia şi Bucovina, confirmă ştirea difuzată de Vichy că Antonescu a fost însărcinat de Hitler cu asigurarea ordinii şi administrarea zonelor din spatele trupelor germane care operează în sectorul Prut. Aşadar, Generalul Antonescu s-a reîntors la ocupaţia pe care o avea acum

câţiva ani, aceea de comandant al corpului III armată, când făcea mai multă administraţie militară decât militărie.

5 august – Generalul Antonescu a anunţat deschiderea oficiilor poştale în Basarabia şi Bucovina. Este inutil, deoarece toată populaţia acestor oraşe a fugit, casele sunt arse până la pământ, iar viaţa economică şi civilă a încetat. Generalul Antonescu ne-a împins în acest război, pentru a recuceri provinciile răpite. Azi le-a recucerit, dar în locul oraşelor înfloritoare de acum un an găsim ruine fumegânde. Din cauza lipsei de pricepere strategică şi tactică a generalului Antonescu, armata noastră a stat o lună de zile neputincioasă pe malul Prutului, sacrificând floarea tineretului regimentelor noastre şi dând timp şi posibilităţi ruşilor de a distruge oraşele înfloritoare ale Basarabiei şi Bucovinei. Pentru aceasta, Adolf Hitler i-a luat comanda sectorului basarabean, reducându-l la simpla funcţiune de supraveghetor de lucrări agricole din Basarabia şi Bucovina. Generalul Antonescu ar fi putut ca, prin manevre diplomatice abile şi prin acţiuni rapide, să ne redea Basarabia şi Bucovina neatinse.

9 august – Generalul Antonescu a decorat pe Adolf Hitler, cu „Mihai Viteazul” şi a decorat încă 50 de cruci ale aceluiaşi ordin unor ofiţeri germani.

Această faptă e o crimă faţă de ţară şi faţă de decoraţia înfiinţată de Regele Ferdinand cel loial. Această decorare s-a făcut fără aprobarea Majestăţii sale Regelui Mihai I, iar Adolf Hitler a anulat gestul Domnului general Ion Antonescu, interzicând să se publice ştirea decorării lui cu „Ordinul Mihai Viteazul”. Pentru Crucea de Fier cu care a fost decorat, Generalul Antonescu a vândut drepturile noastre sfinte asupra Transilvaniei, deoarece a acceptat hotărârea lui Adolf Hitler de a arunca pe fraţii noştri din Transilvania în braţele ungurilor.

16 august – Căutând să-i dovedească lui Hitler că înfrângerea de la Prut nu se datorează lui, ci altora Generalul Antonescu a găsit o soluţie pentru a-şi reface prestigiul; a plecat cu diviziile noastre de cavalerie peste Nistru.

20 august – Activitatea politică a Generalului Antonescu duce la pieire poporul român.

Prin diplomaţia sa, Generalul Antonescu ne-a angajat într-un război pierdut de la început şi din care ţara noastră nu are niciun beneficiu. Am recucerit până acum două provincii pe care până în prezent nu suntem stăpâni. Prin diplomaţia sa, Generalul Antonescu a ignorat Ardealul, dar ne-a aliat cu ungurii.

Prin diplomaţia sa, Generalul Antonescu acceptă pentru România pierderi care ne slăbesc în avantajul inamicilor.

22 august – În schimbul „Crucii de Fier” pe care a primit-o, Generalul Antonescu a pus la dispoziţia lui von Schobert 25 de divizii româneşti, adică 300.000 oameni.

octombrie – Generalul Antonescu s-a plâns lui Hitler că nu mai poate să ţină în frâu pe românii ardeleni. Se poate întâmpla de asemenea ca el să-i fi propus şi alcătuirea unei Transilvanii independente. Prin declararea autonomiei Transilvaniei, ura românilor ardeleni ar fi lichidată, iar Generalul Antonescu ar avea un adversar mai puţin. Iuliu Maniu, Horia Sima şi-ar putea da atunci mâna frăţeşte ca să se bată cu ungurii pentru libertatea Ardealului. Astfel, Ion Antonescu va scăpa de doi adversari foarte periculoşi.

noiembrie – Prin diferite diversiuni ca: detronarea vechiului regim, instalarea regimului legionar, distrugerea Gărzii de Fier, persecuţia evreilor, campania contra francmasoneriei, Mareşalul Ion Antonescu a căutat a trece neobservată ocuparea Transilvaniei, venirea nemţilor în ţară, alianţa cu ungurii şi participarea cu enorme sacrificii

la actualul război.

ANUL 1942

POSTUL CLANDESTIN

10 aprilie – Divizia 18-a, care făcea parte din noul contingent de trupe trimise de Mareşalul Antonescu pe front, a fost distrusă în luptele din faţa Harkovului.

17 aprilie – Mareşalul Antonescu a ordonat să se lucreze şi duminica, precum şi în toate zilele de sărbători naţionale şi creştineşti, ameninţând populaţia cu spectrul foamei. Acest spectru al foamei este însă o simplă sperietoare deoarece este inexact că din cauza războiului consumul intern ar fi sporit. Adevărul este că din cauza războiului nemţii ne fură recolta pentru a-şi hrăni soldaţii şi pe lucrătorii din fabricile de muniţii.

24 aprilie – Din ordinul Mareşalului Antonescu se pregăteşte o serie de mărci poştale cu chipul său şi al lui Mihai Antonescu. În ziua în care vom afla că aceste mărci vor fi puse în vânzare prin oficiile poştale, aceste oficii vor fi incendiate. Aceeaşi soartă o va avea şi fabrica de timbre.

25 aprilie – Mareşalul Antonescu a făcut pace cu ungurii, uitând jurămintele de la Sibiu şi Alba Iulia, uitând că în Ardealul stăpânit de unguri gem peste 2 milioane de fraţi. Mareşalul a minţit că războiul s-a sfârşit cu căderea Odessei şi pentru a justifica trimiterea de noi trupe pe front, face falsa afirmaţie că înşişi soldaţii noştri cer continuarea războiului împotriva Rusiei.

13 mai – În ziua de 10 mai 1941 Mareşalul Antonescu a declarat: „Am întors Apusul neamului în Răsărit şi din Răsărit ne vom stăpâni Apusul”, ceea ce înseamnă că dacă vom continua războiul şi vom sacrifica floarea tineretului nostru în Rusia, Hitler ne va restitui Ardealul. Este un simplu şantaj al lui Hitler, care are nevoie de carne de tun şi care ne trece prin faţa ochilor mirajul recâştigării Ardealului, şantaj în care nu s-a lăsat prins decât Mareşalul Antonescu.

22 mai – Din răzbunare, Mareşalul Antonescu a trimis pe front regimentul de escortă călare, deoarece ca ofiţer n-a putut fi niciodată admis în acest regiment de elită. Astăzi însă, acest regiment este persecutat şi insultat de Mareşal prin numirea în fruntea lui a colonelului Elefterescu şi înscrierea ca voluntar a lui Mihai Antonescu.

27 mai – Mareşalul Antonescu a pus la dispoziţia lui Hitler aproape 150.000 de oameni, pentru front, în timp ce ungurii nu i-au dat decât 40.000 oameni.

24 iunie – Comunicatul oficial asupra pierderilor suferite de armata noastră anunţă că în timp de un an au pierdut 5 998 de ofiţeri; între anii 1916 şi 1918 pierderile s-au ridicat doar la 2 330 de ofiţeri, care au murit pentru un război just. În realitate, de data aceasta pierderile noastre în morţi, răniţi şi dispăruţi au fost nu de 150.000 oameni, cum se spune, ci de aproape 300.000.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

24 iunie – La o conferinţă de presă cu ziariştii străini din Bucureşti, Mareşalul Antonescu a recunoscut că noi am pierdut 400.000 oameni, dar că, astăzi chiar, istoviţi cum suntem, dacă va mai fi nevoie, vom mai face şi alte sacrificii.

28 iunie – Văzând că ţăranul român a început să se trezească, germanii au ordonat Mareşalului Antonescu să introducă sistemul rechiziţiilor forţate. Mareşalul caută să completeze mijloacele de constrângere şi cu alte mijloace, inventând obştile ţărăneşti cu faimoasa lozincă „ţărani, produceţi cât de mult şi strângeţi cât de mult” – ca să avem ce da nemţilor.

POSTUL CLANDESTIN

2 iulie – Pentru servicii personale, Mareşalul Antonescu a dat locuri de casă lui Mihai Antonescu şi generalului Pantazi.

3 iulie – Iată o parte din opera Mareşalului Antonescu: A lăsat pe nemţi să ia din mâinile

comandamentului nostru controlul asupra armatei române; a consimţit ca armata noastră să fie înglobată în „Wehrmachtul” german; a consimţit ca toate autorităţile româneşti să fie controlate de o dublură germană; a consimţit să pompeze spre front noi efective româneşti, prelungind astfel războiul şi contribuind mai intens la slăbirea armatei noastre; n-a încercat, după atingerea Nistrului, să degajeze ţara de obligaţia de a participa şi mai departe la un război care nu este al nostru.

10 iulie – Mareşalul Antonescu a primit ordin de la Berlin să nu mai riposteze nici unei provocări venită de la unguri, lăsându-i astfel să-şi bată joc de noi.

12 iulie – Mareşalul Antonescu a declarat ziarului „Tribuna”: „Trebuie să respingem cu toate forţele pe ruşi peste Volga. Trebuie să creăm un zid neclintit între noi şi ruşi. Trebuie să alungăm pericolul roşu dincolo de graniţa civilizaţiei europene. Eu ascult de imperativele categorice ale ţării mele”. Aceste declaraţii sunt lipsite de seriozitate şi mărturisesc dorinţa Mareşalului ca armata să meargă înainte, indiferent de pierderi, indiferent de sacrificiile făcute şi fără să aibă vreun obiectiv firesc sau naţional.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

21 iulie – În primăvara aceasta, Mareşalul Antonescu a trimis la sate jandarmi pentru a forţa pe oameni să muncească cât mai mult, punându-i la lucru chiar şi duminica. Ţărănimea română este deposedată de proprietăţile sale, neavând voie să vândă nimic şi în special cereale, care i-au fost blocate şi ridicate.

POSTUL CLANDESTIN

22 iulie – Mareşalul Antonescu a acceptat şi semnat la 30 iunie 1942 dictatul de la Bucureşti, prin care se obliga să înceteze orice atac împotriva ungurilor, să renunţe la orice revendicări teritoriale până la sfârşitul războiului şi să accepte hotărârile celuilalt dictat, din 1940, de la Viena. Dictatul de la Bucureşti a fost semnat

fără să fie adus la cunoştinţa armatei şi ţării. Pentru noi, acesta este un indiciu că prevederile dictatului sunt de aşa natură încât însuşi Hitler şi-a dat seama că aducerea lui la cunoştinţa opiniei publice ar ridica împotriva sa furia poporului românesc. Mareşalul Antonescu şi ciracul său, Mihai Antonescu au acceptat următoarele puncte:

a. Recunoaşterea irevocabilă a dictatului de la Viena.

b. Renunţarea la orice modificare de graniţe până la sfârşitul războiului.

c. Acceptarea de a nu ataca sub nicio formă pe unguri.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

23 iulie – Mareşalul Antonescu a afirmat că la Sevastopol au murit numai 55 ofiţeri, 28 subofiţeri şi 1 773 soldaţi. În realitate, pierderile noastre la Sevastopol au atins cifra de 40.000 de morţi. Div. I, a XVIII-a şi a IV-a de Vânători de Munte au fost nimicite.

Mareşalul Antonescu ştie de încheierea unui tratat secret între unguri şi bulgari, dar nu poate face nimic împotriva acestuia deşi la radio spune că nu-l interesează acest pact şi că el nu constituie o ameninţare pentru România. Totuşi, trupele ungare sunt intacte şi parte din ele se află la graniţa noastră, iar Bulgaria are toate trupele în ţară. Mareşalul ştie tot, dar continuă să trimită trupe pe Doneţ şi Voronej.

POSTUL CLANDESTIN

10 august – Mareşalul Antonescu a dat un nou decret care măreşte numărul pensionarilor prin scoaterea din armată a ofiţerilor activi. El şi-a rezervat dreptul de a scoate din armată pe toţi „ofiţerii care nu sunt apţi pentru serviciu”. Nu poate fi vorba de o măsură utilă, ci de o măsură de bun plac. Mareşalul a găsit de cuviinţă că poate să dea afară din armată pe ofiţerii care până acum au activat pe front şi care acum nu mai sunt pe placul lui. Toţi ofiţerii care au îndrăznit să facă opoziţie, au fost scoşi din

armată.

Oare pentru limită de vârstă a fost scos din armată generalul Iacobici? Acest general a comandat trupele care au cucerit Odessa şi a fost şef al Statului Major. A fost lăudat şi decorat de Mareşalul Antonescu cu „Mihai Viteazul" pentru eroismul şi destoinicia sa. Adevărul e că generalul Iacobici a căzut în dizgraţia Mareşalului pentru faptul de a fi susţinut că armata noastră trebuie păstrată pentru marea bătălie a Ardealului.

14 august – De la 7 iulie, Mareşalul Antonescu a dispărut complet de pe scena politică şi militară. Zilele sale sunt numărate. Desigur că nemţii îşi pun problema succesiunii, iar „persoana grata" este Mihai Antonescu, alt slugoi al lor.

25 august – Noua colectă de îmbrăcăminte anunţată de Mareşalul Antonescu înjoseşte pe ofiţerii noştri de pe front. Ne întrebăm ce s-a făcut cu imensul stoc de haine, cearşafuri, prosoape etc. strânse de la evrei? Hainele colectate acum nu vor folosi nici ostaşilor noştri, nici nouă, ci nemţilor. Pentru a ne câştiga încrederea, guvernul trebuie să facă următoarele: să arate drumul soldaţilor care luptă pe front; să formeze în fiecare sat şi oraş centre de colectare; fiecare soldat să fie adoptat de o familie din ţară.

27 august – Mareşalul Antonescu a publicat un lung raport asupra planului de reorganizare a armatei, propus vechiului regim. De ce însă Mareşalul nu a dat publicităţii şi textul propunerilor făcute în anul 1940 asupra chipului cum trebuia să acţioneze regimul trecut faţă de ultimatumul rus?

28 august – Comunicatul special publicat de Mareşalul Antonescu că este sănătos, este cu totul inexact, deoarece starea lui este foarte gravă. Noile măsuri ce s-au luat, trădează această stare mintală deficientă. Astfel, s-a hotărât să se trimită în lagăr toţi acei care vor înjura în

public. Prefectura poliţiei va fi nevoită să angajeze 15 milioane poliţişti pentru a opri pe cei 15 milioane de români să înjure. S-a hotărât trimiterea în lagăr a tuturor femeilor care au coafura exagerată. Mareşalul nu-şi dă seama că de 9.000 de ani de când există omenirea, nimeni nu a putut impune femeii uniforme. S-a hotărât trimiterea în lagăre a tuturor femeilor care poartă rochii scurte. Mareşalul nu-şi dă seama că lungind cu câte 10 cm. toate rochiile acum când se fac colecte de haine vechi şi zdrenţe, nu mai poate economisi 150.000 m. de stofă?

2 septembrie – De ce Mareşalul Antonescu nu a trimis în judecată naţională pe Gigurtu, Manoilescu şi Valer Pop, care au cedat Ardealul?

7 septembrie – Proclamaţia dată de Mareşalul Antonescu asupra activităţii guvernului nu este decât o vorbărie goală şi o înşirare de cifre fantastice, care au speriat doar pe Nicu Stoenescu şi pe Otulescu. În schimb, nu s-a spus nimic despre Odessa, Sevastopol şi Rostov, iar Mareşalul a trecut cu vederea fantasticele preţuri alimentare din ţară, a uitat să ne vorbească despre foamea în care ne zbatem, de cartele şi de răpirea cu japca a bunurilor noastre. Mareşalul Antonescu ar trebui să ne spună câţi români erau în lagărele de concentrare din Ungaria, câte mii de cetăţeni stau în lagăr pentru sabotaj economic şi câte zeci de mii zac prin închisori, azvârliţi chiar de mâna lui.

20 septembrie – Din ordinul Mareşalul Antonescu, care nu ştie să refuze pe Hitler, alte noi contingente au plecat pe front săptămâna trecută.

20 octombrie – După declaraţia unui apropiat prieten al Mareşalului Antonescu, el ar face eforturi pentru schimbarea politicii şi ar încerca cu tot dinadinsul o apropiere de Naţiunile Unite.

28 octombrie – Decretul prin care s-a introdus pedeapsa cu moartea pentru cei care se fac vinovaţi de

luare de mită s-a dat în urma constatării că aceste abateri se fac mai ales în rândurile înalţilor funcţionari administrativi ai guvernului Antonescu. Dar însuşi Mareşalul Antonescu a primit ca şperţ vila de la Predeal, care i-a fost donată de cei care l-au cumpărat şi tot el şi-a acoperit casa cu tablă primită cadou de la Auschnit. Ştirea care arată că, pentru a se pune capăt abuzurilor cu deportarea evreilor în Transnistria, s-a format o comisie specială pe lângă Ministerul de Externe, arată din ce îşi făcuse venit regimul Mareşalului Antonescu. Evreii care nu acceptau să plătească sumele impuse, erau ameninţaţi cu deportarea în Transnistria. Repatrierea celor 500.000 de români refugiaţi din Răsăritul Bugului în Basarabia este şi ea un şperţ al Mareşalului făcut lui Hitler drept mână de lucru.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

7 decembrie – Nicolae Iorga, Virgil Madgearu şi ceilalţi au fost omorâţi din ordinul Mareşalului Antonescu, pentru că s-au opus planurilor sale.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

11 decembrie – Mareşalul Antonescu nu mărturiseşte situaţia disperată din Rusia pentru a-şi cruţa propria lui viaţă şi pentru a evita revoluţia unui popor care nu-l mai poate suporta.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

18 decembrie – Mareşalul Antonescu continuă politica de exterminare a ţării, căci a început să trimită pe ascuns trupe pe frontul rusesc. Ştirea următoare confirmă cele de mai sus: „Un batalion dintr-un regiment din jud. Hunedoara s-a răsculat şi a refuzat să mai plece pe front. Revolta a fost înăbuşită cu pierderi sângeroase”.

20 decembrie – Mareşalul Antonescu a anunţat că România va trimite în Grecia mari cantităţi de cereale şi produse alimentare. În realitate aceste alimente nu vor fi date populaţiei ci tot trupelor hitleriste.

Prin politica sa de exterminare a evreilor din România, Mareşalul Antonescu vrea ca România să ocupe în Europa primul loc după Germania, ca ţară antisemită. Un sfert din populaţia evreiasă a României a fost evacuată în Transnistria unde a fost exterminată prin foame.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

23 decembrie – Din ordinul Mareşalului Antonescu vor fi trimişi pe front încă 300.000 de români.

POSTUL LEGIONAR

24 decembrie – Mareşalul Antonescu este acuzat de a fi creat pricină de luptă între două categorii de români pentru singura vină pe care au avut-o legionarii de a fi dorit să facă o România a Românilor, fără trădători şi fără politicienişti.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

28 decembrie – De sărbători Mareşalul Antonescu a ordonat arestarea a mii de patrioţi români care au sabotat transporturile şi au tăiat firele telefonice. Mareşalul Antonescu nu a putut ascunde nimic din toate acestea, după cum nu a putut ascunde predarea lui Lascăr, Ciobanu, Ş tefănescu şi camarazilor lor.

ANUL 1943 POSTUL LEGIONAR

7 ianuarie – Din momentul în care Mareşalul Antonescu a simţit că frontul din Rusia e în pericol, a început să caute a se înţelege cu Anglia trimiţând ambasadori speciali la Ankara, Lisabona şi Stockhom.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

8 ianuarie – La 3 ianuarie 1943, Mareşalul Antonescu a semnat tratatul de comerţ cu Italia. Niciun ziar n-a publicat conţinutul acestui tratat. Să-l enunţăm noi: „România va exporta în Italia 900.000 tone petrol, şi anume ţiţei brut”. Cu toate acestea, legea petrolului semnată de însuşi Mareşalul Antonescu nu îngăduie exportul de ţiţei brut. În afară de aceasta, se vor mai exporta în Italia porci, vite, oi, păsări, ouă şi altele în

valoare de 10 miliarde. În schimb, Italia livrează mercur şi portocale.

POSTUL „GABOR ARON”.

8 ianuarie – Mareşalul Antonescu a ordonat noi arestări de legionari. Până în prezent au fost arestaţi 1.000.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

12 ianuarie – Mareşalul Antonescu a satisfăcut din nou cererile Berlinului, care a pretins următoarele:

a. Trimiterea pe front a ultimelor trei corpuri de armată.

b. Noi sacrificii din partea poporului în privinţa alimentelor şi produselor petrolifere.

c. Convingerea opiniei publice române că în spatele guvernului Antonescu s-ar mai găsi elemente care să salveze neamul din actuala situaţie.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

14 ianuarie – Mareşalul Antonescu a fost chemat la Berlin, deoarece pentru menţinerea frontului este nevoie de noi divizii.

15 ianuarie – Mareşalul Antonescu s-a întors de la Berlin. Cu siguranţă că a acceptat să trimită noi divizii pe front, în schimbul cărora măcar nu i s-a promis ceva.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ”.

16 ianuarie – Iată motivul pentru care au fost chemaţi la Berlin Ion Antonescu şi Generalul Şteflea: li s-a cerut să trimită pe front şi ultimele trei corpuri de armată şi să mobilizeze toate rezervele, chiar şi pe copii de 17 ani şi pe bătrânii de 50. Antonescu a promis lui Hitler tot concursul. În schimb, acesta îi garantează liniştea în ţară prin trimiterea de trupe S.S. pentru menţinerea ordinii.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

17 ianuarie – În privinţa discuţiunilor care au avut loc între Mareşalul Antonescu şi Hitler nu se spune nimic de seamă. Ziarele germane scriu: „Necesitatea secretului unei

convorbiri diplomatice nu are nevoie de justificare în timp de război". Se vorbeşte totuşi de nişte compensaţii pe care le-ar fi obţinut Antonescu şi care rămân deocamdată secrete.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ".

19 ianuarie – Mareşalul Antonescu ascunde soarta armatelor române de la Stalingrad, dar se foloseşte de înfrângerea celor 6 divizii maghiare pentru a putea spune că ungurii au suferit pierderi însemnate şi nu mai au armată pentru a ne lua Ardealul.

POSTUL CLANDESTIN

22 ianuarie – Pierderile noastre nu sunt ţinute în seamă de guvern. Cu toate că România a pierdut de trei ori mai multe trupe decât Ungaria, Antonescu continuă să trimită trupe pe frontul de Est, în timp ce ungurii au sistat orice trimitere şi îşi retrag trupele pe care le mai au acolo. Niciun ziar nu a avut curajul să arate publicului că Antonescu a hotărât să trimită noi trupe pentru a fi măcelărite de ruşi.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

23 ianuarie – Mareşalul Antonescu nu este mulţumit cu cei 90.000 de morţi de la Stalingrad. De aceea trimite şi ultimele noastre divizii pe frontul de Răsărit. El a ordonat o nouă mobilizare, care se va face cu ordine de chemare individuale, ca să nu se ştie noul efectiv ce va lua drumul frontului.

POSTUL „ROMÂNIA LIBERĂ".

30 ianuarie – Mareşalul Antonescu vrea să facă o mobilizare generală a restului de comenzi şi a materialelor. El trimite în Germania pentru muncă şi femei. Tot în Germania merg alimentele noastre şi toate bogăţiile ţării.

POSTUL CLANDESTIN

12 februarie – Cu prilejul vizitei la Cartierul General, Mareşalul Antonescu a promis lui Hitler mobilizarea totală pentru la primăvară.

POSTUL ADEVĂRUL OSTAŞULUI

19 februarie – Conform ordinelor de la Berlin, Mareşalul Antonescu a alcătuit alte patru divizii noi de pază. Alţi zeci de mii de ostaşi români au fost aruncaţi în luptă, iar mobilizarea bătrânilor şi inapţilor a pricinuit noi nemulţumiri în rândurile populaţiei.

POSTUL „GABOR ARON”.

7 martie – Mareşalul Antonescu cheltuieşte sume imense pentru mituirea presei elveţiene şi portugheze în vederea unei propagande favorabilă cauzei valahe.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

14 martie – Mareşalul Antonescu a primit de la Hitler ordinul de a evacua toată populaţia românească de pe malul Dunării pe o adâncime de 100 km. Această porţiune ar fi apărată de armatele germane, ungare şi bulgare. Nemţii se tem de o ofensivă anglo-americană în Balcani.

16 martie – Ultimele decrete ale Mareşalului Antonescu, care cer declararea cerealelor, arată limpede că Hitler vrea să ne ia toate grânele. În afară de aceasta, Mareşalul s-a grăbit să pună la dispoziţia lui Hitler încă 350.000 soldaţi precum şi tot potenţialul armatei.

POSTUL CLANDESTIN

9 mai – Mareşalul Antonescu vrea ca toate religiile din Stat să constituie un tot unic. El este azi pe cale să distrugă biserica neamului, lăsându-i autonomia şi împingând-o la unire cu cea romano-catolică.

GLASUL CONŞTIINŢEI ROMÂNEŞTI

25 mai – Noul plan de acţiune dincolo de graniţe vădeşte că politica externă a Mareşalul Antonescu nu este decât un simulacru. Acest plan prevede amiciţia cu Italia şi amiciţia cu Bulgaria. Două amiciţii care creează o situaţie umilitoare pentru ţara noastră. România va suferi enorm datorită politicii guvernului Antonescu.

27 mai – La Academia Română, comemorarea lui Nicolae Iorga printr-un discurs al lui George Brătianu, s-a

făcut în prezenţa Mareşalului Antonescu. Ce căuta acolo Mareşalul, când N. Iorga a fost omorât tocmai pentru că aşa a vrut „Câinele Roşu”?

POSTUL CLANDESTIN

31 mai – Prin încuviinţarea Mareşalului Antonescu, şvabii şi saşii de la noi se pregătesc să se înroleze în unităţile S.S. germane. Aceşti saşi, după ce vor fi instruiţi de Germania, vor fi trimişi în Transilvania pentru a ţine piept românilor la caz de nevoie.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 92 – 108).

Doc. 64

31 decembrie 1944, Bucureşti – Notă a S.S.I. privind acţiunile opoziţiei democratice

31 decembrie 1944

Conducătorii liberali şi naţional-ţărănişti au examinat cu prilejul ultimilor consfătuiri între care şi cea de la Dl. Barbu Ştirbei în Calea Victoriei, o seamă de probleme puse de ultimele manifestări politice din ţară şi străinătate.

Domnii Iuliu Maniu, Brătianu şi Ştirbei au fost de acord asupra faptului că atitudinea Domnului Mareşal Antonescu faţă de nemţi şi întregul ansamblu de raporturi cu Reich-ul german a înregistrat o interesantă schimbare.

Această atitudine devansează cu mult pe aceea a opoziţiei după manifestarea publică cu proclamaţia către armata română, al cărui text Dl. Iuliu Maniu îl poseda de joi, de la ziaristul Ion Vinea.

Dl. Barbu Ştirbei a fost mai categoric arătând că atitudinea Domnului Mareşal Antonescu este pentru aliaţi mult mai importantă decât aceea a grupului de oameni politici, care s-au limitat în tot cursul vremii la manifestări documentare, Dl. Mareşal Antonescu este conducătorul ţării, în funcţiune şi având sprijinul armatei. El poate, după cum a declarat Dl. Barbu Ştirbei, după cum îl cunoaşte Domnia sa din declaraţiile Domnului General Rădescu, să provoace în orice moment o acţiune complet contrarie

celei de până acum, adică să treacă împotriva nemţilor. Trebuie numai să fie convins că această acţiune ar fi total în serviciul ţării.

Ori informaţiunile Domnului Barbu Ştirbei sunt că Dl. Mareşal Antonescu este convins despre faptul că nemţii nu mai pot câştiga victoria, că soarta noastră se va decide la conferinţa păcii şi că, prin determinarea unei acţiuni militare într-un moment care să folosească aliaţilor, România îşi poate esenţialmente salva soarta. Nu o acţiune în genul celei a Mareşalului Badoglio în Italia, care ar eşua, neavând continuitatea, ci una care să modifice total raportul de situaţiuni în această regiune a frontului.

Dl. Barbu Ştirbei a dezvoltat având în totul asentimentul Domnului General Rădescu, următorul punct de vedere:

În faţa aliaţilor există astăzi, în ceea ce priveşte România, trei grupe de forţe de care trebuie ţinut seama, când se examinează situaţiunea ei strategică: primul grup este cel de la Londra, al doilea cel al D-lor Maniu şi Brătianu şi al treilea al Mareşalului Antonescu.

Cât timp Mareşalul Antonescu se arăta intransigent în acţiunea sa alături de nemţi, desigur că importanţa primelor două grupe a fost deosebit de importantă pentru aliaţi. Din momentul însă, ce Mareşalul Antonescu confirmă prin atitudinea sa, acceptarea şi altor posibilităţi de terminare a războiului decât victoria Germaniei, desigur că pentru cercurile aliate întregul interes se concentrează asupra sa.

Dl. Barbu Ştirbei este deci, pentru trecerea imediată la acţiune, de data aceasta, şi din cauza posibilităţilor de precipitare a evenimentelor externe şi interne, cât şi de rolul activ, pe care Mareşalul Antonescu ar putea să-l adopte în aceiaşi direcţie. Cu atât mai mult, cu cât există în cunoştinţa tuturor, prezenţa şi atitudinea Domnului Mihai Antonescu, cu nimic de ignorat în cercetarea

situaţiunii.

Dl. Barbu Ştirbei este deci acel care preconizează urgenta trecere la acţiune. Primejdia unei acţiuni împotriva ţării din partea nemţilor, este prezentă şi acum, după cum poate fi în orice moment încercată. În executarea acţiunii lor, cele două partide nu trebuie să aibă în vedere decât posibilităţile reale, dintr-o parte şi alta, fără ezitări. În această atitudine, Dl. Barbu Ştirbei e sprijinit de Dl. General Rădescu, care a dat şi relaţiile de mai sus, unui intim prieten al său.

În ce priveşte trecerea la acţiune, sunt unii dintre fruntaşii opoziţiei ca Dl. Dr. Lupu, care a lipsit la consfătuirea de la Dl. Barbu Ştirbei, dar care pentru o concentrare a eforturilor pentru ţară, prin luarea contactului cu Dl. Mareşal Antonescu.

Dl. Dr. Lupu crede în posibilităţile Domnului Mareşal, în timp ce Dl. General Rădescu şi-a manifestat lipsa de încredere şi a declarat că nici pe armată, Mareşalul Antonescu nu s-ar putea bizui în totul.

Începe totuşi să-şi facă locul teza Domnului Dr. Lupu. Nu ar fi deci exclus ca, imediat după sărbători, să se producă şi unele luări de contact în această direcţie.

Această informaţie pleacă de la Dl. Dr. Lupu dată vineri Domnului prof. Iancu Botez.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 120 – 123).

Doc. 65 – 73

Ianuarie 1944 – Note ale SSI privind activitatea grupărilor opoziţiei, îndeosebi a lui Iuliu Maniu

14 ianuarie 1944

NOTĂ

Declaraţiile Domnului MANIU către intimii săi

Conducerea Partidului Naţional Ţărănist nu ar fi surprinsă de evenimente. Dl. Maniu, de la începutul războiului ar fi spus că aliaţii noştri germani vor pierde războiul.

Actuala întorsătură a războiului nu-l miră deloc căci Domnia sa ar fi declarat de mult că producţia de război anglo-americană este aşa de mare, încât nimeni nu va rezista forţei sale tehnice.

Dl. Maniu ar fi informat că la Teheran, Stalin a anunţat pe Roosevelt şi Churchill că Sovietele au pregătit ofensiva actuală, cerând în acelaşi timp ca anglo-americanii să facă o nouă debarcare.

Aceştia s-au legat pe cuvânt de onoare, ca în 90 zile de la întrevedere, să creeze un al doilea front.

Dl. Maniu, care trebuia să petreacă 15 zile la Sibiu, nu şi-a mai făcut vacanţa, din cauza evenimentelor politice.

Domnia sa crede că singura formulă care să salveze ţara este în această situaţie:

1. România să facă o declaraţie publică că nu înţelege să mai continuăm războiul cu

Rusia.

2. Să aducem trupele în interiorul graniţelor (la Nistru).

3. S-a mobilizăm total cu puternice garnizoane în interior.

La această formulă, germanii vor răspunde cu ocupaţia iar ruşii se vor opri în cel mai rău caz la Prut.

În ceea ce priveşte formula pe care zice Dl. Maniu că guvernul vrea să o aplice prin crearea unei rezistenţe pe Siret sau Carpaţi, ar fi catastrofală pentru viitorul României.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 128).

14 ianuarie 1944

NOTĂ Activitatea Domnului MANIU

a. În cursul zilei de marţi 11 şi miercuri 12 ianuarie 1944, au avut loc câteva întrevederi, socotite în tabăra naţional-ţărănistă extrem de importante, între Iuliu Maniu, Barbu Ştirbei, I. Lugojianu, Dinu Brătianu, George Brătianu şi al alţi fruntaşi ai opoziţie. Scopul lor a fost

intenţia Domnului Iuliu Maniu de a-i convinge pe toţi fruntaşii opoziţiei de necesitatea alcătuirii unui bloc fuzionist, pentru ca atunci când anglo-americanii vor debarca în Balcani, acest bloc opoziţionist să determine guvernul fie să facă volte-face, fie să se retragă. În cercurile naţional-ţărăniste se afirmă ca foarte probabilă intenţia Reich-ului de a ne transforma în protectorat, lucru care este socotit de Dl. Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu foarte favorabil intereselor noastre faţă de Aliaţi. Menţionăm că cercurile Legaţiei germane din capitală sunt perfect informate de proiectele fuzioniste ale opoziţiei.

b. Dl. Iuliu Maniu a declarat în faţa ziariştilor naţional-ţărănişti Virgil D-alea, Corneliu Coposu, Dr. Constantin Hagea şi Em. Boşca-Malin că Germania se va retrage pe linia Prut-Nămoloasa; că este probabilă transformarea noastră în protectorat german; că acest lucru va facilita ceea ce Domnia sa intenţionează de mult, adică guvernarea poporului (fireşte, pentru după normalizarea situaţiei), prin „guvernarea poporului” şi a elementelor ieşite din popor, Domnia sa înţelegând transformarea noastră în Republică. Dl. Iuliu Maniu socoteşte ca foarte probabilă transformarea Ardealului de Nord într-o provincie militarizată germană, pentru ca operaţiile care se apropie de Carpaţi să aibă un spate asigurat.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 129).

14 ianuarie 1944

NOTĂ

Întrunirea Comitetului naţional-ţărănist pentru analiza situaţiei noastre în război

La 10 ianuarie s-a întrunit la Bucureşti sub preşedinţia Domnului Maniu Comitetul Executiv al partidului cu delegaţi din toată ţara.

S-a discutat situaţia politico-militară a ţării noastre faţă de evenimentele de pe fronturi.

S-a afirmat că Dl. Mareşal Antonescu a hotărât lupta până la urmă alături de germani şi că nu înţelege să modifice cu nimic politica ţării, de până acum.

În acest scop este ordonată mobilizarea completă a C.3 şi 4A. până la 15 crt. a C.1.A., C.5.A. şi C.7.A. Între 15 – 18 crt., iar C.2.A. şi C.6.A. rămân cum se află.

Dl. Mareşal este hotărât să lupte pe Nistru pe Prut şi Siret şi la urmă pe Carpaţi-Focşani-Năməloasa-Galaţi-Dunăre.

În comitet s-a ridicat situaţia trupelor noastre ce ar lupta în Carpaţi, faţă de o declaraţie a guvernului ungur că adoptă o stare de nebeligeranţă şi deci n-ar permite trupelor noastre să se instaleze în munţi cu spatele în teritoriul ungar.

Din partea Dr. Lupu, Dl. Prof. Hudiţă a declarat că această funcţiune a partidului este pentru o acţiune de mână forte, ca să fie răsturnat regimul actual al Domnului Mareşal Antonescu şi să ieşim din război, depunând armele.

Dl. Maniu a combătut această sugestie şi a cerut să fie sprijinit Dl. Mareşal pe care l-a comparat ca rol cu Marghiloman în 1916 – 1918.

Ş edinţa a rămas în continuare pentru joi 13 crt.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 130).

S.S.I.

15 ianuarie 1944

NOTĂ

În ultimele luni, conducerea naţional-ţărănistă a examinat diferite posibilităţi ce ar putea fi folosite pentru a scoate ţara din război, deoarece crede:

a. Că Germania a pierdut războiul şi că nicio rezistenţă sau încercare n-ar putea să mai schimbe sorţii victoriei;

b. Că rămânând până la capăt alături de Reich, România va putea să suporte grave consecinţe de ordin

teritorial şi politic;

c. Că rămânând în stare de război până la pătrunderea trupelor sovietice pe teritoriul nostru, ţara ar fi transformată în teatru de război şi s-ar expune la noi şi grele suferinţe şi la distrugerea întregului său patrimoniu material;

d. Că orice încercare de mediaţie sau de ajutor din partea guvernelor englez şi american nu poate fi folosită, înainte de a fi încetat starea de război dintre România şi Rusia Sovietică.

Pe aceste temeiuri, conducerea naţional-ţărănistă a cercetat diferite soluţii a căror aplicare ar avea ca rezultat retragerea României din război cu minim de riscuri şi jertfe.

Soluţiunea unei „acţiuni efective" a opoziţiei întreprinsă în contra guvernului actual a fost din capul locului înlăturată, pe motivele:

— Că nu trebuie să se stârnească lupte violente între români, din care numai puterile străine ar putea să tragă avantaje;

— Că trebuie evitată o reacţiune violentă germană (ocupaţiunea cu toate consecinţele de ordin politic, militar şi economic);

— Că nu trebuie provocate sciziuni în armată, fiind în interesul superior al Statului ca această instituţie să rămână omogenă, pentru orice eventualităţi viitoare;

— Că faţă de germani, Guvernul Antonescu reprezintă o forţă morală şi de prestigiu care nu trebuie slăbită, pentru a se evita ţării neajunsuri şi suferinţe.

Soluţia de a se aştepta până la apropierea trupelor anglo-americane de teritoriul ţării – ce fusese la un moment dat acceptată de conducerea grupării naţional-ţărăniste şi liberale – este socotită – faţă de înaintarea sovietică – ca ineficace.

Ofensiva rusească poate lăsa, după părerea acestor

cercuri, în scurt timp, întregul teritoriu naţional deschis unei noi invazii, având ca urmări:

— Lupta între cele două mari armate pe teritoriul nostru;

— Imposibilitatea pentru România de a se mai sustrage să împartă răspunderile cu Germania şi să-şi poată crea faţă de celălalt grup beligerant o situaţie specială.

În ultimele zile se ventilează în cercurile din stricat apropiere a lui Maniu o nouă soluţie: aceea a unei înţelegeri între Domnul Mareşal Antonescu şi opoziţie.

Preconizată de Mihai Popovici şi D-rul C. Angelescu, susţinută de Ghiţă Pop şi D-rul Virgil Solomon, reluată de fostul ministru plenipotenţiar C. Vişoianu, soluţia a fost acceptată în principiu de Maniu.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 131 – 132).

Notă S.S.I.

Raporturile dintre Domnul Mareşal Antonescu şi Maniu

Se convine că o asemenea soluţie comportă mari dificultăţi, dar că ea e în stare să aducă o ameliorare a situaţiei, sub condiţia ca ambele părţi să lucreze într-un spirit de înţelegere patriotică şi să facă concesiile impuse de situaţie.

Una dintre dificultăţi ar consta în stadiul raporturilor personale dintre Domnul Mareşal şi Maniu; în cercurile opoziţiei domină ideea că aceste raporturi sunt precare, din motive care nu privesc direct cei doi factori.

Există desigur două orientări politice, două concepţiuni, două metode de lucru şi două temperamente deosebite, dar toate acestea se pot concilia, sub presiunea evenimentelor şi în interesul superior al ţării.

Cercurile apropiate de Maniu ţin să precizeze:

— Cu toate deosebirile ce le despart de Domnul Mareşal Antonescu, ele văd în Domnia Sa o puternică

personalitate, animată de un înalt patriotism şi de o dorinţă arzătoare de a servi ţara.

— Că propaganda inamică care prezintă pe Domnul Mareşal Antonescu ca un instrument german este interesată, dovedindu-se în ultimul timp că Domnia Sa a putut să reziste cu succes presiunii germane şi că a fost călăuzit de interesele naţionale.

— Că în faţa istoriei, rolul Domnului Mareşal Antonescu este fixat, el rămânând reeliberatorul Basarabiei şi Bucovinei şi afirmând în faţa lumii voinţa poporului român de a-şi stăpâni teritoriilor naţionale.

— Că această demonstraţie a fost făcută, astfel încât nu mai este util ca să fie continuată provocând teatrul de război pe teritoriul nostru şi că de aici înainte trebuie căutate soluţii realiste, pentru a asigura ţării condiţiile cele mai puţin rele, într-o situaţie extrem de grea.

— Că în actuala situaţie, singurul factor care poate să aducă o ameliorare a situaţiei este Domnul Mareşal Antonescu şi că Domnia sa trebuie convins să accepte noua misiune ce i-o rezervă istoria şi împrejurările de război.

— Dacă Domnul Mareşal Antonescu va accepta acest rol, el va rămâne în istoria României una din cele mai mari figuri militare şi politice.

Maniu ar oferi garanţii.

Fiindcă s-a pus chestiunea că guvernul n-ar putea să aibă încredere în lealitatea lui Maniu, acesta s-a arătat dispus să ofere Domnului Mareşal Antonescu anumite garanţii.

El a declarat că desigur nu i-ar conveni un contact cu Guvernul – după care Domnul Mareşal Antonescu să continue politica sa şi să-l pună într-o lumină de susţinător al acestei politici – dar acceptă o înţelegere pentru fixarea unei politici naţionale, în afara intereselor speciale ale celor două grupuri beligerante.

În asemenea condiţii, Maniu ar fi dispus să ofere garanţii privind:

— Recunoaşterea serviciilor şi rolului istoric jucat de Domnul Mareşal Antonescu;

— Obligaţia de a susţine în faţa Aliaţilor şi a ţării pe Domnul Mareşal Antonescu şi pe colaboratorii Domniei Sale;

— Sprijinul total de care ar avea nevoie Domnul Mareşal Antonescu pentru a-şi îndeplini până la capăt misiunea sa.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 133 – 134).

Notă S.S.I.

În ce ar consta misiunea Domnului Mareşal Antonescu

Pornind de la ideea fundamentală că România trebuie să se retragă cât mai repede din război, cu minimum de riscuri, susţinătorii înţelegerii cred că această acţiune – grea şi delicată – nu poate reveni decât Domnului Mareşal Antonescu.

Se convine că nu i se poate cere Domniei Sale o acţiune care să atingă onoarea şi lealitatea sa de militar, faţă de aliaţii cu care a dus războiul împreună.

Dimpotrivă, se socoate că prestigiul câştigat de Domnul Mareşal Antonescu prin marele sprijin pe care l-a dat Germaniei şi lui Hitler, îl pune în situaţia de a putea revizui cu lealitate raporturile cu germanii şi de a le expune în mod onest poziţia actuală a României.

Colaborarea cu Germania s-a bizuit pe două idei:

1. Posibilitatea Germaniei de a decide noua hartă a Europei;

2. Posibilitatea Germaniei de a menţine frontul sovietic şi de a împiedica o invaziune a Rusiei în Europa.

Bazat pe aceste asigurări germane, Domnul Mareşal Antonescu a putut să-şi ia obligaţii de ordin militar şi politic.

Asigurările Germaniei însă au fost răsturnate de ultimele întorsături ale războiului.

Domnul Mareşal Antonescu nu poate face Germaniei nicio vină, dar Hitler trebuie să recunoască că în faţa noii situaţii, Domnul Mareşal Antonescu nu mai e în stare să-şi onoreze până la capăt obligaţiile sale.

Obligaţiunile sale de aliat încetează în momentul când se ridică grave probleme de ordin naţional privind securitatea teritoriului şi a locuitorilor săi; Hitler nu poate cere Domnului Mareşal Antonescu să expună întreaga ţară grozăviilor războiului şi să sacrifice interesele viitoare ale Statului Român pentru obiectivele de război ale Reich-ului.

În consecinţă, Domnul Mareşal Antonescu trebuie să declare lui Hitler că împrejurările îl obligă să treacă de la starea de război la o stare de nebeligeranţă şi să observe expectativa armată.

Această formulă ar prezenta următoarele avantaje:

— Germanii nu s-ar putea plânge de o „trădare" a României, ei fiind preveniţi şi puşi în situaţia de a-şi lua măsurile necesare;

— Lealitatea de om şi de militar a Domnului Mareşal Antonescu n-ar putea fi pusă la îndoială, toate puterile fiind obligate să recunoască corectitudinea procedării sale;

— România ar fi cea dintâi ţară, aşa-zisă satelită, care, ieşind din război, ar avea putinţa unei acţiuni diplomatice în vederea asigurării viitorului ei, fără a apărea într-o lumină proastă;

— Puterile anglo-saxone ar avea putinţa să medieze cauza României pe lângă ruşi şi să găsească angajamente convenabile în ceea ce ne priveşte;

— Armata română ar rămâne bloc în jurul Domnului Mareşal Antonescu, atâta timp cât ar cere împrejurările;

— În acest timp, factorii opoziţiei ar avea răgazul şi posibilitatea unei acţiuni diplomatice pe lângă celălalt grup beligerant, care ar fi silit să recunoască că România a

făcut un pas important pentru a-şi normaliza situaţia sa.

Înainte însă de a proclama starea de nebeligeranţă, e util ca Domnul Mareşal Antonescu să procedeze la mobilizarea întregii armate române, sub motiv că faţă de înaintarea sovietică e silit să ia măsuri militare de siguranţă.

În faţa unei armate de cca. 700.000 – 800.000 oameni – deşi slab echipată şi înarmată – germanii ar ezita să treacă la măsuri de represalii, care ar reclama ca un important număr de divizi germane să părăsească teatrele de luptă şi să treacă pe teritoriul nostru.

Pentru studierea şi perfectarea acestui aranjament, Domnul Mareşal Antonescu ar trebui să se întâlnească în secret cu Maniu şi să convină asupra tuturor condiţiilor.

Maniu e dispus să facă largi şi însemnate concesii Domnului Mareşal Antonescu.

Prezenţa lui Mihalache în Bucureşti a fost folosită pentru noi discuţiuni în conducerea naţional-ţărănistă.

La aceste discuţii au participat Maniu, Ion Mihalache, D-rul Lupu şi Mihai Popovici. Problemele discutate:

1. Înrâurirea situaţiei militare asupra poziţiei României;

2. Mijloacele ce ar exista pentru a determina ieşirea României din război, fără a provoca conflicte violente cu germanii;

3. Posibilităţi pentru a întreprinde o acţiune diplomatică, în străinătate, în favoarea României;

4. Chestiunea regrupării cadrelor şi aplanarea diferendelor provocate de această acţiune.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 135 – 137).

15 ianuarie 1944

NOTĂ

Între social-democraţi şi între Partidul Naţional Ţărănist se duc de aproape şase luni tratative în vederea

unei fuzionări şi fortificări a ambelor partide.

După declaraţiile făcute de cei apropiaţi Domnului Iuliu Maniu, aceste tratative staqnează din cauza unei abile manevre a Domnului George Tătărescu, care intenţionează să atragă pe social-democraţi.

Aceasta pentru a pune bazele unui partid social-liberal împreună cu Dl. Profesor M. Antonescu, actualul vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri.

Se spune că unul dintre agenţii care fac legătura între social-democraţi ar fi şi Dl. Mircea Grigorescu, căruia Dl. Gafencu, pe care M. Grigorescu l-a vizitat de mai multe ori la Geneva în cursul trecutului an, i-ar fi dat sfatul fortificării unuia din marile partide existente prin fuziunea cu social-democraţii.

„Ecoul" după câte se spune în cercurile maniste, n-ar fi decât organul de presă al acestui viitor partid Tătărescu – Mihail Antonescu – Gafencu şi social-democraţii.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 138).

15 ianuarie 1944

NOTĂ

Impresia făcută în Popor de Proclamaţia şi Ord. de zi date de Dl. Mareşal Antonescu pe anul nou 1944

În opinia publică se comentează foarte mult „Proclamaţia către popor" şi „Ordinul de zi către armată" date de Dl. Mareşal Antonescu de Anul Nou.

Atât cercurile politice cât şi cercurile intelectuale precum şi masa funcţionărească de toate categoriile au căutat să desprindă din rândurile acestor manifestări viitoarea orientare şi drumul pe care este îndrumată ţara.

Ceea ce a fost reţinut în mod deosebit este pasagiul din Proclamaţia către popor, în care se face apelul către Divinitate pentru ca lumea să nu cadă în haos.

În cercurile politice această proclamaţie este judecată ca fiind compusă într-un spirit de „cuminţenie politică" care poate câştiga încrederea acestora pentru

viitor.

Cercurile filo-germane, precum şi cele pur germane nu se arată însă prea mulţumite de tonul acestei proclamaţii despre care se face observaţiunea că nu cuprinde nimic mai accentuat în ceea ce priveşte lupta alături de Germania şi victoria acesteia.

Ceea ce comentează însă cel mai mult este „Ordinul de zi" către armată şi anume: pasagiul în care Dl. Mareşal Antonescu arată motivele pentru care s-a trecut Nistrul şi tratamentul omenos pe care românii l-au aplicat în teritoriile ocupate ca şi în tot lungul războiului.

Se afirmă în această privinţă că este pentru prima dată când Conducătorul Statului ia atitudine publică faţă de acţiunile Postului de Radio – Londra în ceea ce priveşte trecerea Nistrului de către trupele române.

Cercurile democrate şi filo-engleze cred că această luare de atitudine oficială marchează începutul politicii de ponderaţiune şi de linie a intereselor româneşti pe care acestea le aşteaptă de la Conducătorul Statului. Se afirmă însă îndoiala că faţă de guvernele de la Londra şi Washington, aceste declaraţiuni vor crea vreun ecou, avându-se în vedere principiul stabilit de a nu se sta de vorbă cu semnatarii alianţelor şi pactelor cu Germania.

Aceste cercuri îşi întăresc opinia lor din răceala cu care cercurile filo-germane au primit afirmaţiunile Domnului Mareşal Conducător al Statului în ceea ce priveşte lupta alături de Germania şi ajutorul dat, ca decurgând numai din lealitatea alianţei încheiate.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 139).

Notă S.S.I.

21 ianuarie 1944

Domnul Mareşal Antonescu a avut, în ultimii ani, posibilitatea să cunoască ideile Domnului Iuliu Maniu cu privire la desfăşurarea generală a războiului şi la poziţia specială ce o are România în conflictul dintre Marile

Puteri.

Deşi Dl. Iuliu Maniu învedera concepţiuni deosebite, deşi Domnia sa pornea în aprecierea situaţiei de la idei generale şi ignora realităţile imediate, deşi nu voia să ţină seamă de posibilităţile noastre limitate de mişcare, deşi sugera soluţii pe care nici Domnia sa n-ar fi fost în stare să le realizeze, dacă avea răspunderea guvernării, totuşi, Domnul Mareşal Antonescu, adânc pătruns de răspunderile istorice ce şi le-a asumat, a examinat întotdeauna într-un spirit de înaltă înţelegere patriotică părerile expuse de un fost prim-ministru al ţării.

Domnul Maniu nu voia uneori să ştie că nu Domnul Mareşal Antonescu a determinat cadrul în care avea să se dezvolte politica de război a României… şi că situaţia internaţională s-a desfăşurat, în afară de controlul guvernului român.

Alteori, Dl. Maniu părea să uite că în 1940, după ce graniţele ne-au fost ciuntite, deşi aveam garanţii platonice, pierdusem încrederea unu grup de puteri, fără să fi câştigat prietenia marii forţe militare şi politice care stăpânea Europa; iar mai târziu, în mijlocul unor uluitoare surprize politice şi militare, România era silită să se acomodeze situaţiei generale, pentru a-şi sigura securitatea şi a împlini înaltele cerinţe de ordin naţional, în măsura şi în împrejurările impuse de evenimente.

Domnul Mareşal Antonescu este însă informat despre unele curente de idei, care frământă conducerea superioară a grupării Dvs. în ultimul timp.

Faţă de aceste informaţii, Domnul Mareşal Antonescu găseşte necesar să aducă câteva clarificări, pentru a vă pune la îndemână elementele exacte de apreciere a situaţiei.

— Domnul Mareşal Antonescu este încunoştinţat că Dl. Maniu a cercetat diferite soluţii, pentru a obţine retragerea României din război, cu minimum de riscuri şi

de jertfe;

— Că, după părerea D-sale, această retragere ar fi imediat necesară pentru a evita teatrul de război pe teritoriul nostru şi spre a da putinţa puterilor anglo-saxone să exercite o mediaţie sau un ajutor în favoarea noastră;

— Că, pentru a ajunge la acest ţel trebuie căutate soluţii realiste, care să asigure ţării condiţiile cele mai puţin rele, într-o situaţie extrem de grea;

— Că, în actualele împrejurări, singurul factor care ar putea să aducă ameliorarea situaţiei este Domnul Mareşal Antonescu şi că Domnia Sa ar avea o nouă misiune de îndeplinit;

— Că, Domnul Mareşal Antonescu ar fi în stare să revizuiască cu lealitate raporturile sale cu Germania şi să ajungă la un consimţământ pentru retragerea noastră din război.

Domnul Mareşal Antonescu e în situaţia să regrete că Dl. Iuliu Maniu nu vrea să ţină seamă – nici de această dată – de realităţile războiului, care se desfăşoară după reguli care depăşesc dorinţele şi interesele noastre.

Nu stă în puterea noastră să evităm teatrul de război pe teritoriul nostru.

Importanţa strategică a ţării şi valoarea resurselor noastre vor hotărî.

Ne putem retrage din război şi totuşi ostilităţile să se desfăşoare pe teritoriul nostru, ca şi în Italia, însă cu consecinţe mult mai grave.

Este foarte greu ca România să-şi creeze o altă situaţie faţă de celălalt grup beligerant, dată fiind importanţa petrolului şi a economiei noastre pentru Germania.

— Domnul Maniu crede însă că de aici înainte trebuie căutate soluţii realiste, pentru a schimba poziţia noastră militară şi diplomatică.

Care sunt aceste soluţii?

Domnul Mareşal Antonescu a cerut să-i fie expuse în mod practic, însă Dvs. n-aţi fost în stare să i le arătaţi.

— Domnul Maniu socoate totuşi că Domnul Mareşal Antonescu are o misiune şi că Domnia Sa poate să retragă imediat ţara din război. În ce ar consta această misiune? Domnul Maniu trebuie s-o precizeze.

Necontenit, de trei ani, se vântură aceleaşi idei teoretice, care par amăgitoare.

Dar Dl. Maniu evită şi ezită să se întrebe şi mai ales să arate cum s-ar putea realiza în mod practic retragerea României din război, deziderat care e şi al Domnului Mareşal Antonescu şi al întregului popor, dacă Aliaţii şi Germanii ne-ar garanta graniţele şi viitorul.

Ori, nici unii nici ceilalţi nu ne dau, nu vor şi mai ales nu pot să ne dea aceste garanţii, pe care le căutăm de trei ani.

În aceste condiţii, cine poate încerca soluţia capitulării sau renunţării la luptă, mai ales când – şi într-un caz şi într-altul –, România va fi forţată ca şi Italia de ambii beligeranţi să suporte lupta pe teritoriul ei.

— Domnul Maniu crede că Domnul Mareşal Antonescu poate revizui cu lealitate raporturile ţării cu germanii.

Această încercare s-ar putea face, cu condiţia de a avea anumite garanţii de la Aliaţi, pe care nu le avem, pe care nici Dl. Maniu nu le are şi nu le va putea obţine.

— Domnul Maniu nu mai vede putinţa pentru Germania de a menţine frontul sovietic şi de a împiedica o invazie a Rusiei în Europa.

Această eventualitate nu este însă total exclusă.

Imensa forţă militară a Germaniei nu este atât de slăbită cât se pare, iar ultimele evenimente din tabăra aliată dovedesc din nou intenţiile ascunse ale Sovietelor şi catastrofa europeană ce s-ar produce, dacă germanii n-ar mai putea să ţină frontul de Răsărit.

— Domnul Maniu se înşală însă atunci când presupune că Domnul Mareşal Antonescu, bazat pe asigurările germane, şi-a luat obligaţii de ordin militar şi politic. Domnul Mareşal Antonescu nu şi-a luat asemenea obligaţii, dar este încă prematur a se spune că asigurările Germaniei au fost răsturnate de ultimele întorsături ale războiului.

— Desigur, obligaţiile de aliat încetează în momentul când se ridică grave probleme de ordin naţional privind securitatea teritoriului nostru şi a locuitorilor ţării; desigur, nimeni nu ne poate cere să expunem ţara întreagă grozăviilor războiului şi să sacrificăm interesele viitoare ale Statului Român pentru obiective de război, străine nouă.

Dar practic, lucrul este imposibil. Cine se uită pe hartă poate să vadă că, în cazul în care Germania va fi înfrântă, forţele Reich-ului din Sud se vor retrage spre ţara noastră, atât din cauza petrolului, dar şi fără aceasta, din cauza liniilor de comunicaţii: a şoselelor şi a căilor ferate şi a liniilor de apărare naţională, Balcanii, Dunărea, Carpaţii de Sud; Bug, Nistrul, Prutul, Şiretul, Carpaţii la Est etc.

În astfel de condiţii, cine este omul care poate, fără soluţia tehnică şi practică, a împiedica pe germani, pe ruşi, pe anglo-americani să se bată pe teritoriul nostru?

Este una singură: aceea la care a dus trădarea ordinară a lui Badoglio.

Am ajunge însă la războiul între fraţi, la războiul tuturor pe teritoriul nostru, cu consecinţele uşor de dedus.

— E iarăşi naiv să se creadă că s-ar putea trece cu uşurinţă de la starea de război la o stare de nebeligeranţă şi de expectativă armată.

E foarte greu de crezut că aliaţii noştri ar accepta repede această soluţie şi că ei s-ar opri să ia măsurile, reclamate de siguranţa lor de război.

Domnul Maniu vorbeşte de situaţia pe care şi-ar

asigura-o ţara ieşind din război şi fiind în măsură să-şi apere mai bine viitorul.

Dacă am face această acţiune, şansele ei nu le-am putea prevedea. Dar continuarea?

Ni se spune că puterile anglo-saxone ar putea să medieze cauza României pe lângă ruşi şi să găsească aranjamente convenabile în ceea ce ne priveşte. Domnul Mareşal Antonescu nu găseşte că aceste aranjamente convenabile ar putea consta în cedarea Basarabiei, a Bucovinei şi a „a altor părţi”. Ni se spune iarăşi că, în acest timp, factorii opoziţiei ar avea răgazul şi posibilitatea unei acţiuni diplomatice pe lângă celălalt grup beligerant.

Dar ce a făcut Domnul Maniu până acum decât aceasta? Care sunt rezultatele?

— Ni se mai sugerează că înainte de a încerca să revizuim relaţiile cu germanii, să proclamăm mobilizarea generală, fiindcă în acest caz Reich-ul ar ezita să treacă la măsuri de represalii.

Domnul Mareşal Antonescu socoteşte ca aceasta ar fi o soluţie periculoasă; ea ar însemna războiul cu germanii, când tunul bubuie în poarta Basarabiei, pentru ca să înlesnim ruşilor să pătrundă la noi, când nu avem nicio garanţie în Ţară şi în Europa! Frumoasă perspectivă!

— Domnul Mareşal Antonescu cere Domnului Maniu să reflecteze cu toată seriozitatea la întreg ansamblul situaţiei şi să ia în considerare toate realităţile, aşa cum ele există şi nu cum am dori să ni le închipuim.

— Domnul Mareşal Antonescu a făcut largi şi însemnate concesiuni Domnului Maniu, dar aceasta nu înseamnă că i se poate cere să facă ceea ce nimeni, în circumstanţele în care ne găsim şi care vor veni, nu ar putea să facă.

Răspunderea integrală a conducerii destinelor naţionale, în împrejurări pe care ţara nu le-a mai trăit până astăzi – consecinţe de care Domnul Mareşal Antonescu nu

este cu nimic vinovat – impune omului de Stat o acţiune serioasă şi hotărâtă, bazată numai pe realităţile politico-militare, spre a asigura României să iasă cu o soartă mai bună din marea conflagraţie internaţională.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 140 – 146). Doc. 74

12 februarie 1942, *Wolfschanze* (Cartierul General al lui A. Hitler) – Întrevedere Ion Antonescu – Manfred von Killinger

CONVERSAŢIA dintre Domnii Mareşal Antonescu şi Baron von Killinger 12 februarie 1942

Privitor la problema Transilvaniei, Domnul Baron von Killinger a spus, ca părere a sa personală şi cu caracter secret:

„Concepţia naţional-socialistă, născută din frământările sociale provocate de războiul mondial şi care probabil va fi mai dezvoltată după acest război, cere ca fiecare individ să poată profita de progresele actuale ale civilizaţiei; ori un individ nu poate fi înţeles decât de conaţionalii săi şi nu-şi poate găsi condiţiunile optime de dezvoltare decât în patria lui.

Luptătorul de pe front are drept la sprijinul şi recompensa patriei lui; aceasta nu se poate obţine decât în cadrul unei comunităţi naţionale: Ungaria nu poate face pentru români ceea ce doresc ei; numai propria lor ţară îi poate înţelege şi ocroti.

Fiecare naţiune trebuie să aibă spaţiul ei vital; şi eu dacă aş fi român aş gândi la fel şi m-aş bate până la ultimul om, ca cei 1.500.000 români din Ardeal să nu rămână sub stăpânirea maghiară.

Naţional-socialismul se bazează pe ideea naţională şi pe această bază trebuie să se creeze noua ordine europeană. În această ordine chiar saşii şi şvabii ar trebui să fie luaţi şi duşi în Germania, patria lor. Atunci românii vor putea forma un bloc curat, masiv, omogen.

Dacă acum nimic nu se poate face, sunt totuşi sigur

că după ce va trece războiul, acestei probleme a Transilvaniei i se va găsi o soluţie conformă cu dorinţele poporului român, care sunt juste şi pentru care eu (Baron von Killinger) m-aş angaja ca voluntar în Armata Mareşalului Antonescu, la nevoie".

Text dictat de Dl. Mareşal la 12. II. 1944 ss. Col. Davidescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 95/I, f. 237).

Doc. 75

12 februarie 1942, *Wolfschanze* (Cartierul General al lui A. Hitler) – Întrevedere

Ion Antonescu – Hermann Göring

CONVERSAŢIA CU GOERING

1. Mareşalul Göring a fost foarte rezervat în problema Transilvaniei, în discuţia de la Carinhall. Pe drum, în automobil i-a spus Domnului Mareşal: „În definitiv de ce vă certaţi atâta şi Ungurii şi Dvs. pentru Transilvania, care în fond este mai mult germană decât românească sau unguréască".

Domnul Mareşal Antonescu a răspuns: „regret că cunoaşteţi atât de puţin situaţia din Transilvania ca să vă puteţi exprima în acest fel".

La aceasta Göring a răspuns cu scuze declarând că s-a referit la civilizaţia pe care au adus-o coloniştii germani şi la progresul făcut la această provincie sub administraţia austriacă, nu la situaţia etnografică actuală.

2. Domnul Mareşal a cerut Reichsmarschallului Göring să renunţe a mai întrebuinţa pe Domnul Neubacher ca reprezentant pentru chestiunile economice. I s-a promis, vag, că se va căuta a duce tratativele prin Domnul von Killinger.

Notă rezumativă redactată după relatările foarte scurte ale Domnului Mareşal.

12. II.1944

ss. Col. Davidescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 95/I, f. 387)...

Doc. 76

23 septembrie 1944, Bucureşti – Lista colaboratorilor Mareşalului Antonescu (1940 – 1944)

23 septembrie 1944

DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU A avut drept colaboratori apropiaţi pe următorii:

1. General de C.A. PANTAZI CONSTANTIN – Prin acesta se admonestau gradele superioare din armată sau se obţinea îndepărtarea lor din cadrele oştirii.

2. General de C.A. ŞTEFLEA ILIE – În permanenţă a sfătuit pe Domnul Mareşal pentru continuarea războiului împotriva Sovietelor.

3. General de C.A. POPESCU DUMITRU – Fost Ministru al Afacerilor Interne. Prieten cu Domnul Mareşal.

4. General de C.A. VASILIU C.Z. (Piky) – Fost coleg de şcoală cu Mareşalul. Exercita o foarte mare influenţă asupra sa şi lua toate hotărârile şi măsurile, în dubla calitate de Subsecretar de Stat la Interne – pentru Poliţie – şi Inspector General al Jandarmeriei, pentru internare în lagăre etc.

5. General de C.A. DOBRE GHEORGHE – Fost Ministru al înzestrării Armatei şi ad-interim la Economia Naţională. A sprijinit pe toate căile Consiliul de Patronaj.

6. General Aviator JIENESCU GHEORGHE – Fost Subsecretar de Stat al Aerului.

7. General de Div. DAVIDESCU VINTILĂ – Fost Secretar General la Ministerul de

Război.

8. IOAN C. MARINESCU – Fost Ministru de Justiţie.

9. DIMITRIE LUPU – Preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

10. General de Divizie CUSIN VASILE – Preşedinte la înalta Curte de Conturi.

11. General de Div. VOICULESCU CONSTANTIN –

Fost Guvernator al Basarabiei.

12. General de Div. PĂLĂNGEANU NICULAE – Fost Prefect al Poliţiei Capitalei.

13. General Adj. PĂLĂNGEANU – Comandantul M.T.R.

14. General C.A. DRAGALINA CORNEL – Fost Guvernator al Bucovinei.

15. General OREZEANU C. TEODOR – Director General la C.F.R.

16. OVIDIU VLĂDESCU – Fost Ministru Secretar de Stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri. Fost Secretar de Stat pentru Românizare.

17. Colonel DAVIDESCU RADU – Şeful Cabinetului Militar al Conducătorului Statului.

18. Colonel ZAHARIA ROMEO – Adjutant personal al Mareşalului şi director de cabinet.

19. Lt. Colonel MARIN ALEXANDRU – Adjutant personal al Mareşalului.

20. Prof. ALEXIANU GHEORGHE – Fost Guvernator al Transnistriei.

21. Prof. GRIGORE FORTU.

22. LEON SPIRIDON – Comisarul General al Refugiaţilor din Transilvania de Nord.

23. Colonel ELEFTERESCU CONSTANTIN – Fostul Prefect al Poliţiei Capitalei. Fost

Adjutant Personal al Mareşalului.

24. Colonel POPESCU VICTOR – Comandant al Regimentului de Gardă al Conducătorului Statului.

25. Maior ANGHEL NICOLAE – Ofiţer de ordonanţă al Mareşalului (secretar particular). A făcut numeroase afaceri cu scutirile maşinilor de la rechiziţie.

26. Maior ANTOHI – A făcut multe afaceri cu Consiliul de Patronaj.

27. Medic Maior ZILIŞTEANU.

Prietenii personali ai Domnului Mareşal Antonescu

Ion:

1. Dr. BASIL TEODORESCU
2. D-na POPOVICI, intima Domnului Mareşal.
3. D-na VETURIA GOGA.
4. MANOLESCU-STRUNGA.
5. D-ra NEGULESCU.
6. D-na şi Domnul MIRCEA CANCICOV.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 34, f. 221 – 222).

Doc. 77

23 septembrie 1944, Bucureşti – Lista colaboratorilor lui Mihai Antonescu (1940 – 1944)

23 septembrie 1944

DOMNUL PROFESOR ANTONESCU MIHAIL Fost Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri

A avut drept colaboratori:

1. Ovidiu Vlădescu – Ministru de Stat şi Subsecretar de Stat al Românizării, Colonizării şi Inventarului.
2. Locotenent Colonel Marin Alexandru.
3. Grigore Basarabeanu – Secretar General al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.
4. Mircea Grigorescu – Consilier Ministerial, fost Director al ziarului „Ecoul”. Colaborator intim al Domnului Mihai Antonescu.
5. Profesor Constantin Giurescu – subvenţionat de Dl. Mihai Antonescu.
6. Profesor George Brătianu – prieten.
7. General Diaconescu Niculae – Director General al Siguranţei Statului.
8. Pamfil Şeicaru – Directorul ziarului „Curentul”. Primea numeroase subvenţii.
9. Nichifor Crainic – primea numeroase subvenţii de la Prof. M. Antonescu.
10. Tică Popescu – Inspector General Administrativ. A fost susţinut şi ridicat de Dl. M. Antonescu.
11. Profesor Petre Strihan – Subsecretar de Stat

Administrativ pe lângă Ministerul Afacerilor Interne.

12. Alexandru Bădăuţă – Secretar General al Ministerului Propagandei Naţionale. Omul de casă al Domnului Mihai Antonescu. Făcea numeroase afaceri, Ministerul Propagandei fiind la discreţia acestuia.

13. C. Al. Atta Constantinescu – Ministrul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor.

14. Radu Lecca – rezolva toate chestiunile în legătură cu evreii.

15. Lăzărescu Murgeni – Director de Cabinet al Vicepreşedintelui de Consiliu. Omul de afaceri al lui Mihai Antonescu.

16. Ion A. Rădulescu – fost Director de Cabinet. A fost făcut Secretar General al Preşedintelui Consiliului de Miniştri, fiind omul cel mai apropiat al Domnului Prof. Mihai Antonescu. Actualmente se află în Portugalia, în calitate de Consilier Economic.

17. Dumitru Simionescu – Subdirector General la Cabinetul Domnului Vicepreşedinte al Consiliului, al cărui om de încredere era.

18. Scărlătescu – Director de Cabinet. Stenodactilograf, funcţionar de carieră.

19. Puiu Iordachesu – Stenodactilograf.

20. Doamna Ropală – Legionară. Soţia lui Cătălin Ropală. Trimisă în câteva rânduri la Berna, pentru a aranja unele depuneri de bani pentru Dl. Prof. M. Antonescu.

21. Colonel Ropală – Şeful Poliţiei Comunale. Tatăl Doamnei Ropală. Venea deseori la Dl. Prof. M. Antonescu.

22. General Modreanu Rodrig – fost Primar General al Capitalei. Venea foarte des la Dl. Prof. M. Antonescu.

23. Doamna Bara – fostă şefă de Cabinet, cu foarte multă influenţă asupra Domnului Prof. M. Antonescu. În ultimul timp, fusese mutată la Contenciosul P.P.C.

24. Pompiliu Voiculeţ – omul de încredere, cu care a făcut numeroase afaceri.

25. Paul Sterian – Şef de Cabinet. Idem.

26. Colonel Gallin Radu – Director de Cabinet al Domnului Prof. M. Antonescu.

27. Ionescu Ioan – Director. Mânuitor de fonduri.

28. Zissu Dumitru – Directorul Personalului. Fost legionar.

29. Petrovici Alexandru – Director. Unchiul lui Ovid Vlădescu, însă care nu-l proteja prea mult.

30. Petriceanu Constantin – Director la Direcţiunea Relaţiilor cu Departamentele. A fost ridicat la gradul de director prin intermediul lui Ovid Vlădescu, cu care era prieten de şcoală şi concetăţean.

31. Pintea Gherasim – Referent. Simpatizant legionar. A fost trimis la Berlin ca ataşat cultural.

32. Goilav Gheorghe – înlesnea afacerile cu Radu Lecca şi Ov. Vlădescu. Prieteni de casă

1. Prinţesa Alice Sturza – prietenă intimă.
2. D-na Cherciu.
3. D-na Dumitriu – fiica Generalului Prezan.
4. D-na Nedelcu.
5. D-na Atanasiu.
6. Dr. Pierre – francez, medicul curant.
7. Căpitan Antonescu – făcea unele afaceri.
8. D-na Profesor G. Brătianu.
9. Dr. Lupu şi Mihalache – care îl tapau de bani.

Prieteni de afaceri

1. Andrei Ştefan – al cărui fecior a fost timp de 10 ani. În ziua de 24 august, acesta – împreună cu şoferul Ilie Marin de la Direcţia Generală a Poliţiei – au luat maşina Domnului Prof. M. Antonescu de la Butimanu, nemaifiind găsit în cursul zilelor următoare.
2. Brumell – comerciant de pălării.
3. Tanner – avocat, evreu (str. Victor Emanoil).
4. Kamerling – blănar.
5. Neuwirth – croitor.

6. Fraţii Karmitz.

7. Djaburov.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 41, f. 75 – 77). Doc. 78

23 septembrie 1944, Bucureşti – Prefectura Poliţiei Capitalei recomandă sechestrarea Materialelor documentare ale serviciilor germane

23 septembrie 1944

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

CABINET

Am onoarea a raporta:

Evenimentele interne desfăşurate după data de 23 august, au făcut să se omită ridicarea materialului informativ documentar, aflat la Legaţia Germaniei, Comandamente şi alte servicii germane ce se găseau în Capitală.

Având în vedere valoarea acestui material cu onoare vă rugăm să binevoiiţi a interveni la Ministerul de Război şi Marele Stat Major, ca acestea, prin organele respective – Serviciul Special de Informaţii şi Secţia 2-a –, să procedeze la strângerea, trierea şi exploatarea materialului informativ german ce s-ar mai putea găsi.

PREFECTUL POLIŢIEI CAPITALEI

ss. Colonel N. Cristea

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 128, f. 9).

Doc. 79

21 februarie 1945 – Inventarierea bunurilor ex-Mareşalului Ion Antonescu

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

DIRECŢIUNEA SIGURANŢEI ŞI ORD. PUBLICE SERVICIUL SIGURANŢEI BIROUL B Nr. 54 939 1945 februarie 21

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

Către

DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI POLIŢIA DE SIGURANŢĂ

La adresa Dvs. nr. 36 947 din 17 februarie 1945 referitor la inventarierea şi sigilarea vilei fostului Mareşal Antonescu, din Predeal;

Am onoare a vă face cunoscut că în cursul lunii septembrie 1944, au fost ridicate din vilă mai multe obiecte, cărţi şi lucruri de valoare, astfel:

— La data de 11 septembrie 1944 de către Maiorul Magherescu, potrivit ordinului M. Războiu' – Secret. General nr. 2 208 din 9 septembrie 1944, spre a fi depuse la Academia Română;

— La 13 septembrie 1944, conform ord. M. Af. Interne nr. 12 542 vila a fost vizitată de către Dl. Lisicov, reprezentant al Legaţiei Sovietice iar la 14 septembrie conform ordinului aceluiaşi Departament s-au predat numitului reprezentant, mobila şi vesela.

În aceeaşi zi s-a mai predat maiorului adm. Antohi, toată biblioteca.

— În ziua de 19 septembrie 1944 s-au predat şi alte obiecte, Comisiunii Sovietice. După aceasta, întreaga vilă a fost sigilată.

D.O.

DIRECTORUL SIGURANŢEI ŞI ORD. PUBLICE

Lt. Colonel ss. D. Penescu

Şeful Serv. Siguranţei Căpitan ss. Eugen Dobrogeanu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 132).

Doc. 80

5 martie 1945, Bucureşti – Depoziţia martorului col. Radu Davidescu, fost şef al Cabinetului Militar al Mareşalului Ion Antonescu

ROMÂNIA

MINISTERUL JUSTIŢIEI TRIBUNALUL SPECIAL PENTRU JUDECAREA CELOR VINOVAŢI DE DEZASTRUL ŢĂRII ACUZATOR PUBLIC CAB. I

Str. B-dul Ferdinand nr. 92

BUCUREŞTI

PROCES-VERBAL

De depoziţia martorului Colonel Radu Davidescu, ascultat în ziua de 5, luna martie, anul 1945, conform art. 152, 153, 154, 157 şi art. 304 din pr. penală. Martor propus de: Numele martorului: Etatea: 48 ani Locul naşterii: Bucureşti Domiciliul: Bucureşti, str. Antim nr. 49 Ocupaţiunea:

Jurând conform art. 153 din pr. pen., declară:

Am fost şeful cabinetului militar de la Preşedinţia Consiliului de Miniştri de la 2 octombrie 1941 până la 23 august 1944.

Cabinetul militar era un organ de legătură între diferitele departamente militare plus Statul Major cu Preşedinţia Consiliului şi atribuţiunile sale, se limitau la primirea rapoartelor de la aceste organe militare, prezentarea lor Conducătorului Statului şi difuzarea măsurilor sau ordinelor ce rezultau către acele organe: Ministerul Apărării Naţionale, Subsecretariatul de Stat al Aviaţiei, Subsecretariatul de Stat al Marinei, Subsecretariatul de Stat al??? / şi Marele Stat Major.

În calitatea pe care am avut-o, eram chemat să asist la deciziile de colaborare militară ce se ţineau în mod obişnuit săptămânal pentru a lua note şi face un scurt rezumat al şedinţelor, rezumat care se trimiterea participanţilor. Nu luam parte la discuţii şi nu aveam niciun rol activ în aceste consilii.

Îmi amintesc din discuţiunile ce au avut loc cu ocazia Consiliilor de colaborare militară şi cu ocazia diferitelor întrevederi ale fostului Conducător al Statului, că Dl. General Dobre, a semnalat întotdeauna întârzierile în livrările de materiale şi armament ale germanilor, diferenţelor de preţ în defavoarea noastră, ca şi toate greutăţile pe care le întâmpina în relaţiunile cu Germania la înzestrarea Armatei şi la aprovizionarea industriilor noastre de război. Prezenta situaţia totdeauna foarte

documentar arătând lipsurile din întârziere sau din nelivrare precum şi dezavantajele ce rezultau.

Pe baza documentarilor prezentate de Dl. General Dobre, aveau loc discuţiuni cu diferite personalităţi germane, fie la Marele Cartier General german fie în Ţară.

Discuţiunile din Consiliul de colaborare militară aveau loc pe baza unei ordine de zi. Această ordine de zi cuprindea subiecte propuse de departamente militare şi Statul Major şi la ele se adăuga uneori subiecte ce rezultau din prezentarea unora din rapoartele scrise venite de la departamentele militare.

Stărui şi semnez, ss. Colonel R. Davidescu

Acuzator Public, ss. indescifrabil

Grefier, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 12, f. 42).

Doc. 81

25 octombrie 1945, Bucureşti – Bunurile ex-Mareşalului Ion Antonescu

DECLARAŢIE

În cursul lunii septembrie 1945 am primit ordin de la Ministerul de Război – Secretariatul General – ca să mă deplasez în oraşul Predeal la vila fostului Conducător al Statului şi să ridic ultimele cărţi şi tablouri ce mai rămăseseră a le preda Academiei Române.

Cu câteva zile înainte fusese Maiorul Magherescu tot din ordinul Ministerului de Război şi ridicase şi el câteva lăzi cu cărţi şi tablouri pe care le-a predat tot Academiei Române.

Toate acestea au fost ridicate de mine şi de Maiorul Magherescu cu proces-verbal semnat de şeful poliţiei Predeal Cpt. Nitra şi predate la Academie tot cu proces-verbal Domnului Prof. Elian.

Când am sosit la Predeal pentru a executa ordinul Ministerului de Război am găsit pe Dl. Secretar General al Primăriei Capitalei împreună cu un ofiţer sovietic, un ofiţer

român, un delegat al Legaţiei sovietice, primarul comunei Predeal şi şeful poliţiei Cpt. Nitra care ridicau mobilierul din vilă. Şi acesta a fost ridicat tot cu proces-verbal.

Mai târziu împreună cu Dl. Director Petrinca de la Preşedinţie ne-am deplasat în comuna Butimanu de unde am ridicat lăzi cu lucruri ale fostului Conducător şi ale Preşedinţiei şi le-am depus la Preşedinţie unde se inventariază astăzi.

Tot cu Dl. Petrinca ne-am deplasat şi la Predeal de am ridicat şi de acolo lăzi cu lucrurile Preşedinţiei (mai multe covoare şi goblenuri), toate au fost ridicate cu proces-verbal).

Astfel că averea mobilă a fostului Conducător se găseşte în următoarele locuri:

Mobilierul din vila Predeal la Legaţia Sovietică.

Mobilierul din locuinţa din str. Paharnicului la Predeal (se găsea în octombrie 1944 în garaj).

Biblioteca şi tablourile la Academia Română.

Restul din lucruri (majoritatea ale Preşedinţiei) la Preşedinţie.

Drept care dau prezenta declaraţie. 25 octombrie 1945.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 203).

Doc. 82

31 octombrie 1945, Bucureşti – Situaţia bunurilor Antoneştilor

ROMÂNIA

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECŢIUNEA INSPECTORUL GENERAL ADMINISTRATIV

Către

Direcţiunea Generală a Poliţiei Dosar nr. 25 din 31 octombrie 1945

Am onoare a vă aduce la cunoştinţă următoarele:

În conformitate cu ordinul nr. 37 390/1945, al

Domnului Ministru al Afacerilor Interne Teohari Georgescu, am fost însărcinat a stabili în legătură cu bunurile de mare valoare ce au aparţinut fostului Conducător al Statului Ion Antonescu, fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri M. Antonescu şi D-nei Maria Antonescu următoarele:

1. Dacă s-au făcut toate diligenţele pentru găsirea tuturor bunurilor mobile ale fostului Conducător, fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi D-nei Maria Antonescu.

2. Dacă în adevăr toate bunurile găsite sunt inventariate.

3. Dacă păstrarea lor se face în condiţiuni care să le asigure conservarea.

În consecinţă cu onoare vă rugăm să binevoiţi a dispune să ni se comunice urgent problemele cunoscute de Dvs. sau însărcinările ce le-a avut Direcţiunea Generală a Poliţiei, în legătură cu problemele puse la pentru 1 – 3 a adresei de faţă şi în special cu privire la bunurile fostului Conducător şi a soţiei sale.

D.O.

Inspector General Administrativ ss. Dr. Aurel Bejan

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 234).

Doc. 83

3 decembrie 1945 – Depoziţia martorului Gh. Davidescu, fost Secretar General al Ministerului Afacerilor Străine al României

(1941 – 1944)

ROMÂNIA

MINISTERUL JUSTIŢIEI TRIBUNALUL POPORULUI

ACUZATORUL PUBLIC, CAB. I Str. B-dul Ferdinand nr. 92

BUCUREŞTI

PROCES-VERBAL

De depoziţia martorului Gheorghe Davidescu,

ascultat în ziua de 3, luna decembrie, anul 1945, conform art. 152, 153, 154, 157 şi art. 304 din procedură penală. Numele martorului: Gheorghe Davidescu Etatea: 53 ani Locul naşterii: Braşov Domiciliul: Bucureşti, Str. Haga nr. 8 Ocupaţiunea: Ministru Plenipotenţiar

Jurând conform art. 43 din pr. pen., declară: Am fost Ministru la Moscova din octombrie 1939 până în 2 august 1940, la care dată am fost rechemat în Adţia Centrală la cererea mea. Succesorul meu la Moscova a fost Dl. Ministru Gafencu până la izbucnirea războiului. Din august 1940, până în noiembrie 1940, am fost în concediu. În noiembrie am luat conducerea Direcţiunii de Studii a Ministerului, până în mai 1941, la care dată am trecut la Direcţia Afacerilor Politice. La 11 octombrie 1941 am primit delegaţie de Secretar General al Ministerului, funcţiune pe care am îndeplinit-o până la 1 octombrie 1944. Am avut satisfacţia de a fi alături de bărbaţii care la 23 august au înfăptuit actul istoric de ieşire a României din Alianţa cu Puterile Axei.

La 1 octombrie am fost desărcinat de atribuţiunile de Secretar General tot la cererea mea, confirmată cu adresa Ministerului nr. 116 584 din 24 octombrie 1944.

La 11 octombrie 1941, am primit funcţiunea de Secretar General al Ministerului (numire la care se referă adresa nr. 75 456 din 11 octombrie 1941) la stăruinţele fostului Secretar General, Domnului Ministru Alexandru Cretzianu, care după ce îşi dăduse demisia în urma unor grave neînţelegeri cu Mihai Antonescu, credea că tradiţiile şi interesele Ministerului ar putea fi servite mai bine graţie cunoştinţelor pe care le aveam în ce priveşte organizaţia Ministerului atât în centrală cât şi în serviciile externe.

La 9 ianuarie 1941, am însoţit pe Mareşalul Antonescu la Berchtesgaden şi am fost de faţă la prima parte a conversaţiei sale cu Hitler. Conversaţia a avut loc în prezenţa a vreo 24 de persoane, în timp ce se lua ceaiul.

Mareşalul Antonescu a început prin a se plânge de complicaţiile pe care le creau legionarii nu numai în ce priveşte situaţia politică a ţării, dar şi în viaţa economică, adăugând că în curând România nu-şi va mai putea îndeplini obligaţiile sale faţă de Germania şi livrările vor suferi întârzieri.

La răspunsul său, Hitler a arătat că-şi dă seama de aceste dificultăţi de care a avut de suferit şi el din partea unor membri fanatici ai partidului, care îşi imaginau că trebuie să permanentizeze revoluţia. Hitler are totală încredere în Mareşalul Antonescu şi aprobă de la început măsurile pe care acesta se va vedea nevoit să le ia.

După această primă parte a conversaţiunii, anturajul a fost poftit într-o sală vecină şi discuţiunile au continuat între Hitler, Mareşalul Antonescu, Ribbentrop şi Mareşalul Keitel. Obiectul acestor conversaţiuni cred că a fost situaţia generală pe front, planurile Marelui Stat Major German, precum şi situaţia politică în ţările din sud-est.

Nu am mai fost de faţă decât la o conversaţie a lui Mihai Antonescu cu von Ribbentrop, în ziua de 22 septembrie 1942, în decursul mesei. Probabil pentru a influenţa pe Mihai Antonescu, Ribbentrop a poftit la masă pe un locotenent german, care afirma că a sosit atunci de la Stalingrad, unde a mers până în primele rânduri. Colonelul dădea asigurări formale că „orice rezistenţă la Stalingrad va înceta în maximum 48 de ore”. Ribbentrop comenta această declaraţiune, exprimându-şi convingerea că înfrângerea de la Stalingrad va însemna şi sfârşitul rapid al Rusiei Sovietice.

Am întrebat după masă pe Mihai Antonescu dacă crede că evenimentele se vor desfăşura în sensul celor spuse de Ribbentrop. Mihai Antonescu mi-a spus categoric că nu dă niciun crezământ afirmaţiilor Ministrului de Externe al Reich-ului şi că este probabil că evenimentele vor lua cu totul altă întorsătură.

Relevez acest moment pentru că de atunci încoace Mihai Antonescu nu a mai crezut niciodată în vreo posibilitate ca Germania să câştige războiul.

În iunie 1944, Mareşalul Antonescu a fost poftit din nou la Cartierul General al lui Hitler şi era evident că invitaţia trebuia pusă în legătură cu negocierile pe care Mihai Antonescu le ducea în străinătate pentru încheierea armistiţiului.

Vorbind cu Mihai Antonescu despre această invitaţiune, am fost de părere că nu trebuie să i se dea curs şi că cel puţin el, Mihai Antonescu, nu trebuie să însoţească pe Mareşal, căci altfel Aliaţii nu vor mai crede în sinceritatea negocierilor pe care le duce. (Totuşi vizita a avut loc în zilele de 5 şi 6 august 1944).

În 9 august 1944, m-am dus la Olăneşti unde se găsea Mihai Antonescu şi Mareşalul, pentru a supune titularului departamentelor Externelor unele lucrări curente. L-am întrebat asupra rezultatului conversaţiilor dintre Mareşal şi Führer.

Mihai Antonescu mi-a făcut un rezumat cam în termenii următori: Mareşalul Antonescu a felicitat pe Führer pentru că a scăpat teafăr din atentatul de la 20 iulie. Führerul i-a mulţumit, descriind în amănunte atentatul şi arătând vizitatorilor unde a fost lovit de schijă. A debitat apoi o serie de ameninţări la adresa acelora care îşi imaginează că Germania e slăbită şi care cred că se pot îndepărta de ea luând anumite iniţiative. A descris apoi mai multe arme secrete pe care le va pune în curând în funcţiune. La un moment dat, Führerul??? cu totul, a anunţat că va stârpi toate familiile prizonierilor de război germani din Rusia Sovietică. Mareşalul Antonescu neprinzând exact sensul acestor cuvinte, Hitler şi-a repetat intenţia. Mareşalul Antonescu a observat atunci că printre prizonierii germani din Rusia Sovietică se găsesc şi cei trei sute de mii de la Stalingrad care au ajuns în captivitate

fără niciun fel de vină proprie. Întrebat care este cauza acestei hotărâri a Führerului, Hitler i-a declarat că membrii familiilor prizonierilor germani din Rusia ascultă radio – Moscova şi fac propagandă în favoarea Sovietelor. El, Führerul, preferă să omoare zece milioane de germani pentru a salva pe ceilalţi şaptezeci de milioane. (Aceste declaraţiuni ale Führerului l-au făcut pe Mareşalul Antonescu să declare în aceiaşi seară lui Mihai Antonescu că Hitler „E turbat" şi că „nu mai e nimic de făcut cu el").

În partea finală a conversaţiunii dintre Mareşalul Antonescu şi Hitler, acesta a declarat că contra ofensiva germană împotriva trupelor engleze şi americane debarcate în Franţa este hotărâtoare şi că germanii vor arunca pe Aliaţi în Mare. Dacă totuşi această contra ofensivă nu va reuşi, Hitler îşi va reface o armată de două milioane de oameni „şi va dobândi victoria finală, căci ceea ce a fost cu putinţă Mareşalului Stalin la Stalingrad îi va fi cu putinţă şi lui".

Luând cunoştinţă de aceste declaraţii contradictorii şi absurde, am întrebat pe Mihai Antonescu ce este hotărât să facă? Mi-a răspuns textual: „Aştept cinci zile şi dacă contra ofensiva germană nu reuşeşte voi negocia armistiţiul".

Duminică 20 august 1944 am avut ultima conversaţie cu caracter politic cu Mihai Antonescu. Era de faţă şi Dl. Ministru D. Buzdugan. Am arătat lui Mihai Antonescu că discutând cu colegii mei din Minister, am constatat convingerea generală că situaţia nu mai prezintă decât o latură pur militară: nemţii trebuie scoşi din ţară imediat, în aşa fel încât să nu se mai poată opri în trecătorile Carpaţilor, tăind ţara în două. Mihai Antonescu mi-a răspuns că aceasta este cu neputinţă, deoarece în ţară s-ar găsi 540.000 de germani. Am contestat această cifră, rugând să-şi verifice informaţia. Mi-a răspuns că nu poate face această verificare din cauza unor servicii de la Marele

Stat Major, cu care nu poate colabora.

În cele trei zile ce au urmat am văzut în fiecare dimineaţă pe Mihai Antonescu, care mă chema telefonic cu intenţia mărturisită de a trimite la Ankara o telegramă anunţându-şi plecarea cu avionul pentru a negocia armistiţiul. Până în ultimul moment, el nu a putut lua o hotărâre definitivă, neputându-se fixa asupra locului unde urma să negocieze: Cairo sau Moscova.

În tot decursul funcţiunii mele ca Secretar General, am colaborat strâns cu Directorul de Cabinet, Dl. Niculescu-Buzeşti; acesta la rândul său avea contact cu cercurile şi factorii importanţi care lucrau pentru schimbarea politicii noastre şi ieşirea României din război.

Citindu-i-l, stăruie şi semnează.

Acuzator Public, ss. indescifrabil Martor, ss. Gheorghe Davidescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 9, f. 9 – 10).

Doc. 84 – 85

1945 – „Fişele" lui Horia Sima din arhivele S.S.S.-ului

EXTRAS DIN ARHIVA S.I.

Horia Sima, după actele sale militare, s-a născut în anul 1906, la Caransebeş, din părinţi Gheorghe şi Silvia.

Alte date despre originea sa lipsesc, fapt care explică, în mare parte, ivirea a numeroase versiuni în legătură cu starea civilă şi descendenta sa.

După unele versiuni e născut într-o comună din judeţul Făgăraş şi se presupune că după mamă ar fi macedonean.

O altă versiune susţine că s-a născut la 1906, în Bucureşti, ca fiu al fostului profesor Sima, de la Institutul Negulescu, şi că a rămas orfan de mamă de la naşterea sa, iar de tată la vârsta de 3 ani. A fost crescut de o soră a mamei sale, copilărind în Cartierul Câmpul Moşilor.

În fine, o a treia versiune, a cărei sursă se indică a fi însuşi Horia Sima, susţine că mama sa a fost spălătoreasă,

iar tatăl său necunoscut.

Ceea ce este precis din cele relatate mai sus, se rezumă în următoarele: Horia Sima s-a născut în anul 1906 la Bucureşti. Poziţia socială a părinţilor săi nu este clarificată. Are legături de rudenie în jud. Făgăraş.

În ce priveşte situaţia sa militară, se ştie că face parte din contingentul 1928 şi este caporal în Regimentul 17 Infanterie. (Dat fiind că deşi avea dreptul la termen redus şi la intrarea în Şcoala Ofiţerilor de rezervă, nu s-a folosit de el şi faptul că la Regiment nu a putut obţine decât gradul de caporal, se poate trage concluzia că sentimentele sale naţionaliste nu erau prea puternice, căci altfel s-ar fi inspirat din atitudinea Căpitanului, pentru care educarea legionarului în spirit militar constituia unul din cele mai mari merite şi distincţie).

În profesiunea sa nu s-a distins cu nimic. În cercurile legionare care nu prea lua în serios arivismul său era numit „profesoraşul de gimnaziu”.

Semnificativ este că Horia Sima nu a acceptat ca apropiat pe niciunul din vechii camarazi şi colaboratori intimi ai lui Corneliu Zelea Codreanu. Posturile de comandă încredinţate acestora au fost numai de importanţă secundară.

Cariera şi activitatea politică

Fiind încă student, Horia Sima se înscrie în „Legiunea Arhanghelului Mihail”, imediat după înfiinţarea acesteia, nu apare însă ca un element proeminent. Ca vicepreşedinte al Cercului Studenţesc făgărăşean, participa – în lipsa preşedintelui – la unele şedinţe ale Centrului Studenţesc Bucureşti. Nu ia niciodată cuvântul, nu participă la dezbateri, nu-şi exprimă nicio părere. După şedinţe are scurte schimburi de vederi, între patru ochi, sau în cerc restrâns, cu Ion Belegea, exprimându-şi de pe atunci înclinaţia spre terorism.

După terminarea facultăţii, ajunge profesor suplinitor

la liceele din Lugoj, Caransebeş.

Făgăraş.

Activitatea sa în domeniul politic, în cadrul Legiunii, are un caracter particular; este un bun executant al ordinelor primite de la Căpitan. În 1932 obţine gradul de Comandant legionar şi i se încredinţează funcţiunea de şef al judeţului Caraş.

De la această dată, până în primăvara anului 1938, nu se remarcă prin vreo activitate deosebită, pornirile sale dictatoriale şi teroriste se adâncesc între timp atât ca urmare a lipsei sale de credinţă politică – naţională, cât şi a meditaţiilor sale care îi conformă că neputându-se evidenţia prin puterile sale intelectuale, va trebui să recurgă la forţă brută pentru a putea domina.

Sub raportul relaţiilor personale se ţine departe de orice prietenie, păstrând numai raporturile strict necesare executării ordinelor primite de la Comandamentul Legionar.

Primăvara anului 1938 oferă lui Horia Sima primul prilej de a întrevedea posibilitatea ascensiunii sale politice prin mijloace teroriste.

La 27 mai 1938, Corneliu Zelea Codreanu este condamnat la 10 ani muncă silnică şi depus la Doftana. Comandamentul legionar intră în derută şi subversivitate. Horia Sima nu deţine loc de frunte în conducerea legionară, dar începe, pornind de la perfidie, spre centru, acţiunea sa pentru acapararea conducerii. Vizitează judeţele din Areal şi Banat, răspândeşte prin alte judeţe din Vechiul Regat (Prahova, Vlaşca, Buzău, R. Sărat, Dâmboviţa, Dolj, Iaşi) şi Bucovina, versiuni despre chemarea sa de a conduce legiunea.

Comandamentul clandestin al Legiunii, format din Alexandru Cantacuzino şi Vasile Cristescu, nu avea cunoştinţă de activitatea subversivă – în raport cu legiunea – a lui Horia Sima.

În planul lui Horia Sima se cristalizează două acţiuni distincte:

Un atac permanent la adresa fostului Rege Carol II, prin manifeste, agitaţii, lansarea de ştiri etc., cu scopul de a-şi câştiga ascendenţa asupra mişcării, şi

O acţiune strict teroristă pentru a provoca reacţiuni din partea autorităţilor, scontând că acestea vor aplica represalii asupra fruntaşilor mişcării închişi. În acest mod spera că îi va putea înlătura din calea ascensiunii sale la conducerea legiunii.

În toamna anului 1938, vine la Bucureşti asumându-şi cu de la sine putere conducerea mişcării legionare, rămasă fără comandament în urma rearestării lui Alexandru Cantacuzino.

Lovitura de Stat plănuită prin asasinarea Regelui Carol II, în vara anului 1938, eşuând, Horia Sima dă ordin pentru intensificarea acţiunii teroriste. Atentatul asupra profesorului Ş tefănescu-Goagă are ca urmare împuşcarea lui Corneliu Zelea Codreanu şi a celorlalţi 13 legionari condamnaţi. Primul şi cel mai mare obstacol în calea ascensiunii lui Horia Sima este înlăturat. Împuşcarea lui Armand Călinescu atrage după sine executarea a numeroşi fruntaşi legionari internaţi în lagăre. Drumul spre şefia mişcării nu mai putea fi împiedicat de fruntaşii rămaşi în viaţă, aceştia fiind fie lipsiţi de iniţiativă şi răspundere, fie împiedicaţi de a acţiona.

Atentatele încetează. Horia Sima nu mai avea nevoie de ele – deocamdată.

Urmărit şi adesea expus a fi prins de Poliţie, Horia Sima fuge, cu concursul unor legionari din Iugoslavia, în Germania.

Acolo întâmpinând din partea unora dintre legionarii refugiaţi la Berlin, exclude din mişcare a Dr. Ciorogaru şi Dumitrescu Zăpadă, sub învinuirea de incorectitudini în manevrarea unor fonduri.

Prestigiul său nefiind însă suficient pentru consolidarea poziţiei sale de conducător al mişcării, Horia Sima proiectează aducerea în Germania a profesorului Nae Ionescu şi a copiilor lui Moţa, pentru a capta simpatia cercurilor germane în favoarea legiunii şi, implicit, în favoarea sa. Planul nu reuşeşte.

În primăvara anului 1940, Horia Sima revine în ţară şi începe cea mai dubioasă activitate politică. Acceptă, după multe peripeţii, tratative cu Frontul Renaşterii Naţionale, acceptă portofoliul de ministru pentru a demisiona după câteva zile, trecând din nou la activitatea conspirativă până la lovitura de Stat din 6 septembrie 1940, a cărei merit îl revendică pe nedrept.

Lipsa de iniţiativă, lipsa unui program politici constructiv, lipsa de capacitate personală, pornirea vădită de a înlătura de la posturile de conducere în Stat elementele de valoare dintre legionarii rămaşi în viaţă şi, în general, atitudinea lui Horia Sima, ajuns vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, determină o tot mai pronunţată discutare a şefiei sale în mişcare. Foşti colaboratori apropiaţi ai Căpitanului sunt ţinuţi departe unii (cazul Ion Zelea Codreanu, Ciorogaru, Dumitrescu-Borşa etc.), sunt arestaţi.

În rândurile legionarilor îşi fac loc numeroase acuzaţii la adresa lui Horia Sima, rezumate, în parte astfel:

Horia Sima este acuzat că a urmărit înlăturarea Căpitanului, idee care se afirmă că s-a născut imediat după condamnarea acestuia la 10 ani muncă silnică (27 mai 1938). Profitând de atitudinea echivocă a lui Corneliu Zelea Codreanu, care la început pare a fi scontat o intimidare a guvernului prin acţiuni teroriste, Horia Sima organizează temeinic echipe de terorişti, punându-le în acţiune îndeosebi după ce Căpitanul răspândeşte consemnul: linişte. Sima speculează şi ştie că guvernul va răspunde la teroare cu severitate, fapt întâmplat; Corneliu

Zelea Codreanu a fost executat.

Trădarea faţă de Căpitan este cu atât mai evidentă întrucât imediat şi-a asumat conducerea, înlăturând orice influenţă a vechilor legionari.

Horia Sima a trădat Legiunea, compromiţând poziţia ei morală, prin pactizarea în numele ei cu formaţiunile vechiului regim (F.R.N.) şi prin acceptarea unui portofoliu ministerial, depunând jurământ de credinţă lui Carol II, pe care, câtva timp în urmă, încercase să suprime.

Horia Sima a înlăturat pe vechii legionari de la conducerea Mişcării, impunând în locurile de atribuţiuni efective şi operative elemente improvizate, aventurieri devotaţi lui personal. Membrii familiei Codreanu, comandanţii Bunei Vestiri şi alţii sunt ignoraţi, chiar ameninţaţi cu suprimarea (Ion Codreanu, Ciorogaru, Borşa etc.).

Horia Sima este complet lipsit de simţ politic. Nu are program politic, nici cunoştinţele necesare fixării unor directive.

Horia Sima nu îndrumează o operă constructivă şi tolerează dogmatizarea instinctelor bestiale şi criminale. (Asasinatele de la Jilava, Iorga, Madgearu etc.).

Horia Sima s-a folosit de situaţia sa oficială pentru profit în interes personal. A fost unul din cumpărătorii acţiunilor de la „Adevărul”.

Horia Sima a acaparat, prin partizanii săi, numeroase surse de venituri (bănci, întreprinderi, magazine etc.), fără a ţine seama de interesele superioare ale Statului, care reclamau o reorganizare sistematică efectuată de elemente pregătite.

Horia Sima imprimă Mişcării Legionare caracter comunist. Subordonează pe intelectuali muncitorilor lipsiţi de cultură, anarhizând instituţii, întreprinderi de Stat şi particulare.

*

* * *

Horia Sima îşi dă seama de creşterea nemulţumirilor şi de scăderea vertiginoasă a prestigiului său, de aceea declanşează rebeliunea din 21 ianuarie 1941, cu scopul de a-şi asuma conducerea Statului prin înlăturarea elementelor de ordine, în frunte cu Generalul Antonescu.

Activitatea teroristă

Înclinaţiunile lui Horia Sima spre întrebuinţarea mijloacelor violente, brutale, teroriste se învederează de la începutul apariţiei sale în Mişcarea Legionară.

Nu este omul vorbelor, gândirii şi frământării ideologice şi de program constructiv. Dogma legionarismului naţional este pentru el numai mantaua pentru facilitarea uneltirilor subversive.

Este un bun executant în domeniul violenţelor, calitate care întăreşte în mintea sa planul de a ajunge şef prin teroare.

Acţiunea lui Horia Sima de a acapara conducerea exclusivă a Mişcării Legionare, începe în august 1938.

Obiectivele la care îşi propune să ajungă prin teroare sunt trei:

1. Dispariţia Căpitanului şi a comandanţilor legionari închişi, în majoritatea cazurilor, în lagăre.

2. Asumarea conducerii exclusive şi dictatoriale a mişcării.

3. Cucerirea puterii de Stat.

În vederea acestui întreit scop, Horia Sima organizează teroarea prin atentate, crime şi incendii.

Din prima serie de acte teroriste se relevă următoarele:

1.14 octombrie 1938, atentat pe linia Timişoara – Radna.

2.1 noiembrie 1938, atentat împotriva avocatului Böszörmeny, la Oradea.

3.2 noiembrie 1938, incendierea unui depozit de

lemne din Beiuş.

4.4 noiembrie 1938, atentat cu bombe la cantina studenţilor evrei de la Cluj.

5.5 noiembrie 1938, tentativa de incendiere a uzinei de Gaz Aerian din Cluj.

6.12 noiembrie 1938, atentat la fabrica „Textila” din Lugoj.

7.16 noiembrie 1938, dinamitarea Sinagogii din Reşiţa.

8.16 noiembrie 1938, incendierile fabricii de cherestea Pojorâta (C. Lung), fabricii de cherestea din Vala (C. Lung), fabricii e perii din Rădăuţi.

9.20 noiembrie 1938, incendiu la depozitul soc. „Lomaş” din jud. Severin.

10.26 noiembrie 1938, atentat cu grenade la Teatrul Naţional din Timişoara.

11.20 noiembrie 1938, dinamitarea Sinagogii de la Alba Iulia.

12.27 noiembrie 1938, atentat la Cafeneaua „Metropol” din Cluj.

13.28 noiembrie 1938, atentat împotriva Rectorului Ştefănescu-Goagă, asasinarea agentului Gruia.

Prima serie de atentate se soldează cu apropierea de primul obiectiv urmărit de Horia Sima: Căpitanul şi cei 13 legionari condamnaţi sunt executaţi. Totuşi Horia Sima nu este încă şeful necontestat. Lucrând din umbră, acum, încearcă a se ridica la suprafaţă.

Pentru a impresiona comandamentul în derută, Horia Sima ordonă continuarea actelor teroriste:

14.2 decembrie 1938, incendiu la fabrica de parchete din Caransebeş.

15.3 decembrie 1938, incendii în suburbiile Cernăuţilor.

16.3 decembrie 1938, atacarea unui depozit de explozibile de la Reşiţa.

17.4 decembrie 1938, atentat la farmacia din Cristion – jud. Hunedoara.

18.5 decembrie 1938, atentat contra Colonelului Cristescu, din Cernăuţi.

Această a doua serie de atentate trebuia să aibă urmare consacrarea lui Horia Sima ca şef necontestat al Legiunii, aşteptare care nu s-a împlinit.

O parte din comandanţii legionari nu sunt de acord şi, pentru a nu produce aspect de dezbinare, pleacă în străinătate, cea mai mare parte din aceştia în Germania.

Sima încearcă să imprime acţiunii sale teroriste caracterul răzbunării indicând, pentru a stimula fanatismul teroriştilor, pe fostul Rege Carol II, ca autor responsabil de moartea Căpitanului.

Bazându-se pe 100 legionari terorişti, întocmeşte două proiecte de asasinare a fostului Rege, care sunt însă dejucate.

Nereuşind, fixează ca obiectiv al suprimării pe fostul ministru Armand Călinesu, însă nici acest plan nu izbuteşte însă.

Repetatele eşecuri, precum şi criticile tot mai pronunţate în rândurile legionarilor, fac pe Horia Sima să deruteze pentru un timp atenţia tuturor, fugind clandestin, la Berlin, în februarie 1939. Aici se înconjoară de un nou Stat Major format din Vojen Horodniceanu, Viorel Trifa, Smultea, Pătraşcu etc.

Între timp trimite în ţară ordinul de regrupare şi instruire a nucleelor teroriste şi ordinul categoric pentru suprimarea lui Armand Călinescu.

Replica guvernului faţă de uciderea fostului prim-ministru a fost apreciată de Horia Sima ca salutară: nu mai avea a se teme că şefia îi va fi uzurpată de foştii colaboratori ai Căpitanului, cei mai mulţi fiind în lagărele şi închisorile unde se aflau închişi.

În primăvara anului 1940 Horia Sima revine

clandestin în ţară, trece prin numeroase peripeţii, este arestat, eliberat, ajunge ministru, demisionează şi trece din nou în conspiraţie până la 6 septembrie 1941.

Horia Sima şi-a ajuns primele două obiective ce-şi fixase a realiza prin teroare.

Pentru realizarea celui de-al treilea, a încercat lovitura „sui generis” din 21 ianuarie 1941, care a eşuat, lamentabil.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 22, f. 213 – 223).

Extras din arhiva S.I.

În nota din 9 august 1940 se semnalează că Horia Sima a avut întrevederi cu Gigurtu şi Maniu. În cadrul acestei întrevederi Gigurtu a cerut lui Horia Sima să nu creeze dificultăţi interne guvernului angajat să refacă ţara şi preocupat cu rezolvarea problemelor externe.

Se semnalează într-un memoriu a lui, care ca ardelean, trebuie să înţeleagă adevărata situaţie şi să ia măsuri, nu de cabinet şi comandant, ci reale iniţiative de ajutor pentru ardelenii năpăstuiţi.

Într-o notă din 23 septembrie 1940 se semnalează că cercurile economice de nuanţă naţional-ţărănistă caută să acrediteze ştirea că Horia Sima urmărea a convinge pe Mareşalul Antonescu de necesitatea unei noi reforme agrare şi chiar a proprietăţii industriale.

Semnalează că I.D. Suciu care cunoaşte perfect pe Horia Sima, intenţiona să ceară o audienţă la el pentru a-i explica că opinia publică este nemulţumită de începuturile guvernării legionare.

Cercurile naţional ţărăniste sunt foarte alarmate de starea de lucruri ce domneşte în teritoriile ocupate e unguri şi în special la Cluj şi Oradea Mare. La Oradea Mare cu ocazia instalării lui Horia Sima ca vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, un grup de legionari manifestând pe străzile acestui oraş au fost bătuţi până la sânge şi arestaţi, iar unul din ei a fost omorât.

În nota din 21 iunie 1940 se semnalează că Horia Sima a fost în audienţă la Ex Regele

Carol II.

Într-o notă se semnalează că la sfârşitul lunii decembrie 1940 Horia Sima întovărăşit de o serie de fruntaşi ai mişcării legionare, va face o vizită la Roma şi Berlin.

În nota de situaţia din interiorul mişcării legionare se semnalează că Horia Sima pregăteşte o reorganizare a legiunii potrivit căreia legionarii care nu au trei ani de activitate dovedită vor fi puşi în afară de mişcarea legionară. Noi grade vor fi împărţite, pe baze de vechime şi sacrificii.

În nota din 10 decembrie 1940 se semnalează că Horia Sima este considerat că nu corespunde unor cerinţe legionare.

Semnalează că elementele opoziţioniste din mişcarea legionară au dat un ultimatum lui Horia Sima. Acest ultimatum va duce la complicaţiuni şi tulburări în sânul mişcării. Horia Sima, văzând că a rămas în minoritate în mişcarea legionară a decis să se apropie de dizidenţă.

În nota din 19 decembrie 1940 se semnalează că în rândurile comuniştilor se vorbeşte despre existenta unei pretinse neînţelegeri între ex-Mareşalul Antonescu şi Horia Sima pe tema exproprierii imobilelor evreieşti.

În ordinea internă se semnalează că Horia Sima a tratat cu guvernul U.R.S.S. să cedeze restul Bucovinei în schimbul ajutorării noastre ca să recăpătăm Ardealul. Mareşalul Antonescu văzând aceste angajamente, Horia Sima a declarat rebeliunea.

Horia Sima este fugit în Germania, iar Cancelarul Hitler a refuzat să-l primească în audienţă, comunicându-i că nu stă de vorbă cu o persoană care are mâinile pătate de sânge.

Horia Sima a fost prins în gara Braşov într-un vagon

C.F. german. Arestat s-a găsit asupra sa suma de 350 milioane, bani cu care voia să fugă în Germania.

În nota din 21 iunie 1940 – de la Legaţia Germană – se semnala că în rândurile personalului superior al Legaţiei Reich-ului, recenta audienţă la Palat a fruntaşului legionar, profesor Horia Sima este comentată cu interes.

În nota din 29 iulie 1940 se semnalează motivele invocate de Horia Sima relativ la demisia sa.

În nota din 8 februarie 1941 din cercurile oficiale iugoslave din Capitală se aşteaptă la noi acţiuni din partea legionarilor, semnalând versiunea despre o intervenţie a Reich-ului în favoarea lui Horia Sima şi a celorlalţi fruntaşi rebeli ai mişcării legionare.

Într-o notă se semnalează că în cercurile vadiste se discută despre o întrevedere care a avut loc între Alexandru Vaida-Voevod şi Neubacher, afirmând că dintre cele discutate reiese numai faptul că Mareşalul se bucură de o încredere totală în faţa Führerului şi toţi ce au colaborat cu Ex Mareşalul Antonescu sunt contra mişcării legionare în general, care a fost o mare decepţie pentru Reich şi cu totul contra, în special a lui Horia Sima a cărui comportare şi activitate nu poate decât să repugne tuturor germanilor.

Într-o scrisoare din 28. II.1940 a Legaţiei Argentiniene către Dr. D. Julio A. Roco, Ministrul Afacerilor Străine şi al Cultelor, semnalează crimele săvârşite de legionari la închisoarea Jilava în noaptea de 26/27 noiembrie 1940.

În ziua de 27 noiembrie 1940 s-a adus faptul la cunoştinţa ex Generalului Antonescu şi a lui Horia Sima. S-a dat ordine necesare şi au fost ridicaţi de la domiciliile lor alte personalităţi care au avut aceeaşi soartă, adăpostindu-i în Ministerul de Interne.

Într-o notă se semnala că Horia Sima i-a cerut lui N. Malaxa majoritatea salariilor şi îndepărtarea persoanelor

străine de mişcare din conducerea superioară a uzinelor. Tot Horia Sima a cerut inginerului N. Malaxa, prin secretarul general al uzinelor Ing. Nacu, arendarea uzinelor către legiune; cedarea oferită Statului la 25 octombrie 1940, prin consilierul financiar Mincu şi directorul administrativ Ing. Gh. Popescu s-a cerut să fie făcute către legiune.

În nota din 13 ianuarie 1941 se semnalează că Iuliu Maniu a rugat pe Ghiţă Pop să facă o vizită lui Gh. Brătianu pentru a se interesa care este atitudinea partidului liberal în legătură cu comunicatul lui Horia Sima relativ la acţiunea masonilor şi masoneriei.

În nota din 14 mai 1941 se semnalează că Horia Sima se aştepta ca legionarii care au subscris memoriul că nu se supun conducătorului, să capete autorizaţie de a reface legiunea, de a strânge din nou toate cadrele, de a reorganiza cuiburile, grupurile etc. Se aşteaptă ca o parte din legionari să obţină noi posturi oficiale.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 22, f. 224 – 227).

Doc. 86

1946, Bucureşti – M.A.I. al României raportează despre depistarea bunurilor Antoneştilor

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE Inspectoratul General Administrativ Nr. 25/1946

Domnule Ministru.

La ordinul domniei voastre nr. 37 390/19451252, relativ la inventarierea bunurilor mobile de mare valoare ce au aparţinut fostului Conducător al Statului I. Antonescu, soţiei sale Maria Antonescu şi fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri M. Antonescu, ca rezultat al

1252 Din 19 aprilie 1945 (cf. Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 134).

cercetărilor noastre întreprinse la autorităţile ce au avut sau au un rol în legătură cu această problemă, am

onoare a raporta următoarele: Obiectul cercetărilor

1. Dacă s-au făcut toate diligenţele pentru găsirea tuturor bunurilor mobile ale fostului Conducător, fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi D-nei Maria Antonescu.

2. Dacă în adevăr toate bunurile găsite sunt inventariate.

3. Dacă păstrarea lor se face în condiţiuni care să le asigure conservarea.

4. Propuneri în legătură cu bunurile menţionate mai sus.

Din studierea dosarului, declaraţiile martorilor audiaţi în cursul anchetei şi din cercetările făcute de noi, pe la diferite autorităţi, s-a putut ajunge la următoarele: Constatări

Ad.1. Nicio autoritate publică pendinte de Ministerul Internelor nu a primit dispoziţiuni şi nu posedă date complete în legătură cu identificarea, inventarierea şi conservarea bunurilor mobile de mare valoare ce au aparţinut fostului Conducător al Statului şi soţiei sale. Rog a vedea filele nr. 9 şi 88 din dosar.

Această problemă a fost atinsă cu totul tangenţial, indirect şi parţial cu ocaziunea readucerii la Bucureşti, a mobilei ce a fost proprietatea lui Mihai Antonescu pentru a se instala la loc în imobilul din str. Batiştei 33 (de unde a fost dispersată) imobil ce formează proprietatea lui Mihai Antonescu şi care a fost destinat folosinţei Misiunei Americane, aflătoare în Capitală, de altă parte cu ocaziunea căutării în vila din Predeal a fostului Conducător, a lucrurilor ce au aparţinut Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

De identificarea bunurilor ce au aparţinut D-nei Maria Antonescu până în prezent nu s-a ocupat nimeni, afară de Prefectura jud. Mehedinţi.

În schimb s-a reuşit a se identifica averea fostului

Vicepreşedinte de Consiliu M. Antonescu, primii paşi în această direcţiune fiind făcuţi de Ministerul Internelor prin ord. nr. 13 098 din 4 octombrie 1944, dat Legiunilor de Jandarmi Ilfov şi Mehedinţi şi Poliţiei oraşului Piteşti precum şi prin ord. nr. 3 779 din 27 octombrie 1944, emis Primăriei Capitalei, Legiunii de Jandarmi Mehedinţi, Direcţiunii Generale a Poliţiei, Inspectoratului General al Jandarmeriei şi Domnului Director General Rudescu din Ministerul Internelor. A. Averea mobilă a fostului Conducător al Statului I. Antonescu

Bunuri mobile

La data de 15 septembrie 1944 a fost identificată la vila din Predeal biblioteca fostului Conducător, potrivit arătărilor cuprinse în copia procesului-verbal de predare-primire aflător la filele nr. 80 – 84 din dosar.

Din declaraţia Maiorului C. Antohi fost administrator al fostului Conducător (fila nr. 57 din dosar) rezultă că tablourile şi cărţile fostului Conducător au fost predate Academiei Române, semnând de primire Dl. Prof. Elian. Că lucrurile ridicate din comuna Butimanu, jud. Ilfov, au fost depuse la Preşedinţia Consiliului de Miniştri unde au fost inventariate de Dl. Director Petrinca.

La data de 15 septembrie 1944, în conformitate cu ordinul Ministerului Internelor nr. 12 582/944, s-a procedat la predarea mobilei inclusiv covoarele aflătoare în vila fostului Conducător din Predeal Legaţiei Sovietice din Bucureşti. Rugăm a vedea filele nr. 70 – 72 din dosar.

La data de 19 septembrie 1944, s-a procedat în continuare la predarea mobilei, veselei, tacâmurilor şi obiectelor de ornament aflătoare în vila de la Predeal, Legaţiei Sovietice din Bucureşti. Rugăm a vedea filele nr. 75 – 78 din dosar.

La data de 5 octombrie 1944, Dl. Nicolae Oancea secretar de Legaţie din Ministerul Afacerilor Străine a ridicat un număr de 122 obiecte din vila de la Predeal,

conform actului aflător la filele nr. 63 – 65 din dosar.

La data de 6 octombrie, s-a ridicat din vila de la Predeal un număr de 21 obiecte de Dl. Nicolae Oancea secretar de Legaţie din Ministerul Afacerilor Externe, fila nr. 62 din dosar.

Din declaraţia Domnului Nicolae Oancea secretar de Legaţie rezultă că, în casa de bani a Direcţiunii Cifrului se mai găseşte şi astăzi un „colier de perle" ce a fost găsit printre lucrurile fostului Conducător. Rugăm a vedea fila nr. 59 din dosar.

Nu se ştie precis ce s-a întâmplat cu mobilierul proprietatea fostului Conducător, care a fost depozitat în garajul locuinţei din str. Paharnicului – Predeal.

Sintetizând toate constatările de mai sus se poate preciza că averea mobilă a fostului Conducător se găseşte în următoarele locuri:

Mobilierul din vila Predeal la Legaţia Sovietică.

Mobilierul de la locuinţa din str. Paharnicului – Predeal nu se ştie precis ce destinaţie a urmat. În luna octombrie 1944 mobila era în garajul locuinţei. Această mobilă probabil este în folosinţa Poliţiei Capitalei. Rugăm a vedea filele nr. 85, 89 – 115 din dosar.

Biblioteca şi tablourile la Academia Română.

Unele tablouri la Ministerul de Război ridicate de Dl. Cpt. Berescu (Pt. 2 din raportul Prefecturii Prahova nr. 4 284/1945, fila 85 din dosar).

Restul din lucruri la Preşedinţia Consiliului de Miniştri şi o mică parte la Primăria Sect. IV Verde, în camera alăturată cu aceea care cuprinde o parte din bunurile lui Mihai Antonescu. Rugăm a vedea actul de la fila nr. 8 pentru 6 din dosar.

Bani, efecte de stat, aur etc.

Din declaraţia Domnului Maior în rez. C. Antohi fost administrator al fostului Conducător rezultă că, Conducătorul, devize, monede româneşti sau străine nu

avea. Rugăm a vedea fila 57 din dosar. Este greu de presupus că această afirmaţie să fie reală. Pentru verificarea ei este nevoie a se lua informaţii de la Băncile din ţară.

Declaraţia Maiorului Antohi este contrazisă de procesul-verbal încheiat de organele Prefecturii Poliţiei Capitalei, cu ocaziunea preluării vilei din Predeal a fostului Conducător arătându-se în acest act următoarele acţiuni:

2 acţiuni Reconstrucţia a 5.000 lei
1 acţiune Movila Techirghiol 2.500 lei
2 titluri cu împrumuturi Unirei a 500 lei
13 acţiuni Creditul Extern a 5.000 lei
40 acţiuni Soc. An. Rom. Silvică a 500 lei
14 acţiuni Creditul Extern a 2.500 lei
4 acţiuni Banca Viticolă a României a 2.500 lei 2 acţiuni Banca Viticolă a României a 5.000 lei Rugăm a vedea fila nr. 112 al. ultim din dosar

B. Bunurile mobile ale D-nei Maria Antonescu

De identificarea averii D-nei Maria Antonescu nu s-a ocupat până în prezent decât Prefectura jud. Mehedinţi. La Preşedinţia Consiliului de Miniştri şi la Liga Operelor Sociale nu ni s-a putut da nicio lămurire.

Din raportul telefonic nr. 20 054/1945, făcut de Prefectura Mehedinţi, rezultă că, în vila Ali Cadri de la insula Ada Kaleh (proprietatea D-nei Maria Antonescu afirmativ) se găsesc bunuri mobile constatatoare din covoare şi mobilă. Că o parte din mobila vilei precum şi covoarele au fost ridicate de Prefectura jud. Mehedinţi, unde se găsesc în prezent. Că pretorul plăşii Dunărea Const. Vasilescu a fost încredinţat în luna august a.c. cu inventarierea bunurilor. Că în prezent bunurile se găsesc în custodia Primăriei. Că din bunurile aflătoare în vila pomenită mai sus până în prezent nu s-a ridicat nimic. Rugăm a vedea filele nr. 116 – 123 din dosar. Prefectura propune ca vila să fie lăsată în custodia Prefecturii

Mehedinţi spre a o putea întreţine în condiţiuni mai bune.

Avem credinţa că D-na Maria Antonescu mai are şi altă avere decât cea arătată mai sus. Urmează să fie identificată de către custozii ce vor fi numiţi.

C. Bunurile mobile ale fostului Vicepreşedinte al Consiliului M. Antonescu

1. Mobilier, obiecte de artă, covoare, haine, obiecte de toaletă, lenjerie, veselă diverse.

Din declaraţia fostului fecior de casă al fostului Vicepreşedinte de Consiliu M. Antonescu, Andrei Petre Ştefan (fila nr. 6 din dosar) rezultă că, după primul bombardament aerian din luna aprilie 1944, lucrurile mobile au fost împachetate sub controlul său şi dispersate:

La comuna Butimanu – Ilfov.

La Predeal vila fostului Conducător.

La Snagov.

La Piteşti.

La vila Drei Paula Popescu jud. Mehedinţi.

După evenimentele din luna august 1944, s-au luat măsuri pentru identificarea acestor bunuri şi readucere lor la Bucureşti, în scopul de a fi puse la loc, în imobilul din str. Batiştei 33, în care s-a instalat Misiunea Americană din Capitală. S-a luat această măsură în urma raportului nr. 4 094/1944.A. a Primăriei Capitalei, către Ministerul Internelor. În acest raport Primăria Capitalei a cerut ca eu luarea în primire a lucrurilor să fie încredinţat Dl. Stelian Ionescu şef de serviciu în Direcţiunea Personalului din Primăria Capitalei, ceea ce Ministerul a aprobat cu ord. nr. 13 098/1944. Dl. Stelian Ionescu lucrând în baza delegaţiei primite s-a ocupat numai de bunurile proprietatea lui Mihai Antonescu, fiind până astăzi custode al acestor bunuri. Rugăm a vedea filele nr. 129 – 130 din dosar.

Din declaraţia Domnului St. Ionescu (filele nr. 7 – 8) rezultă că cu ocaziunea luării în primire a bunurilor s-a dresat procese-verbale de predare şi primire. Că obiectele

trecute în aceste procese-verbale reprezintă absolut toată averea mobilă ce a aparţinut fostului Vicepreşedinte de Consiliu M. Antonescu. Copia proceselor-verbale se găseşte la filele nr. 11 – 56 din dosar.

Obiectele luate în primire Dl. St. Ionescu le justifică după cum urmează:

1. Cele trecute în procesul-verbal de la filele nr. 51 – 54, au fost predate Misiunei Americane din Capitală, fără forme legale, adică nu are confirmarea primirii.

2. Cele trecute în procesul-verbal de la fila nr. 50 au fost predate Comisiei Americane de Control pentru Casa generalului Schmyler fără forme.

3. Cele trecute în procesul-verbal de la fila nr. 49 au fost predate Misiunei engleze, fără forme.

4. Cele trecute în actul de la fila nr. 48, au fost predate col. Tuker din Misiunea Americană, cu forme.

5. Bunurile arătate în actele de la filele nr. 23 – 30 se găsesc depozitate într-o sală spaţioasă din localul Primăriei Sect. IV Verde din str. Banu Manta. Rugăm a vedea şi filele nr. 11 – 22 din dosar.

6. Unele se găsesc într-un dulap-fişet la Direcţiunea Generală a Siguranţei Dl. Inspector Mihăileanu.

7. Bunurile arătate în actele de la filele nr. 44 – 45, au fost găsite ca fiind de provenienţă din U.R.S.S. s-au predat în luna aprilie 1945 Domnului M. Teodorescu comisar al Circ. 35 Poliţie potrivit normelor în vigoare.

Bibliotecă, cărţi

Ministerul de Interne a hotărât ca toate cărţile din Biblioteca fostului Vicepreşedinte al Consiliului M. Antonescu să treacă în patrimoniul Ministerului. În acest scop cu ord. nr. 3 779/1944, a fost rugat Dl. Dr. Corneliu Rudescu, Directorul General al Oficiului de Documentare şi studii adtive din Minister, să desemneze un referent pentru a lua în primire cărţile de la Dl. Subinspector de Poliţie Motaş Gh. Rog a vedea fila nr. 139 din dosar. Din

adresa Direcţiunii Oficiului de Documentare şi Studii adtive nr. 112 277 din 30 octombrie a.c. rezultă că, ordinul Ministerului de a se lua în primire biblioteca nu s-a executat, deoarece s-a constatat că actele în baza cărora Dl. Motaş deţinea biblioteca, aceasta, constituia un corp delict la dispoziţia Parchetului Trib. Ilfov, iar Dl. Motaş era un simplu deţinător al ei. În această situaţie s-a renunţat la luarea în primire a bibliotecii. Rog a vedea fila nr. 87 din dosar.

O bună parte a bibliotecii se găseşte încă în imobilul din str. Batiştei 33. Ce s-a întâmplat cu cărţile deţinute de fostul subinspector Motaş nu se ştie precis.

Obiecte de preţ, aur-argint. Efecte de stat

Din studierea raportului nr. 6 făcut la Comisariatul General al executării Armistiţiului de Dl. Inspector General Dr. William Konya înregistrat la nr. 13 288/1945, rezultă următoarele:

1. Unele obiecte sunt depuse la Primăria Sect. IV Verde

2. Unele au fost identificate la Snagov de subinspectorul Gh. Motaş şi depuse într-o casetă de fier la B.N.R. cu adresa nr. 14 533 din 28 iunie 1945, a Direcţiunii Generale a Poliţiei.

3. Unele monede de aur au fost însuşite de subinspectorul Motaş, apoi aduse la B.N.R. Într-o casetă, primirea fiind confirmată de B.N.R. cu adresa nr. 85 577 din 7 august 1945.

4. În dosarul nr. 93 de la Tribunalul Poporului se găsesc următoarele titluri originale: Renta unificată 4% din 1941

Nr. 29 183 = 2000 Nr. 17 781 = 5.000
Nr. 18 379 = 20.000
Renta reîntregirii 1941
Nr. 65 621 – 640 lei = 100.000
Nr. 71 2281 – 8 lei = 40.000

Împrumutul Reîntregirii nr. 17 521 – 40 a = 100.000

5. Acţiuni depozitate la Banca Românească (dos. nr. 93 Tribunalul Poporului) 118 bucăţi Steaua Română a 1 250 lei

99 bucăţi Creditul Minier a 1 185 lei

1 197 bucăţi Reşiţa a 1 020 lei

200 bucăţi întreprinderile Forestiere Cluj 62 bucăţi Banca Generală a Ţării Româneşti

6. Tot în dosarul nr. 93 de la Tribunalul Poporului se găseşte poliţa de asigurare nr. B.1 322/1 – 939, şi o chitanţă semnată de D-na Natalia Sturci, care recunoaşte o datorie de 20.000 lei.

7. La domiciliul sus-numitului s-a găsit un număr de 1 508 monezi aur, 20 franci elveţieni şi 16 monede ruble. Toate acestea sunt depuse la B.N.R.

8. La domiciliul sus-numitului s-a găsit suma de 14.500.000 lei care a fost însuşită de subinspectorul Motaş şi Andrei Petre Ştefan fecior de casă (valetul) lui M. Antonescu.

Însuşirea sumei este în cercetarea Parchetului Trib. Ilfov, ambii delapidatori fiind arestaţi (Cab. 3 dos. nr. 206/1945).

Asupra provenienţei valorilor arătate la pentru 7 şi 8 se dă următoarea explicaţie de Ministerul Afacerilor Externe:

Mihai Antonescu a convins pe fostul Conducător, să se constituie în Elveţia un fond politic de 20.000.000 lei în franci elveţieni la dispoziţia Guvernului prin Legaţia Română din Berna. Formele legale s-au făcut, decretul Lege fiind promulgat. Din suma de 20.000.000 franci elveţieni B.N.R. nu a putut transfera decât 7 688.000 franci elveţieni. La ordinul lui Mihai Antonescu s-a readus din Elveţia la Bucureşti suma de 3 400.000 franci elveţieni.

Din această sumă s-a găsit la domiciliul lui Mihai Antonescu şi s-a vărsat la: Ministerul Afacerilor Străine =

500.000 franci elveţieni la consulul Botez = 200.000 franci elveţieni la inspectorul Motaş = 1 080.000 franci elveţieni Total recuperat = 2 780.000 franci elveţieni

Deci există o diferenţă sau o lipsă de 620.000 franci elveţieni. Unde este această diferenţă la Ministerul de Externe se spune că numai Mihai Antonescu ar putea da lămuriri ca unul ce a fost în drept să dispună de bani. Se pare însă că din lipsa constatată face parte şi suma de 200 franci elveţieni, găsiţi de ofiţerii americani în imobilul din str. Batiştei nr. 33 şi predată Primăriei Capitalei.

Ad. II. Nu toate bunurile găsite au fost inventariate. De ex.: la Ministerul Afacerilor Externe se găseşte un colier de perle în casa de bani a Direcţiunii Cifrului. Rog a vedea fila nr. 59 din dosar al. 3.

Dl. Motaş în majoritatea cazurilor n-a făcut o descriere amănunţită a bunurilor luate în primire pentru a putea fi ferite de substituire. Nu există inventar centralizator a bunurilor.

Ad. III. Păstrarea bunurilor nu s-a făcut şi nu se face în condiţii care să le asigure conservarea. Datorită acestui fapt au putut dispărea blănurile de tigru, astrahan, vulpi argintii etc. Rog a vedea răspunsul dat de Dl. Const. Stelian Ionescu şef de serviciu la Primăria Capitalei custodele de astăzi – la întrebările de la pentru 1 şi 5 din chestionarul aflător la fila nr. 1 – 2 din dosar.

Ad. IV. Propunerile găsite de noi, ca necesare în legătură cu bunurile menţionate mai sus şi cu constatările făcute, rugăm a le vedea în partea finală a raportului de anchetă.

Concluzii

1. Nu s-au depus toate diligenţele necesare pentru găsirea tuturor bunurilor mobile ale fostului Conducător, fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri M. Antonescu şi D-nei Maria Antonescu. Autorităţile s-au ocupat numai de bunurile lui Mihai Antonescu în mod

principal şi numai în subsidiar şi parţial de acelea ale lui Ion Antonescu şi deloc de acelea ale D-nei Maria Antonescu. Prefectura Mehedinţi a identificat bunurile D-nei Maria Antonescu, aflătoare pe teritoriul jud. Mehedinţi.

2. Inventare de bunuri mobile de mare valoare în sensul unei definiţiuni juridice a inventarului nu s-au întocmit. S-au dresat procese-verbale de predare şi preluare – care ţin loc de inventar – dar ne îndoim de sinceritatea şi realitatea lor. Mai ales că s-au comis fraude în mod iniţial de subinspectorul Motaş. Apoi dispariţiile de bunuri semnalate de Minister cu ord. nr. 3 779 şi 3 930/1944 Inspectoratului General al Jandarmeriei Direcţiunea Siguranţei şi Ordinea Publice. Rugăm a vedea filele nr. 21 – 39 din dosar.

3. Păstrarea bunurilor nu se face în condiţiuni care să le asigure o perfectă conservare. De ex.: o parte din lenjeria şi hainele fostului Conducător se găsesc într-o cameră de la Primăria Sect. IV Verde aruncate pe jos şi pline de praf. Unele din bunurile de valoare au dispărut. Rugăm a vedea răspunsul dat de Dl. Stelian Ionescu la pentru 5 din chestionarul aflător la fila nr. 2 din dosar. Dispariţia s-a produs după ce au fost luate în primire de Dl. Stelian Ionescu care trebuie făcut răspunzător de aceste bunuri.

4. Subinspectorul Motaş „ab-initio” a dat dovadă de superficialitate şi rea credinţă în lucrările sale. A luat în primire unele bunuri fără a le inventaria în mod amănunţit şi a face o descriere a lor. Datorită metodei întrebuinţate de Motaş nu se pot cunoaşte şi urmări toate bunurile ridicate de dânsul. Nu se poate face o justificare a bunurilor prin confruntarea procesului-verbal de primire şi predare a bunurilor de către subinspectorul Motaş. Motivele plauzibile ale acestei atitudini trebuie căutate în crearea posibilităţilor de a se sustrage cât mai multe bunuri sau a putea fi cu uşurinţă înlocuite. Pentru a se

putea face lumină deplină în cauză este neapărată nevoie de o confruntare între toţi acei care au avut un rol la inventarierea şi luarea în primire a bunurilor şi în special între subinspectorul Motaş şi comandantul Legiunii de

Jandarmi Mehedinţi Maior Băculescu Ion care a încercat a se opune la predarea bunurilor subinspectorului Motaş. Rugăm a vedea declaraţia de la fila nr. 152 din dosar.

Urmare a constatărilor şi concluziunilor noastre, cu onoare.

Propunem:

1. Emiterea unei circulare către toate băncile şi alte instituţiuni din ţară, cu scopul de a se putea găsi toate depunerile de bani sau alte valori ce eventual au fost făcute de fostul Conducător I. Antonescu şi soţia sa Maria Antonescu precum şi de M. Antonescu.

2. Să se facă intervenire pe lângă Trib. Ilfov pentru a se lua măsuri de poprirea tuturor valorilor şi acţiunilor şi punerea sub sechestru asigurător a bunurilor.

3. Primăria Capitalei să depună suma de 200 franci elveţieni ce au fost predaţi Primăriei de ofiţerii americani, sumă ce a fost găsită în imobilul din str. Batiştei 33. La fel să depună Prefectura Poliţiei acţiunile fostului Conducător.

4. Bunurile predate Misiunei Americane şi Engleze să fie legalizate printr-un act semnat de Misiunile respective prin care să recunoască confirmarea primirii. A se interveni în acest sens. Nu este acceptabilă justificarea Domnului Stelian Ionescu că a predat bunurile Misiunei Americane fără a putea face dovada.

5. Problema identificării bunurilor şi inventarierea averii criminalilor de război fiind în prezent de competenţa Comisiei constituită în conformitate cu deciziunea Ministerului Justiţiei nr. 90 242 din 31 august 1945, propunem a sesiza această comisie pentru a se ocupa de îndată cu inventarierea bunurilor de toate categoriile, ale

fostului Conducător şi soţiei sale şi fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri M. Antonescu. Datele din dosarul de faţă vor putea fi folosite ca ghid.

6. Să se numească un nou custode general sau mai mulţi pentru bunurile fostului Conducător şi soţiei sale şi a fostului Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Aceştia să verifice toate inventarele făcute până acum şi să constate dacă bunurile trecute în diferite acte există sau nu. Astfel ar putea fi identificat fiecare obiect la faţa locului. În caz că custozii vor constata lipsuri să sesizeze Justiţia pentru urmărirea şi pedepsirea celor vinovaţi.

7. Neapărat este nevoie de o confruntare între procesele-verbale de luare în primire a bunurilor de către fostul subinspector Motaş şi procesele-verbale dresate cu ocaziunea predării acestor bunuri. Numai în acest mod se va putea constata lipsurile şi ieşi la iveală diferenţele. Pentru lipsuri să se dea o decizie de imputare. Această sarcină va reveni fie comisiei arătate la pentru 5 din prezentul raport, fie custozilor ce se vor numi.

8. Să se ordone inventarierea cărţilor din biblioteca lui Mihai Antonescu şi care au fost sau sunt încă la Direcţiunea Generală a Siguranţei.

Astfel fiind situaţia de drept şi de fapt, cu onoare vă rugăm să binevoiţi a aprecia şi decide.

Inspector General Administrativ ss. Dr. Aurel Bejan

Anexe 1 dosar de anchetă cu 217 file

Către

Ministerul Afacerilor Interne Direcţiunea Generală a Administraţiei Direcţiunea Administraţiei de Stat

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 136 – 146).

Doc. 87

1946, „Tribunalul Poporului” – Lista martorilor solicitaţi de acuzatul Ion Antonescu

Mai 1946

LISTA DE MARTORI propusă în apărare de Mareşalul

Ion Antonescu

1.	Ovidiu Vlădescu	Pentru a doved avute cu el în calitate al meu şi în ce priveşt le-am dat de a păstra le
2.	Colonel Elefterescu	Pentru aceleaşi c
3.	Generalul Şteflea	Pentru aceleaşi c
4.	Col. Davidescu	Pentru aceleaşi c
5.	Iuliu Maniu	Pentru a dovedi rânduri am oferit
6.	Gh. Brătianu	conducerea Statu politici, dat fiind că
7.	Dinu Brătianu	socoteam că nu iau singur
8.	Dr. Lupu	răspunderea şi o erau de acord cu
9.	Ion Mihalache	războiul anti-sov Nistru.
10.	Nunţiul Papal	Pentru a doved făcute de D-lor în ceea
11.	Preşedintele Crucii Roşii Internaţionale de la Geneva	ce priveşte situaţ prizonieri şi de evrei din Transnis
12.	Domnii Miniştrii ai Suediei, Turciei, Elveţiei (dacă sunt cei din 1941 – 1944)	

Cer, de asemeni, să se aducă în instanţă carnetele Generalului Ioaniţiu, în care acesta îşi nota toate ordinele pe care eu le dădeam de modul cum armata trebuia să se poarte cu prizonierii, cu populaţia şi, în general, de a nu se călca legile războiului şi a umanităţii.

Cer a fi audiaţi ca martori toţi guvernatorii Basarabiei şi Bucovinei, pentru a dovedi ordinele de legalitate şi umanitate ce le dădeam.

Cer ca aceşti martori să fie citaţi în faţa Tribunalului

Poporului şi să le fie căutate adresele, deoarece eu nu am posibilitatea să le ştiu, întrucât am lipsit din ţară doi ani.

ss. Ion Antonescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 61).

Doc. 88

1946, „Tribunalul Poporului" – Lista martorilor solicitaţi de acuzatul Mihai Antonescu

LISTA DE MARTORI propusă în apărare de acuzatul Mihai Antonescu

1. Iuliu Maniu Pentru a dovedi acordul pe care l-a dat la constituirea guvernului 1940, convorbirile pe care le-a avut cu Mareşalul Antonescu cu aceeaşi ocazie, unele comunicări pe care ni le-a făcut în perioada 1940 – 1941 prin Ion Mihalache şi prin secretarul meu general Dim. Gerota, căruia i-a dat aprobare de a fi secretar general. Întâlnirea cu Iuliu Maniu în ajunul războiului precum şi nenumărate alte legături cu ei înainte de declararea războiului, în timpul războiului şi până la 1944.

2. Dinu Brătianu Pentru a dovezi poziţia Domnului Dinu Brătianu la constituirea guvernului la septembrie 1940 şi participarea elementelor liberale la acel guvern, comunicările ce mi-a făcut la începutul guvernării prin Gh. Brătianu, întâlnirea ce a avut cu mine în ajunul războiului, precum şi nenumăratele legături de la 1941 – 1944.

3. Ion Mihalache Pentru a dovedi chestiuni similare şi faptul că era permanenta mea legătură cu Maniu.

4. George Brătianu Pentru a dovedi aceleaşi legături pe care eu le-am avut cu Domnia sa de la 1940 până la 1944 şi atitudinea sa şi a partidului naţional liberal ca şi a opoziţiei în numele căreia venea să vorbească.

5. Dr. Nicolae Lupu Pentru a dovedi unele convorbiri ce a avut cu mine în legătură cu politica generală externă şi unele chestiuni evreieşti.

6. I. Mocsoni Stârcea Pentru a dovedi în legătură cu negocierile economice de la Berlin în 1941, în urma căreia

am obţinut pentru ţară trei vagoane şi jumătate aur, şi legăturile pe care le-am avut cu Majestatea Sa în a mă determina să rămân în guvern, atât de probleme de politica internă cât şi politica externă.

7. Malaxa Pentru a restabili adevărul în chestiunea Rogifer şi pentru a dovedi legătura ce mi-a făcut în 1940 cu Ion Mihalache, când încercam să opun o altă formă de guvernare regimului legionar.

8. Mihail Ralea, Ministrul Artelor Pentru a dovedi negocierile pe care voiam să le fac cu U.R.S.S. şi cu comuniştii, părerea mea în legătură cu lagărele.

9. Ovidiu Vlădescu Pentru a dovedi toate problemele guvernările, legăturile cu legionarii, cu oamenii politici, greutăţile ce le-am avut cu Mareşalul Antonescu, instrucţiile ce le-am dat cu privire la românizare.

10. Giugârtu I. Pentru a dovedi care au fost legăturile guvernului

Giugârtu cu germanii, cu legionarii.

11. Gh. Cuza Pentru a dovedi că a dus o activitate contra mea din cauză că duceam o politică neextremistă în chestiunile rasiale şi chestiunile de politică generală.

12. N. Davidescu Pentru a dovedi permanenta linie ce am păstrat-o în

13. A. Nanu politica externă, precum şi permanenta atitudine în

14. Cretzianu chestiunile evreieşti şi cu Crucea Roşie

15. C. Lecca Internaţională, ca şi în chestiunea prizonierilor.

16. Niculescu Buzeşti

17. Bossi

18. D-na Nasta (de la Cons. Legist.)

19. Gh. Barbul de la Externe

20. Col. Gallin

21. Col. Turtureanu

22. Cpt. Neniţescu

23. Szanescu, Direct. Contab. de la Externe Dacă pot fi audiaţi:

24. Nunţiul Apostolic Cassulo

25. Ministrul de Externe al Elveţiei

26. Consilier Fischer de la Legaţia Elveţiană

27. Generalul Calotescu Pentru a dovedi că toate măsurile şi dispoziţiile ce

28. Generalul Voiculescu am dat pentru ca în Basarabia şi Bucovina să

29. Generalul Mazarini domine legalitatea precum şi măsurile privitoare la

30. Generalul Arhip evrei pe care le-am luat în general şi în legătură cu

31. Generalul Stoenescu românizarea

32. Dr. Filderman

33. Benvenişti

34. Fischer

35. Zissu

36. Ion Stănculescu, avocat la Cred. Industriilor Pentru a dovedi că l-am trimis personal pentru a cerceta situaţia din lagăre şi cum am reacţionat.

37. Prof. Dr. Bazil Teodorescu Pentru a dovedi comunicările pe care mi le făcea asupra situaţiei evreilor şi la discuţiile la care a asistat în legătură cu politica externă, discuţii ce au avut loc între mine şi Mareşal.

38. Ion Fintescu Pentru a dovedi instrucţiile şi poziţia mea în

39. Alex. Neagu guvernul Antonescu în ceea ce priveşte chestiunile de ordine publică, precum şi negocierile economice cu Germania.

40. D. Gerotta, avocat Pentru a dovedi atitudinea ce am avut-o la

41. N. Bănescu Ministerul de Justiţie în chestiunile legislative, faţă

42. Luciliu Ştefănescu de cererile legionarilor şi

proiectele de legi propuse

43. I. Solomon (Consiliul Legislativ) de legionari.

44. C. Stoicescu (B.N.R.) Pentru a dovedi negocierile şi chestiunile

45. Mihail Romniceanu economice cu Germania şi atitudinea de rezistenţă

46. Cotty Stoicescu ce am avut-o faţă de pretenţiile germanilor.

47. V. Bădulescu

48. Ing. Andonie

49. Petalla, Ministru Plenipotenţiar – Externe

50. Generalul Const. Constantinescu, fost Ministru al Aproviz.

51. Generalul Arbore

52. Generalul Şteflea Pentru a dovedi atitudinea pe care am avut-o în

53. Generalul Jienescu politica militară, în chestiunea prizonierilor, a

54. Amira País refugiaţilor evrei polonezi.

55. Generalul Mardare

56. Col. Davidescu

57. Generalul Arama

58. Generalul Constantinescu Claps

59. Generalul Petre Dumitrescu

60. Alexandru Marcu Pentru a dovedi activitatea mea din Ministerul

61. Alex. Bădăuţă Propagandei şi modul cum opuneam rezistenţă

62. Mircea Grigorescu cererilor germane de propagandă precum şi

63. Const. Miciora, fost Director al Presei tendinţelor militare.

64. Vasile Stoica

65. Col. Rădulescu, fost St. M. (Propaganda Militară)

66. Lt. col. Atanasiu din Just. Mil., fost şef al cenzurii

67. Ion Petrovici

Cer, de asemenea, să mi se pună la dispoziţie actele ce mi s-au ridicat de la domiciliul meu, în momentul arestării mele, deoarece mă servesc de aceste acte în apărarea mea. Rog ca toate aceste acte să fie depuse instanţei pentru a avea posibilitate să mă servesc de ele.

În ceea ce priveşte actele, după ce voi studia dosarele, îmi rezerv dreptul a cere şi alte acte ce ştiu că se găsesc la autorităţi şi chiar la alte persoane.

Cer, de asemenea, ca Tribunalul să completeze prezenta listă de martori cu adresa, deoarece nu sunt în măsură să mai cunosc toate adresele.

ss. Mihai Antonescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 63 – 68).

Doc. 89

1946, „Tribunalul Poporului” – Lista martorilor şi actelor solicitate de acuzatul Eugen Cristescu

LISTA DE MARTORI propuşi în apărare de acuzatul Eugen Cristescu

I. Organizarea S.S.I. în străinătate, la Eşalon şi în Est:

1. Colonel Lissievici Ioan, de la Serv. Sp. de Informaţii

2. Colonel Siminel Victor, de la Serv. Sp. de Informaţii

3. Căpitan rez. Neştianu, fost rezident

4. Dr. Putici, şef de grupă S.S.I.

5. Maior Filimon, S.S.I.

6. Director Trohani, S.S.I.

II. Conferinţa cu germanii la Iaşi şi colaborarea cu germanii:

7. Col. rez. Ionescu Micandru S.S.I.

III. Acţiunea represivă în genere:

8. Col. magistrat Radu Ionescu S.S.I.

IV. Acţiunea represivă la Bucureşti:

9. Constantin Bursan, fost deputat

10. Victor Ionescu, de la S.S.I.

11. Volschi, preş. Uniunii refugiaţilor polonezi la Bucureşti

12. E. Blssievici, ofiţer polonez, arestat la S.S.I.

13. Ţurcanu Vasile, radiotelegrafist, fost arestat la S.S.I.

V. Gestiunea serviciului:

14. General Cuzen Vasile

15. Lt. col. int. Diaconescu de la S.S.I.

VI. Conferinţele de la Preşedinţie de ordine publică:

16. Ovidiu Vlădescu

17. General Traian Georgescu, fost şef al serv. de centr. de la Preş. Consiliului

18. Colonel Iovanovici de la S.S.I.

VII. Acţiunea profascistă: contra dovedirea ei prin:

19. Mihail Ghelmegeanu, fost ministru

20. Ionel Stănescu, Consilier la C. Apel Bucureşti

21. Maior magistr. Tuliu Goruneanu, Consilier la C. Apel

22. General Ion Stângaciu, fost din gen. Siguranţei

23. Chestor Georgescu Nae din Pref.

24. Avocat Ionel Constantinescu, str. Zece Mese, Bucureşti

25. Avocat Florin Begnescu, de la Prim. Capitalei

26. Eugen Bianu, Sub. Dir. al Sig.

27. Niculescu Eugen, fost din în Sig. Generală

VIII. Raporturile S.S.I. cu problemele rasiale:

28. Dr. Filderman

29. Dr. Mamoş Aronovici (telef.)

30. Henry Schor-Soreanu, ziarist

31. Titu De vechi, (telef.) ziarist

32. Nicu Zentler, fost din gen. „Distribuţia”.

Acte ce doresc a fi aduse în instanţă deoarece înţeleg să-mi bazez pe ele apărarea:

1. Decizia Preş. Cons. de Miniştri prin care S.S.I. a

fost trecut de la M.St.M. la Preşedinţie sub colonel Nicolaid.

2. Cele două legi secrete de organizare ale serviciului.

3. Copii după rapoartele anuale ale Generalului Cuzin către Preş. Consiliului de Miniştri asupra verificării gestiunii serv. (numai părţile care privesc S.S.I.).

4. Adresa S.S.I. către Abwhere în chestiunea „Derubaux" (se găseşte la contrainformaţii).

5. Raportul serviciului către Preşedinţia Consiliului, conţinând arestarea comisarului Petrovici şi constatările făcute cu această ocazie, cum şi declaraţia lui.

6. Manifestele date la rebeliunea legionară împotriva mea şi a lui Rioşeanu şi discursurile ţinute de legionari la Radio.

7. Dosarele aşa-numite „Serviciul Special" conţinând acţiunea contra-informativă împotriva germanilor. Se găsesc la contra-informaţii, parte în casa mea de fier.

8. Ordinul scris de colaborare al Preşedinţiei Consiliului cu serviciul german şi italian.

9. Rapoartele şi materialul adunat pentru protestul la Hitler împotriva înarmării şi acţiunii saşilor.

10. Cele două ordine date de Marele Cartier General pentru constituirea şi funcţionarea Eşalonului.

11. Dosarul Ţurcan.

12. Dosarul „verde", conţinând informaţii secrete de la Legaţia germană, aflat în casa mea de fier.

13. Dosarul de anchetare a tuturor polonezilor arestaţi la S.S.I.

14. Raportul general strict secret asupra relaţiunilor secrete ale S.S.I.-ului cu celelalte servicii străine de informaţii, în afară de serviciul german.

15. Dosarul Prezidium II şi Invasion Dienst, aflat în casa mea de fier.

16. Dosarul cu expulzarea colonelului Geissler şi cei

opt colaboratori principali ai săi din Gestapou.

17. Dosarul prof. Eck, arestat la S.S.I.

18. Dosarul prizonierilor francezi, evadaţi din Ungaria şi ţinuţi în secret la S.S.I.

19. Dosarul Tosan.

20. Dosarul organizaţiei de spionaj Ing. Popovici Rică Georgescu.

21. Dosarul cu măsurile luate la fuga lui Horia Sima din Germania în Italia şi constatările

S.S.I.

22. Ordonanţele date de armata română după ocuparea Transnistriei.

23. Decretul de organizare al jandarmeriei în Transnistria.

24. Tabloul personalului Eşalonului şi a rezidenţelor din Transnistria cu numele, gradele şi funcţiunile fiecăruia.

ss. Eugen Cristescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 95 – 96).

Doc. 90

Mai 1946, Bucureşti – Lista martorilor solicitaţi de acuzaţii Ion şi Mihai Antonescu şi acceptaţi de „Tribunalul Poporului”.

Dosar nr. 19/1946

Lotul 16

Termen la 8 mai 1946

Martori propuşi în apărare de acuzaţi după cum urmează:

I. ANTONESCU ION

Nr. 839 – Ovidiu Vlădescu, str. Generalul Broşteasnu nr. 11

Nr. 840 – Col. Elefterescu Mircea, str. Berzei nr. 4

Nr. 841 – Colonel Şteflea Ilie, Calea Călăraşi nr. 99 (audiat şi de acuzare)

Nr. 842 – Colonel Davidescu R., str. Antim nr. 49 (audiat şi de acuzare)

Nr. 843 – Iuliu Maniu, str. Sfinţilor nr. 10
Nr. 844 – Gheorghe Brătianu, str. Cuza Vodă nr. 10
Nr. 845 – Dinu Brătianu, str. Dorobanţi nr. 16
Nr. 846 – Dr. Nicolae Lupu, B-dul Packe nr. 83
Nr. 847 – Mihalache Ion, str. Crăiţelor nr. 9, plecat la Dobreşti
Nr. 848 – Nunţiul Papal Cassullo, prin Ministerul de Externe
Nr. 849 – Ministerul de Externe s-a cerut a lua măsuri pentru prezentarea în instanţă a Preşedintelui Crucii Roşii Internaţionale de la Geneva, cum şi miniştrii Suediei, Turciei şi Elveţiei dacă sunt în Bucureşti, cei din anii 1941 – 1944, propuşi martori de acuzat.
Nr. 850 – Ministerul de Interne s-a cerut să fie adus în faţa Tribunalului carnetele Generalului Ioaniţiu în care acesta îşi nota toate ordinele pe care le dădea acuzatul Ion Antonescu, de modul cum armata trebuie să se poarte cu prizonieri, cu populaţia şi în general de a nu se călca legile războiului şi ale umanităţii.
Nr. 851 – General Calotescu Cornel, fost guvernator al Bucovinei deţinut la închisoarea Dumbrăveni.
Nr. 852 – General Voiculescu Constantin, fost guvernator al Basarabiei.
Nr. 853 – General Stavrat, fost guvernator al Basarabiei.
3.V.1946
am primit mandatele afară de nr. 848, 849 şi 850
Comisar, ss. indescifrabil
II. ANTONESCU MIHAIL
Nr. 854 – Iuliu Maniu, str. Sfinţilor nr. 10
Nr. 855 – Dinu Brătianu, str. Dorobanţi nr. 16
Nr. 856 – Ion Mihalache, str. Crăiţelor nr. 9 (la Dobreşti)
Nr. 857 – Gheorghe Brătianu, str. Cuza Vodă nr. 122
Nr. 858 – Dr. Nicolae Lupu, B-dul Packe nr. 83

Nr. 859 – Mocsoni Stârcea, Mareşalul Curţii Regale
Nr. 860 – Malaxa N., Calea Victoriei, nr. 139
Nr. 861 – Mihail Ralea, Ministrul Artelor
Nr. 862 – Vlădescu Ovidiu, General Broşteanu nr. 11
Nr. 863 – Giugurtu Ion, Calea Victoriei nr. 13 (63)
Nr. 864 – Gheorghe Cuza, penitenciarul Dumbrăveni
Nr. 865 – Davidescu N., Calea Văcăreşti nr. 107
Nr. 866 – Nanu A., citat prin Ministerul de Externe
Nr. 867 – Oretzeanu, citat prin Ministerul de Externe
Nr. 868 – Lecca Gh., Aleea Alexandru nr. 9 sau Gogu Cantacuzino nr. 1
Nr. 869 – Niculescu-Buzeşti, str. Sf. Constantin nr. 24
Nr. 870 – Bossy Robert, str. Paris nr. 41
Nr. 871 – D-na Nasta de la Consiliul Legislativ
Nr. 872 – Colonel Galin, str. Dr. Lister nr. 8
Nr. 873 – Colonel Turtureanu, str. Silvestru nr. 40
Nr. 874 – Căpitan Neniţescu, calea Victoriei nr. 91
Nr. 875 – Stănescu de la Direcţia Contabilităţii din Ministerul de Externe
Nr. 876 – Nunţiul Apostolic Cassullo (prin Ministerul de Externe)
Nr. 877 – Ministerul de Vechi al Elveţiei
Nr. 878 – Consilier Ficher de la Legaţia Elveţiană
Nr. 879 – General Calotescu Cornel, închisoarea Dumbrăveni
Nr. 880 – General Voiculescu Constantin, închisoarea C.M.C.
Nr. 881 – General Mazarini prin Ministerul de Război
Nr. 882 – General Arhip, idem
Nr. 883 – General Stoenescu, idem
Nr. 884 – Dr. Filderman, str. Sfinţii Apostoli nr. 16
Nr. 885 – Avocat Benvenişti, B-dul Carol nr. 37
Nr. 886 – Ficher, nu s-a citat negăsindu-se adresa (citat la comunitatea evreiască Bucureşti)
Nr. 887 – Zissu A.I., nu s-a citat neindicându-se

adresa, iar în cartea de telefon sunt mai multe persoane cu acest nume. (Aurel Vlaicu nr. 34)

Nr. 888 – Ion Stănculescu, avocat la Creditul Industrial

Nr. 889 – Profesor Dr. Basil Teodorescu, Alexandru Lahovary nr. 41

Nr. 890 – Ion Finţescu, B-dul Dacia nr. 35

Nr. 891 – Alexandru Neagu, str. Batiştei, nr. 16

Nr. 892 – D. Gerota, str. Gogu Cantacuzino nr. 9

Nr. 893 – Bădescu Nicolae, calea Victoriei nr. 122

Nr. 894 – Luciliu Ştefănescu, str. Sfinţii Apostoli nr. 18

Nr. 895 – I. Solomon, la Consiliul Legislativ

Nr. 896 – C. Stoicescu, str. Alexandru Xenopol nr. 13 (fost B.N.R.)

Nr. 897 – Mihail Romniceanu, Ministru de Stat

Nr. 898 – Stoicescu Coty, str. Ştirbey Vodă nr. 41

Nr. 899 – V. Bădulescu, str. Eroului nr. 9

Nr. 900 – Inginer Andonie, str. Braziliei nr. 18

Nr. 901 – Petala Ministru Plenipotenţiar, prin Ministerul de Externe

Nr. 902 – General Constantin Constantinescu, fost Ministru al Aprovizionării

Nr. 903 – General Arbore, B-dul Cotroceni nr. 43 (audiat şi de acuzare)

Nr. 904 – General Şteflea, Calea Călăraşi nr. 99

Nr. 905 – General Jienescu, str. Muzelor nr. 13

Nr. 906 – General Păiş, B-dul Cotroceni nr. 45

Nr. 907 – General Mardare, prin Ministerul de Război

Nr. 908 – Colonel Davidescu, prin Ministerul de Război

Nr. 909 – General Aramă, str. Verzişor nr. 43

Nr. 910 – General Constantinescu Chaps din Ministerul de Război

Nr. 911 – General Petre Dumitrescu din Ministerul de

Război

Nr. 912 – Alexandru Marcu, str. Ştirbey Vodă nr. 20

Nr. 913 – Alexandru Bădăuţă, adresa se va lua de la Ministerul Propagandei

Nr. 914 – Mircea Grigorescu, idem

Nr. 915 – Constantin Miciora, fost director de presă, adresa se va lua de la Ministerul Propagandei

Nr. 916 – Vasile Stoica, a se lua adresa de la Ministerul Propagandei Nr. 917 – Colonel Rădulescu, fost St. M. Propaganda Militară Nr. 918 – Lt. col. Atanasiu din Justiţia Militară, fost şef al cenzurii Nr. 919 – Ion Petrovici, str. Matei Millo nr. 12

Nr. 920 – Ministerul de Interne s-a cerut ca actele ridicate de la acuzatul Mihai Antonescu să fie depuse acestui tribunal.

3.V.1946

am primit mandatele afară de nr. 920

Nr. 1233 – Dl. Barbu, fost şef de cabinet al acuz. Mihai Antonescu Nr. 1234 – Dl. Mihail Manoilescu, B-dul Dacia nr. 41 Nr. 1235 – Dl. M. Leon

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 99 – 101).

Doc. 91

6 mai 1946, „Tribunalul Poporului” – Proces-verbal de interogare a acuzatului Ion Antonescu

ROMÂNIA

TRIBUNALUL POPORULUI COMPLETUL I

B-dul Ferdinand nr. 92

Bucureşti, str. Ştirbey Vodă nr. 115

PROCES-VERBAL

Ş edinţa publică din ziua de 6 mai 1946

INTEROGATOR

Conform art. 304/305 porc. penală

Numele acuzatului: Ion Antonescu Etatea: 64 ani Religiunea: ortodoxă Locul naşterii: Piteşti Locuinţa: Bucureşti Cetăţenia: română Ocupaţiunea: fost militar

activ

Starea civilă: căsătorit

Averea ce posedă: o casă în Bucureşti, o vilă la Predeal, o casă închiriată Jandarmeriei şi un lot în calitate de decorat cu „Mihai Viteazul” Situaţiunea militară: satisfăcută Condamnat în trecut: judecat pentru bigamie şi achitat

După ce i s-a pus în vedere infracţiunea de care este învinuit, declară: Recunosc declaraţiile date şi semnate de mine în urma modificărilor aduse de mine, declaraţii luate de acuzatorul public.

ss. Ion Antonescu

Preşedinte, ss. indescifrabil

Grefier, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 190).

Doc. 92

7 mai 1946, „Tribunalul Poporului” – Proces-verbal de interogare a acuzatului Mihai Antonescu

ROMÂNIA

TRIBUNALUL POPORULUI COMPLETUL I

B-dul Ferdinand nr. 92

Bucureşti, str. Ştirbey Vodă nr. 115

PROCES-VERBAL

Ş edinţa publică din ziua de 7 mai 1946

INTEROGATOR

Conform art. 304/305 porc. penală

Numele acuzatului: Antonescu Mihai

Etatea: 42 ani

Religiunea: ortodoxă

Locul naşterii: Nucet, judeţul Dâmboviţa

Locuinţa: Bucureşti

Cetăţenia: română

Ocupaţiunea: fost avocat şi profesor universitar Starea civilă: necăsătorit

Averea ce posedă: o casă, un loc la Predeal şi???

Situaţiunea militară: satisfăcută Condamnat în trecut: nu a fost condamnat

După ce i s-a pus în vedere infracţiunea de care este învinuit, declară: Menţin în totul declaraţiile date la cabinetul de Instrucţie ss. Mihai Antonescu

Preşedinte, ss. indescifrabil Grefier, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 191).

Doc. 93

1946, „Tribunalul Poporului” – Declaraţia acuzatului Ion Antonescu

DECLARAŢIE

Subsemnatul Ion Antonescu, fost Conducător al României la întrebările dvs. răspund:

1. Cum s-a ajuns la formarea guvernului Dvs. şi Horia Sima din septembrie 1940?

În vara anului 1940 am fost închis la Bistriţa de către fostul Rege Carol II, pentru că am luat atitudine contra sa şi a Guvernului, scris şi verbal, pentru politica făcută timp de 10 ani care dusese la prăbuşirea catastrofală a tuturor graniţelor noastre.

4 – 5 zile după scoaterea mea de la Bistriţa şi fără a fi luat contact cu factorii politici care direct sau indirect erau amestecaţi în răspunderile catastrofei, am fost chemat în ziua de 4 august la Palat de Rege. La ora 11 am luat primul contact cu Regele. Regele mi-a făcut o expunere a situaţiei politice, a făcut apel la sentimentele mele de român şi de soldat, mi-a cerut să uit ceea ce a fost între noi şi mi-a încredinţat să formez Guvernul. Am răspuns Regelui următoarele: „Majestate, m-aţi acuzat sau numai m-aţi bănuit că fac politică. Vă declar şi acum, după cum v-am declarat şi în februarie 1938 când aţi discutat şi atunci formarea unui Guvern sub Preşedinţia mea, că acuzarea a fost nedreaptă. Dovada este, cum a fost şi atunci, că nu am oameni cu cine să formez Guvernul. Dat fiind că împrejurările sunt foarte grele primesc mandatul

Majestăţii Voastre cu condiţiunea să încerc să fac un Guvern de uniune naţională. Cer pentru asta timp până la ora 6 după amiază când voi aduce răspunsul Majestăţii Voastre dacă pot să-l fac sau nu". Însoţit de Dl. Mihai Antonescu am văzut pe Dl. Dinu Brătianu, Dl. Maniu, Dl. Cuza A.C., am căutat şi pe Dl. Horia Sima dar nu l-am găsit. La toţi pe care i-am văzut le-am propus formarea Guvernului de uniune naţională, toţi au refuzat să discute formarea acestui Guvern şi programul de guvernământ înainte de abdicarea Regelui.

M-am întors în seara zilei la Palat şi am depus mandatul afirmând Regelui că oamenii politici ai vechilor partide refuză concursul, iar pe Horia Sima nu pot să-l găsesc. M-am jenat să comunic Regelui cererea partidelor, cu care de altfel eram de perfect acord, de abdicare. Regele m-a rugat să mai încerc şi mi-a reînnoit mandatul. Atunci am fost nevoit să-i spun Regelui condiţiunile în care aş putea primi reînnoirea mandatului. Aceste condiţiuni erau similare cu acelea pe care i le pusesem în 1938 când a încercat să formeze primul Guvern sub Preşedinţia mea şi anume: renunţarea la toate prerogativele regale care le avea prin Constituţia din 1923 şi care fusese întărite prin Constituţia de la 1938. I-am precizat să renunţe de a mai fi: capul armatei, şeful puterii executive; nu i-am lăsat decât prerogativele privitoare la: decoraţii, amnistie şi primirea Corpului Diplomatic.

Regele, ca şi în 1938, a acceptat totul, afară de prerogativele privitoare la armată. Nefăcând nicio concesiune în această privinţă la ora 4 dimineaţa am depus din nou mandatul. În faţa acestei situaţiuni, Regele mi-a reînnoit mandatul, acceptând să semneze decretul de acordarea deplinelor puteri în calitate de Conducător al Statului Român.

În ziua de 5 septembrie 1940, am adus la cunoştinţa oamenilor politici pe care-i văzusem în ajun, ceea ce

obţinusem de la Rege şi le-am cerut un nou concurs. Oamenii politici s-au menţinut pe linia din ajun. La ora 6 după amiază m-am dus din nou la Palat şi am depus mandatul. Regele mi-a răspuns textual: „Nu te las, nu am pe altul, Ţara trebuie salvată”. Până la acea oră era linişte deplină în Capitală.

M-am întors la Preşedinţie cu mandatul de a încerca să fac un Guvern tot de uniune naţională cu alte persoane, cu alte cuvinte din Guvern Politic şi de tehnicieni, recomandându-mi să mă înţeleg cu Horia Sima. La ora 8, când dădeam drumul la hârtiile urgente curente a intrat Dl. Ovidiu Vlădescu, pe care-l numisem Secretar General, şi m-a întrebat: „D-le General ştiţi ce se petrece?”. Am răspuns: „Nu”. Dl. Vlădescu mi-a spus: „Se trag focuri împrejurul Preşedinţiei, Palatului şi Poştelor. În Piaţa Teatrului este o mare manifestaţie, lumea strigă: la Palat”. În timpul acesta, am primit un telefon de la Dl. Gigârtu care era primul ministru demisionat şi care m-a întrebat, de asemenea, „dacă ştiu ce se petrece”, la care i-am răspuns: „Da”; la care Domnia sa m-a întrebat „ce am de gând să fac”, i-am răspuns întrebându-l: „ce ai face Dumneata în locul meu”, Dl. Ministru Gigârtu mi-a răspuns: „Eu aş trage”. I-am răspuns „Poftim şi trage. Dumneata eşti Prim-Ministru şi i-am închis telefonul”.

În timpul acesta a sosit la Preşedinţie Generalul Coroamă care era Comandantul Militar al Capitalei şi pe care-l chemasem prin Dl. Vlădescu sau col. Elefterescu. Întrebat de mine „dacă are trupele în dispozitiv şi dacă va trage în caz că va primi ordin”, mi-a răspuns: „Am trupele în dispozitiv, însă nu trag”. Întrebat de ce, mi-a răspuns: „pentru că poporul are dreptate”. Era persoana de cea mai mare încredere pe care Regele o pusese la Comandamentul Militar al Capitalei. În timpul acesta a sosit Dl. Valer Pop, de asemenea, una din puţinele persoane politice care mai rămăsese împrejurul Regelui şi

care avea în acea epocă contact zilnic cu Palatul. Fiind foarte alarmat de cele ce se petreceau şi de precipitarea atât de tragică a evenimentelor i-am spus: „Poftim cu mine la Palat”. Înainte însă am chemat pe Generalul Coroamă şi i-am spus: „Te rog repetă în faţa Domnului Valer Pop, ceea ce mi-ai spus”. După aceasta am plecat cu Dl. Valer Pop la Palat, bineînţeles prin focuri. Eram hotărât să cer abdicarea Regelui şi i-am cerut sprijinul în această privinţă. Ajungând la Palat, am văzut în primul rând pe Voievodul Mihai căruia i-am recomandat calm şi i-am dat asigurări că voi face totul ca să încerc evitarea unui deznodământ tragic al situaţiunii; am chemat toţi aghiotanţii regali cărora le-am spus că sunt hotărât să cer abdicarea Regelui şi le-am cerut opinia lor la care toţi au fost de acord şi după aceea împreună cu Urdăreanu şi cu Valer Pop am intrat la Rege. După expunere de 4 ceasuri care se referea la toată atitudinea politică şi morală a Regelui din timpul când era prinţ moştenitor până în septembrie 1940; i-am reamintit toate avertismentele scrise şi verbale care i le-am dat atât în timpul ca prinţ moştenitor cât şi Rege şi am conchis că nu e altă salvare pentru Neam, pentru Dinastie şi pentru el personal, decât să abdice imediat.

Regele a ascultat în mare linişte expunerea mea şi după aceea a cerut avizul Domnului Valer Pop: Domnia sa fără ezitare i-a arătat necesitatea de a abdica. Adresându-se către col. Urdăreanu i-a cerut şi acestuia părerea în această privinţă.

Col. Urdăreanu, cu care mă înţelesesem în această privinţă, fără ezitare i-a spus Regelui să abdice. După aceea spunând Regelui: „Deşi Majestate nu mai aveţi nicio prerogativă, totuşi pentru ca să împing corectitudinea mea până la ultima limită, aveţi Majestate dreptul să consultaţi pe cine vreţi în noaptea aceasta; însă până la ora 6 dimineaţa trebuie că actul de abdicare înainte ce, Capitala

să se deştepte, pentru ca să liniştim poporul. Reamintesc, că în seara zilei de 5 septembrie 1940, cu ocazia manifestaţiei din Piaţa Teatrului se răspândise în ţară manifeste, prin care se cerea abdicarea Regelui. Ţara era unanimă în această privinţă.

În cursul nopţii Regele a văzut, după ştiinţa mea, următoarele persoane: N. Iorga, C. Brătianu, Gheorghe Brătianu, Maniu I., poate Mihalache, A.C. Cuza, M. Manoilescu, Generalul Paul Teodorescu, Generalul Mihail şi poate şi alte personalităţi pe care nu le ştiu. Toţi i-au cerut abdicarea, afară, după câte mi s-a spus, de Domnii Generali Paul Teodorescu şi Mihail. Pare că acesta din urmă i-ar fi declarat Regelui că numai eu eram pentru abdicare şi că „toată Ţara este cu Regele”. Din informaţiuni care mi-a venit imediat pare că Regele a avut la un moment ideea să formeze un Guvern General Mihail. Comunicându-mi-se să merg imediat la palat pentru a împiedica asta, pentru că dac se formează acest guvern voi fi împuşcat într-un sfert de ceas, am răspuns: „Nu am ce căuta la Palat, aştept scrisoarea Regelui de abdicare”. Pentru ca să împiedic ultimele ezitări ale Regelui i-am scris o scrisoare, care s-a publicat ulterior, prin care i-am cerut ferm abdicarea şi i-am reamintit, făcând apel la sentimentele lui de român, consecinţele grave care ar putea să decurgă pentru neam şi pentru dinastie din faptul neabdicării la timp.

La ora 6 dimineaţa în ziua de 6 septembrie, col. Urdăreanu m-a chemat la Palat şi mi-a încredinţa scrisoarea de abdicare. La ora 8, Voievodul Mihai a depus jurământul de Rege. La ora 9 Piaţa Palatului era plină de lume, care luând cunoştinţă de situaţiune s-a calmat.

Două zile mai târziu, Regele părăseşte Ţara cu un tren special însoţit de D-na Lupescu şi Dl. Urdăreanu.

După punerea la punct a acestui fapt am început din nou ascultările pentru formarea Guvernului de uniune

naţională. În dimineaţa zilei de 6 septembrie, sosea la Bucureşti şi Dl. Horia Sima, pe care Dl. Mihai Antonescu şi Rioşeanu, trimişi de mine din seara de 5, îl găsiseră la Braşov, deghizat în cioban. Oameni şi politici cărora le-am spus atât direct cât şi prin Dl. Mihai Antonescu, care prin Gheorghe Brătianu avea legături continue cu Dinu Brătianu, că de fapt rolul meu s-a terminat şi că ar trebui ca D-lor să se înţeleagă şi să ia conducerea Ţării.

Nu am cerut concursul şi nu am spus aceasta D-lor A.C. Cuza şi Horia Sima.

Domnii Dinu Brătianu şi Maniu au refuzat să dea direct sprijin, însă mi-au promis că-mi dă concursul prin elemente de valoare. Într-adevăr Dl. Dinu Brătianu a autorizat pe Gheorghe Brătianu să intre în Guvern şi mi-a recomandat 4 sau 5 persoane pe care le-am şi folosit pentru Economia Naţională, Finanţe, Banca Naţională etc. Dl. Maniu mi-a pus la dispoziţie pe domnii Mihail Popovici, Aurel Dobrescu, pe care i-am refuzat net. Dl. Horia Sima mi-a cerut să formez un guvern numai de legionari afirmând că partidele politice nu mai reprezintă nimic în Ţară. Nefiind de acord, am refuzat. Constatând dificultăţile de a forma guvernul, am avut intenţia să depun din nou mandatul, lăsând partidelor politice şi legionarilor răspunderea şi consecinţele ei. În urma unor mari presiuni făcute asupra mea de foarte multe persoane politice şi din afara partidelor am încercat să stabilesc o armonie şi de abia la 14 septembrie am reuşit, după certuri foarte mari cu Horia Sima şi cu Stoicănescu să formez un guvern în care toate posturile de Economie Naţională erau ocupate de elemente liberale, iar celelalte ministere cu importanţă capitală, pentru apărarea ţării şi liniştea ei, erau încredinţate unor oameni din afara partidelor. Legionarii au obţinut Ministerul Sănătăţii, Asigurările Sociale şi Românizarea care s-a înfiinţat după cererea lor şi doi Subsecretari de Stat: unul la Finanţe şi celălalt la

Agricultură. Le-am mai dat, de asemenea, Ministerul Educaţiei Naţionale.

În ceea ce priveşte Ministerul de Interne pentru care au fost mari şi violente discuţiuni, am făcut un compromis numind pe Generalul Petrovicescu (din rezervă) care era un legionar convins, dar şi un mare devotat al meu de 30 de ani. Este persoana care mi-a dat cea mai mare decepţie, pentru că în loc să meargă pe timpul guvernării regimului legionar pe linia mea, a mers pe linia Horia Sima, afirmând tot timpul contrariul.

În acelaşi timp, pe baza marilor presiuni, făcută asupra mea, atât prin Dl. Horia Sima cât şi prin mari demonstraţii în Capitală şi în Provincie am fost nevoit să supun Regelui un Decret Constituţional prin care instituiam regimul legionar.

Cu mari greutăţi am obţinut de la Dl. Horia Sima să se mulţumească cu comanda legiunii cu postul de Vice Preşedinte recunoscându-mă ca şef al regimului legionar. Mi-am dat seama de la început că această dualitate, şi am afirmat-o de atunci, va duce la catastrofă dacă unul din noi doi va fi de rea credinţă. Catastrofa a venit, s-a lichidat prin rebeliunea din ianuarie 1941. Istoria va decide cine a fost de rea credinţă.

Bineînţeles până la această rebeliune s-a întâmplat o serie de fapte grave şi foarte grave care a determinat: intervenţia foarte justificată a şefilor celor 2 partide istorice; un schimb de scrisori cu Dl. Horia Sima; o serie de declaraţii publice făcute de mine şi de atitudini luate în Consiliul de Miniştri şi multe rezoluţii scrise prin care înfieram toate actele neregulate care se comiteau şi ceream intrarea în ordine. Toate aceste fapte se vor explica la timpul lor.

La strigătele de alarmă date de Dl. Brătianu şi Maniu le-am răspuns oferindu-le conducerea Statului, pe baza faptului că având organizaţiuni politice, erau mai în

măsură să reziste curentului legionar care făcea ravagii în toată ţara. Eu stându-le la dispoziţie cu armata. Scris şi verbal partidele politice ca de obicei s-au derobat.

2. Întrebare: „În ce condiţiuni au fost aduse în Ţară trupele germane?”

Problema are 2 aspecte diferite. Un prim aspect este acela al Misiunii Germane de Instrucţie şi al doilea aspect este acela al trecerii trupelor germane prin România în Balcani.

În ceea ce priveşte trupele de Instrucţie am fost pus, în septembrie 1940, ca şi în privinţa acordurilor economice şi politice, în faţa unui fapt împlinit. Regele Carol ceruse şi obţinuse, după cum era de aşteptat o misiune militară germană, justificată de necesitatea de a reorganiza şi instrui armata română pe bazele şi după metodele germane. Faptul era destul de grav, pentru că aceasta însemna un prim pas către protectorat, care se putea evita, şi mai ales umilinţa Ţării. În fond Regele Carol, din cauza situaţiunii în care se găsea faţă de popor şi de Armată, avea nevoie de un alt punct de sprijin şi a crezut că-l găseşte în forţa militară germană. Când am venit la Conducerea Statului, germanii sprijiniţi foarte tare de legionari care şi ei căutau să se bizuiască pe forţe germane în România, mi-au reamintit de aceste angajamente şi m-au întrebat când să trimită Misiunea Germană. Bineînţeles au fost aprige discuţiuni în privinţa încheierii convenţiei care urma să determine: misiunea acestor trupe, valoarea lor, raporturile cu autorităţile noastre şi drepturile lor materiale. Prin această convenţie am căutat să obţin efective cât mai reduse, neamestecul în niciun fel, în alte probleme decât în cele de instrucţie şi drepturi cât mai puţine băneşti.

Pot să afirm că Misiunea Militară Germană, condusă de Generalul Hansen, a fost foarte corectă şi respectuoasă angajamentelor luate prin convenţie. Impresia mea a fost

că Generalul Hansen era un militar desăvârşit şi nu aproba înjuncţiunile politice ale S.S.-ului german, sub a cărei presiune directă şi indirectă era pus şi el. Am avut în special ocazia să constat corectitudinea sa cu ocazia rebeliunii.

În ceea ce priveşte trecerea trupelor germane prin România, am fost chemat prin surprindere în ianuarie (mijloc) 1941 la Berchtesgaden unde am avut întrevedere cu Führerul. La acea epocă, la Bucureşti şi în ţară, era o enormă fierbere. Legionarii, pe baza avertismentului ce-l dădusem lui Horia Sima, la 7 ianuarie, cu ocazia brutalităţii cu care începuse acţiunea în contra masonilor, că mă voi „prezenta în faţa ţării şi îi voi cere să aleagă între linia mea de conducere şi linia legionară”, legionarii se înarmau şi pregăteau rebeliunea. Este perioada când mai ales am avut ocazia să constat reaua credinţă a Generalului Petrovicescu.

În acelaşi timp toată lumea din Bucureşti şi din ţară era alarmată. Toţi simţeau că se pune la cale ceva. Având încredere în Generalul Petrovicescu şi în col. Rioşanu (Subsecretar de Stat al Siguranţei), mărturisesc că nu am crezut posibil acest act nemaipomenit în istorie, ca un guvern să facă revoluţie contra lui înşişi, şi nu am luat lucrurile prea în serios poate spre binele ţării. Nu am pus bază pe aceste zvonuri mai ales datorită faptului că odată cu mine era invitat la întrevedere şi Horia Sima. După ce sosise avionul german la Bucureşti Dl. Horia Sima s-a derobat refuzând să meargă. A fost un mare semnal de alarmă pentru mine cu toate insistenţele puse pe lângă el de Dl. Fabritius Ministrul Germaniei la Bucureşti, pe care-l cred de bună credinţă şi de alţi germani pentru care regret că nu pot să am aceiaşi opiniune. Am plecat singur. La întrevederea cu Führerul au participat: Domnii Ribbentrop, Mareşalul Keitel, Generalul Iodel Şeful de Stat Major al tuturor forţelor germane, alţi 2 – 3 generali pe

care nu-i cunoşteam, Dl. Fabritius şi un domn care apărea pentru prima oară. Dl. Hitler recomanându-mi-l mi l-a prezentat spre surprinderea mea şi a Domnului Fabritius ca noul ministru al Germaniei la Bucureşti, adăugând că este unul din cei mai buni prieteni ai săi şi un om de mare încredere. Ştiam din nume că Dl. Killinger era Ministrul Germaniei în Slovacia şi că acolo se manifestase ca un mare şi brutal sprijinitor al elementelor Slovace Naziste. Era pentru mine al doilea avertisment dat fiind luptele mari care existau între mine şi legionari şi insistenţa lui Horia Sima de a rămâne în ţară în absenţa mea.

După prezentarea Domnului Killinger a început conferinţa pentru care fusesem chemat. Spre surprinderea mea şi contrar tuturor uzanţelor (nu fusesem prevenit despre problemă după cum ar fi trebuit). După ce Generalul Iodel a făcut o expunere a situaţiei militare în Europa, Dl. Hitler mi-a spus următoarele: „Italia se găseşte angajată în Albania de sud într-o situaţiune foarte periculoasă, căreia nu mai poate să-i facă faţă cu forţele proprii, Germania trebuie să alerge în ajutor. Vă rog să daţi aprobare ca trupele germane să treacă prin România în Balcani. De altfel, aceste trupe se găsesc deja cu capetele lor de coloană la graniţa României cu Ungaria şi Bulgaria ca şi Ungaria şi-au dat consimţământul". Am întrebat: „De ce nu trec prin Serbia", mi s-a răspuns că „în Serbia este o situaţiune politică dificilă din cauză că sunt elemente de opoziţie care nu sunt de acord cu pactul încheiat între Regentul Paul, şi Guvernul său şi Germania". Hitler a adăugat că: „nu vrea să provoace Serbia, însă la cea mai mică acţiune politică contrare în Serbia o va ocupa şi pedepsi". Era pentru mine al treilea avertisment. Am obiectat atunci ca un ultim refugiu şi încercare de a evita trecerea trupelor germane prin România, atitudinea Rusiei. Am reamintit Führerului şi celor prezenţi la conferinţă că în 1914 izbucnise războiul general mondial

pentru că Austro-Ungaria a atacat Serbia şi drept răspuns Rusia a mobilizat imediat. Am afirmat că este posibil ca această acţiune a trupelor germane prin România să declanşeze ca şi în 1914 o acţiune rusă de data asta pe teritoriul român şi deci să antreneze armata română care era demobilizată şi neorganizată nu numai la un conflict cu Rusia dar chiar într-un conflict general. În acelaşi timp am spus Domnului Hitler că nu sunt pregătit şi nici nu pot să mobilizez armata română pentru că ar fi un act de provocare faţă de ruşi. În consecinţă nu poate conta şi nu trebuie să conteze pe o acţiune a trupelor române, pentru acoperirea strategică a flancului trupelor germane care urmau să se înfunde în Balcanii de Sud.

Totodată am spus Domnului Hitler că o intervenţie similară şi chiar mai gravă se făcuse la Bucureşti direct la mine de către Dl. Chigi, Ministrul Italiei la Bucureşti. Dl. Chigi, cu puţin timp înainte, fără să-mi spună nimic despre o iminentă acţiune germană în Balcani, mi-a cerut intervenţia armatei române în contra Serbiei, spunându-mi că situaţia Italiei în Albania de Sud, este de aşa natură că dacă Serbia va face o acţiune militară cât de mică în acel moment la graniţa albaneză în contra flancului şi spatelui trupelor italiene, armata italiană va fi pusă într-o situaţiune catastrofală. În acelaşi timp mi-a afirmat că Ungaria este gata să intervină contra Serbiei. Răspunsul meu a fost categoric, negativ, deşi Serbia avusese o atitudine cu totul neloială faţă de România în momentul prăbuşirii graniţelor ei în vara anului 1940. Ea mobilizase forţe numeroase în Banatul Sârbesc şi, după informaţiile Statului Major, aştepta momentul favorabil (intrarea trupelor ruseşti în Moldova sau izbucnirea revoluţiei în ţară) pentru a ocupa Banatul Românesc.

Am justificat refuzul meu faţă de Italia prin consideraţiunea că orice acţiune militară română în contra Serbiei sau în Balcani ar putea constitui un act de

provocări pentru Rusia şi deci riscurile ţării ar fi foarte mari.

Dl. Hitler mi-a afirmat că are înţelegere politică cu Rusia şi mi-a dat asigurări că nicio intervenţie rusă nu se va produce. Din partea mea insistând că nu voi mobiliza armata şi deci să nu conteze pe o acoperire românească a flancului german, am dat consimţământul. Nu aveam posibilitatea de a alege. Refuzul ar fi însemnat trecerea cu forţa a trupelor germane pe teritoriul românesc, printr-un act de violenţă, cu toate consecinţele care ar fi urmat. Evenimentele care au precedat la Bucureşti (raporturile cu Legionarii), întrevederea mea cu Hitler din mijlocul lunii ianuarie şi acelea care au urmat imediat după întoarcerea mea (rebeliunea) mi-au confirmat credinţa că la Bucureşti se pusese la cale, de conivenţă, această acţiune pentru ca să servească ca un act de presiune asupra mea, bun înţeles refuzul ar fi însemnat o victorie legionară, pentru că Misiunea Militară Germană din România, care avea peste 40 tancuri grele la dispoziţie, ar fi ajutat violenţa legionară şi aş fi fost înfrânt. Victoria legionară ar fi însemnat pentru poporul român ceea ce a însemnat pentru poporul iugoslav rezistenţa lui; omorârea mişelească a întregii elite româneşti, masacrarea evreilor şi a tuturor cadrelor politice şi opoziţioniste. Gândind la această eventualitate am apucat aceiaşi cale, în contra sentimentelor mele şi ale poporului român, pe care o apucase în împrejurări militare internaţionale aproape identice în 1877 Domnitorul Carol şi Ion Brătianu. La acea dată trupele ruseşti au trecut pe teritoriul românesc, în contra înţelegerii de la Livadia, şi Domnitorul împreună cu Guvernul şi Armata au fost nevoite să se retragă în Oltenia, lăsând Moldova şi Muntenia total la discreţia ruşilor. Consecinţele au fost dezastruoase.

De data aceasta, dat fiind faptul că am pus Germaniei condiţiuni stricte scrise pe care le-a acceptat în privinţa

atitudinii trupelor germane pe timpul trecerii pe teritoriul nostru, limita duratei staţionării acestor trupe în România şi interzicerea totală de a se aproviziona din ţară am evitat o umilinţă, un dezastru economic, perspectiva unui regim legionar şi chiar protectoratul german cu consecinţele lui.

Întrebare: care au fost conversaţiile politice şi atitudinea şefilor politici ţărănişti şi liberali în timpul şi după rebeliune?

Răspund: După conversaţia avută cu Dl. Hitler relativă la trecerea trupelor germane prin România în Balcani, era de datoria mea să pun la curent şefii partidelor politice şi pe miniştrii străini acreditaţi la Bucureşti (pentru că la acea epocă eram şi Ministru de Externe) despre hotărârile luate la Berchtesgaden. Împrejurările nu mi-au îngăduit. Sosind cu avionul, am aterizat la Braşov cu intenţiunea de a mă repauza 2 zile la Predeal. Nu am reuşit fiindcă am fost chemat de urgenţă la Bucureşti, comunicându-mi-se prin telefon că legionarii au ocupat cu posturi înarmate o serie de case împrejurul Preşedinţiei şi că din atitudinea lor în Capitală şi în restul ţării, rezultă în mod evident că au intenţiunea să ia conducerea Statului cu forţa. Plecând imediat la Bucureşti am găsit într-adevăr o situaţiune extrem de gravă. Demonstraţii masive de stradă cu legionari organizaţi milităreşte şi înarmaţi. Aceleaşi demonstraţii se desfăşurau în toată ţara. În seara zilei o forţă în valoare de 1.000 de legionari înarmată s-a dirijat către Preşedinţie cu intenţia probabil de a urca în birourile mele. Generalul Şteflea, Şeful meu de Cabinet Militar, pentru ca să facă imposibilă această eventualitate a aşezat mitraliere pe scările, culoarele şi la intrările Preşedinţiei. În acelaşi timp a baricadat scările. În faţa acestei situaţiuni grupul de legionari s-a mărginit să cânte cântece legionare şi să strige: „Vrem conducător legionar”. A început rebeliunea. După cum se ştie în primele 2 zile am fost total înconjurat

la Preşedinţie şi toate geamurile localului au fost sparte de focurile de armă trase de grupurile legionare instalate în clădirile din jurul Preşedinţiei. A treia zi, după ce am avut forţele în mână, şi după ce i-am prevenit în prealabil, am trecut la atac şi rând pe rând am dezorganizat toate cuiburile întărite în cartierul înconjurător Preşedinţiei. După ce s-a terminat rebeliunea am început restabilirea ordinii. În timpul rebeliunii şi în perioada care a precedat rebeliunii, perioadă de acută pregătire legionară cunoscută de toată lumea, oamenii politici de toate categoriile nu au manifestat absolut nicio atitudine. Mai târziu, după ce lucrurile au fost restabilite la normal şi după ce opinia publică a căpătat impresia că înfrângerea legionară era definitivă au început să apară sfătuitorii. În timpul acesta supusesem Regelui un nou Decret Constituţional prin care suprimam regimul legionar, cu toate insistenţele şi protestele germane. Oamenii politici la care am făcut din nou apel, atât direct cât şi prin declaraţii publice prin care ceream concursul şi unirea tuturor, mi-au refuzat şi de data asta concursul, mulţumindu-se să-mi tragă atenţia verbal şi mi se pare chiar în scris că rebeliunea era sfârşitul fatal, prevăzut de ei, al regimului legionar pe care-l înfiinţasem la începutul guvernării. Reamintesc că la protestele pe care le făcuseră într-adevăr în această privinţă în septembrie 1940, le-am oferit insistent să ia conducerea şi să facă D-lor Guvern fără legionari. Bineînţeles, după cum am spus şi mai sus, au refuzat conducerea nevrând să ia riscul unei Guvernări în astfel de condiţiuni. După rebeliune mi-au retras şi concursul pe care mi-l dăduse punându-mi la dispoziţie specialişti pentru diferitele Ministere Economice şi mi-au recomandat să fac Guvern de militari. Am refuzat aceasta sub pretext că Guvernul de militari este ultima carte pe care o joacă un Stat şi eu nu cred că situaţiunea politică este de aşa natură, încât să impună o soluţiune extremă

atât de gravă. Din cauza acestor discuţii criza a durat aproape o săptămână şi am fost nevoit să-i pun capăt formând Guvern de Militari. Mai târziu am aflat că în timpul rebeliunii Dl. ing. Miclescu numit de mine mai târziu Preşedinte la Telefoane, căruia eu şi neamul românesc îi datorez recunoştinţă, fiindcă este unul dintre aceia care într-o foarte largă măsură a contribuit la Victoria de la Mărăşeşti, mi-a povestit că văzând izolarea în care mă găseam şi indignat fiind de tăcerea partidelor politice a compus un manifest în care afirma că partidele politice sunt în această luptă cu legionarii alături de Generalul Antonescu, pentru a înlătura neliniştea şi nedumerirea în care se zbătea ţara în acele momente. Ducându-se cu acest manifest la Domnii Brătianu şi Maniu pentru ca să-l semneze D-lor au refuzat, pentru motive pe care numai Dl. Miclescu ar putea să le spună. Dacă nu mă înşel o copie a acestui manifest, care n-a văzut publicitatea, se găseşte în arhiva Statului. Dl. Miclescu mi-a cerut să nu fac uz de el şi am respectat dorinţa sa.

Care au fost tratativele Dvs. cu partidele naţional ţărănesc şi partidele naţional liberal pentru formarea unui Guvern de uniune naţională în vederea declarării şi purtării războiului şi care au fost formele de colaborare cu aceste partide până în momentul Stalingrad?

Răspund: Nu am avut niciun fel de tratative de colaborare cu partidele politice în privinţa războiului pentru Basarabia şi Bucovina, fiindcă: eram în primul rând în stare permanentă de război nedeclarat cu ruşii şi fiindcă toată ţara din manifestările individuale şi colective era dornică şi nerăbdătoare să se recucerească cât mai repede Basarabia şi Bucovina. Pot să afirm şi la rigoare să şi dovedesc că din contră toată lumea conştientă era chinuită de teamă că germanii nu vor face război Rusiei şi se vor înţelege cu Rusia. Nu puteam să le dau răspuns fiindcă nu ştiam nimic. Toate încercările făcute indirect de Statul

Major pe lângă Misiunea Militară Germană şi în special pe lângă şeful ei Gen. Hansen, au rămas fără efect, Gen. Hansen afirmând necontenit că Germania are raporturi de prietenie cu Rusia şi chiar înţelegere politică şi deci nu va ataca niciodată Rusia. Totuşi anumite pregătiri pe care germanii le făceau în Moldova de Nord, şosele, poduri etc., prin organizaţia Toth, organizaţie pe care am găsit-o funcţionând la venirea mea la Guvern, constituia pentru toţi un indiciu că germanii pregătesc o acţiune în contra Rusiei. De aici speranţele şi iluziile în care se zbăteau toţi în ţară, în special basarabenii (300.000) refugiaţi la noi şi moldovenii care se simţeau foarte ameninţaţi prin prezenţa ruşilor la Prut şi erau înspăimântaţi de zvonurile care circulau cu insistenţă şi care erau relative la înţelegerea între ruşi şi germani în privinţa încuviinţării ruşilor de a ocupa toată Moldova. N-am avut tratative cu partidele politice înainte de intrarea în război şi din faptul că nici eu n-am ştiut până la jumătatea lunii mai de hotărârea germană. La această epocă am fost chemat de către Führer în Germania, după ce fuseseră chemaţi şi ceilalţi şefi de State aliate Rusiei. Cu această ocazie Führerul ca de obicei a făcut prin Gen. Iodel şi Dl. Ribbentrop o expunere a situaţiei militare şi politice a Europei şi mi-a declarat textual: „M-am hotărât să atac Rusia; Dacă nu o fac acum Rusia va ataca Germania şi România; M-am gândit dacă să fac apel la armata română ştiind că ea e nepregătită dar cred că dacă România nu va interveni, va deveni totuşi prin acţiunea rusă, teatrul de război, fiindcă eu am nevoie de petrolul românesc şi Rusia are interes să împiedice aprovizionarea Germaniei din România şi fiindcă Rusia şi-a manifestat faţă de noi dorinţa de a ocupa Moldova până la Carpaţi, Gurile Dunării şi puncte strategice în Dobrogea. Dl. Hitler a adăugat că vor participa la război: Finlanda, Ungaria, Bulgaria (indirect) şi toate celelalte state ale Europei în mod simbolic”. Dl.

Hitler nu mi-a comunicat data intrării în război; mi-a cerut însă să păstrez cea mai mare discreţie în această privinţă fiindcă orice indiscreţie ar putea să ne coste foarte scump. Era desigur natural să nu se facă indiscreţiuni. Generalul Hansen la Bucureşti persevera în atitudinea sa de a afirma că Germania nu se menţine decât într-o atitudine defensivă faţă de Rusia şi nu pregăteşte nimic ofensiv. Cred, dat fiind secretul cu care lucrau germanii şi cu care în principiu se lucrează de toate statele în această privinţă, Gen. Hansen nu era într-adevăr la curent cu ceea ce pusese la cale conducerea supremă germană. Timpul trecând am fost nevoit să chem pe Dl. Killinger şi să-l previn că este neapărat necesar să fiu prevenit cu cel puţin 10 zile înainte de data începerii acţiunii militare, fiindcă altfel voi fi surprins cu armata nemobilizată.

La 9 iunie la Predeal Dl. Killinger, într-o întrevedere pe care i-am acordat-o la cererea sa, mi-a spus ferindu-se chiar de Dl. Mihai Antonescu şi de Dl. Steltzer care asistau la întrevedere: „Mi-aţi cerut o dată”. Şi cu creionul a însemnat 22 iunie pe o mică hârtie. Mi-a trecut hârtia şi mi-a spus „aceasta este data”. A doua zi am trecut la mobilizarea armatei care s-a făcut în modul cel mai discret posibil, iar eu am plecat imediat în Moldova, lăsând pe ziua de 22 iunie conducerea statului şi a Guvernului Domnului Mihai Antonescu, căruia i-am încredinţat tot cu această ocazie Ministerul de Externe şi al Propagandei. Numai Domnia sa ar putea să spună ce atitudine au luat şefii politici în privinţa războiului. Pot însă să afirm că în diferite memorii trimise mie sau predate personal de Domnii Brătianu şi Maniu, semnate individual şi uneori colectiv, niciodată dânşii n-au afirmat că sunt în contra războiului. Pe de altă parte eu nu cunosc şi probabil că nimeni în această ţară n-a văzut niciun manifest, făcut de şefii partidelor politice prin care D-lor ar fi afirmat poziţia pe care socoteau că trebuia să stea în acele împrejurări.

De asemeni, nici eu şi nici nimeni în această ţară nu a auzit vreo cuvântare în care şefii de partide sau vreun element important sau secundar din partidele D-lor să fi luat vreo atitudine în această privinţă. Cunosc însă şi pot dovedi că toţi acei, mari şi mici, care din timpuri mai vechi şi în timpurile războiului făceau parte din organismul politic al acestor partide, au aprobat, prin votul şi prin semnătura lor, la Plebiscitul din Octombrie 1941, acţiunea militară românească. Ceva mai mult într-unul din memoriile semnate de Dl. Brătianu se afirmă textual că „sunt de acord cu acţiunea României pentru Basarabia, dar nu sunt de acord cu trecerea Nistrului". Un fapt în plus care indirect poate să dovedească, de asemenea, că şefii celor 2 partide istorice, n-au gândit să ia atitudine în contra războiului, este şi acela că nici D-lor, niciun membru marcant sau secundar din organismele politice respective nu a trimis nici la această epocă, nici mai târziu, niciun articol la presa românească prin care să arate punctul de vedere, individual sau colectiv în privinţa războiului sau să afirme că personal sau partidul sunt în contra războiului. Există din contră numeroase articole care au fost trimise atunci şi tot timpul războiului de numeroase personalităţi din care se vede atitudinea fiecăruia şi a grupurilor pe care le reprezenta în privinţa acţiunii României. După trecerea Nistrului, începutul lui septembrie 1941, şi în special după Odessa (16 octombrie 1941) Dl. Brătianu în special a arătat de mai multe ori direct şi prin Dl. Gheorghe Brătianu că nu găsesc justificată operaţiunea dincolo de limitele Basarabiei. Ori de câte ori şi lucrul se poate dovedi, aceşti Domni, direct sau prin trimişi (Domnii Mihalache, Lupu, Gh. Brătianu şi alţii) au intervenit în acelaşi sens fie direct la mine fie la Dl. Mihai Antonescu, răspunsul meu a fost şi verbal şi scris întotdeauna acelaşi: „Poftiţi luaţi conducerea statului şi faceţi acţiunea pe care o socotiţi utilă şi mai ales oportună neamului românesc,

pentru că eu, pentru consideraţiunile pe care vi le-am expus de atâtea ori, politice şi militare, consider că nu se poate face altfel. Mă retrag însă de la conducere şi vă dau tot concursul care eventual aţi găsit de cuviinţă să mi-l cereţi".

Cine poartă răspunderea deportărilor din Basarabia şi Bucovina, înfiinţării ghetourilor şi a masacrului de la Odessa?

Răspund: 1. Ghetouri. Nu au fost în Basarabia decât 2 ghetouri. Unul de nemţi, pentru că era zona lor de operaţie, în apropiere de Bălţi şi al doilea înfiinţat după dispoziţiunea mea la Chişinău. Nu a fost niciun ghetou în Bucovina şi în restul ţării. În Transnistria nu a fost niciun ghetou. Motivele care m-au determinat să fac ghetoul de la Chişinău, priveau siguranţa politică şi militară a ţării şi siguranţa lor proprie. Siguranţă politică şi militară: în confuzia pe care o provocase începutul războiului mulţi evrei din Basarabia şi Bucovina căutau să se strecoare în ţară şi în special să pătrundă în Bucureşti. Informaţiile Statului Major erau că în timpul ocupaţiei ruseşti, 1940 – 1941, mulţi evrei fuseseră instruiţi şi dotaţi cu aparate de emisiune şi hotărâţi să rămână în spatele trupelor ca agenţi informatori. Faptul a fost verificat în timpul războiului când mai multe aparate din acestea au fost capturate de Siguranţă (contrainformaţii) şi de armată. Aparatele se găsesc în depozit şi sunt de model foarte perfecţionat. La pătrunderea trupelor române în Basarabia, evreii (unii din ei) au căutat să se strecoare printre unităţi şi în confuzia inerentă operaţiunilor ei au trecut la vest de Prut. Mai târziu parte din ei au fost găsiţi la Bucureşti. Siguranţa politică a ţării şi militară reclama în mod imperios, împiedicarea cu orice preţ a acestei acţiuni. Era cerută de necesitatea liniştii ţării şi asigurării vieţii soldaţilor noştri. Din experienţa războiului din 1916 şi chiar din experienţa acestui război pot să afirm şi să

dovedesc că am plătit cu foarte multe victime acţiunea de spionaj întreprinsă în spatele şi în mijlocul armatelor noastre, fiindcă multe din deciziile operative ale comandamentelor noastre militare erau cunoscute la timp de adversar şi trupele noastre pornind la atac erau primite şi distruse de un foc organizat din vreme. Se găseşte în armata română un general cu numele de Savu; acesta a fost în armata austro-ungară în serviciul informaţiilor. După unire el a declarat că toate telegramele noastre operative erau descifrate şi atacurile hotărâte cunoscute.

În ultimul război această acţiune a spionajului a fost organizată pe o scară mult mai întinsă şi cu mijloace mult mai perfecţionate şi mai periculoase datorită aparatelor de radio. Siguranţa militară impunea deci Comandamentelor de toate treptele şi în special celui răspunzător de acţiune în ansamblul ei să ia orice măsură dictată de tehnica militară.

De altfel, măsura este atât de generalizată încât atunci când frontul se stabilizează pentru o durată mai mult sau mai puţin lungă, adversarii iau imediat dispoziţiuni să evacueze populaţia civilă din tot lungul frontului pe o adâncime de 20 – 40 km şi în unele cazuri a fost chiar mai multe. Aşa au făcut şi ruşii. În 1940 toată populaţia din lungul Prutului şi a frontierei provizorie din Bucovina până-n munţi pe o adâncime apreciabilă, a fost total evacuată, aşa încât teritoriul românesc ocupat de ruşi avea un aspect total pustiu, fapt constatat de toţi şi chiar de mine.

În aprilie 1944 când frontul s-a stabilizat din nou pe linia Iaşi, Tg. Neamţ, Gura Humorului, Orhei etc., populaţia românească rămasă în stăpânirea rusească a fost total evacuată de pe o adâncime foarte mare. Toate încercările făcute din ordinul meu de serviciile noastre de contrainformaţie, pentru a stabili unde au fost duşi aceşti oameni au rămas infructuoase. Chiar eu pe frontul

românesc am aprobat dispoziţiunea luată din proprie iniţiativă. Conform principiilor, de comandamentele respective, de a evacua populaţia românească din zona operaţiunilor diviziilor noastre din linia I-a dând dispoziţiuni ca să nu fie trimise mai înapoi la 10 km, cât era necesar să fie scoasă din zona focurilor de artilerie şi să fie lăsată noaptea să meargă la casele lor şi la munca câmpului. Aceleaşi principii de siguranţă militară le-am respectat când am hotărât punerea evreilor în ghetoul de la Chişinău şi în special deplasarea lor în afara axelor de mişcare strategică şi tactică a trupelor germane şi române care operau în Basarabia şi trecuse în Ucraina.

O altă cauză care a determinat atât ghetourile cât şi deplasarea lor a fost şi una materială. Târgurile din Basarabia (Călăraşi, Hânceşti, Folteşti) şi oraşele Chişinău, Bălţi şi Tighina erau total distruse de bombardament şi de foc în special cartierele comerciale şi cartierele evreieşti.

În Chişinău, numai în cartierele româneşti, aflate pe dealul oraşului, casele erau aproape intacte. Populaţia românească refuza total să-i adăpostească. Şi pentru chestiunile de securitate pentru ei, cât mai ales pentru faptul că populaţia evreiască prin purtarea ei, provocase foarte multe nemulţumiri printre români, ţărani şi orăşeni, în timpul ocupaţiei ruseşti din 1940. A intervenit şi necesitatea de a-i pune la adăpost de o eventuală masacrare a lor. Se petrecuse la Iaşi un incident foarte grav de pe urma căruia au pierit mişeleşte şi barbar 2000 de evrei. Pentru a împiedica repetarea faptului am fost personal la Iaşi şi am avertizat Comandamentul german care era Comandantul Militar al Regiunii de răspunderea care-i va reveni în cazul când crima se va mai repeta. Comandantul german a luat măsuri şi astfel s-a pus capăt unui masacru evreiesc total pus la cale de anumite elemente germane ajutate şi împinse la această acţiune de elemente româneşti. Unul dintre vinovaţii români,

singurul, a fost stabilit şi trimis din ordinul meu în judecată. Pentru a se vedea spiritul general care domnea în acel timp, Tribunalul, după câte îmi reamintesc, l-a achitat, ceea ce m-a determinat să-l trimit a doua oară în judecată. Nu ştiu însă care a fost rezultatul. Am aflat mai târziu că a murit pe front.

Reamintesc că Bucovina, Iaşul, Bălţi-Soroca, Chişinău, Tighina erau de îndelungată vreme regiunile ţării în care mişcarea naţională şi anti evreiască era foarte violentă şi puternică. După ce am intrat în Basarabia, germanii care au avut intenţia la început să administreze această regiune cât şi Bucovina drept plată a ajutorului militar pe care mi-l dădea pentru reocuparea acestor teritorii şi trimisese în acest timp o echipă numeroasă de agronomi şi tehnicieni administrativi în cap cu Ministrul Bavarez Flaumer secondat de un alt subsecretar de stat al cărui nume îmi scapă, s-au instalat imediat la Cernăuţi şi au distribuit personalul în toate judeţele. A trebuit o luptă îndelungată care a fost dusă de mine şi de Dl. Mihai Antonescu pentru ca să împiedicăm această acţiune şi am reuşit, după 3 – 4 luni. Dl. Flaumer a cerut Domnului Mihai Antonescu să predăm Germaniei pe toţi evreii din Basarabia şi Bucovina la care ne-am opus. Concomitent s-a produs un alt fapt foarte grav. Aflându-mă la Tighina în apropierea imediată a frontului şi făcându-mi întru-una din seri plimbarea către Nistru, am auzit vaiete şi împuşcături în Cetate. Cetatea era ocupată de germani. Eram cu col. Elefterescu. M-am întors imediat acasă şi l-am trimis să vadă ce se petrece. Col. Elefterescu a stabilit că germanii împuşcau evrei în şanţul cetăţii. L-am trimis imediat la gen. German Haufer să-l avertizeze că dacă nu dă dispoziţiuni să înceteze această crimă comisă pe teritoriul românesc în contra unor cetăţeni români, mă adresez imediat telegrafic Führerului. Gen. Hauff a luat dispoziţiuni şi faptul nu s-a mai repetat. Col. Elefterescu

poate să dea amănunte în această privinţă.

În sfârşit eram informat că se punea la care pe sub mână bineînţeles de aceleaşi elemente un St. Berthelmi românesc. În situaţiunea de dezorganizare care ne găseam atunci şi absorbit de alte mari preocupări nu aveam altă măsură să evit această eventualitate decât strângând pe evrei în ghetou şi transportându-i cât mai repede într-o regiune nedistrusă de război şi în afara centrelor în care elementele naţionaliste anitisemite erau în fierbere. În afară de această regiune aleasă era în afara axelor de mişcare a trupelor germane şi române, printre care se găseau elemente care ar fi dat orice concurs unei eventuale organizări clandestine a distrugerii evreilor. Astfel fiind, răspundere ghetoului de la Chişinău şi deplasării evreilor de la Cernăuţi, Bălţi şi Chişinău în regiunea Moghilev, Ribniţa, Vapniarka o am eu. S-a întâmplat într-adevăr nereguli atât în ghetoul de la Chişinău cât şi în timpul deplasării şi în zona lor de cantonament în Transnistria. Imediat ce mi-au fost semnalate am fost personal şi am văzut ghetoul de la Chişinău iar câteva luni mai târziu am vizitat zonele în care evreii se găseau dincolo de Nistru la Râbniţa Rezina, Moghilev şi Lampol. Aflând de jafurile din ghetoul de la Chişinău, am însărcinat imediat pe cel mai sever general al armatei gen. Niculescu să facă anchetă. Dosarul anchetei există. Ca o consecinţă, col. de Stat Major Pădulescu s-a împuşcat şi ajutorul lui, un căpitan a fost judecat, degradat şi trimis pe front ca soldat unde a murit eroic. Pentru evreii transportaţi în Transnistria am dat personal de mai multe ori ordine verbale şi dacă nu mă înşel chiar scrise Domnului Alexianu, să aibă grijă şi să-i trateze cât mai bine posibil. Aceleaşi ordine le-am dat şi prefecţilor perspectivi cu ocazia vizitei ce am făcut în acele regiuni. Pot să afirm că am vorbi atunci cu mai mulţi evrei care i-am găsit lucrând în fabrici de săpun şi în alte industrii

mici. Starea lor era foarte bună şi toţi cu care am vorbit mi-au afirmat că sunt mulţumiţi. Pentru a acoperii ţara şi organele noastre administrative de eventualele plângeri care le prevedeam, am autorizat şi am invitat pe toţi miniştrii străini acreditaţi la Bucureşti, inclusiv acela care reprezenta interesele Rusiei, pe toţi ziariştii străini şi pe reprezentanţii Crucii Roşii Internaţionale la noi, să meargă când vor şi unde vor în Basarabia şi Bucovina, în Transnistria şi la Odessa şi în toate lagărele de prizonieri ruşi din ţară, cu un însoţitor român sau fără, pentru a se informa şi a constata tot ce vor. Aceiaşi invitaţie şi autorizaţie a fost făcută şi dată tuturor oamenilor poliţiei români. Dl. Alexianu şi Guvernatorii Basarabiei şi Bucovinei, cât şi şefii lagărelor din ţară aveau ordin să lase acestor Domni toată posibilitatea de investigaţiune pe care eventual ar fi cerut-o. s-au organizat chiar trenuri speciale pentru aceste vizite. Nunţiul Papa, preşedintele Crucii Roşii Internaţionale şi ministrul Elveţiei mi-au spus personal că au constatat stări foarte bune. Dacă nu mă înşel copia unora din rapoarte, făcute de şeful Crucii Internaţionale, venit în acest scop la Bucureşti să găsească în arhivele Ministerului de Externe. Bineînţeles au făcut şi constatările imediat ce am luat cunoştinţă de ele, am dat dispoziţiuni de îndreptare. Dar pentru ca să se vadă modul în care s-a administrat Transnistria după ordinele mele, semnalez următorul fapt. În Franţa fiind o enormă criză alimentară după urma căreia mureau copii şi criză de săpun care umpluse de râie şi pe prof. universitari am luat dispoziţiuni să trimit 70 vagoane cu alimente şi săpun care să fie distribuite în special la Universităţi şi la Căminurile de copii. cu această operaţiune a fost însărcinată D-na

Alexandrina Cantacuzino. Domnia sa prezentându-se şefului Statului francez, Mareşalul Pétain, acesta i-a spus, printre alte lucruri de laudă relative la bravura soldatului român, la ordinea şi abundenţa care exista în ţară

Mareşalul Pétain a afirmat, în faţa ministrului nostru la Vichy că „cea mai mare glorie de totdeauna a neamului românesc va fi modul civilizat în care este administrată Transnistria”. Confirmarea acestei afirmări trebuie să se găsească în arhiva statului. Ceea ce pot să afirm ca concluziuni în această privinţă este că niciodată nicio ţară şi nicio armată nu a dat voie în timp de război miniştrilor sau ziariştilor străini şi nici chiar conaţionalilor să viziteze zonele de operaţii, regiunile ocupate şi lagărele. Eu am înfruntat riscul şi am frânt regula. Bineînţeles s-au comis şi foarte multe erori. Tot ce am ştiut am căutat să îndrept. Au fost însă şi foarte multe lucruri pe care nu le-am cunoscut. Aceasta nu înseamnă că arunc răspunderea asupra altora şi mă leapăd de ea. Am omis să arăt că în timpul transportării evreilor din ghetouri şi din Cernăuţi către zonele de destinaţie din Transnistria (sfârşitul lui octombrie – începutul lui noiembrie) a survenit o iarnă viguroasă şi prematură, ceea ce a cauzat victime. Dar nu trebuie uitat că aceleaşi cauze au produs aceleaşi efecte şi în rândurile armatelor beligerante (în special Germania, Rusia şi România) şi chiar în rândurile populaţiei ruse evacuată din zonele invadate. A fost una din cauze care a determinat pierderea bătăliei de la Moscova de către germani; 1812 se repeta. Evreii au exagerat însă şi acest incident regretabil de care nimeni nu poate să fie responsabil, pentru că în vremea când ei se deplasau era de obicei toamnă frumoasă şi vreme caldă. Subliniez şi în această privinţă că unii din aceia care au fost daţi pe listă ca morţi, au fost găsiţi ulterior prin ţară şi la Bucureşti. Unul a fost prins de siguranţa noastră împreună cu un căpitan rus cu un aparat de radio-emisiune şi cu cifru rusesc instalat în casa unui evreu în Bucureşti. Cpt. rus s-a împuşcat în momentul descinderii. Evreii nu ştiu ce au devenit. Relativ la evreii deportaţi mai reamintesc că am dat aprobare şi faptul s-a înfăptuit să li se aducă din ţară

donaţiuni tot de la evrei, efecte de îmbrăcăminte şi pachete. Iar când în 1944 germanii s-au retras precipitat spre surprinderea noastră de la Uman, am autorizat Crucea Roşie Română, la cererea ei, să ridice 5.000 de copii evrei şi să-i aducă în ţară. Copii au fost instalaţi la evreii din Roman, Bacău şi Focşani. În acelaşi timp am dat instrucţiuni, nu-mi aduc aminte bine dacă numai Gen. Vasiliu în calitatea sa de Inspector al Jandarmeriei sau Domnului Alexianu, sau poate la amândoi în acelaşi timp, să studieze deplasarea tuturor evreilor odată cu a populaţiei transnistriene care cerea să vie în ţară.

Evenimentele s-au precipitat de aşa natură încât n-am putut să urmăresc ce s-a făcut în această privinţă. Numai Domnii Vasiliu şi Alexianu pot da relaţii. Îmi reamintesc însă că cineva mi-a spus că sunt evrei care doresc să rămână pe loc.

Aşa-zisele masacre de la Odessa. Faptele s-au petrecut în felul următor: După intrarea trupelor noastre în Odessa, populaţia rusă sub formă de partizani ascunşi în labirintul de catacombe pe care este aşezat oraşul şi prin maşini infernal a continuat lupta după abandonarea oraşului de către trupele ruseşti. Atacul partizanilor producea zilnic victime printre ofiţerii şi soldaţii români în Odessa. La câteva zile după ocuparea oraşului o maşină infernală a făcut explozie într-o mare clădire lăsată dintr-adins în perfectă ordine pentru ca autorităţile române să fie tentate să o ocupe. Gen. Glogoveanu care a căzut prima şi marea victimă a acestui atentat a ocupat clădirea cu tot comandamentul, deşi fusese avertizat insistent de cineva din populaţia rusă să nu se instaleze că este pericol. Alesesem cu mare grijă foarte buni şi gospodari oameni pentru administrarea oraşului şi pentru comandamentele militare. Toţi aceştia fiind adunaţi la consfătuire în local au sărit în aer tocmai în momentul când erau cu toţii întruniţi. Câteva ceasuri mai târziu am primit comunicarea la

Bucureşti. Se găsea în biroul meu D-na Pierzicari-Davilla mătuşa aceluia pe care-l destinasem să fie Prefectul Odessei şi care era un om de mâna întâi, părăsise o splendidă situaţie care o avea la Bucureşti fiindcă era Directorul General al Intrpr. Ford în ţara românească, numai pentru pasiunea pentru a se dedica unei opere administrative pe care o vedea grandioasă. Era omul care avea pasiunea bunei administraţii. A pierit şi acesta. Se mai găsea în birou Dl. Mihai Antonescu, aşa mi-a reamintit Domnia sa cât am fost împreună în Rusia. În momentul acela era la ora 8 sau 9 seara, îmi soseşte şi informaţia amănunţită ce se petrecuse şi cererea de autorizare să facă represalii. Cererea de represalii venea după avertismente succesive date populaţiei din Odessa şi rugămintelor care i se făcea de a nu se asocia cu partizanii şi de a-i denunţa. Eram şi într-o stare de spirit specială pentru că vizitasem în dimineaţa zilei un spital în care am găsit printre alţii un ofiţer şi trei sau patru soldaţi din echipa lui, amputaţi total de picioare şi de braţe şi orbi. Ofiţerul mi-a povestit că toţi căzuseră victimă unei maşini infernale pe care ruşii la părăsirea unui stat o lăsase ataşată de clanţa uşii şcolii. Ofiţerul având ordinul să pregătească instalarea Comandamentului unităţii sale în acea şcoală, când a apăsat pe clanţă maşina infernală a explodat şi ei au ajuns în starea în care se găseau. Cazuri similare tot aşa de brutale şi total neîngăduite de legile războiului au fost numeroase. Avem mulţi mutilaţi datorită acestui procedeu cât şi acţiunii partizanilor. Este uşor de înţeles că o astfel de procedare provoacă în mod fatal ofiţerilor şi soldaţilor armatelor care sunt supuse din partea inamicului în astfel de tratament o stare de enervare şi un sentiment de răzbunare care nu pot fi uşor domolite. Numai cine a trăit în vâltoarea focului şi sub ameninţarea permanentă a morţii, numai acela poate să-şi dea seama de această stare de spirit, manifestată de toate

armatele fără nicio excepţie în toate timpurile. Mai primisem în aceeaşi zi raportul prin care guvernatorul Basarabiei îmi arăta că în timpul ocupaţiei ruseşti se deportaseră din Basarabia 50.000 de ţărani români. La raport erau anexate şi fotografiile cu numele acelora care fuseseră găsiţi în stare de putrefacţie în pivniţele localurilor ocupate de autorităţile poliţieneşti ruse în timpul ocupaţiei la Chişinău. Şi în Cetatea Albă dacă nu mă înşel. Toate aceste elemente m-au determinat să dau aprobarea cerută deşi comandamentul local nu avea nevoie să-mi ceară această aprobare pentru că la începutul războiului am dat anumite ordine de principii prin care pe de o parte atrăgeam atenţia şi făceam responsabile de orice eventuală neexecutare strictă a dispoziţiunilor ca trupele şi ofiţerii să se poarte cu cea mai mare omenie şi bunătate faţă de populaţia românească sau străină din teritoriile cucerite cât şi faţă de prizonieri. Iar pe de altă parte le atrăgeam atenţia să respecte dreptul internaţional şi convenţiile semnate de România la Haga şi în alte părţi şi să-şi ia întotdeauna răspunderea acţiunii lor pentru că aşa este cavalereşte şi aşa este şi drept deoarece numai cine este la faţa locului şi trăieşte momentul fulgerător de fugitiv al acţiunilor pe care le provoacă războiul poate să judece situaţia în totalitatea aspectelor ei şi să ia şi hotărârea. În calitate de Conducător al Statului şi Comandant de Căpetenie nu trebuia deci să fiu întrebat în această privinţă mai ales că mă găseam la Bucureşti de multă vreme. Aceasta nu înseamnă, o repet, că mă degajez de răspundere. Subliniez însă că am dat aprobare pentru represalii iar nu pentru masacre. De altfel această măsură specială pentru Odessa se încadra într-o măsură cu caracter general de aceiaşi natură luată pentru toată ţara la începutul războiului. Într-adevăr în ţară se găseau o mulţime de elemente în locurile cele mai vulnerabile militare şi economice (Valea Prahovei, Petroşani, Lupeni,

Cugir, Bucureşti etc.), elemente străine duşmănoase sau chiar româneşti organizate de serviciile de contrainformaţii străine şi chiar dotate cu mijloace băneşti şi explozive cu intenţia de a comite acte de sabotaj pentru distrugerea petrolului, fabricilor şi depozitelor noastre esenţiale. Documentare suficientă se găseşte în această privinţă la Serviciul de Informaţii al Marelui Stat Major şi la Serviciile noastre de Siguranţă. Pentru a evita actele de sabotaj, care ar fi dat pretext Germaniei să ia singură măsuri cu mijloacele lor de S.S. dispoziţiuni de paza Căilor Ferate şi a petrolului în special m-au determinat să fac o comunicare publică prin care avertizam toate aceste organizaţii de străini (unguri, greci etc.) că în caz de se vor comite acte de sabotaj sau asasinate voi aplica represalii. Deci măsura luată la Odessa se încadra într-o dispoziţiune cu caracter general şi era după cum voi arăta autorizată de legile războiului şi de convenţia Haga. Nu am ştiut niciodată ce s-a petrecut în realitate la Odessa pentru că nimeni nu m-a informat şi nu ştiu nici astăzi. Nici ministrul de război, nici Statul Major, nici serviciile de informaţii ale Siguranţei, nici Dl. Alexianu şi nici Comandamentul Militar local nu m-au informat. Nimeni nu va putea afirma sau cel puţin dovedi că mi s-a făcut vreo comunicare în această privinţă. În iulie sau iunie 1944 a venit la mine la Preşedinţie Gen. Pantazi şi mi-a spus: „D-le Mareşal am dat dispoziţiuni ca să dispară cadavrele celor masacraţi la Odessa”. I-am răspuns imediat „Ce este asta Pantazi; niciodată nu mi-ai vorbit de această chestiune”, la care mi-a răspuns „Nici eu n-am ştiut, am aflat-o acum din broşura care a apărut la Stochkolm şi în care se afirmă că au fost masacraţi 27.000”. Era a doua surprindere pentru mine, pentru că nimeni nu-mi vorbise nici de această broşură până atunci. I-am răspuns totuşi imediat „Nu se poate să fie adevărat, îţi dai Dumneata seama ce înseamnă şi cât timp îţi trebuie să aduni 27.000 oameni şi câte mijloace

sunt necesare ca să-i omori în acelaşi timp?”

Totuşi foarte alarmat de fapt am chemat imediat pe Dl. Alexianu şi l-am întrebat „Ce este asta D-le Alexianu; Ce este adevărat? de ce nu m-aţi informat niciodată de cele ce s-au petrecut?”. Dl. Alexianu mi-a răspuns textual „Nu este adevărat D-le Mareşal”. L-am întrebat „Atunci câţi s-au omorât exact” mi-a răspuns „Maximum 600” la care i-am ripostat „Bine D-le Alexianu chiar 600, de ce nu mi-ai spus la timp?”. Bineînţeles oricare ar fi adevărul Dl. Alexianu nu poate fi făcut răspunzător decât numai de faptul că a ţinut ascunsă chestiunea. La acea epocă deşi era numai Guvernator al Transnistriei totuşi nu se instalase la Odessa şi nu luase în primire regiunea de sud, operaţiunile militare se terminaseră numai de câteva zile. Când am fost la Moscova mi s-a prezentat şi mi s-a impus în condiţiuni care nu sunt de demnitatea mea, a neamului românesc şi chiar ale poporului rus să le fixez pentru istorie, să iscălesc un protocol, în care, între altele, se afirma că la Odessa s-au masacrat 225.000 oameni. Dat fiind exagerаţiunea, ca să nu întrebuinţez altă expresie, am semnat, fiindcă lucrul nu avea nicio valoare, absolut niciuna, deoarece la intrarea noastră în Odessa, în baza recensământului făcut şi care există, nu se mai găseau decât cca. 300.000 de oameni, ceea ce înseamnă că totalitatea populaţiei din Odessa fusese masacrată în câteva ceasuri, ceea ce nu era exact şi nici nu putea fi posibil. Nu a existat de când este omenirea posibilitatea să strângi 200.000 oameni în acelaşi loc şi mai ales să-i omori. Pentru aceasta ar trebui câmp imens, mijloace de distrugere nenumărate şi zile fără sfârşit. Pentru ca să se vadă, prin comparaţie, valoarea afirmaţiei subliniez că mai puţin de 200.000 oameni la intrarea noastră în război erau înşiraţi pe un front care se întindea din Carpaţii Bucovinei până la Marea Neagră. Un alt fapt care dovedeşte neexactitatea acuzării este şi acela că câteva luni mai

târziu mi s-a prezentat tot de ruşi în aceleaşi condiţiuni un alt protocol în care se afirma, printre altele, de data aceasta că la Odessa au fost masacraţi 100.000. L-am semnat şi pe acesta, atrăgându-le atenţia că o fac pentru că mi se impune. Prin urmare broşura de la Stockholm vorbea de 27.000 de oameni, primul protocol de 225.000 oameni şi al doilea de 100.000 oameni. Care este adevărul în această privinţă? Nu-l cunosc nici astăzi şi poate că nu se va cunoaşte niciodată în mod strict. Dacă subliniez faptul o fac pentru istorie, pentru că am datoria să apăr neamul românesc de o pată care ar apăsa foarte greu pe conştiinţa lui de-a pururi. Realitatea însă care se va dovedi din documentele existente şi din afirmările pe care le vor face mai târziu chiar ruşii este că soldatul şi ofiţerul român afară de rare excepţii inerente războiului şi întâlnite la toate armatele, absolut la toate, în toate timpurile, soldatul şi ofiţerul român s-au purtat cu o omenie demnă de admirat şi care-i face cinste. La toate inspecţiile mele pe front, prima mea grijă era să întreb toate Comandamentele şi toţi şefii de autorităţi (în Transnistria) cum se poartă soldaţii şi ofiţerii cu populaţia. Din ordinul meu toate comandamentele pe unde treceau făceau cantine pentru copii săraci, făceau troiţe, reparau biserici, botezau copii şi ajutau cu alimente pe cei lipsiţi. Populaţia rusă era fericită când împrejurările făceau ca zona lor să fie în sarcina română, iar soldaţii ruşi căutau sectoarele româneşti pentru ca să se predea. În Transnistria am dat ordin Domnului Alexianu să dea populaţiei la Colhozuri drept plată a muncii lor cantităţi de alimente şi de bani mai mare decât primeau sub administraţia rusă. Când am fost pentru prima oară la Odessa în primăvara anului 1944, am convocat pe toţi şefii de autorităţi ruşi de la rectorul de Universitate şi până la şefii celorlalte instituţii mai mici şi în prezenţa Domnului Alexianu şi a generalilor germani aflaţi la Odessa cu diferite însărcinări oficiale următoarele:

„Nu am venit aici în cuceritori; nu ne amestecăm în ideologiile Dvs. politice şi sociale; sunteţi liberi să vă închinaţi la orice zeu vreţi; vă dăm posibilitatea să vă câştigaţi existenţa ca şi înainte şi dacă se poate chiar mai bine; nu vă cerem servicii de niciun fel pentru noi, pentru că nu vrem să vă expunem la represalii mai târziu; vă cerem servicii numai pentru populaţia Dvs. Viaţa şi libertăţile Dvs. vă sunt asigurate, garant pentru aceasta sunt eu; vă cerem numai un singur lucru, să nu faceţi acţiune în contra noastră”.

Aceste declaraţii au fost desigur imediat publicate şi trebuie să se găsească în documentarea Transnistriei. Cu aceiaşi ocazie le-am cerut să-mi arate toate nemulţumirile şi doleanţele lor. Dacă nu mă înşel Rectorul Universităţii a luat cuvântul şi mi-a spus că sunt foarte mulţumiţi. Administraţia şi soldaţii se poartă foarte bine. Cum am fost de mai multe ori la Odessa şi în Transnistria cu care ocazie vizitam întotdeauna cantinele copiilor şi ale săracilor, spitale, instituţii care din ordinul meu toate se reparaseră şi se puseseră în condiţiuni perfecte, profitam de ocazie să vorbesc cu populaţia. De multe ori fără prezenţa Domnului Alexianu şi a jandarmilor români şi o rugam să-mi spună fără teamă de consecinţe toate păsurile şi eventual toate plângerile ce au de făcut. Niciodată nu mi s-a spus nimic. Din manifestările mulţimii care se aduna totdeauna în grupuri foarte mari eram îndreptăţit să trag concluzia că această populaţie era foarte mulţumită. Bineînţeles au fost şi abuzuri şi greşeli, dar au fost şi prefecţi care au fost admirabili ca suflet, ca cinste şi ca dorinţă de a servi populaţia şi de a mă mulţumi. Citez în special pe prefecţii din nord care pot servi de model în orice timpuri şi în orice ţară. Pentru a termina şi pentru a răspunde la întrebarea care mi s-a pus în privinţa persoanelor care poartă răspunderea celor ce s-au petrecut la Odessa, declar următoarele: Este o triplă răspundere, o răspundere de

fond, o răspundere formală şi o răspundere superioară. Răspunderea de fond o are aceia care au provocat războiul şi care au întrebuinţat în război mijloace şi acţiuni neîngăduite de legile războiului (partizani, armarea populaţiei civile şi maşini infernale). Conferinţa de la Haga autorizã statele beligerante în astfel de cazuri să aplice represalii. De altfel cutumele războiului a stabilit în toate timpurile necesitatea represaliilor în astfel de cazuri pentru că numai aşa se poate pune capăt acţiunilor de război incorecte şi neloiale care provoacă pierderea unor vieţi puse în imposibilitate de a se apăra cavalereşte. Responsabilitatea formală o are comandamentul local în cazul când a depăşit limita umană în aplicarea acestor represalii. Găsesc necesar să arăt că lupta de la Odessa ne-a costat peste 47.000 oameni, această luptă a durat aproape 2 luni. Cauza pierderilor numeroase şi a duratei operaţiunilor se datorează mai mult faptului că populaţia civilă din Odessa, conform ordinelor categorice primite de a se înarma şi lupta şi de a continua (ceea ce este contrar legilor războiului) a dat posibilitatea armatelor ruse regulate care apărau Odessa să-şi completeze zilnic efectivele pe când noi le vedeam scăzând impresionabil zilnic. Răspunderea superioară o am desigur eu care am dat aprobarea care mi s-a cerut deşi conform legilor ţării nu trebuia să mi se ceară. O am eu fiindcă conform tradiţiei şi a regulilor legalizate în toate timpurile trecute, comandantul a avut întotdeauna glorie, reuşirii unei acţiuni chiar când meritele au fost ale altora, dar a avut în acelaşi timp şi toată răspunderea nereuşitei unei acţiuni sau executării unei acţiuni neregulate chiar când toată vina este a altora.

Nu cer nicio favoare. Nu am cerut niciodată şi nu am consimţit să mi se facă pentru a nu lovi în interesele altora.

Nu cer să nu fiu judecat, cer însă ca atunci când se judecă acţiunea mea şi a comandamentelor române sub

acest raport să se judece şi adversarii noştri. S-au făcut masacre la Odessa, dar s-au făcut masacre şi în ţară. Zeci de mii de oameni, femei, bătrâni şi copii, fiinţe nevinovate, au fost masacrate în oraşe şi sate; au fost femei şi copii mitraliaţi la munca câmpului. O documentare completă se găseşte în această privinţă la Marele Stat Major şi la Cabinetul Militar. Bombe omorâtoare au căzut în cartiere de muncitori, în centrele de oraşe (Bucureşti, Piteşti, Ploieşti, Caracal, Turnu Severin, Orşova, Timişoara, Arad, Simeria, Braşov, Constanţa, Galaţi, Iaşi, Piatra Neamţ, Buzău) şi în numeroase sate. O bombă a explodat chiar în camera de lângă biroul meu în care dormeam la preşedinţie. Contrar legilor şi angajamentelor internaţionale, s-au bombardat centre fără nicio importanţă militară şi numeroase spitale care aveau vizibil marcat pe acoperiş semnul Crucii Roşii. Nu era nicio justificare de represalii fiindcă România n-a participat cu aviaţia ei la niciun bombardament al oraşelor engleze, americane şi ruse. Desigur că Dl. Stalin, Roosevelt şi Churchill, din al căror ordin sau aprobare s-au executat bombardamentele, nu pot fi consideraţi vinovaţi de excesele comise de aviatorii respectivi. Nu pot fi consideraţi vinovaţi fiindcă războiul nu cunoaşte nicio lege mai puternică decât aceia care impune şefilor responsabili de a-l câştiga oricare ar fi mijloacele puse în acţiune.

26 aprilie 1946

ss. I. Antonescu

Acuz. public ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 2 – 20). Doc. 94

1946, „Tribunalul Poporului” – Declaraţia acuzatului Mihai Antonescu

DECLARAŢIE

Pe Mareşalul Antonescu l-am cunoscut în anul 1923 în casa Domnului Eftimie Antonescu, fost Consilier la Curtea de Casaţie. L-am revăzut după aceea tot la Dl.

Eftimie Antonescu în 1927. Când m-a rugat să mă interesez la Paris de un act de stare civilă care interesa pe Ion Antonescu, atunci Colonel, în legătură cu divorţul soţiei sale.

L-a întâlnit pe Generalul Antonescu în 1933 la Piteşti şi l-am văzut apoi în 1934 la Predeal. În 1935 Dl. Eftimie Antonescu m-a anunţat că Generalul Antonescu doreşte să-mi vorbească pentru a mă consulta şi eventual a-mi solicita oficiul de avocat într-un proces de bigamie ce-i fusese intentat D-sale şi soţiei. Ceea ce am primit. În perioada procesului l-am revăzut pe Mareşal de mai multe ori, întrucât procesul a durat aproape doi ani.

L-am mai revăzut pe Mareşal la sfârşitul anului 1937, cu ocazia formării Guvernului Goga. Am fost invitat de Mareşalul Antonescu la el acasă, când mi-a comunicat că fostul Rege Carol al II-lea i-a cerut să primească Ministerul Comunicaţiilor în Guvernul Goga ce urma să ia locul Guvernului Tătărescu. Cu această ocazie, Mareşalul Antonescu m-a informat că Regele Carol al II-lea urmărea constituirea unui regim naţionalist şi chiar o federalizare a tuturor grupărilor politice naţionaliste. Fostul Mareşal vedea ca o necesitate această regrupare; ştiu că în această perioadă l-a văzut şi pe Codreanu în acelaşi scop. Tot în acest scop a fost solicitat şi Dl. George Brătianu atât de fostul Rege Carol cât şi de Mareşal, pentru a face parte din Guvernul Goga Cuza. Mi s-a propus şi mie să iau parte la acest Guvern, dar am refuzat, întrucât nu credeam în rezultatele guvernării Goga şi dimpotrivă credeam că la acea dată se putea face altceva decât o guvernare de exces. În timpul cât Mareşalul a fost în Guvernul Goga-Cuza l-am văzut o singură dată. După această dată l-am văzut pe Mareşal de câteva ori la Crăciunul din 1939, am fost invitat împreună cu Dl. Gheorghe Brătianu la Predeal.

Generalul Antonescu vedea la acea dată situaţia României foarte critică şi credea că numai o guvernare

autoritară şi de baze naţionaliste ar putea îndrepta situaţia internă, iar pe plan internaţional, vedea necesitatea adaptării la noua situaţie internaţională în revizuirea politicii externe a României, în special după experienţa Cehoslovaciei.

L-am revăzut apoi pe Mareşal la începutul anului 1940, la acea dată Mareşalul nu avea niciun fel de însărcinare. Într-una din seri mă găseam la Mareşal acasă când a venit Maiorul Elefterescu să-l anunţe că trebuie să plece de acasă, întrucât se vor lua unele măsuri drastice împotriva legionarilor şi că printre aceştia este vizat şi el. Mareşalul a stat la mine acasă 3 – 4 zile, după care eu am luat contact cu Armand Călinescu, atunci Ministru de Interne căruia i-am expus situaţia Mareşalului, acesta mi-a spus să nu aibă nicio teamă că nu i se va întâmpla nimic. După aceasta Mareşalul Antonescu a primit comanda Corpului de Armată de la Chişinău, unde a fost înlocuit de Regele Carol al II-lea pentru că a luat apărarea legionarilor, aflaţi în închisoarea de la Chişinău.

L-am văzut pe Mareşal de mai multe ori după aceea şi la data când a fost arestat (9 iulie 1940) mă găseam la Predeal în casa Mareşalului. L-am întrebat pe Mareşal care este motivul arestării: mi-a răspuns că a avut o întrevedere cu Horia Sima, şi că probabil că acesta este motivul că a fost arestat. În afară de asta ar mai putea fi faptul unei scrisori pe care a înmânat-o Regelui Carol al II-lea la ultima întrevedere ce a avut-o la Palat. L-am vizitat de mai multe ori la Bistriţa fără a avea vreo misiune decât numai cea de prieten. Ştiu că înainte de arestare Mareşalul văzuse pe col. german Gestenberg şi pe D-na Von Koller (din Serviciul Secret German). Cu aceştia s-a întâlnit în casa Mareşalului Prezan. Am aflat mai târziu că la acea dată germanii intenţionau să răstoarne monarhia în România înlocuind-o cu un regim legionar sub conducerea Mareşalului Prezan şi a Generalului Antonescu. Nu ştiu să

se fi petrecut acest lucru cu Mareşalul Antonescu. Ştiu însă întrevederea cu H. Sima, Mareşalul se pusese de acord cu acesta.

În timpul cât Generalul Antonescu a stat închis la Bistriţa nu am dus niciun fel de tratative, nici în numele Generalului Antonescu şi nici din proprie iniţiativă cu Legaţia Germană sau cu personalităţi germane venite în ţară relativ la colaborarea politică şi economică româno-germană. Am avut o singură convorbire cu Consilierul de Legaţie de la Legaţia Germană anume Steltzer care mi-a vorbit despre bunele intenţii ale Germaniei privitoare la România, dar după cunoaşterea Conferinţei de la Berchstesgaden – Gigârtu – Manoilescu, eu m-am ţinut dator să-l văd pe Dl. Steltzer şi să-i spun că din rezolvarea problemei Transilvaniei văd dimpotrivă. În aceiaşi vreme l-am întâlnit şi pe Dl. Neubacher, de care îmi vorbise Steltzer, că programul economic german urmăreşte naţionalizarea economiei României şi că acest program se află în posesia lui Neubacher. Neubacher, mi-a declarat că Germania urmăreşte numai ridicarea economică a României, prin naţionalizarea industriei de petrol prin mari lucrări la Cataracte pentru electrificarea întregii regiuni, prin exploatarea bogăţiei din Deltă şi industrializarea agriculturii, şi nu acapararea bogăţiilor româneşti. Pe Dl. Neubacher l-am întâlnit la acea dată la Dl. Gheorghe Brătianu care făcea o politică de apropiere cu Germania, făcând chiar un voiaj în 1938 [1936] la Hitler şi Göring cu care a discutat strângerea raporturilor politice dintre România şi Germania[2]. În acest voiaj Dl. Gheorghe Brătianu a fost însoţit de Dl. Atta Constantinescu. Textul convorbirii Hitler – Göring – Brătianu se găseşte la Preşedinţie, relatat şi semnat de către Dl. A.

2 Cf. Ion Calafeteanu, Români la Hitler, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 13-17 (minuta întrevederii de la Berlin, din 16 noiembrie 1936).

Constantinescu. Aceasta a fost făcută la cererea Mareşalului care vedea ca o vinovăţie politică faptul că la 1938, când Hitler a declarat că e dispus să garanteze toate frontierele României, conducătorii politici de atunci nu au dat urmare acestei garanţii.

După abdicarea Regelui Carol al II-lea, Mareşalul Antonescu s-a consultat cu Maniu şi Brătianu. O întrevedere a avut loc şi înainte de abdicare. Domnii Iuliu Maniu şi Ctin Brătianu nu au fost împotrivă ca Generalul Antonescu să-şi ia sarcina guvernării. Au făgăduit şi au dat chiar colaboratori în Guvern şi anume: Dl. Dinu Brătianu a dat pe domnii Creţeanu, Mareş, Otulescu, Leon, iar mai târziu Domnii Prof. Petrescu, Petre Strihan, Ghiolu, dintre care primii doi, au fost daţi de către Dl. Maniu cu asentimentul partidului naţional ţărănesc. Dl. Gerota care a fost Secretar General al Ministerului de Justiţie, în timpul ministeriatului meu mi-a spus că a fost autorizat personal de Dl. Maniu să intre în Minister.

Domnii Dinu Brătianu şi Iuliu Maniu au declarat că nu pot da personal şi formal concursul de guvernare Generalului Antonescu întrucât înţeleg să rămână o rezervă a ţării faţă de situaţia internaţională, dacă nu-i vor face niciun fel de opoziţie.

După rebeliune fostul Mareşal Antonescu a discutat cu partidul naţional ţărănesc şi naţional liberal colaborarea acestora în Administraţia Locală a Ţării. Generalul Dimitrie Popescu pe atunci Ministru de Interne mi-a făcut cunoscut că cele două partide i-au angajat să dea liste în care erau desemnate persoane pentru locurile de primari şi prefecţi, dintre aceştia ştiu că au fost numiţi şi au funcţionat primari şi mi se pare şi prefecţi.

De asemenea, cele două partide naţional ţărănesc şi naţional liberal au cerut Mareşalului şi mie să fie numiţi reprezentanţi de ai lor în Soc. Anon. particulare, atât în cele românizate cât şi în cele care intrau sub controlul

Statului. Astfel numeroşi membri ai celor două partide au fost numiţi în Consiliile de Administraţie ale acestor societăţi.

Menţionez că partidul naţional ţărănesc şi naţional liberal erau de acord cu politica internă, atât formal cât şi în fapt, a Guvernului Antonescu. Singurele critici se reduceau la cele câteva scrisori scrise de Maniu şi Brătianu lui Ion Antonescu. Aceasta a durat tot timpul guvernării.

În timpul cât am fost Ministru de Justiţie nu am elaborat legi cu caracter rasial, ci m-am străduit să limitez la minimum proiectele ce-mi erau prezentate de miniştri legionari, care urmăreau prin proiectele depuse la Minister, exproprierea generală a imobilelor, bunurilor comerciale şi industriale evreieşti şi interzicerea oricărui drept de muncă pentru evrei.

Personal am redactat numai legea de expropriere a bunurilor evreieşti din 28 martie 1941.

Legea pentru administrarea teritoriilor ocupate nu a fost redactată de mine, ci de o Comisie care a funcţionat la Preşedinţie. Principiile acestei legi eu le-am indicat Comisiunei de Elaborare de la Preşedinţie.

Ministrul de Interne Flaumer nu a colaborat la redactarea acestei legi şi nici nu a luat parte la vreun consiliu de Miniştri sau la vreo conferinţă referitoare la Administraţia Basarabiei sau a Bucovinei, ci a partidului numai la o conferinţă administrativă ce se referea la Administraţia locală a Ţării.

Legea privitoare la administrarea teritoriilor Basarabiei şi Bucovinei poartă semnătura tuturor miniştrilor.

În calitate de Ministru al Propagandei într-adevăr dădeam normative pentru presă şi radio, dar susţin că aceste normative nu conţineau nimic care să însemne o apologie a nazismului, a lui Hitler, o instigare la ura de

rasă, ci dimpotrivă am confiscat unele manifeste cu acest caracter. Recunosc numai că prin aceste normative am susţinut războiul pe care l-am considerat ca fiind războiul pentru Basarabia şi Bucovina. Aceasta numai până în perioada anului 1944, normativele şi propaganda ce am făcut au nemulţumit cercurile militare ale conducerii armatei ca fiind insuficiente, Secţia Militară din Statul Major organizând propaganda războiului de multe ori peste normativele mele şi împotriva indicaţiilor date directorilor de ziar.

Ca Ministru de Externe în luna noiembrie 1941 şi în septembrie 1942 am avut singur întrevederi cu Ribbentrop, Göring şi Funk prima dată şi foarte scurt timp cu Hitler, iar a doua oară cu Ribbentrop şi 20 minute cu Hitler. Împreună cu Ion Antonescu am participat la întrevederile sale cu Conducătorul Germaniei hitleriste începând de la 1 ianuarie 1943. Precizez că până la acea dată nu am luat parte la nicio întrevedere a Mareşalului Antonescu cu fruntaşii hitlerişti, iar după acea dată nu absolut la toate.

Am participat la Conferinţa de la Berlin Anticomintern unde am luat parte în numele Guvernului român, Ion Antonescu fiind bolnav. Acest pact Anticomintern are o anexă a Pactului Tripartit şi tot o anexă a acestui pact şi protocolul de propagandă pe care l-am semnat însă afirm că nu l-am respectat.

Deşi, acest protocol conţinea următoarele clauze: Acţiunea de propagandă să fie unitară; Ţările Pactului Tripartit să nu se atace între ele, la 15 septembrie 1941 am declarat că aduc actul de la Viena, iar la 19 martie 1942 am organizat manifestarea antimaghiară şi pentru românii din Transilvania de nord, organizând şi campania de presă cunoscută în contra Ungariei şi alte acte. În ce priveşte propaganda menţionez că am respins cererile germane de a organiza un normativ comun germano-

român, am înlăturat pe expertul german de propagandă pentru România, am respins propunerea Germaniei de a se crea societăţi germano-române (majoritate germane) pentru controlul importului şi exportului tuturor publicaţiilor din străinătate şi pentru distribuţia ziarelor şi publicaţiilor în interior Ţării. De asemenea, cererile germane privitoare la introducerea obligatorie a limbii germane pentru învăţământul românesc de a se organiza pe teritoriul României, un centru german pentru propagandă pentru Balcani, un post de radio de control exclusiv german precum şi nenumărate normative de propagandă, fie cu caracter ofensator împotriva aliaţilor, fie a unor neutrii, fie pentru propaganda rasială şi incitări antisemite. De asemenea, rog să se menţioneze că Legea pentru exproprierea bunurilor evreieşti am făcut-o la cererea Generalului Antonescu care socotea că curentul naţionalist din ţară trebuia să-şi primească o satisfacţie, legionarii în rebeliune ceruseră îndepărtarea mea din Guvern pentru motivul că respinsesem proiectele de expropriere generală a bunurilor evreieşti, iar în perioada următoare rebeliunii atât grupuri de legionari prin manifeste cât şi grupări naţionaliste ca partidul Cuzist, Gogiştii, Grupul Generaţiei de la 22 ceruseră Gen. Antonescu în scris să înfăptuiască reformele începute încă pe vremea Regelui Carol al II-lea. La Preşedinţia Consiliului şi la Externe se găseşte un memoriu semnat de 400 legionari care menţionează că unul din motivele rebeliunii ar fi fost opunerea mea la decretele antisemite. Legea ce am redactat, pentru că Generalul Antonescu dorea să liniştească aceste curente, prevedea nenumărate excepţii pentru toţi evreii împământeniţi, decoraţi sau care făcuseră servicii ţării. De asemenea, prevedea că luarea în posesie a imobilelor evreieşti expropriate, se va face individual după despăgubirea proprietarilor. Modificările ulterioare ale acestei legi care a declarat posesiunea de

drept a Statului şi a trecut la luarea în administrare a bunurilor evreieşti nu-mi aparţin şi s-au făcut fără acordul meu. În 1942 Generalul Stoenescu propunând vânzarea unora din imobilele evreieşti sau trecerea lor la Banca Naţională sau Creditul Funciar în cadrul unui program financiar care crea noi venituri Statului, eu m-am opus la aceasta cerând Domnului General Antonescu şi Ministrului de Finanţe să nu se vândă sau să se înstrăineze niciun imobil evreiesc până la pace. Aceleaşi instrucţiuni le-am menţinut miniştrilor românizării Dragoş şi Vlădescu, opunându-mă la orice vânzări chiar şi pentru unele imobile care fără ştirea mea fuseseră scoase în licitaţie. Aceasta pentru că voiam ca indiferent de condiţia economică a proprietăţii evreieşti şi româneşti şi de soluţiile normale ce s-ar găsi, în niciun caz măsura exproprierii bunurilor evreieşti în România să nu apară ca având legătură cu legile de la Nürnberg şi reformele antisemite germane.

În ce priveşte întrevederile mele în Germania şi acţiunea mea diplomatică voi face o declaraţie suplimentară întrucât trebuie să explic toate greutăţile şi actele mele. Nu cred că am putut fi în serviciul Germaniei, de vreme ce Min. Germaniei Dl. Fabricius în ianuarie 1941 i s-a cerut Domnului General Antonescu plecarea mea din Guvern, ceea ce a repetat însuşi Adolf Hitler la 14 martie 1943. Am făcut tot ce conştiinţa îmi cerea ca să nu participe trupe româneşti la Stalingrad, peste obiectivele naţionale ale României şi pentru ieşirea ţării din război. Declar din propria mea pornire că recunosc că România nu putea întârzia armistiţiul peste 23 august 1944.

După rebeliune, germanii au sugerat lui Ion Antonescu să înfiinţeze o Legiune „General Antonescu" folosind elemente legionare şi unele elemente naţionaliste. Ideea Legiunii n-a fost acceptată de Mareşal; chiar eu l-am sfătuit să nu o facă, pentru că însuşi noţiunea de legiune era compromisă de fosta legiune a lui Codreanu şi de

rebeliune. Ulterior tot nemţii au venit cu sugestia înfiinţării unui partid naţional socialist în România, în care scop au adus 16 experţi pentru organizarea acestui partid. Şi această propunere nu s-a realizat întrucât sistematic am înlăturat-o, nesocotind-o folositoare Ţării. Hitleriştii germani doreau să aibă în România un partid politic în locul Gărzii de Fier, pentru a da Mareşalului Antonescu un sprijin politic şi pentru a avea prin cine guverna în cazul dispariţiei Mareşalului Antonescu.

Tot pentru a îndepărta bănuiala nemţilor că Ion Antonescu nu are suport politic, s-au organizat cele două plebiscite. Abia în 1942, după ce am luptat contra ideii creării în România a „Legiunii Ion Antonescu" şi a partidului naţional socialist, sau a unei Federaţii Naţionaliste (o altă soluţie sugerată de germani şi sprijinită de Cuza, Gigurtu, Vaida, Cuza, Manoilescu şi alţii) am înfiinţat Asociaţia Româno-Germană a cărei activitate s-a redus la o şedinţă de constituire (la care au luat parte mulţi dintre amatorii de a forma un partid politic) şi la un concert şi o conferinţă.

Ştiu că înainte de începerea războiului Generalul Antonescu a încercat să facă un Guvern de uniune naţională în vederea purtării războiului contra Uniunii Sovietice. În acest scop prin Domnii Mihalache şi Gheorghe Brătianu a transmis această propunere Domnului Maniu şi Brătianu. Ştiu că Dl. Maniu a răspuns că nu crede folositoare uniunea naţională, Domnia sa înţelegând să rămână o rezervă pentru cazul când Germania pierde războiul. De asemenea, Dl. Dinu Brătianu a amintit că încă de la începutul Guvernării Generalului Antonescu s-a înţeles cu dânsul ca partidul naţional liberal şi mai ales Domnia sa personal să rămână în rezervă. Niciunul nici celălalt nu au formulat însă nicio opunere formală sau de fapt la intrarea în război. Îmi amintesc chiar că la 20 ianuarie 1941 Dl. Dinu Brătianu a trimis

Generalului Antonescu o scrisoare în care vorbea de unele cereri economice germane pe care Guvernul le-ar fi acceptat „în iluzia" că germanii vor începe războiul cu U.R.S.S. De asemenea, îmi amintesc că mai târziu ambii i-au trimis o scrisoare Generalului Antonescu spunând „Ţara a înţeles să luptaţi pentru Basarabia şi Bucovina" adică, au ratificat acţiunea militară întreprinsă la 22 iunie 1941, cel puţin pentru teritoriile Basarabiei şi Bucovinei.

Îmi amintesc că dintre persoanele care au participat în Consiliile de Administraţie ale întreprinderilor particulare sub controlul Statului sau sub influenţa Ministerului Economiei Naţionale, Finanţelor şi înzestrării, dintre care unele erau şi cu participare de capital german, persoanele care parte erau numite direct de către Ministrul de resort, iar parte din adunările generale, a căror decizii erau supuse aprobării ministrului:

Membrii ai partidului naţional ţărănesc: Dl. Bocu (Reşiţa), Dl. Ghilezan (Banca Ardeleană), Hudiţă (Cooperativa Cinematografică), Stan (Astra), Mladenatz şi Tatos (Centrala Cooperativelor), de asemenea, membrii ai partidului naţional liberal: Dr. Leon (Banca Naţională şi Radiodifuziune), Victor Bădulescu (B.N.R. şi Creditul Industrial), Nasta (Credit Agricol), Netta şi Mândrea (Casa de Economii şi Cecuri), C. Zamfirescu (Astra), Ada Constantinescu (Astra şi Reşiţa), Portocală (Credit Industrial), Lapedatu, Teodorescu şi Lăzeanu (B.N.R.)

Ştiu că în 1941 şi 1942 atât Ministerul de Finanţe (General Stoenescu) cât şi Ministerul Economiei Naţionale şi înzestrării Armatei au făcut, sau înlesnit, foarte multe numiri în Consilii de Administraţie de persoane membrii ai partidului naţional ţărănesc şi partidului naţional liberal, de pildă la Banca Timişoara Consiliul de Administraţie era format din liberali şi ţărănişti. Alţii au fost prelungiţi sau confirmaţi în locurile pe care le aveau. La Preşedinţia Consiliului de miniştri se găseşte o listă întocmită la

sfârşitul anului 1942 de Ministerele Finanţe, Economiei Naţionale, înzestrare şi Românizare, cuprinzând pe toţi membrii Consiliilor de Administraţie de la toate întreprinderile şi instituţiile de Stat sub control sau particulare şi în care figurează numeroase alte persoane de care nu-mi mai amintesc.

De asemenea, la Ministerul Justiţiei se găseşte o listă întocmită în 1941 a celor care au primit autorizarea guvernului de a funcţiona în Consiliile de Administraţie, în conformitate cu legea din 1940.

De asemenea, amintindu-mi numele persoanelor care au făcut parte din Asociaţia Româno-Germană sau participând la constituire declar că ei sunt următorii: Al. Vaida-Voevod, Ing. Gigârtu, Manoilescu, A.C. Cuza, Gh. Cuza, Nichifor Crainic, Prof. Caracostea, D.R. Ioaniţescu, Dr. Banu, Arhitect Enescu, Ion Marin Sadoveanu, Dr. Dănulescu, N. Leon, Tzigara Samurcaş, Penescu Cherci, Bujoi, Sculii Logotetti, Sextil Puşcariu, Rebreanu, Brandei, Prof. Oteteleşeanu, Rădulescu-Motru, Dr. Antipa, Ion Petrovici, Ion Marinescu, Prof. Sângiorgiu a avut o atitudine ruşinos, neromânească şi de slugă germană în această perioadă, de asemenea, Gr. Manoilescu care după rebeliune a continuat să facă la Institutul Român de la Berlin un centru de acţiuni nedemne şi împotriva Ţării.

În ceea ce priveşte pe Dl. Gheorghe Brătianu s-a discutat ca Domnia sa să fie chiar Preşedinte sau vicepreşedinte, însă la constituire mi-a trimis o scrisoare că lipseşte din Bucureşti, fiind plecat pe front.

În ce priveşte politica economică a României faţă de Germania, atitudinea mea a însemnat o permanentă opoziţie faţă de tendinţa hitleriştilor de aservire economică şi financiară a

Ţării Româneşti. În chestiunea petrolului am ajuns la un moment dat de am oprit orice export de petrol către Germania şi Italia, întrucât balanţa comercială nu era

acoperită de livrările germane.

În ce priveşte transferul de acţiuni al Marilor întreprinderi faţă de Germania, m-am opus categoric la foarte multe chiar pentru acţiunile obţinute de germani în Franţa, Belgia şi Olanda. Îmi amintesc chiar că la o scrisoare a fostului Ministru de Externe italian Ciano, prin care acesta îmi cerea transferul acţiunilor petrolifere „Unirea" către un consorţiu italian, nu am răspuns. În această perioadă 1940 – 1944 am obţinut în acoperirea plăţilor germane pe lângă mărfuri şi 7 Y2 vagoane aur.

În scopul arătat mai sus de a apăra Economia Naţională de aservire către Germania, am trecut Direcţia Acordurilor Economice de la Ministerul Economiei Naţionale la Ministerul de Externe, la începutul anului 1943 şi a controla direct orice acorduri.

În perioada 1943 – 1944 direcţia a funcţionat la Externe.

Măsura de evacuare a populaţiei evreieşti din Basarabia şi Bucovina a fost ordonată de Dl. General Ion Antonescu în prima perioadă după începerea războiului şi ocuparea Basarabiei şi Bucovinei. Domnia sa se găsea atunci chiar în această zonă care nu intra în componenţa Guvernului, fiind zonă militară, depinzând de Comandamentul de Căpetenie al Armatei şi Marele Stat Major, care a executat măsura.

În legătură cu evacuările bunurilor din Transnistria, acestea au fost de mai multe feluri: cereale, vite şi în perioada 1943 tractoare şi unele întreprinderi industriale. Administraţia teritoriului ocupat între Bug şi Nistru se găsea sub conducerea unui guvernator numit pe lângă Comandamentul de Căpetenie al Armatei. Această zonă prin chiar Decretul de ocupare şi instituire a Administraţiei de ocupaţie nu intra în jurisdicţia guvernului. La Preşedinţia Consiliului pe lângă Cabinetul Domnului Mareşal Antonescu a funcţionat un serviciu de

legătură care transmitea şi primea toate ordinele privitoare la întregul regim de administrare al teritoriului ocupat.

Ştiu că în afară de transporturile de cereale, vite şi altele aprobate de Dl. Mareşal Antonescu la propunerea Domnului Alexianu, s-a întocmit şi un plan de evacuare a unor instalaţii industriale, plan care a fost făcut de Ministerul Economiei Naţionale (Dl. General Dobre împreună cu Dl. Alexianu).

ss. Mihai Antonescu Acuz public, ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 21 – 27). Doc. 95

24 mai 1946, „Tribunalul Poporului" din Bucureşti – Recursul suplimentar al condamnatului Ion Antonescu

24 mai 1946

DOMNULE PREŞEDINTE.

Subscrisul Ion Antonescu, actualmente deţinut la închisoarea militară Jilava, am onoare a depune motivele suplimentare ale recursului meu ce am formulat împotriva Sentinţei nr. 17 din 17 mai 1946 a Tribunalului Poporului şi anume atât cele ordinare care sunt de competenţa acestei

Onorate Instanţe cât şi acele de neconstituţionalitate, pe care vă rog să binevoiţi a dispune să fie înaintate, împreună cu dosarul cauzei Secţiunilor Unite ale acestei înalte Instanţe.

I. REAUA COMPUNERE A INSTANŢEI

În ceea ce mă priveşte motivul de reaua compunere a instanţei, mă asociez în totul la motivele depuse de ceilalţi recurenţi, pe care vă rog să le admiteţi, casând sentinţa recurată şi dispunând trimiterea dosarului aceleiaşi instanţe pentru o nouă judecare.

II. REAUA COMPUNERE DE INSTANŢĂ ŞI VIOLARE

Violarea art. 11, 12 din legea 312 din 24 aprilie 1945.

Sub rezerva motivului referitor la neconstituţionalitatea dispoziţiilor legii 312/24. IV.1945, Instanţa Tribunalului Poporului care ne-a judecat şi

condamnat, a fost rău compusă, prin aceea că pe când unele grupări politice, din compunerea Guvernului de concentrare democrată, au avut mai mulţi reprezentanţi la compunerea instanţei, altele nu au avut deloc, pentru că la tragerea la sorţi conform dispoziţiilor art. 12 şi 13 din zisa lege, grupărilor omise, nu li s-a cerut lista de reprezentanţi în compunerea Tribunalului Poporului. Astfel, pe când D-na Iorgulescu aparţine aceleiaşi grupări politice, care mai avea şi alţi reprezentanţi în compunerea aceleiaşi instanţe, nu s-a cerut nicio listă de reprezentanţi nici partidului naţional liberal nici partidului naţional ţărănesc din numărul cărora, conform art. 11, 12, să se tragă la sorţi, judecătorii reprezentanţi ai acestor grupări – cu toate că art. 11 mai sus citat e categoric în sensul că fiecare din grupările participante la compunerea Guvernului trebuie să-şi desemneze câte 5 membri care să figureze pe listele judecătorilor poporului.

Ori în urma Comunicatului de la Moscova, recunoaşterea Guvernului Român, de care depinde posibilitatea încheierii Păcii cu România, e condiţionată între altele şi de participarea în formaţiunea Guvernului a câte un reprezentant şi din partea partidelor naţional ţărănesc şi naţional liberal.

Comunicatul în chestiune e categoric în această privinţă:

„Comisiunea menţionată mai jos (compusă din Domnii Vâşinscky, Harrimann şi Sir Arrcibald Clark Keer) va trebui să fie de acord, că doi reprezentanţi ai partidelor naţional ţărănesc şi naţional liberal, care în urma zisului comunicat, urmau să fie cuprinşi în Guvern – să fie cu adevărat membri reprezentativi ai grupărilor de partide, până atunci reprezentate în Guvern” şi că „Guvernul Român astfel reorganizat, de îndată ce aceste sarcini vor fi împlinite va fi recunoscut de Guvernul U.S.A. şi Regatul Unit”.

Prin urmare, dacă aceste condiţiuni internaţionale, convenite între marii noştri aliaţi şi acceptate de Guvernul Român, nu sunt împlinite înseamnă că întreaga compunere a instanţei este viciată pentru că niciuna din listele grupărilor componente ale Guvernului anterior Comunicatului de la Moscova, nu se pot menţine ca reprezentative, de grupările componente ale Guvernului Român, deci întregul Guvern nu mai întruneşte condiţiunea, de care depinde existenţa lui din punctul de vedere internaţional de el acceptat.

Chestiunea e gravă: ea depăşeşte soarta recurenţilor şi interesează pe aceea a Ţării, existenţa Guvernului fiind legată de împlinirea condiţiunilor de care depinde recunoaşterea lui, însăşi compunerea instanţei e legată de împlinirea condiţiunilor de care depinde existenţa Guvernului din punct de vedere internaţional.

În materie de crime de război definite pe temeiul art. 14 din Convenţia de Armistiţiu punctul de vedere internaţional, primează şi domină, punctul de vedere naţional. Autorii legii 312 din 24 aprilie 1945, când au prevăzut în art. 12 din acea lege că dacă vreunul din judecătorii poporului reprezentând anume grupare politică este împiedicat, urmează să fie înlocuit prin altul tras la sorţi „din lista membrilor grupării, din care făcea parte judecătorul absent” şi „numai în lipsa tuturor membrilor desemnaţi de toate celelalte grupări”, e manifest că Tribunalul Poporului trebuie să oglindească compunerea Guvernului, care la rândul lui trebuie să oglindească prin reprezentarea tuturor grupărilor politice avute în vedere de comunicatul de la Moscova, întreaga conştiinţă a Poporului Român.

O judecată în numele poporului, pe bază de neregulată reprezentare a poporului, în compunerea guvernului, este o judecată de instanţă neregulat compusă, pentru că de vreme ce însăşi compunerea Guvernului este

în funcţie de recompunerea lui, cu reprezentanţii celor două partide naţional ţărănesc şi naţional liberal, neprezentarea acestora în listele judecătorilor poporului, viciază compunerea instanţei şi pentru reprezentarea celorlalte grupări atât din punctul de vedere al ordinii de drept naţionale prin violarea art. 1 şi 12 ale legii 312, cât şi a ordinii de drept internaţional convenite, prin art. 14 din Convenţia de Armistiţiu, completată pe baza comunicatului de la Moscova, ale cărei dispoziţii s-au pus în aplicare, prin început de executare, rezultând din însuşi faptul că acele două partide, până atunci omise, fac azi parte din compunerea Guvernului român şi nu se poate ca atare să nu facă parte şi din compunerea Tribunalului Poporului Român.

În afară de aceasta înalta Curte trebuie să verifice chiar în ipoteza că D-ra Iorgulescu ar reprezenta anume grupare politică, dacă din lucrările compunerii instanţei rezultă că toate condiţiunile de validitatea acestei compuneri au fost întrunite conform art. 11 şi 12 din legea 312, adică dacă D-ra Iorgulescu reprezintă o grupare al cărei reprezentant anterior era absent, care anume grupare, dacă tragerea sa la sorţi s-a făcut conform ziselor texte din lista grupării respective sau dacă nu era cazul, faţă de lipsa, celorlalţi reprezentanţi ai aceleiaşi grupări, ca această tragere la sorţi să se facă din reprezentanţii tuturor celorlalte partide inclusiv partidul naţional ţărănesc şi naţional liberal.

Înalta Curte poate ridica această chestiune chiar din oficiu, ea fiind de ordine publică, înalta Curte urmează să o judece când este ridicată de noi şi să o judece ca rea compunere de instanţă.

III. NECONSTITUŢIONALITATEA art. 1 – 3 şi 4 – 8 din Legea 312 din 24 aprilie 1945 ca contravenind înaltului Decret Regal nr. 1 849 din 11 octombrie 1944 al cărui articol unic adaugă dispoziţia în el cuprinsă la finele art. 4

din înaltul Decret Regal nr. 1 626 din 31 august 1944 şi a fost recunoscut ca parte integrantă din Constituţia Ţării în virtutea jurisprudenţelor înaltei Curţi în Secţiuni Unite prin aceea că introduce în judecata Instanţelor Naţionale instituite pe baza acestui text constituţional infracţiuni de ordin internaţional, reglementat de Convenţia de Armistiţiu şi violează astfel odată cu Constituţia Ţării dispoziţiile Armistiţiului de a căror respect depind bunele noastre raporturi cu Marii noştri Aliaţi.

Crimele de război reprezentând infracţiuni al căror concept e de resortul dreptului internaţional, la ale cărui reguli cu privire la conducerea războiului, însuşi alin. B al art. 2 din legea atacată se referă la arestarea şi judecarea criminalilor de război, s-a hotărât prin Convenţia de Armistiţiu ca urmând să se facă în colaborare cu toţi semnatarii acelei convenţiuni: Guvernul şi înaltul Comandament Român împreună cu înaltul Comandament Aliat (Sovietic).

În adevăr, art. 14 din această Convenţie zice:

„Guvernul şi înaltul Comandament Român se obligă să colaboreze cu înaltul Comandament Aliat (Sovietic) la arestarea şi judecarea persoanelor acuzate de crime de război".

Reprezentanţii Statului Român – ai Guvernului şi înaltului Comandament Român – semnând această Convenţie la 11 septembrie 1944 au făcut-o în virtutea puterilor conferite lor pe temeiul actului constituţional anterior pus în vigoare la 31 august acelaşi an. Convenţia de Armistiţiu întemeindu-se pe Constituţia Ţării din punctul de vedere al validităţii, angajamentelor luate de Statul Român, dacă s-ar fi observat o nepotrivire printre dispoziţiile constituţionale şi angajamentele luate de statul român prin aceea Convenţie, s-ar fi procedat imediat, fie la înlocuirea Constituţiei fie la modificarea ei.

Cea mai bună probă însă că cele convenite prin

Armistiţiu nu erau inconciliabile cu cele stabilite prin Constituţia din 31 august 1944, este că la modificare adusă acestei Constituţii prin act adiţional cu care ea a fost întregită la 11 octombrie 1944, nu se pomeneşte nimic de judecarea crimelor de război.

În adevăr, textul constituţional, pe nesocotirea căruia întemeiem prezentul motiv de neconstituţionalitatea dispoziţiunilor Legii 312 din 24 aprilie 1945 are cuprinderea următoare:

„Legi speciale vor prevedea condiţiunile în care vor putea fi urmăriţi şi sancţionaţi toţi acei care în orice calitate şi sub orice formă au contribuit la dezastrul Ţării, în special în legătură cu războiul purtat împotriva Naţiunilor Unite. Aceste legi vor putea prevede şi măsuri pentru urmărirea averilor".

Integral şi fidel reprodus, textul lasă să se vadă autorizarea constituţională a pedepsei vinovaţilor de dezastrul Ţării, dar necuprinderea în această împuternicire constituţională a posibilităţii unei legiferări referitoare la pedepsirea crimelor de război, care rămân de domeniul dreptului internaţional, aşa cum s-a stabilit prin Convenţia de Armistiţiu şi de competenţa unor instanţe în care judecarea trebuie să se facă în colaborare cu toţi semnatarii Convenţiei de Armistiţiu, nu în mod exclusiv numai cu unul dintre ei.

Ori, dacă se trece de la comparaţia făcută între aceste 2 texte, unul constituţional, cu aplicaţia în limitele teritoriului României, şi altul internaţional cu aplicaţia la fapte petrecute în afară de teritoriul României, la legea la a cărei neconstituţionalitate ne plângem, e manifest că prin însuşi titlul legii 312 ca şi prin dispoziţiile ei atacate în neconstituţionalitate s-a depăşit încuviinţarea constituţională şi s-a violat Convenţia de Armistiţiu, prin aceea că s-a dat în judecata Tribunalelor Naţionale, pe lângă vinovăţia de dezastrul Ţării şi crimele de război care

nu erau cuprinse în încuviinţarea legilor speciale, la care se referă textul constituţional de a cărui violare ne plângem.

Textul constituţional vorbeşte de vinovăţia de dezastrul Ţării şi ca atare nu atinge vinovăţia de crimă de război prevăzută în art. 10 al Convenţiei de Armistiţiu, cu nesocotirea amândurora legea 312 atribuie competenţei naţionale şi exclusive a Tribunalului Poporului atât urmărirea şi sancţionarea celor vinovaţi de dezastrul Ţării, cât şi a celor vinovaţi de crime de război.

Titlul legii învinuite de neconstituţionalitate violează articolul adiţional al Constituţiei din 31 august 1944, întrucât se ocupă: „de urmărirea şi sancţionarea celor vinovaţi de dezastrul Ţării sau de crime de război”.

Această echivalare este neconstituţională şi judecarea făcută pe baza ei nu mai e făcută pe temeiul Constituţiei, care dacă a încuviinţat legi speciale pentru dezastrul Ţării, a respectat judecarea crimelor de război, colaborării între Statul Român şi înaltul Comandament Român de o parte şi înaltul Comandament Aliat de altă parte.

O delegaţiune a colaboratorilor dată unui singur semnatar al Convenţiei de Armistiţiu nu se poate concepe, pentru că nu ar reprezenta o executare a Convenţiei de Armistiţiu, ci o modificare a ei, care nu poate avea loc decât cu consimţământul tuturor părţilor contractante şi semnatare a acestei Convenţiuni Internaţionale. Competenţa unei instanţe ieşite din colaborare şi obiectivitatea ei întemeiată de prezenţa efectivă a tuturor colaboratorilor la judecată, constituie un drept câştigat al acuzaţilor. Acest drept câştigat a fost respectat de modificarea adusă Constituţiei noastre la 11 octombrie 1944, care aşa cum a fost interpretată prin ultima jurisprudenţă a Secţiilor Unite a înaltei Curţi, fiind excepţională, e de strictă interpretare. Acea jurisprudenţă

nu rezolvă chestiunea ridicată aici care se întemeiază pe ea şi nu încearcă să o răstoarne sau să o modifice.

Chestiunea sub forma acestei învinuiri de neconstituţionalitate care înglobează crimele de război în competenţa instanţelor încuviinţate de Constituţie, numai pentru dezastrul Ţării, nu a fost nici ridicată nici rezolvată de jurisprudenţa anterioară. Ca atare chestiunea rămâne întreagă.

A îngădui legiuitorului ordinar să creeze analogii neîngăduite de textul adiţional şi modificator al Constituţiei cuprinsă în înaltul Decret 1 849 din 11 octombrie 1944, înseamnă a viola acel text. Ca atare, toate pedepsele încuviinţate de legea 312 pentru crime de război şi în special pedeapsa cu moartea şi confiscarea averilor fiind derogatorii de la prohibiţiunea constituţională a înfiinţării pedepsei cu moartea şi confiscării averilor şi neintrând în excepţia la acea prohibiţiune autorizată de înaltul Decret Regal 1 849 numai pentru dezastrul Ţării, rămâne neconstituţională.

Neconstituţionalitatea dispoziţiilor acestei legi este cu atât mai gravă şi trebuie sancţionată prin neobligativitatea lor, cu cât angajamentele luate în numele statului român şi înaltului Comandament Român prin Convenţia de Armistiţiu sunt angajamente de onoare, de respectarea cărora depinde nu numai bunul renume legat de fiinţa morală a statului român dar chiar perspectivele suveranităţii acestui stat în raport cu echilibrul existenţei lui prin deopotrivă respectare a tuturor celor convenite faţă de toţi semnatarii Convenţiunii de Armistiţiu.

Pentru aceste motive, rugăm înalta Curte să ne admită recursul şi să declare contrare Constituţiei şi ca atare neobligatorii dispoziţiunilor legii 312 din 24 aprilie 1945, casând fără trimitere deciziunea dată pe temeiul ei, urmând ca înaltul Comandament Aliat împreună cu înaltul Comandament Român să decidă.

IV. NECONSTITUŢIONALITATEA art. 1 – 3 şi 4 – 18 din legea 312 din 24 aprilie 1945 prin aceea că fiind contrarie dispoziţiunilor înaltului Decret 1 849 din 11 octombrie 1944 nesocotesc odată cu art. 1 al înaltului Decret 1 626 din 31 august 1944 şi dispoziţiile art. 33 al Constituţiei din 1923 şi a art. 14 – 16 din aceeaşi Constituţie.

Conform art. 33 al Constituţiei din 1923 la regulile căruia art. 2 menţionatului înalt Decret Regal din 31 august 1944 supune funcţionarea tuturor puterilor Statului, dispune principal şi fundamental că toate puterile statului emană de la Naţiune, care nu le poate exercita decât numai prin delegaţiune şi după principiile şi regulile aşezate în Constituţie.

Tribunalul Poporului ale cărei puteri şi competenţă sunt reglementate prin legea 312 învinuită de neconstituţionalitate, nu poate primi prin delegaţiune de la puterea legiuitoare puteri şi atribuţiuni pe care însăşi puterea legiuitoare nu le-a primit de la regulile Constituţiei de la 1923 care o cârmuiesc şi o limitează.

În adevăr, dacă şi după cum este evident încuviinţarea acordată legiuitorului de a deroga de la principiile Constituţiei din 1923 în vederea urmăririi şi sancţionării celor vinovaţi de dezastrul Ţării, aşa cum este limitată numai la această noţiune a dezastrului ţării de înaltul Decret nr. 1 849 din 11 octombrie 1944, poate merge până la pedeapsa cu moartea şi confiscarea averilor, conform jurisprudenţei şi judecarea celor vinovaţi de crime de război legiuitorul ordinar nu a primit delegaţiune de putere legiferantă derogatorie de la prohibiţiunile neconstituţionale, care îi interzice prin art. 15 şi 16 ale Constituţiei din 1923 înfiinţarea pedepsei cu moartea şi înfiinţarea pedepsei confiscării averilor.

Nicio putere fără delegaţiune; nicio delegaţiune fără respectarea regulilor Constituţiei; nicio excepţie la aceste

reguli de strictă interpretare; ca atare nicio pedeapsă valabil şi legalmente instituită prin legi pentru crime de război de vreme ce urmărirea şi judecarea unor atari crime departe de a fi fost delegată de legiuitorul constituant din 11 octombrie 1944 ea a rămas respectată aşa cum a fost convenită prin Convenţia de Armistiţiu din 11 septembrie 1944

art. 14.

V. NECONSTITUŢIONALITATEA art. 1 – 3, 4 – 14 din legea nr. 312 din 24 aprilie 1945, care sunt contrare Decretelor lege nr. 1 849 din 11 octombrie 1944 şi 1 626 din 2 septembrie 1944, combinate cu art. 101, 16, 98, 103 şi 15 ale Constituţiei din 1923.

Prin articolul unic al Decretului lege nr. 1 849/1944 se prevede: „Legi speciale vor prevedea condiţiunile în care vor putea fi urmăriţi şi sancţionaţi toţi cei care în orice calitate şi sub orice formă au contribuit la dezastrul Ţării, în special în legătură cu războiul purtat împotriva Naţiunilor Unite. Aceste legi vor putea prevedea şi măsuri pentru urmărirea averilor”.

Din texul sus-reprodus, se vede precis că acest text cu putere de lege constituţională a delegat legiuitorului ordinar puterile de a întocmi o lege care să sancţioneze pe cei vinovaţi de dezastrul Ţării.

Textul prevede: „Legi speciale”, dar nicăieri nu spune „legi derogatorii” sau „legi de excepţiune”.

Din redactarea textului constituţional sus-reprodus nu se poate deduce decât că delegarea dată legiuitorului ordinar este de a întocmi o lege ordinară, care să dezvolte principiul edictat de textul constituţional, şi anume pedepsirea celor vinovaţi de dezastrul Ţării.

Legiuitorul ordinar a depăşit această delegaţiune de puteri, şi deci a elaborat o lege neconstituţională, prin aceea că:

a. S-a ocupat şi de sancţionarea celor vinovaţi de

crime de război, nu numai de sancţionarea celor vinovaţi de dezastrul Ţării.

b. A înfiinţat tribunalul excepţional – Tribunalul Poporului – fapt împiedicat expres de art. 102 al. 2 al Constituţiei din 1923.

c. A înfiinţat pedeapsa cu moartea, fapt oprit expres de art. 16 al Constituţiei din 1923.

d. A dispus trimiterea mea în faţa unui Tribunal excepţional, denumit Tribunalul Poporului, atâta vreme cât, în conformitate cu dispoziţiunile art. 98 al Constituţiei din 1923, numai Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în Secţiuni Unite, era competentă să mă judece pentru activitatea mea dintre 6 septembrie 1940 – 23 august 1944. De altfel, fiind limitat activ nu puteam fi judecat decât în conformitate cu Codul Justiţiei Militare.

e. A restrâns, prin art. 14 dreptul de recurs la două ipoteze, deşi dreptul de recurs este consfinţit de art. 103 al Constituţiei din 1923.

f. A prevăzut pedeapsa confiscării averii, în timp ce Decretul lege nr. 1 849 din 11 octombrie 1944 îi dăduse delegaţiunea numai pentru a lua măsuri de „urmărirea averilor lor” iar art. 15 al Constituţiei din 1923 opreşte confiscarea averilor.

g. În fine, legea 312/1945 este neconstituţională şi în raport cu Decretul Lege 1 626/1944, care recunoaşte în art. 1 că drepturile românilor sunt cele prevăzute în Constituţiunile din 1923 şi 1866; ori am arătat că o serie întreagă de astfel de drepturi prevăzute şi garantate de Constituţia din 1923 au fost încălcate prin Decretul lege nr. 312/1945.

VI. NECONSTITUŢIONALITATE legii 312/24. IV.1945 pentru urmărirea şi sancţionarea celor vinovaţi de dezastrul Ţării.

Prin actul constituţional din 2 septembrie 1944 s-a repus în vigoare dispoziţiunile Constituţiei din 1923

privitor la drepturile românilor şi la exerciţiul puterilor Statului.

S-a repus deci în vigoare şi dispoziţiunile art. 101 privitor la interzicerea jurisdicţiilor excepţionale; art. 16 privitor la interzicerea pedepsei cu moartea; art. 15 privitor la interzicerea confiscării averilor; art. 103 privitor la constituţionalitatea recursului în casare.

Înaltul Decret Regal din 2 septembrie 1944, dacă ar fi considerat ca un act constituţional, n-ar deroga de la niciunul din principiile consacrate prin articolele citate, repuse în vigoare la 2 septembrie 1944; derogare care nici nu s-ar putea concepe fără o dispoziţiune expresă şi categorică.

Ori decretul din 2 septembrie 1944 nu conţine nicio dispoziţie de derogare expresă şi categorică de la aceste principii constituţionale.

El limitează de altfel, drepturile legiuitorului ordinar numai la cei care au contribuit la dezastrul Ţării, dar nu şi la cei acuzaţi de crime de război.

El nu autorizează confiscarea averilor ca pedeapsă şi nu cu titlul de despăgubiri, ci autorizează numai ca prin lege să se prevadă confiscarea cu titlul de pedeapsă cum şi cu titlul de daune cum înfăţişează legea.

Dispoziţiunile articolelor 1, 2, 3, 4 – 8, 11, 13, 14 ale legii din 24 aprilie 1945 sunt deci neconstituţionale.

Pentru Ion Antonescu avocat procurator ss. Constantin Stroe conform procurii depuse în copie

Domniei Sale

DOMNULUI PREŞEDINTE AL ÎNALTEI CURŢI DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE

Secţia II-a

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 6, f. 2 – 7).

Doc. 96

13 mai 1947, Bucureşti – Corpul Detectivilor raportează despre urmărirea Mariei Antonescu

CORPUL DETECTIVILOR 13 mai 1947

REFERAT

În urma delegaţiei primite, am onoare a referi următoarele:

Maria Ion Antonescu, domiciliată în str. Arhiducesa Ileana nr. 16, în ajunul sărbătorilor Sf. Paşti, a primit mai multe pachete cu alimente de la diferite persoane rămase necunoscute, care, după ce le-au achitat la magazinele „Ciobanu" şi „Dragomir Niculescu", le-au trimis prin băieţii de prăvălie de la aceste magazine.

Din când în când, îi parvin prin servitori sau comisionari pachete cu alimente de la persoane care caută să rămână anonime.

De sărbătorile Paştilor, sus-numita a chemat în casa sa 12 bătrâni în două serii – a 6 inşi – şi le-a servit masa. Aceşti bătrâni sunt din cei internaţi la Societatea de binefacere „Regina Elizabeta" azilul de bătrâni situat în apropiere de str. Mănăstirea Căldăruşani colţ cu Aleea Regina Elizabeta.

De la casa sus-numitei, nu s-a transportat niciodată alimente la azilul de bătrâni arătat mai sus.

Este vizitată obişnuit de D-na Barbu, domiciliată în imobilul din str. Dumbrava Roşie colţ cu B-dul Dacia şi de D-na Prof. Grigore Forţu, domiciliată în str. Barbu Delavrancea.

Mai este vizitată de o D-nă anume Domnica, care înainte de sărbătorile Paştelui, i-a adus şi alimente.

Maria Ion Antonescu are pază poliţienească şi învoirea permanentă de a ieşi la plimbare ori de câte ori voieşte şi numai prin străzile din apropiere, învoire de care uzează mult, ieşind singură sau întovărăşită de una din D-nele: Barbu, Forţu Domnica sau Ady Pantazi.

Face plimbări prin Parcul Barbu Delavrancea, Şoseaua Kisselef, Şoseaua Jianu şi pe străzile din apropierea locuinţei sale, întotdeauna întovărăşită de

gardian sau un poliţist civil.

Când voieşte a ieşi în oraş pentru cumpărături sau alte interese, trebuie a anunţa mai înainte poliţia, care îi trimite un ofiţer de poliţie, care o însoţeşte pretutindeni.

Nu a vizitat Azilul de bătrâni „Regina Elizabeta" din apropiere.

De câtva timp a ieşit mai rar din casă, mama sa fiind suferindă şi boala înrăutăţindu-se, nu a putut să o părăsească. Comisar ai. ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 364).

Doc. 97

15 aprilie 1949, Bucureşti – Notă privind situaţia Mariei Antonescu

112/15. IV.1949

NOTĂ

Maria Antonescu, locuieşte împreună cu mama sa, D-na col. Niculescu şi o femeie de serviciu, în apartamentul de la parter al imobilului, ce-l are în proprietate (pe numele ei sau al mamei sale), din str. Panait Moşoiu nr. 16.

Deşi odată cu intrarea lui Maria Antonescu în acest imobil s-a înfiinţat un post de pază, făcând de gardă ziua şi noaptea un gardian (în prezent un miliţian), sus-numita o duce destul de bine, în special până la reorganizarea miliţiei, nefiind prea mult stingherită de vigilenţa gardianului.

Astfel, de la început a fost vizitată de diferite persoane care veneau cu maşini aducând pachete cu diferite lucruri, lumea se miră de unde are bani, în special după stabilizare, căci casa era şi este aprovizionată şi azi cu toate cele necesare.

Poate conduce pe cei care o vizitează fiind urmărită de miliţian la o oarecare distanţă, fiind văzută deseori ieşind în acest condiţiuni.

A produs mirare în cartier, când în toamna anului 1947 sau 1948, când avea deja domiciliu obligatoriu, a

plecat în provincie (din informaţii la Predeal) cu o maşină particulară, iar gardianul a rămas să păzească casa în lipsa ei, care a durat câteva săptămâni.

Nu rareori, s-a putut observa cum gardianul face curăţenie în curte şi face cumpărături în piaţă.

După reorganizarea miliţiei, paza se face cu mai multă seriozitate, totuşi şi acum, se întâmplă destul de des ca miliţianul să părăsească postul şi să fie găsit la marginea străzii sau chiar în altă stradă în care timp oricine poate ieşi din casă, nestingherit, chiar şi Maria Antonescu.

În cursul dimineţii de 14. IV. a.c., miliţianul care era în post, putea fi văzut măturând curtea.

Miliţienii, care sunt în acest post aparţin Batalionului, Pază Instituţii Compania II-a (telefon 5.29.74) de Miliţie, fiind un post de 3 schimburi.

Consemnul pentru posturile, aparţinând acestei unităţi de miliţie, este:

— Să supravegheze persoana în cauză (Maria Antonescu);

— Să supravegheze persoanele care vin şi care ies;

— Să noteze numerele de maşini, care aduc diferite persoane;

— Să observe cu ce pachete vin şi ce conţin pachetele respective, cu cei ce o vizitează. Din cele arătate mai sus, rezultă că ori Maria Antonescu se bucură de un regim special, mai favorabil, ori nu se respectă consemnul dat.

Cum acest apartament este locuit numai de două persoane, femeia de serviciu având cameră de serviciu, s-ar putea foarte bine încartirui un tovarăş, din cei care locuiesc departe şi în condiţiuni neigienice.

Sursă: Sigură

Ofiţer de Securitate

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 37, f. 374).

Doc. 98

7 aprilie 1950, Văcăreşti – Declaraţie a lui Eugen Cristescu despre unele evenimente din 1944

DECLARAŢIE

Subsemnatul Eugen Cristescu cu ultimul domiciliu în Bucureşti, str. Lirei nr. 5; la întrebarea Dvs.:

— „Care sunt motivele concrete pentru care Ion Antonescu şi Iuliu Maniu urmăreau să provoace o intervenţie directă anglo-americană – prin debarcări pe teritoriul român – în momentul când era iminentă eliberarea ţării de Armata Sovietică?”

Voi formula un răspuns în cadrul unei dezvoltări mai largi, întrucât sunt cauze mai vechi care au creat şi întreţinut anumite situaţiuni, mentalităţi şi psihoze politice ce au lăsat urme în veche concepţie şi aşezare din România, cum şi cauze contemporane intenţiunilor la care se referă întrebarea Dvs.

— Fără a scuza sau acuza pe cineva, ne vom limita la constatarea situaţiunilor de drept şi de fapt, pe baza datelor cunoscute, a informaţiilor obţinute, cum şi a relaţiunilor căpătate prin legăturile cu factorii politici determinanţi în problema de care ne ocupăm.

— În expunerile ce urmează voi căuta a respecta obligaţiunea celei mai stricte obiectivităţi, lăsând factorilor ce au dreptul de critică şi apreciere, toată libertatea de a face deducţiile ce se impun şi a trage concluziile de rigoare.

— Pentru lămurirea subiectului propus, consider necesar să evoc aducerea aminte a unor fapte în trecut care au influenţat natura relaţiunilor dintre România şi U.R.S.S. cât şi cu puterile occidentale.

După cum se ştie, tratatele de pace, semnate după primul război mondial, au consfinţit şi garantat fruntariile României, în limitele cărora a fost înglobat un teritoriu litigios asupra căruia se ridica dreptul de apartenenţă când

de o parte când de alta.

Schimbările intervenite în structura politică şi socială a U.R.S.S. erau considerate inconvenabile vechii aşezări din ţara noastră, care se temea de această influenţă dintr-un stat cu care aveam frontiere comune. Aceste situaţiuni au contribuit – multă vreme – la menţinerea unor relaţii reci între România şi U.R.S.S. ba chiar şi la lipsa unor legături diplomatice sau cel puţin de bună vecinătate.

Aceste raporturi au fost create – şi destul de târziu – prin înţelegerea lui Nicolae Titulescu.

După înlăturarea lui Titulescu din calitatea de exponent al politicii externe a României şi nu se ştie dacă în mare măsură n-a contribuit la acest act însuşi acţiunea lui de apropiere de U.R.S.S., alţi oameni politici români nu s-au mai străduit să adâncească şi să dezvolte raporturile României cu U.R.S.S.

Organismele politice ce dezvoltau în ţara noastră o ideologie similară celei din U.R.S.S. au fost adesea dizolvate şi nevoite să treacă în ilegalitate.

Activitatea membrilor lor a fost supusă sancţiunilor judiciare.

Incidenţa legiuirilor penale în această materie nu apăsa atât de mult asupra activităţii lor în ordinea internă ci pentru relaţiile lor cu Sovietele.

În schimb raporturile României cu Franţa, U.S.A. şi, în special, cu Marea Britanie au căpătat o vastă dezvoltare.

Investiţiile de capitaluri s-au făcut pe o scară din ce în ce mai largă şi drept urmare, s-au instalat în ţară, un mare număr de tehnicieni, comercianţi, industriaşi etc., care au creat relaţii tot mai strânse cu toată pătura conducătoare românească.

Influenţa lor s-a resimţit adesea în toată orientarea politicii româneşti, deoarece mulţi exponenţi politici aveau şi legături strânse cu capitalurile şi societăţile create după război în România.

În aceiaşi ordine de idei nu trebuie neglijat faptul că foarte mulţi intelectuali români şi-au făcut cultura în Occident.

Din complexul tuturor acestor circumstanţe trebuie să constatăm o rezervă faţă de puterea din Răsărit şi relaţii cât mai strânse cu puterile din Occident.

— La menţinerea atitudinii rezervate faţă de U.R.S.S. a contribuit, în bună măsură, şi propaganda care s-a făcut împotriva Sovietelor, ani de zile, în Europa, alimentată din toate statele din Apus cât şi de biroul internaţional anticomunist de la Geneva.

Din 1933, propaganda germană a dus o ofensivă viguroasă contra Sovietelor.

Ea s-a răspândit şi prin mişcările de extremă dreaptă, cu atitudini anti-sovietice, care au activat intens şi în România.

După începerea campaniei în Est în iunie 1941, temele de propagandă lansate de germani au fost îmbrăţişate şi în România şi răspândite cu o mare dezinvoltură.

Presa şi literatura anti-sovietică au consumat valuri de cerneală şi de hârtie, răspândind teamă de schimbări politice şi sociale în interior în cazul prezenţei trupelor sovietice pe teritoriul român.

Toată această acţiune a lăsat urme şi a făcut convingeri creând o psihoză politică specială împotriva U.R.S.S.

— Aceasta era situaţiunea de fapt, neutralitatea şi atitudinea unei bune părţi din pătura conducătoare românească în momentul când trupele sovietice se apropiau de teritoriul român şi când circumstanţele de ordin militar şi internaţional au constrâns guvernul român să înceapă tratative de armistiţiu.

— De ce a fost desemnat Barbu Ştirbey pentru conducerea tratativelor de Armistiţiu?

Era descendent dintr-o veche familie boierească, înrudit cu Brătienii. Liberal ca convingere politică, a făcut parte din oculta politică de la Palat sub regele Ferdinand. A servit drept şef de guverne – tampon – în situaţii critice politice pentru liberali. Adversar hotărât al ex-regelui Carol II şi deci bun prieten cu Iuliu Maniu. Mare industriaş, mare proprietar şi reprezentant al marii finanţe. Ca preşedinte al Societăţii Reşiţa şi mare acţionar la alte societăţi, avea vechi relaţii cu firmele engleze furnizoare de armament Wikers şi Austrong. Vorbea la perfecţie limba engleză şi dispunea de suficientă abilitate pentru tratative diplomatice. Atât personal cât şi prin ginerele său Boxhal, avea şi întreţinea legături cu oamenii politici din lumea engleză. Barbu Ştirbey întrunea deci toate elementele rezultate din vechea concepţie politică, economică şi socială. Alegerea lui s-a făcut de Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu şi apoi a fost acceptat şi de Ion Antonescu.

Mihai Antonescu a avut mai multe conversaţii prealabile cu Ştirbey, urmate de o întrevedere cu Ion Antonescu.

El plecase ca delegat al opoziţiei, însă cu ştiinţa şi concursul lui Ion şi Mihai Antonescu.

— Sediul acestor tratative a fost ales la Cairo, pentru o serie de consideraţiuni, încadrate în aceiaşi ordine de idei. Localitatea se găsea sub suzeranitatea engleză şi acolo funcţiona Comandamentul Interaliat, General Wilson. Maniu păstrase legăturile cu englezii după plecarea lor din ţară la Istanbul şi apoi la Cairo, unde erau concentraţi toţi englezii ce activaseră în România – în special în petrol – şi unde aveau mari interese şi vechi legături cu oamenii politici români.

Comunicând lui Iuliu Maniu cele spuse de Antonescu că are o propunere pentru tratative directe cu U.R.S.S. la Stockholm, acesta mi-a răspuns că este mai consult ca

tratativele de Armistiţiu să se facă la Cairo pe mână anglo-americană şi cu concursul lor.

Aceştia urmau să medieze între România şi U.R.S.S. şi să intervină în cursul discuţiunilor pentru găsirea unor soluţiuni acceptabile de ambele părţi.

În realitate această procedură a fost de lungă durată şi nu a condus la rezultatele aşteptate.

— Cum întreaga operaţiune a tratativelor de Armistiţiu a fost concentrată la Comandamentul interaliat de la Cairo, desigur că şi reuşita ei ar fi constituit un succes anglo-american.

— Din faptul că s-a recurs la concursul anglo-american pentru perfectarea acestor tratative, dublat de afirmaţiunile lui Chastelaine că a fost trimis să găsească soluţiile şi legăturile necesare pentru ieşirea României din război, a izvorât şi dorinţa lui Antonescu de a prefera prezenţa trupelor anglo-americane pe teritoriul român, în locul celor sovietice.

— Ion Antonescu fusese ataşat militar la Londra şi avea şi unele legături cu personalităţi engleze.

— Între trupele române şi cele sovietice fusese un război efectiv şi deci era de presupus că au rămas resentimente reciproce, ceea ce era şi inconvenabil şi s-ar fi putut evita prin prezenţa trupelor anglo-americane. Aşa credea Antonescu.

— Cum însă Antonescu avea rezerve morale, cât şi ca militar, să părăsească pe fostul aliat, o debarcare a trupelor anglo-americane pe teritoriul român, i-ar fi servit la justificarea abandonării luptei alături de Germania şi la ieşirea din alianţă.

Întrebând odată pe Antonescu ce ar face în cazul când ar fi surprins de o debarcare a trupelor anglo-americane la Constanţa, acesta mi-a răspuns:

„Aş aviza imediat pe Hitler că înţeleg să depun armele şi să încetez lupta”.

„Aceasta deoarece îmi dau seama că Armata Română nu ar lupta împotriva puterilor care au creat România Mare după primul război mondial”.

— În afară de motivele de ordin militar expuse mai sus, pentru care Antonescu ar fi preferat prezenţa trupelor anglo-americane în locul celor sovietice, mai existau o serie de motive de ordin economic şi financiar, care angrenau însă o bună parte din organizaţiunile şi factorii politici români.

Prezenţa trupelor anglo-americane în România ar fi fost urmată de o epocă de refacere şi amplificare a vechilor legături economice şi financiare.

S-ar fi făcut noi investiţii de capitaluri pentru refacerea industriilor distruse de bombardamente, cum şi în comerţ, ceea ce deschidea un vast câmp de afaceri şi câştiguri.

Reprezentanţii marii finanţe şi-ar fi refăcut creditul şi influenţa lor politică, iar consiliile de administraţie ale societăţilor nou create ar fi înglobat mulţi din partizanii politici ai vechilor partide.

— Un motiv, mai puternic, pentru care s-ar fi preferat prezenţa trupelor anglo-americane, faţă de cele sovietice era păstrarea *stau-quo-ului* politic şi social.

Venirea trupelor sovietice în România aducea o nouă ideologie şi o nouă concepţie politică, cum şi exemplul unei noi construcţii sociale.

Vechile organisme politice şi vechea structură socială se temeau să nu fie înlocuite de noua doctrină şi aşezare politică şi socială.

De aceiaşi teamă erau cuprinşi şi reprezentanţii marii proprietăţi, ai marii finanţe, marii industrii şi magnaţii comerţului.

Cunoscute fiind legăturile exponenţilor vechii politici cu aceste instituţii, care formau în bună parte suportul lor de susţinere şi rezistenţă, era normal ca toţi reprezentanţii

vechilor aşezări să-şi vadă situaţia lor prejudiciată prin prezenţa trupelor sovietice în România.

— În afară de motivele de ordin militar, expuse mai sus, voi mai cita problema răspunderilor legate de declanşarea şi purtarea războiului în Răsărit.

Prima parte a campaniei între Prut şi Nistru, s-ar fi căutat să fie justificată prin raţiuni de revendicări teritoriale.

Sub presiunea aliatului mai puternic, războiul a continuat până în Volga.

Motivele de ordin militar ce s-ar fi invocat – drept justificare – erau foarte relative şi discutabile.

În plus, continuarea războiului peste Nistru, s-a soldat cu importante pierderi de oameni şi pagube, în interiorul ţării, provocate de bombardamentele aeriene.

Problema răspunderilor mai rezulta însă şi din comportarea trupelor operative în raport cu regulile prescrise de Dreptul Internaţional asupra purtării războiului.

Se spera ca, prin prezenţa trupelor anglo-americane pe teritoriul român, cât şi prin intervenţiunile ce s-ar fi făcut de către factorii politici anglo-americani să se obţină o atenuare a răspunderilor.

— Acestea sunt, în general, motivele de ordin militar, politic, social şi economic pentru care se urmărea să se provoace o intervenţie – directă – anglo-americană pe teritoriul român.

— Cum operaţiunea trebuia să fie pregătită, prin noi tratative şi de lungă durată, situaţia a fost tranşată prin intervenţia hotărâtoare a trupelor sovietice.

Aceasta îmi este declaraţia pe care o dau şi semnez de bunăvoie. ss. Eugen Cristescu 7 aprilie 1950

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 39, f. 127 – 132).

Doc. 99

14 decembrie 1955, Bucureşti – Verificarea valorilor

care au rămas de la Ion Antonescu

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE Serviciul „C” Secţia I-a VĂZUT.

ŞEFUL SECŢIEI

Căpitan, Repede Nicolae

PROCES VERBAL

Încheiat astăzi 14. XII.1955

Noi Comisia de Verificare, verificând mapa de valori nr. 272 am constatat următoarele:

Toate valorile ce au aparţinut arestatului Antonescu Ion au fost predate celor în drept, existând la dosar toate documentele din care rezultă acest lucru.

Întrucât în prezentul dosar toate măsurile prevăzute cu privire la bunurile arestatului au fost duse la îndeplinire, propunem să fie predat spre păstrare la arhivă.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal într-un exemplar.

PREŞEDINTELE COMISIEI

ss. Căpitan Munteanu Mihalache

MEMBRII:

ss. Lt. Mai. Vasion Ion ss. Lt. Bârâu Teodor ss. Lt. Negrei Nicolae ss. Slt. Enache Victoria

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 132, f. 4).

Doc. 100

17 iulie 1961, Jilava – Mărturii făcute în închisoare de Radu Lecca despre Mareşalul Antonescu

Nota a fost luată de agentul deţ. c.r. „SENTE ZOLTAN” de lt. Mai. Ungureanu Al., în ziua de 17. VII. 1961. Întâlnirea a avut loc în camera de anchete.

27 iulie 1961

NOTĂ

În perioada 7. VII. 1961 – 17. VII. 1961, sursa a stat în carcera în camera 48 (infirmeria) din penitenciarul Jilava.

Aici a stat lângă alţi deţinuţi şi cu deţinutul LECCA

RADU, venit de la spitalul Văcăreşti, condamnat la M.S.V. din anul 1944.

La intrarea în cameră, deţinutul Radu Lecca i-a recunoscut TOMESCU CONSTANTIN.

LEONTESCU ALEXANDRU, BENTOIU AURELIAN şi STOLOJAN VLAD pe care îl cunoştea şi a avut relaţii cu ei încă dinainte de 1944.

În cameră s-a mai împrietenit şi cu NICU STEINHART şi a discutat cu cei mai de sus şi, în special, cu STOLOJAN şi STEINHART în limba germană şi franceză cât şi în limba română, făcându-le o serie de confidente.

În cameră a povestit următoarele:

Spunea că este adus înapoi de la spitalul Văcăreşti unde a avut parte de un tratament mizerabil şi că aici la infirmerie o duce mult mai bine.

Despre activitatea sa înainte de 23 august 1944 a povestit următoarele: A făcut studiile în străinătate, după care a lucrat în Franţa, Italia, Rusia şi Germania. În acest timp era corespondentul unui mare ziar american din New York. Aici a avut ocazia să cunoască pe gangsterii de americani. În Italia a avut o întreprindere de pescuit. L-a cunoscut personal pe Hitler, cu care a avut 3 întrevederi (şi pe care îl numeşte ca salvatorul poporului german).

Îl cunoaşte personal pe IZALASY, conducătorul fasciştilor din Ungaria şi era bun prieten cu KILLINGER, ambasadorul german la Bucureşti.

După venirea lui Antonescu la putere, a fost o lună în conducerea siguranţei „unde a preconizat mari reforme”, după care la insistentele nemţilor a luat conducerea centralei evreilor. Că de fapt el ca prieten al nemţilor a salvat viaţa evreilor din România. Că dacă nu era el, aici nu ar mai trăi niciun evreu. Că el a avut ca principiu că evreilor trebuie să li se ia averea şi nu viaţa.

Spunea că pentru crimele săvârşite la Iaşi şi în Transnistria nu el poartă vina ci Antonescu şi Piky Vasiliu.

că el a avut fonduri de miliarde de lei de la evrei, din care dădea la toţi care aveau nevoie. Că a construit peste 300 de biserici.

Fiind foarte bun prieten cu Antoneştii şi cu Killinger, a înfiinţat „Clubul A.N.K.”, se distra şi el cu „eminenţa neagră”, avea grijă ca lucrurile să iasă bine.

Spunea că Antonescu singur s-a oferit ca România să intre în războiul antisovietic, fără ca să fi cerut nemţii aceasta. Că într-adevăr Antonescu a făcut şi câteva greşeli, dar că a fost un mare patriot şi care îşi iubea „neamul”.

Povestea cum în câteva rânduri l-a determinat pe MIHAIL ANTONESCU să ia anumite hotărâri în problema evreilor, folosindu-se de prietenul său CASSULO, nunţiul papal de la Bucureşti.

Lecca povestea cum în dimineaţa de 23. VIII.1944 ducându-se la Killinger I-a atras atenţia că în România se va da o lovitură de stat şi va veni un guvern Sănătescu, dar că Killinger nu I-a dat importanţă, deşi Lecca şi comandatul trupelor germane din România l-au sfătuit să ia măsuri imediate.

De aici, Lecca s-a dus la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, unde a întâlnit-o pe Maria Antonescu. Aceasta ştia ce va urma, dar spunea că nu e nimic de făcut.

El a căutat să fugă în străinătate, dar a fost trădat de şoferul său şi a fost arestat.

A fost dus la Moscova, anchetat la închisoarea Lefortovskaia şi apoi la Lubianka. Vorbeşte foarte dispreţuitor la adresa N.K.V.D.-ului. De aici a fost dus la Jilava împreună cu Antoneştii, judecat şi condamnat la moarte.

Vorbea despre procesul lui Antonescu, unde acesta s-a comportat foarte brav. Spunea că la acest proces, Maniu a dat mâna cu Antonescu, numai pentru că întâi a dat mâna cu un altul din lot şi nu putea să-l evite pe Antonescu.

Mai povesteşte cum a stat cu Antonescu împreună până în ultimele minute înainte de execuţie şi că acesta a discutat cu el foarte multe probleme, dar că el din păcate nu poate să le spună decât în parte. Mai spunea că el a aflat de data execuţiei cu o zi mai înainte printr-un „politruc" care îl îngrijea.

EI I-a comunicat imediat aceasta lui Antonescu, că împreună cu toţi din lot au organizat o masă comună (primea tot ce dorea din afară, chiar fructe şi vin).

Antonescu şi-a exprimat dorinţa că vrea să cadă pe spate când va fi împuşcat. A doua zi au scris scrisori către familie, pe care le-au expediat prin preotul din.com. Jilava.

Povestea cum a doua zi Antonescu şi alţi câţiva au avut vorbitor cu familia, dar el (Lecca) nu a avut. Cum au plecat spre locul de execuţie. Pe drum însă au fost opriţi şi comandantul escortei I-a comunicat lui Lecca că i s-a comutat pedeapsa şi să se întoarcă înapoi. Atunci el l-a îmbrăţişat pe Antonescu, I-a făcut cadou cravata sa. Antonescu I-a spus: „să ai grijă de soţia mea, mama se descurcă" şi că a mai spus că „este mândru că Dumnezeu I-a hărăzit să fie o verigă în lanţul de jertfire şi martiraj de care este format istoria neamului meu".

Mai povestea că de la jandarmii din escortă au aflat cum a decurs execuţia şi că „Mareşalul s-a purtat brav".

În alte discuţii, LECCA îşi afirma părerea către BENTOIU şi STOLOJAN (în limba germană) că, în sfârşit, Germania este gata de război şi de astă dată îi va veni de hac U.R.S.S. că gangsterii de americani care au împiedicat distrugerea bolşevismului prin ajutorul militar şi economic, de astă dată vor fi nevoiţi să furnizeze armament pentru distrugerea ruşilor.

Îşi exprima convingerea că încă în acest an se va întâmpla prăbuşirea sovieticilor, pentru că în caz contrar, peste 2 ani, S.U.A. va intra într-o criză economică din care nu există ieşire. Că ei ştiind aceasta vor declanşa războiul

pentru a se salva.

N.B.

Deţinutul Radu Lecca se află internat în infirmerie de câţiva ani, întrucât are picioarele paralizate.

SARCINI:

Agentul fiind mutat din camera 48 nu au fost trasate sarcini. MĂSURI:

Se va trece la verificarea notei prin agentul „VASILE PETRESCU” şi la verificarea stării sănătăţii celorlalţi deţinuţi prin mediul unităţii după care vor fi scoşi din infirmerie.

LT. MAJ. DE SECURITATE, ss. Ungureanu Al.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol.127/I, f. 5 – 7).